

چون در حضور ایل و قوا آمد یکسان و در همه امور با انگلیشیه همسان و اولادستان بودند و اسباب حرب و کرب از توپ و بندوق اسنجه
 می نمایند و میسازند و از عتیر و زناستند جنگ عظمی رودی داده فوج پادشاه بے مغلوب و مستاصل گشت یا و شاه بار دیگر
 افواج و از فرمانبایت کرد و در اساس افرون از حدود عدوستانها هم با پنجه بالقوه آنها بود و در آراسته مدد می هم از فرانس
 در آلات و ادوات حرب و در فوج مستعد فرانسیه که عداوت ویرینه چندین صد ساله با انگلیشیه دارند و مفتحت آنها را با خود و فوج عظیم
 و نفرات جیم دانسته چون امام صلاح یافته بود و بطاهر امانت نمی توانستند محض هر گونه امداد و اعانتی که ممکن بود و بعلل می آورد
 انگلیشیه برین و عداوت یافتند و فرانسیه هم دوسه سال است که در آویختند اما مردم مذکور سکنه ارض جدید باز گشتش و کوشش بسیار
 نمود و بر افواج پادشاه غالب آمدند و درین عظیم نیابریست و اتصال سے چهل هزار کس و هفت هزار کس خطیر که میگویند قریب بیست
 کرور روپیہ درین کار مصرف در آید و با و لیا سے دولت پادشاه انگلند رسید و معرکه کارزار با قوم خودش که مردم ارض جدید
 یعنی امریکایا و فرانسیه گرم کردید و سپاس اول که او نیز فرقه ازین جماعه و بر خود پادشاه سے علاقه دارند و اکثر با سلطان و م
 و دیگر اقویا و سلاطین قریب و جوار و در طرمارات گذرانیده هرگز نمی آرا مندا امانت فرانسیه نموده جنگ انگلیشیه برخاستند
 و لندیه هم که تسلط انگلیشیان بر خود و در ممالک منتهی خواستند اما از فرط سلامت رودی که شیوه آنها است تا مقدر و در
 سازعت با احدی نمی کشانید و اعلان و انبار عداوت را نمی پسندند و در باطن با هر کس نیابریست کور و هم نیابریست خود و تجارت
 که در وقت غرض اسباب حرب را نصیحت است علی سنجند اعانت بفر و ختن اسباب و رسانیدن گور و باروت و توپ و بندوق
 و غیره مشغول کرده و تمام بسیار درین کار می نموده انگلیشیه برین تدبیر و تدویر و لندیه سے برده با آنها هم کاویدند باید دید
 که متیت تا در قدر و در اختلاف و ستاجواب اینهمه فرق مختلفه مقتدره حیثیت یقین اکثر ایشان و یکم بایرید الحمد لله علی الآله و اشکر
 علی افضاله و نعماته که در فزوسوم نیز بدستبار سے اقلام این اقل الامام کسوت انجام و سیر این احتیاج بخشید و آغاز این اجزا
 و ادراک بر آنکه جا و آن ناماد و بنوعیکه مامول بود و ما انجام رسانید در ارتسام و قلع و اخبار مراعات صدق و راستی بمقدوریکه
 میسر بود و بعلل آنکه تقدیر سے در آن نرفت و الحمد لله که بمیان توفیق ایزد سے یرشانی این صفحات هم صورت انتظام و
 جمعیت گرفت امید که ایزد تعالی شأنه یدیر سے بر قوا و نظار برگزیدگان و محور و عصاره شسته سواد مداد این نقوش را سر
 چشم تعبیرت اولی الا بصار فرماید و در آن معانی و مضامین فقرات مجموعه جنت امین را چون ماه سعین مذاق دل ارباب
 دول کو ارا فرموده چشم بنیش برگزیدها سے آمیزش را با بیاریش از خواب غفلت سستی دولت شصت و ششونامید چون قبله
 همت و وجهه نیت ایقاظ و تنبیه سیه مسنان از خود رفته دولت و عود دکان بے حیرت خفته غفلت است این سیه نامه خط در
 ترتیب این کتاب را وسیله آموزش و رحمت رب الارباب میدانم و در جاسے و اثن دار که حضرت ارحم الراحمین بود ا سے
 سبقت رحمتی و غرضه و هو اصدق القائلین من سیه که کترین ارباب یقین گرداند ان جواد کریم رؤف رحیم مقلد سیه الدائرة
 الفارقة انفر فقر اباب الله انعمه علام حسین بن هدایت سلطان بن السید علیم الله بن السید فیض الله الطبا طباء الحسنی غفاته
 عنهم بفضلہ السنی و بحق سید الانبیاء والمرسلین محمد خاتم النبیین و عمره المصومین الطحیدین الطاهرین علیہ و علیہم السلام و صلواته
 یوم الدین یوم النصار سبع خلون من شهر رمضان المبارک المنظم فی سلاک شهور سنه خمس و ثمن من الهائت الثانیه عشره
 من الحجرة المقدسه النبویه علی صاحبها السلام و التحیة

ذوالفقار الدولہ بہادر در جہد و کدوہ چون مار بر یخ و سیم چسبیدہ بید نظریافتن امیرالامرا رضا لطیف خان دید کہ تنہی کے از عہدہ بخت
 بہادر میرا بد عیر از رضا لطیف خان دراز نمود و خود با این ہمہ ادولس آغا نے و اعانت بعضی از سکمان منکوب و مقهور شد چارہ معسر
 در آن داشت کہ شاہزادہ را با بخت بختہ بطرف سرسبز رود و افواج را ملازم نمودہ سکمان آن طرفہا را مقهور و کرد و اندوختہ مقهور
 آنہا را متوسل دامن دولت خود کو مال ساختہ و مساوات بذوالفقار الدولہ بہادر زند چون این ارادہ در دل اور سوخت
 بپادشاہ طاهر ساختہ شاہزادہ جوان با اکبر شاہ را ہم اگر گفتمہ بیرون زد و ملائے مام ہر از و حام مردم در داد و حساب
 تماشاں نوکر کے کہ درین جزو زمان ورا بکند ہانک عرصہ ک عظیمی فراموش اند چون تقرب او بپادشاہ در اطراف و سبب اشتہار
 و شہت سرداران بعضی افغان و فریق و کئی نام آوران فوج سپاہ نیز حاضر آمدہ ملازم شدند و ہر روز در کثرت سے افزو و حسب
 باجشاہ زمرہ از فوج ذوالفقار الدولہ ہم برکت شاہزادہ رسیدہ باعث از دیاد عساگر گردید چون عبدالاحد خان پر وبال
 خود فی الجملہ آراست پیشتر نہ منت نمود و بقلید ذوالفقار الدولہ چند فراخ از سرسبز ہم گذشتہ جواب سوال معاملہ
 با یکے از سرداران سکمان و اطہار عرب و سطرین آغا زہد و نداشت لہذا مقتضی بیخچین یہ تیغ فولاد سے بختواند
 نمود ہمزاد سے ہتا آنکہ او قدر جلادت خان کے مذکور ساخت و از معاملہ گذشتہ استعدا متقا نہ نمود چون مقابلہ روداد
 با آنکہ بیخچ آسیمیہ فوج نہ رسیدہ مردم مستعد جان ہما بودہ اند عبدالاحد خان کہ نامزد نظر سے وجہان خلقی است آتش شمشیر
 از دور ویدہ اطہار کے نامرہ ان بختن آرد سے خود ان دید و عبث عبث بیخچ مع شاہزادہ روگردان گردید و چنان
 رکشت کہ سہلے سر خود بر گشتہ ہم ندید فوج بخت خان تہا سردار محفوظ و سالم برگشت و از دیگران ہر کے کہ جرات و جمعیت
 داشت از ان مہلکہ سلا برد و مردم دیگر را حق آوارہ و شدت و قبلہ کے اقوال محبت و کربت گشتہ از لباس و سلاح و آپ
 براق عارے و بانہرا را ان خشکی و خوار سے بجا یکیکہ بدور بود رسیدند و بر رخے بنا کاسے و ناچار سے کشتہ و رنجے
 گردیدند میرزا بخت خان کہ از بد تما تحمل ایذا و ضرر از او بملقت تحمل او بہنایت رسیدہ بود دلال خود و صلاح عالمے
 در افزو و عدم احتیاد و بدت قابو یافتہ از پادشاہ استہذا ان غر از استیہ کہ دہشت و مفید نمودنش فرمود پادشاہ کہ عجب
 جاناتہ بلکہ محض دیوانہ است طوعا و کرہا اطاعت را امیرالامرا ذوالفقار الدولہ بہادر معتقدان فرمان بہنار آشیتہ فرستادہ
 عبدالاحد خان را مقتد و خانہ اورا ضبط نمود از اسباب کتب خانہ آہش کہ فی الواقع از نفاس اشیا بود و خود گرفتہ
 دیگر اموال و اسباب کہ بلکہ کسے از زید نجانبہ پادشاہ رسانید و سر بہادر خود در ان لوح فرستادہ فی الجملہ اصلاح
 مفاسد سکمان و آنہا را متقاعد گردانیدہ بہر ضرورت غلبہ خود بر ان جماعت کلیشیہ را ہم وجود و اقتدار او در ہندوستان
 بحکام و اقبال و جہاد و جلال در اکبر آباد و شاہجہان آباد حکمرانی سے کند و کلیشیہ را ہم وجود و اقتدار او در ہندوستان
 اند کے در دل دور بین سے خلد و بعد مقید نمودن عبدالاحد خان جرنیل کو غنی شتر مسکن نام را البفارت نزد امیرالامرا
 مذوالفقار الدولہ بخت خان بہادر فرستادہ بیجا مہا و عید و تہدید از انواع تھلار منابا او نمودہ بود او ہم بطور مناسب جواب
 بکشت فرستاد و حروب و کسں کہ ارباب کلیشیہ را رویداد و اذلت و مکاوحات با شکر حمایت کسٹ کدام فرقہ را
 با اذقیل قابل بلند گشتہ کار بکشت عساگر و جہود سے کشید باید دید بعد ازین کسٹ تاہم و کسین قضا
 علی یا و زو او قضا کے کر امعین و ناہراست رفیع خان با

گاہے بہ برق انداز سے و تیر انداز سے تبرغیب جان اردلیہا سے مقرب سیر استرنا سے خاطر آنا رفتی سے ناید و ہر روز از صبح تا نصف روز از باغ بلوغ دیگر یا از محراب لے لے لے بٹاشا سے فیلخانہ و بعد ہر دو سہ روز فیل جنگا کندن و غیر ازین اعمال یا امثال ذلک الافعال بیچہ کار اشتغال ندارد و در زمان حیات و اقتدار مختار الدولہ سالار جنگ دختر سے را از نبات خود باپیش با سید پیش آمد منسوب نموده بود و بعد گشتہ شدنش انکار آن نسبت داشت آصف الدولہ سابقہ کبیرا درین کار فرمودہ سالار جنگ را باین امر راضی ساخت و خود متعدد سے این شاد سے گشتہ بخوبی انجام داد و باین عمل ہم نہایت رغبت دارد و رعایت متوسلان او ہر جا شاد سے شود طرف یکے را گرفتہ و بطرف ثانی از غلہ و ابتاع کسے را کہ اہلش داشت مقرر نمود و چہ شصت بسیار از نزد کور را انصرام سے رساند یکبار در زمان ورود فقیر ہم بچانہ قائم خان نو جدار فیل خانہ حاضر شد ہستم شاد سے خانہ او

ذکر امام بخش غلام بیچہ بدانجا طر و اقتدار آن سفلہ اتبر باقتضا سے دور فلک و ن پرور

یکے از غلام بیچہ ہا سے کسے امام بخش نام کہ نہایت شلتاق و بد آغاز و انجام بود در زمان صاحبزاد کے آصف الدولہ و حیات پدرش از آقا سے خود گر نیچہ تا آصف الدولہ رسید و نہایت مقرب گردید شجاع الدولہ بر سر و راو اگی یافتہ مدتها مقید و مسلسل شد و بعد مدت لشباعت اغرقا از زندان برآوردہ اخراج نمود او بخفہ در نواح پر گنہ ماندہ سے بود و خبر اقامت خود تا آصف الدولہ سے نمود و بجز انتقال تجل الدولہ آصف الدولہ یروانہ طلب او تبا کید فرستادہ اورا طلبید و درین اوقات کہ فقیر در گشتہ از زمان مردن مختار الدولہ و نسبت علیخان خواجہ ستر ا جرنل جمیع تلنگہا سے ملازم سرکارش سے چہل سہزار نفر بیاوہ و چہار و پنج ہزار طرق سوار بودہ اند و ایندہ باقتدار سے سے داشت کہ محسوس جمیع سرداران و عمدہ با بود فقیر اورا مکرر دیدہ و گفت گو سے او بکوش خود ستیندہ سے داند کہ نہایت یاسجہ و در صورت و سیرت زشت ترین مردم بود کیاقت خدمت کار سے کہ دور و بیہ درماہہ باید داشت بشرط کہ از مفاسد سے کہ در اجتماع بود معراثت مصرع گران بود اگر راست پر سے بیچہ و وفی الحقیقہ لائق دکان دار سے اخس نیک فروشان لشکر اراذل حسن رضاخان نائب بان درجہ و مراتب از او سے ترسید عجیب آنکہ بعد از ازیر آمدن فقیر دل آصف الدولہ از مصاحبت او سیر آمدہ در نہایت مذلت و خواری از ملک خود بدر نمود و راضی نمود کہ کسے از اجا سے بابر سے سواد سے چاروائے و ہر جمیع اسباب اورا ضبط نمودہ بر سہنہ پا و سراز خانہ و ملک خود بدر ساخت باز سے از مستوع نگشت و در دادن زر تنخواہ احوال آصف الدولہ آنکہ از ملازمان غیر اردلیہا ہر کہ وجہ متاخرہ خود خواندہ او دشمن و دنگ و ماہم برکسا نیکہ دست باید بے پاک است بعضی کان قبل از ورود و فقیر جماع و بلوائے براسے و تنخواہ خود نمودہ و زر گرفتہ رفتہ بود و اندازان جملہ چند کس ہنگامیکہ فقیر در لنگنہ بود پیشش افتادند چند روز مقید و شستہ ہمہ را ہم توپ پرانید فقیر سبب بیاست آنا انچہ قوم شد از مردم ہما بجا شنیدہ و اعلم عند اقتدار الحمد المجد بعد چند روز ورود و فقیر گسائین ہم کہ سردار عمدہ کن سرکار بود قباویافتہ مع اسباب و سامان قدرت و لشکر نعمت خان بہادر پوشت و ہمن قسم اکثر سے از اقربا سے بہرہا الملک محمد رخبانیر در رفتہ نیاہ بدو تلخانہ بخش جان بہادر

ذکر انتقال ایرج خان ازین جهان و بعرضہ آمدن جسیم منا خان و جید ربیک خان

روز سے چند کہ عبارت از دو سہ ماہ باشد ایرج خان کار گزار و مرج صلو و کبار دربار آصف الدولہ و مملکت سرحد اد

و ملاقات و صحبت با هر یکی از ملازمان و تملیک و دیو و پوئی آن نهاد آصف الدوله بآنکه احتمال انواع مکاره و آلام نابر ریاست است تحمل
 اندر مذکور بر او اگر چه آنستیم باشد نهایت دشواری و از جمله متعذرات بلکه محالات است و انگلیشیان راستی دانند که وجود مثل سر
 بے آزار منتقم دانسته را نمی بایاد اعتراف من هرگز سخنان و بدست آنکه زمام ملک در دست آنها سپرده فارغ البال سبب بر
 و اصحاب انگلیشی که نهایت نظم و دیوشیاری دارند در الحقیقت وجود چنین کسی را لطیفه یغیب و نعمت غیر مترقبه بنموده و سخنان خوشتر
 سخنان است و ادراغ اصحاب او مطلق العنان داشته اند و کارهای او و اتباع عزیزان و دارند بلکه آغذر که او و مصاحبان فرج
 او را باید میاد داشته راستی و خوشنودش می دارند و دیگر کل معاملات مانع و ملکی و انتظامش مع افواج و آراستن آنها
 حروب در قبضه اختیار خود داشته در پرده نام از مالک ملک فرج و خردین و جمیع کارخانجات و اسباب و آلات حروب خود اند
 حسن اتفاق آنکه طرفین هرگز را منتقم می ندارند اما خانه شجاع الدوله که یاد کار امرای نظام و درین ایام قائم مقام سلاطین هند و خانه
 اسید لکوک مردم و عده و عده زیاد با این ملک و سید بود و سکنی با او ایستاد و بعضی از اهل و ابواب که مصاحبت آصف الدوله دارند
 مانند اثر سنی از ان بزرگواران بلکه اقربا و خویشان شجاع الدوله و دغدغه رنگ و برهان الملک پیدا نیست حائیکه میست بکنار
 سوار جبار و سیاه شمشیر بر او بر برق انداز می بکنست و سواران عداوت با او نام و نشان بوده اند و تجارت و عداوت با او بهر پیش
 در کمال رفاه و سوس و اندیشه بر سر می بردند لشکر و همسرهای با سواد و عظم شاه جهان آباد و معبودی آن دولت احوال مثل
 ده ویران و مغایر که خند خسته و میران و ویران افاده اند و مدد و دیگر قاه و جاده دارند پیاده با او ایستاد و بعضی از اهل و ابواب که مصاحبت آصف الدوله دارند
 این زمان نوکر سید و دوسه رویه سید و دوسه و اعتبارشان بود و با قلیانان و اقربا سنی آنها و کماران و انظار فاعلیه ابا و سید
 القصد کتباتان مذکور با سه چارلیشن و بیانه رفتن بطرف دیگر مثل مسافران که از ان راه گذرند متصل به سکر محبوب علی خان رسید
 قاصد ملاقات با او شدند و نیز مضافه نکرده ملاقات نمود و با سکر دید و باز دید لعل آورده معلوم نیست بچه تقریب نیاسد و رو و
 با او ایستاد گذرشته اند چون محبوب علی خان داخل دار الحکومه خود گشت و فرج و توپخانه را بر سر و ن شهر و معسکر گذشت بعد از
 روز کتباتان فرج خود را آخر شب در کمال اخلاص است توپخانه را بفضای خنک درست داشت از جای که لشکر داشتند کوجده اهل
 صبح صادق بر سر معسکر محبوب علی خان رسیدند مردم آنجا که خبر از بایستی و کارهای انداشتند کسی برآقضا س حاجت رفته و بی
 در خواب غفلت گرفته و مدد از تنگدستی ستر که عیارت از پاسبانان بیدار و تیارانند بجای خود بپایانده بودند
 بضایه که دارند منتظر و فراغت نمودند افواج انگلیشی اعانت نکرده متصل به بیله شلک رسیده استاد و بعضی از سرداران
 در میان معسکر آمده گفت که ما بطرف می رویم از میان لشکر که راه آسنا غیر ازین نیست خواهیم گذشت مردم لشکر لغت
 نمودند اینها نشینده بر فراش پیش آمدند مردم لشکر محبوب علی خان که تیار بودند بحدیک شلک جماعه بسیار مجروح و باقی ماندگان
 مشوش گشته راه گریزشی گرفته و توپ بند و توپ و اسبابان ضبط سرکار و آورده اسباب پاسبانان لغات و آنچه باقی
 لشکر رفت محبوب علی خان این ماجرا شنیده بکار خود در ماند چون عند الملاقاه عهد و پیمان شده بود و بغیر ورت از کتباتان
 مذکور رخصت گرفته مع اسباب خود و سنجیدست آصف الدوله رسید او که همین صورت می خواست بعد رسیدن مشمول
 عواطف نمود و وسیع بر او و معین داشت و لطافت علی خان خواجہ سرا که او هم با صطلاح کیدان ملکر مالک
 یک برگیده بود که عیادت از چارلیشن بلشن است دوسه بلشن همراه داشت بمشاهده این حالات قاصد رستگار س خود گشته
 ناسی برآید بر شدن می حیثیت چون همیشه معهود بود که فرج از سر کار شجاع الدوله در حصار بادشاه باشد و ششصد سوار

او من بود بخت خواجه سرا که بجز نیکو بخت و دیر داعیه آصف الدوله می برده خواست که بطور سعادتمندانه کار
 مختار الدوله را با تمام رساند و آصف الدوله درین خصوص حاصل نموده بالینا با میرزا سعادت علی هم ساد
 کرد که هرگاه من مختار الدوله را تمام کنم شما علی الفور با چند کسی که دارید سوار شده حاضر آید من و اراکشی حضور آصف الدوله
 خواهم رفت در میان گریه کار او هم با تمام رسانیده شمارا بر وسادۀ ایالت خواهم نشاند

ذکر انجام یافتن ایام عمر و دولت مختار الدوله و بنت خواجه سرا از پی هم و بدر رفتن میرزا سعادت علی در حد و بخت خان صبیح و سالم

چون مشوره با سر قوم الصدیر تقسیم یافت لبنت خواجه سرا از سر نو بچید و تزویر بناست آشتی با گذاشته و عهود و موایش
 کا ذنب که در آن در بار رواج دارد در میان آورده دعوت مختار الدوله نمود و معهود آنکه از اول روز شریف آورده هر دو وقت
 طعام بخانه اش خورد و اوقات تمام روز و شب بملوک و پادشاهان و اشراف و بزرگان دولت خانه خود معاودت نماید چون مرگ
 رسیده اوقات حالش منقصی گشته بود و قبول نمود و روز موعود که پایان زندگانش بود دیدر بار آمد و از آصف الدوله و حضرت
 گرفته قاصد خانه لبنت گردید لبنت تا آن زمان بعضی مخلصان خود را که از آن جمله هر دو خواهرزاده میر فخره الله برادران عمه زاد
 میر ابو پیمان میر باقر بودند یکم مراد علی و دیگر لطف علی نام داشت برادر خود آگهی داده بقیل مختار الدوله بخت
 چون مختار الدوله بکر و قرابارت بدر خانه لبنت رسید لبنت تا سر دروازه استقبال نموده کمال تواضع و فروتنی از سوار
 فرود آورده بجا نیک بر آه اوست گسترده بودند آورده نشاند چون موسم تابستان بود در لشکر اکثر ارباب استطاعت و سنان
 خوزمین را کشته نه خانها ساخته بودند لبنت هم نه خانه بکلفت درجا بای خود آراسته گویا برای بهمن کار مهیاداشت چون
 آفتاب بلند شد مختار الدوله را تکلیف نمود که در نه خانه بای نشست و با تفتیک تقاضا پذیرفته در آنجا رفت لبنت بعرض رسانید
 که رخت در بار از بر کنده بارام و بای تکلف نشینید و نه مرغوبه کشش ابرام حاضر ساخته اقداح و زرح بگوش در آورد و بعضی از اقربا
 مختار الدوله بحضور فقیر می گفت که در شراب سستی قبال آمیخته داده بودند اگر نمی گشتند باز هم مختار الدوله منم و در حلال
 چون قرین بخت روز گذشت مختار الدوله بعضی ارمها جان را هم حضرت کرده بهشیر خواب از خرت مستعد گردید چون
 از بزم بالانش کسی نماند و خدمتکاران هم جا بجا آرام گرفتند میراد علی و برادرش با دو سه کس دیگر بقعه بے خبر در نه خانه
 در آمد بنیر تیغ بے دریغ بیکریش را ریزه ریزه کردند و بعضی از خدمت او که حاضر بودند از خوف جان گریخته خبر بنحیه کشش برداشت
 خواجه سرا فوج خود را مع توپها تیار کرده با دو سه کپنی تیار و مستعد حضور آصف الدوله آمد و مستغنیان ابواب کپنی ها را باندک فاصله
 از خیمه آصف الدوله توقیف فرموده و اراتها گذاشتند که بحضور رود او هم در عین سکر سلاح و بایراق شمشیر کشیده آمده آداب
 سبکبار و بتقدیم رسانید که دشمن حمله الفت را حبل الامر کشتم آصف الدوله بر جان خود ترسیده گفت شمشیر کشیده جیادید که
 اراده من دار گفت چه مجال که داعیه تک حراسی داشته باشم گفت شمشیر دو کین آن ابل گرفته شمشیر او در انداخت چون
 بے شمشیر ماند آصف الدوله بمهر و م حاضر اشاره نمود تا بکشند حسب الامر او هم بهان نفس سر در پی مختار الدوله آمد آشتی عمر
 با خالوسه که او که بهریرا کلمان شهرت داشت و اکثر در حضور آصف الدوله می بود و بعد کشته شدن لبنت در رسید او را
 مقتول دیده و متحیر گشته و ای فطما آبر و سکه خود تیغ کشیده و اگر کسی متعرض من نباشد مرا هم با کسی تعرض بخت آصف الدوله

ذکر متعین شدن مشرط لشن از کونسل کلکته براساس حاضر بودن در حضور اصفت الدوله بطور
 زمان پدرش شجاع الدوله و مغزول شدن در اندک زمان و معین شدن مشرط جان بر شمشو
 بجای اوسعی و خویش جرنل کلاورن و ظهور اکثر حوادث و فتن در آن دیار بمشیت خالق لیل و نهار
 بعد رحلت شجاع الدوله و بدفون شدن او در گلاب باغ فیض آباد گورنر شمشوگ بهادر مشرط لشن را برای حاضر و ناظر بودن بر اوصاف
 و اعمال اصفت الدوله لیا ابطه عهد پدرش مقرر کرده فرستاد و زمانه بسیر برورد و مشرط لشن گذشته بود که جرنل کلاورن و کونسل
 لشن و مشرط فرانسوی از طرف کمپنی و پادشاه انگلیشه بر آن شکاف احوال گورنر شمشوگ بهادر جلالت خبک حسب الامر ارباب
 کونسل لندن و دار السلطنه انگلند ولایت فرقه انگلیشیان در رسیدند و بتقریبات حید که در کش در دفتر دوم مفصل شد در ابتدا بر گورنر
 غالب آمده عمل انگلیشه هر جا که بود بروی توجیز و خواهش اصحاب ثلثه مذکوره علی الرغم گورنر عمار الدوله مشرط شمشوگ بهادر مقرر گشته
 عمل دست نشان گورنر قوم مغزول شدند در همان ایام مشرط لشن بهم لعلت دست نشانی گورنر مغزول شده و بجای او خواهش اصحاب ثلثه مقرر و در
 جرنل کلاورن مشرط جان بر شمشوگ بخند چون جوان هوشیار بود اصفت الدوله را مع عمده سرکار آورده و او آسان دهنه دست تصرف بدانی و بلا نظر
 دراز کرد و در جمیع کارها بهای ممالک محروسه شجاع الدوله مرجع حل عقد امور و مختار کارها بر سر کار اصفت الدوله گشت مختار الدوله نائب مختار
 اصفت الدوله و جمیع علم و اتباع او سفار و خرد بوده اند و اینها نیز بعد چندی که مقبر هم وارد آن دما بتقریبی شده و ذکرش انشاء الله تعالی
 آید بهم را براساس العین مشاهده نمودم و در منظر آمدند که اوصاف آنها میانه نیست در نوع انسانه بتر از آنها هم آنها خواهند
 به شایسته کلفت بهائی چند بوده اند و صورت آنان گویا در شان آنهاست انهم کالانعام بل هم اضل سبیلا القصه مشرط
 جان بر شمشو مختار الدوله را بعضی کلمات خوش آیند که امید حمایت در دعا و وف عظیمه ازان آشتیام توان نمود و گفته برین صفت
 آورده که ملک بنارس و غیره علاقه راجه بلوئند سنگه که بمشیت و پنج لکهر و سیه مالگزار و قریب بقفا دله که بر سیه بد اخل داشت
 به کمپنی بداند آن احمق ابله بهان قدر سخنان به فروع خوشنود و مغزور گشته اصفت الدوله را که کارهای بالملک و ارکان
 نیست زبانی مشرط جان بر شمشو سخنان هم و امید گفته باشد ضارب فتنه ساحت و بلا تا مل اسناد عطا به آن ملک به کمپنی نوشته
 گورنر شمشوگ بهادر اگر چه ازین محرم که ملکه مثل بنارس صمیمه ممالک مسخره کمپنی گردید نهایت خوشنود و گشت اما ازین جهت که
 خود تا بنارس بر ملاقات شجاع الدوله آمد و ملک بلوئند طایر با انواع تدبیرات از شجاع الدوله درخواست و شجاع الدوله معاذیر و لیدر آورد و بنارس
 و غیره ملک بلوئند را اندو جان بر شمشو که بار شمشو گورنر حکم قطره از دریا در دیا بن سهولت و آساک مذکور را گرفته صمیمه ملک کمپنی گردانید و بنابر
 انگلیشه اینجا و ارباب کونسل نام عظمی بهر ساینده اند که رشد و چندان خوش نشاند مختار الدوله نادان با وجود چنین توابع مایان بر
 استقلال و حمایت خود هیچ گونه عهد و پیمان از ارباب کونسل کلکته نگرفت اگر میخواست چنین رعایت عظیمه بنابر کارهای خود را از حضور
 کمپنی و ارباب کونسل ولایت انگلیشه استحقاق میداد و کسی را مجال آن نمی شد که بطرف او نگاه کنند نماینده تا به کشتن چهره
 و اگر احیاناً گشته می شد در انتقام و مکافات قتل او قیامت برپا می شد بلکه ریاست آن ملک از اولاد شجاع الدوله منتقل
 گشته با اولاد مختار الدوله می رسید لیکن چون دو اثر فلکی مقتضی استیصال ارباب این دیار است هر که اید تر مردم است رب المخرج
 اینها می شود و با کسی که تجربه کاران روزگار و نهایت دانا و هوشیارند معاملات روسی داده بهر کار که نماید میکنند
 و آنچه باید بفراسخ ازان دور تر میرود القصه بنارس با توابع دولتش از ممالک محروسه شجاع الدوله منتزع گردید و صمیمه سنگه و

کہ بیچ کے بے گریہ و زاری سے بودہ باشند سالی قبل ازین بر پشت یا شانہ آودانہ بہر سید چون پدر و جد او برکان الملک بمرض
سرخان مردہ بودند اندیشہ مرض مذکور کردہ مبلغ بیچ ملک روپیہ نذر کرد و بعد شفا یافتن ایساے عہد نمودہ مبلغ مذکور با مانکن
مقدسہ فرستاد اما چون اجلاس بہین مرض موروثی مقدربود آخر بہین علت مبتدا گشتہ در گذشت تبدیل و تکفین جنازہ
بطوریکہ در ملک ہندوستان رواج دارد جمیع تجلات سوار سے اور احاضر ساختہ بر آوردند میرزا علی خان دسالار جنگ
خلیفین محمد سخی خان مرحوم کہ برادران زلش بودہ اند با جمیع ارکان دولت و ملک پروردہ ہا سے اومع عموم ملازمان و رعایا
مشالبت جنازہ نمودہ راہ سے پیوند نمودنوز تا باغ گلاب کہ براسے دفن مقرر شد جنازہ ہش برسیدہ بود کہ پس سعادتمند او
میرزا امانے را کہ بامعفت الدولہ مشہور است بہمناسے جانشینی پدر واضطراب وافر بہر سیدہ اندیشہ افرو گرفت کہ مبادا بعضی
ارکان دولت دیگر برادران اولاد پدرش بر سند فرمان روا جلوس میسر آید بنابرین مروت و حیا ر بطاق لبیان گذشتہ
ستوشلان خود را تا کہ نمود کہ رفتہ ہر دو غالو ہا سے او مرزا علی خان دسالار جنگ را بتقدید تمام از مشالبت جنازہ برگردانیدہ
بجھنور ش آرند

ذکر جلوس نمودن میرزا امانے آصف الدولہ بر سند جانشینی پدر و بر باد دادن مواد
استعداد ریاست و کامرانے و در ہم شکستن دستہ ہا سے فوج و برہم نمودن جمیع
انتظامات عہد شجاع الدولہ و عروج یافتن میر مر تقی طباطبائی برادر ازاد مصطفوی
بمرتبہ نیابت کل و بعضے از سفاہت ہا سے آن بزرگ دودمان

چون محران آصف الدولہ میرزا امانی الطلیب میرزا علی خان دسالار جنگ رسیدند اول این ہر دو برادر و نذر مساکر و حضور عالمیان خواستہ انصاف از امانا
راہ مناسب بدند بار دیگر بمبالغہ تمام طلبیدند و فرمود کہ خواہی بخوای باید آمد ہر دو برادر مذکور مجبور بہ شتد و بگمان احوال بر اینموال دیدہ شد
حلف نشین را غنیدہ بامیدیش آمد خود بے طلب برگشتند و آصف الدولہ بنابر مشورہ گذشتہ بتقیج و تقسیم کرنل کلیں کی دیگر
وزرو ساے انگلیشیہ را کہ در خدمت شجاع الدولہ حاضر بودند طلبید و گفت کہ درنگ مناسبیت مشیت ایزدی جارسے
شد الحال مرا بر سند جانشینی پدر باید نشاند سید دران مرقوم عجلت را مناسبانستہ تسلیم او نمودہ امر بتاسے فرمودند
او مبا لغہ را از حد پدر بردو و عدہ ادا کے مبلغے خطیر در صورت پذیرفتن امرش نمود آندا دیدند کہ لپکر لکان شجاع الدولہ ازین
بہر بہین است و حسب الارث استحقاق جانشینی پدر و از امانا چہ سے رو و بلکہ فائدہ ماند حال ماسے شود و ستار بہر
ادبستہ اعیان دارکان خانہ اش را چندافر نمودند تقارحیان و حساب نوبت مانہ بنر حسب الطلیب او از امانا سے مشالبت
جنازہ شجاع الدولہ بنقارہ خانہ رسید و اعیان و اشرف ملازمان نیز حاضر آمدند و حلف سعادتمند کہ گریا آرزو مند این روز
بودنشا و ماسے تمام برستد یا لت جلوس نمود و ہنوز مردم بے نام و نشان کہ با جنازہ پدرش ماندہ بودند انقراغ از دفن حید
او نیافتہ بودند کہ صد کے نقارہ شادمانے از و میرزا امانا سے بلند کردید او بر سند فرمان روا سے متکلم گشتہ میر مر تقی خان
برادر ازاد مصطفو سے خان را کہ میرسا مان خانہ او در عہد ما خبر آگیش بود ملت نیابت کل دادہ ہفت ہزار سے
صاحب نوبت ساخت و ماسے و مراتب نیز بخشیدہ بجلاب مختار الدولہ سر فرار کرد اندر نقاسے یدر شل اسر خان و
سید بشیر و غیر ہا از مشوقات خویش مایوس گردیدہ ہر کے فکر خود افتاد اسر خان بہانہ حصول ہناد از حضور کشید

اعتراف حواری و مغرب کنگا بود مثل باره و سواران جو را با دشمنان ذلک و آنچه در دست خانم رحمت و اولاد است به سبیل
 و اخلاص و دیندگی خاں بود و درین ولا تبصره شجاع الدوله و آمد آن هم بهین قسم که نفسش بر شتر قی و شمس کنگا مثل
 سجد و صوبه او و مثل شاه جهان بود و بر سبیل و اولاد و کسب دین گدازه و بداد و غیره و نفسش میان دو آب کنگا و جنتال
 سنبیل و مراد آباد و امر و همه و بعضی مثل کافس آنج و دریا کج و بلند یا کج که از مملکت سابق نباش بود و در عهد معذر خلیف از
 دست احمد خان نباشش منتزع گشته انصاف معذر خلیف در تبعه تصرف مرسته رفته بود و دیگر ملک بقبوضه مرسته که بقبض
 و استعمال بجایه نکرده که از دست احمد شاه ابدی که در نواح پانی پت رود که داد و مرسته معفو و الاثر و الطافه
 شد این ملک را حافظ رحمت و احمد نگارش و اولاد و دیندگی خان و نجیب الدوله سبیل الامرایه که با هم قسمت نموده
 بر یکدیگر با که را در دست خود داشت ذرا افتقار و اولاد میرزا ایمن خان بهادر غالب خلیف سبیل انصاف تقسیم مملکت
 مر قومه لازم خدمت شجاع الدوله گردید چون چمنور سید داخل مملکت که کوه انصاف از جمله ملک سبیل الدوله آنج
 این طرف کنگا مثل میان بورندینه و سیم گدازه و غیره بود و شجاع الدوله داده قدس از ملک نگارش و حافظ رحمت و دیندگی خان
 که انصاف بصوبه اکبر آباد شاه جهان آباد داشت خود گرفت و حدود قلم رو به شرق و جنوب گشته با ایمن خان و نجیب خان
 بهادر و شجاع الدوله رفت و بایند و مشمول عوالم گدازید و بایست و داد و اتحا و بهود و موافق
 از طرفین است حکام یافت و بعد از آن نجیب خان مرخص گشته ملک اکبر آباد و حدود و بلاد خود آمد و شجاع الدوله نظم و نسق
 ملک و سبیل است حال مزید درین مضمون اسباب انتقال شجاع الدوله از دروغ و رافضی خدا و ناسی اندک هدیه گشته
 و ملی در بندگان که نگارش گویند بهر سید و لای چند روز خنجر گشت چون مرخصی است و متهم بهریم بلا کت در آن احد
 منقول نموده شود و او را از آن نکرده بطوریکه معروف است جراحان ملازم از بندگان و ارامنه و بعضی فرنگیان که از دنیا
 ملازم سرکار پادشاه و معتقد علیه بوده اند و او را می نمودند تا آنکه آهسته آهسته افزود و شجاع الدوله و سمنشینان
 و در اکثری که بارش گشت عجب آنکه این جراحت چنین شهنشایافت که شجاع الدوله با دختر حافظ رحمت و اعیه خلوت
 نموده و در پیش خود خواند او از فرط غیبت و شدت جهالت که در طبع انسان خاصه زنهای افغان می باشد چاقو
 منحنی با خود برد و هنگام کشت عورت و رانجا زده و مجروح ساخت و آن چاقو را نیز بر آب داده بود و لهذا روی بهی نمی آرد
 با آنکه این سخن مطلقاً اصل نه داشت و محض غلط بود اما بر تبه شهرت یافت که الی الان بعضی کان بهین می دارند
 و علت مردنش می ناسند القصه که شجاع الدوله معظرب احوال اراده معاودت بخانه خود و رضی آباد که مرکز دولت
 او و نیانها ده حیدر سوار و برهان الملک است و اتمام دو کمالش او نموده فرمود و بسوار سوار سوار سوار سوار سوار
 گردید و میرزا سعاد علی حلف دوسه خود را به نیابت در انجا گذاشته سید سید بشیر حبیبی را که عمده ارکان دولتش بود
 امانت و انالیقی او معین نمود و خود با و احوال نگرفت و آباد رسید

و دولت

ذکر انتقال نمودن شجاع الدوله بادل پیر از دست و مکن یافتن صفت الدوله معز و میرزا اما لشکر و سوار

بیاره شجاع الدوله یوگانیوگاشته و پذیرفته منجر به ده سرطانی گشت و چند آنکه اطباء حاذق انگلیشیه و ملازمان قدیم
 و جدیدش در تدابیر و صلاح مزاج و معالجه مرض کوشیدند و سودی نداشت و در آخر چندی موت بمقتضا آیه کریمه لایس خروان ع

دراو تفریبات مختلفہ در وقت دوم شب افتادہ ہو کر آوارہ اس کو ہستیاں لکھنوں لکھنوں کے ارد سے آب و ہوا سے
 آسمان آندہ ہو کر علیحدہ سے شجاع الدولہ ہو کر آوارہ اس کو ہستیاں لکھنوں لکھنوں کے ارد سے آب و ہوا سے
 ہست و بد برس دریاں و قافا سے عاقل رحمت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 مذکور لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 ہستیاں لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 فارغ السال کاس و دارام حاصل شدہ است الی آفاق کجیت و احصا ہونے کے بعد دیگر ہمارا گان محمود اسطاعت
 ملک سار تحقیق در دوا و مال رائے مستعد و مفید و کمال برج و عاقل راہد بخیر کنسے اولاد و عاقل رحمت و دود ہست
 را در لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 آید و ہست و احوال آسمان شجاع الدولہ در دوا و مال رائے مستعد و مفید و کمال برج و عاقل راہد بخیر کنسے
 سارا در لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 بود سارا در لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 فلک سارا در لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 را علی کہ حاصل اکرم است لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 روپیہ در یہ تقریب مداعت ماقدم داسے وسطہ پرورے ہیں روزگار زیادہ حال است کہ بریں عمل تعمیر و تاسف
 کردہ ار حملہ دول لوار میا سترہ آید قطعہ ملک دول لوار یک مہشت و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے
 را کہ دم گرفت است و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے
 سر پیش ہر دم کہ حور دست و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے
 امارات کوئل سہر لکھنوں کے کھٹ ہو کر اسطاعت و دود سے حال و دیر ہم ہو دوسرے را با خود شجاع الدولہ در داس کو ہست
 ہو کر داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے ہم ہر قی سر دار و داس کے
 و مسودہ ملک شجاع الدولہ در داس کو ہست

ذکر القسام یافتہ ممالک جماعہ احوال مامین شجاع الدولہ و میرا سخت حال و
 صراحت حال ہمارا در ہاں آواں از سر بنیعت و کمر سے برآمدہ ماحول الدولہ رہے ہر ساریدہ و شجاع الدولہ
 کہستان ارد کیہ ہار اشت و عورت یا داس کے دوستی و داس کے عداوت گذشتہ دم ارا تھادے رد و لکھنوں کے گویہ کے ار
 سات خود را مہر و داس کے دوستی و داس کے عداوت گذشتہ دم ارا تھادے رد و لکھنوں کے گویہ کے ار
 حاکم داس کے دوستی و داس کے عداوت گذشتہ دم ارا تھادے رد و لکھنوں کے گویہ کے ار
 کہ سات اقامت مہر و داس کے دوستی و داس کے عداوت گذشتہ دم ارا تھادے رد و لکھنوں کے گویہ کے ار
 ماحول حال و داس کے دوستی و داس کے عداوت گذشتہ دم ارا تھادے رد و لکھنوں کے گویہ کے ار
 لکھنوں کے دوستی و داس کے عداوت گذشتہ دم ارا تھادے رد و لکھنوں کے گویہ کے ار

سند گشته بود احتمال نموده دلالت بجنبگ نمودند و دیگر جوانان نوفاسته آن جماعه سزیمخت و فرور شجاعت و در دادن رها
 موعوده عذر عدم قدرت پیش آورده ترغیب بجنبگ و امیدوار اعانت و وفاتت می ساختند حافظ رحمتنا هر چند نماند
 که هرگز از عهد خجک فرنگ سر نیامده آبرو و سر دے در میدان نسیخته خواهد گرخت و التبار سے افواج فرنگ دودار
 دودمانی خواهد بر آورد چون ظلمها سسے پایان از فرقه افغان بر مقتیم و مسافر و اصناف بندگان خداوند منتقم تها گزشته
 جنبگام انتقام آن رسیده بود و عقلمای برگشته موعظت مانده رحمت و در سیکه ازان استحقاق غضب الهی و زکرت و کار بمقابله
 و مقاتله انجا میدستجاء الدوله با افواج تاسره خود و جرنل یار که که سالار لشکر انگلیشته بود مع توپها سے بسیار و اسباب بی شمار در ملک
 آنهارفته تاخت و تاراج شروع نمود و حاکم ترحمت هر چند تا کبد و مبالغات و طلب اولاد و دند سگان و دیگر سرداران بخود
 بمواید کا ذبستمال نموده از بعضی جاها اندک فوج و از بعضی دیگر فقط و عده آمدن غنیمت سے رسید تا آنکه شجاع الدوله نهایت
 متعل رسید و حافظ رحمت لاعلاج گشته یار و غیر ارتقا بله بدید با جمعیت خود و اتباع و بعضی معاندان که کمتر از پنجاه شصت
 هزار کس نبود آمده نهر سے خشک که عمیق بسیار و خم و پیچ سے بی شمار و بر کنار با سے صحرا اشجار خاردار و دشت پیش رو گزاشته
 عقب آن توپ خانه که میسر دشت ماسلوک چیده مستعد محاربه نشست از یک طرف ملتهها سے استجاء الدوله بسر کرده در راه
 خود که اکثر سے خواجهرایان دلاور و ستر کارش بوده اند و از طرف دیگر لایتن سے انگلیشته بسر کردی گیتانان و میجران هوشیار بهادر کارزار دیده
 از اطراف صفوف افغانه غیره مقابل راه و باهمه ساندیده از دریایه عامل گزشته متروغ لشکر توپها کاین و ضوابط فرنگ نمودند چون چابک دستی
 اینها درین کار مرتبه سے نه تنها راست که غیر از مخالفت الهی یار و ندارد و در و بر و کفن مند و فوج نامتظم بے نسق بند نیست ملی فوج ولایت
 که تابع فرمان سالار خشک گزیرا و بر حکم سرداران می باشد و هر که اندک الفراف و اضطراب بطور خود نماید از سیاست و نسق اسپیدان محفوظ نموده
 از عده مقابله کاین فوج توانا فتن برآنها بر سے توانا آمد افغانه بی دست و پا گردیده کسان بی شمار از همراهمیان حافظ رحمت و یفرانزاده رهگرا
 سید کسے عار سے شدند لیکن حافظ رحمت مامعده و دار نقاسے جان شارسه صبر و قرار از دست نداده دران میدان و آقا
 به کمال دلاوری و یار سے نمود تا آن که کله توپ سینه او سید هر چند مامر کن فیکون از سینه اش بیرون رفت
 اما از صدمه آن جهان او از محبت بدن مفارقت جنت باقی ماندگان را بعد قتل حافظ رحمت دل از دست رفته پانچ ثبات
 سقرار ماند و ناچار راه فرار اختیار آمد و بگرنجگان سابق لاجن شدند استجاء الدوله خبر طفر یافتن افواج خود شنیده از قیل
 سوار سے فرود آمده چنه شکر گزار سے در حضرت بار سے خجک عجز و استکانت سود و هتوز سبجه بود که سرحافظ رحمت
 بریده آورده اند از کسانیکه او را دیده بودند نشانید و چون متحقق شد که تانیه باز سبجه گزاشت و چون سر بر دشت سالار
 برادر زن او خواست که بدستمال خاک از چهره او بامشاند منع نموده فرمود که این خاک زیب سیکاسن است الحمد لله که امروز
 انتقام گستاخها سے بی پایان ایرین جماعه سفاک بے باک که با پدر من و دیگر مومنین و مشرودین نموده بودند بکام دل کشیده
 دران وقت ضابطه خان هم با سیر از نظر ارجله ملازمان دران عرصه همراه استجاء الدوله بود و بعد گشته شدن حافظ رحمت که مشیت ازلی
 بانتقام اعمال استجاء رفته بود و دیار سبے پایان مانده احوال جماعه افغان گردیده هراس سے قیاس بر دل صغیر و کبیر آن جماعه
 سسوزی شد و تفرقه تمام و جمعیت و از دوام آنهارا بافت استجاء الدوله افواج خود را در اطراف و اضلاع محروسه افغانه تعیین
 نموده بانتقام بر سبھی آن ملک و حضار و بران آن جماعت بشرط اطاعت و قهر و قتل متهمان فرمان دا و جارا و ناچار فتح اند
 و غیره اخلافت و دند سے خان و محبت خان و غیره اولاد حافظ رحمت و فیض اختر خان پسر علی محمد خان معروف بر و سید که

ذکر گزشتن مرثیه ملک کن بدشهر و عروج نمودن میسر از بنجفت خان بحکم خداوند امر کن
 بعد از آن که میسر از بنجفت خان سالها در آنجا میزبان و در آنجا شادمان آباد گشت و مرثیه معادوت بدین
 قسم نمودن من و قوم بر باد و شاه سپرد و سفارش بسیار در باره او نمود و از لوت خود هم بکار اسب مروج این نواح با او فرمود
 خود رفت سفر بجانب و کن کشید میسر از بنجفت خان با مستطاب مرثیه تقویت یافته تا بعد مسلم سبب اقامت ارشد و مسلم و بان
 که بابا و شاه سافقت در دیار سے که مسخر پادشاه و پیدان نباشد علم تقییر برافزاد و بنا علی هذا از پادشاه اسناد اکثر چنگل با سے
 قریب جو اردار الحلافت و توان سو به اکبر آباد که مال پادشاه سے راجع مال در آنجا از قلی ابلج با ش بنود و خواست
 نمود و حاصل کرد و دوستی لایق به او در این بود بعد مدتی از منسلان تلاش و دیگر با باب قلات با سید ارتقا بجای علیا سید
 بمحلات مذکور و نامش در دید چون بعد و دیات رسید پس سو رحیل کرد و آن ادوان راه آن دیار و قانم مقام و رحیل بوده و دم
 اقامت در میزدن و نوحه گران مع سمر که مشت سفت نیز از قانم از معروف بدینکد افغانا سے چنانکه و با نزد شاهزاده و سرب
 قوی لایق خنک میداد و هر پیش بود و بعد از آنکه منجبت خان پیاد و فرستاد و به ارکول و جالیس بطرف شارع شاسته اکبر آباد
 مقابل در سے و او چون فوج میسر از بنجفت خان بهادر تاز و رفیق تا از موده بود و اکثر سے توتا سے کردند و بعضی جان مار سے
 نموده بجر و مقتول افتادند و بر سراران با ش نیز شکستی افتاد و پس با شند اما سمر و از آتشبار سے شلک تو شند و با
 فرست اجتماع با محاب منجبت خان بهادر نمی و او میسر از بنجفت خان را هم در باز و سے جب رتم کوسه لعل زید و خون جاری
 گشت خان بهادر و مر قوم در پناه و پناه منجبت که در آن میدان بود و نشت زخم خود را بت و با بعد و سے از سواران و فیل نشان
 که متصل بان مکان استاده بود و مجتمع گشته من برون داد و یکبار نظر یافت و هیات ایزد سے نموده و سبهارا غان
 داد و بر حقوق سمر و حاکم او و بهشت و او در بیبال اقبال یا و سے نموده و سمر و راع ابلج دل اردوست رفت و به سے ثبات
 بر جا نماد و به اختیار راه و قرار اختیار نموده با کمال انتظار در رفت و نشت و غنم نصیب او لیا سے دولت بنجفت خانی گشت
 بهین که موی سمر و از میدان گردید و هر اسپهال بنجفت خان بهادر که از دور تدا شاسته بود و ند علی الفور رسید و فوج منصور را کثرتی
 به پیدار شد و دلها تو سے گشت و در قلیب گریه گران گشت و اهل آمد مر مره از منهران فوج جا ش درین تنگ و تاز طعمه شمشیر بهادران
 دیگر گردید و از سپه و رنگان سمره امید سے با قدام جلالت پیو و سالها و فاما معادوت نمودند میسر از بنجفت خان بعد این
 فتح نمایان سو به دار سے اکبر آباد از حضور در خواست پادشاه را فاد که از اکبر آباد مقبور بود و قلعه آنجا هم در دست جانان
 بود و اتفاق پیشگان حضور شل حسام الدین خان و بعد الاحد خان و غیر بها که دور سے بنجفت خان را بمل خوا بان بوده اند شش
 با بعد و اعلی نوشته فرستادند چون چشم بنجفت خان مر قوم از خواب و رسیدن مسج و دولتش را آغاز بود و انتظام آنجا بخوبی میسر آمد
 و قانم اکثر آباد و نیز طوما و کما مسخر گشت میسر از بنجفت خان صلاح حال مال خود و در اکثر سپاه و اجناس و داران رزم خواه دید و دست
 از اند و تن زرو مال بالمره برداشت و هر چه حاصل سے شد بطور مردم جامعه دار سے پیشه بر فاداده خود هم بقدر حاجت
 آنچه ضرور بود از آن جمله زر بار میداشت و بار قاس خود راه مساجات سے پیو و بهین صورت مردم کار و فوج بسیار جمع
 نموده و بعد از آن بجای سمر و قلعه دیک که از قلع مشهوره جا ش و در رصانت و منانت شهره آفاق بود و پرداخت و دوت این من
 اقامت و یاخته قید یک سال و دو ماه و قلعه مذکور و مفتوح و مسخر و میسر از بنجفت خان را سمرایه عروج و اقامت در میسر گشت و از حضور

میرزا شمس الدین هم در گرفتار سکه او بجهت عداوت و مندل سلطان خان ناظر حرم سکر خود را اگر شش طمک خواری
 و طلال کی بر تقدیم رسانیده با آنکه بعد ساختن سیر سه او به بیت اشتر رفته بود برگشته در هنگام اقامت او به کوچه باز سجدتش رسید
 گمان آنکه اگر سکه داشت چرا از که برگشته آمد بخانیده و با او دهمین حال و پشت چنانچه غلامان و ملازمان قدیم او به بنایا چار سکه
 ترک یا بری او نموده بر غناسته رفته خود را از تر چینه سکه ملک افغانه بر غناسته پیش را تا گوید رفت و از از انجا ملک را بچو تبه
 انتقال نمود و از انجا در جوار امین اکبر آباد و شاه جهان آباد آمده اقامت کرد و بعد چند سکه در کمال اذلاکت و پریشانی
 ره نور ملک عقیقی گردید *

ذکر شکر کشیدن مرثیه بر منایطه خان خلعت نجیب الدوله
 افغان و اختلال پذیر فتن اوضاع او محض قهرت شمشاد و نذرین خان

چون محبت میان نجف خان و مرثیه گرفت و اتفاق و اتفاق و اتفاق گرایید و سکه پادشاه و نجف خان بمباران
 و مرثیه بر منایطه خان و انتزاع مالک از دست افغانان قرار گرفته با اتفاق به دیگر عزم زکوری حزم نموده به نصرت کرد و منایطه
 پادشاه و مرثیه در جنگ میدان صرفه ندیده سکر تال و قلعه غوث گده بر سکه اقامت خود مع افواج بیار است و برادران
 خود را آن طرف گنگا در محلات جانید پور ندیده و غیره برگشت مع بعضی افواج بنا بر ارسال رسد گدشته تا موسی و عیال
 خود و پدر را نیز در تعلق آن طرف گنگا گدشته و در سکر تال مستعد افتد شست مرثیه و میرزا نجف خان پادشاه را به دست
 شاه جهان آباد گدشته خود پیشه خراسان و بمباران سکر تال برداخته زمانه منتهی در جنگ گدشته تا رسیدند چون مرثیه بر منایطه خان
 در قلعه تنگ گردید و خبر یافت که گنگا بر اکثر معابر پاسبان گشته قابل عبور افواج است بسرداران اقوام خود مثل حافظ رحمت
 و اولاد و شش و اولاد و دین سکه خان و رفیق اشتر خان سیر علی محمد خان و دیگران نوشته تا کید نمود که تا حال مرثیه بر پاسبان
 گنگا اطلاع ندارد اگر قبل از آگاهی او رسید به دست حفاظ معابر که ششند ممکن است که ما هم محفوظانیم و شمارا هم مدد از دست اینها
 نرسد و اگر دست نگه نموده آید و مرثیه را پاسبان گنگا معلوم شد ملک آن طرف گنگا محفوظ نمائید تا آمد ماند و بر گاه کار من تمام شود
 بر شاهم القانده خوانند و پاسبان کار دیده زد و باید رسید سرداران مرقوم سخن منایطه خان را درست دیده به سیر سکه مع فوج از جا
 خود جنبیده و با عانت و حلاست منایطه خان در رسید منایطه خان زیر قلعه سکر تال پل کشتیها بسته راه آمد و شد آن طرف گنگا
 و وصول گاه و خبا سس ماکولات گدشته بود و از راه پل مذکور عبور نموده با سردارانیکه رسیده بودند ملاقات نمود و با هم دیگر
 مشوره نموده سرداران افواج خود را با اندک فاصله با بر معابر گنگا از محاذ سکر تال سر بالا تالبت دست کرده که ملک
 خودش بود به کجاست و مرا حمت عبور مرثیه نشاند و افواج سرداران با عانت آمد و رطوبت باین سکر تال همان قسم
 جا بجا بر معابر نشاند مرثیه از مشاهد این حال قیاس پاسبان گنگا کرده و در تفحص افتاد و بعد حسیست و جو معلوم نمود که اکثر جاها
 پاسبان است و با پاسبان زمین معاصر توان گدشته و دست و دهنه بدو کمان فل زده و روز سه مع میرزا نجف خان سوار شد و راه
 سر بالا گرفته از مقابل چند معابر گدشته چون به حفاظ معابر عقب مانده را حاضر جمع شد که بالا تر سکه رود و بقلعت کار فرشته
 بر سیر سکه کار سکه اشتغال نمود و اکثر سکه را به دیگر پاسبان ملاقات احباب و احتلاط احباب رفته چار سکه خود را خالی گدشته
 و معذور سکه در محلات خلعت بود و در مرثیه مع میرزا نجف خان بیگ ناگهان عطف عنان نموده از محاذات معابر سکه که گدشته بود

نفسش آورد و عظیم آباد آورد و متعلی بجو بیله ساخته اسد الله خان که زرخید میرالدوله و سجدت کریم قلی خان پیش آمده و مقبره
 که برای خود ساخته بود و مدفون گردید اللهم اغفر له و ارحمه و میرزا نجف خان هم اسب پادشاه برگزیده شجاع الدوله چند منزل شاهی
 نموده و رفیع غریبیت پادشاه سماع بود لیکن فائدہ نکر درین ضمن احمد خان ننگش برادر قائم خان حاکم فرخ آباد که نهایت قیاس
 اختیار نموده مصارف لایذیات اکثر اموال و امیرزادگان شاه جهان آباد را مستعد گشته مشا بهره و سالیان باسے مناسب رسانید
 و نیز ضعیف پرورسے بآئین شایسته نموده و اساعی حق را بلیک اجابت گفته از جهان بسے بقادر گذشت پادشاه در عین سفر
 باستماع این خبر نزدیک فرخ آباد رسیده و ندان طمع باموال او برسم دیرینه ضبطی اموال ملازمان معروف مقتدر که از ششم و هفتم
 سلاطین بابر است تیز نموده بر در حصار فرخ آباد مقامات نمود و آخر دجبه معتدیه از مظفر خجک پسر احمد خان بوساطت
 شجاع الدوله که گرفته شاه جهان آباد رفت و شجاع الدوله مظفر خجک را مشمول عواطف فرموده پس خود را برسم لغریه در خانه
 فرستاد و نزد خود طلبیده شسته مهر باسے بے حد مبدول احوالش فرمود و بصوبه خود مراجعت نموده بکار باسے مرجعہ پرداخت
 و احضار ننگش را مشمول عواطف فرموده از جمله توسلان ساخت

ذکر درو شاه عالم پادشاه بدار الخلافه شاهی جهان آباد و آمدن جان تازه بکالبد مرسته و سبب شتران

چون شاه عالم مرسته را با عانت خود خواست بجنف از سرداران که لقیه سیف فوج ابدالی در ملک و کهن مالوه با نیچایه مشغول
 کار سازسے بودند بامید تحصیل اقتدار و غرت و جاه به بهانه توسل پادشاه در تنیه اسباب حروب و ملک گیرسے کوشیده قاصد
 نهضت بطرف شاه جهان آباد و گردیدند ضابطه خان خلیف نجیب الدوله بنابر خوف کینه دیرینه که فیمابین مرسته و پدرش بود
 در اعلت خود در شاه جهان آباد و دور از خرم و احتیاط دیده بطرف سهارنپور بوزیه و نجیب گده و غیره که تعلقه حاصل کرده پیش
 از مدت بود و اجابت نمود و در استحکام میاں حراست خود کوشیدن گرفت و مرسته در نواح شاه جهان آباد رسیده شاهزاده
 جوانی بخت پسر شاه عالم را بطوریکه در قلعه نیام حاکم بود مسلم دشنه حکومت اطراف اختیار نمود و با ضابطه خان کاویز در
 ملک سلاطه دوست اندازسے شروع نمود و پادشاه بدار الخلافه رسیده در قلعه که دولت خان پادشاهی است نزول نمود و
 عبدالاحد خان پسر عبدالحمید خان کشمیرسے که مرد مغرور و غیور و با هر یک در زماش ساخته لغیرت و جاه سے گذرانید و بعد
 بحجیب الدوله ضابطه خان پیشش نیز نهایت عزیز بود با استقبال پادشاه آمده مورد الطاف گشت و صحبت او با پادشاه
 در گرفت سیف الدین محمد خان که واسطه جواب و سوال مرسته بود و بنابر تقریب عبدالاحد خان بکام خود رسیده محروم
 ماند و عبدالاحد خان خطایب محمد الدوله خان زمان فرزند خان بیادر بهرام خجک یافته بدارالهام خان پادشاه گردید و پادشاه
 داخل حرم سر اسد سلاطسے گشته و در لپو لپو حرکت لغو و نامناسب آنهاک و وزید و میرزا نجف خان بمقتضای شجاعت
 رفعا سے صاحب جزآت بهر ساینده عازم عروج مبارج علیا گشت و در اندوختن اسباب قنادر و فراهم آوردن یاران جانباز
 اشتغال نمود و مرسته که حسب لطلب پادشاه از خراساں و دیرا سے در ملک ضابطه خان برگشته بپناه جهان آباد سے آمد و قریب
 رسیده در خواست مطالب نموده از حد و تکلیف مالایطاق آغاز نهاد پادشاه در بخت فکر افتاده استعانت بهر زانجی خان
 بردار و از فرط استیاضت ولایت تباد میباید و گوشتال جامه بدسکال نموده سیر انجام این مهم باموگرشت و از شهر بیرون شتافته
 مسکرا سست ابدان تقاریر پیشکشین با وید و قلهت فوج به شیر و آینه زمره خنجر و بار و کارزار نامه سپاه آمد

سیر از اسبند اشتر عرض نمودند کہ نما کر صاحب و در خواست اسد و دسیہ از رخا استادان مناسب بنیست التماسی نکرد بعد سلسلے مکرر عرض نمودند باز جوابی نہ دادہ فرمود کہ اسبہ مخالفہ سوار سپہا دیگر بیارند چون آوردند سوار شدہ استاد و سپہ محمد خان بلوچ بہ حضور نشاندہ بجایا پناہ سوار از رخا جہر اول بنجیب الدلہ کہ گریزان ت و لہرت بنجیب الدلہ سیرفت ستیجے از سہراییان اور جل را شناختہ گفت خان صاحب کجا سے روید تھا کہ سورج مل تھا در میدان استادہ است چنین وقت باز بدست سوار آمد سید و مع رفقا بر سورج مل تاخت سبکے از سہراییان اور شیشیر سے بر درختی رود دست راست او کہ در ان زخم ناسور نیم بود مقلوع گشتہ و میدان استاد دیگر ان ہجوم آوردہ اور راج میرزا سبیت اشتر را بہ مرنگہ ارتیج گزائیدہ دست مقلوع اور انبشان برداشتہ نزد بنجیب الدلہ آوردند و دیگر سہراییان سورج مل گرسینہ بشکرش پیوستہ اگرچہ بنجیب الدلہ تاد و روز گشتہ شدن سورج مل متحقق نشد اما سہراییان او معلوم نمودہ بجایا سے خود باستدلال برگشتند و جنگ متوقف شد چون یعقوب علی خان روز دوم ملاقات بنجیب الدلہ و آمد دست ناسور در اور اسع استین جامہ چھیت دادہ خود شناخت و گشتہ شدن او متحقق یافت ہمیشہ رو بہ او در جنگا چنین کہ نہایت امتیاز در عراست خود و افواج نمودہ خود را از ممالک دور میداشت و مبالغہ در غلبہ خود تہا سیر سے نمود این بار کہ ارادہ ارسلے باز را بہ مقلوع شدہ بود سر شستہ خرم و خود در از آنکے دادہ بیباک در ان مقام ہولناک استاد و خرم و پاسدار ہا سوار نمود و فتح خلاف قیاس بنجیب الدلہ را میر آمد ❖ ❖

ذکر شکن شدن جواہر مل پسر سورج مل بجایا پدرو بنرودی در گذشتن ازین سہرادیور

جواہر مل کہ کبر و ارشد اولاد سورج مل بود قائم مقام پدرو گشتہ مست غرور گردید و دین سی غمان و کار و حفظ مرتب و مقدار مقدورش نماند باز دادہ پیو شیاری و مرتبہ دانی و قدر وقت شناسی کہ مسلک پیشین بود بیرون گذاشتہ بوساطت و کلاکار دان ہر شہ را طلبیدہ با خودین گردانید و صحابہ قلنہ شاہ جهان آباد و بنجیب الدلہ و ملخ پناہ روز جنگبہ آخر بوساطت راجہ دلیر سنگہ بالہار را اور شہ ساختہ بصالحہ انفصال او و بنجیب الدلہ و جواہر مل در میدان خضر آباد ملاقات شدہ آتش فتنہ فرو نشست بعد از ان سمر و فرنگے را کہ رفیق نمک ہجام عالی جاہ و ساختہ و پرداختہ بود و با شجاع الدولہ ساختہ آقامی خود را بہ دست شجاع الدولہ سپردہ خانان اور را بر باد داد و آخر با شجاع الدولہ ہم نزد دناخت و مع ہزاران سید و قچماقی و توپ و اسباب حرب کہ مملوک عا کے جاہ بود بدر رفتہ خود سر سے گردید رفیق خود گردانید و خود را صاحب فوج و خراین دیدہ از تنک طرفے قاصد جنگ با احاد مہاراجہ و پیراج راجہ سے شکستہ سوائی شدہ و افواج بی شمار با خود فراہم آوردہ بر سر جہ نگر رفت و در نراسے جسارت بیجا دزباہ روہیا با وجود تو پناہ فرنگے با سحر و بود و فوج با ہر تیار آراستہ پدرو شہراہ داشت شکست فاحش از راجہ پوتان خوردہ غائب و خاسر برگشت و در زمان اقتدار و حیات ستیجہ خود مریم بسیار سے را از رخا و اتباع پر رکشت و صد انام چون بار بر جمیع سرداران خود مسلط ساختہ ہمہ را از خود ناخوش داشت چون مردم از دست او بجان آمدہ بودند سیکے را برای کشتن او را نیکختند و بعد انکہ مانی از جانیشنی بدر بدعا گشتہ بعد از وراورتن سنگے کیے از برادرش سہرا اولاد سورج مل بجایا او شکم گردید چون غنیم بود از آنکے خود را بہ ولایت و شہر سیکے یا اتیتی بہانہ دوا حاضر آمدہ بدروغ گوئے نرسے از او خور و ہنگام گشت را از سنگا سے خود در قتلش و بد بہانہ تیار سے دوا خلوت نمودہ رتن سنگے را در تنہا سے بدعا گشتہ خواست کہ بدرو و در بد رفتن گشتہ گر دہ بعد از ویرا و اول سنگے سہرند راج نشست و در قلنہ دیگر بنجیت برادر چارم با عانت بعض زوجات سورج مل ہنسیا نام کہ خراین دافرسے را متصرف بود

دکتر قتل شدن اس کے بعد چل کر سید محمد علی را در رادہ معاد جان با وجہ دیدن ان تین جہان آباد فرج مگر
 جس کے سر اور ہاتھ پاؤں درج کر اور اس کے ران سکوت بہت دور ہے میرا ہر صفت پہا کے اران ہمارے گارنگا مال نامہ
 محب مد ار امداد ہر سیدہ اغلب اوقات وعدا سے کرد گاہ گاہ حکومت پائے پت و حصار وغیرہ اسرار و ہمال
 حصار را کہ گوارا کر نشان و تفراد لود فل کتر کہ وہا محادرت سے لست سحر و معامودہ ہو دہر اسے اکان سور
 و گویا سید کا ران ما مامور سے لود معاد ران کہ سیکے ارباباں او نو دور ران حالتش عروسے نمود و بعد اسے ہماراں
 نور باف و در ملک معند ملک ما احمد سادہ ادا الملک اور امداد و طلبیدہ معتمدش اعماد الملک در گرفت و مرتبہ امارت حسن
 گشت بہت ہر لڑے و صاحب اسے و مرتبہ گرفت و معند اعماد الملک باحکام الدولہ ہم ماحذات سے گھر راسد و وارده
 کرد سے سادہ جان آما و قلمہ و آما سے سام و طرح اندامہ عمل امانت خود و اساع گرایدہ آن مکان رہا و گندہ مستور و
 مرد و گشت چوں کا نگار ران مرد و میان اولاد و اساع اوسا یاب کہ واد سو عملیات مانویا قلمہ لہو جان را مقبور محمد علی
 ساعت در واز سے و فرج مگر راسخ نمود و قائل و متعرف گشت در مدح بحکیم الدولہ و اساکہ سادہ گندہ را ہم نقص اوس
 خود آور د و سادہ ران اسرار اللہ و لہ ہستام نمود و سال عمرت از ادین حصوں بحکیم الدولہ و لہ یار گشت چوں اچھت اللہ
 اناسے لعل سادہ سر چل نہات از اعلا ص بحکیم الدولہ و امانت لہو جان سیلا سے یوں خود بحکیم الدولہ و رانہ در واز
 و بعد اسے کرد و کرد و غیرہ اسرار اللہ و لہ یوں بحکیم الدولہ و لہ یوں علی جان را کہ سادہ در بر امانی و نقص اوقات مامور سا جہان
 سے لود و سادہ عمل باث و سادہ و حواست ملوک و ارام صا لہ ناید و سادہ راسد ار سادہ یوں علی جان مالعاف و سادہ و سادہ
 گھر سے لود و سادہ عمل رانہ سماں آشی و کرد سادہ و یوں علی جان جو بہ چہیت لہان سرگ در و دگل مدح سرگ سوا
 ران بطور حدیث سورج مل گد را پیدا و سادہ ہواں وقت فرمود کہ رانی او ماموہ و دختہ آرد و ہمہ امانت تمام مامور یوں علی جان
 سواست انالک کہ سادہ صاحب حلد سے و حالت مامور و سادہ فرما و امار و امداد سادہ علی ار و فر و در و اس واد کہ اگر
 سادہ صا لہ بطور سادہ سرگزن لہا مامور سادہ علی جان مع کرم اقتدر سادہ کہ بحکیم الدولہ ادا معند دہستہ ہمراہ و سادہ
 سرگشتہ آرد یوں علی جان احوال تا سیکے سے کہ سادہ سادہ گشت آمار سادہ و کم اشر عرس کہ کہ اصل است اگر و سرت
 اشد چارہ عمل رانگست بحکیم الدولہ سادہ کہ گشت اشد اصلا سائے مایں کا فرما سادہ کم دہسپاں خود علی جان
 سلطان علی جان و سادہ علی جان و گشت کہ فر دایا سادہ ارباب گشت خود رہا سے صا ماموہ و دیگر و سادہ سادہ علی جان خود سادہ
 آفرید سے و سادہ علی جان و مان علی جان و سادہ علی جان سادہ علی جان کہ سادہ فرما و سادہ سادہ ماس کا فرمودہ را چکید
 و سادہ علی جان خود سادہ علی جان و سادہ علی جان کہ سادہ فرما و سادہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ
 کچ سادہ و سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ
 خودہ سادہ و سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ
 و سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ
 آمدہ مایں علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ
 سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ سادہ علی جان کہ

از سفالگان ملازم پادشاہ مثل حسام الدین خان و راجہ رام ناتھ بہادر علی خان محلے نادرینا سبقت طبیعت کہ با پادشاہ داشتند
لے خدمت آیدند خصوص حسام الدین خان کہ نہ کم ہائے خواستہ را برقص و خوانندگی تربیت کردہ تھیست پادشاہ ہنرستان
و وسیلہ تقرب و اغذہ و جود و انہارا مقرر کردہ بود اختصاص سیارہ و ارتفاع وافر حاصل سے نمود و معتد سلطنت سے کر دید
و اسے بر زما شیکہ عمدہ ارکان سلطنت و مرجع اعیان مملکت چینیہ و ہمای ناخبر باشندہ شجاع الدولہ سیر زسعادت علی پسر خود
بر نیابت وزارت و بعض ملازمان را بر نیابت میر کشتہ و خدمات دیگر و حضور پادشاہ گذارشتہ گاہے بضرورت
خود ہم حاضر سے شدہ

ذراحوال نجیب الدولہ بر سبیل جمال ❖ ❖ ❖

نجیب الدولہ بنام منصب امیر الامراء در شاہ جهان آباد سلطہ بودہ میرزا جوان بخت پسر کلان شاہ عالم را کہ نام ولی عہد
بر او بود جانشین پدرش در دار الخلافہ گردانیدہ رفق و وفق مہمات انجائے نمود در میان افغانہ و وہیلہ خاے
از آدمیت و شعور نمود و فی الجملہ لیاقت سرور و سپہدار سے با ہم جمع داشت و علم شجاعت نیز بر سے افراشت
حادث کہ چشم و چراغ دو دمان و در زمرہ راجہ ہائے قوم حادث از ابتدائے این زمان بہوشیار سے و اقتدار و سلطنت
اسیبت و صف آرائی و مملکت ستانی و کاروائے بجل و مرتبہ او سے نرسیدہ دوران فرقہ مثل او پیدا نکردیدہ چہار
قلعہ مستحکم متہانتہ و رہائے تیار کرد کہ تسخیر آن مقتدران سپہرمان سے نمود و فی الحقیقت ہچنان بود ذخائر
و اسباب چنان آمادہ داشت کہ سالہا حاجت بخارج نبود اگر تفصیل متانت و استحکام و اسباب ان کردہ آید سخن بطول
انجامد بلخص آنکہ در ان زمان غیر از قلاع معروفہ چند ہیج قلعہ بہ تشدید قلعہ ہائے او و معمور سے اسبابش نشان ندادہ اند
و دوازده سپہر اسب خاصہ در اصطبل و سوارانش ملازم داشت و انہارا برق انداز سے بر اسب و کبہای سپاہگری
چنان آموخت کہ مافوقش در سپہر منظور نمود و بہارست و شوق بہر روزہ چنان مودت ماسر کردہ اند کہ در حروب افواج
سپہر را مقابلہ با فوج او و غالب آمدن بر انہا از حیلہ ممنوعات بود و گمان سے کہ کسی از عطا سے این مملکت
بر سرور چل غالب آمدہ او را در خبگ خوابد کشت مکر رہبہ مال و اسب و نجات ابدالی ہم و مملکتش در آید استقلال
و فطانت درون قلعہ ہائے خود نشستہ پادار نہا نمود و محفوظ ماند و در خبگہا سے افغانہ کہ با صفر خبگ اتفاق افتاد
خبا رہا نمودہ ہر افواج افغان غالب آمد و مثل صفر خبگ وزیر مقتدر استمداد از نمود و او اعانت فرمود چون سپہر
و ملک محروسہ او نہایت اتصال بشاہ جهان آباد داشت و ہمیشہ بہمت بہ تسخیر زمیندار سے و ملک دیگران سے گماشت
نجیب الدولہ را با او کج و کاو و بہر دو از سپہر خبر دار و در فکر علیہ بر یکدیگر سے گذرانند ملکہ نجیب الدولہ از و اندیشہ داشتہ
و زل حسانی بر سے داشت و فی الحقیقہ در اعظم سبکہ معاصرین او بودہ اند کہ سے را لیاقت و استعداد آن نبود کہ خبگ را
مستعد تواند کشت چنانچہ از حروب سے کہ او را با ذوالفقار خبگ و با عماد الملک بعد مصالحہ با صفر خبگ رو داد و مشاجرات
کہ با رہبہ و افواج ابدالی اتفاق افتاد و حسن جلالت و تردداتی کہ تقریب اعانت و نصرت ہائے صفر خبگ در حروب
افغانہ بکشت و غیرہ بعض اور و ظاہر آشکارا است لیکن چون پیمانہ عمر سے لبریز گردید و اجل موعود بہ پایان رسید و خبگ
سبیل با آئینہ استعداد و حزم و احتیاط را ہکرای سپہر انامیدہ اند گشت

در این بی اعمام ساہو راجہ بود و شجاع خان الہ آباد سے را کہ از جانب آصف جاہ ماسک نظامت صوبہ میرا بود و در ماہ رمضان سال
 ناکور جنگیدہ کشت و چون وین عظیم از ورونا در شاہ سلطنت ہندوستان رسید چنانچہ ذکرش در دفتر دوم گذشت باجمہ راؤ
 جاگیرات منصب داران و کمن را کہ از طرف پادشاہ و آصف جاہ داشتند منبط نمود و بعد از ان کہ نا در شاہ عصف فنان با ایران بنویس
 نظام الدولہ ناصر خجک خلف آصف جاہ کہ ذکرش ارقام یافت سفیر کے نزدیاجے راؤ فرستادہ بیخامہا وعید فرستاد باجمہ راؤ
 دست از فرق و ضبط جاگیرات برداشتہ در سال پنجاہ و دوم از ماہ دوازدهم پنجاہ ہزار سوار جرار فراہم نمودہ قاصد آن شد کہ
 ناصر خجک از میان بردار دو مابین ارادہ فاسدہ باورنگ آباد رسیدہ در سواد جنوبی بلکہ مذکورہ نزول نمود ناصر خجک با دست
 سوار کہ در شہر سہراہ داشت برآمدہ قاصد تاراج یونہ کر دید و باجمہ راؤ از زودہ زدہ دریا کے کنگ و کمن را عبور نمود و از نسبت و
 ہشتم شوال تا قریب عید الفطر عتبات پنجاہ تا کہ شیر سجان داشت چون ناصر خجک با وجود قلت فوج بسیار غلبہ نمود و باجمہ راؤ
 ہفتہ خود در صلح دید و مطالب ملاقات ناصر خجک کردیدہ بجنور ش آمد ناصر خجک سرکار کرکون و سرکار مندر یہ بجاگیرش دادہ و نواز
 فرمود و باجمہ راؤ بعد بمعاملہ یہ مالوہ رفت و کنا رنر بردار سیدہ دوازدهم صفر سال پنجاہ و سوم از ماہ دوازدهم در گذشت
 لیکن بالاجے راؤ پنجاہ او قیام نمود و در ہمین سال آصف جاہ از جنور مرخص گشتہ سلخ ستبان داخل برہان پور گردید و بالاجے کہ
 از کمن مالوہ سے رفت در برہان پور شہر ت کورش آصف جاہ ادراک نمودہ یہ مالوہ مرخص شد و بعد معاودت آصف جاہ
 مد کمن تار حلت او کہ ہشت سال بود و عظیم چند مرتبہ شومخے کرد و تہنہ یافتہ بہ صلح انجام مید و در بعد ناصر خجک ماساہو راجہ قوا علیہ
 تاسیس یافت تا گشتہ شدن ناصر خجک کہ دویم سال و کسرے بود صلح مذکور بجال و برقرار ماند بعد گشتہ شدن ناصر خجک فوت ساہو راجہ
 کہ در سال شصت و سوم از ماہ دوازدهم اتفاق افتاد و کار بالاجے اعتقاد بر رفت و سد شیور او عرف بیاد و برادر عم را دہ بالاجے کہ
 سخت تدبیر محنت کش بود مدارا المہام شد تا حین حیات ساہو راجہ بر بہنان کو کمن از دودمان بھوسلہ حسابی برسمہ داشتند بعد
 مردن ساہو مالاجے را خلیج اللہ اگر گشتہ کسے را از قوم بھوسلہ بجا کے ساہو راجہ بر سندر راج نہ نشاندہ و رام مہام ملکی و مالی را بزاراد
 از قبضہ اقتدار خود آورد و سر داران قدیم مرہبہ را اعتقاد بلکہ معطل گردانید و تسلط و سطوتیکہ براہمہ کو کمنے را بعد فوت ساہو راجہ
 و ناصر خجک در ہندوستان و کمن میر آمد و در صفات سابقہ نگارش یافتہ مجملہ از مناقب فرقہ مرثیہ عموماً و براہمہ کو کمنے صفات
 انجیر میر غلام علی آزاد بلکہ اسے کہ عمر خود در کمن گذرانیدہ ترجیح النوع خلائی بود و در حقائق کمن سن و عن اکا سے دارد
 و تذکرہ خود آن در کہ ایراد نمودہ بنا بر اطلاع و الشراح طالبان اخبار نگاہستہ خامہ و قانع نگار سے شود و مخفی نماند کہ فریقین
 مذکور متین سیتے دارند کہ ہر جادست سے یابند و جوہ معاش جمیع خلق خدا نیکو کردہ و لطف خود سے کشند و زمین را سے و
 مقدمے و عمل پوار سے کر سے ہم باقدمین نگذاشتہ اساس و ارثان کار با سے مذکورہ را از بیخ بر کندہ بیاد دخل و تصرف خود
 قائم سے کنند و سے خواہند مالک تمام رو سے زمین شوند و رزاق مطلق قعائے شانہ کہ روز سے رسان ہند و مسلمان بہت
 برات رزق اصناف مخلوق بر بہین زمین نوشہ تمام این ملکات بر یک قوم چہ طور مسلم تو اندماند لظافتہ طبع و لطافت و اللقہ
 فرقہ مذکورہ بحد سے کہ بالاجے راؤ با آن اقتدار کہ سلطنت ہند و کمن بدست آوردہ بود و نان باجرہ سے خورد و نان کندم
 خوش داشت با و پنجان خام و ایند خام و کرسٹہ سترام بر بیت تمام خوردہ بعضے از آئندار انان خورش سے ساخت حال عوام
 آن طاغفہ برین قیاس باید نمود و چون اصل سیتہ براہمہ کداسے است و در کیش ہندوان مقرر شدہ کہ مدارات را بر ہر ہندو باید او
 طبع آن قوم لائے لائے بعد یوزہ کر سے معتاد شدہ و علمائے و ابن الضری سے لازم مہیت بر سیتے گردید و بنا برین باوجود

بنیاد ایستاد و فرزند شد اما سینهها پیشتر که سبب آفتاب بود از جبرالمنع نشد و مگر گوناگون طایفه شاه آن بود که بعد چند سیه سوار
از تعلیم خانه ادب برآورد و مشمول عوالمحت گردانیده و نعمت الفرائض از راسته در سیهو این معنی بود تیانته بعد سیه باد و نه روز
بیت و بهتم سفرین خود تغییر داده با سینهها راه فرار گرفت و یکس رسیده هنگامه آراسه سواد گردیده و صوبه داران دکن تبه تبه
و تادیب او سیه پرداختند تا آنکه بیست و چهارم ربیع الآخر سینه بکنزار و نو دو یک غبار هستی او فرو گشت سینهها پیشتر همان اعلام
خبر و سیه سیه بر پادشاهت آخر عالمگیر خود بنفش نفس توحه دکن شد و بیست و سوم ربیع الاول سیه بکنزار و نو دوسه از رنگ آباد
نجهت بنیاد را مرکز نزول خود ساخت و تا آخر عمر بیست و پنج سال کامل در گوشه شمال مرسته صرف نمود و از نهادن بعض امرای سیه
که بر آن اغراض خود انفصال هنگام مرسته نمی خواستند استبعاد جماعه مرسته صورت گرفت سینهها را د و سپر بود و آندند رام راجه
و ساپور راجه بعد رعت عالمگیر مرسته ریشه شرکت در ملک پادشاه سیه د و اید و رفته رفته دست تصرف بمالک خارج دکن تارند
تفصیل این احوال آنکه از عمر بعد عالمگیر قرار یافته بود که با مرسته صالح در میان آید باین طور که از محصول ملکی سیه صد نه رویه
بعینه دس کی حصه مرسته مقرر باشد و آنما مطیع فرمان پادشاه سیه بوده سجاد از مکن نه نمایند و حسن حان میرنگ با اسناد
دیس کمی نزد مرسته فرستاد که بی و میان حکم ساحت سر داران مرسته را بلامت پادشاه بصورت آرد آخر اسه پادشاه گشت
و میرنگ را که هنوز اسناد حواله غنیمت نگردیده بود باز بلبلید و در عهد شاه عالم بنیاد و شاه سر صد ده رویه دیس کمی از حصه رعایانیم
مقرر شد و سند پادشاه سیه حواله مرسته گردید بهادر شاه بعد فتح کاشمیر در سینه بکنزار و یکصد و بیست و یک سیه بکنزار و اسی حواله
بهند وستان برافراشت و صوبه دار دکن با میرالامرا و ذوالفقار خان مرحمت شد امیرالامرا و ذوالفقار خان پنه را به نیابت در کون
گذاشت و ذوالفقار خان با مرسته اتفاق نموده مقرر داشت که آنچه از ملک وصول شود سه حصه از سیه کار پادشاه سیه و حصه چهارم
از مرسته باشد سیه سیه دهم حصه دیس کمی که سابق از رعایا مقرر شده سندش را مرسته از شاه عالم بهادر شاه در دست داشت
این تقسیم سیه جار سیه دسار گشت اما سیه دهم مرسته نیافته بود چون امیرالامرا حسین علی خان بهادر را با پادشاه ناچاقی بر وی یاد
نرشت سیه باغوا سیه خانه براندازان لبر داران دکن چنصوص ساپور راجه بن سینهها در باب مخالفت امیرالامرا متواتر می نو
و جنور با قطب الملک عبدالقادر خان هر روز بر خاش تازه رسته نگین قطب الملک متواتر امیرالامرا را با بدن دسایه تاکید می نو
میرالامرا علاج از دشمن خانه بیگانه ساحت دس سال یک سیه و یکصد و بیست و سه مار راجه ساپور بوساطت محمد نور خان برانپور سیه
و سنگر سیه لهار صالح کرد و بشرط عدم تاحت و تاراج ملک عدم قطع طریق و نگاه داشتن بازنده هزار سوار در رنگاب ظم دکن سینه
و تته دس سر صد ده رویه دیس کمی سیه صوبه دکن بهر خود با سیه او کوس و غیره که راج قدیمش نامند حواله نمود و بالاجه سیه سینه ناته
از برانپور کوسه و کلیل ساپور راجه مقرر شد و در سیه سیه د و عامل از جانب مرسته منصوب شد که یکصد و یکصد و بیست و یک سیه وصول کند و دیگری
نائب دیس کمی بعد انعقاد این صلح ملک دکن که بعلت نزاع غنیمت خراب بود اگر چه رو با یاد سیه گذاشت اما ضبط پادشاه سیه
بر ماست و این تربیع نخست تشکیل هم رسایده خراسیا از اورا سیه و امیرالامرا عبدالصالح در سال هزار و صد و سیه سیه عالم علیخان
برادر زاده خود را در دکن نائب گذاشته با فوج سنگین قریب چهل هزار سوار لازم سیه کار و فوج مرسته لبر دار سیه بالاجه
لبر ناته مازم دار الحلقه شد و بعد غزل فرخ سیه و اجلاس رفیع الدرجات در سال سیه و یکم از مانه د و از دهم پای سیه سنگر سیه لهار بلند
ساخته و صاحب اختیار دکن گردانیده و اورا با اتفاق بالاجه سیه سیه تته نزد عالم علی خان فرستاد و این سیه و دکن آمد و تله
تمام سیه سیه سیه سیه از عالم علی خان ناسه پیش بود بعد عالم علی خان و القضا سیه عمر و دولت ساد باره لاشین

کمال عسرت و خرابی گرفتار گشته اکثر سلاطین و ملوک و غریب و ورزیده و آواره گردیده و بر سر تن بمصائب و محن در ساحت در خرابی خود افتاده اند و درینو که او اوسط سال بود و پنجمین سالی از زمانه دوازدهم است افواج میرزا بخش خان ذوالفقار الدوله امیرالامرا در این نواح تا قریب چهل بلده لاهور رسیده و حکما سلاطین و جنگیده و غلبه خود بر جماعه مذکوره لاهور رسانیده و بعد ازین چنانچه

ذکر احوال جماعه مرسته و اصل آنها و اسباب اقتدار یافتن جماعه مذکوره بر سبیل اجمال

از پستان نامها پیوسته است که در سواست زمان فرماندهان سید بر مردم دکن غالب بوده و افواج را فرستاده مالک و سرایید مسخر نموده زیر و زبر بر سر ساخته و مگر از ادا اهل عهد محمد شاه بابر سبب بغاوتی امر اسباب عقل و غیرت قوم مرسته در مالک سبند راه یافته اکثر بلاد و صوبجات سبندوستان را مسخر نمود و خلق خدا از دست آنها انواع اید و اضراریافت الا بعضی از صوبجات مثل اوده بسبب جیلولت گنگا و دافع بهرمان الملک و اخلاف او و بنگاله و عظیم آباد و بجات و پایدارها سبب مهاجرت جنگ و صوبجات لاهور و ملتان و ٹبته و غیره نیابریه بعد از مرگ دولت دکنیان در قبضه و تصرف آنها رفت اگر چه صدقات افواج آن جماعه بجا میهم رسید اما چنانچه باید جایای مذکور مسخر آنها گردید چون مذکور این جماعه بتقریبات چند درین صفحات گذشته ذکر اصل و اتباع این جماعه نیابریه نکرانے مستخرجان آثار و ترور افتاد و مخفی نماند که مهارشت عبارت از دیوگیر و اطراف آن است و ساکنان آن جایای را مرسته گویند و زبان مهارشتی مخصوص این الکا است و ریاست این قوم در جماعه بھوسله بوده از چند سال بر اولاد بایجی را و قرار یافت چنانچه ذکر شد آید نسب بھوسله بر اجداد او دیو پور می پیوند و در اجداد او دیو پور معظم راجا سبب راجپوتانه است الحال هم که اقتدار سبب مثل راجپوتان و کچوا و غیره ندارد و احترام او سبب امثال و اقرانش می نمایند و از راجه باهر که نویر سبند مزاج می نشیند راجه او دیو پور می او تشقه می فرستد و او آن تشقه را افتخار خود دانسته بر پیشانی می کشد و لقب راجه او دیو پور را نام است و نسب نامشهرت دارد که بنو شیروان عادل میرسد و بعضی از مورخان آورده اند که چون سعد و قاص ایران را فتح نمود اولاد او بنو شیروان آورده گفته کی از آنها سبند افتاده بمرتب راجه رسید و اولاد او خود را را نا خواندند اما آنچه تحقیقین ارباب سیر گفته اند از آن معلوم می شود که این سخن اصلی ندارد و باعث شهرت انتساب بنو شیروان آنست که پرتاب چند و نحو سبب راجه و امارت کرده قوت یافت و اولاد را دیو پور را بر انداخته خود بر سبند مستول شده و خرابی را که از قدم راجا سبب سبند بلوک عجم می فرستاده باز گرفت و ترک توکل نمود و بنو شیروان عادل لشکر سبند فرستاد که او را بستاند و درگاه بر بند پرتاب چند عاجز شده از خواب غروب بیدار شد و ب لار لشکر التجا برده زمین بوسید و از کرده استغفار کرد و هر چه بصاعت و اموال داشت باخت خود نزد کس فرستاده و بر سر بسکنت امان طلبید و بنو شیروان او را بخشیده امارت داد و بعد از او اولادش خود را را نا خواندند و سرورایام راجگان اطراف و اکناف آنها را فرو گرفته جز اندک زمینی از مملکت در تصرف اولاد پرتاب چند نماند لیکن دیگران این را همیشه تعظیم و تکریم میکردند و از متوسلان کسرو می شمردند چون پرتاب چند دختر خود را بنیاد بنو شیروان فرستاده بود و اولادش خود را از بنو شیروان و اقرای سبب بنو شیروان خواندند اما بغیر از فرستادن پرتاب چند دختر خود را اصلا نسبت ایشان را با بنو شیروان نیست و دخترش اگر چه داخل رستاران حرم سبب کسرو شده اما سواصلت چنانکه سیر معتبره بران گواهی بعمل نماده و بغیر از یک فرزند که هرگز است و والد او یکی از نسلات اکابر عجم دیگر فرزند سبب از مصلب بنو شیروان نمود و گفته کی از اولاد در انا که ارباب بنو شیروان سبب بود چون بنو شیروان فرزند را که او خیر گوید و بنو عقد لبنا بطه انما باشد از جمله اولاد

مشغول و موافق معمول فرمادہ ہے کہ گند و شاید در حروب کے کہ اکنون جماعہ انگلیشیہ را با حیدر نایک و مرہٹہ در جنوب از رکات و نواح
پونہ و احمد آباد گجرات و اتیاباش رو بکار است او ہم معین و نصیر حیدر نایک و مرہٹہ ہا است و اہل تقاتلے اعلم * * *

ذکر وود احمد شاہ ابدالی نوبت ہفتم ہلک ہندوستان و قتل نمودن جماعہ بسیار از سکھان و بہت آوردن
سیورجل جاٹ قلعہ اکبر آباد و تصرف نمودن خراسان و دغان کہ از سلاطین باریہ دران قلعہ از رہتا و خیرہ بود

سیورجل جاٹ بعد معاودت شاہ ابدالی بکابل و فند ہا را اعتنا سے بود و نجیب الدولہ نکر دہ و سلطنت شاہ عالم بن عالم گیلانی
را کہ بسفارش شاہ ابدالی پادشاہ شدہ در نواح عظیم آباد بود و پیش میرزا جان بخت را نجیب الدولہ بولی عہد کے برگزیدہ
با خود در شاہ جہان آباد و بہت ست انگاشتہ با قلعہ دار اکبر آباد را سازش باز کرد و بطنیع زر نقد در ماہ ذیقعدہ سال ہفتاد
و چارم از ماہ دوازدهم ہجری بے باوجود و مشاہدہ خیانت فتح عظیم کہ شاہ ابدالی در بہان سال نمودہ مرہٹہ ہا را باوجود چنان شکست
پست و نابود کرد و ایند اندیشہ نمودہ قلعہ مذکورہ را گرفت و جمیع اسباب پادشاہی را کہ دران قلعہ بود تصرف کرد و بدو قوم سکھ
کہ احوال آن جماعہ در میان سواح عہد فرخ سیر مفصل شدہ و از زمان معین الملک بنا بر اسبے خبر کے او و قلعہ کے علمہ اش کل رعایا کے
لاہور بہان مسلک اختیار نمودہ از دحام عظیمیہ دران فرقہ بہر سیدہ سالک سالک خود سر کے اندر عہدہ را خالی و شاہ ابدالی
را دور دیدہ علم بنے و ترمذ بر افراشتہ نائب احمد شاہ ابدالی را کہ در لاہور بود کشتند و جسانا سے را از قوم خود بپادشاہی برداشتہ
سکہ بنام اوزدند و اطراف صوبہ لاہور را متصرف گشتہ جمیع خلق خدا لا سیما مسلمانان را از ہتھارسانیدند احمد شاہ ابدالی
باستماع این خبر باز عازم لاہور گردید و این نہضت او بطرف ہند مرتبہ ہفتم است کہ در سال ہفتاد و پنجم از ماہ دوازدهم اتفاق
افتاد چون بلکہ لاہور محل نزول افواج و عساکر شش گردید فرقہ سکھان باستماع خبر آمد آمد او گر خیمہ در ضلعہ روہے کہ طرف
و شوار گذارد و ارد اجتماع و از دحام نمودند محال مذکور در نواح سہرند و عمل لا جاٹا مر زبان انجاست قریب دو لک سوار و پیادہ چون
در انجا فرامہ آمد احمد شاہ ابدالی اصناف سے این خبر نمودہ ایلغار فرمود و نو د کردہ راہ در عرض دو روز طے کردہ یا دوزہم جب سہ
یکہزار و یک صد و ہفتاد و پنچ ہجری کے سرفوت جماعہ مذکورہ رسیدہ بغتہ بر کنار بخت و دودار نہادشان بر آوردہ قریب بہت ہزار
کس را طعمہ شمشیر خون آشام ساخت و متاعیکہ گیت آثر انجر علام الغیوب احد کے نئی داند بغتہیت برد بعد از ان اطراف و جواش
نیاحتہ قبل و تاراج آن نواح پر داخت چون ازان مہر مہنن لحاظ گشت ہفتم شعبان سال مذکور قرین فتح و فیروز سے دخل لاہور
گردید و محل اقامت انگند و باستظام اصلاخ انجا کو شیدہ نور الدین خان ابدالی را کہ از بنی اعمام شاہ و خان وزیر بود
بر سر کتبہ جیون صوبہ دار کشتیہ متعین نمودہ

محل احوال سکھ جیون کشمیری ترمذ و بادشاہ ابدالی و طغر یاقین نور الدین خان بران ہند و ی نیم مسلمان

سکھ جیون از قوم کشمیری متوطن کابل در ابتدا متصدد از شرف نور شاہ و لیجان وزیر احمد شاہ ابدالی بود یکبارہ اورا احمد شاہ بر طلب رحلت انخواہ کابل نزد
معین الملک بسفارش فرستاد و در سال شصت و ہفتم از ماہ دوازدهم عید الفتح خان ایشک غاسے را کہ از کابل تسخیر کشمیر روانہ نمود سکھ جیون مذکور را نیز ہمراہ
او کرد و او صوبہ مذکورہ را از دست صوبہ دار کہ از طرف عالمگیر ثانی بود انتزع نمودہ خواہہ کنجا کے باغوجی از افغانہ نائب گذاشت سکھ جیون را بدیو
انجا مقرر نمودہ خود برگشت بعد چندی سکھ جیون سردار افغانہ را بکشت و خواہہ کنجا کے اول مقید کردہ بعد از ان از کشمیر خارج نمود و از عہد الملک سہند

کردند و ملک بدست و هفت لک روپیہ از صوبہ حبیبتہ بنیاد و صوبہ بیدر بدل صلح باصف جاہ ثانی تسلیم نمودند این مصالحت ششم
 سہادے اثنائہ سال مذکور المصدر واقع شد و سال گذشتہ در بین تاریخ شاہ ابداسے بر بہاد و طغریافت و آصف جاہ از انجا
 کہ حیدرہ جانب پنج سنجہ کمال است راجہ رام حیدر رخامید و در پادشہ حرکت لغو سے کہ از اول وقوع آمد ملک اور اپا مال
 عساکر منصورہ گردانید و شہر و مع موسم بر شکال چہار دہم دسے انجہ سنہ ہفتاد و پنجم از ماہ دواز دہم بارادہ چہا و سے با امیر
 داخل قلعہ نیر رشید و تمان روز امیر الممالک را در قلعہ مذکورہ مقید کرد و امیر الممالک ملابت خبک یکسال و سہ ماہ بیشش روز
 در قید گذرانیدہ بہیتم ربیع الاول روز پنجشنبہ سال ہفتاد و ہفتم از ماہ دواز دہم از زندان برن خلاصہ یافت و بہت آباد
 آخرت شتافتہ در جوار مرزا شیخ محمد ثنائے جایافت و آصف جاہ ثانی کہ در قلعہ نیر رشید دشت فرغانہ عالم عالی گھر
 را کہ بنام او مشتمل بر قلعہ و صوبہ وار سے دکن از تغیر امیر الممالک ملابت خبک صا در شدہ بود و استقبال نمودہ لفظاً
 معروفہ گرفت و راجہ پرتانوت را کہ بر ہمنے حجر بید سے ساکن سنگیر است مختار و مدار علیہ معاملات گردانیدہ کارہا سے
 ملکی با اختیار و اوا گذاشت و رگھنائتہ را و نو مادہ پورا و بعد مصالحت مذکورہ در پونہ چہا و سے نمودہ بر شکال را سے گذرانیدہ
 در ان ضمن بسال ہفتاد و ششم از ماہ دواز دہم فیما بین عم و برادر زادہ مخالفتے روسے داد کار گزاران مادہ پورا و خوا
 کہ قابو یافتہ رگھنائتہ را مقید سازند رگھنائتہ را و ثانیہ سوم ماہ صفر سال مذکور با اندک مردم جریہ از پونہ برآمدہ
 راہ ناسک گرفت محمد مراد خان بہادر اورنگ آباد سے کہ از نو کران عمدہ آصف جاہ ثانی و باستمالت مرہشہ
 با سور پو و در اورنگ آباد اقامت داشت خبر سرزودہ بر آمدن رگھنائتہ را و شیندہ چہار دہم صفر مذکور با جمعیتے از اورنگ
 و دیدہ و در نواح ناسک بارگھنائتہ بر خورد رگھنائتہ کہ کمال سرا سبکے داشت آمدن محمد مراد خان مختم شہر دہ با غارت تمام
 پیش آمدہ ملاقات نمود و ساسے مرہشہ از رفاقت محمد مراد خان گمان کردند کہ آصف جاہ جانب رگھنائتہ دارد
 ازین جہت اکثر سے با او گردیدہ در رفاقت مادہ پورا و حلف بالاسبے را و تھا و ن ورزیدند و جمعیت شایستہ
 بارگھنائتہ فرا ہم آمد و از راہ اورنگ آباد و یا سہ نگر شتافت مادہ پورا و پھا انونج خود از پونہ برآمدہ بہرہ و از دہ گرو سے احمد
 بنیت و پنجم ربیع الآخر سال مذکور برادر زادہ و عم با ہم جنگیدہ مادہ پورا و شکست یافت و از میدان برگشتہ روز دیگر
 مذر خواہ پیش عم خود رگھنائتہ آمد آصفجاہ ہم بد رگھنائتہ برآمدہ نزدیک بنا و زگاہ رسیدہ بود کہ در اینجا سنا زعدا ختم
 پذیرفت چون موکب آصفجاہ سے موضع بندر کانو رسید رگھنائتہ ہما نجا با استقبال آصفجاہ شتافتہ ملاقات نمود و با ہم
 و صوم متعارفہ و ضیافتھا لعل آل مد رگھنائتہ را و ملک پنجاہ لک روپیہ و قلعہ دولت آباد و حیدر و این عنایت باصف جاہ گذرانید
 و اسناد درست نمودہ بویکلا سے آصف جاہ سے خواہ نمود چون این عمر شگرت بحسن تردد محمد مراد خان بہادر بکر سے نشست
 راجہ پرتانوت دیوان مدار علیہ آصفجاہ از راہ عناد و حماقت نتوانست وید پیش ازان کہ عمل و دخل گماشتگان آصفجاہ سے
 در ملک و قلعہ دولت آباد شد و صلح را بہم زدہ آصفجاہ را بران داشت کہ رگھنائتہ را معطل باید کرد و نابین جانو سے سپر
 رگھو سے بہو سہ مکاسد از صوبہ برار را بطبیع آنکہ ترا بجای رگھنائتہ قائم سے کنیم طلبیدہ ملازم رکاب آصفجاہ خست
 و ناصر الملک پرتشم نظام الملک آصف جاہ کہ رفتہ رفیق مرہشہ گشتہ بود عدم التفات آنہا بحال خود دیدہ و کبیدہ
 خاطر گشتہ بر خاستہ آمد و بار دوسے آصف جاہ پیوست و رایات آصف جاہ سے با فوج جنگین متوجہ تا دی رگھنائتہ
 شد رگھنائتہ طاقت مقابلہ در خود ندیدہ آوار سے و تاراج ملک کہ اصل شیوہ مرہشہ است اختیار کرد و با سے ہزار سوار

شجاع الدوله شهنشاه سجدہ کو بناوا رسایند احمد شہانہ شایست منایت و مہر پاسے نمود و شجاع الدولہ را باب بنو تیمور شہار منافع کشانہ
شجاع الدولہ اسے نوادہ شایستہ نمود و اول احمد شہانہ گفتہ بود کہ غلامت منا بظہ است او بواب داد کہ
خوبیت میں بخشید نوادہ شہانہ است بخشید و شایستہ و من نوکر شہانہ فیستم شہانہ قبول نمود و ما دون ساخت و لوبہ اتمام خوبیت شہانہ
و در افتار خانہ شجاع الدولہ در نوادہ شہانہ راستے زدن و خبر قتل و تدا و متامل شدن فوج او و فوج ہو لکر ہو کین رسید سدا شہانہ و را و عن
سپاہ کو و را و عن زیاد و با است را و با سر و امان ناست و سپاہ کار کو نمود و جنگ جو و فوج سنگین و توپخانہ مؤدب با و اب فرنگ
سپر کر دے ابر و سر و ان کار دے و سر و ایسے لیسوس را لیسوس را و توپخانہ کارک و انتقام کشتے از ابدانے و برانداختن
بنیا و سلاطین بابر و افشایند ان لیسوس را و بخت سلطنت را مگر اسے سہد و ستان گردید

فکر و رود سد است و راو معروف است به پیاو و مع لب و اس را و بداعیه عظیم و
مستاصل گردیدن کل افواج دکن و ظفر یافتن ابدالی بتقدیر قادر عظیم قدیم

چون سدا شیور او بہاؤ بکاؤ نذر بسیار وارد و جوار اکبر آباد گردید را جبہ سورج بل جات بواسطت ہو لکر لہا ریاضات بہاؤ آمد بہاؤ
نفس خود یک کردہ استقبال نمودہ سورج بل را دید و عماد الملک ہم در واسطہ شہر آمدہ بہ بہاؤ چو بست بہاؤ صلاح چنین دید کہ فیصل
لہیان آہا بلغ عبور چہا و مقایدہ شاہ اہالی بہت شاہ جہان آباد را بدست باید آورد و این ارادہ پیشتر نہضت نمودہ روز شنبہ
سال بہشتاد و سوم از ماہ ذی الحجہ سہرے یک ساعت پنجویں از روز گذر برآمدہ داخل شاہ جہان آباد شد و متصل حویلی سلطنت
رفتہ اٹا و یعقوب علی خان مجن زکی برادر شاہ ولی خان وزیر امجد شاہ اہل لکناؤ طرف شاہ در اسفند قلعہ دار شاہ جہان آباد
باجبیت بسیار تامل ہو و بعد ازاں استاد فوج مرشد یورش آوردہ بر اسد برج و دروازہ خضرے پیچ نمود و فوجی بطرف دہلی دروازہ
نیز یورش آگندہ از قلعہ خضرے نذر سدا و دمنلیہ اہل اسلحہ بر قہ اندازے می کردند فوج جنگو زیر جہر کہ دیوان خاص متصل فیصل قلعہ
ایہ تادار طرف مقابلش گاہے آواز بند و قہ گویش مردم سے رسیدہ از سلیم گدہ یک توپ سرے دادند کہ گولہ اش ہوائی
سے رفت در آن فرصت ہو لکر لہار و جنگو برادر زادہ و تاناکہ گرختہ بدکن رفتہ بود بر دروازہ خضرے استادہ سے وافر شکستن
در دروازہ گردید چون دروازہ کشتہ ہائے برسبجہ و سینہا سے آہنیں و نہایت استحکام داشت و عرصہ چار گھنٹہ ہم کار سے از
بیش ترشت درین اثنا قریب بالقدکس از مردم شیل را و عقب شان ملازمان ہو لکر و جنگو از جانب اسد برج بالا سے فیصل
قلعہ برآمدہ و تاناکہ اسے سلطانی دست برد سے کردہ انچہ بدست شان سے آمد از بالا سے قلعہ بائیں سے انداختند و بکشاون
ادب قلعہ می پزداختند چون در قلعہ ہم چندان فوجی نبود کہ سے متوجہ جہاں است آن طرف نمی شد لہذا خبر و ارشدن دہست متعل
اہل لکناؤ و قہا در دست گرفتہ از طرف سلیم گدہ آمدہ دہ دروازہ نذر مرشد را بفرب بند و قہ و شمشیر خجاک ہلاک غلطانیدند
مرشدہ ہر در زمان حواس باختہ از بالا سے فیصل قلعہ خود را بر زمین آگندند و دست و پاسے خود شکستہ قلعہ باست آمدہ را از
دست دادند و سرداران مرشدہ در حویلی سدا خضر خان کہ قریب قلعہ بہت جمع شدہ گرد قلعہ ہو ریال قائم کردند و عماد الملک
و سورج بل کہ بنا بر اہد قہا پرستی راہ رفاقت بہاؤ پیویدہ بودند دریں قلعہ ستانی بے التفاتے نمودہ تماشا کی بودند مرشدہ در
محاصرہ قلعہ بہ تمام تمام نمودہ و ابراہیم خان کار دے کہ بہاؤ اورا از دکن ہمراہ آوردہ بود آتش خانہ فرنگ ہمراہ داشت ہر ضرب
توپ در ریگسان زیر قلعہ آوردہ برینک لہ اسد برج و برج ہشن و حملہا سے یا دشا سے گولہ ہالیش چون تکرر فروخت عمارا

کرده بودند و آدینه بیگ خان آنها را تربیت میکرد و اغوا نموده بر سر مراد خان فرستاد و فوجی از ملازمان خود هم همراه شان داد
 ابد صفت آراستے ملند خان گنشته شد و مراد خان و سرافراز خان تاب نیاورده خود را بجهان خان رسانیدند تو هم سگه تمام برگشت
 و او بچند صواب حال بر آدینه بیگ خان لشکر تاراج نمودند و درین اثناء رگھناتہ را و دشمنیہ بہادر و ہر دو را در سالار او
 مع ہوکر ملہار و دیگر سرداران و کھن در چو ار شاہ جهان آباد رسیدہ انتظار ساختہ می کشیدند آدینہ بیگ خان نوشتہ ہائے متواتر
 فرستادہ بطرف لاہور بہد و خود طلبیدہ سرداران و کھن کہ چشم بہرہ چنین تقریبات سے باشند و بلاہور آوردہ اول با عبد الصمد خان
 کہ از طرف درانیان بجلومت سہرندہ مامور بود و جنگیدہ و دستگیرش ساختند و از آنجا جلور نیز بلاہور شتافتہ و از اولان مرہٹہ با فوج
 جهان خان آویختند جهان خان نیابرت فوج خود و کثرت مرہٹہ ستیزہ و آویز با اینہا مصالح ندیدہ مع تیمور شاہ با خطر اتر تمام شہدیان
 سنہ بکیرار و یک مدد و ہتقداد و یک ہجر سے راہ کابل گرفت و اسباب ہجر انجام فرام آوردہ چند سالہ را بجا گذارستہ در فتنہ غلبت
 معفور بدست مرہٹہ افتاد و تیمور شاہ مع جهان خان تادریا سے انک عنان باز نگشاید و از دریا سے مذکور گذشتہ خود را
 بجا منسے رسانید و فوج مرہٹہ تا آب جلہ تاقاب نمودہ برگشت و عمل غنیمت الملتان دیرہ غازیخان و اطراف آن تاب جہاد میں شدہ مرہٹہ قرب
 موسم ہشگال دیدہ صوبہ لاہور بآدینہ بیگ خان اقرار پیشکش ہتقداد و پنج لک روپیہ سالیانہ سپردہ و بجاہان آباد برگشت رگھناتہ را و دشمنیہ بہادر
 چند روز ماندہ لازم و کھن شد و جنگو را بر آتشی ملک اجماعی معین نمودہ و اطراف ہلی گذارستہ بحسب تقدیر در ماہ محرم شروع سال ہتقداد و دوم
 از مایہ و از دہم آدینہ بیگ خان فوت شد و جنگو فوجدار می سہرندہ بیدق بیگ خان کہ از رفقای آدینہ بیگ خان بود و دو آہہ را بزن آدینہ بیگ خان
 تقویٰ نمود و سالیانہ سے مرہٹہ را صوبہ واک لاہور دادہ و خدمت کرد و سالیانہ بلاہور رسیدہ بایرک انک سحر ساختہ بحسب الدولہ و جمیع افغانہ
 و راجہا گنہد وستان از دست مرہٹہ و عماد الملک بجاہان آمدہ و زوال عمر و دولت خود از دست برد و مرہٹہ برک العین شاہدہ نمودہ و عزا
 استہد ما بخدمت احمد شاہ ابدالی گناشتہ خوانان و روداد و دعد و دیند وستان شدند احمد شاہ جبارت و گناختہ سے ہائے
 مرہٹہ با تیمور شاہ و جهان خان ویدہ الحاح افغانہ و راجہا سے سندیار زوی و روداد و خود دریا فتنہ و بد ذاتی و نک بھرا سے عماد الملک
 با عمالیک و خان خانان شنیدہ اعلام ظفر انجام از قند مار بہ بنیہ و تادیب مہنتہ بطرف ہند وستان برا فرستاد

ذکر ورود ابدالی بلاہور و شاہ جهان آباد بار ششم و حروبے کہ با مرہٹہ ہار و سے داد و

احمد شاہ ابدالی شروع سال ہتقداد و سوم از مایہ و از دہم از آب انک گذشتہ و جنگ سہلی از قزاقان ابدالی و افواج
 ساہارو سے دا و فوج مرہٹہ ناب جنگ ابدالیان نیاورده بلاہور گر بخت ساہارو قرب ہوکب شاہ ابدالی آگہی یافتہ مع افواج
 خود رخت ابدالیان بجاہان دہلی کشیدہ صدیق بیگ خان و زن آدینہ بیگ خان ہم سلک فرار ہویمودہ بگوشہ با خریدند احمد شاہ
 ابدالی در ماہ صفر سال مذکور بکیرستان جمود را آمدہ از راجہ آن جا پیشکشے لائق گرفت بعد از آن روسے تو جہ شاہ جهان آباد
 آورد این آمدن ابدالی مرہٹہ ششم است کہ وارد ہند وستان شدہ در آن ایام فیما بین دتتا و شجاع الدولہ و نجیب الدولہ و سکا
 در میان آمدہ ہنوز صورت آشتی انصرام نیافتہ بود کہ خبر توجہ اعلام شاہ ابدالی از لاہور بدستے انتشار یافتہ بگوشہ دتتا رسید
 دتتا مسلح را تا تمام گذارستہ با فوج خود کہ در آن وقت ہشتاد و ہزار سوار چارہ را و بود و بمقابلہ احمد شاہ ابدالی روان گردید
 و عماد الملک کہ عالمگیر خان قمانان انتظام الدولہ خانو سے خود را گشتہ بلکہ دتتا رفتہ تو دار خوف و غضب دتتا پہلو بچی کردہ
 سپاہ بسورج مل جاث بردار و سلوک شایستہ با عماد الملک بہ عمل آوردہ در قتال خود جاسے داد چون احمد شاہ از لاہور

فرستاد و سید الکرم محمد خان کنسیر سیرا در ماقبست محمد خان را عناد الملک باده بنوار و فرستاد که شاهزاده را بدو
 رعید و تجویزیت و تهدید و نویدیکه داند و تواند بیاید شاهزاده و اچار گشته و از من حضور پر شد اتفاقاً از تملک سردار اینکه همراه مولک الملک
 با فانت عمار الملک آمد و بود و ندید بر آوردن بنجیب الدوله از حضور پناخند مذکور شد و دیگران همراه بود که بکس رفتند و عمار الملک
 سلطنت گشت یک از ان جمله اخیل او نام ده نواح محالات معبر شاه جهان آباد بجای آقا مست و پشت در راه بنشیند و رسید
 مانع رفتن بجهت در ستیج رفاقت گشته و اکت به تخیر محالات اطراف نمود شاهزاده معتم شمرده همراه است او گزیده عبور و جفا کرد
 و چند محال را سفر ساخت عمار الملک اخیل را در اقلیم نمود و از شاهزاده و منبر گزید و انید از شاهزاده را دالالت همراه جست نموده
 بهلوی از رفاقتش سستی کرد شاهزاده و اچار به اراغخانه برگشت بهر چند عمار الملک خواست که داخل فاده شود و قبول نکرده در جوی
 طلمردان خان نزول فرمود چون هر یک از رفاقت شاهزاده بنحانه با سوز و آقا مس گزیده و عدد و سب از جرم امان او
 نماند عمار الملک پیغام فرستاد که باید از تنخواه براسه ملازمان سرکار در حضوریت یا اینها را بر طرف بای فرود و یا بر محال
 جاگیر بای فرستاد و هم بند و بست سرکار بر هم بخورد و هم اینها تنخواه خود ماه باده می یافته باشند شاهزاده و اچار سب است
 از حیدر ان را در شهر گذار شد باقیه از نواح را بمحالات مذکور و فرستاد بعد از آن شاهزاده و در شاهزاده را فاعل ساخته
 و شهرت سوار سب بر اکر یارت فرار شاه نظام الدین داده افواج را بر در خانه خود جمع نمود و نگارمان ده دوازده هزار سوار
 را فرمود که سیل طلمردان خان را محصور نموده شاهزاده و اراغ قید سازند چون خروج از چاه سب هجوم آورده دیوارها شکست
 و بر با صابر آمد و برق انداز سب افاز نهاد و حین از رفاقت شاهزاده بر خاک پلاک ملک طلمردان میر حنفی و علی اعظم خان سقند
 گشته شاهزاده را که او هم کمر بسته تیار نشسته بود و التماس نمود که یکبار خود را برابر ابدای بزد اگر مقدور است ازین مهلکه برون
 سب شویم یا با بر و سر گردن چند سب از مخالفان شکسته پیر لاله زار شهادت سب رویم شاهزاده قبول نموده سوار شد و
 دیوار طرف دریا شکسته از ان طرف بر آمد و با جمعبت بسیار کم بر سر مخالفان رنجیده و اکثر سب را بر خاک پلاک افکند و راه دریا
 گرفت فی الحقیقه جرأت بفرور رسانند که سام نریمان اگر رسید انکشت حیرت بدندان سب گزید شاهزاده هم بدست خود
 دو کس را کشت سب را که مخالفان هجوم سب آوردند ده بیت کس چون شیر غریب بر مخالفان بد آیین دویده سب گزیدانند
 چون دشمنان دور سب رفتند باز راه سب سپردند بهین صورت قطع مسافت نموده خود را تا بلشکر اخیل او می رسید که بشیل مجنون
 معسکر پشت رسانیدند و اخیل او احوال بدین منوال دید و با استقبال شتافت و چون شاهزاده را دالالت با ستر فاس
 وزیر نموده بود نهانیت فداست و افعال کشیده عذر خواست بسیار کرد و خیمه اسلحه سب را شاهزاده و رفاقت سب بجز روح
 و غیر بجز روح استاده کرده با کرام و احترام جای داد و سب را بمشاهده جوان مردیها سب شان ستود و هنگام بر آمدن در عین راه
 جائی هجوم مخالفان بسیار شد و نویت بجای رسید که شاهزاده بگیرد یا کشته گردد و در ان عرصه که حین اقدام رستم و سام بودید
 مایه شان علی اعظم خان با قنصا سب شجاعت موروثی از خاندان نبوت و ولایت و پاس نام و نشان اجداد صاحب شهادت
 پادشاه زاده را گفت که تو سب که روزی عالمی خواست بود ویران و رو من و دشمنان را این قدر توقیف سب توانم نمود که تراره
 بر رشتن سیر آید در حد اثناسن باین دلاوران کن مثل سب که رستاد و پاس ثبات و قرار افشرد و ادمقا تله بنوع
 داد که چشم فلک بحیرت در او سب نگریت و بعد افتادن آن نوجوان بر خاک میدان چرخ سب زار زار بر او گریست القصه
 اخیل را در براسه جرح بدنا سب خود و خوف بازخواست سب داران عده و کس که چرا مخالفت راسه وزیر بعل آورد شاهزاده

بعد از خبر بدیاری کرنا تک مہند رسید و شکایت لیسرام دیو با سلطان علاء الدین نمودہ استنیدان استیصال او و انعام نمائش بلکہ
 سحر و سہ سلطانی نمود چون مازون شد در سنہ احدی عشر و سبع ما بعد یوگر رسیدہ لیسرام دیو را گرفتہ لقبیل رسانید و قلعه
 را تحیرت خود را آورد از ان باز قلعه مذکورہ در دست سلاطین مہند بعد از ان در دست پادشایان دکن بہ دور عہد شاہجہان باد
 یکے از امر اسے او مہابت خان نام نوزدہم ذی الحجہ سنہ یکیز اردچہل و دو ہجری سے قلعه را از طبقہ نظام شاہیہ استخراج نمود و از زبان
 مذکور ماریان سلاطین مابریہ یکے بعد دیگرے ہجرت است این قلعه سے پرداختند و در عہد راجہ ہا قلعه دلوگر حصار دہند و خندق و
 خیابان استحکام نہاشت سلاطین سلام حصار منہد و ساختند و سلطان محمد بن تغلق شاہ دولت آباد نام کرد و قلعه سگسترا
 خندق عینیے ساخت و عمارات عالیہ طرح کردہ خواست کہ دارالملک خود گرداند و پہلے را دیران کردہ سکند انجرا بہ دولت آباد
 آورده آباد ساخت آخر مہولاسے ارادہ او صورت گرفت مصرع انہم من میسر و مسود اسے خام شدہ تخمیناً بعد چہار صد
 و شصت سال قلعه مذکور بدست مرہٹہ افتاد و قلعه بیجا پور از انبیہ بوسف عادل شاہ است سبب اسے سالہ ما دل شاہیہ
 بود اول از گل ساخت بعد از ان در او اخر مائے و الف از گچ و سنگ درست کرد و دیوار و درہ اسے قابض بودند و از نگریب
 عالمگیر پادشاہ اول و الفیعدہ سنہ سبع و تسعین الف این قلعه را از سکندر عادل شاہ غلام بلکہ مذکور استخراج نمود
 و بعد دو صد و ہفتاد سال و کسرے بدست مرہٹہ رفت اما سید نجف علی خان قلعه دار اسیر با وجود احکام و تاکیدات جیک
 از دادن قلعه سر باز زدہ تا یک سال کامل با مرہٹہ جنگید چون فندان ذخیرہ مضطر ساخت دواز دہم ربیع الآخر سنہ یکیز ارد
 یکصد و ہفتاد و چار قلعه را الصبح تسلیم مرہٹہ نمود قلعه اسیرانہ بنیہ آسا امیر است از کثرت استعمال سہ حرف میانہ ساقط گردیدہ
 و تحقیق یافتہ اسیرمانہ اسانام اوسن و امیر نیربان مہدے گا و چران اسے گویند او از زمینداران آمدہ خانہ لیسرام و اجداد
 او قریب ہفتصد سال دران کوہ رفت شکوہ توطن داشتند و اسے حفظ مواشی و غیر اموال حصار سے از سنگ گل ساخته روزگار
 نے گذرا بدینچون نوبت با سار رسید و نسبت با با سے خود در اموال اقبال متعا مدگردید چار دیوار غام قدیم رہتکستہ حصار
 از سنگ و گچ در کمال متانت بنا نمود و قلعه بنام او شہرت گرفت نصیر خان فاروقے والے سرمان پور کردہ سنہ احدی و ثمان
 مائے بلطنت رسید قلعه را از آسا امیر مکر و تدبیر استخراج نمود با سں صورت کہ پیغام کرد کہ راجہ بکلا نہ و انتہر جمعیت بسیار فراہم آورده
 با سں در مقام مخالفت اندھے خواہم اہل و عیال مرا در قلعه خود حاکم دہے تا فارغ البال بفرغ و دشمن پرورازم و قبول نمودہ
 اذن داد و روز اول چند محفہ غوث در قلعه فرستادہ تعلیم کرد کہ اگر زنان آسا ملاقات آئند مرات تو منع و تلقین چنانچہ با عیال
 آئند حسب الامر معمول شد روز دیگر دو صد کس از مردان شجاع و روشن روز اول در محفہ فرستاد چون لقلعہ درآمد آسا
 بر آسا رکبا دنرل مع فرزندان و خواص خود بے خبر ازین و غامے آمد ازین سود لیران فاروقے متوجہ خانہ اشش بودند
 در راہ دو چار شدہ آسا مع کل اولاد و اتباع لقبیل رسید با سں اہل قلعه مان خواستہ برآمدند نصیر خان اسں خبر شنیدہ از
 جانیکہ بود برا و ر خراج اسعجال خود را با سیر رسانیدہ تر مہم قلعه مذکورہ نمود و در دست اولاد او بودا آنکہ اگر بیا و شاہ در سنہ
 تسع و الف از دست بہادر لیسرام سچے علی خان استخراج نمود و قلعه داران سلاطین مابریہ حراست سے نمودند از عہد نصیر خان
 مذکور بعد چہار صد و شصت سال و کسرے قلعه مذکور بدست مرہٹہ درآمد و ہمدین سال اربع و سبعین و یکے بعد الف جماعہ
 انگلیشیہ قلعه بندر ہلیچر سے را محاصرہ نمودہ از دست فرانسسیہ استخراج نمودند و عمارات انجرا را یک قلم اربنچ سر کردہ تا محاصرہ
 مصفا گردانیدند و سیکا کول و راج بندر سے و دیگر محلات کہ در جاگیر فرانسسین متہ بود و لقیاس سے نمی آمد کہ از دست

میشور کہ معتقدان خود قتل حیدر خبک مدارا المہام موشیر پور سے را با خود جزم نمود سوم ماہ مبارک رمضان قریب باسنوا مسند احد سے
 بدستگیری و تائبہ الالاف حیدر خبک و خیمہ آصف جاہ بر اسے جواب و سوال کی مذکور آمد چون داعیہ قتل او نصیم یافتہ بود حصار کہ باین
 کار امور بودند حیدر خبک را گرفتہ فوج کردند و آصف جاہ بعد کشتن او تنہا بر اسی سوار گشتہ برآمد و بخوبی بدر رفت کہ تمام توپ خانہ
 و رنگ چون فوج تصویر محفل و متحجر ماند فی الحقیقہ جراتی نمود کہ ناسخ کارنامہ رستم و اسفندیار کشت از مذبح شدن حیدر خبک
 عمدہ الملک موشیر پور سے و دیگر وجہ شکر ہوش از سر باختند درین آشوب قابو طلبان مصمام الدولہ و سپہرزد و میر علی الدینی خان
 و یمن الدولہ را رھلہ اسے ملک بقا ساختند بعد ابن رستخیز امیر الممالک ملا بہت جگہ و برادرش بزمان الملک موشیر پور سے
 سجید را آباد شتافتند و آصف جاہ ثانی حیدر خبک را کشتہ راہ بر ہاں پور گرفت ابراہیم خان کار دے کہ طو ما و کر با ہذا صفاہ جدا
 گردیدہ بود و آصف جاہ پیوست و با اتفاق سینہ دہ ماہ و سال مذکور بر ہاں پور را بغیر نزول خود افتخار بخشید و مالداران شہر متل
 محمد انور خان بر ہاں پور سے وغیرہ را مصداقہ نمود و این محمد انور خان بہان است کہ با اتفاق سنکر اے ملہار واسطہ صلح میر اکا
 حسین علی خان مرحوم با مرہٹہ بقرا اعطا سے چوتھ شدہ بود درین وقت از غم مصداقہ و شدت محصلان ہفتدہم ذی قعدہ
 سال مذکور زندگانے را و داغ کردہ در جوار شاہ عیسے چند اشدہ فون گردیدہ آصف جاہ بعد فراہم آوردن زر و لشکر از برہنپور
 بصوبہ برار رفت و در قصبہ باسم کہ از قصبات عظیم برار است چا و نے نمود و بعد چا و نے با چا و نے سے لپہر گھوڑے ہو سہ
 مکاسد ار صوبہ برار محاربات در میان آوردہ آخر مصالحہ نمود و بعد مصالحہ عازم جھنور امیر الممالک ملا بہت خبک کہ در حیدر آباد
 بود گردید و فیما بین ہر سہ برادر انواع اشکال سنا ز مات رو سے داد آخر الامیر امیر الممالک و آصف جاہ ثانی باہم یکے شدند و بر ہاں
 بصوبہ خود کہ سجا پور بود شتافت ہجید ہم ربیع الاول سنہ ثلاث و سبعین ثانیہ بعد الالاف قلعہ احمد نگر کہ پاسے تخت سلاطین
 نظام شاہیہ است و در عہد اکبر بادشاہ شاہزادہ وانیال بسپہ سالار سے عبد الرحیم خان خانان سخن نمودہ از ان باز در حین
 قلعہ داران سلاطین تیموریہ با بریہ بود سد اشوبہا و و برادر عم زادہ بالا سے را و با قلعہ دار سازش کردہ بدست آورد و این شہر
 و قلعہ آباد کردہ احمد نظام شاہ است کہ در سنہ تسع مائے طرح انداختہ بنام خود موسوم ساخت و در دو سال شہر کے یکمال خوبے
 آباد شد و بعد اندک فرصت حصار سے از سنگ و گل تعمیر نمود و درون آن عمارت و دکن و قصور منقش بر سکونت خود و مرتب
 ساخت و بعد اخلاف او قلعہ را بتوارث قابض بودند و در اوائل سنہ تسع و الف و تہتر سلاطین با بریہ درآمد و در سنہ ثلث
 و سبعین ثانیہ بعد الالاف بدست مرہٹہ افتاد چون فرانسسیان را منانہ عتے با انگلیشیان درین سال شروع گشتہ بعد کار خود
 افتاد و دوست از رفاقت و اعانت ملا بہت جنگ تہر داشت ہجری کرد و ولت خود کہ بہول چرلین شتافتند شوکت ملا بہت خبک
 رو با سخطا ط گداشت و اعاد سے را سپدان جولان بہر سجدہ با و مذکور ہوس بہودہ در دماغ خود جاے دادہ ارادہ برانگشتن
 بنیاد اولاد نظام الملک آصف جاہ از ممالک کنین نمود و ابراہیم خان کار دے را نوکر خود کرد و این ابراہیم خان یکی از ارادل
 بود چون نوکر سے فرانسسیان نمودہ و را تنہا تربیت یافت خبک توپ و تفنگ بقوا عمد آہنا سے نمود و سامان حرب و توخانہ
 شایستہ بہر سایدہ اول در سلک ملا زمان آصف جاہ ثانی درآمد و آخر از او جدا شدہ ہجری سے ہمراہ بہا و سد اشوبہ
 ارچونا برآمدہ بہیت و دوم چا و سے الا و سے سال مذکور دسواد او دیگر مقابل امیر الممالک ملا بہت خبک و آصف جاہ ثانی
 بسیدہ و برین متقابلہ فوج مرہٹہ شصت ہزار سوار و فوج ہجری و برادر مرحوم سپہان نظام الملک بہت ہزار سوار بود اینہا سار
 قتلت فوج خواستند کہ از سواد او دیگر بدیا و کہ بعض افواج شان در انجا بود آمدہ آن فوج را ہم با خود گرفتہ ہر سوار و ہر سوار

[illegible]

اعز عماد الملک بر سر شجاع الدوله پسر محمد خلیف و ماسخه که فیما بین این هر دو روس و اد

قتل ازین و شاید با جمال شد که عماد الملک عماد قوسه باصفدر رنگ و پشت و فراست عاقله اش می خواست و بن سال
 به نایل دولت قاهره شاه اید است بهیانه تمییل از پیش او از ادا امانت خواست و او جان بازخان را مانوس
 از ترس ایشان ادا کرد و او را و مرخص فرمود و بهر دو شاه زاده را نیز همراه او عماد الملک با اتفاق شاهزادگان و فوج ابد
 مع جان بازخان اول در کمال بی مزاحمت عبور چنانچه و به فرخ آباد آمد احمد خان بکشی استقبال کرده چینه و حرگاه و از
 رانیال و غیره اسباب شکست شاهزاده با عماد الملک نموده افغانه اطراف و بعضی از افواج خود را با امانت همراه و او عماد
 بیات بمیوس عبور گشت نمود و به عبور او و آورده شمل الدوله با ستعد و حرب در کمال استقبال از لکنو برآمد و رسید
 سائیس با ستعد مرصوبه است رسید مستعد پیکار گردید و با وفای سطل با قراولان مغرب و دفع شد آخر با سلطنت معاصر
 خلعت شعی محمدن رودید که با شمل الدوله بستی و پشت بر هیچ ملک رودید قدری نقد با ستعد و مدد صلح انفصال یافت و الله
 درین امر تنخواز سه بسیار و متوفی دوسنی بر شمل الدوله بنویسند و عماد الملک نتوانست که کار از پیش برد و منتظر
 شوال سال سبعین و مانع بعد الاصل شاهزاده با و جان مبارخان کرمیده و بهر گنگانم و فرخ آباد رفت و نظر پایان حواله الی شش
 ابدان بود که در آنک از نال معاشه از شاه جهان آباد به قاضی باند و کرده واقع بود و ضرب قنبار بهادر عرصه سه روز
 معترج ساخت و مارسان قلعه بگی را قبل رسانید و از آنجا باراد که قتل متهم که از مابعد مشهوره بهود است شتافته جهان خان
 مقدمه بکشی گردانید و جهان خان در متهم را آورده دقیقه از قتل عام و سوختن و تاراج نمودن و اسیر فرمودن عیال و اطفال
 سکنه آنجا را با ستعد مرصوبه ملک جاث از میده و با انقلع حصین گزخت احمد شاه ابدان با کبر آباد آمد میرزا سیف احمد
 قلعه در قدیم پادشاه سه از امانت بپیچید و به ضرب توپها گدشت که کسی بر اسون قلعه نواند کرد بدشاه در آن جهان خان
 را متعجب قلعه جاث ماسور فرمود و در اندک روز در قلعه کشتی سرگرم بود که ناگهان و بان در لشکر ابدان افتاد خلق بی حساب
 بنا گشت و جمال اقامتش نماید بعد از آن قهرمان تعدیر شاه ابدان را نگیرد دست از تخیر قلعه ملک جاث برداشته قاصد ولایت نمود
 گشت چون برابر شاه جهان آباد رسید عالمگیر ثانی با شمل الدوله بر سر نالاب مقصود آباد آمد و در آن حضور شاه و از عماد الملک نهایت
 شکوه نمود احمد شاه بجهت الدوله را امیر الامرا و سنده و ستان گردانید و سفارش جمایت عالمگیر ثانی بسیار نمود و

ذکر کتھا نے احمد شاہ ابدالی بادختہ محمد شاہ پادشاہ ہندوستان و بردن
صاحبہ محل مادر آن دختر و ملکہ زمانہ را ہمراہ باقتضائے گردش آسمان

نہجہ نما نذکرہ امیر عیس احمد شاہ غلام محمد شاہ و جلوس عالمگیر شاہ نے برسرِ سیلطنت و اقتدار یافتن عہد الملک خدیثیت روزگار غدار یا مالک زمانے دختر فرخ سیر و عہد محمد شاہ و صاحبہ محل زوجہ ثانیہ او کہ خانہ زاد ملکہ زمانے و محمد شاہ را از نظر حسین

شعاف او بحیث خان بهم رفت والد فرمود انتظار بر آمدن کسین چند بومی انفصال جواب و سوال استغفار خود می کشید ناگاه سبب
 سبب کس سواران از فرقه کسین داغ بر در سر ابرو آمده فریاد شکایت سرداران خود بشنید و عوغا سبب بسیار و اظهار فلان کس
 را احتیاج بنابر عدم وصول تنخواه آغاز نهادند بعد آنکه چند کس دیگر رسیده شریک آنها گردیدند هرگاه احوال اینها نوحشه مصحح اخبار
 بجنور وزیر فرستاد و بجا لیکه نسبت به بود بر آمده را او در رفتن سیر و سر ابرو نمود و والد مرحوم معروض داشت که سیر و داغ
 صلاح است گفت صلاح است که من رفته آنها را ساکن گردانم و ستور و عوغا فرو شایم والد مرحوم خاموش ماند و او روانه شد و والد بجز
 همراه رفت وزیر سیر و سر ابرو ده استاد آنها را فغانیدن شروع کرد و درین عرصه دیدم مردم سپین داغ از بدو گشته قریب صد
 جمع شدند و عماد الملک را در میان گرفته گفتگو میبایگانه آغاز نمودند و اگدا آنها را گفت که این غرض شما سراده شما است باس او را
 عرض حاجت نمائید تا کام شما بر آید چون این احتمال میهد بود نصیحت والد شنیدند و هجوم آورده وزیر را کشیدند و کس را بر سر
 زد و لباس بدن هم باره گردید و ستار نیز از سرش افتاد و او را از راه کوچی باس یانی پت پیاده پاکان کشتان بمسگر خود بردند
 افواج وزیر شکر گشته نمی دانست که چه کند چون حیات وحید روز دیگر اقبال او باس بود سرداران سپین داغ عذر خواست و استغفار
 تقصیرات پیش آورده عرض و التماس لبس پوشاک نمودند دستار بسته دیگر که ملازماں از عقیق ساینده بودند بجنور آوردند
 وزیر شروع بغش نمود و گفت که قرم ساقان درنگ چرا می کنند اگر مرا کشتن است زود بکشید و الا نه کشته می شوید و اگر کشتن
 نیست این بد نهادن صفت درین منضم پیغام بادشاه رسید که اگر عماد الملک را بقید جانیچه هست حواله ماناید تنخواه شما بامر ما
 دیگر ذمه ماست و کسی شرک این پیغام گفت عماد الملک که اکثر زباں خصوص ترس که خوب می فهمید در خصیتش گفت که آنچه
 کردنت زود بکنید آنها عجز و التماس غنیمت نموده و قیل سوار شے طلبیده سوارش کردند و یکی از آنها که حسن خان دکھنی نام
 داشت در خواست بود و ج نسبت کسیران در بکدرست و در دست دیگر افتاب کویچک گرفته و خدمت گزار کس کرده سخاوت
 آورد به مجرد ورود آمدن وزیر حسن خان از طرف دم قیل پائین آمده در رفت و وزیر آمده بر سندانست مردم بر کورنش
 هجوم آوردند و انتظا حسن خان لجه کشیده بر سبک کجا است گچته سوار شده رفت گفت قیل سوار کس باز آرد آوردند
 همان وقت سوار شده فرمان داد که سز جاسواران سپین داغ را ببند بکشند و خیام آنها را غارت کنند و رو سبیل باس خلیع
 و دیگر ملازمان هجوم آورده در یک ساخت اثری از مسکرها نماند گذار شدند و تمام شب مردم مشغول تاخت و یاراج آنها بودند
 کیک در رفت جان لبلا مت نزدلته همه معرض تلف در آمده مفقود الا تر شدند و وزیر از پادشاه دلیگیر گشته معاودت
 بستر نمود و بدستکسیر آمده اصلاح افواج و اسباب نمود و پادشاه را بمقتدان خود سپرده شاهزاده عاقل گهرا که اکنون پاد
 التبت همراه خود گرفت باراده بند و لبست لاهور برآمد

ذکر برآمدن عماد الملک مرتبه دیگر بنزم لاهور و آوردن دختر معین الملک و زارش را بتدبیر وزیر

عماد الملک که نیز روئے و فتنه انگیز و وطنست او مخزن بود باراده تحریک مواد فساد و ارجاع و سپاه فراوان و
 شاهزاده عاقل گهرا بر آمده سیر کتان و شکار انگنان بمبرور ایام زاهدان بریده آدینه بیگ خان را با خود موافق ساخت چون باق
 او تحقیق یافت و عماد الملک بلو دهبیان رسید بمشوره آدینه بیگ خان قومی را بفرستد که سید جمیل الدین خان مرستاده

یافت و سر راه سر راه
 ره گراست مال دنیا گردید
 بهر تن ساسی بدست گزین
 رائق و فائق مهابت نان
 اسمیل سبک جان هم
 الکی جوست و شوق
 ستمه وال دنیا نیکو ماست
 داشت اعلیٰ ارفا
 نال او دمه بیار سال
 وار دشاہ میان آباد کرد
 و در کافا عنہ سلسلہ دینیہ

کردید سرخند اہلبا و جراحان با صلح آن کوشیدند سو دسے نہ بخشیدہ در سال مذکور ہفتدہم فی الحجہ
 نقش او را بنجر از پنچہ حضرت شاہ مردان کہ در وسط است نقل نمودہ مدفون ساختند شجاع الدولہ
 شفت روز سہ چند اسمیل بیگ خان کہ سردار عمدہ سرکار صفدر جنگ و مدار علیہ خانہ اش بود
 و جمیع رفا سے بدر از امر او امر ازادگان و رسالہ داران بدستور بحال و برقرار ماندند بعد چند
 کہ گشت و نگین خان خواجہ سرکمانہ اولیٰ نائب گشت ذوالفقار جنگ ہم در صوبہ او دہ ہجرت
 الہولہ ہر چند جوان لااباسے بود اما بنا بر شجاعتی کہ داشت بنظم و نسق صوبہ خود و تادیب گوشمال
 پر دخت و در عیاشی غیر از شرب خمر منہک بود و بصحبت نسوان و مہاشرت با آنہا رغبت بسیار
 داشت اعلیٰ ارفا
 نال او دمه بیار سال
 وار دشاہ میان آباد کرد
 و در کافا عنہ سلسلہ دینیہ

پادار سے نمودہ از پیش برد خانیہ ذکرش غفریب آید

ذکر محمل از احوال لاهور و انتقال معین الملک از دار غرور

معین الملک ملک قمر الدین خان وزیر درہاہ محرم شروع سنہ شصت و ہفتم از ماہ دواز دہم بطریق سیر و تفرج سوکارا
 ار شہر سیر و شتانت در معین اسپ دوانی علی اختلاف الاقوال تو لہجہ یا عارضہ دیگر ہم رسید و با اضطراب فرود
 آمدہ رہکار اسپ آل سرگردید از معتدیکہ منجملہ رفا سے روشناس و بکار و خدمات حضور مامور بود و مجموع شد کہ از لشکر
 خود و لشکر کئے از ملازمان عمدہ کہ باندک فاصلہ بود رفتہ ہما نجا روزانہ طعام خورد چون اکول بود و جوان قوے الاشہا و
 انواع الطعمہ یوفیر مہیا داشت و در غذا اکثر سب نمودہ عصر قاصد لشکر خود گشت و در راہ اسپ دوانیہ حالت خود را متغیر
 و ریافتہ عنان گرفت و با اضطراب فرود آمد بر زمین بے فرش خوابید بعد لکھتے کرد ہمہ خون بود و فوراً ہلاک شد احمد شاہ
 ابدالی درانی صوبہ دار
 گرفت از احمد معین الملک کہ فوج بسیار و مصارف دیگر ہم با فراط داشت حاصل صوبجات باخراجات او وفا نمی کرد
 ساربن تو دسے برہما یا رائج شدہ بود و آنہا عاجز شدہ نپاسے و گریز کا سہ نہ داشتند و در فرقہ سکھان اعانت
 سید دیگر لازم ملکہ جز و سلاک و مشرب آنہا ست بنا بریں ہر حال عقد سے میرفت اہل آن خانہ صوبہ دار سرگزشتہ نعرہ اگا
 اکال باند و اہلاراختیہ مسلک گور و گو بندے کردند سکھان دیگر در حمایتش سے کوشیدند بنا علیٰ ہذا این مسلک کہ فی الجملہ
 از سابق ہم روا سہ داشت رائج تر گشتہ کثرتے در فرقہ مذکورہ ہم رسید و درین جز و زمان کہ زمین معین الملک مرجع معاملات
 گردید چون عورات از کلیئہ عقل عاری سے باشند بی انتفاع سے افزود و اہاسے کار گزار ہر یکے کار ہلار بطرف خود کشیدہ
 ہر امر را با بان زن بطور سے علیحدہ سے فہمائید ازین عمر خرابے رعایا افزودہ فرقہ مذکورہ روز بروز کثرت ہند اگر مقتدر
 نفرت و رجس ہر ساندند و وار اذل و پواج و خواجہ سہر ایان و غلامان مدار علیہ گردیدند و درین عمر عہد میر موسیٰ بہ معین الملک ہم

معین الملک ملک قمر الدین خان وزیر درہاہ محرم شروع سنہ شصت و ہفتم از ماہ دواز دہم بطریق سیر و تفرج سوکارا
 ار شہر سیر و شتانت در معین اسپ دوانی علی اختلاف الاقوال تو لہجہ یا عارضہ دیگر ہم رسید و با اضطراب فرود
 آمدہ رہکار اسپ آل سرگردید از معتدیکہ منجملہ رفا سے روشناس و بکار و خدمات حضور مامور بود و مجموع شد کہ از لشکر
 خود و لشکر کئے از ملازمان عمدہ کہ باندک فاصلہ بود رفتہ ہما نجا روزانہ طعام خورد چون اکول بود و جوان قوے الاشہا و
 انواع الطعمہ یوفیر مہیا داشت و در غذا اکثر سب نمودہ عصر قاصد لشکر خود گشت و در راہ اسپ دوانیہ حالت خود را متغیر
 و ریافتہ عنان گرفت و با اضطراب فرود آمد بر زمین بے فرش خوابید بعد لکھتے کرد ہمہ خون بود و فوراً ہلاک شد احمد شاہ
 ابدالی درانی صوبہ دار
 گرفت از احمد معین الملک کہ فوج بسیار و مصارف دیگر ہم با فراط داشت حاصل صوبجات باخراجات او وفا نمی کرد
 ساربن تو دسے برہما یا رائج شدہ بود و آنہا عاجز شدہ نپاسے و گریز کا سہ نہ داشتند و در فرقہ سکھان اعانت
 سید دیگر لازم ملکہ جز و سلاک و مشرب آنہا ست بنا بریں ہر حال عقد سے میرفت اہل آن خانہ صوبہ دار سرگزشتہ نعرہ اگا
 اکال باند و اہلاراختیہ مسلک گور و گو بندے کردند سکھان دیگر در حمایتش سے کوشیدند بنا علیٰ ہذا این مسلک کہ فی الجملہ
 از سابق ہم روا سہ داشت رائج تر گشتہ کثرتے در فرقہ مذکورہ ہم رسید و درین جز و زمان کہ زمین معین الملک مرجع معاملات
 گردید چون عورات از کلیئہ عقل عاری سے باشند بی انتفاع سے افزود و اہاسے کار گزار ہر یکے کار ہلار بطرف خود کشیدہ
 ہر امر را با بان زن بطور سے علیحدہ سے فہمائید ازین عمر خرابے رعایا افزودہ فرقہ مذکورہ روز بروز کثرت ہند اگر مقتدر
 نفرت و رجس ہر ساندند و وار اذل و پواج و خواجہ سہر ایان و غلامان مدار علیہ گردیدند و درین عمر عہد میر موسیٰ بہ معین الملک ہم

ہو لکر تیار چون عیا سے از طرف استقام الدولہ پادشاہ سامیرہ اداں لوہا ہا دا جو دکنہ میں تدریں سپہیں کھنڈی راؤ دھنگ
مات دا پشت حوہست کہ الحال کہ ایہا ہار آئے اندر رہے رسد غلو کاہ لشکر رسد و عرصہ راسہا ملک محمودہ توہا دو گیم اچھہ دست
نہ کرے و جاں مسطورہ پشت کہ شے شاکت دیگر ایں کار را کر سے لشاد حماد الملک مسح ابا راہم حکر دہ شے گیکہ ہر
دار گندہ تہرا عہدور با سے عہا مودہ مسیکہ ناقصت محموداں ملا رست کردہ عہدور رگشت ہو لکر قریب لشکر رسیدہ اول
شعبہ مان سر دا گماں سد کہ فاصت محمودہ دور تہ حوارا بدہ آئیں افرور ہنگامہ است و ایں امر را سہل شہرہ آہستہ ادا
تہ ادا کر کردہ آخر شے محمی سد کہ ہو لکر آئے دست و پا لک کر دیکہ کہ محال ہوتا دھنگ ہست و دہ فرصت قرار ادا کر دے
و نا کر دہ کار سے احمد شامع ماورود و مصمصام الدولہ سر آتش علف امر الامر اصمصام الدولہ غامہ وراں داسغام الدولہ
نے آگہ ماہراں سر دھاسے دیگر و رؤساے لشکر حصر سے ہم کسد رعا رہا سے محفوظ پشتہ مسلک قرار چو بدہ ماسوں
و احوال و افعال را چاہے ہو دگد آشتہ راہ دارا بخلافہ کر کسد عہد ویر سے کہ حکر کر عین انہما متہر گشت اعلیٰ او دے
حصر اں و مضطر گر دیدہ ہو کر کے محال جو ددہ مانہ کسکد اندک ہسانی دشت مسافرا آہار و راہ ہاد و اندک راہی سریدہ
ناقصہ کسد رہ رسیدہ ہو دیکہ صبح دیدہ انواع ہو لکر سے ماسعے دما سے رسیدہ و تام لشکر و اثبات الیہ سلطت را
غبارت کر دہر کہ اہر کما بعد تاراج و اسنے مودہ دھاسے از راق و دلاس مہادہ از مہ کو مات گردایدہ و دھما سر دادہ
ملکہ را یہ دھتر فرج سیر و دھتہ مہ سادہ و دیگر پردگیاں حرم سرے پا دسا ہے محمودس ہو لکر گردیدہ ہاگر چہ ہو لکر احرام لیا ہو
دارا ساسا ویر دھو اسکر کشیں ہما سے مہ کو بر سہرور و دھتہ سے کر دیکیں و دیکہ مغاب احمدی عالم دھل جہہ ساسنے
سعد راق اعظم ہو دگد کوہ از اول و ادائی دھس گردیدہ و مہم رحم علیہ ساموس تیمور یہ رسیدہ یعلیٰ اقترا اشار و حکم یا رسیدہ

ترک محاصره نمودن عماد الملک قلعمجات حاکم را و شتابان نشانهجاها را آباد کرد که حاصل مطلق
و کاما خود و مقید نمودن احمد شاه را مع مادر و جلوس نمودن عزیز الدین بیضر الدین بر سر سلطنت

عما و الملک کہ ایس جسٹسید ترک محاصرہ نمودہ مارا الحلاقہ سافست حے آپا لحد بر حاستہ رفس بہر و سدرار و درایہا عیاد
مدیدہ سار لول دوت و سوز محل جو دیکھا از مصالکی محاصرہ برآمد عاڈ الملک با مات ہو لکر لہار مصصام الد و لہ میرا تشنہ میگشتا
لو چہار و لکھ مال دیگر را او و متفق سامتہ تشعیر اسطام الدولہ عدارت و احو دگرت و مصصام الدولہ را اصل الامر کی واپسید
رہ کہ عدارت گرت صبح خلعت پوشیدہ وقت استوا احمدتہ اما نا احوش دہم شہان دوریکشد سہ کبہار و یکصد
و شصت و ہفت مقیدہ بود عریال دین علف معزال دین ہما لہار شاہ را بر تخت برآمد سہتہ ماسے و او و لہا لکیر تہ لفق
ساحب لہدیک ہفتہ چشم احمد سہ و عثم باورس را کہ جمع نقدہ با او و رائیہہ لود و مل کشیدہ +

دکراستقال نمودن مصدر جنگ ازین حال تاریکی و تنگ
و جلوس فرمودن تخلع الدوله لیسرا و رسیدن رسید رنگ

مصدقہ ایک تصویر خود رسیدہ مرید کے گناہات امامت نمود و مرید کے لئے مرید خود آراستہ ماصلاح مال سپاہ و اسباب
پر دامت مدتیہ امرائیں استخوان و اقامت خود مشغول بود کہ باکمالی فائز مرید کے اور درویش و آہستہ آہستہ اشتداد

عمر و ذلک الافان آخر تعدد انقضای شش ماه سپرد و کرده بستمه آمد و خوالیان مصالحه شد و اسرهای حضور و احمد شاه ما جز گشته
پیام بر مصالحه دادند و بعد از جنگ هم که از کثرت اخراجات تنگ آمده بود و طرف شدن با پادشاه در نظیرش مناسب نموده صلح را
مستعد و کوی سلطنت انتظام الدوله سپهر الدین خان بقرار بجای سپرد و صوبه او و والیه او با صلح انقضا یافت و بعد از جنگ در انجم
سنة یکم از رویک صد و شصت و هفت بهرے عمل جیل کو فته بصوبه های خود رفت

ذکر بر آمدن عماد الملک بهم جانشین و رفیق ساختن مرسته را با خود و اختلافیکه در میان او و پادشاه
رویداد و انتقال زمین ملک ازین جهان بی بنیاد و سبکی سلطنت و خفت کشیدن ناموس بابر به تقدیر خالق

عماد الملک در زبان مردمی که با عقیده جنگیده می نمودند و دیگر ملها مرسته را از صوبه مالوه و سجه آبار از ناگور با عانت خود طلبید و
پیش از ورود ایها با معتمد جنگ مصالحه در میان آمده و بصوبه های خود رفته بود عماد الملک که از حالت نابرابری رافت او با معتمد
دل پرست داشت و اقتدار خود می خواست با اتفاق بر سر و درازند کور بعد و زود آنها بر سر سو جمل جاث رفت سو جمل صره
در جنگ میدان ندیده بقلع استحکام خود که دیک و کبیر و بهر پورست تحصن جت عماد الملک مع افواج مرسته بجا صره پورست
چون در تخیر قلع از بهر ساندن توپها بر بزرگ حصار افکن گزیرے نیست عماد الملک عرض داشت شملر استدعا سے
اضراب توپ صحراب عاقبت محمود خان کشمیرے که مدار الهام سرکار و عجب بکافته پردازے بود بدگرگاه احمد شاه فرستاد
انتظام الدوله وزیر که فاش بود و حالش سیکو میداشت که بعد تسلط و دوازده دمانها سے آشنا و بیگانه خواهد بر آورد و پادشاه
را از فرستادن توپها منع عاقبت محمود خان اکثرے از منصبداران پادشاه سے و مردم توپ نمانه را با سید و سیم و تخیل
و ترغیب با خود متفق ساخته و است که انتظام الدوله را از میان بردارد و وزیرے بر اینکار قرار داده بر سر خانه انتظام الدوله
رفت و هنگامه گیر و دار گرم ساخت چون کارے از پیش نبرد همان روز و روزه گزیر بجانب قصبه دهنه نهاد و از درقطاع ابرق
درآمده تا تحت و تاراج محلات خالصه شاسے و جاگیرات منصبداران که در قرب دیوار الحلافه بود عیار فتنه برانگیخت
درین ضمن سو جمل جاث بوسیله مخلصان عراقی با احمد شاه و انتظام الدوله گنگا شته سپرد و راهمانید که عماد الملک برگاه بالغا
مرسته اقتدار یافت بنیاد سلطنت و وزارت را از پنج دین خواهد بر انداخت اصلاح آنکه پادشاه و انتظام الدوله بهانه سیر و شکار
و میدو است محالات خالصه مع افواج و اسباب میرون خرامیده و در نواح سبکدزه مضرب خیام فرمایند و بعد از جنگ را اگر
خوایند شمال نموده بنظر طلبیدارند تا فتنه عماد الملک و مرسته فرو نشیند این صلاح که فی الحقیقت موجب فلاح انتظام الدوله
و پادشاه بود مقبول آید و پادشاه مع کل جنگیات و انتظام الدوله و وزیر و منصبداران ملازم و عملک توپخانه
و میکاشیان بر آید شته چار کرده بیشتر از سبکدزه مضرب خیام ساخت اما طلبید شستن بعد از جنگ ملازم طبع او بهم بائے
مادر پادشاه و انتظام الدوله که بعد جاوید خان با او سرے پیدا کرده بود سفتاده درین خصوص اسماعیل و وزیرند عماد الملک ماین
مشوره بے برده عاقبت محمود خان را از حوزة خدیو کملازمت پادشاه فرستاد تا فتنه او را و کراکس را برساند آن عاقبت
نامحمود حسب الاشعار آگای وقت شام رسیده ملازمیت پادشاه نمود و تقریباً غایب گردید که چند هزار سوار مرسته میاں بطرف
شتافته معلوم نیست که از کجا سر بر آورد و همان وقت رحلت شده بخورج برگشت پادشاه غفلت شعله و وزیر جهان ماکرده
با وجود اشعار او تدبیر حراست نکند و ناموس پادشاه را خدایچه نکرده سیر شازاده غفلت لغت بود و بخیمه با خدیو نموده

مصدق حکم ہو دینے کے لئے اگر کشتی ہی صاحب شاپر اودہ قرار دادہ سلطنت مروست و حال خود را در عوارضی مستحکم سے عمل مباحث
 مرتادہ سو عمل را مباحث خود حوست اولیٰ سادہ کے رسیدہ سر یک و حسن مصدق حکم کر دینا و امیدوار است و ارباب را لعل مصدق
 نظام الدولہ لیسہ فی الدین حال ویر بحیدر و عماد الملک خود چاہو امیر لاہور کو دودا ناما سر حوات و نفسی کر داشت تہد حکم
 ویر گردیدہ انون را از اطراف و حواس طلبہ کشتہ تمام آورد و اراں حملہ و دھمک حال و پھیل کہ عامہ دار کے دیر حکم حرات
 و سحر نو و آفرید ارج علیا ترستہ نمودہ و سر امیر لاہور کے رسیدہ و حبلا کو جو دلو حال و غیر و حیدر اراں اطراف و سادہ با
 و عمر و انکی و سید ایتیاں صاحب اولوس و عمر سیم و صاحب اراں تو سرہ امیر و مصدق اراں و عمدہ را دہے دہیم تسلیم مصدق
 ملک مستقیمان مرحوم سہر دار شیعہ و الدہ مرحوم کمار مارا و سے مصدق رحلت و کیونکہ عدم الحمید حال کشتی کے اسباب حد
 بہانہ ماحات محالات حالہ کہ دہ والدہ سے آوردہ و حیدر نو و دس وقت ماحات مباح و سحر دہر ماسے مسلطاً نو طست
 حافظ سحر و حال سحر گردیدہ و سر یکے اراں نام تو مان امید سود و سود و خود دار و حیاتیکہ داس و دیگر اراں را ہم متوقع ساحتہ وار
 ماہ خود غیر کمرے آہا نمودہ و سر گرم رفاقت پادشاہ و امیر لاہور آشد و آسوب قیامت در حواسے دارا ملک دہر یا کر دینا
 شہر و ح ماہ رحمت یک سر اراں یک حد و شغف و دس سحر کے آمار ماحرات گشت ماسس ماہ آشد ادا ماحات رفاقت
 مصدق حکم کہ اگر سے صاحب شہر و دس نام و دنگ نو دہ ماحرات تہہ نمودہ و خصوص راج اندر گرگائیں کہ دارا آباد
 ملحق تھا و شہر حال و شہر قلعہ حال گردیدہ امانت دیر و حیدر بہت خود سادہ نو دہر وادہ فار خود را بر تو پھاہ پادشاہی سیر د
 و ا حد دسے مسلط لعل نو پ و کار کمال و پھاہ رسیدہ و مردم راسے کشت و می انداخت تہہ یکہ مردم اگال شہر نو دہر کہ ارا
 سحرے ماسی علیہ دارد و تو پ بند وق سراو کار کر کے شود تا آکہ آخر کار مصر لگے اندوق مردو گال داخل مردم ماحات کشت
 دو اتفاقاً حکم امیر لاہور اسے سحر اول سیر پھاہ و سحرے کار پادشاہ و دشت و قلعہ دیر و مردم را سحر لعل نو دہر و مردم اراں خود
 و سادہ نو سحر را بر اسے نو دہی خود نظر چہ حضرت شاہ مرداں حوست و خود سہاہ ریا رب آمارتہ مہرہ دح ویر
 داخل مسکر و شامل او گشت و عمارے الدین حال سادہ کے کر دیکہ سحر و سکر کے کلارم مصدق حکم داسپ او دواع سیں
 داسد ماسد بر اسے نو کر کے آید و سحر و پھی سادہ و شغف و پھی سادہ ریاہ ناچیں سب حیواناں ولی تو راسے اکثرے
 ارا لکھ دیر بر حاستہ تعداد الملک بھی ویر سادہ سیں دواع سہل و اراں سوار ملا و سحر کار با داسا ہے سحر دیر صورت سکوا
 عام با لائق کمرہ و سحر اراں حوستہ علم محمد سے سحر کار دودا و دودا کہ مصدق حکم را نفسی شہر حکم ماؤ کہ شیعہ رماں
 حرج نمودہ و جادہ است و سحر اراں دوا عوام بر علم جمع گردیدہ و سحر و پھاہ مردم مازیا کر گرم داشتند و سحر اراں دوا عوام
 مصدق حکم سے پھاہ سحر دہر کو دہر و مارا رشاہ حال آباد کنگل مارت سے کر دہ ملک نصیر راسے کسہ ماحات محمد سحر جان
 مرحوم ویرادہ پیش سحر ماسے حال، سالار حکم و ماسے سیک حال کہ اراں سحر داران عمدہ مصدق حکم و ماسے ماسے ماسے ماسے
 و احوال و اسباب و اراں نو و سادہ انا ب النیب او کو کر دہے رسیدہ و دیگر سکر علاوہ داسے تو سنے مصدق حکم دشت
 ماہ اداں لیا کر دینا سیں سحر کاب اراں طرف متوجہ مل ماحات سحر کہ سحر اراں آباد را کر دہی عسارت اراں ویر آباد سنے
 شاہ اراں آباد کنگل اندک دودا نو دہر مارت کردہ حال و مال و ماسے سحر عالمی سادہ و دہر آدم سحر کے دہر ماسے ماسے
 سادہ محمد سحر مرحوم گمان آکہ دیر و حیدر دسٹ اراں اعلام جس اراں داسے دارد و دماں ماسے سحر جمع شدہ اراں حاستہ ہم ارا
 دس سحر و ماسے حکم تا ماسے ماسے سحر سید و گشت اچھ گشت حوادث مذکورہ بیانے شیت اراں دیا و اراں لعل ہی جمع لعل سیں

دولت صفدر جنگ گزیدہ

ذکر شروع منازعات احمد شاہ با وزیر المہاک صفدر جنگ و
انجامیدن بمحاربات و انجام یافتن آبر و سلطنت سلسلہ بابریہ

احمد شاہ با خواہے مادر خود و انتظام الدولہ و عماد الملک بوزیر المہاک صفدر جنگ پیغام داد کہ تو پچانہ و غسل خانہ را با واکدار بند
و فوراً رت جناحہ باید بتقدیم رسانند صفدر جنگ نفاق پادشاہ با خود زیافتنہ ترک آمد و رفت دربار نمود احمد شاہ چاہلو سہ ہاتھ نمود
و پچوئے آغاز نماد یکبار خود ہم آمد و عذر را خواست چون از سر صدق و اخلاص بنود فائدہ بران نہ تریب نشد و ماہیاد جواب
و سوال گذشتہ سال شخصت و ششم از ماہ دو از دہم کہ ورت ہائے ظاہر شد و غ کہ دید چون شش ماہ از بن سال ہم منقضی گشت
الواع حوادث و فتن ظہور و بروز یافت

ذکر دغا نمودن احمد شاہ با صفدر جنگ و بر آوردن نائب اورا کہ بدار و نگے توپ خانہ
مامور بود بہ بھانہ و بیجان یافتن فساد ہامیان شاہ و وزیر باقتضائے تقدیر

صفدر جنگ ہمیشہ در اندیشہ بود کہ چہ کند جنگیدن با پادشاہ مناسب نمیدید و بقائے خود با وجود اعدا ندیدہ بر جان خود ہم می ترسید
ایا حق آنست کہ جرأت و دافتنہ کہ برائے چنین ریاست باید نہ داشت و چنان سر داران کہ بار کار ہائے بزرگ بردارند
و از عمدہ ہمتیت آن بر آیند نیز نیاز بقصان فراست می کیاستی کہ و شب ہم رسانند و الا فقط عماد الملک کہ طفلہ بیش نبود
و انتظام الدولہ کہ چین و بدوئے افراد ان داشت اگر وزیر سیکہ از جماعہ داران عمدہ خود را در ابتدا سے منازعت میفرمود
کہ سر دور البتہ بیارند آسان بود و اینہا محال نہ داشتند کہ تہ و تہاوند نمود اما تقدیر چشم و گوش وزیر را کور و کور ساخت تا آنکہ
پادشاہ بمشورہ و خواجہ سہ اریان و دو امیر مذکور شبی بعد الاقتضائے ثلثی ازان شتقہ برائے وزیر بخط خود نگاشتہ نائب توپخانہ را
کہ از طرف وزیر بند و بست قلعہ باختیار او بود و طلب داشت و از حضور خود رقعہ مذکورہ بدست او سپردہ تا کہید نمود کہ پیش وزیر
سرد و زبانی ہمچنین و چنان بگوید آن ابلہ یکبار عذر سے خواست یا دشاہ مبالغہ و ابرام نمود کہ امر ضرورت لازم کہ شمار فتنہ الملاح
پیغام نمایند آن قباح تہ فہم رقعہ گرفتہ از قلعہ برآمد یا دشاہ بمردم خود فرمود کہ در ہائے قلعہ را البتہ نگذارند ادا دیگرے از سرداران
و ملازمان وزیر در قلعہ بیاید و مردم وزیر را کہ در قلعہ اند طوعا و کرہا اخراج نماید حسب الامر لعل آمد صبح توپہائی سروج قلعہ را پر کردہ و روبرو
حویلیہ داراشکوہ کہ وزیر در اینجا بود و قلعہ بران مکان اشراق داشت گذشتہ استعدا و محار بہ نمودند وزیر ناگزیر بعد جواب سؤل
از اینجا نقل نمودہ بہ حویلیہ کہ خود ساختہ و از قلعہ بعد داشت منزل نمود و چند روز متامل بودہ آخر جنگ با پادشاہ موجب بدنگی
و شہرہ نگ حراسے دانستہ رخصت صوبہ ہائے خود خواست احمد شاہ نہ بدیرفت صفدر جنگ بے رخصت او از شاہ بجان آید
برآمدہ فاصدکہ و دکر و سہ از شہر معسکر ساخت و داعیہ آن داشت کہ بے جنگ جدال و اشتعال ناظرہ قتال برمدہ ہائے خود رود
والحق این را سے کمال اصابت داشت فتنہ جویان شہر و لشکر خیالہا سے دور ار کار خاطر نشان او ساختہ فاصدکہ الخ قائلش کردہ

ذکر آرستن صفدر جنگ بمحمولے راشا بنرا و مجموع محاربات و حدود و آفات

احمد شاه ابدالی و ستمش و ستمین و مایه لیا الا ف مرتبه چارم قصد نمودن و نشان نموده بلاهور آمد معین الملک سدر راه او گردیده تا چهار ماهه بنگید چنانچه
 سهرارو و ده محاربات سخت نمود و ابدالی را بمجال غلبه بر او بودنی کجفت و داد و لا و کما داده و آخر به سبب اتفاق خانه بر انداز آویند بیکسان
 را به کور امل دیوان که محض و قیام افغان بود و نقد جان در باخت و معین الملک بناچار کنگر گشت تفصیلش آنکه چون جنگ به شد و ایا
 آویند بیک خان جلد بر انگیزد و رقاب دوستی دشمنی آغاز نهاد و معین الملک صلاح داد که الحال از لشکر سیرون باید کور امل عرض نمود که
 یکد و روز همین جایا داری شود ابدالی تنگ آمده و خود بخود دیگر نیز دوازده ساعت آویند بیک خان و جرات جوانی که معین الملک و دشمنی
 از لشکر تقسیم داده اند که پیشتر راند و کوره با خشت یز که جا گرفت و تو بهای معین الملک بر او قائم بود و گشته مردم ابدالی شش هزار نفر
 بر آنجا با قائم شدند و با شمار آویند بیک خان ابدالیان به طرف معین الملک از دوام نموده زور آوردند و در وقت آویند بیک خان معین الملک
 صلاح داد که کور امل را بیک باید طلبید چون کس طلبی رفت او گفته و فرستاد که دیر روز عرض بنده پذیرا نشد الحال اگر من از اینجا بگریزم و او
 شوم لشکر میگرداند و دو فرار شکست رو میدهد چون عرض به معین الملک تنگ بود و آویند بیک خان عهد اکسابل در جنگ و ترخیص در
 طلبیدن کور امل می نمود و او ناچار باز تا یکد طلبید کور امل بفرست سرداران لشکر خود را فصاحت بیاید اگر وثبات قدم نمود و فیل خود
 و بفرست معین الملک را انداخته و در همان بقدریک کرده بود و همین که خند قدم راه رفت دید که رو سرداران برگشت و شکست لشکر فدا و
 ناچار باز گشت و حقیقتها دلاورانه نموده ابدالیان را اگر برانیده و در تعاقب آنها می رفت که گوی سید و قیام سیده جان بجایان فرست
 تسلیم نمود چون کور امل دیوان مارا لدوله و معتد علیه بود و اگر شته شدش تمام لشکر مغلوب گردید و معین الملک ناچار شهر گریخته متفق علیه
 را با پیغام مصالحه فرستاد احمد ابدالی جهان خان را به استقبال فرستاد و معین الملک کمال غر و طلبیشت معین الملک ناچار بلازمین شاه
 در ابدالی رفت احمد شاه و او را سوردیس مراحم گردانید و از طرف خود نیابت لاهور داد و عطف عنان نسبت کابل و قندهار که مرکز دولتش را
 نمود و صوبه کابلستان و لاهور از فکر و سلاطین با بریه متزع گردیده در مالک محروسه ابدالی محسوب و فسلک گشت در زمان او ان که ابدالی
 در لاهور با معین الملک می جنگید قلند خان و بطریق سفارت نزد احمد شاه ابدالی جهان خان آید و فرستاد احمد شاه و امر حضور را آید شاه در آن
 تمیز نزل ساخت احمد شاه و امر حضور وزیر الممالک صفدر خلیف را بپیرام و الحاج تمام علی التواتر نوشتند که هو لکر لهار و غیره انوج را با خود
 متفق ساخته به معنای برق و باد خود را بحضور رسانیده بوقع شاه در آنجا باید پرداخت وزیر الممالک هو لکر لهار را بوعده در خطر همراه گرفته در راه
 حبس نکر خود را ابدالی جهان خان آید و در ساندید جلا و بد خان ناظر که محاط بواب بهادر و مدار الهام سلطنت گشته بود و دیگر امر اتفاق
 گویند اندیش قبیل از سر بدن صفدر خلیف با شاه درانی صلح کرده و هر چه او خواست پذیرفته و عهد و پیمان در میان آورده قلند خان
 انیلچه را مخص نمودند وزیر الممالک صفدر خلیف در پی پیاده نهایت از ده گشت و گفته فرستاد که من هو لکر را با ما و استعدا بنا بیده
 ایصال در سیاه همراه آوردم حالا تقاضای هو لکر را چه چاره کنم و از فرط بی دماغی داخل شهر شده سیر و ان شهر لب در با حسن مجیم
 درین ضمن چنانچه عکاش یافت خان فیروز خلیف را بعد گشته شدن ناصر خلیف در بخلیجریه داعیه صوبه دار شده و کهن و بر آن
 از حضور مرقم خاطر گشته مسد اسناد و قلعت خدات آنجا شد امر حضور بدو بی شکست را نمی شدند و او بی داد و ان چیز
 می خواست درین وقت قاپو یا فیه پادشاه و ارکان حضور التماس نمود که اگر صوبه دار که کهن بدون پیشکش بمن میست
 شود هو لکر را بنوعی که دادم از قاضایانم دارم که زود بخود از شما بخواند پادشاه و امر آن حضور بعد جان راضی شده
 صوبه دار که کهن بخان فیروز خلیف تفویض نمودند و او پس خود را تا کابل لاهور می و حضور گذارشته و هو لکر را همراه خود گرفته
 سوم حساب آنکه کور عازم قصد شد

لعل اوج راه سو چل بود اگر گشته سردار دیگر ملک من میس بود نام مردم محو و لشکر رسد خطی رستم جان که مدبر المحسن
 و سردار مدد بود دایم کار شتیب شد تا آنجا رسد چید ساعت از دور داشته اند حکیم حال و بی گلی که محسن سلیقه مشهور و از مشهوران
 و سر ار مدد و اندک مرعب نکا دیدن با حاشا بود و سامر باس آسرو سوسه خود سئو آنکه با خود شود و میر رفت به مقصد سوارا و دوس
 ارمان را مان از قصور رسیده و او ملحق گردید و بود القصد با رسیدن این مردم و ساعت در داشته اند حکیم خان بیایم
 سئو رستم جان در ستاد و کشام سد مایه برگشت او گفت فتح خطی جان از من پیشتر استاده اول و از اماناید گرداید هر دو امان
 سرفا و رفته هما سید و از او مرد و حماقت گفت صاعبر و دمن به بهی آیم هر چند گفتند سوسه که در چون و دور گشته
 مار دو اعتبار رنگ پهام رستاد و که روح حاشا در دور و اساده اگر مرکز دم احتمال خطرات است البت آنکه همین جا
 حیدر نیم و آنجا ساسیم همین وقت کل لشکر با ملحق سوسه امیر الامرا و مرد و حیف العقل بود و سر نو و سول مکر و دایم ساد
 نمود و در گشت از ساعت بود که گشتند مردم که از دیرین جنگی که سید مقرر بود و در جنگ دایم گاه این نوع را و از آنجا که این
 محروم العارف رسید اال اکثر سربها که گشت حشمتش قدس آمار ماد و دو تپ حاشا را پیش اند هشت که ساد در بارش
 سفت انده لغارت رود و اوج حاشا سلسله ایها دید و مرکز ایها و دست اند دست چایچ حاشا شربت کرد
 اسپه با حاشا داده و شمل سید و ریشک لشا را رسید و ق سگوب میل سئو رستم جان اسطرانژ مانکر و طعمان
 با بهام لید جان محروم را رمل بود کشید محروم با سست نیل گوئی حکیم جان رسید و انحراف عدم رساید و شک دیگر
 سئو رستم جان بر محروم گردید و شکت بر محروم امیر الامرا مانده اکثر سئو رستم محروم و مدعرب لشکر گاه
 رسید و صاعبر اسلمی لاق امیر الامرا و لشکر مان گردید و در اولان حاشا گردن کشور شش لیدار بود و امیر الامرا از او سئو
 در نوته اسطرانژ انگلیک دایم در دشت ارشک بود و سئو اسطرانژ و دیگر رعایا پادشاه سئو بود و عید و تهنید نگه آشتند
 که دو اعتبار رنگ ار حاشا بود و تو د حیدر چون با سئو سلسله حاشا در داسه کشش لسن امیر الامرا اسطرانژ و دود
 و در شورش دست سئو سلسله حاشا که با او معرفت و دشت پهام مصالحه بود و امیر الامرا استقامت شمرده قبول بود و راه
 سئو حاشا لیدر بود و جوا بر مل را طراوت امیر الامرا رستاد و شش و طحید و دیان آورد و مصالحه کرد و ارا مل که در دشت
 پیش بر دایم است صاعبر او نگه و امیر الامرا سلسله کمال امانت قبول محروم و سئو حاشا که اگر ارا مار بول پیش بر دود
 دسوره او کار کند پادشاه لیکه در سپه سلسله امیر الامرا چو تیه مییل کایمید و رساید و مبلغ مذکور مدد او باشد تا این مواعید
 از حرکت صاعبر محروم شایان سید ار مدد اکثر آنرا و شک با حاشا العارف و لطف مار بول نصحت واقع سئو رستم سئو حاشا
 و دسوره ارشک و اعتبار رنگ در دسوره آمد و دلا آه و رفت دسوره تا آنکه متصل سار بول رسید و در حاشا راجعت
 آمد و اعتبار رنگ سلسله سئو بود و در دسوره که امیر الامرا را راجعت حاشا ملا سها کرده سار عرض و دلاک بر دشت امیر
 بود و اعتبار رنگ نصحت او مدد و راجعت سار امیر که سئو حاشا دلاک از ارا د امیر برک رماقت سار امیر که سئو
 حاشا و امیر الامرا اتفاق راه سئو سلسله و ارا امیر گردید چون متقل با امیر رسید حاشا شفا راه سئو سئو کرد و دلاک کرده
 داصل گوئی گناث که سبایت محروم که شتر امیر است گردید و ارا مل طرف راه رهم سئو سئو سئو سئو سئو سئو سئو سئو
 با لفاق راه سئو
 ارا حاشا و سئو حیدر و متقل امیر الامرا حاشا و اعتبار رنگ بر حیدر و دسوره امیر آسوده با لفاق راه سئو سئو سئو سئو سئو سئو سئو سئو

صوبه حمیر که اول نوزیر الملک صفدر خجک عنایت شده بود با الہ آباد و بنا بر قرب جوار صوبہ او دہ تبدیل یافتہ الہ آباد و وزیر
 و اکبر آباد و جمہیر با میر الامراء ذوالفقار خجک مرحمت گردید و در سنہ احدی و سبتین مائتہ بعد الالف اول سال جلوس
 احمد شاہ راجہ بخت سنگہ را بھور کہ فی الواقع در عہد غولیش از جمیع راجہا سہ راجہ صوبہ ممتاز و بہ جرات و دلش در شہا
 و اقرا ان خود بی نظیر و انبار بود ارادہ انتشار ملک موروثی آبا کی خود کہ عبارت از جو دھہ پور و میر شہہ است از دست
 راجہ رام سنگہ پس را بختی سنگہ را در زادہ خود بحضور پادشاہ آمدہ ذوالفقار خجک را ترغیب رفتن بصوبہ حمیر بر اعراض خود
 و در ضمن آن اہلار بند و بست آنجا نمودہ خود بنا گور کہ دار الملک او بود را سہ شدہ بود ذوالفقار خجک با امید رفاقت و اما
 او در او اخر سنہ یک ہزار و یک صد و شصت و دو ہجری سہ با ہار دہ یا نرودہ ہزار سوار و سرداران نامدار مثل علی رستم خان
 براؤزادہ میر شرف مشہور و حکیم خان خویلی معروف و فتح علی خان لہر ثابت خان خاکم مشہور کول کہ آخر خطا ثابت علی
 یافتہ بود و دو منہ شجاع خان و سید عبد العلی خان بہادر خالو سہ فقیر کہ بعد بر آمدن از فکر و مہابت خجک چنانچہ خانہ و قلع
 نگار و در دفتر دوم اشعار سہ بان نمود و چون بشاہجہان آباد رسید ذوالفقار خجک بارز و سہ تمام رفیق خود گردانیدہ ہمالہ
 سہ چار صد ہنوار دادہ بود و دیگر اسباب ریاست مثل افراس و انبال و غیرہ ہمہ از دولت رفاقت مہابت خجک ہمایا
 و تیر علی اصغر کبری کہ ذکر او در ضمن احوال مہابت خجک گذشت و مبارز خان و غیر ہم بر آمدہ ایام عاشورا سہ محرم رادر
 قصبہ پاٹو دہی گذرانید و شروع سال شصت و سوم از ماہ دواز دہم ہجری از آنجا کہ چندہ در موضع سیم راستہ کہ در علاقہ جاٹ
 و راجہ سورجمل قلعہ محقرے از گل در آنجا ساختہ معبود سہ از ملازمان خود را متعین آنجا سہ داشت منزل نمود و فوج مقدمہ
 افواج امیر الامراء با قلعہ ند کوزہ پیچیدہ مردم راجہ سورجمل را بد کردند و امیر الامراء ابلہ بہین قدر خوشنود گردیدہ شاد و یانہ
 نواخت و داخل خیام گردیدہ در آن منزل مقام نمود و چون صبح ارادہ ناول بنایر تہیہ رفتن جمہیر بود بار و نہ روانہ قصبہ
 ند کوزہ گشت بعد سوار سہ امیر الامراء کہ فکر صحیح و را درست نہ داشت نسخ ارادہ جمہیر و تہیہ بند و بست صوبہ اکبر آباد و کاوش
 باراجہ سورجمل جاٹ در خاطر سہ برز دہ سوخ یافت و ہما آنجا سہ سوار سہ علی رستم خان را کہ سردار و ہزار سوار و ہزار اول بود
 و سچ علی خان خلف ثابت جان را کہ با ہفتصد سوار رفیق و ہمہ خان علی رستم خان و ہزار سہ بود و حکیم خان را کہ با ہزار
 سوار رفیق و صاحب ہمینہ و مبارز خان را کہ با ہمین قدر مردم صاحب مسیرہ و سہ عبد العلی خان بہادر شجاع خجک و مسیرہ
 علی اصغر کبری را کہ مخاطب بہمتاز خجک و چند اول مقرر بود و ند طلبیدہ بزم ہمنارہ آراست ہر چند ہمہ سرداران بالفاق
 عرض داشتند کہ کاویدن با جاٹ مناسب نیست با بخت سنگہ چنانچہ وعدہ بود و او ہم روانہ شدہ مختصر سہ رسد بالفاق
 اول از بند و بست جمہیر انقراغ باید نمود و فوج ہم تا آن وقت تجویہ ہا می خجک یا مصل کردہ ویر خواہد شد بعد از آن بالفاق
 بخت سنگہ و دیگر راجہ ہا سہ انجا بند و بست اکبر آباد و تہیہ سورجمل جاٹ با حسن وجہ توان نمود آن جاٹل خود را سہ
 ہرگز نہ پذیرفت و اسرام تمام در کاوش با جاٹ نمود و شتر سواران را فرستادہ بار و نہ خود را باز پس طلبیدہ سرداران ہم ہما چار
 حسب الامر بار و نہ خود را طلب داشتند نصف روز بر آمدہ چون بار و نہ مردم رسید از ارادہ ناول انقراغ نمودہ لبرہ
 سو بہا چند منزل کرد و شب در آنجا آسودہ صبح فتح علی خان را با مردم اردو و علمہ کارخانہا بنابر آوردن گئی فرستاد و جاٹ
 افواج آراستہ خود را فرستادہ خود ہم در عقبش سحرکت آمد بعض افواج جاٹ بعد نصف النہار از دور کرد و فر خود نمود و علی
 چون لیاملہ دوسہ کردہ بود و بہ ذوالفقار خجک اطلاع داد کہ گئی تیار و مردم دانہ و کاہ بار نمودہ داعیہ معاودت دازد لیکن

معنا ساخت و فرمان داد که هر چه این جماعه رایانند بکشند و برانند

ذکر آراستن وزیر الممالک از سر نو افواج و سبابت ظفر یافتن بر احمد خان نیکش تبایدرب الارباب

وزیر الممالک معذر خبک هنوز شاه جهان آباد نرسیده بود که خبر شکست او در دارالخلافه شهرت یافت امر که منافع و یاد شاه احمق و مادر او و جاید خان مخاطب بنواب بهادر که مختار حرم سراسر سلطانی و بانی مبنای سلطنت و رکن عظیم دولت گشته بود در فکر ضبط خانه و اموال معذر خبک افتاد و اتفاق باطن اینها اندکس کل کرد اما از سطوت او اندیشیده انتظار خبر تحقیق می کشیدند چون شنیدند که زنده است و نزدیک رسیده منتظر وصول و مشاهده احوال او شدند تا آنکه در رسیدن مشاهده منافقان گردید که هنوز از غمده او بر نمانده توان آمدن زلش که دختر بریان الممالک بود و شعور و جرأت عجیبی داشت قبل از ورود دشوهر پر و اتباع و نواب را امر بخیم و بهوشیار سوار و استقلال و آراستن افواج و اسباب نمود و مستقل و مستعد ماند چون معذر خبک رسید ششام بود اتفاق از امر او ارکان سلطنت فرموده و حرکاتیکه در نیستی او نموده بودند شنیده بنواب بهادر جاید خان و مادر پادشاه پیغام فرستاد که هنوز مردی من بر زنده دیگران با راست و کج باختن با من دشوار بود و معذر خواهم میماند و خوشنودش ساختند و وزیر تدبیر تقاضای با خضم و گوشمال آنها پیش نهاد خاطر ساخته و در فکر شش افناد و با کار و پیدگان انتشاره آغاز نهاد و خالوهای بنده سید عبد العلی خان بهادر را که درین ایام ترک رفاقت امیر الامرا ذوالفقار خبک نموده شاه جهان آباد از اجیر رسیده وزیر را دیده بود و آمد و رفت پیش او می نمود و ذکرش در بیان احوال ذوالفقار خبک آمد نیز مخاطب ساخته مشوره پرسید او در معرفت معذر داشت که فورج خود سابق بهم کم نبود و اعمال بهم باقبال وزیر هر قدر در کار باشد میسر می تواند شد اما سر داران خبک بیده کار آزموده بر رفاقت خود باید بگریزد پرسید که کیانند آن باید داد و گفت آنچه بالفعل فقیر را معلوم است راجه بخت سنگ و ستر داران مرسته لیاقت این کار دارند پس ندیده راجه بخت کیل همایت خبک و راجه بخت نارا این وکیل خود را فرستاده بود لکن اظهار رجی آیا بد رهنموی را که هر دو سردار عهد مرسته بودند طلب داشت چون حاضر آمدند و بجه لاتی براسی آنها مقرر و با خود متفق گردانید و راجه سورجل جاٹ خود از سابق شرکین و رفیق او بود و ظاهر پانزده هزار روپیہ یومیہ جاٹ و بیست پنج یا سه و پنج هزار روپیہ یومیہ سرداران مرسته قرار یافت و از سر نو توپ و بانها و جمیع اسباب و مایحتاج حروب و امارت بشیر از بیشتر مهیا و انا ده ساخت الحق عجیب اعتقاد و اقتدار است داشت که کم کسی بجاه و خشم او الی یومنا ندانسته شد اگر دیگر کسی بجای او می بود و بعد چنین مدد نمی عظیم البتہ خود را می باخت و نمی توانست که از سر نو خود را بیاراید و از عهد اعدا کوی خبک بگوید القصه تنه خود درست دید و در او اهل جمادے الاولی سنه اربع و ستین و مائت بعد الالاف از شاه جهان آباد برآمده با کبر آباد رسید و اول افواج مرسته را که بمیت هزار سوار بود و بر شادل خان افغان که از طرف احمد خان حاکم کول و جالیس و غیره بود و فرستاد فوج مذکور جنبار عجبو نموده بر سر افغان مرقوم چون بلا سئ ناگهان رسید و بے خبر بر اوقات شادل خان گریخت و جمعی کثیر از افغانه قتل و اسیر غنائم بسیار از قبیل اسپ و فیل و خیام و سایر دیگر بدست مرسته آمد احمد خان با ستم معذورس افغانه و فرار شادل خان از محاصره قلعه که آباد که تا چهار ماه محصور داشته سعی و تدبیر آن می نمود تا چار دست بردار شده بر جلیح استعمال با جمعیت قلیل لغز آباد رسید افواج مرسته که مقدمه الحیش وزیر بود و چپا و سئ نموده خارج فرخ آباد را قتل و غارت نمود احمد خان فرصت یافته بحین لور که از فرخ آباد سه کرده بر لب دریا سئ کنگ واقع است آمد و مورجال قائم کرده نموده خبک شد بشش تا نام آنکه چون یکطرفش

آورده با خود آورد وقت شام وزیر باره رسید بهور الحسن خان فرمود که اسباب تمکید زخم بهر ساندن خان مذکور حاضر ساخت و آن کار
بعل آید و الد مرحوم شنب شب در انجا رسید وزیر معج از باره کوچ نموده پیشتر حرامبد و اکثر اردو و لشکر وزیر را مغلیه بے غیرت از وفا
و آدمیت دور تاراج نمودند آنچه باقی ماند از دست گنواران و دماقین راه لغارت رفت انا از باره صورت جمعیتی رو کرد و
کوچ بکوچ قطع مسافت بعل آید و بسبب و نهم سوال سنده مذکور وزیر یارب دریا بے جنبه مقابل مدیله که معروف بشاه جهان آباد
است رسید *

ذکر احوالیکه در صوبه اوده و آله آباد بمشیت خالق عباد و بلاد گذشت *

احمد خان را بعد تنگست دادن وزیر بپاسا لیسیر بر دو صوبه اوده و آله آباد در سپید و محمود خان سپر خود را الضبط صوبه اوده مقرر
نمود و خود قاصد بختلای قلع آله آباد از دست بقار الله خان و علی قلع خان غیر و آله دعا ستان کردید بقار الله خان سپر محمد خان
است که برادر حقیقی عمده الملک امیر خان بود و از عهد عوسه خود امیر خان عمده الملک بفرموده ارسا کوثر و دو زمین صوبه آله آباد
گذرانیده درین آوان صفدر حاکم رفیق و صدیق خود گردانیده بود که ایں سانحه روس نمودن خان مذکور و علی قلع خان که از
اتباع سبد محمد خان نائب صوبه آله آباد ملارم عمده الملک بود و یاس غیرت و نجابت خود اطاعت بنگش ننگ عار خود شمرده چون از
عمده خنک میدان بر آمدن نمی توانستند در قلع آله آباد بر روس احمد خان بنگش بستاند و بکوتختن جسته و برگشتن پایش قلع
بستانه راه رسیدن مدد و رسید مقرر کردند و بهرین عرصه راج اندر که از فقر استیاسه مهادیو پرست و عجب صاحب جرات
اندک ذمی گشتی بود و بر پرستش معبدیراگ آله آباد دریا بے قلع آله آباد مجاورت داشت که سمت بر قلع وزیر بستانه اذن و اطلاع
او با مانیت بقار الله خان و غیره متوسلان وزیر سر دخت و بهر خیز دم وزیر ولایت با قیامت در قلع نمودند قبول کرده بیرون
حصار مستعد و تبار می بود و روزی دو سه بار قاپو دیده بر بادیا نهاسه ما دپاسوار گشته بر افواج افغانه خود را مع محدود
در چلیه با می زد و کار اکثر مخالفان ساخته و مبارزان را بر خاک هلاک انداخته سالها غنائم بجا بے خود آید و منست ان صحنه
لغول انجا مید و باید ارسا شالینه از بقار الله خان و دیگر مستحسان و راج اندر گسائین بطور رسید احمد خان کار بے از
از پیش نیز دیگر تکریم او که همه افغانه بے مالک و رو بهله با سفاک بوده اند تمام آله آباد را که بله عظیم انانی است از دروا
خلد آباد دیا ریه قلع سوخته غارت کردند و چهار نیزه مستوره بنجا و ناموس شرفا را اسیر بردند و گرد آله شنج افضل آله آباد
و محله دریا آباد که سکنه انجا انهم افغانه اند محفوظ ماند و هنوز عمل احمد خان درین دو صوبه درست نه نشسته بود که آمد وزیر شرت
گرفته احمد خان دست پاچه گشت و از محاصره قلع برگشته بملک خود که فرخ آباد است شتافت *

ذکر سوانحیکه در نواح مضافات اوده و لکنئور و وادو عقده هاییکه از دست جرات و ناخن شمشیر شیخ مغرالدین خان بجا در کشا *

احمد خان بنگش تپانجه مذکور شد بعد غالب شدن بر وزیر خود باراده لشکر آله شتافت و سپر خود محمود خان را بشیر
اوده و لکنئور مضافات آن برگاشت محمود خان حسب الامر پیر بابا لشکر و حشر از جاسه خود جنبید و شانزدهم جمادی الاول
سنه اربع و ستم و دانه بعد الاث در سواد نگر بے ملگام فرود آمد افغانه پیر استی او مقتنعا بے طاعت خود دست اقبال

در باغات مار سهره مقامات نموده زیاده از هفتاد هزار سوار فراهم نمود درین عرصه سالخه غیبی بر روی داد

ذکر تباراج رفتن قصبه مار سهره و متبلا گشتن نجبا و اشرف استخا بنذل اسر ناموس و اطفال محض قضا و قدر ذوالجلال

همچون ماه مبارک رمضان سال مذکور ساربا از نوکران مغلی درخت دروازه غنایت خان که ملازم وزیر و از متوطنان آنجا بود بدید غنایت خان با اعتماد آنکه
ملازم سرکار وزیر است ساریان را نادیده رسیده بود که گوشتال بواقعه داد ساریانان دیگر نزد آنکس غم جمع آمده فسرید نمودند چون او
از جمله جماعه داران مغلیه بود هم اسیان خود را فرستاد که غنایت خان را گرفته بیارند جماعه سوار و پیاده سهرایه او بر خانه
غنایت خان دو بدند دیگر جماعه مغلیه را گمان شد که براس غارت قصبه مار سهره حکم وزیر صدور یافته تماشای افواج مغلیه تیار
شده وقت عصر بود که بر قصبه مذکوره تاخته در طرفه المعین با خاک برابر ساختند و غنایت خان و پسرش را که جوان نوزده ساله
بود بجان کشتند وزیر بجزو استماع نصیر الدین حیدر خان را فرمود تا رفته روز خبر بگیرد و تسبیحان را متعین نمود که غارتگران را باز
دارند اما تا اینها برسند و نندیدند نموده مردم را منع سازند کار از کار گذشته علمای بر باد افتاده ناموس اکثری از سادات
و شیوخ و کنبه و غیره شرفای آنجا ببلای اسیر متبلا گردید و اسباب خانه آنها تباراج رفت نصیر الدین حیدر خان تمام
شب محنت کشیده جمیع نوامیس شرفا و غریبار از خیام ملا معین مغلیه بر آورده در خیمه علحه که وزیر بزرگ آنها سهرایه کرده بود فراهم
نمود و تمام شب وزیر برین ماجرا ملول اکثر زار زار گریان بود و طعام نخورد از اول طلوع صبح تا وقت اشراف ستورات مذکوره
نجانهای خود رسیدند و اطفال که مغلیه آنها را در بار و بنه خود و دالما کند در آن افکنده از بالا بخارج خس پوشیده پنهان
کرده بودند بهر ساینده بدید و مادر آنها باز گردانید آن روز در آن قصبه و میدان هنگامه عاشورا و آشوب طامه الکبریه
بر پا بود وزیر سیلغی لیسیم مردم شهر فرستاد اما اموال لایحه لغارت رفت و گذشته گشت مردم از زمان زمان بخت
بیت مشهور سعدی بقیت آتش سوزان نکند بایستد آنچه کند و دود دل در دمنده می گفتند که فتح وزیر نخواهد شد
وزیر بعد الطمینان از جمعیت فوج و اسباب از مار سهره کوچید پیشتر رفت

ذکر جنگ وزیر با احمد بنکش و دیگر افغانان و شکست فاجش خوردن با وجود وفور فوج و سامان و مقتول شدن نجم الدوله و نصیر الدین حیدر خان میدان

چون عسکری نزدیک بهم گردیدند شب بیدار و دوم شوال سال مذکور وزیر با والد مرحوم که مقدمه افواج نجم الدوله محمد سخی خان
مقرر شده بود در حکومت بریل با افغانه در وهیله جنگیده از دفع حرب آنها مطلع بود و متشاره نمود و والد معروف و مذشت که اینها غالب
کین کرده و غفلت از طرفه سر بر سر آرند و اتفاق شور و هنگامه نموده می ریزند در آن وقت اگر ثبات قدمی لعل آید باز
پایدار می توانست و مغلیه می شوند بنیاب برین فوجی را از مغلیه که اولوس جناب عالی انداختند چنانچه ارکس پیش روی قبل
سوارهای خاص مع بندوق و جزا بر پیاده پایا بداشت که وقت آشوب و حضور پایدار می کرده بنیر شلک جزا اثر افغانه را بکین
استحیل بیگ خان عجب کار فرما گشته گفت اسے صاحب فردا ببنید که انشا و الله قتل می چسان احمد خان را مع اتباع او
مکوشه کمان گرفته می آریم والد خاموش ماند چون صبح و میدان فراغ از نماز روز پنجشنبه تاریخ مذکور وزیر افواج را از پایست و طر

ممنوع نماند که چون معین الملک کبیر وزیر المملک قمر الدین خان ازین حیات محمد شاه محبوبه و ایسک لاهور و املتان سرافراز می نشت
بریکایه خان مغالب برستم ننگ پندار کبیر در بشن الد و در راه ابراهام و ساخت و برقی و نفع نبات آسپاسه بر دست چون
هنوز ننگ در راه بود و دستمداد اسباب عروب جانیچه باید داشت ناگهان در پیش سال احمد ابدلسه نازنکر با برکت به معین الملک
داد و ننگ پیش آمد چون هر دو چنان به تمدا به شسته معین الملک خود با تمدا به مصالح وقت سلسله مصالح معین الملک
تا سره فساد مصالح در وقت ایداسه هم منتقم شمرده و پستور نادر شاه در چهار محال تنخواه کابل که عبارت از سیاه لکوت و اوزنک آبا
و گجرات و پیر و راست پنگش خود بدست معین الملک مقرر کرده و تحت عنوان سبانب کابل نمود.

شصت و نهم در بیان ابراهام منصور خان صفدر خنک باراده اشتراع ملک و دولت قائم خان از مادر و اشتراع او و افغانه آشوب آهنگ

وزیر المملک ابراهام منصور خان مادر صفدر خنک که در هر دو صورت فائده خود دید و بود بجز دست استیلاح دین جبره است که ملک
و مال بنگش از دست باز نماندگان آن دو دمان اشتراع نماید بنابرین احمد شاه پادشاه را با خود گرفته از شاه جان آبا و در حرکت
آمد و وزیر دیار شاه روز پنجشنبه سلخ ذی القعدة سال مذکور در غل نیمه گردیده در چند روز تا بکول رسیدند صفدر خنک پادشاه
را در دشت کول توقیف فرموده و خود به ریاضت کوشش آلوده و از اشتراع رسید و در قائم خان زن می خان
غفنه خنک چاره خیر از املات فزیده و ملازمت وزیر را و معالجه بر شصت ملک و بهیه نقد و منس و انفسال یافت و با سعادتمندان
خیر اتفاقا ساسه دشمنان قائم خان و اخیال و اسباب او که لغارت برده بود مدح مذارند در میان آورده و بهی خیر تعلیم مراویم الزام نمود

ذکر وقایع سال شصت و سوم از مائده دوازدهم حج

بعد انفسال معالجه احمد شاه از کول به سلسله خراسان رسید و روز سه شنبه سیدیم ماه صفدر داخل دولت فائده گردید و روز دوشنبه از
بیج انشان سال مذکور نورور شد. وزیر براسه تحمیل نقد و منس موعود بهانجا اقامت و وزیر و ملک بمقوعه افغانه بنگش اعطی خود
در آورده و دیگر سفر فرخ آباد مع دوازده سوئع که التماس افغانه مذکور از عید فرخ سیر بود برادر قائم خان بجال و برقرار ماند و وزیر
از ضبط و رایطه سمالات و اعدا اموال معین قائم خان و نذرانه که از اولاد و اتباع علیه محمد خان قرار یافته بود انفرش نموده راجه
نول را کاتب معویه خود را راتی و خاقان انجانیز ساخت و خود معاودت نموده بکهنه راند.

ذکر مجمل احوال راجه نول

۱. از قوم کاینه سکینه کمره سرکے با مستب و اول او بی ملازم و وزیر بود و از حسن اخلاص و دینیکو خدمت با پابردار چ ترسے گزاشته
تبدیل راجه نامیب مقتدر و صوبه گردید و کسبه از فقار و ملازمانش بر تبه او سنجی رسید نول را مذکور جابجا اعمال از طرف خود نصب نموده
لجده قنوج را که جاگیر وزیر بود بمحل اقامت خود ساخت و فرخ آباد و انا بجانیا مصلحت کرده است اکثر برادران قائم خان که از طبق
دیگر بوده اند مع بعض چله با ساسه معتمدش و قلع آله آباد مرتبند و نقد سلسله نول را سلسله افغانه آن دیار از جانبها و زنده بماند
احداث فتنه با ساسه زرنگ گردید و مادر قائم خان احمد خان را که برادر علیا ساسه و وزیر بود و پیغام فرستاد که آمد و ساسه

نسبت ہستی در ان میں از آرد و دیار است از مکر و دعا هم مرید و کس که در سیر امون لاس حر و سحر لاس افساد و مافیہ
سماں آفرین سرمد و دور و سران آفرین ارب و دہان دوست و حسن کشیدہ و دوار و دواران علیہ قضا کے دیکھ کہ دو سجد
کس بودہ اند و در سال مخرج افسادہ لکھ چوں محنت یافتہ و دام الحیات محسوس و حکما راں لود مد اللہم افر لہم ما عسر علیہم
والصلی علیہ وسلم

دکتر ملک سید محمد رحمت زیر قائم حال قائم جنگ سگس را نا اولاد علی محمد حال رو پہلے بھیلے و تر و پر
دور الہا ملک محمد جنگ کہ لکھ ہا اجتماع و اقتدار انا و دران دیا کہ کوار موٹو او تو کسے پسیدہ داد احمد محمد سا چاچہ
دوایہ استعال ایہامو دہ پادساہ رارسر رو پہلے دیکھو رد انا و انا قرا الدین حال دوریکار او جادو جادو محمد جنگ
مرستید و سولاکہ و دریر و دلیہ سلطنت و علی محمد حال رو سپردا دے کہ مگر دید قائم حال لبر محمد حال سگس را دلالت با سراج
ملک رو پہلے دیکھو کہ راز دست اولاد و اتل و امو دلا حلقہ آنکہ سر طرف نکست افسانہ و درستی جواب داد قائم حال حسن علی ملک
دال اعلیٰ غلط محمد حال و عتہ آمارا و قلم و ماؤں محسوس و راحت و عرصہ حسن و حرکت بر آسانک کہ دایہ سجد افسر حال لبر
کلاں رو پہلے دیکھو کہ دانا و دانا و رحمت پہلے جو کسے پسیدہ آنا کے ملک لود و دیکھو کہ دانا دود و دانا و دیکھو کہ
سہ دانا ملک را سہاہ عتہ دانا و ان جو مقسم ماحق و مقرب لود دانا یا است کل علی افسر حال و دشت او
مع کل احوال و اتنا و عتہ افسر دیکھو کہ رازیدہ عتہ ارا الحاح رو دیکھو کہ است چوں مو دسد بیفتا دانا چار مل مگر و عتہ افسر سادہ دیم
دی الحکمہ کیکار و دیکھو کہ دشت و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
سایہ دانا عتہ افسر و دوسرے قائم حال و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
افعال و دشت لکھو کہ سید و سجد افسر حال و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
سگس را نا آہستہ آہستہ عتہ افسر و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
گر سگس را نا عتہ افسر حال و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا

دکتر و قاری سال شصت و دوم ارا نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
دوسرے دوم ربیع الثانی لود و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
دور و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
چار دیم دی قندہ لود و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
احمد افسر لود و دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا
دکتر و واحد احمد لکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا دیکھو کہ سگس را نا

آمدہ مسلط گشت و بعد سہل مدتی ہر مرض سلطان درگذشت و اتباع او مثل حافظ رحمت و دوندہ کے خان وغیرہ کہ ہر کسی پر زن کیے از سپران علی محمد خان بود بہانہ نام و اما خود با ملک مذکورہ مسخرہ را منقسم ساختہ بقبا بوسے خود اور دوندہ و مراد آباد بوسے خود بقدر معاش آہنا جا باطلحدہ کردہ و بانہادادہ باستے را خود قایلین و با نہایت جاہ و چشم و فوج و خدم بودند خان بہادر مذکور خواست کہ درین ایام از انتظام الدولہ خانخانان سپہ قمر الدین خان سند فوجدار سے مراد آباد گرفتہ با افغانہ بجنگد و بغیر دست خود مکان مذکور را از دست آہنا منترع کرد و اند بنا برین از والد مرحوم در آمدن خود عند خواستہ بشا ہجہان آباد اقامت

ذکر جنگید قطب الدین محمد خان بہادر با افغانہ مراد آباد و گذاشتن نام مردے و مردانے بر صفحہ روزگار از شجاعی کے کہ از ان بہادر شیر دل و ران عرصہ کارزار رویداد

قطب الدین محمد خان بہادر کہ مغل محمد شہر قبل ازین مرقوم شد از خانخانان انتظام الدولہ سپہ قمر الدین خان سند مراد آباد در خواست چون عمل او از تسلط افغانہ در انجا بنود خواہش قطب الدین خان بہادر از نعمائے غیر مترقبہ دانستہ بلا تامل اسناد نوشتہ داد اما بنا بر دنا ت باندک زرے و اسباب ضرورے اعانتے کہ باید نمود خان بہادر در یاد دل بنام سردار و علو بہمت و شجاعت خود اسباب ضرورے بقرض و وام سر انجام دادہ قاصد تسخیر فوجدار سے مراد آباد کردید چون بہت و شجاعت آن صمد عرصہ کارزار در جمیع بلاد سند و ستان خصوص قرب جوار آن دیار کالشمس فی وسط النہار بر یکس ظاہر و آشکار بود باندک استند عا و تحریک خان معظم مذکور جوق جوق مردم سیاسے پیشہ هجوم آورده کثرتے در فوج و اتباع بہر سید و آن شیر دل بہر طہار و ستہ صد کس قدیم کہ بار ہا جبارت و جرات آہنا دیدہ بود عازم حرب دون راوان فراوان کہ اغلب عدد آہنا کم از پنجاہ ہزار نفر نخواہد بود و سامان حروب از جنس بان و بندوق و توپ و رکھکد وغیرہ ایچہ باید بود فورمیا و موجود و دستند گردیدہ ہیرون شہر شاہجہان آباد منزل گزیدہ فی الجملہ تہیہ سہاب درست دیدہ رکھکد اسی عرصہ جان بزرگشت چون این خبر قبل از خروج خان معظم از شاہجہان آباد بگوش افغانہ غفریت نرا در سیدہ بود از اطراف و جوانب جمیع آمدہ در مقام متصل مراد آباد از دو حام داشتند بعد رسیدن خان رستم نیز و نزدیک بمجسک آہنا بلکہ از ابتدا سے نصفیت سفر او مرستہ فرستادہ استند عا معالجہ و ترک منازعہ بر تخییر مراد آباد نمودہ راستے بودند کہ چنانچہ ما روم باہدگر ملک را تقسیم سورہ اوقات میگذاشتیم شام ہم بخطے لائق بحال خود اگر قیامت فرمایند ما ہم بطور و رغبت بان راستے و در تفویض آن ہلازان حاضریم اما آن عا کے بہمت بلند مرثیت راضی باین مسالہ نگشتہ برارادہ خود رسوخ و زید افغانہ ناچار گشتہ با وجود کثرت قوم و اسباب بنا بر فوج شجاعت آن شیر پیشہ ہیجا دست از جان شمسہ لرزان و ترسان آمادہ کارزار آن ہریر شیر شکار شدند و صحت حروب از طرفین آراستہ متقابلہ بر فاستند قطب الدین محمد خان بہادر با وجود قلت اعوان و کس سامان بحج و مقابلہ مع بہادر جان باز کہ زیادہ از دو سہ صد کس بنودہ اند پیادہ پاکشتہ بغیر بنید و قہا سے دستی و مار از نندا ہستی اکثرے از آہنا بر آورده تا دوسہ کردہ ابوہ افغانہ را گریز آیند و درین عرصہ بعد از کشتہ ہا پشتہ ہا بلند گرد آیند اما آن جماعہ یکیں بمشادہ کثرت خود قلت اعوان خان جنت مکان بہر صورت خود دار سے نمودہ ہر جا قبا بوسے یافتند کیں کردہ با تشبار سے بندوق و بان مثال وجود رفقائے صمد و قطب الدین محمد خان راستے سوختند تا آنکہ آہستہ آہستہ چند نفر مجروح کہ زیادہ از بہت سہ کس بنودہ اند باقی ماندند و خان رستم نشان جراحات متعدہ برداشتہ آخر الامر بغیر گورہ بندوق کہ بر سینہ بے کینہ اش بے در سپنے

فتح بجا پور بر القاب خطا بہا کے دیگر نقرہ فرزند ارجمند افروز و درایام سلطنت بہادر شاہ صوبہ دار کجرات گشت سنہ اشین و عشرین و مائتہ بعد الالف انتقال نمود و آصف جاہ در زمان او رنگ زیب خطاب چین قلیچ خان بہادر و منصب پنجہر اس کے لینز پایہ گشت و او آخر عہد پادشاہ مذکور صوبہ دار بجا پور گردید و در عصر بہادر شاہ لوطا کے خطاب خاند و راسے و صوبہ دار کے امدادہ استیاز یافت و بعد اندک زمانے بنابر اقتدار آصف اللہ لہ اسد خان بہادر و ذوالفقار خان امیر الامرا کے سپہ سالار ترقی منصب نمود و لباس فقیر پوشیدہ انزو و اگزید و در عہد ہما ندر شاہ معز الدین از انزو و ابرا آمدہ با صل منصب خطاب سابق سرفراز کے یافتہ سال اول جلوس فرخ سیر بوطاب نظام الملک بہادر فتح خجک مخاطب و منصب ہفت ہزار کے و صوبہ دار کے و کن بہا ہے گشت چون امیر الامرا حسین علیخان بہادر ایالت کل ممالک کن یافت و نظام الملک بشاہ جہان آباد آمد بہ فوجدار کے مراد آباد و در ساخت و چنین سلطنت رفیع الدرجات بہرہاے قطب الملک لہ صوبہ دار کے ماکوہ ہر فراخت و ابتدا کے عہد محمد شاہ با سادات ترو دنیا باختہ بر بعض صوبہ ہاے و کن تسلط یافت و آخر قابض جمیع صوبہ گانہا گشت و بعد مردون محمد امین خان بوزارت سرفرازی یافت آخر بناسا کے امر کے حضور و انحراف مزاج پادشاہ استغفا کے وزارت نمود و لہ صوبہ دار کے و کن قانع شد و بعد معصام اللہ و منصب امیر الامرائی یافتہ بنابر رتبے سپہ خود ناصر خجک نیامیت امیر الامرا کے بخان فیروز خجک لیکر کلاں خود و دادہ بد کن رفت چنانچہ در دفتر دوم و بعض صفحات این دفتر گذشت و قریب بیسہ سال بحکومت شش صوبہ و کن کہ قلم و چندین پادشاہ بود ہر دخت اکثر امرا کے عہد محمد شاہ و دن مرتبہ و وجودہ مراسم و ادب خورد کے با او سلوک می داشتند اگرچہ حرص و افرور طلب دنیا داشت اما صفات حمیدہ و اخلاق پسندیدہ ہم در او بسیار و اکثر اوصاف کہ امرا را باید در او فراہم بود ہمیشہ صدر سرکار و فقرا و علما و مشائخ و ارباب استحقاق را بحضورش میرسانید و بقدر قیمت شان با نامی رسد و وصیت قدر دانی او شنیدہ مردم عرب و ماوراء النہر و عراق و خراسان و اطراف ہندوستان رو بد کن مے آوردند و بقدر نصیب بہرہ مے بردند از انار خیراوست شہر نہاہ سران یور کہ در سنہ یکہزار و یکصد و چہل و یک بنا گذار شستہ ہجرت تمام داد و آباد کے نظام آباد بالاسے کتل فردا پور کہ در ویرانہ محض طرح آباد کے انداخت و مسجد و کاروان سرا و دولت خانہ و پل تعمیر نمود و رب اجل نہ ابلد آ مینا تاریخ احداث این آباد کے مطابق است با سنہ احد کے و در بعضی مائتہ بعد الالف و حصار شہر نہاہ حمید را آباد و ہر سہر رسول کہ در وسط شہر او رنگ آباد مے آید طبع موزون داشت و شہر بخوبی مے گشت صاحب دیوان است لہ صے و ہفت روز از رحلت محمد شاہ چہارم ہجادی کے الاخر کے سنہ احد کے و سبتین و مائتہ بعد الالف پدرو دین عالم نمودہ و میر غلام علی آزاد تخلص بلکہ اس مے و تاریخ رحلت محمد شاہ و اعتماد الدولہ و آصف جاہ یک جا بہ تہیہ اسقاط شش عد رنے گوید بیت گشت تاریخ چون کشیدم آہ موت شاہ دزیر و آصف جاہ و قطعہ و گیلانی تہیہ گشتہ قطعہ سہر کن مملکت ہند از جہان رفتند و فتاد حیف سہ ڈرگانہ از گشت و ہر پد برا کے رحلت این ہر سہ یافتہ تاریخ پدنا ندر شاہ زانی وزیر و آصف ہر پد

ذکر سرفراز کے یافتہ سادات خان بجا و ذوالفقار جنگ سب امیر الامرا کے و استوکارم خدمت دیو اسے فی خال عہد بہ سیم اللہ و لہ محمد اسحق خان بجا در پد و چون خاطر پادشاہ و معذرت از طعن آصف جاہ اطمینان یافت خدمت بخشی کر کے اول با خطاب میر الامرا کے

صدر خلیج باوجود اقتدار و لیاقت او پیاس رضا و اندیشہ آصف جاہ در حیرت و تعجب و تاخیر افتادہ مراسلات پادشاہ و امیر ابلیس رفت
چون آصف جاہ بر خلیج سفر آخرت بود و در ضعف پیرے و اہلکار عدم رجوع خود بدار الخلافہ نگاشت و بہ صدر خلیج نوشت کہ بفضل
از میان اطفال شما اقتضایید و رانچہ بہتر داند و انتظام سلطنت تو ایند بلبل آید باز ہم با دام الحیات آصف جاہ کہ روزی چند بعد
رو داین خط زندہ بود و صدر خلیج جرات پوشیدن خلعت وزارت بہ نمود تا آنکہ خبر رسید کہ چارم جاہ دے الاخرے سال
مردم الصدر آصف جاہ در سوادیر باہنر و رواج عالم غصہ نمونہ راہ سفر آخرت پیمود و دلغش اور افشل کردہ در روضہ کہ قریب است آباد
است یا مین مرقد شاہ برہاں الدین غریب مدفون ساختند آن زمان صدر خلیج بہ خاطر جمع قاست قابلیت خود را بخلعت وزارت
بیار است و روز دوشنبہ چارم رجب لغایت خلعت ہفت پارچہ چار قب وزارت و جو اسر سر فراز و خطاب جملہ الملک
عہد المہام وزیر الملک برہاں الملک ابو المنصور خان بہادر و صدر خلیج سید سالار مخاطب گشت اکنون مناسب نماید کہ کلمہ چند
از احوال عمدة الملک و اعتماد الدولہ و محمد شاہ و آصف جاہ کہ قریب ہم لجام بقا شتافتند در اوضاع و منافع اینہا باجمال نگاشتم
بعد از ان سوانح ایام سلطنت احمد شاہ وزارت صدر خلیج شہ آید منہ لتوفیق و بہ الامام

عمدة الملک امیر خان بہادر بن عمدة الملک امیر خان بہادر صوبہ دار کابل

اصل آبا کے اوز سادات حسنی نعمۃ اللہی است بعد از ان بیکی از احبہ و سلسلہ خود کہ سیر میران لقب داشت منتہی گشتہ
بمیر میران شہرت یافتند عمدة کے این سلسلہ کہ در ایران ہم شہرت دارد و معتقدان درین خانوادہ بہر سیدہ از غایت شہرت
اعتیاج بار قام و اہلکار دارد و در عمدہ جاگیر بن اکبر پادشاہ مد عمدة الملک کہ او ہم میر میران لقب داشت بنابر صدر در جر سے
یا بہر صورت بے رضا کے شاہ عباس قہرمان ایران بہند آمد و در حضور جہانگیر کمال تقرب یافت اما از فراق سپہان خود کہ
دو نفر بودہ اند منہ آسود و ہمیشہ در آرزو بود کہ بقیاسے انبا سے جو زندگے از سر گیر دتا آنکہ جہانگیر پادشاہ خان عالم را نر و
شاہ عباس بسفارت فرستاد و از جملہ رسالات عمدة در خواست پسش بود خان عالم بنیکو تر و سنجے پادشاہ ایران را خوش
ساختہ این خدمت بتقدیم رسانید پسش نیز بہند رسیدہ سرافراز گردیدند جہاں لعل اختر خان خطاب یافتہ بدرجہ عاے
ترے نمود و از وقت جہانگیر اسے الان درین خاندان امارت و عمدہ کے با علونب تو امان ماند عموئے او روح اختر خان
بجستہ الملک و مقتدر و مقرب محمد اوزنگ زیب عالمگیر پادشاہ و پدرش عمدة الملک امیر خان صوبہ دار کابل عالمگیر پادشاہ
او از خدمات سلاطین ایران مطمئن درو کہن بود و ازین صحت فتوحات آنجا مستہور است کہ بنام او حے نوشت و این
عمدة الملک نیز کمال اوج و اقتدار رسیدہ در عمدہ خود شیبہ و نظیر نداشت و سنجہ رنگینی بود و حاکمالات نفسانے
باین جامعیت کم کسے توان یافت شجاعت و سخاوت و فہم و فراست و ادراک حقائق و دقائق ہر کار چنان داشت کہ
مہرہ سرفہر او را مسلم داشتہ ہر یکے ستایش اوراد کار ہا سے خود سرمایہ افتخار سے پیدا داشت از علما سے عظام و مشائخ
کرام و سپاہیان و خواندگان و رقاصان و شعرا و ارباب دانشا ہر کہ ادراک صحبتش نمودہ مداح و فریقہ او متاہد گشت و یاد
خوبہایش نمودہ زار زار سے گریست و چندین کس بدستگیر سے او از حوض خاکا سے باوچ رفت شہار سے رسیدہ
در زمرہ امراسے مقتدر و مسلک گردیدند شعر ہند سے و فار سے خوب سے گفت و در بند کہ گوسے و نکتہ سنجے نظیر نداشت
و حسن بیان سنجے داشت کہ مستمع از تقریر دل پذیرش چون گل بگلی گوسے و از حیرت مدہوش سے گردید و ہر چہ بگاہ

سلطنت وادہ ہمنان نصرت واثباتی ورسوادار الحلافتہ شاہ جهان آباد رسید و احمد شاہ غرہ نجاد کے الاوے روز تہنہ سال
 مذکور در باغ شالہ مارسلے بحضور جمیع ارکان دولت و اعیان مملکت سریر آرا سے سلطنت ہندوستان گردید فتنش محمد شاہ
 را بعد قریب وصول شاہزادہ بہتکل بر آوردہ و جمیع امر کا حاضر شایعت نمود و در فرار شاہ نظام الدین متصل بقبر مادرش کہ در
 حین حیات بر اسے خود تجویز نمودہ قبر کے آراستہ بود و فتنش گردید احمد شاہ ہفتم جہاں کے الاوے از باغ شالہ مارلسوار کے
 تخت روان بعد مرورد و ساعت از روز یکشنبہ داخل قلعہ شاہجہاں آباد شد و روز جمعہ و از وہم بمسجد جامع رفتہ خطبہ نام خود بشنید
 و روز جمعہ سوم جہاں کے الاوے مر کفر خان مرحوم و روز یکشنبہ شانزدہم ماہ مذکور مرید خان مرحوم بر حمت الہی واصل شدند و درین ایام
 فقیر گرفتار افکار و تشویشات بنابر سانحہ شمشیر فاسے و کشتہ شدن ہیبت جنگ کہ در فوج غازی پور شیند و بر اسے اختیار بہ سار
 رسیدہ از انجا عازم خدمت والد گذشت و بقصبہ برسیلے کہ دارالحکومت آن مرحوم و آن جناب از طرف خان فیروز جنگ حلف آصف
 حاکم جمیع پرگنہ ہائے چککہ مذکورہ و بدائن و شاہ جہان پور وغیرہ بود رسیدہ او قاتلے گذرانید ناگمان حادثہ عظیمہ در انجا ہم
 روی وادہ رستگار کے ازان بلیہ میسر آمد و ذکرش از سطور آئندہ ظہور سے یابد * * * *

ذکر گرختن علی محمد خان رویله از سرسند و رسیدن بہ برسیلے و نمک بجراسے سیاہ
 والد مرحوم و رستگار کے ازان بلا سے ناگمان بو فادار کے و جو انمروقی قطب الدین محمد خان

والد مغفور چنانچہ مذکور شد حاکم سکندریہ پیاس عنایات صفدر جنگ بود کہ سبہ مرخص گشتہ بعظیم آباد رسید و بلا زمت خطبات
 والدہ معظمہ و اعوام و خال و دیگر تر استیخان خانوادہ مہابت جنگ خاصہ ہیبت جنگ خوشنود و باد ختر خال بود کہ منسوب
 بود و تخت گذشت در جنگ مصطفی خان رفیق بزرگان بودہ حسب المقتدر خدمت گزار یا بتقدیم رسانید و والد مرحوم را با مصطفی خان
 بعد سائے محبت ناچاق گشتہ از کار چککہ سکندریہ استعفا نمود و چون پادشاہ مغفرت نیامد محمد شاہ تبرغیب صفدر جنگ و محمد ملک
 نواح مراد آباد در سنبہل و برسیلے وغیرہ را از دست علی محمد رویلے انتزاع نمودہ اورا مغلوب و حوالہ اعتماد الدولہ جیاسخہ گذشت
 فرمود و آن ممالک در جاگیر و التماسے ہر کسے کہ بود بدست شان آمدہ در رتق و فتق آنجا نامتخا شدند محالات برسیلے وغیرہ
 کہ جاگیر آصف جاہ بود و از مدحتے بنابر قطب رویلے سبب آنجا خاطر خواہ خان فیروز جنگ حسین پور آصف جاہ صاحب سپہ
 محالات مذکور میسر نمی شد بنابر انتظام آنجا کہ با وجود رفیق علی محمد خان سبہ ہند ہزاران افغانہ در انجا موجود و ولایت ہائے خود
 و وائیدہ زمین دار آنجا شدہ بودند و از عہدہ سبب آنجا ہر کسے را برآمدن شہر بود والد مرحوم را فیروز جنگ برای حکومت
 آنجا تجویز نمودہ بر فاقیت خود خواست و خاصان خود فرستادہ ایشان را طلب و شت و بکار برسیلے و ہفتدہ محال توابع آن برگزیدہ
 اسباب مناسب ہمراہ داد والد مرحوم بعد و در در انجا رفقا کے و ملازم بسیار فراہم آورد و در انتظام آنجا کوشیدہ و سحر حیات
 عبدالقیاد اکثر افغانہ آنجا را مثل سردار خان کن برسیلے و منگل خان مالک تلہر و پیر احمد کہ رویلے از اولاد شیخ عبدالقادر گیلانی
 سیر زادہ افغانہ بود و ملازم خود ساختہ و این پیر احمد با یک ہزار و ہفتصد کس ملازم بود و دیگر ہر دوسرے در مذکور نیز قریب بدو ہزار
 کس ہمراہ داشتند در ان وقت قطب الدین محمد خان بہادر برادر زادہ فرید الدین خان از احاد عظیمہ احمد خان کہ حاکم مراد آباد
 علی محمد خان اول ملازم سرکارش بود و در قلعہ چاچٹ سکونت مذکورہ والد مرحوم صناعیت آغاز نمود و اما خزائن و در قلعہ داشتند والد
 مرحوم علی دلیر گنہ لھنٹ نمود و سواروں نہ بخشید لھنٹ و رت قاصد تنبیہ ارشد رتقا سے جدید قطب الدین محمد خان بہادر

شکر بیاس نور کران سلسله کار توپ خانه سرزند ابدی ابدالیان که به نهر اکرس بوده اند در پله آنها جلوریز خود را در شکر ساندند شور و شکر بخت
 شاه نواز خان فرمود که ما هم سوار می شویم و آید به بیگ خان را گفت که بعد بخت رسیده ابدالیان را از شکر بیرون باید کرد آذینه بیگ خان
 انگشت قبول بر دید که آتشند رفت و بطرف دیگر تپا تپا می کرد دریا استاد شاه نواز خان حکم تباکید فرستاد اندک از جاسی و خنجر
 باز استاد و شاه نواز خان بر قیل خود سوار استاده به مردم تباکید می نمود و آنکه شام شد بلکه سادگی از سب گذشت و ابدالیان برگشته
 بجای خود رفتند اما آشوب که در لشکر بر خاست و آذینه بیگ خان روز روشن برگشته داخل شهر شد راه فرار کشا و یافه اکثر
 راه خانها به خود گرفتند و سر در پله هم گذاشته می رفتند شاه نواز خان برگشته بسرا برده بهای خود رسیده خواست که از قیل فرود
 آید شوهر عمه اش که در خواست می حوضه قیل سوار بود و میافه نمود که در حصار شهر نشسته اند جنگید شاه نواز خان قبول نکرد و می گفت
 این وقت در چیمه فرود می آیم و فرود آمد ارکام روز می نایم ناصح بد بخت سباله را از حد بدر برد و گفت که در خیمه با فرود آید
 همین که قیل سوار شاه نواز خان از در خیمه پادشاه گذشت مردم لشکر حل بر فرار و نموده تورانیان نمک بجرام دست لغارت کشا
 در خیمه شاه نواز خان در آید اسباب رکاب همه را عارت نمودند شاه نواز خان حیران قدرت کرد و کار گشته نازل دو لختا خود کرد و به
 سرداران لشکر بعض حاضر گشته تپا تپا ملاقات و معالجه میگرداشتند که بختی آمد شاه نواز خان احوال شاه مبارک رسید
 او عرض کرد که در غلوه سنگامه و از دام غیر اکتیم شاه نواز خان بر آشفته سگ فرش برداشته بر سبند او زد و گفت که الحال رو
 ملاقات هم نمائید ناچار کیسه های اشرفی و بر قفاست معتد و صد و پنجاه گاه سرگران بهای بخت خواهر پسر ایان داده لا علاج راه فرار
 گرفت و بدون غلبه خیمه شکست بر لشکر افتاده فتح و ظفر نصیب ایلی گردید صبح ابدالیان در شهر درآمد و بقعه از نهب غارت فرو
 نگذاشتند آذینه بیگ خان هم وقت شب مع اسباب مانده در رفت و شاه نواز خان اردوستان تورانیان ملایم خود از بهت کشیده
 در راه بوزیر رسید و وزیر اورا بشاه جهان آباد مرخص فرود آمد اما بهای ایلیان تسخیر با میخواست و چون به خبر رسید مردم هند
 و بفاق امرای ایجاد سستی یا دشاه در رکاب نادر شاه برای العین مشاهده نموده بود قاصد تسخیر شاه جهان آباد گشته است
 احدی و سنین و امیر عبداله لاهوری منقر خان آخته که سالار فوج قزلباش بود و تو به بیوس شاه جهان آباد و
 محمد شاه ادراک این خبر نموده پس خود و احمد شاه را با سائر فوج ملازم سرکار شاهی و توپ خانه با وزیر الممالک اعتماد الدوله قمر الدین خان
 و ابو المنصور خان بهادر و صفدر خلیگ و راجه اشیر سنگه سوار ایلیان راجه بی سنگه و دیگر راجه های صوبه اجمر از راخند و غیر
 با فوج عظیم بدافه او را مورد تبارنج سپید هم محرم الحرام سینه بکزار و یکصد و شصت و یک هجره صفدر خلیگ و دوله افغان جنگ و
 شیر جنگ و معین الملک غیر و لیران قمر الدین خان وزیر و دیگر امرای نامدار را راجه از وزیر برآمد و بهای فوج مشمول
 عوالت فرموده خدمت نمودند و نه گزری روز برآمد وزیر الممالک اعتماد الدوله قمر الدین خان را پادشاه دست خود فتح چ بر سر
 بطور بادله از سردار خود برآورد و بر سر دستار وزیر گذاشته بخنگ ابدالیان مرخص ساخت و دوله افغان جنگ سادات خان
 را بطایفه خدمت بخشیده گریه سوم از انتقال عمده الملک سرافراز می داد و با تالیقه شایزاد و فرزند و بختیگر
 یارم از تفسیر سادات خان بجهت حق خان و خطاب بجم الدوله و رحمت شد شایزاده با فوج مذکور را به سرنگشته گناه و بیای
 تسلیم بر معبر ما چیمه و اثره رسیده و پادشاه ابدالیان با فوج همراست خود که به چیز معتبر زیاده از شمشیر و تپا سوار بودند
 از راه لودهیانه بالا بالا داخل سرسبز گردید و سیزدهم ربیع الاول سنه مذکور شهر سرشید را تا لاج و سرگردان و بریان پور
 و ارامتول ساخت شایزاده خبر وصول ابدالیان به شهر قوم شنیده و غمان تو به لودهیانه و قطع کرد و ایند و مقابل ایلیان

افتادہ چنین کہ راجستین آغاز نہاد و یا متینا سے خود گفت او برادر خود جو اسیر نامی را کہ بیشتر ملازم عمدۃ الملک و روشناس او بود و بار رسد کے جدا شدہ گاہ گاہ سے کشتن اور ایا برادر خود و یطو بنزل میگفت تجویز نمودہ از و پر سید او بیا لئہ تمام قبول نمود و ہمراہ برادر نزد ناظر آمدہ با برام تعہد کرد و ناظر او را در بند و بست نظارت گذارشتہ ماسور ساخت کہ ہر گاہ عمدۃ الملک داخل دروازہ دیوان خاص شود کار او را با تمام رساند آن بد بخت کمر خود بر این کار محکم لبتہ منتظر فرصت در کمین نشست روز جمعہ بیست سوم نوی الحجہ سال مذکور اول صبح عمدۃ الملک خاصہ برک ہمین کار با وجود آنکہ روز دربار نبود آگاہ خان را ہمراہ خود گرفتہ بنا بر دہانیدن خلعت نظارت و حضور آمد روز افزون خان آل کینہہ در زشت سیر را بر در دیوان خاص مخفی از اغیار جاسے داد و ہمین کہ عمدۃ الملک بجا طرح جمع از حلقہ ملازمان خود برآمدہ داخل در دیوان خاص شد آن سبب دین یار کین از لیس لپشت عمدۃ الملک برآمدہ چنان جہد ہر بر تہی گاہ آن سید بگیناہ زد کہ بجزو آن ضربت رحمت حق پیوست و مردہ بر زمین افتاد و غش آن مظلوم بر پا لگے او افکندہ در حویلیش آوردند و مردم جو کے برک ضبط اموال ہمراہ لاشش آمدند سپاہیان ملازم سرکارش مانع دفن لاش و بردن شیشامی خانہ اش لبر کار پادشاہ تا ادا سے تنخواہ خود شدہ نہاد و سے علیخان برادر کلان عمدۃ الملک داروغہ فیلیخانہ شاسے و عبدالمجید خان دیوان خالصہ و تن و سیرم خان و نعمت افندہ خان و اکثر امرا و اراکان دکان داقربا سے آن مرحوم کہ براسے تجنیز و تکفین و تغریب و تسلیہ باز ماندگان خانہ اش رفتہ بودند بکیر ملازماش آمدہ کسے مجال بر آمدن از انجا نہاشت پادشاہ میخواست کہ ہمہ اموال و اسباب او را برودہ تنخواہ ملازماش ہم نہد و حکم تفتیل و زندن آہنا سے نمود لیکن نوکر سے پیشگان قبول نہ کئے کردند آخر صفدر جنگ در میان آمد و مرید خان بہادر و سید کے بلال را فرستادہ طلب تنخواہ ملازمان او نزد خود گرفتہ درخواست دفن لاش او نمود و برین ماجرا چار روز گذشتہ لاش آن مرحوم اندک تغیر کئے و پوسے بہرسانیدہ بود و ملازمان ناسپاس او پادشاہ حق ناشناس کار با نیجار رسانیدہ آخر ادا سے تنخواہ بہ بیع اجناس او قرار یافت و ملازمان عمدۃ الملک مرید خان و سید بلال را تا ادا سے تنخواہ پیش خود رہن داشتہ رضایدفن لاش دادند و روز چارم در مقبرہ حلیل افندہ خان مرحوم حد آن مظلوم متصل برک روح افندہ خان حدش مدفون گشت اللہم الحقہ بآبائہ الصالحین سجنور کے تاریخ شہادت عمدۃ الملک غم عمدۃ تاریخ یافتہ آخر اجناس خانہ اش بفروش آمدہ ز تنخواہ بسیاہ و ملازماش رسید و پادشاہ جو اسیر و اسلحہ او را کہ بران عاشق بود دہک یا قدر کے افزو دقتیت آن ارخانہ خود دادہ گرفت و ہر دو کارخانہ مذکور مال بچاہ شصت لک روپیہ بلکہ افزو دو و محصورین سپاہ کہ ناگاہ گرفتار بلا سے منت گشتہ بودند بعض ازان مثل عبدالمجید خان وغیرہ بعد بہشت روز و کم و بیش ازان ایام سجیدہ ہاربا کئے یافتہ بدر رفتند و د سے علیخان و دیگر بعضے کسان بعد بیت و دور و فراوا شدن تنخواہ دو سالہ ملازمان نجات یافتہ بجا نہا سے خود آمدند و حوییل و جاگیر و املاک آن مرحوم خلیفہ دوران بزرگ بعض مردمان یعنی پادشاہ زمان بدختر خود دادہ سیر محمد حق خان نعم الد و لہ نمود *

ذکر سولخ سال شصتم از نایہ دوازدهم ہجری نبوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ مطابق بہشت سال سولخ

روز شنبہ نہم ربیع الاول سنہ مذکورہ نوروز شد و آخر ماہ رجب یا اول ماہ شعبان سال مذکور سحی خان مدد و المہام دارا اللہ و دیوان خالصہ کہ بمغروسے عبدالمجید خان شدہ بود بر رحمت الہی پیوست بعد سوم بہر شش لبر و یک بنیرہ اش خلعت سدسہ پارچہ ماسے عنایت شد و بریک لبر کہ ارشد اولادش بود بالا آمد خدمت دادہ الا ان عنایت گردید و روز پنج شنبہ

شاہ نواز خان میرزا بہلور سے برادر کلان خود کیجئے خان پر بقدر ساخت سیجئے خان لعل چند سے بھیلہ عمدہ خود در خواں ملطاسے
 سینان گشتہ از دستخفاں کہ بڑے جوئے او بودہ اندر مانے یافت و با عانت بعض مخلصان اسب خاصہ بہست آوردہ بھیلہ کامی آپ
 مذکور از لاہور گریختہ و رسید و ایام بشاہ جهان آباد رسید و از خجالت بیج کار کے خود جا ہما رنگین کردہ لباس فقر و بر و خاک مذلت
 بر سر بودہ عباسی سر نہر شہر ساخت و آترایم بار سے نام نہادہ برک خود تکیہ و شیننی مقرر کردیون داماد وزیر و صاحبیم وزر بود و چند
 کس از رفقاے او نیز پیر و کے او نمودہ ہماں لباس پوشیدند و بر فقر لباس سے قناعت در زیدند و بشاہ نواز خان ہر وسادہ حکومت
 ہر دو صوبہ متکلی گشت و روز و شب شہر شانزدہم شعبان اسد افندہ خان برادر کلان عمدۃ الملک در اکبر آباد بہر رحمت ایند و کے پست
 و وقت نصف شب پنجشنبہ نہم شوال سال مذکور در خانہ نشانی از او میرزا احمدین محمد شاہ پادشاہ پیر سے متولد شدہ

ذکر سوانح سال پنجا و نہم از ماہ دوازدهم ہجری بنوے صلی اللہ علیہ و آلہ
 وسلم کہ مطابق بہت با سال مبیت و بیستم جلوس محمد شاہ

روز و شب نہم مبیت و بیستم صفر سال مذکور نوروز شد و در ماہ ربیع الثانی سال مرموم غلام محمد الدین خان کہ برک ضبط
 اموال زکریا خان رقتہ بود و پیرانش بعض اسباب و اجناس و قلیل زر نقد بنام ضبط کہ سنت زشت خاندان بابر یہ تیمور
 است و الا ش نمودہ بودند آوردہ و حضور گذرانید و بطاسے پالکی بہا لہ دار و اضافہ منصب ہزار سے سرفراز شد روز
 جمعہ سیزدہم جمادے الاول کے ہر روز خان خواجہ ہر اسے محلی پادشاہ نماز جمعہ خواندہ بہ خانہ چلے خود کہ عبارت از پستہ بنی است
 و او مردہ بود و برک آوردن زن او و دادن بہ پیر خود کہ مرکہ مذکور بر او عاشق گشتہ و آن زن بشوہ دیگر راستہ بنو رفت زن سیارہ ہما
 در اشتناع سے نمود و خواجہ سکہ قمر ساق مذکور برک آن بے پیر کہ مرشدش بود و ضعیفہ عقیقہ را جبار بران کار سے فرمودیون
 طرفین مبالغہ از حد بدر زدند و آن نیک زن از غیرت مانع و تراحم شد خواجہ سکہ کا بکار لغیر در اقتدار امارت و تقرب خود غفلت
 و شدت نمود و مرد صاحب غیرت تاب سفاہت خواجہ مذکور نیاوردہ بر حفظ ناموس خود آن و تنگ بے نام و تنگ ابن عم جدید از
 پاسے در آورد و بچکانہ اورا کہ ہمراہ بود نیز مجروح ساخت و آن مرد و غور از دست ملازمان خواجہ مغرور و بدار آخرت مظلوم شہ
 و بہر روز خان را مجروح بر پاسے سوارش افکندہ آوردند و بعد ساعے میفرمود رفت و در مقابلہ جوار خواجہ قطب الدین مدفون شد
 لہر اقمہ پیروان را شناسم کہ گجاراہ بر بندہ رہر دگم شدہ را راہنما سے بینم و در ماہ جمادے الآخر سے شب جمعہ حافظ و حبیب خان
 خواجہ ہر اسے دار و نوبا و چچانہ شاسے آخر شب و صوم نمودہ نماز میخواند ناگاہ غشی عارض گشتہ و یک ساعت رخت ہستی بہست
 و خدمت مذکور بر بچکانہ ہا سے او مدفون گشت اول روز جمعہ مبیت و نہم ماہ مذکور پادشاہ ہر اسے سیر باغ نالکٹورہ تشریف فرشتہ
 براہی میرزا محمد اسحق خان نجم الدولہ خدمت چو کے خاص از انتقال خواجہ بہر روز خان مقتول تجویز نمود و او تسلیمات این عنایات
 بجاء آوردہ روز یکشنبہ مبیت و نہم تم کہ پادشاہ ہما خواجہ قطب الدین لبر و تماشافت لعنایت بالاسد مابت خدمت مذکور سرفراز
 یافت و اول روز یکشنبہ پنجم پادشاہ داخل قلعہ مبارک شدہ

ذکر تاشا فتن عمدۃ الملک محمد سوم ہجرات خد و بند دنیا و عقبی ہر ختم ہر پادشاہ و خدیو روز افزون ناظر
 عمدۃ الملک کہ در یافت امور ہر و سے از جمیع امثال اقران خود برتر سے داشت احد سے را در پلعمد کے باخ و برابر بنی بند

در عین دریا که نل پور سے بر بچوہ بودیاسدہ دسے از مارزان خود با سوار کے کشتی آمد ملازمت بنیم واپس نشن خود و مالکزار سے
 رسالہ را انفصال و اداسی گویند کہ بادشہ از افغان مذکور نسبت سبعین الملک ہم تر شد و بود اما از کجای و از دواج او خبر سے سمع شد
 خلاصہ از ان زمان سر اقتدار علی محمد خان کبک ان رسید و او آبا و اجداد و ایل و پادشاه و دین گاہ و سبب معلوم امر و عہدہ
 مالک آن شیعہ آہستہ آہستہ دیدہ تر شد و برآمد و ترسیک میل بر افغان و در وکیل ملازم را کالیش گشتہ دہ از تر و داند از زو و
 عمدہ الملک صفد رنگ بجنوب رسید و در عالیہ سلطنت گردید و پادشاه را بر فرما شد و جو افغان مذکور متنبہ ساختہ و لالت بر متنبہ
 ہوئے یہاں او نمودند پادشاہ نسبت مخالفان پذیرفتہ آفرشب شنبہ ساسے قبل از طلوع آفتاب بیت و چارم محرم الحرام سال
 مذکور اجماع و بدو باغیہ گوشال افغان سے طحیر اعلام نشست برانرا شتہ و باغ اوستہ نقل مکان نمود و بعد انفصال سے سیر و ہم سفر
 از اینجا کوچیدہ بر و دیاسے بیفتند و از اسباب اسے نزول ابلال و نمود و در مجموعہ بیت و دوم سفر سادات افغان
 یسا و زوال و آثار جنگ مخالفوں کے ملکہ زمانے را بصورتہ دایرے و قلعہ اسے دارالامانہ شاہجان آبا و سدا فرار نمودہ و جگہ کے
 کاتبی لمیوس خاص کہ در ان وقت پادشاہ پوشیدہ و دو عنایت شمشیر انتقام بخشید و خان مرقوم آخر روز از لشکر کوچیدہ
 ششایب متصل بنا ہجہاں آبا و رسیدہ و در شنبہ بیت و سوم ماہ مذکور داخل شہر و در شنبہ بیت و ششم داخل قلعہ
 مبارک گردید و بکار خود اشتغال بر زمین و پادشاہ اول ماہ بیج الثانی در میان در و او آخرش بقعہ بدو ان رسید علی محمد خان
 تاب رنگ پا و شاہی و خود ندیدہ بقاعہ بن گذر و تحسین بیت و افواج پادشاہ سے قلہ را محاصرہ نمودہ و منتظر فرمان بود قائم الدولہ
 قانچان بہادر قائم جنگ خان محمد خان بہادر و خضر جنگ بکش از دارالملک خود فرستاد و مع فوج بسیار در لشکر پادشاہی
 رسیدہ و سلطنت وزیر محبوب کونیس پادشاہ منتہر گردید و راہ نول کے نائب صوبہ او و کہ ملازم صفد رنگ بود با عواج
 و اسبابش اینہ حسب الظاہ آقا سے خود نیز در رسید چون در میان لشکر شاہ سے در راہ نول کے قلعہ بکڑہ بود و احتمال
 سے رفت کہ علی محمد خان چون دشمن بقیعہ خود صفد رنگ را سے داند و وزیر ہم باو اتفاق دہشتہ شکست رونق کار ملک
 صفد رنگ سے خواہد مبادا ہنگام بصورتہ راہ نول را سے کہ بصورت نزدیک بقلعہ خواہد آمد افغان سر فرم راہ مذکور را تنہا یافتہ
 در ان طرف قلعہ باو محارہ کند و چشم زخمی بر راہ نول را رسیدہ و موجب ہن صفد رنگ گردید و دلد اسفد رنگ از پادشاہ ہستینان
 نمودہ با نوج خود با استقبال راہ نول را رفت و او را ہمراہ خود گرفتہ در کمال کوتاہی از عین لشکر و بریاست گاہ خود رفت و راہ
 نول را سے را ہلاکت پادشاہ رسایدہ عواج غلیا ابراہی خاطر و الرش و آب و سے خود باو دایند القصصہ چون وزیر ہلاکت
 تنہی لغات و وزیر ہلاکت علی محمد خان با وزیر نمودہ بود طرف او را علی الرغم عمدہ الملک صفد رنگ گرفتہ و رہا ہن تقویت
 او سے نمود و بر دو امیر مذکور ہم رو ہیلہ را بختیار او گذار شتہ اجتناب از انکار اسلحہ شہر و دوزیر و واسطہ لغو تعصبات افغان
 مذکور گشتہ آخر و زجہ سوم ماہ دسے الاول سنہ یکہزار و یکصد و پنجاہ و ہشت ہجر کے دستہا سے اور ایدستہا پیچیدہ ہلاکت
 پادشاہ ہمراہ خود آورد و پادشاہ با سترخان وزیر حکم کشاد و دستہا او بوزیر دادہ فرمود کہ این را حوالہ تھا فرمودیم و مردم سے ضبطی
 احوال و اسباب قلعہ ماور گشتہ و خیرہ غلات کہ برای خرچ سپاہ فراہم کردہ بود بسیار بدست آمد و بعضی توہما سے کوہک و نقد و سب
 غیر علم و خیر و قرب توپ و دیگر سچ بنو و گزلیے کہ نزد قائم خان امانت دہشتہ بود دغا ہر گشتہ و دخل سرکار پادشاہ سے گردید و روز
 شنبہ چارم ماہ مذکور پیش خیمہ بظرف شاہجان آبا و روانہ شد و پادشاہ مراجعت نمود و راہ نول را وقایع جان بگسٹن متعجب شنبہ
 ہجما سے خود رفتند پادشاہ ہم عنان فتح و غفر اول روز شنبہ غرہ ہجما سے الاخر سے سال مذکور ابلال آخر برج اسد و ابل ظہر

مذکورہ وصابت خلک نیز قربانی مستحق بود و او خلایع مہربانست مع سپہی مرصع باہر و در غایت نموده بار سال بعضی تحف سکنا حکم کرد و پنجاہ دعا بنام عظیم آباد فرمودہ مرخص گردانید و غزوہ ذی قعدہ سال مذکور فقیر با برادر و ہمراہان مع الخیر عظیم آباد رسید و روز شنبہ دہم جمادی الآخر سے سال سطور آہل مدار المہام مہاراجہ اشہری سنگہ سوائی حلف راجہ دہیڑ جے سنگہ ستونے ملازمت بادشاہ نمودہ بطاعت خلعت پنج پارچہ سرافراز سے یافت و روز یکشنبہ پانزدہم ماہ مذکور بنا بر تقریب تعزیت پدر مہاراج مذکور کہ حسب الطلب بحضور آمدہ بود و ہم سرک آوردن او پیش پادشاہ بواسطت خود وزیر الممالک اعتماد الدولہ نزدیک سرک آقا سے بخیمہ اور رفتہ و سائے تخت نشستہ بمغرب خیام خود برگشت و آخر روز مہاراجہ مذکور خیمہ وزیر سرک حصول ملازمت آمد و شنبہ شنبہ بیت و ہفتہ رجب بہرین سال بہا یون بخت برادر محمد فرخ سپہ عظیم الشان انتقال نمودہ در جوار ضراب خان قلیہ الدین خشتی مدفون گردید و روز یکشنبہ بیت و ہفتہ شعبان مہین سال فوجدار سے گوالیار لہجۃ الملک بہادر از فقیر خضر خان صوبہ دار کشمیر بصفہ رنجب بہادر از فقیر اسد الدولہ اسدیار خان بہادر انسان نخلص عسایت گردید و این اسدیار خان دست گرفتہ و لغیر عہد آوردہ عمدۃ الملک بود و دہم بسع ادبچارہ منور سے و محروم از تقرب پادشاہ شد و یک یک یا لاند بہر دو امیر سجا خلعت مرحمت گشت صفدر خجک برادر خالوزاد خود شیر خجک را مع فوج از مغلیہ و ہندوستان بقدر حاجت برای بندوبست آنجا فرستاد و شیر خجک در آنجا رفتہ سر آمدہ را کہ ترمذی سجا و کردن کش آنجا بود و بعد و پیمان دروغ ستمال کردہ طلبہ ہشت و بعد آمدنش با او دعا کردہ مقدس گردانید و سہل بخنے در آنجا ماندہ و تفرج منہا ستان آن بلکہ خشت نظر نمودہ افراسیاب خان را کہ سیکہ از رفقائے صفدر خجک بود حسب الامر بنیابت صوبہ مذکور گذار شدہ خود و معاودت لہا ہجان آباد نمود و آخر شنبہ شنبہ ہفتہ ہم ماہ مبارک رمضان سال مذکور عظیم الشان کہ از مدنی در قلعہ پادشاہ سے مجبوس بود درخت زندگانی بجا آمد آخرت کشید و با مثال و اقوان خود ملحق گردید و دوسہ ساعت از روز مذکور برآمدہ لغش اوراد خانہ اس اور دندا اعتماد الدولہ بنا بر قرابت قریبہ آنجا رفت هجوم مردم بسیار در آن مکان کہ حبش اصافہ بود بنا بر آمدن وزیر رویداد اتفاقاً آن مکان تہ خانہ داشت بسبب کثرت بار مردم یا بنا بر سببی از اسباب خفیہ سقف آن تہ خانہ فرو نشست و وزیر و اکثر مردم بنا بر تاخیر در آجاں شان محفوظ ماندند و لاش اورا برہ در جوار مزار شاہ نظام الدین سجاک سپردند و آخر ماہ ذی قعدہ سال مذکور قران شحین در اول برج میزان و بنا بر رجبت بار دوم آخر ماہ صفر در سال پنجاہ و ہشتم از ماہ دواز دہم ہجر سے و ماہ سوم بنا بر استقامت آخر ماہ ربیع الثانی پنجاہ و ہشتم از ماہ دواز دہم در آخر برج سنبہ شد و ششم یا ہفتم ذی الحجہ سال مذکور سلطان اعز الدین پسر کلال مغز الدین فوت شد

ذکر سوانح سال پنجاہ و ہشتم از ماہ دواز دہم ہجر سے بنوی کہ سال مسیت و ہشتم جلوس ست

علی محمد خان روہیلہ کہ نام او بنا بر بعضی تقریبات و ضمن احوال گشتہ شدن سیف الدین علیخان و غیر آن سانچہ درد فزون نمود و مذکور شد اگرچہ پسر امیر و پدر در ذی قعدہ افغانستان بود و مرے او ہم گذلک اما بہرہ از نتایج و لیاقت سرور سے داشت و از غفلت و آرام علی وزیر الممالک اعتماد الدولہ کارہا سے اور رونق گرفتہ با وجہ اقتدار رسید جمعی از احوال و سباب عروج او بمبارج قندار و اقبال آنکہ اول بطور جماعہ داران ملازم عمال صوبہ مراد آباد و بلا دنونج آن بودہ از جانفشانی و نیکو خدمتیا مورا و اطاعت حکام و دران دیار صاحب نام گردیدہ تے در ملازمت عظمتہ امیر خان و فرید الدین خان کہ از طرف اعتماد الدولہ و صاحب اختیار

صلیہ رسیدہ و رند گورانا سار گرفت و سرحد را مخروج و بعضی را معقول با عتہ سوارس حرکت مہمان مسند ملک از حرات
 از غلش مرود مختش او در گرفت و در ساء جان آنا و تنگ رفاص محمود محمد الدولہ را کناستہ و اس کر ص مہر نکات سر
 حاجیہ آن دہشت کہ ملا دہاں صوح منطی را از ملا دہاں مسند ملک ما خود گردیدہ و ساما سے ہر صورت پھر سایدہ و مرشد را
 لغز دست خود معلوس و صورت مذکورہ را سحر سار دلہاراں سرچہ او بخش بر آید لعل آدو چون محمد الدولہ سے محمود
 و ملت آن صورت را نہشت آورد صوح منطی کہ ملازمت مسند ملک آسایش یافتہ از اقامت اطاح و محنت و وقاحت
 نادر شاہ را نہ بود و محمود مارماں را سے ساحت کہ مرادہ الیست و رافس قدر و صفت نادر شاہ و سر مردن با او مالی چاکا
 لازم دارہ از رفاصش سر بار رودہ را سے سرک ملازمت مسند ملک لند کر فیلک کہ ما و دیر یہ توسل حقوق احوالش بر گون
 و امشد ہر اس گریدہ و محمود مارماں باہاں قدر مرد و محمد الدولہ با ہر اہر گتہ نکات مشتاف و دست و پائے رو با ہا
 نکت محمد و راتاق مہیو لاسے ارادہ او صورت گرفت و ما فخر الد کہ مسیح محض بود عمت او مخالف مینما و سارین از غلش
 سرحد و او دہش خطر دارم حدست نادر ساء گردید چون رسیدہ او ساء گفت از غلش من تر رسیدہ چرا مار آد سے عرض
 کہ گتہ سدل اردست پہلی کوہا کہ دسے سر دسے دریاں نامہاں صرح شمرودہ رودر گاہ آورده ام نادر شاہ را نہ تھا
 او جس آمدہ قلم جو ریدہ و ملائیس کید و نگار گتہ فارس باہرات گرداید و محمد الدولہ دہشت او ساء و حکم مرشد گردیدہ
 لندہا سے لیسار کنا پچاں آنا دہشت سرحدے کو دنا مرد و دیر چہستہ پیغم دی الیچہیں سال ماراں لیسار دنگر ہم
 کہ دہشیں باکر جا ماریدہ و برق و در دہشت لود چاہچہ ادر و ن قلعہ مردیو اں نام مرقی اما وہ دواپ و دو کس ہلاک
 و دو کس دیگر پیوس و کرت دہلد و د سہ میت دم ہم باہ مذکور ہر لیسر سہا فتر قلعہ ماستے مرحمت شدہ

ذکر وقائع سال پچاہ و بیستم ہجری سوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مطابق سنہ ۱۰۰۰

نور شمس غلام محمد الحرام سہ یکبارہ کا مسند و پچاہ و بیعت محمد کے ملکوت و لوانی ش لند لہجہ جان کبیر کے ارادتال سح اسد
 حمایت شدہ او باہاں دہر دہ کپہر کے لستہ تر لستہ کا فدا سے سرور دہش محمود و دوسرہ ششم ماہ مع نور و رسد و حدیث
 سال اصحاب قلعہ مالکندہ ما از قلعہ حیدر نا و محاصرہ محمودہ از دست مغربہاں و کسی بخورہ تعمیر خود را آورد و دہر بیس سال
 چوں پادشاہ را چاں احمد سے رام سے تو را یہ بود و سعد الدین ہاں و لستہر محیط الدین ہاں از متوسلاں آہ پچاہ و
 اعتماد الدولہ بہ مقدم آنا و و محیط الدین ہاں مارا حدیث و از دہشکے تو پچاہہ کا کار عہد و عہد است ہاں و مال و ناموس پچاہ
 دہش کا مذکور است مرد دل نمود لصلح عمدہ الملک و دیکشہ پیغم فخر الدین نور مسند ملک را حمایت ملک فخر
 میرا لشی سرور از دہر دہایت لطف و مرحمت محمودہ اظہار توقعات و ما واد اسے حقوق لکچور اسے ارا میر مذکورہ ریاں
 آورد و مسند ملک شہا بہ میرا کشتہ فخر الدین و سوکت خود و قلعہ فخر الدین استہ اسل ما باقامت خود و قلعہ مقبرہ و دہر کا حاضر
 و الدہر و ہم یککرتہ سکہ از پادشاہ گرفتہ الدولہ را محصور پادشاہ سار ارد اک شرف کو لپش مرد و ملکیت مذکورہ باقیہ پچاہ
 ر دہر و با دہر فخر علی خاں و دہرین آواں ماسنہ حساسیہ عفا را سے مالی یافت و دہر ماہ و در مدت والد لند کدایدہ
 دہر و احراہ سار دہر ممال محمد مت مسند ملک آمدہ و عمت معاودت لظرف عظم نا اگر میتہ چرا کہ ار حہستہ محل سکی و
 حساس والدہ کا عہدہ و سرادراں و عہد مال با محاورہ ما احرام الدولہ بریں الدین احمد ہاں آنا و دہریت حکم ناظم لہ

در ریگستان آن طرف جنبه با ساعی عظیمه دو درجه برپا گشت و صفدر خجک مع فوج و اسباب حشم و تحمل خود بریل گشتیها که الحاکم
پادشاه تبار بود عبور نموده در جنبه با ساعی ایستاده خود نزول نمود و او غیاث الدوله وزیر الممالک قمر الدین خان چمن بهادر نصرت خجک
با استقبال او آمد جنبه اول برار ملازمان صفدر خجک بود و قزمان داد که ملازمانش در میدان جنبه بر زمین پوشش داشتند و جنبه را بر
رفقای وزیر عالی گذارند مردم وزیر اول آمده در آن جنبه اجتماع نمودند بعد از آن وزیر آمده در میان مردم خود تا سر دروازه جنبه
دیگر گذشت و در اینجا لحظه توقف نموده بعد از آن از مقر بان عمده مستقر را همراه گرفته اندرون رفت صفدر خجک نیز با معبود
از عمده رفقای خود که از آن جمله بود والد مرحوم شسته انتظار وزیر می کشید چون وزیر را دید از مسند برخاست و با نصف
صحن جنبه استقبال نموده با هم در رسم سلام و معافه لعل آوردند و در جنبه بر یک مسند نشسته ساعتی صحبت چنانکه طاعت شد بعد از آن
مستعارفات عطر و پان و گذرانیدن خوانهای آتش و جواهر و اسباب و اونیال لعل آمده وزیر مرخص شد که پیشتر رود و صفدر
مستعقب او آمد چون وزیر رفت صفدر خجک در پی او بکروفر تمام سوار شده وقت شام ادراک سعادت کورنش پادشاه
نموده داخل حویلیه داراشکوه که از عهد بریان الملک بقنایت پادشاه در قبضه داشت گردید آخر آهسته آهسته تمام لشکر فوج
او داخل شهر گردید و بچشم شهر بود اگر چندین اثر مثل صفدر خجک و عمده الملک و آصف جاہ آمده داخل شهر می شدند هیچ
امتیاز و کثرت مردم نمی شد و اکثر مقامان شهر را معلوم نمی شد که کی آمده و کجا میمانند و البیرون هم باغ راجه
سخت مل که دیوان خالصه شریفه و چند سال قبل ازین مرده بود دیگر ای که گرفته داخل شهر شد و روز پنجشنبه هجری ۱۰۸۵ ماه و سال مذکور
شاه بنوار خان معروف بمیرزا پهلور سلسله زکریا خان ناظم لاهور که اندک مسفاک بمیایک بود پادشاه جهان آباد رسیده شرف حضور
و کورنش پادشاه دریافت و روز پنجشنبه دوم ذی قعدة سال مذکور عید امتراخان لیسر دوسه میر حمله عیدیت حیدارت و عطا
خلعت سرفراز می یافت و آخر روز شنبه چهارم ماه مذکور سید علی خان خلیف غیرت خان نعمت الاهی الحسینی که خطاب جدا در
خود شیر افکن خان داشت همراه عمده الملک بهادر آمده شرفیاب ملازمت پادشاه و بقنایت خلعت پنج پارچه نیر از گردید و مورد
الطاف بسیار گشت و در همین سال و ماه شب دوشنبه تاریخ شریفه پنجم کلاخ شایزاده احمد میرزا مادر ختره از اخا و مهابت
لعل آمده و سپهرین ماه از شب جمعه بیست و چهارم ستاره دوزخی اول القدر نیم گرد میان آخر سرج عوت و اول حمل ماهین کوکب
سره الغریس و جلال العریل اول شب طاهر شده ثالث شب ماند و قریب بیست و دو روز زمین قسم یکجا ماند و از میان هر دو
کوکب در طاهر بطرف مغرب اندک مایل سجوبی رفت و از شب جمعه یازدهم ذی الحجه ذنبش بقدر یک نیزه مرئی شد
عین ستاره لبوس مغرب و دنب اول بطرف مشرق و روشنی همیشه زباده می شد و در آخر ذی الحجه مقدم شد و شب دوشنبه
چهارم ذی الحجه شیخ سعدی افند دیوان تن و سه شنبه پنجم ماه و سال مذکور مهر پرور زو به بهادر شاه جده محمد شاه نیرت شده در
مزار خواجه قطب الدین بهرود فون شدند و سپهرین آثار و زنده شنبه پنجم ماه و سال مذکور خدمت صوبه دار سکه گراست بقدر
برادر روشن الدوله نقولین یافت سببش آنکه صوبه مذکوره چنانچه در دفتر دوم بریان قلم داده آمد از عمل پادشاه بدر رفته ابدت
چند سال در قبضه تصرف مرسته بود و کس صوبه دار سکه ایجا قبول نمی نمود محمد یار خان که از سردار زاده با ساعی ایران و صبا
کنیق و شجاعت بود از خوف مادر شاه و محنت رفاقتش لیستوه آمده هنگام ورود و شاه مذکور در سپهر مخفی گشت و بعد معاود
رفاقت صفدر خجک گردید و در ایام رفاقتش از بنارس تا حته زر که مهابت خجک بر کابالاسج را و مرسته فرستاده بود و در
مالا سبج مع فوج بدرقه بهیت خجک ناظم عظیم آباد و در سپهرام منزل داشت لغت بر سر لشکر مذکور با معبود و ساعی از سواران

وزیر پادشاه از خانه خود که منتهی قاصد لاهور گشت و همان روز بر اسب آقا قبا و گرفته آوردنش سپران اعتماد الدوله وزیر چابک
 نیکیا شے سردار سواران ملازم توپخانه پادشاه سے باد و سوار سوار در سالک کابل و افواج دیگر متعین شدند و عظیم المیر خان مستجاب
 تمام قطع منازل نموده در پشت روز لاهور رسید و در کربا خان نام لاهور که با عظیم الله خان بہر لطف بود و در انجائے خود بدلا سابرده
 فیصل اسب و دیگر لوازم عمارت از سه نوار استند و ادو سپران وزیر و ملازمان پادشاه سے را منیا فتھا نموده و تفقد است
 فرمود و عظیم المیر خان را حوالہ کیا کہ دو خوشنود روانہ حضور ساخت و آنما عظیم المیر خان روز پنجشنبہ چارم ذی الحجہ سنہ مذکور
 شاہجہان آباد رسیدند و عظیم المیر خان در قلعہ پادشاه سے بعد چند روز مقید گشت و در آخر شوال سال مذکور قرآن حسین
 در برج سنبلہ گردید و روز دوشنبہ ہفتدہم ذی القعدۃ الحرام سنہ مذکورہ پادشاه بہ ترتیب سیر و شکار در بلخ متعلّق قصبہ کوئی
 و در سیمت ماہ مذکور پادشاه را اثر مرصع خاق و ذات الجنب کہ از پیشتر بودا شد و پذیرفتہ آماں در خارج بدن تصنیق در مجاری
 اکل و شرب و تنفس بہر سیدہ تصدیق بسیار کشید و شب پنجشنبہ منیم قصد نمود و در لوزپا نیند و محنت نایافتہ آخر شب یکشنبہ
 ماہ مذکور داخل قلعہ گشتہ شفا یافت و روز پنجشنبہ بیست و چارم محرم الحرام شروع سال پنجاه و ششم از ماہ دوازدهم ہجری
 بنویسے علی اللہ علیہ وسلم نور و زشدہ

ذکر سوانح سال پنجاه و ششم از ماہ دوازدهم ہجرت مطابق سال بیست و ششم جلوس محمد شاہ

روز دوشنبہ ہشتم جمادی الاول سنہ مذکورہ سعد الدین خان میر آتش کہ خاںسا مان پادشاه سے ہم بود و حضور بر کورنش
 حاضر گشتہ آخر شب سہشنبہ بیلا سے ہفتہ پنجشنبہ مبدل گردید و بدر دعوہ کہ بہان جہمت مارض داشت لعالم آخرت شناسنت
 و روز عید دوازدهم ماہ و سال مذکور حفیظ الدین خان لپرش لعل سے خلعت ماتمی و سجالی خدمات یدرتع اضافہ ہزار سے منصب
 و پالکے چاکر دار سردار از سے یافتہ پنچہ از سے و میر آتش و خاںسا مان پادشاه سے شد و در ابتدا سے ماہ ربیع ال مذکور
 فرامین و شقہ سے خاص شاہ سے لعمدۃ الملک امیر خان بہادر و ابوالمنصور خان بہادر صفدر جنگ و زکریا خان بہادر ناظم
 لاهور و ملتان دراجہ بخت سنگ را بھور و راجہ دہیراج جے سنگ سنوائی و دیگر امر متعین طلب حضور شرف صدور یافت باصفاء
 ہم حکم آمدن بھتور رفت اما بنا بر ضعف پیر سے و اسالیش و جاہ حکم سے شش صوبہ و کھن چون ضرورت سے و اسے بنود عذر
 خواستہ نیامد کہ بہت بر تخیل ملک کرنا ننگ سے اول قلعہ ترجنا پیلے را محاصرہ مودہ مفتوح کرد و بعد از ان ملک ارکاٹا
 از قوم لوابست استنزاع نمود و راجہ دہیراج جے سنگ ہم شعبان کہ دسہرہ بود یا سیزدہم ماہ مذکور سے اختلاف الروایات فوت
 شد و سہ راستے از نو ہجاسے او مع دو دوسہ سہ خادمہ و پاتر با جید راجہ مذکور بدستور معین و متمر کہ عادت ہنود است سوختہ
 با مصلح اہل ہندستی شدند فتح سین ہملہ و کسرتا سے مشنات فوتائے بیاسے نودہ

ذکر ورود عمدۃ الملک امیر خان بہادر و ابوالمنصور خان بہادر صفدر جنگ و حضور

و آمدن میرزا پھلور سے پسر زکریا خان خواہر زادہ وزیر از لاهور ❖ ❖ ❖
 بعد در دوشقہ سے پادشاه سے صفدر جنگ کہ از سابق و مخلص و اتجا ذبا عمدۃ الملک زده خود را از جملہ متوسلان
 اکن والاد و دمان سے شمر و بنا سے قبول و امتناع امر مذکور بر ایما و اشارہ عمدۃ الملک گذاشت عمدۃ الملک

شئی تدبیر بالا اجابتہ جبر + + +

ذکر معاہدہ دست آصفیاء نظام الملک کہ بازار دس گے وہاں شکار پر آمدہ بود شہا بہمان آباد
و ملازمت پادشاہ نمودن و پنجو شہنشاہ دسے شخصت شدن و رفتن بہمت کسن و بعض سوار بار دیگر

روز پنجشنبہ بہمت کسن مرحوم الحاکم سندیکہ بازار دیکند و پنجاء و سہ ہجری سے نظام الملک کہ بہانہ شکار و آذر دسے قاطر و اہل قیام گردیدہ
وروز شہا بہمان آباد چند فرسخ اراغی بہت محبت سند پھو و بعد رفتن عمدہ الملک اسرفان بصوبہ الہ آباد داخل شہا بہمان
گردیدہ ملازمت پادشاہ نمود و بعد ماسبت پند شد کہ کہ پسرش نظام الدولہ نام شہنشاہ باغی اسے سفلیگان مسکب سرسنگ
سینے و خود سرسنگ پیو و سہ راز خلعت بازار دس آصفیاء نامہ گذشتہ بنا بر اصلاح مال اور روز دوشنبہ بار دہم جاری الادولہ
ورسندہ مذکورہ از محمد شاہ ز نسبت گرفت و فادسے الدین خان قیر و زنگبہر خود را غلامت نیابت امیر الاسرا سے دیا بندہ
و پوشانید و مانع و کسن گردید و مانع و مانع بنیابین سوجا ب و سوال و افساح و مانع و مانع گذشتہ آخر الامر ضرورت و ناچار سے
بیتیم جامے انا دسے سندیکہ بازار دیکند و پنجاء و چار ہجری سے در سواد اورنگ آباد سجناب غریبے بلدہ مذکورہ با پدر و
خنگ و واقع شد و نام خنگ بھوج گذشتہ بہمت پدرا سیر آمد +

ذکر خلعت مثنیٰ الدولہ محمد اسحق خان بہا و در بخت شدن خدمت خالصہ شریفہ لعلبید خان کشمیری محل سونچ

بعد رفتن عمدہ الملک بر صوبہ الہ آباد اقرب مثنیٰ الدولہ محمد اسحق خان با وج آسان رسیدہ و محبوب ترین امرا شہا بہادشاہ و کلکتہ ای
کہ در بارہ احتیاط الدولہ و آدعت جاو گفتہ بود و نزد اینہا ہم اغرا عمدہ تابو و خدمت دیوانی خالصہ شریفہ با و مرجع گشتہ چندین ہزار
سوار و رسالہ او ملازم سرکار پادشاہ بود و در مارغ قاف کہ آخر حروٹ ناشن بود و اعتبار سے کہ پادشاہ را بر او بود و ہر سچ امیر
نداشت چون اوج اقتدار او نہایت رسید دست و قرار روز ناچہ عمرش در نور دیدہ بود و سچ چند در بینی او بہر رسیدہ و رم و
آماسے نمود و پنج و شش روز تہی عار من گشت ناگهان روز دوشنبہ دوم ماہ صفر سنہ مذکورہ چنان فاسے را دوا غی گفتہ
بر حمت الہی پیوست و روز دوشنبہ ششم ماہ مذکور خدمت دیوانے خالصہ شریفہ لعلبید خان کشمیری کے اختصاص یافتہ
دیوانے خلعت شش پارچہ سرافراز سے یافت و روز جمعہ نہم ماہ مذکور ہر سہ لعلبید محمد اسحق خان مرحوم ملازمت محمد شاہ نمودہ و بطا
غامت ماتمی و مہربانی بسیار ستال شدند میرزا محمد لعل خان او خطاب پدر محمد اسحق خان بہادر ملقب و آخر مور و عنایات پادشاہ
زیادہ از پدر گردید و محبت پادشاہ با او سبائی رسید کہ مے گفت اگر محمد اسحق خان میرزا محمد رانمی و شہنشاہ نمدا نم چہ طور روز مذکور
و لعلبید میرزا محمد اسحق خان را بطور سلاطین و چند طفولتیش بخت پیش رو سے خود غلامت خالصہ سلطنت می یافتہ
و ہر دو لعلبید دیگر مثنیٰ الدولہ اسحق خان نیز مغزو کرم بودہ اند و سچ میرزا سلا خان و سوسے میرزا محمد علی سلا خان شہنشاہ
ماہ یازدہم صفر با سچ را و مر شہنشاہ بازار بدنے در گذشت و روز شنبہ تام ربیع الاول سنہ مذکورہ خلعت صوبہ دار مالوہ لعلبید خان
لعلبید الدولہ ستو ہر خواہر اعتماد الدولہ با شتعال با سچ را و مر شہنشاہ غلامت شد و از تیز رو سے ہاکہ داشت قبول نمود و لعلبید خان
ہم کرد اما کارے از پیش نبر و چمن ترود سے از و مسوع نگشتہ و روز یکشنبہ بہمت و چہارم ربیع الاول سال مذکور خلعت چار
بار چہ خدمت فوجدار سے پٹا لہ بہمت دلیر خان سچ تمیش غلامت شد و روز شنبہ بہمت ربیع الثانی نے خان مرحوم خانہ کوچ

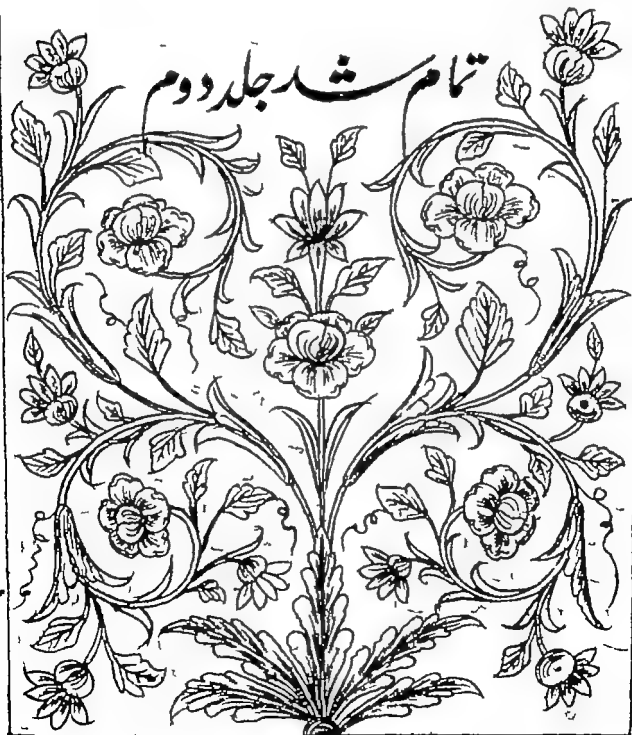
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

محمد و شائے پادشاه علی الاطلاق و سکر و سپاس مالی انفس فافاق جل ملار و مدونه دارال عزمه العنک و گورس لیبیا
را و یه ما ک ملات محمده و اسه سلی ما بر ارا ال رماں هرا شامه و گدماں مارگاه کرست از طقات امم بصو صات آسانی و شامه
عانی حورال حال و سلاطین و در زان را کج محس و مملکت سستان و در و د و مامده و دجلوات غیر محد و دشار انسان کما ک
آشیاں صاف شجر املاک میر و انگیر عرس میر و کده کاسے املاک و زان و واسکے کسور املاک سرافزار کو میں مانج صاب
رب ما س تو میں مانج ا ماں و مل علیہ بعد اسے عرو مل سید لایا و وال رسل سموت علی اکل عیت محمد کو لاک و شیا
اوست و حال علمه بر ولی احساں اوست و صلی الله علیه و سلم و الله و در ثو امر لته مال سحاق و دوح طاقتم ط
الاسم لانا ان ادب الله علیهم الرحمن لیم یزید لولیه کم حیات الخلق و امارته قیصر ا ما لعل لدر کد کبیا صلیا ک
متحران ا زار شمعصال احاد علی ما که در کتایب سیر الشا حیر کس الاتس منیر و الی نفس نعیم من لمانه السائنه لکد لک
که اس اقل کلمه بل لاسنه ل الحیضه علامه من مدایت ملی حال من سید علم انتک بر سید میں انتک انسی الطعما
جماعتی غیر معهود و مرتبه متعدد سکه تحریر ان کده و احوال عهد پادشاه معرفت پناه محمد س و انا سال سیت و دوم عهد او
و ملحق سید بیکر اردکیده و حاه و دو سحر س سو سده و ان کتاب لوسته لدارال احوال بکلا و عظیم آما و اسلر سحر س و س
آما با سلسل بران علم داده تا سام رساید تنه احوال رماں رنگاسے پادشاه و گورو سلاطین آرمه لکدس سو و دود
رنگاسه و دفتر دیگر آرمه سار الیاسه و عد و اد کده س و ع تحریر ان معوده اروا هیت س مشق و محمد و ملی سیت
امول و ستمول سیت که اس امر او ادق را صورت استقام و الیام و افا رش را سیر ایه اجماع و احتیاج مکرمت و نایه و زان
خامه کسور اللسان این بخیر و امر الیایا سرفقیر را و رطل حیات تحریر صیانت و موده چهراسے لوار الطار کرد و ملکی

والہما العفو عن صلوات اللہ علیہم اجمعین صورت اسحاق وسطا رقام ایست اگر حیات سنت حیات مومن بقدر الملک
 البان و خالید متہ حالات و دقائق عند محمد شاہ و احمد شاہ و عالمگیر شاہ و سراج عند پیر شاہ سادہ عالم و سادہ اراشدہ سے
 سید سید و سید محمد شاہ و سلطان سید کبیر اور کبیر و پیر شاہ و سید سید سراج و سید سید علی اللہ علیہ السلام و اللہ تعالیٰ قلم وادہ آید
 الامامہ و التوفیق ایدہ جبرار و شعیب قرآن کلام سے ہوا انعام لایم الامامہ و سید سید سراج و سید سید علی اللہ علیہ السلام و اللہ تعالیٰ قلم وادہ آید
 النامہ و اللہ اعلم بالصواب

تمام شد جلد دوم

یازدهم عفو و اغماض در جرائم و تقصیرات محقر

چه کمتر کسی معصوم تواند بود آن ان مقتضای دواست چند مرتبست بسبب و نسیان اگر چه حاو بر وقت جزا و سزا محظوظ و مشغول باشد کمتر کسی از آفت سیاست محظوظ و معصون تواند ماند بعبایت سراسر بخار است این چنین دشت چو این چشم پوشیده باید گذشت و در جزا و سزا اما کفایتی و بطراجه آن دیا نمودن و لحاظ مرتبه ابرو و سبب فردی از افراد فرمودن چه مردم سرجا بهر چه مقتاد باشد بآن رویه سازند و وحشت نمی نمایند اما بر غیر آنها قیامت است خصوص اوضاع و قواعد عدالت پادشاهی اصحاب انگلیشی که دکلای انگلیشیان اند و صاحب معامله مرتبه اوستی ملازم ایشان و عدالت فصول و موسمه دار و عمر بل انتظار آن باید کشید و با انفعال تضایع نمی باید فهمید که چه می شود و چه خواهد گردید و پایان کار بجهت ابد انجامید و بجهت دعوای کسی مدعا علیه خواه محق باشد و خواه غیر محق اگر وثیقه ضامن معتبر است که دو برابر دعوای زرداشته باشد داخل نکند بچاره حق و نماند معتبر می شود و اگر ضامن بهم نرسید و معامله صورت انفعال یا تسکین نیافت باید تا دوازده سال اگر تقصیر دارد و اگر ندارد مقید باشد و براس ترجمه عراقی هر چه قدر حروف که بزبان انگلیشی ترجمه کرده شود چه قدر اشرافه مترجم باید داد و با وجود این همه عسرت و پریشانی که مردم سبند و ستانی رالاق است باید یک ماه را بحد احضار حاکم عدالت مملکت بنابر جواب دعوی خواه حق باشد و خواه باطل یا فقط بر آگواست یا بهیمن قدرت که معامله مرجوعه کسی را یکبار شنیده یا بهر صورت بران اطلاق دارد اگر چه گواهم نباشد باید اهل و عیال خود را و ابتلا فقر و نادارگی گذشته در آن مکان بد آب و هوای او و توارشیدن در آنجا اگر موسم عدالت نماند یا حاکم عدالت خود را به تبدیل هوای آنجا بجا ببرد و باید به موجب نایق ماهها در آنجا بگذارد و دیگر انواع بلایا و محن دارد که کسی در اینجا گواست ندیده و نشنیده شاید عمر با هم اگر بگذرد اطلاع بران ضوابط متعذر است باین احوال نباید دانست که چه مصیبتها داشته خواهد بود در آن بلایا مبتلا گشتن و از ابل و عیال و اوطان مالوفه کسار کفرتن و پایان کار خود که بجا خواهد انجامید در نیافتن اعادنا الله تعالی و جمیع عباد من ذلک التردد و الاوقات انه بحسب الخیر

دوازدهم اعتماد بر اظهار عمل و فعله معین فرمودن

خصوص منتهگانیکه کسی از دست آنها یا شرکای آنها نماند و شکایتی داشته باشد خاصه در امور عظیمه مثل قتل یا عرص و ناموس یا مقدمه مال بسیار چه درین صورت امکان ندارد که مظلوم بداد خود رسد و حق بحد اعدا نگردد و باید که وزیر ببار و ارباب کیست و حکام اضلاع پیش هر که ستم سید حاضر گردد کارهای عمده را پس سرافکنده بهیسمت متوجه استماع مقالات او گردد و بغور و تحقیقات حکایت مدعی و مدعا علیه پرداخته و رضای الله تعالی و فریاد رسد و داد دسی مظلوم بچاره منظور دارد و سعی بلیغ در کشف اسرار و استتار نماید و بعد تحقیق و تنقیح علی ما به علیه بدون آنکه مایه الفت و با دیگر کلفت باشد انفعال داده احقاق حق فرماید و الله و الله التوفیق سده شیراز است بیت مراد انصیحت بود و گفتیم و حواله با خدا کردیم و فیتیم و الاضاحه که گریه بگوشت رغبت کس نه بر رسولان بلایع باشند پس و ما یلینا الا بلایع الحمد لله علی الأبرار و کس علی نعمان که یلیق بکرمه و کبریا که ابن نامه نامه و معیفته گراست بهستیار کس خاتم کسور اللسان ابن عاجز ستم فیضات سنی غلام حسین بن هدایت علی خان بن اسید علم افتر بن سید فیض الله الطالبی که الحسنى عفا الله عنهم البنی والوسی

چند ہزار سوار در رسالہ نمودار اسے کہ مشہور شجاعت و صداقت اند مثل شیخ معز الدین خان الکھنوسے و احمد خان برادر دلیہ خان و اشاہ اینہا بدویہ سند و ستان نوکر سرکار کہینے بودہ در ممالک کہ بتختیز در آمدہ ملازم باشند در اکثر محاربات خاصہ حروبے کہ با فارس و مثل مرہ و سکنان و امثال اینہا اتفاق افتد بمراتب بہتر از طرق سواران بنا بر پاس آبرو سے خود بکار سرکار سے توانستند و از پہلو سے اینہا نفع بسیار بخلق این دیار ہم سے تواند رسید و فوائد دیگر مثل افزائش آبادی سے و توفیر حاصلات ملک نیز دار و *

ہفتم اقتدار یافتن زمینداران و عہد نمودن بران جماعہ

از مسلمات عقلا سے این دیار و سلاطین خردمند و ذہین سے الاقتدار است کہ اصلاً اعتماد بر اقوال بلکہ عہود و موافقت زمینداران کردہ اور ابن الحرمین قلوب طلب و کوتاہ اندیشی بے ادب میدہند و نہایت اہتمام دہشتند کہ جماعہ مذکورہ فرصت نمود و گردن کشی نیامند و استعداد و اقتدار بے وعنا و بہیم نرسانند کہ مفسد بسیار و اکثرانید او اضرار بخلق خدا مثل قطع النظر بقی و قتل و غارت مسافریں و مترودین و رنجانیان رعایا و عموم بر آید و ویرانی ملک خسارت در مالک و اسرارے و تحلل در ملک اسے از پہلو سے ہمین جماعہ مناد و پیشہ بدار شدہ است و سرکات دیب و گوشمال اینہا فوجداران عالمے شان و علمہ دارکان مقتدر مقرر و بوجہ مرقول و فعل اینہا اعتماد سے نمودند و نے الحقیقہ درست فہیدہ بودہ و نہا ل حال برخلاف از منہ سابقہ و ضابطہ ارباب تجارت فائقہ زمینداران این جماعہ را سروران انگلیشیہ بگمان رویہ ملک خود کہ ہر یکے از جماعہ سے ولایت شان چند ہزار گز یا دوسہ کردہ زمین را مالک و دوران جابجا عہدہ آگاہیہ فارغ البال بتبعم و نیز با سے مردم میگذازند و ہمہ با ہم برابر و مانند برادران زمینداران اینچار امر و معزز و صاحب شخصیت آبرو طلب و استہزام اختیار کار و بار زمینداریش بدست او سپردہ اند و انہا جمیع ملک را ویران نمودہ و جماعہ سے سکنتہ انجمنہا بجا آوردہ و منتظر وقت فرصت نشسته اند کہ اگر آشوب سے ازو سے نماید بیکبار سے اعلام بے و منازعت برافراشتہ فتنہ ہا سے شرک احداث نمایند بالفعل از ضرب دست انگلیشیان ترسیدہ و تسلط ایشان ویدہ ہما شات در کار ہا سے نمایند و بوسیله توسل با دوا سقریان عالمے را سے رنجاند و اصحاب انگلیشیہ رضامند و ارا و دہ ہا سے فاسد اینہا سے نمی برند یا مصلحتی در اشتہ باشند کہ بر ما محمول ماندہ است *

ہشتم چنانچہ اشعارے بان رفت

گورنر و ارباب کمیٹ در اصدار جواب ملتہات مردم و احکام سے کہ در بارہ آنہا با مصحاب کونسل اضلاع و دیگر اقبل عہدے باید باشد اشتغال بکار ہا سے خود و عدم فرصت کہ از مجموع مشاغل دارند نہایت وزنگ میفرمایند و ازین صغر عالمی شکستہ خاطر و در کمال حیرانے و پریشانے است اگر وقتی برا سے این کار و شخصی با سماع ملتہات ارباب معایات و رسانیدن بگورنر بہادر و ارباب کمیٹ و غیرہ مقتدران مقرر کردہ و در اصدار احکام و اتمام آن وزنگ نشود و رفاہ عالمے در کمال سہولت و آسانی و ہشتم از نیکیا سے صاحبان در عدل گسترے و رعیت پرور سے می شود و بر اصحاب انگلیشیہ قبلا سے مدار و افسر المونی المئہ قدر بقا سے کہ بعد تحریر این سطور کمیٹ خود برا سے این کار با قرار یافت و الم انتظار از ارباب معایات اند کہ برہ است *

نہم چنانچہ گزارش یافت

کہ در سر انجام کار با کار داسے شرط است نہ مراتب نوکر سے و رفیق پرور سے اگر پاس مراتب نوکر سے مرجوع دانستہ بگلیشیان

نامہ اسے کہ گیت چا اگر تھی آزاد و اس امر کی ہیں کار فرما رہا و مردم را عموماً پس جو داریہ و ملت اسان را اسے
 و جس ملی سپس احوال ایہا را با خود کالوف و در عرض و رافع و سولج سیال کرد اسد اگر چه عاے از مردم سار عدم اعتیاد بر ہے
 اس بنا و نیست اما خواندہ سید سحر طریقیں عابد و است و اسد ملی التوفیق و در میں ہیں ملاقات و عاصت نامہ و سفر مت
 اسخاص این دیار ہم بہت ہر گاہ ہر کسے را داسد پائے و مقدار آسار و کارناست اسد ہر کسے ملو کیہ مسائل و قدر و است
 سے نو اسد بود و ہر کہ را لائی سر کار سے داسد و دست او کار ہے جو چاہیہ مردم و مطلوب ایساں باشد سے نو اسد کہ
 و این کار و دل مصاحت و تفصیل و در عافیت و مطلق مردم و سا پائے عافیت ہر کسے در اوقات ممکنہ مقل و حکایت چار
 خصوص و در مردم و مال کار ملک مقدر و حد نفس و کیلیا را بدیسی تو اسد

ستم متغیث گشتن مردم ار اکثر مباح و محاصل

سلاطین سانی کہ لند لیسر لرا و در میں دیا و زودہ مالک سحر و حاصل جلیج آسار ماس جو در گداسید و در اں ہم با عفا سے
 ساسر و دغاگیر ات و اتقا و مالک و عفا سے الوس و اقوام جو مردم این دیار را سر یک کرداسید و دیگر وجوہ حاصل و
 مد اعل را ساسر پر ویش ملق این مالک کہ ار کرد و با مصاعف اند و اگر است اسد امر اسے سلم و ہر دو چیز ایسا دغاگیر است و
 ملک و اسد سلاطین دیگر اسر ہر فرد دغاگیر ات لند کفاف حد پائے امید و اسر ترقیات و در ملد و سے سیکو کہ متیہا نو دد و لند ہر
 مد و یب و در تھی ہے ار لند اند ارج علیا سے نمود و ویر مسی احق ماس با اقوام آسار ہشت رقا سے قدیم ہی قوم و ملاز
 مد ماسا ار ہر وجہ و جس دینی باب اسر را کہ اسد شمر و ارباب استحقاق و اولاد و متعلعاں ہاں مسائل و در ماکو
 ویر طمانی اتقا و مالک دہسند و سے یافتہ و وجوہ دیگر تجارت و حاصلات مصاحت سر کہ عموم خلاف و اگر است
 سر چہا نوع اسعاع و راں نو و مطلقا انصاف نے نمود و دغاگیر کہ مردم سواراں و دیا دگاں ملازم کہ کاراب سلاطین و
 اسل و پودہ پر و س سے حاصلات محال قتل مردم سے دغاگیر و ملک و اتقا و دد تو سے سے یا سدن ہم لند مردم تو کہ مباح
 احوال مردم اسار و اقتدار مال و در سداراں معد و متا حوال ملال و عملہ و مردم نے دامت انواع تقاضاں مصاحت
 و راں را و دغہ چاہیہ و در احوال اہل ملک سار تھیہا سے طو رافتہ سیک و دیگرہ کہ و سد دغاگیر و دغاگیر و دغاگیر
 کہ اہل ملک کی سیدہ لیا سے گور بر محل ہادئاں ملاز سواراں مالک را مل گروید و قلیل مردم مدد بر ویر ق اساراں کہ
 سر و ف نہ تنگ اند نو گرتہ و دتو سے سے یا سدن میں و در و چل پچام ہر سوار دست کہ در سر کرات ناظم و اولاد و اتقاع
 او و سداراں معتقد ملازم بودہ ساسر سے یا سدن و سار ہم مدین سار کس مصاحت مقدور ہر گور و واد و ہر شہر کہ و
 سارہ مال خارج المال سے کہ را یہ بہ اکیوں نو کہ سواراں ناظر و ہر و جمیع انواع مصاحت مخصوص سر کار کہی و اسار
 انگلیہ است عباد ملاز راں کہی و ارباب حکومت با سہ جو ویر ایسا کہ سے شعل تجارت است کہ اگر سر و راں سبار کہ آہا
 ارین کار اصا یہ سے نماید ہر گاہ حکام دوی الامتد اسار با سدن و لیا سے چارہ و ہر کہ حال اسعاع ارین کار تو اسد بود
 و ہر راں اہل مردم سار عدم رجوع صاحبان انصافات آسار چہ در کہ اختلاف او مصلح و مردم مردم تو کہ شعل سبار کہ و سار
 محمود اند و مقتدر اں اساراں جو سے کہ در کہ سدن مقد و سے لاندہ تا ر ہلو سے آسار چہ پشتر سفق بودہ اند الحال ہم تو اسد بود
 محل حضرت و جس قیومت اتی بہت کہ اگر سے اور مردم اساراں رندہ و مع خیال و اطفال او تک لیسر بردہ اند اگر

سے لیسیدہ و آن کاروان پر سیار طول و سیر اگر مستحکم و در مرتبہ و کار لائق خود کردیدہ آورده حاضر بولایت می رود و
وے حیران سمائے اولستہ مار عدم اطلاع را حوال اشخاص در مہا داں عیار را کہ آہنا جو غ آورده و باغی می سر
در موع مودہ اندر مہج امور علیہ سے گرد اسد و عیاراں دگر کار با ما صلح و انتظام مہام را سر ہم سے مایہ و تا این مہا حال
تا روزگار و در احوال پس آوردگان خود گئی اسد مہیات است را اگر بیا تا آن شخص کار داں ہم در میان ایہا مایہ لیکس
چوں ماسے کار بار کو کسل بہت گفتہ و کردہ اوتان آن سہ چار کس نے حرم تنہا بقی خودی و عیش مایہ کار سے آید
و نور سیدگان دگر نامہاں سر ہم کاراں متوسل و آورده و سے مرصیت خود را ہمار کار داں خود سیار اختیار و انتہائی
کرده و در رانی و ملتہ طرف خود کہ سہ چار کس اہل سے گدارد کہ مرے اپنے پیش رو دیا چہ گور بر مادی را ہنگام در و در محل کار داں
و غیر وہیں احوال پس آمد و در اصل غ سہ چہ اعلیٰ اوقات ہیں حالات دوسے می دہد

چہارم کو کسل بہت

کو کسل کہ آئندہ سست بنوئے بہت کہ علیہ تالی دہا سقیں علیہ اختراع خود و عرض احوال امیر المومنین از مرتبہ
مذا و دلائق آن سرور و دو عمارت اراحت علی آراے اصحاب امریک امر و اگر بکلاف آورده اسر سہم طرف کسرت
افتخار مائتہ آن سر مقتول گرد و در صورت لسا و سے طریق چوں صاحب کلال سنا ز رعیت رتہ حکم دوسے دار و در
اور مائتہ جان حق مقتول در پیش مواب بہت چہا سچہ در مشورے عہد الرحمن نو و این صانع اگر چہ رایت بہت استحقاق دارد
چہ مقتول و شرافت شفیق بہت عرض سادات اہل ماسہ ملی کہ مہار مومنین ماسد و پکار عرضہ نقصات در میان مائتہ
داس امر الحال دین مردم و در حوا و دیت و در خود سے ہم مود مہمدا اذہ امور ملک علیہ عظمہ کہ محل متحد آورده جس اقدام
عقلا ماسد سے مایہ در ہر جہ دیات و مہیات ساریں اہل کالی در نظام سادات و افعال فصاحت و قیاس احکام
روے دادہ و ماسے کو کسل چیں مائتہ کہ ہر قدر امور در دوسہ روز حضور صاحب کلال سر جایا مہا حال دگر رجوع
سود و اہل حاجت التماس کنند چہ آہا دجیر مائتہ تا روز کو کسل رسید و امور دگر در کو کسل میان سود و کلا
ارباب احتیاج حاضر مائتہ اگر اہل ہر امور را سر سے افعال مائتہ حواب آن امداد را مدد و الا امید و اگر کو کسل آجیدہ
مائتہ چوں اجتماع آراہی بکشد بچند جہت از مائتہ کلا و اوس مائتہ صاحب گاہ سہ ملک طرف دگر مائتہ کس از کو کسل
طری ہما کردہ و دوسے بکس بکس طرف دگر گاہ و اوس شہر کلا مئی اوصا حال مائتہ ملک مائتہ شرافت مل متحد مائتہ ہر مائتہ ہر مائتہ
گیشہ ایہا مائتہ کس مائتہ ملک مائتہ دگر مائتہ کردہ چوں در مہا مائتہ یک شخص کار داں مائتہ احوال اصحاب مائتہ
کار گدار و فرمان روا سے خود دوسے کس ملک دار کاں مائتہ و مہار التماس احوال شخص مائتہ مہا مائتہ مہمدا و مہمدا و مہمدا
سے نو و ماں وقت افعال مائتہ ملی مائتہ سے شد و ارباب عرض کام خود رسیدہ سلمات مہمدا سے گردیدہ لیا در
اسفار و مہا سا کاسے و اسفار را مئی گذشتہ و مائتہ سے امام مائتہ این جماعہ ہم کہ یک صاحب کلال و یک مائتہ کلا
سل مہار اہل شرافت را و مہار مقرر خود ہر صورت کام روا سے مائتہ سے شد و ارباب ہمہ جہت و تردد و خلق مہار اہل
سود اگر پیش از مہا مائتہ رات از ارباب عرضہ مہا شرافت اہل کار ہر صورت کہ اہل مہار مہمدا و مہمدا سے اہل اوقات
نور ہر دوسے ارباب سے مائتہ و اسلا سے عزیز و اسفار مردم روا سے گذشت چہا سچہ مہمدا مہمدا مہمدا مہمدا

آنجا سبب بهر و بنحوی سراج تمام می تواند داد و چون جمیع ما محتاج بلور ولایت خود دارند ازین جهت اکثر اهل حرفه هم
منفک و محتاج و در تحصیل قوت لایموت ما خیر و املاج اند زیرا که ما کم و مالک و اغنیای الحال این صاحبان اند آن بیچاره
بکدام کس رجوع آورده از پیشه و زریده خود انتفاع بردارند مگر معاد و دس ارا اهل حرفه مثل بنیا و بنجار و جداد و زرگر و زمان
ایشان هم بلور سابق ملک بعضی پیشتر از پیشه های خود اندک حاصل می دادند و شاید دوسه تاسه و دیگر هم ارا اهل حرفه باشند
که فقیر درین وقت سحریت نکند که آنهان نیست و پیشه و ران دیگر را فوت می کند و آوارگی از او طمان بهر سیده بسیار
جلا س و وطن گزید و بر سر بنابر حب وطن و حسن و ناکا س ساخته و در وایا س بیوت خود آرمیدند اما الحال در
پریشانی و بیکارگی که قوت شب میرنوب و بلا س عله فوج او که وجه طلبانه پیادگان محصل آنها بعلت بر تهتی می باید
دو بالا گشته بیچارگان را کار بسیار و کار و بستانخوان رسیده و این بلا س حکومت فوج ارا س و طلبانه آن شامل حال
جمیع بیکاران بے نواست و اختتام با س و ادنی دار ازل و بنجاند ارد و فریاد رس غیر از خندانند چه صاحبان گلشن
خود از استعمال احوال غریب فراغت جسته آنها را بغیر ارا ان سپردند و فوج ارا ان و عله ایشان رفاه خود ورتبا س اینها س
و هر روز یک بار ارا س و رفیق و مترخان خود می بینند بیت از که از شمع باشد شعله را یابند که می کنند از پهلوی علوم
غالم زندگی بآلوده که الحال نومید ارا س از دست سندیان برآمده و بیجا جان انگلش اعلق دارد و این نقد س موقوف
گشت و روزگار اندک بکام غریب گشت ایزد قضا در امور دیگر نیز همین قسم عسر را به سیر تبدیل می دهد

سوم اختلاف در تعین ارباب معاملات

دیرین دیار و از منتهای سابقه متاخرین آن بود که احوال اشخاص و مایه و مقدار آنها در ساس معاملات و کار دانی و حسن نیات
در یافته هر کس را بکار که لائق آن بود و از عهد سراج تمام آن کار خیا پنجه باید بر س و توانست آمد و مهارت نام و تربیت
آن کار داشت بهمان کار مقرر میگشت تا برین کار بار و رونق نیافتد دنیا گذار آرا سته می بود و در صاحبان انگلیتیه شر ایط مذکور
منقول نیست بلکه مدراج فکورگی و پاس برعایت اشخاص و خواطر و سائلط محوط گشته با کار مقرر می شود هر چند اجتناب
از تمسیت آن امر باشد و گمان نمی رود که تربیت او محظور باشد چه مکرر دیده شد که شخصی در جائی بکار می نمود مگر دید
و از لواحق و جوانب آن کار معرفتی بهر ساینده الحال غریب بر تبه مهارت و لیا قتش خواهد رسید و وقت تقو لیس کار را
با و آن وقت است در آن وقت معزول و دیگر که نهایت اجنبیت ازان کار دارد و بجای او منصوب گشته می رسد
و تا بر ضابطه مستمره این صاحبان که همیشه ابد و رفت بلو لایت خود دارند و ارا و طو طمن کس را در بیجا نیست فندان معرفت
از معاملات و عدم مهارت آن همه را لازم افتاده و انتقال زربا س خطیر ازین مالک اولا یت انگلند فرض می تخم گردیده
هر دو امر مذکور خللی است عظیم در انتظام و آبا دس ابن مالک پیشتر ساسا س فقره و زربا س خطیر برین و صاحبان در بیجا
می آوردند و زربا س کور باز زربا س سابق همیشه و همین جا و ارا و سائر بود و گاه می باشد که یک شخص سالها محنت کشید
و هماره در کار با بهر ساینده امیدوار مرتبه حکم رانی با بهر شیار س و کار دانی است ناگهان دوسه کس تازه وارد از ولایت
که از کار با سبب خبر محض اند انا مرتبه فکورگی آنها فوق مرتبه این شخص با بهر است رسید و بجای او

اگر داشته باشد آنقدر احتیاط خواهد کرد که الزامی و بدنامی و خرابی آنجا را بر عاید نگردد و اینقدر هم که گوییم نعماد الدوله مسطر
 ششنگ بهادر جلالت جنگ کوشید و با دیگر ارباب کمیث با اعتماد و بهوشیاز س خود مجادلات نموده گفتا غنائم و غنائم و غنائم
 با خود کرد و دیگر کس را محال نبود و از کس تا حال بعل نیامده بازم بنابر باس خاطر با که ارباب کمیث بجا آورد و منازعتها که با هم کرد و دید
 زعم طرفین موجب خرابی اکثر کارها گردیده باشد و باید دید که یا پیش بجا می آید یا نه احوال اتباع نیز بدین منوال است چه در میان
 است که بتجویز و تقسیم ابن جلاله درین صوبه مقرر گشته همین قسم پنج شش کونسلیه مدار المہام معاملات آنجا می باشد و همین قسم یک
 متنازع و مالک آنجا ها و حاکم بالاستقلال و الانفراد نیست بلکه امید اقامت عدت مدیدیم ندارد و همیشه در فکر کار خود و گوش بر
 آواز غزل و لقب است می باشد و ملا و که آن در اینها علت دیگر است که اگر در معالطه با هم تنازع شود و باید بگورنریا در کمیث بر کارند
 و از آنجا حکمی خوانند ارباب کمیث و گورنری که جمیع کارها با اختیار خود داشته اند امیر جمیع امور عظیمه و تسخیرات ممالک و حروب با اعتماد
 علاوه کارها می ممالک محروسه هر سه صوبه و مکاتبات ولایت و تدابیر علیه بر بدخواهان اقوام که در ولایت شان درین ممالک
 اند و تحریر حسابها و اخراجات کرد و با و سرانجام با محتاج کارخانجات کمیثی و فهمیدن حاصلات و داخل ممالک مقصود مسخره
 بیرونی و بیعت خود گذاشته فرصت نوشتن جوابها و ملو داران و داد و احکام در کارها اندازند از جمله آنچه ضرورت و ضرورت است
 یافتند برای آن جوابی و حکمی نگاشته اند و الا بعضی کارها با سالها معطل اند یا قسم که متفق علیه آرا می کونسلیه ها می اصلاح شده
 یا بعضی کونسلیه ها به تدبیر می بر مقابل خود غالب آمد و در اول یافت اجرا یافت صواب باشد یا نه بعل می آید هر صاحبی ازین
 اصحاب مدار المہام هر چه و هر کار که مقرر شود اگر زمام انتظام امور آنجا با او مغرض و از زمامی متمد یا اختیار و اقتدار خود متیقن و معتد
 باشد و بداند که نیک و بد این ملک و کارها می ایجا ازین خوانند پیرسید بلد مذکور و کارها می آنجا را از خود دانسته البته بهنگی
 همت در انتظام و سرانجام آن کار خواهد کوشید و باندیش باز پرس آنکه چرا جابدا و اینجا کی پذیرفت و ترفیه حال رعایا و آباد
 ملک هم راضی به تقصیر نخواهد گردید و بدین سبب بلاد آباد و خود هم فواید عظیمه تو انداند و وقت و در صورت اجتماع اصحاب که مکمل
 و کمیت اخیر می شود هر یک نسبت خطا و تقصیر دیگر می نموده از هم جدا شد که خوانند بود و هر یک خود را معاف و مبرا شمرده
 الزام تقصیر بطرف دیگر می خواهد نمود و در ازمنه سابقه از ابتدا می عالم و خلقت نبی آدم هر گاه افواج و ولایات دیگر با این
 آند مسخر نمود کسان که اراده اقامت نداشتند و قتل و غارت نموده علم معاودت برافراشتند آنها را خود کار می باین
 دیار غیر از تحصیل زر بهر صورت که میسر آید بنود و زند و گرفتند و رفتند و کسانیکه تنیه اقامت و ریاست اینجا نموده در محل اقامت
 انداختند این ملک را مملکت خود و مرکز دولت دانسته بقیه السیف را چنانچه نگارش یافت استمات نموده در گفت
 عواطف خود جاس داد و بهنگی همت تبر فاه حال آنها مصروف داشتند و در آنچه آسایش و بهبودی مردم بود و دقیقه فرود داشتند
 تا آنکه زمان توطن یافتند و کشیدند و نوالد و ناسل روی داد و زبان بهمدگر فحیده اولاد آنها با مردم اینجا چون اخوان یکدل و
 یزبان گشتند با وجود آنکه بنود از امتثال و انکسای خود احتراز و اجتناب دارند و از مسلمانان بنابر مباینت مذہب بستر بازم
 نسبت کثرت اختلاف کار با قدر رسوم و اوضاع یکدیگر را بید و وحشت و نفرت از میان بر فاسته باطن الفت اینجا سید و سید
 چون شیر و شکر با هم جوشیدند و در انصرام مهام بهمدگر تاسجان می کوشیدند اولاد رئیس انشا برادگی سترت یا هسته مطلق
 لازم الاتباع می نمود و می گردید که همه کس بطبیع خاطر و الحاحت او حاضر و احد می راد و سرور می با آنها برابر نمی داشتند و بنا
 شهرادگان این مملکت را ملک خود دانسته رعایا را با سجا می اولاد می پروردند و در مدافعت خصم از جمله احوال و انفسار پند

اخراج نمودہ سے حکم حضور پورا را در ملک حامی مدیہ و نگہدار کہ دخل و تصرف نماید و اگر دست آید مقید و سلسلہ
در حضور و سرستند باہماں حاکم عدالت و تاجر کے دربارہ اور سد مطالب آں لہل آرد و سرحد دار راستہ و میدان را
مقتد معدہ طلحہ در ماگیر بہت و ربرہ ماگیر و داران دار راستہ ملک و التماسا اسد اعلیٰ سیر قلع الطریق و انارت کر
در ہر سچ جائے و مکانے سکی متواحد نمود و سر جان آں آسمانہ بلیغ وقع آسمانہ اذ دھلا حصہ بہر ما معدہ سے
باشد کہ میات اسد اور اور ج و حق رکبہ و اگر آجاتا اراں میاں چان کے رہے حواس کہ معداں اطراف
ما داسا حہ حیثیت و اور دام سار سے نمودہ و یک نوعدار مار علمہ تدار کس بر آمد و سوار نو دو میدان راں دیگر
مطلوع او سے ملک و دیگر کار پادسا ہے دستہ او سے پیوستہ و اتفاق ہم کو سال آں معدہ سیر جنگ ملک
و عدال و حرب و قتال و یکہ رو سے دہ لہل سے آوردہ و پیچ ملک از معداں را محال ہو کہ در واقعہ بادشاہ
ماگیرات و اٹاک و التماسا مردم احد سے نص خواہد کید یا او سے ماحر سے را تو اسد رہا یہ ارجح الہکوتہ
و عداراں صورت سے دیگر و غیر را چہ انی اخلاص حیثیت ام طبع حالات متفرق ساداست و ذکر آں
چیدان فائدہ حیثیت انا اس سے محالات نوعدار شیش صورت نگاہ و علم آنا کہ در محادیرین ملک سہرہ و شوق و ما
دیرین عالم یا متہ ناما ظاں و حکام ایں دیار قراستہ و خود ہم حکومت ماہشتہ ایم ساریں خوب معلوم ست و
دکتر سیم در صحن احوال احسانا نو دسار سے ہماراں تسلیم و قانع نگار دادہ سے آید بہر بہت سہ کار
مورہ عظیم آنا کہ تیسیرہ کار شاہ آنا و در ہما س و ہمار و موگر و چپاراں و ساراں و ترخت و جائے پورے شود
نوعدار ایں نو دہ کہ با پادسا بہت صند سوار سار و سار و گسر و زماہ و رلداں نوعدار اں اصلاح و خود و صلہ
پادشاہ ہے چاہے کہ گور سدی نو دہ و ایں ہمہ مردم احوال پادشاہ ہے و ظاہر سلطانے نو دہ اند
کہ اگر امور عظیمہ رو سے میدان و اب ہو کہ دستہ میل عالم موہہ کہ جو جمع سے اند ملک در حوادث بسیار
عظیم ظماں ددستہ موہکہ نامہ اتعناں و قرب و دوار دستہ امج نوعداراں آسمانہ سہ تدارک
آں سے نمودہ و دں آں کہ حکمے رسد و اگر ایں ہم عظیم تر امر سے روی میدان پادشاہ کہ بر جمع احبار
سرا سرور و مطلع سے سد سے ار امر سے عظام بادشاہ راہ سے جائے مقام رانا جو جائے گلاں و سار
و رادان و تدارک شیش سے دستہ و مایہا احکام پادشاہ سے و حاجت ملک و دودش سے گاست و ایہا ملک
سلط و مشورہ و دیگر نو دہ پادشاہ سے و در واقعہ سے سرکار اسے سرکار اس دردن و آشدہ ناصر
نودہ داد ملک و دہ سے دہ سے دہ داد و اگر ار کے بقدر سے دہ سے دہ و دہ سے دہ سے دہ
دستہ انوج دلتھا و ہمار سے کتید و ہما سے دیدار دستہ دہ سے دید و شوقہ نگاہ ہم اچھ معلوم بہت
شاید دہ محال نوعدار شیش دستہ مایہ تحصیل اسلام آباد جنگا کو و ملت و رنگور و رانگا ہائے
و قلعہ ملال گڑہ پور یہ و راج محل اگر گرواج شاسی و سر دواں و تید سے پور و بخش سد چو گے
در محالات مذکورہ نوعداراں پادشاہ ہے و در حال گیر گڑہ ملک عالم مع علاء معدہ سلطانے کہ مذکور
سد کار اسے سر قومہ مشغول و بخش سے و ہتہام ایہا ر عایا و سار یا کام و آرام و کل ملک
در کمال اسلام نو دہ خلق حد از عواطف و اشفاق پادشاہ را سے و دوست و دو و ماگو سے قہای

و قلع نگار و قلع نگار نایاب نیست چون غرض آمد شهر پوشیده شد به عمد تمام از دل بسوی سگ دیده شد بد و نمک الدین نوشتم بود بد

اینها صورتیست از قلع

فرزندان که مزاج شانس نمی باشند سفارش و قلع نگاران و امثال آنها نمی کنند حسب التماس رعایتی با او بعل لک اما از ان کار تغیر شد آئینه ارتکاب چنین امور نباید نمود و القصد چون در ملک دار سگ اہم امور اطلاع بر احوال بلاد و عبادت و عرض ازان آرام و آسایش خلق خدا که ابقا کے سلاطین و حکام را راعی اینها مقرر فرمود و در تمام مرام اینها را بدست آنها سپرد و در سایہ آبادی و انتظام ملک ہمین است لہذا چار کس ہمین یک کار معین می شد و قلع نگار و سوار مخ کار و خفیہ نویس و سرکار قلع اگر یکے دوئے بنا بر غرض در ارتقام احوال خیانتی نمایند و سگ کس دیگر راستی و دوستی ارتقام و اخبار خواہند نمود و در صورت اختلاف اخبار بعد تحقیق اقوال مختلفه فائز و کاذب الیہا و جزا رسیدہ از منصب خود معزول و از آبرو و عزت محروم و ممنوع می گشت الحال در بلاد و سواد ہائے اعظم و در ہر قصبہ و دیات کو کران زمین داران و عمال و جمیع کارکنان و کماہ بعضی مقتربان و قلابان خود را بصورت ملازمان حکام ساختہ انواع ظلم و فساد و در بلاد و بر عباد می نمایند و احمدیے باز پرس ہم نمی نمایند تا بجزا و منراہی رسد باید دید کہ با این حال احوال ملک دار سگ و خفیہ نویس اگر یکجا بجا رسیدہ فوجداران آنها سگ مرتبہ ناظم و از جملہ عالم و بعضی ازینہا ایماندار کار ہائے سلطانی و وجہ اہم و وجہ انفاست بر صوبہ داران ناظم تفوق جستہ کار ہائے عمدہ را بنہا سگ جنان سرا بنجام می وادند کہ موجب حیرت سگنہان و مورد عنایات بنی نہایت حضرت سلطان می شدند و اینہا در ہر صوبہ اقدار و سعادت و کثرت زمینداران مفید انتخاب معین و مقرر می شدند بعضی ازینہا ہزار سگ منصب ذات و چند صد سوار و بعضی ہزار و یا قندمی و بعضی دو ہزار سگ و ہر شے دو ہزار و یا قندمی و چند سگ سہ ہزار سگ تا چار ہزار سگ منصب ذات و سواران بقدر لیاقت او و حاجت کار سگ کار با جاہ و چشم و تقارہ و علم در جا سگ با معین کہ فوجداران زمین آن صوبہ بود ہر یک سگ نشست و علم و وارکان بادشاہ سگ مثل منصب داران و بنحیۃ آنها و سوار مخ نگار و خفیہ نویس و سرکار قلع و قاسم و مفتی و صدر و محتسب و دیوان پادشاہ و دارو نمہ کچر سگ ختم و وہ دہیادہ ہائے برادر سگ او و دفتر خند آسنا ہم ملازم پادشاہ و ہر یک سگ بر کار خود و راجا معین و بکار پادشاہ سگ سرگرم و سگے را از مقتدران مقدم و بنود کما دے نو کہ پادشاہ را بطرف ملازگار او معزول تواند نمود و در مقدمات ہائے فخالصہ علم و دیوانے قلع و دیوان پادشاہ سگ و منصب داران و بنحیۃ آنها در کار لشکر کشی و تدابیر و تنبیہ غفلان تابع فرمان فوجدار کار فوجداران بود کہ ہر جا زمین دار صاحب الوس و جمعیت باشد از احوال او خبر دار نموده نگذارد کہ فوج نگہدار دیا آلات حرب مثل بندوق و جزا و تیر و کمان فراہم آورد و یا قلعہ بر او خود اعدا شد با قلع شکستہ را مرمت نماید و اگر احیاناً در غفلت یا انقلابات امور مذکورہ برائے زمیندار سگ عیسرا اندہ باشد اسباب مذکورہ را از سگ بازستاند و فرمان بر طرف فوج دہد اگر اطاعت نموده فرمان پذیرفت زمیندار را بجا آورد و حاجت نگہدار دو الی اسلحہ انور بر سگین ماختہ گشتال یو اسجے دہد و قلع او را اسما را کا بد و خیال سگے یلغیے کار کرد کہ شمر و را طاعت متوا دمت نمایند و مفضل و مثلاً سگے کرد و در حلقہ طاعت در گوش عا شتہ القباہ و بر دوش کت و سونوے نگہدار و کو باز خیال سگے و گردن کتے او را نمایند اگر کرار سگے و سگے نہیں قسم کتے بہا لعل آمدہ باشد ازان مکان

در ستکار سے یا بنده قد و عتق یا ارحم الراحمین و لقول اللهم آمین دار و غده ہمارے عدالت و علمہ آن بزرگوار کا فرمایا فتنہ بودند کہ ہر کسی کے از عجز و ذلیل و ستان را بمجالی وصول بحضور امر او سلاطین ہر وقت متغیر بود و دار و غده و ارباب عدالت بعد تعین سیرہ و جاگیرات لائق بحال و معاش آہنا مقرر سے شدند تا در جائے معین از اول روز قریب بیک ٹکٹ آگن نشستہ گوشت بر آواز بھونکا باشند ہر کہ حاضر آید و از کسی شکایت نہ ناید اگر مدعی علیہ متشخص و علیہ مشتمل او در ان مکان مناسب لائق قدر و نسبت و قدر اور او الا خود را بلبلیدہ اطہار طر فین تباہل و معان نظر بشنوند اگر امر صلی بہت بمعاملہ و رضا کے طر فین انفصال دہند و اگر اگر عظیم است از گواہ و قسم و وجہ دیگر کہ در تحقیقات یا بد خوب تیقح نمایند و در ہر ہفتہ دوبار کہ امر او سلاطین مخصوص مہین عدالت داشتند علمہ عدالت مدعی و مدعی علیہ راجع گویا ان و صورت حال تحقیق کہ آہنا نمودہ اند و حضور پادشاہ یا ناظم صوبہ یا حاکم ہر سرکار کے کہ قضیہ آنجا است حاضر آند و احوال التماس نمایند سلاطین و امر او خدان را علی ماہی علیہ دریافتہ انچ حق و کوزہ داند انفصال نمایند اگر در ان مجلس منع نشود اجلاس دیگر سے کر دہ و بطوریکہ در خاطر پادشاہ و امر اسے گذشتہ تحقیقات نمودہ بعد تحقیق حقیقت انفصال میدادند و الحال عدالت وجہ عمدہ ہر کہ جلب منافع کر دیدہ مردم آرزو سے خدمت مذکور سے نمایند بلکہ پیشکش نمودہ و وسیلہ ہا بر انگیزتہ سے ستانند و حاکم را با کسی کہ رعایتی منظور باشد این کار با و غایت سے کند چند روز قبل ازین در ماہ دار و غده و اتباع او و علمہ عدالت از جائیداد تحصیل آن بود و صاحب خدمت و علمہ مفکوک اور وحدہ و ایام بکام خود رسیدہ زر ہلے خطیر سے اند و خند و کسے نمی پرسید کہ در عدالت وجہ تحصیلات زر ہلے چیت پیشتر مردم باوین و دیانت جرات بقول این کار کمتر سے نمودند کہ چون حق الناس است مباد پیش خدا مشغول الذمہ گردند و امر او سلاطین پنجہ جس تمام متدینین را ہر سانسیدہ کسے را کہ خدا ترس و صالح حق شناس میدانستند برین کار با حجت و ابرام سے گشتند و زیادہ تر از جمیع امور دین باب موکد بودہ سے گذشتند کہ اہل حق لعل آید و ہر کسے از کسے ظلمی رو و دور ہر کار کے متدین ہوشیار را کار گزار سے سپردہ انداد طرق رشوت و ارتشا منظور داشتند و کسے را مر تھے گفتن بدتر از فحش بود و بعضی این نقیذات و تربیت مردم نیک خصلت بہریدہ مر تھے بودن از معائب عظیمہ بلکہ قریب بکفر میدانستند و حال از جملہ صفات حمیدہ و عمدہ ترین کار و اینہا کر دیدہ بعض حکام و اتباع جو یا سے این قسم مردم اند و ہمین ہا را کار گزار ہر شیار میدانند نا عتبر و ایا و لے الالبصار و رسائی غربا تا پادشاہ چنان آسان بود کہ با آن ہمہ اہتمام و تاکیدات اگر احیاناً ہر کسے ستمی میرفت مظلوم از دو ماہ سے ماہ راہ خود را پادشاہ رسانند و ادراک حضور و اطہار احوال خود نمودہ جنہب سے اہتمام سے بود استر و ادق خود از اقوام سے نمود الحال کہ عالم مردم را رسائی بگوئی و انگلیشیان مقتدر نیست و ارباب انگلیشیہ ملاقات با مردم این دیار کمتر سے کنند و اگر یک دو بار دیدن مقتدران کسے را احیاناً نابروسیلہ و سببی میر آید چون اتقا سے باستماع احوال خلق این دیار یا بر اشتغال با امور عظیمہ نذر اند و علمہ آن قسم کہ در دو وصول احد سے از ستم رسیدگان تا بصاحبان اقتدار تبارک کشف استار خود سے خواہند یا بدید کہ کار خلق بیچارہ این دیار تا یکجا کشید و بچہ مد خواہد انجامید شاید باحوال مردم این ممالک کہ ہمہ رعایا سے ایشان و حق تھا سے این جماعہ را حاکم و مالک گردانندہ پر دختن و کارا ہا ساختن امر عظیم سے شمارند و ہر کسے کہ مقرر نمودہ اتقا و اعتماد دارند حال آنکہ حکام را ازین عظیم تر امر سے نیست و گفتہ اند چیت بدیوان میند از فریاد او کہ شاید زدیوان بود و داد او بد الجہد شد کہ در او افسار نود و نیم از ناتہ دوازدم ہر سے دار و غده عدالت فوعدار سے از دست سپیدیان برآمدہ اصحاب انگلیشیہ باین کار امور شدہ و لے الجہد متخفے در افسار و آزار خلق میند

بلا و آن ولایت را بطوع و رغبت قبول و منظور باشد و ہر چہ در آن کار و کار کار باشد و کلا سے نڈ کو منظور داشتہ با نھا اطلاع نہ
 آندا در سر انجا مش بجان و دل کو شند و عذر دے و ران باب بر زبان نیا رند تو اعد عجمی لب یا رشتہ و ضوا بط لب یا ر غیبت اقرب
 بانظام دارند و در ولایت و درینجا ہم بابیک و دیگر ہاں ضابطہ است لیکن تا حال بسا مردم اینجا و در ملکدار سے این بلا و اقتناع
 لصوا بط و قوا اعد شند و اینجا نموده انچہ از مقصدیان و عذر دست نشان خود اخذ کردہ در کتابہا درج فرمودہ اند ہماں قدر رافق
 و صواب میداند و کنتہ نباسے قوا اعد مذکورہ کہ براسے چہ کار مقرر گشتہ است کشف است و استفسار نمی نمایند یا فقیدہ عمدہ استیجاب سے گذرند
 و فائدہ این تجاہل برانکشف نیست خلاصہ چون ابواب مصاحبت با مردم این ملک مسدود و از اختلاط اباسے این دیار
 نفوذ و بطرفین را از احوال بکدیکر آگاہ سے نیست اشتیاق حاصل دے ازین ملک و خدمت رؤسا سے کمیٹ و کولسیہ ہاسے
 اضلاع سے حاضر و مشیر اند و آنہا نہ از ان جملہ مردم اند کہ اغراض خود کیونہا در انچہ رفاه مردم و انتظام و آبا و سہ ملک عالم
 است ظاہر نمایند و با عموم مردم آد سے رغبت صحبت و اجتماع مقالات و حکایات آنہا اصحاب انگلیشیہ را نیست تا ازین ہمہ
 مردم بعض نیک طینتان و نادل در انچہ رفاه خلق خدا و آبا و سہ و آرام ملک و رعایا باشد بگوش ہوش ارباب حل و عقد
 انگلیشیہ رسانند فقیر درین مقام احوال حکام معالت شعار سابق و وجہ و جہات نباسے ضوا بط و قوا اعد کہ سروران عالمیشاں
 ہر ضابطہ و فائدہ را براسے کد ام فائدہ ہر آورده و عرض از ان چہ بود و متاخرین بالقلب نیست از ان قوا اعد و ضوا بط چہ خوا
 و اغراض باطلہ خود را بہانہ اجرا سے قوا اعد مذکورہ در نظر ہاسے مردم چکونہ آراستہ اند بقدر مقتدر و رشور خود ظاہر می نمایند
 تا اذکیار اطلاع تام برین مرام حاصل آید شاید با عانت و سہم صاحب توفیق اکثر بلا یا از سر خلق خدا مرخصا سے فساد ہا حاصل
 گردید و نیکان حضرت تدب الارباب را رستگار سے اگر گرفتار سے یا غیر آید و فقیر مقتصد سے حدیث شریف الدال سے
 الخیر کما علیہ با جور و مٹاب باشد و اعد سے التوفیق *

ذکر اسباب اختلا لیکہ موجب نفا سے این ممالک و ویرانی بلا و خرابی عباد گردیدہ و انقلاب
 کار ہا و ضوا بط و قوا اعد کہ بیشتر حیوان و براسے چہ بودہ و الحال بچہ ہر رسیدہ سبیل احوال
 بہ ہمارا باب طبیعت و ذکا ظاہر و پدید است کہ بخت سیم اقلیم ہر قطعہ زمین را اثری است خاص کہ غیر آن ندارد بلکہ بنا بر وضع و ارض بلا و ہر چہ خفیدہ
 و قطعہ زمین یک اقلیم اختلاف بسیار پیدا و شکاست کہ عاقل فطن کا دین باب حیوان بیان بران نیست اگر حال جمیع آرا و بلا و دیسان کو در اختلاف
 الوان اشخاص و تار و تہا و محاول و دنیا بیع و نباتات و حیوانات پیدا رشتہ از جملہ بلا و سہنا قلیمی است و بیع و اوضاع و رسوم مردم این
 دیار و معاملات و ضوا بط و قوا اعد نظر و نسق این ممالک از ابتدا الی الآن سبانت تمام با اقلیم دیگر دارد و تا حکام بطوریکہ مناسب
 ایجاد است سلوک و مہمول نذرند انتظام و آبا و سہ ملک و رفاه و سانشین خلق و امن و امان و دین اما کن امکان ندارد
 و ازین جہت کہ این اقلیم منسوب بہر حل و ہریش اشارہ مذکور است اکثر مردم اینجا پست فطرت و ضعیف العقول کم ہمت
 و ہمیشہ مغلوب است کہ کشان دیار دیگر بودہ اند اما ہر گاہ سلاطین یا لیثان را قسطنطین برین ممالک میسر سے شد بعد زجر و تہر کہ لازم
 حرب و قتال و خب و جدال است اما کے اینجا رستمال نمودہ بجان و مال و عرض و ناموس امان دادہ ہر یکے را پیش خود
 بار سے دادند و وزیرا و امراسے مقتدر و مختار و در کار ہا کد لک تا اعلی داد سے حضور بادشاہ و امراء اتباع با ریاقت ہر کسی سے
 ہر کار سے کہ داشت ظاہر سے کرد و سروران صاحب گیا ست و فراست قدر و پایہ ہر یکے را شناختہ امریکہ مناسب سے

برکہ لازم اوست گویا نسخہ گیمیا یافته و روسے نیاز و امتیاج از ابواب لیسان زمان تافته است اگر اندک حسن خلق و تواضع میداد
و مدار الهام و انانی سیر یافت و مشورہ اورا میرفت در نسوان این زمان فطرت داشت منظر خبک کہ ذکر احوال و انقلاب او در
اجزای حسب مقام گذشت اگر چه کس سال و تجربه کار روزگار است اما مرویست بیباک و بالا با سہ در تقریر سخن لحاظ اطراف
و جویش ندارد و اندیشہ صدق و کذب ہم چند ان نیست چند سال قبل از بن کہ نیابت خالصہ و نظامت بنگالہ با قدرت داشت
سیکوتیکہ نہایت از عناف محروم بود و نا قدر شناسار باب عقل و علوم براسے خود بسیار مستبدہ اوقات او ہم نامنتظم اغلب
احیان بہ باز سہ گنجفہ و چیر شغوف و در مجالس بہ بسیار گوئی و مقصہ خوانی سلاطین کس مشغول و با وضاع و مقدمات خود مازان
و میر و بہ خود مرغب اولاد و سیردان با وجود جاگیر سیر حاصل غیر مدخل ہمیشہ مقروض و مصروف ساختن عمارات ہر چند ان
بسیار زیادہ از قدر حاجت و کار موجود دارد و خود مقروض است باز ہم دست از اسراف ہا بر نمے دارد و از ہر کہ ہر چہ بفرصت
یا بہ صورت کہ سیر آید در گرفتار اندیشہ ندارد و بہین حجت بدنام و مورد دلام خواص عوام است و اولادش حسب الاشاد پیر
خود را از ہم بہتر سہ داند و در ملاقات با بزرگان و ارباب خاندان عمدہ تواضع و فروتنی میجوے شمارند ہر دو پسر بلند اختر
با وجود ولقت مقدور و زلفیور سہ مبتلا اند کہ حد سہ ندارد و آنکہ زیادہ از صد نفر خدمتکار در چیدار و مشعلچی و غیرہ علمہ نخل ندارد
و در سواری زیادہ از سہ چل کس ہمراہ نمے ووندانہا ہم از عدم وصول تنخواہ بانالہ و آہ سہ گذرانند معہذا خود را ہم صفت
دانستہ سرتواضع و اخلاق براسے احد سہ فرو نمے آرند رفتن در خانہ کس ہر چند از انخاص مغز باشد تنگ عار خود می وند
و نیابرت مقرر ملازمان مصاحب ندارد و رونق خانہ مجلس خود کہ سہ خواہند ہر کہ ناگہان وارد شود دست از و بر نمی دارند
و تا دیر در اخلاط ہا سہ مار وہ کشا وہ جان اورا بر لب سہ آرند با این حال نمی خواہند کہ کس حقہ خود کشد یا زانو سہ ادب
نہ کردہ نشند بنا برین اخلاق مصاحبان مفت ہم منزجر آمد و رفت اغرہ در دولت خانہ شان کتر است برادرش محمد حسین خان
از حبلہ لیگان و اخلاص و طبیب ہر کامل است و پسرش کہ داماد منظر خبک و محمد زکے خان نام دارد جوان مہذب خوش خلق
سیکوتیک است و قابل ملاقات و اخلاط ارباب عقل و ہوش بندہ علی خان لپہ حکیم الماک علی نقی خان کہ بنی عم منظر خبک
والحال بمصاہرت و بنظر اختصاص یافته اگر چہ مزاج خوانان ہندوستان زیادہ دارد و در شاہجان آباد بہر سیدہ در عین
شباب وارد مرشد آباد گردید اما خاسے از بعضی محامد مثل دیگر منتیان بر خود مغرور نیست با مرد آو میان الف و آمیزشے
دارد و دیگر علمہ و ارکان موافق مزاج آقا و از خدا تر سہ و نام نیک طلبی بیگانہ و نا آشناہ

ذکر بعضی از مصطلحات و رسوم و عادات اصحاب انگلیشیہ و صفو ابط و قواعد سہ کہ
در معاملات ملکی اختیار نمودہ از او ضلع حکام سابق اینجا تجا و زرفرمودہ اند و وجوہ
و اسباب اختلاف لیکہ در احوال خلق این دیار راہ یافتہ اکثر سہ بفلکت و ہلاکت گرفتار گشتہ اند
لکینی عبارت از جمعیت چند کس است لہذا در فرقہ سہ پاہ ہم عدد و معین انخاص را لکینی سہ گوئند بیشتر سہ بفرق انداز
را لیک لکینی و سہ در ہمہ آنہا را صوبہ دار سہ گنندہ الحال ہفتاد و پنج نفر بقدر لکینی است و سہ در ہمہ آنہا صوبہ دار و سہ در
یک ٹکٹ آنرا جماعہ دار و سہ در دواز دہ کس را حوالہ دار و نایک و سہ در شش کس را عملدار سہ گوئند و وہ صوبہ دار مع
اتباع خود کہ جمع شوند یک پلٹن است و سہ در سہ صوبہ دار و یک پلٹن را کیدہ ان سہ گوئند و یک پلٹن گذائی با جمیع

که شما با مصالح خود از سابق و از بد چه مانع است که زفاقت ما را هم الحال اختیار نمایند و سه لک روپیہ مدخرج ماہ بہ ماہ سو اقله
و چه چہ تہ کہ از سابق مقر است گرفتہ رفیق فوج ما کہ بد کن میر و دباشید چہ مناسب ویدرش قبول نمودہ جواب داد کہ چہ مضی
شہرہ یکمہ زرقایا سہ چہ تہ ما کہ قریب شصت لک روپیہ بر شما از روس حساب لازم الاد است با بدہید و آیدہ نشان
تہا سہ نہایت ما و چہ مذکور ماہ بہ ماہ از گرفتہ در فاقہ شما باشیم گورنر جنرل بہادر این استعمار تکلیف مالایطابق دانستہ
و ازین گفتگو با سہ اتفاق است شما مفرمودہ قبول نفرمودہ رفتن کنل پیارس بدین جہت در تعلیق افتادہ افواج انگلیستہ چنانچہ
از سابق بر خود و خود و رخنہ با سہ راہ در آمدن افواج مرہنہ در قلمر و صوبہ بنگالہ و عظیم آباد بود بہت و افواج چہنا جی بر
حد و خود و در کنک نشستہ طرفین در کمین ہدیہ و منتظر وقت و فرصت اند باید دید کہ دگار جہان در این فتنہ با سہ آشکارا
چہ مصالح پنہا داشتہ و طہوران در چہ وقت اصلاح نیداشتہ بعد ازین ابضوح انجاسید کہ مرہنہ ناگپور این گفتگو با سہ راہ حصول
مقاصد کرد اندیدہ چون زما سہ بقایا سہ چہ تہ خود تمام و کمال سہ دیگر مدایا و تحالف گرفت و دکل سہ اورانیز زما و جاگیر
میسر آمد عداوت ویرینہ با سہ واران براہمہ پونا و غیرہ ممالک و کن خود از سابق بود چہنا سہ بر خاستہ نزدیک خود رفت و کنل
پیارس با فوج شالیستہ از راہ گنجام و سیکا کول بطرف مندرج نہضت نمودہ بقلعہ آنجا رسید و اتفاق جبریل کوٹ مکرر
مصاصا با جبرنایک داد اما کار سہ از پیش نہ رفتہ بغیر از حراست قلعہ و دیگر کار سہ نتوانستند وحیدر نایک الی الان باستقلال
واقفہ در صوبہ از کاٹ مسلط است اما قلعہ مندرج بدست او نیامدہ یکبار کنل پیارس لبوار سہ جازقا حدی سیکلتہ
آیدہ رزما سہ بسیار تہ این ماہ گورنر جنرل بہادر از زو سہ قوم خود و بطور مصا درہ پنجو شہ آنہا گرفتہ حاصل نمودہ بمنہ راج
نزد و نیز جبریل کوٹ ہما گشتہ سیکلتہ معاودت نمود اما کنل پیارس و دیگر سرداران مع فوج در قلعہ مندرج اند و شہر بہت
کہ گرانہ و عجبہ و جمیع با محتاج از کا کولات و غیرہ و دران قلعہ بی نہایت بلکہ ما فوفی اللہ الا قتہ است شدت استعلا لیکہ اصحاب انگلیستہ
دارند و از حسن سلسلہ و تدبیر او قہ رسا سہ گورنر جنرل بہادر پادیار بہا نمودہ تا حال کہ سہ سال گذشتہ قلعہ مندرج مفتوح
نگشتہ تا بعد ازین چہ شود

ذکر بعضی از احوال و خصایص مبارک الدولہ و مظفر خبک و منی بنگیم و بیوسیکم

مبارک الدولہ خلف چہارم میر محمد جو خان و درین وقت سال عمرش بیست و دوم است جوان صاحب خلق و با مردم خفا
یارانہ و مصاحبیت مخلصانہ سیکزد راند و غرت و باس زمان و مردان کہ از خاندانہا سہ عمرہ اند بسیار سہ نمادہ ترجم زیادہ
از حد برزیر و بہستان سہ فرماید اما اوقاتش نامنتظم و ہمیشہ مشغول باہو و لعب و مستغرق در عیش و طرب نہ باد دنیا کار دار
و نہ با دین نہ کسی بر دوستیش دل شاد است و نہ از دشمنی او کسے غمگین او ما سہ غلامان و ملازمان او ویدرش روپیہ
بہر چہ بر زبان آید سیکو بند و راہ ادب نوکر سہ و بند گئے سہ پو بند جائے کہ نمی باید مراعات ہنر را بل سہ آبد و جائے
باید امکان نہ اند کہ جہ از کمیشہ اش بر آبد عوام سہ در برسات کشنی از کاغذ کاہ ساختہ و درختہا سہ موزیر آن سہ
در او چراسخہ باشعے روشن کردہ در دریا با سہ رسید بند و ولیدہ گندم بختہ و شیر گئے دران داخل کردہ لبقا سہ بندہ تا فاجہ
بخوانند و آنرا نیاز خوا جہ خضر علیا سلام مید اند سراج الدولہ ایلہ ہم لغز و دولت و جہل دین و ملت یکبار را بن نیاز مخترع
عوام را کمال کرد و فکشتی بسیار بر رگے کہ صد بار او سوار و علم خدمت گزار روشنی بران بودند آراستہ و چہنا سہ روشنی

ذکر اسباب تعویق روانه شدن کرل پیارس که قلعه دار کلکته و سردار عمدۀ افواج انگلیشه است بطرف مندرج با بمحل احوال مرسته های کنگ و اندکے از احوال افواج انگلیشه که بطرف قلعه گوید با عایت راناسے قلعه مذکور رفته بے شائبه ریب و شک

افواج انگلیشه که بسر کرده گئین پامر با نمانت راناسے گوید رفته بود و چند روز سنے در اینجا آسوده و در قلعه او بر کسطنطنیه ان مردم خود نشانیده و در فکر انتزاع بعضی قلایع و اکنه که فی الحقیقه در سوابق ایام از ابا سے راناسے مذکور بود افتاد و بار بار اناسے تفحص احوال هر جای و مکان نمود و راناسے را حاضر ساخت که از جمله جا های آبا سے من بل قلعه گویا راست که از قلایع مستحکم مشهوره بنید و خیده بے قبل ازین سلاطین بابر بیه قهر و غلبه درید تصرف خود داشتند از ان ایام منسوب بیا دشامان و لقبه پادشاهی شهرت داشت چون سلطنت ضعیف و مرسته قوے گردید قلعه داران از بے خبر سے امراد ارکان سلطنت و شدت احتیاج و فساد بنابر نیافتن وجوه متاسره به تطبیع مرسته راضی بداد و ن قلعه مذکور گشته و زر سے معتد به در عرض تفویض قلعه مذکور گرفته خصا برا باختیار ملازمان مرسته گذاشتند از ان وقت در تصرف مرسته است و این معامله در عهد احمد شاه پسر محمد شاه بابر سے رو سے داد چون راجه گوید بنابر قرب جوار که از گویا و قلعه گوید فاصله سیزده کرده است و او همیشه خواهان آنجا بوده از جمیع شب و فراز اطراف و جوانبش کما یغنی اطلاع داشت شاید آن قلعه را سے بر کوه بطرفی مخفی از اغیار و دیوار حصار بهمان طرف بستی بسیار نسبت با طرف دیگر داشت و ارج مذکور را هم با سرداران فوج انگلیشه ظاهر و چند کس که از ان راه واقف و بکلیت داشتند حاضر کرد و سالار فوج انگلیشه زین به مناسب آن دیوار در کمال اختار آراسته و باشت تها طرف دیگر از جا سے اقامت خود که در کوه داشت نهضت نمود چون فاصله پنج شش کرد سے قلعه لشکرش رسید اول شب لشکر را بجا گذاشته فوج را جریده بازین آراسته همراه برد و آخر شب قریب صبح بطرف مذکور حصار رسید و در غفلت مستحفظان بالا سے حصار برآمد و حارسان را بزریر شک آتش بار گرفت آن وقت که سوار و سوار کس ایشان و دخل قلعه گردیده باشند و هزار کس غفلت پیشه اینجائی نهند که از عده برآیند مے گویند قلعه دار مرسته از فرط غیظ و غیرت یا خوف باز خواست اولیا سے نعمت خود را بپاک ساخت و روایت چنین هم مسموع شده که رئیس از ماریسان قدیم پادشاه سے از مرسته بابر عدم ایفای و عده با او باطل نامه عداوت مے پیود و در ظاهر مدارا کرده اند و ن قلعه بود و دلالت و اعانت او این کار ضرورت گرفت علی ا سے حال قلعه در قبضه تصرف و اختیار انگلیشه در آمدنیده خاک در کلکته بود که خرتج گویا رسید و بعد از شک تو پادشاه دما بے این فتح بگوش خود شنید و مسموع گردید که مهاجے سندھیا که از سپه سالاران عمده دکن و صاحب اختیار صوبه مالو او و جین و قلعه گویا بود و درین برسان که ادا خرنال نو دو چهارم ماهه دوازدهم هجری سست بعد رفتن جرنل گاڈرود بنیدر سورت در صوبه مذکور آمده موسم برشگال و زانجا گذرانید و بعد انقضای برسات الی الان اطلاع نیست که سردار مذکور بقابل جرنل گاڈرود که رسه قلعه بسی فته و آنرا محاصره داشت رفته با تدارک گویا ر و افروختن آتش پیکار و در قریب جوار آله آباد کاسپه و کور و داما و مرکوتر خاطر و استه درین طرف مانا افواج انگلیشه که متعین گوید است و با کرل کلک که از راه کوهستان قاصد ملک مالو و او جین از تهرین برسات گشته بود مستعد ستیز و آذیر است عبدالزین بو منوچ یوست که بنابر کثرت اخراجات که از زمره افواج کشته و جوب و کروب است و نیز بنابر صدایات تحط و غلا که اینهم از لوازم جنگ نامرسته است و مرسته کمتر سے جنگ و کوشش

کوٹ باسد چار پلٹن کا از اطراف جمع آمدہ نو و مہیا ہے سفر مند براج گردیدہ پامیدہ ملک شش ہفت پلٹن و قلعہ مند راج است
 ہر گاہ جرنل برسد ہمہ فوجاں مند راج و پلٹن ہاں ہم اسے جرنل کہ بیات مجوسخ دہ دوازہ پلٹن عابد بود بسیار
 برانی جنگ حیدر نایک کا نے بہت چہ بر فوج حسن تدابیر خود جامعہ انگلیشیہ را سے عطا دو تقدیرات رہا نے را در امور عالم بی دخل
 محض میداد و فتوحات متواہزہ کہ در ہند میسر گشت بچھن حسن تدبیر و شجاعت سرداران فوج ہند ہشتہ درین شکستہا بجرنل
 کرنل و جرنل سردار ہما سے کنتہ و الزام تقصیرات بسیار در ہر کار سے بر آہتا سے نائیدہ شکی نیست کہ دنیا عالم اسباب است
 و عقل و تدبیرات و خلقت تمام در انتظام عالم دارد امانہ القدر کہ سبب حقیقی جیل آلاوہ کہ عقول و دواس آفریدہ و بخشدہ دوست
 معطل و مغرول و کار ہا سے دنیا سے ناپایدار من جمیع الوجوہ و قبضہ اختیار و اقتدار خرد مندان مخلوق و مجعول بودہ باشد
 بہر صورت جرنل کوٹ چون سالار کل افواج ملازم کہنی در ہند و امور حروب ذمہ اوست و در مند راج و دکن سوار عظیمہ و عاوش
 قویہ رویدادہ در او اسطامہ مبارک رمضان سال نو دو چارم ازمانہ دوازہم لیسوار کہ جہاز روانہ مند راج گردید و فقیر عدم انتقام
 کہ در ہر کار ہا سے خود درین ایام دیدہ و از علت موت اندیشیدہ بمرشد آبا در گشت چہ اندیشہ فتنہ انگیز سے مرہٹہ کنگ ہم
 منطون و عیال و اطعالت فقیر در مرشد آبا و غریب الدیار بودہ اند و شہر مذکور حاکمی کہ از حفظ ناموس مردم و غنچہ ارے غائبہ خلا
 مستور باشند نیاز و ناظم و نائب ہر دوازمین صفات محروم و انگلیشیان خود امور خوش باشان ہر بلکہ اکثر بر دوسا سے ہند سے
 کہ ناظم و حاکم آن بلکہ گردانیدہ اند سیرہ خود و چندان انتفا سے بجال مردم این دیار ندارند ہفتہ ہم شوال بمرشد آبا در سیدہ
 تابست و نیم دی الحجہ سند مذکورہ در مرشد آبا بود درین ضمن اخبار مختلفہ سے شنیدہ انچہ شمع تر معلوم گردید درین اوراق (اسام)
 یافت و آن نیست کہ جرنل مسر و چون بصورت مذکور از ہزام یافتہ قلعہ مند راج رسید و ہدف سهام ملام اقوام و غیر اقوام گردید
 فوج حیدر نایک بجز نزدیک القلعہ منزل نمودہ آبا دے خارج قلعہ را بغا بوسے خود آورد و صلاح چنان دید کہ وقتی بے خبر بر فوج
 متصل قلعہ بریزد تا شاید کہ کار سے باین صورت از ہش بر دسہ و ار چند را با دو پلٹن گران دیل کہ عیادت از جوانان جدیدہ قوسے
 دست بلند بالا و شجاعان نبرد آراستہ روز سے اول صبح ملکہ آخر سحر بیرون فرشتا چون حیدر نایک از اوضاع جنگ این فرقا گاہ
 و خود ہم جفاکس ہوشیار و از احوال افواج خود خبر دار بودہ ملازمان رکاب را عاقل و غافل نمی گذارد و فوج اہم مسند و تیار بود و جنگ
 در گرفت و از ہر سوار فوج متعینہ حسب امر بانداد و اعانت در رسد و ہر دو پلٹن محصور گشتہ بدر رفتن متوانست و در آن میدان
 یاس ناموس مرد سے و مردانگی داشتہ لہا لم آخرت تنافت و فوج حیدر نایک بفتح و ظفر اختصاص یافت جرنل سردار بعد چند روز
 خبر متعین شدن جرنل کوٹ بہد مند راج شنیدہ ہرجان و آبرو سے خود ترسید کہ مبادا در بخار سیدہ با او چہ کند بناہرین فوج خود را
 انچہ در انجا بود و فراہم آوردہ قلیلی با تحفظ انواب قلعہ و در خزائن و ذخائر کہینی گذشتہ باقی ہمہ را ہمراہ خود گرفت و با توپ و تبارہ
 و انچہ در حروب عظیمہ سے باید جنگ برآمد ازین طرف پس حیدر نایک با فوج شالیستہ و اسباب سے کہ بایست بمقابلش رفت و جنگ
 عظیمی رویداد و از ہر کار کارکنان اقتدیر پس حیدر نایک منظم و متفقہ و جرنل سردار و جرنل و متعینہ لہیت از میدان کارزار
 برگشتہ و جنل قلعہ مند راج گشت انچہ شنیدہ مند حیدر نایک جنگیدن با قلعہ مناسب داند و سے گوید کہ فوج را را می سے چار ہزار گز
 زمین را ایگان بکشتن نمی توان داد اگر حق قسا لے ملک را ببادا و انگلیشیان مغلوب شدہ تا چند دین قلعہ خواہند بود اما از غرابت
 امور انیسست کہ سے گویند قلعہ مند راج چون برکنار دریا سے شور واقع است آب شیرین ساقا ندر و در و خانہ آب بہر چند با فراہم شد
 بہصارت بہست سے ہزار کس کہ از فوج و رعایا و راجا القبتہ خواہند بود سہ چار ماہ و ناسے تواند نمود و چہ آن قلعہ ہا سے ہتم نیست

یاد گیران چه رسیدند و ترسے فرموده بود که شب پیر کا نہفت ساعت بگذرد و سوار شدہ غلامان و آقا و زکی شند و او در سعت
 ہم سوار شدہ ہمان وقت از زمین سوار سیکے کشیدہ طلبید و وزیر نمازیانہ اش کشیدہ سواران غلیہ تازہ وارد اولی ہمارا گفت
 کہ شام سبب الدیارید و شاد ابرار سیکے طلبیدہ ام ماہم باہمیش ہم ایجا با خلاص و اتحادا دلبہرید آہما مغرور با دلبہر
 جماعت خود گشتہ و سندیان را بنجا طریناوردہ گاہے باہم و گاہے با دیگران خانہ جنگیہا نمودند و سہ بار برف و حطوفت نصیحت
 نمود چون نشیندہ ماہر خلاف فرمایش کردند مقصران را طلبیدہ و سہ ہزار و آہما را نیز بریائے فیل کشیدہ از ان ہا بر حساب گشتہ
 الحال لکر سریان جان نسبتہ تابع فرمانند و خرائن را جہاے و کمن نیز بدشتش آندہ و سہم خلاف قیاس دارد و با فضل اسن زرد
 شوکت و نوج و کثرت و طبش و سیطوت ہمچہ مقتدرے را از سروران سہد و شان سیر عشیت و العلم عند اللہ تعالیٰ الفقدہ
 چون حیدر نایک را از طرف مرہٹہ کہ بعض ممالک اورا مسخر کردہ اطمینان میسر شد و درین وقت کہ مرہٹہ را با انگلیشیہ کا رحم و
 محار بہ رو داد راہ آیشی یافتہ بیام فرستاد کہ اگر باہم صلح نمایند و لغرض ممالک مسخرہ نفرمایند باہم با دوا عانت حاضریم آہما
 درین وقت چنین رفیعی از مقتنات ستمردہ قبول آشتی و مصالحہ دائمی سکی از دستروط نمودند اول آنکہ نزد آمدہ شریک
 حردب و کروبا باشند و اگر این صورت منعذر باشد بصوبہ ارکات رفتہ آنجا را مسخر سازد و ما سستیصال جماعہ انگلیشیہ آہما
 افواج آہما نیز داند حیدر نایک ہمہی ستمردہ را معذ و دیدہ بشی تا قبول نمود

ذکر لشکر کشیدن حیدر نایک بر صوبہ ارکات و محاربات او با افواج انگلیشی

حیدر نایک در او اسط سال یک ہزار و یک صد و نو دو چار ہجرے دم اخلاص و اتحاد با مرہٹہ زد و ماہماناں سبے پایان و
 افواج ہجر اسولج قاصد صوبہ ارکات گشتہ چون از آبا دسے مندراج فاصلہ چل پنجاہ کردہ ماند یکبار نو چے را مع سہر خود
 با یلغار فرستادہ آبا دسے مندراج و ساکن محمد علی خان صوبہ دار آنجا را با اسبابے کہ در آنجا یافت متصرف گردید و گویند کہ
 نامر و مہتر خیال تو رسے و قندے کرد اما با عانت و عمارات انگلیشیہ را خراب و کسانے را کہ در آنجا یافت مقید ساخت
 تا آنکہ جبریل سمر کہ بیشتر خباک وزیر الممالک شجاع الدولہ در یکسر زدہ دران زمان سحر و اکنون جبریل و متعن کوٹھے و قلعہ
 مندراج بود از قلعہ با شماردہ صرب توپ و ساز و سراجام آن شل گولہ و باروت و دہ ملیٹن تلمنگہ بارادہ جنگ بر آمد حیدر نایک
 دران وقت پسیر خود جنگا متنت کہ از آنجا برخاستہ افواج انگلیشیہ را در میدان کشد و خود را با او در و یک سازد پس حسب الامر
 بدرحاک آورد و جبریل سمر و فوج را آراستہ یک پلٹن را مع کینان و چند لغٹٹ و انس و چند نفر سارجن و دو ضرب توپ سراجام
 آن فرمان دلد کہ دوسر کہ دہیتتر از جمیع فوج موافق ضابطہ سے رفتہ باشد و خود مع کل فوج عقب سے آمد چون دہ و دزدہ کوٹ
 از قلعہ دور تر رفت حیدر نایک پسیر خود را مع فوج لائق سیم منتظر فرستادہ حکم کرد کہ اول بر سہ پلٹنی کہ پیش سے آید نیز لغٹٹ
 منتظر حکم بودہ متواتر عرض احوال سے نمود، ما شد پس حسب الحکم بجای آوردہ ملیٹن مذکور در او سخت کینان پلٹن جمعیت مقابل
 سبے افزودن ویدہ اگر چہ شروع جنگ و توپ انداز سے نمود و با جبریل سمر و الملالع داد کہ جنگ شروع شد و جمعیت ماہیاں کہ درون
 دشمن نہایت ندارد مدد ماہیاں سید چون فاصلہ بعید و ربیعہ از روز بر آمدہ جنگ شروع شدہ بود و از رسیدن سوا بنجر لغٹٹ
 روز گذشت و تا آبر امر سے قرار یا بد نیز تانے سپرے شد پلٹنی از روز باقی بود کہ جبریل جہا پلٹن را یک پلٹن سابق برآ
 فرمود و از آنجملہ دو پلٹن سولہ اداں سفید و لایسے تازہ وارد و دو ملیٹن تلمنگہ ماہے سہد سے بود و تا آن پلٹن ہا بر سہ شام

کرد آمدن فقیر بکلمه و بنگاله و محلی از احوال غلبه و حسن و حسن

سعادت علی خان سپه شجاع الدوله را لبغات و اداسے رسالت و احوال پیش راناسے بند کور فرستاد و فرستاده با دربار رسیده قلعه کو بند را که خانه راناسے نمکور است بنابر اطمینان خود از زمیندار نکور رقبابوسے خود نگه داشته بصورت و بینهها تسخیرش ساختند

ذکر آمدن فقیر بکلمه و بنگاله و آگاهی یافتن بر بعضی از احوال و کمن

و او از دهم ربیع الثانی سنه یک هزار و یکصد و نو دو چار هجری فقیر را با ضطرار الفضال معالیه خود رجوع بکلمه ضرورتاً و بفرمان قمران تقدیر بر سفر طرف بنگاله رویداد و بر شد آباد و کلمه که رسید اخبار و کمن و غیره اندکی از مقتدران آنجا مفصل تر شنید چون ده این کتاب درین سفر سے نمود آنچه مسموع گردید و لائق اعتماد بود و مرقوم ساخت مخصوص آن حکایات آنکه سر و احوال و رسم و رسوم و ستاره که الحال صاحب اختیار ملایک راجه ساپو و رام راجه و اسلاف آنها نیند و اعیه انگلیشیان باستصال خود دیده باهم اتفاق و رزیدند و فتح کا و کوار که رفیق کرنل کا و رگشته بود و او را در کوبه بیوسله را که از عهد مهابت خلیف مصالحه با حکام بنگاله دارد و احوال مجدد و لبغات مستر المیث و برادر مستر اندرسن با کور و رتبه بد و موافق در مصالحه و مصادقه نموده بودند مورد ملامت و تهدیدات نموده بر فاقه خود خواستند و مفاسد اتفاق را با بلع و بجه فهمانیده رفیق و صدیق خود گردانیدند و کرنل کا و رگشته کا و کوار را در او اسطون و چهارم از یانیه و او از دهم هجرت با خود و منافق دیده چون موسم برسات هم رسیده بود و از حربه چندین ماهه با مرثیه که انفصال ندارد و با احتیاج پیشکری محاصره آنها کمتر میگرد و تنگ آمده رجوع به بندر صورت مناسب دید و برگشته بصورت تمام چند روزه راه را خنک کنان در بدت چهل و پنجاه روز بریده به بندر نکور رسید و در نتیجه آسودگی ایلمی لشکر و آرمستن اسباب جنگ و سفر شغال و رزید فتح کا و کوار گجرات را مفت مالک گردیده حریف و بدخواه کرنل کا و رگشته گشت و با فوج خود در جاییکه اصلا در آنست اقامت گزید و بنیر کور کوبه بیوسله بود و هوسج که جنابا بجه نام دارد و تهدید و ترس سر و احوال پونا از و ار الملک خود که نا کپور کلان است با فوج لائق بیکر نایبه و کنگ رسیده در برسات چاق و فی نمود و و کلا لاد پیش کور و تر جیل حاضر بود و اظهار خلاص مندریش می نمودند اما کور و زیاد و او را کار و کلا احتیاطا کار فرما گشته افواج انگلیشی را مقابل افواج مرثیه کنگ در خنجه های کوبهستان که راه در آمد آنها در ملک بنگاله و عظیم آباد است بر سر حد و ملک خود نشاند و امور بمیز اجمعت آنها در صورت داعیه پیش گذشتن پاکر دانید

ذکر محلی از احوال حیدر نایک و ورو و او مندر راج و غلبه نمودن بر محمد علی خان صوبه و ارار کاٹ که او هم مثل آصف الدوله و مبارک الدوله و ست نشان انگلیشیان است و سخن نمودن او تمام ملک ار کاٹ را غیر از قلعه مندر راج

حیدر نایک اولی جماعه دار ملازم سرکار جماعه فرانسیه و کمن بود و در کور سے آن جماعه از مرتبه نایکی که صاحب دو پانز و پیاده سے باشد تدریج جماعه دار و صوبه دار و کمدان که مدارج نیکری سرکار عموم کلاه پوشان است ترقی نمود و آلقب نایکی با نام او مشهور ماند بعد از ان ملازم راجا سے و کمن بود و ناسے و اقتدار سے بهر ساینده است آهسته آهسته بلند آواز گشت تا آنکه ملازم راجه بلیبار شد و بعد چند سے دیوان راجه نکور را که موافق ضابطه آن ملک مدار الملک و مختار مختار و مد اخلاص سے باشد و راجه ملازمه و فاش گشت و خود دیوان راجه گردیده راق و فائق مهات بلیبار نکور گشت و در اجراء دستور زنده و دیگر کار

ایام مرقوم رسیده سرایه تسلیم آن بیچارگان گردید و لاش آن مسافر شقیقت و مجازا سبب از امر راجع مرقوم به ناظر اسلام و هیچ
ایان تجیز و کتب نمودند و در زمینی از ملکات خود مدفون گردانید و زمین مذکور را وقت قبور ساکنین بنما جبرین و زمین محمود و اطفال
مذکور را که وارسته انداشتند بچانه خود آورده عیال خود فرمود و شغل اطفال خود و وجود معاشش آنها گردید، برای آنها معلم و مربی
مقرر ساخت الی الان آن اطفال در حجر تربیتش جا بسته دارند و با سالیس سکه گذرانند تا، ارسته بجهت و اثار اراده پدرش زنا نام تمام
دارد و نیز تعلقات و نفقات حنا تش میفرزاید و دیگران را هم بخیرات و مبرات موقوف گردانند بچوده و احسانه.

نور محمد که اوج انگلیشه را با افواج سرداران و کمن روسیه داد و بقدر استطاعت شت فساد

پهیل این حرب و قتل و کمن فریقین که با هر دو حرب و بنوده دست و بازو یکدیگر را از موده اند خوب می دانند فقیر آن قدر که
تغیرت عوام و تقریر بیعت از خواص که عبارت از سیدیان صاحب اقتدارند شنبه و مطلع گردیده وین محالف مرتسم مسازد
در عظیم آباد بودم که اخبار بار تنها سکه کرنل کاژر دشمنیدم شروع آن ماین صورت است که چون کرنل کاژر در آیه آباد رسید خبر محبت
شکر سکه مستین آن شده بود و بطرف کاسپه شنبه بجهت شتافت و بان شکر بستی گشت سرداران انگلیشه با بعضی زمین داران
آن فواج و مخالفان را جا سکه بونیل کنند ساخته و عهد و پیمانها نموده راه آن طرف را کشاده و آنها را بجهت خود آماده ساخته
بودند شکر چون خید منزل از کاسپه پیش راند از بخت خبر سکه کرنل سلی که سردار بالا قدر لشکر و کرنل کاژر و تاج او اما از منفر جبر
بود راه گم گشته بجهت شکر بطرف سکه و دشتی افتاد که چند فرسخ از هر طرف آب مطلقا نداشت و آباد سکه هم نبود و موسم عین تالستان
بلکه آخرش که شروع برسات سپید و شدت حرارت هوا سکه باشد بود و دران دشت از شدت عطش و اضطراب فقدان آب سکه چار
سرداران انگلیشه و قریب بصد و چند نفر پیاده مشورتی کشیده و دوازده بلکه افزود و ملول دادان انگلیشه و لاسته ها که شدند و بقیه سرداران
از اظهار ترغ و دشت طمع و احواج خلق و ازین غفلتی که از کرنل سلی روسی دادند نهایت کبیده خاطر از سردار مذکور گشته شکایت بسیار
با باب کمیٹ مملکت نوشته و کرنل کاژر و نیز شکایت ها و از منفر خاطر از و نگاشت و نیز دران خط مندرج ساخت که میان من و او
محبت در سکه گیر و دایم ازین سفر صاف فرمایند یا جا سکه او دیگر سکه را مقرر نمایند و سرداران دیگر را شکایت سلی مدافع کرنل
کاژر و هم گناشته اکثر سکه با اتفاق نوشته که اگر سلاست لشکر و نظریه دشمن منظور دارند کرنل کاژر و را بسور سکه این لشکر مقرر
فرمایند که در بار باب کمیٹ سلی را مقصر و معاتب گردانید و از سالار سکه لشکر مغرول و کرنل کاژر و را با سکه منصوب ده رقم ریاست
کل لشکر بنام او نوشته فرستادند بحسن اتفاق قبل از در و داین رقم کارکنان قضا و قدر روح سلی را از حکومت و ریاست پیش
مغرول فرموده از کار فرمائی سکیرش ماطل گردانیدند و ریاست لشکر مذکور من حیث الاستحقاق و الاستقلال بکرنل کاژر و مسلم
گردید کرنل مرقوم که در حسن خلق و وجود و کم و سلیقه سپیدار سکه و لشکر کشته نظیر ندارد و تالیف قلوب و رفقا و زمینداران راه و نظم و
نسق لشکر و عده و عید و جاسیس کوشیده قدم جلالت پیشتر گذارشته و افواج بونیل که در بار بجا لغت پیش آمد شکست
فاحش داد و در ملک بیگانه و راه نادیده و هجوم اعدایانچ شش هزار برق انداز و هشت یاده ضرب توپ و قناره و اسباب
حرب و کرب و کمال مرد سکه و استقلال دوسه ماه راء بریده خود را قریب بموعدیکه براسه اجتماع این لشکر با لشکر بنی میسین بود
رسانید اما جرنل بکرنل بفر در سده در سکه و امید نام آوز سکه با اتباع خود که در کمیٹ و کیفیت از جمعیت کرنل کاژر و زیاده تر بود
سبقت در حرب مرسته نموده با تمام فوج مغلوب بلکه مغفود الاثر گردید و شکست عظیم را صاحب انگلیشه افتاد با سکه ماندگان آن

از زبان سید محمد خان که درین زمان مترب تر سے از مظفر جنگ نثار و محرمیت او هم مرتبه است که تیج اکبر از امور مظفر جنگ
برایو شیده و بینان نیست فعل سے کر که براسے حصول این کار پذیر و عمو و با حضرت و اہلب العطا یا مؤدہ بر قضا کیے از کلام
بستخط خود نگاشت کہ اگر باز این کار سرافراز شود و دوازده ہزار روپیہ نذر خدا بار بار استحقاق رسا نہ و عجب تر کہ الی الان کہ شروع
سال نو و پنجم از بایہ دوازدهم است و یک سال منتقصہ گشتہ کہ بمطلب خود کامیاب گردیدہ ہنوز نذر و عہد مذکور با بایہ نرسیدہ
سید محمد خان مامور بود کہ اگر بعد حصول مقصود بنا بر اغراض مراتب اسفل از ایفا سے عہد رونما شد شاہجہر و عنف گلو سے مرا فشرده
خواہید گرفت و بالمش خواہید رسانید خان مرقوم حسب الامر یاد دہ سے مانع و اما سوداگر و غنہ دنیا فہنا سے مبارک الدولہ و تعمیر
عمارات نشاء بلوغ و نوساخت و مہارت ضروریہ دیگر نبرعم خود و در میان آوردہ تلی سید محمد خان نمود کہ شہا از ضمان خود بر آمدید من
ماندہ ام باید دید تا کے ایر و تگ و سستی و توفیق الیاد و تیار این زیرک است فرمایہ سبحان انہر لازم باین بسط طالع و احوال موجودیہ
کہ در یک نوع بشر حق رقفاوت و تخالف در امر جہ و طبائع آفریدہ کیے از بہن نوع این عزیز مقتدر است کہ برین کار چہ قدر طمع و
آرز و دار و یکے علی ابراہیم خان است با وجود آنکہ در توسع ہر کاریک مظفر جنگ نمی تواند شد اما ہمتی دایرہ کہ و را سرداران زمان
و حکام عصر نیست و آرزو بہن کار سے سپر خند و دست رد و پاس سے ہفتا بر سر و سینہ این کار زده قبول نفرمود و لک فیضی
الخالق اللہ و دجل و دور و زقبل ازین محمد امیرج خان حلف اکبر قلیخان پدر زن راج الدولہ کہ کجھل جوالش در ذکر و قتل ایام شہادت
گذشت تبارج نیم محم شتر و سال نو و چہارم از بایہ دوازدهم ہجرت بر حمت حق نیست و چہار دہم ربیع الاول سنہ مذکورہ چہر الہم
میر کاظم خان مرحوم برادر میر محمد جعفر خان عمو سے مبارک الدولہ کہ در کجھل سکنی داشت بجوار حمت انبرد سے رفت بیمار سے در را
تقریباً ساندہ چون احوال خود زبون دید بر شد آباد براسے مدا و آند قائد اجل بر آء آخرتش دلالت نمود و در تقابریہ و برادران
خود و فون گردید مرد خوبی بود و اخلاق حمیدہ داشت اگر چہ خائے از سفا ہمتی نبود اما گویا صدق حدیث شریف اکثر اہل خشتہ
بلد بودہ است اللہم اغفر لہ و ارحمہ

ذکر موقوف شدن کونسل از ضلع عظیم آباد و درآمدن ضلع مذکور بہ تعہد مہاراجہ کلیان سنگہ
وراجہ خیالے رام سچسن تقریر سے و تدبیر راجہ خیالے رام و تیا سید خالق بلاد و عباد
در اوسط سال نو و سوم از بایہ دوازدهم ہجرت سے ستر ایوان صاحب کلان عظیم آباد بنا بر تعہد جہات ارتکار و مرتبہ خود و جزو
گشتہ بمندراج و از اسباب ولایت رفت و مشترک سول کہ نالی مرتبہ مشر لا بود کار سے ضلع عظیم آباد و اتفاق کونسل یہا سے دیگر
سے نمود مشر یک از جملہ کونسل یہا تہندراج اما نہایت ہوشیار و در حامت و طرقدار یہا صلب و سخت بود و دیوان اورام کوچن
بنگالے عجب اعوجاج و تشکلف نے در طبع خود مرتفع داشت و مشرنیک و جمیع امور سے اورا سے پسندیدہ از عہد ستر لا باراجہ
خیالے رام و بعض دیگر کہ بسبب ہشاق و افتاد مشر لا رجوع بہ مشرنیک دیوان او کتر داشتند کشیدہ خاطر سے بود مشرنیک
چون توسل بہ ستر بارول سردار کمیت داشت و گرنہ جزئل بہادر اس خاطر ستر بارول بسیار سے نمود بہر کونسل یہا سے دیگر کتاب
و در معاملات عظیم آباد نہایت اقتدار و اختیار بہرسانیدہ بہر یہ میخواستہ متو بہا راجہ خیالے رام بضرورت بعد رفتن
ستر ایوان لا ادا میتر شش نمود و بعدہ الحال ترکشیر در تعہدیر گندہ باز خود خوشنود نمودہ صاحب مدار معاملات پر گندہ زمین پور
و سہرام و ستر سس کتبہ گردید و بر گندہا سے مذکور رفتہ بکار خود داشتہ حال دزدید چون رہا موافق و مدد نہ رسید مشرنیک

دیگر باو ناخوش باشد بران قلع و محدد اسے داند کہ اس بیچارہ مانعوں کیلئے اسے دیر پیہ در کہ ام ملیہ امداد و رحمت
عہدہ بخوانے میں دیار و معاملہ اس دہاکت و دہاکت مردم ایچا کیے ہیں اختلاف است کہ الحال دوسروان انگلیتہ کہ لکھ
و مالک اس مالک امداد کے و سادے گردیدہ و دہاکت دیگر ہم است کہ ان ارادہ قناتے و دفا تہ میں کہ کتب و در احوال و
اوصل اصحاب انگلیتہ و عرب بہت ارشاد میں یاد سادہ کہ گور بر ماورسی حکیم ہم کہ قدااں حکومت مغرب حکمیت
و دامت او در معاملات لطافت ہی حواہد پشت اگر کار و اختیار و دسحاہ ہی علی ابراہیم حانی رارامی باید ساحت تاناد
او کار و اختیار تانکہ استہ آید سادہ میں حکیم و مبارک اللہ و سب و ساحت براور حد در رد و سادہ اسے گفتہ کہ اگر
امدیہ ارادہ دیر چلکا رستہ میں ہم کہ سچ اسے سے اول و در سادے سادہ دسٹ و کار مانگیم اگر ادیہ صرف اسے
سرای مراد سادے کار ماند کہ مغرب حکمیت خلل امدار سے قوت و دولتی کہ در دہامیہ و سار عہدہ او اسے آن فاجر ہستیہ
است و رستہ میں ہم کہ سرگاہ حاجت سودا و صرف سادہ و سار او آنگد ابراہیم علی ابراہیم حانی قول لغز مودہ + +

نکر دو از دنیا سفر گشت اموالش کہ فراوان بود در طاهر بنابر احتیاط از زیر مهر مظفر خبک آمد عند التعمیم مسجع شد کہ پورتنہ رسید اما کسے اموال و جواہر معروفہ اور اد قسمت ندید و العلم عند اللہ الخیر المجید و صدر الحق خان کہ مرد معمر دائم العمر منہ بود و اغلب اوقات اعوالش متغیرے گشت یکسال و چار ماہ و بہت و پنج یا شش روز بنام حکومت فوجدار کے نمود و نوزدہم ذی قعدہ سنہ یکہزار و یکصد و نو و سہ داسے حق را البیک اجابت گفتہ بعالم آخرت شتافت مخفی نہاند کہ صدر الحق خان از مردم گشت و قولہش در بلدہ مذکورہ اتفاق افتادہ باید رخو دلبشا ہجیان آباد آند چون ایام حیات پدرش سپرے گشت و در شاہجیان آباد روی بہیو و ندید عازم مرشد آباد بگا کہ گردید و در سلک ملازمان مہابت خبک شملک گردیدہ بعد قاسم مظفر علی خان داروغہ عدالت گشت در ہنگام آشوب مرستہ بسفارت دکن نزد سرداران آنجا رفت و مورد رعایت طرفین درین اسفار گردیدہ جمعیتی بہر ساند و بقدر رسالہ یافتہ نام و نشانے پیدا کرد بعد مہابت خبک در عصر ہر یکے از متنباعیان بہان حالت بود در عصر نیابت مظفر خبک حکومت بہا گلپور یافتہ بعد چند سہے بغیر گردید و ہنگام ورود گورنر جنرل ہشتنگ بہادر در دولت اورا محکم گرفتہ مجاورت نمود و بعد حصول این فوجدار کے و خطا بہا کے امارت جہان فانی را و داگفتہ مسافرت راہ آخرت نمود

ذکر تعویقے کہ در تجویز خدمات نیابت مبارک الدولہ و دیوانی او و فوجدار کے
و عدالتش روئے داوہ آخر بہ مظفر خبک مرجوع گشت ❖ ❖ ❖

چون گورنر جنرل بہادر اوضاع مظفر خبک ظاہر نے پسندید و منی یکم نیز خواہان اختیار او در امور نظامت و مصارف شہت و مبارک الدولہ گاہے این طرف و گاہے آن طرف بنابرین بعد فوت صدر الحق خان در قیمن و تجویز خدمات مذکورہ تعویقے رویداد گورنر جنرل ہشتنگ بہادر کہ قدر شناس لیاقت ہر شخصے از اشخاص است علی ابراہیم خان بہادر را کہ فی الحقیقہ قابلیت انتظام امور عظیمہ دارد و در ہر کار کے چنانچہ باید ذہن و دقیق اورا ہے بر دلائق این کار دانستہ استمران او نمود و بمشربیر کہ صیاح کلان مرشد آباد و از محلصان خالص الوداد گورنر جنرل بود بر گناشت و خطے لعل ابراہیم خان بہادر ہمہ اوساطت او در ہتفسار قبول عدم قبولش ابلاغ دشت علی ابراہیم خان بہادر اختلاف آراے ارباب گشت و در نهایت مزاج خود با اشخاص این زمان و مہاسنت طبیعت با خدمت فوجدار کے ابن اوان کہ در حقیقت کو توالی و متضمن زجر و توفیق و قتل و کشتن و حبس و قید مردم اغلب بظنون و گمان و اشتغال از ان نحوہ با تہام و انداے خلق خدا کہ مستوجب خسران دنیا و عقبہ است در یافتہ ملاوہ آن استرفناے اصحاب انگلیشیہ کہ ارباب مل و عقد ہر ضلع از اضلاع دہر و کاسے او اگتہ چند سہے ہے باشند علاج از حد مقدور خود دیدہ و قعد امور مذکورہ بر ذمہ خود و دشوار دانستہ عذر ہاے معقول خواست و مشربیر گورنر جنرل را از خود خوشنود دانستہ از قبول کار مذکور ہر باز زد چہ سید انشت کہ نیایے کار ہاے صاحبان بنابر استرفناے چندین کسان و اختلاف آراے ایشان پایدار نیست چہ کہ در ہر کار و ہر اکبر کار گزار و شتر خداے چار پنج کس کہ ارباب مل و عقد کمیٹ اند و اتباع ہر یکے از آنہا کہ وہ بہت کسں یکے ہے شوند ضرورت تا چند روز این کسں آبر دے خود نگہداشتہ جبارا گرم کند و بکار یکہ مامور است اند کے باطنیان بگذرانند و این امر الحال کہ اختلاف آرا و افتراق بلبلان در ارباب انگلیشیہ رائج گشتہ و مشوع یافتہ از متعدد رات است و طبع غیور سلیم متحمل مکا دے کہ ار لوارم اختلافات و نکر گورنر نہی تواند بود و قطع نظر از حفظ آبر و خطر عظیمے باین کسں مظنون است چہ ہر گاہ یکے از عظماء علی الرغم ہر گے

برای قوم خود و عدم موافقت با فرامیس گرفته و ثانی محمود و میان را که بایان ملاطفت قرار یا بدیهه و دستخط سرداران نویسنده و اگر اعلیٰ نگذرد گفتار او را با خود گرفته سرداران مخالفتش را مقهور سازد و چوبه نیست که رگنشته را و چون سیر در سرکار آن جلاعه است البته بعضی با او خواهند بود و بعضی دیگر با اتفاق او پاسا نهاده اند و تنبیه می توان نمود و چون جنگهاست عظیم هندوستان تا بدین دار السلطنت شاهجهان آباد و بنا بر فرمان فرمان تقدیر و تنبیه جماعه بد نهادن از خدا غافل بماند سیر باستانی زده بود و جنگهاست و کهن را هم همین قسم آسان می شود و سید است که بعد تبعیت افواج مرسته جدید نایک را نیز بسبب ولایت مقتور می توان نمود و بعد از این هر دو کار بدون اندیشه از فرامیس و دیگر اهل ولایت کل ممالک فرنگ و اقوای هندوستان را بر و بعضی سنین و شهر و سرخر کرده و فارغ البال بکام و آرام می توان گذرانید و این را خاصه از احوال بنود چه عداوت با فرامیس خود قدیم است و احوال امر عظیمی مثل موافقت مرزوم امریکای آمارا میسر و عداوت با آنها مجدد است متحقق گشته اگر آنها رشک بر شوکت انگلیشیه درین دیار برده چند هزار کس با جدید نایک و مرسته ساخته و رسوا حل و سینه فرو آید و جنگهاست بر پا کنند و اگر کش و شوار و هیچ یک از مرسته و غیره علمای هندوستان وقت یا انگلیشیان یا رنخا بد بود درین وقت خود رگنشته را و بار زور و طاقت اینها را می خواهد و ممکن بود که نقش این مدعا بر استخوان اینها در دست می نشست و فتوحات دیگر هم میسر و تمام هندوستان بی حرج و سرخر گشت و ملخص آنکه گورنر این همه در ارج نظر در زمین درست و دیده عازم بر انگلیش حشر و لشکر و ارسال افواج بطرف و کهن گردید و شهرت چنین دارد که مشرف از سبب و مشرف بر کبریا صاحب کمیت بوده اند این رای را نه پسندیده صلاح و دین می دیدند که بهین قدر ملک که در دست داریم قناعت نموده یا از حد خویش بیرون نیایند و شاید حکم کوشش و لاجتیم هم بهین و بسلاست و اقرب بود و گورنر بهادر درین خصوص سخنان اینها را قبول نداشتند و خود تمنا متعهد این امر و درین کار متفر و گشت در آن اوان شروع سال یک هزار و یکصد و پنجاه و دوم هجری قمری بنده هم براسه امر آن سیر از عظیم آباد و همراه کرنل گاڈرود که از کهنه آزرده خاطر گشته براسه و تفصیل بعضی جواب و سوال خود و جنگهاست رفت و باقی بسیار آشنا و بر حال بنده غمخوار براسه دست قاصد ملکه مذکور گشت و کرنل بیچاره از کارهای سبک براسه خود در ملک لکنو حجاز و توقع داشت بیک ناگاه محروم مانده و معین لشکر که از آنکه آباد و لکنو سبک و کهن مقرر گشته براسه شده بود و گردید و اوضاع ناخوش و خاطر بنده هم مشوش گشت چه توقع اعلیٰ آنها از بسیار بود و دنیا بچه بعد رفتن او بدین عقد کار بنده بسبب اتفاق حکام و مقتدران انگلیشی که در قیولانیا بیهوش و غرق در امور خوب و غیره و چنان تو بهی در کار براسه هندوستان باندازند تا حال نگشوده و ذکر آن در دفاتر و قانع نامناسب است چه کسی مرسته و دنیا تا کجا بخواند و خاصه در چنین مقام و مواقع آنچه مقتدر است میسر آید مصرع برسد و خواجهی نخواست و بچه و تقدیر است و بسبب ناخوشی کرنل گاڈرود و لکنو سالار لکنو لشکر مذکور برای کرنل نسلی که مرسته نوکر براسه و فوق مرسته ابن کرنل بود و مقرر گشته ابن رابع او می باید بود و کرنل گاڈرود بسیار بد و نسلی مطلقاً لیاقت سردار براسه نداشت لکن چون موافقتی میان اینها از حکم کوشش یا ره غیر از اطاعت یا ترک نوکر می باشد قبول نمود بنده و پاس دوستها با او گفت که این اراده که تصمیم یافته امر عظیمی است اما از فرط غرور و کبر باین غیبه می در پی و فتوحات متواتره این جماعه را میسر شده بود و نهایت سهولت میسر شده گفت که دو پلشن ما براسه تمام هندوستان کانی است بنده زیاده میباید و درین خصوص بی فایده و بده خاموشی کرنل و کرنل مذکور حسب الامر کرنل را اندک و اگر دیدن از اینجا از راه کاسپیه و لوبد مل کنند و نواح برار و اورگ آباد و کهن رود و از بنیاسه نیز لشکر میباید و آنرا و گشته است مع رگنشته را و

کہ بعد گشتہ شدن بدشش برکتیہ و استمالت و ہم بنا بر استرخا سے خاطر خربل بدیو اسے مبارک الدولہ مامور گشتہ بعد از ان
 بیاس رضا جوئی جرنل بدیوانی خالصہ بگالہ باوجود عدم لیافت مباہلہ گشتہ بود پس از انتقال جرنل بلکہ بعد مردن کرنل منسج جرنل
 و خانہ نشین بود حسب الاستدعا سے منی بیگ بدیوانی نظامت مبارک الدولہ مقرر گشتہ او اسطحا جادی الثانیہ سنہ یکہزار و یکہ ہجری
 و دو در رسید و مظفر خٹک در مردن جرنل آفسر و سگے بسیار دوستی و سبکی در کار او پیدا آمد و گویند کہ گورنر بنابر بعضی اوصاف
 اعتماد ہم ہر اونداشت لہذا از فوجدار سے و عدالتی کہ بسبب جرنل مع بنایت دیو اسے مبارک الدولہ برای او مقرر گشتہ بود و جرنل
 و صدر الحق خان را بکار اسے نکور مامور فرمود اگرچہ صدر الحق خان را ہم سے شناخت کہ از عہدہ اینقدر کار باہر نئے آید لیکن چون
 از ابتدا سے در و گوہر نراین بار و اقتدار او کہ گورنر کلکتہ گردید مجاورت آستان دولت او گردیدہ و انتقال بہا بیج سومائل نکر دینہ
 و دو و لہتمندان فدر شناس را پاس حقوق خدمت و احلاص از جملہ ضروریات سے باشد تدارک خدماتش باہن غنایت زیادہ
 از لیاقف فرمودہ اورا مغزو و مفتخر ساخت و بر آید او اسے مبارک الدولہ گرد اس را چند روز پیشتر فرستادہ رقم غزل بزرنا صیغہ
 مظفر خٹک کشید و بمبارک الدولہ بزرگداشت کہ تا و در و صدر الحق خان علمہ فوجدار سے عہد مظفر خٹک را بجا ل داشتہ تحت
 فرمان خود نگہدار دمنی بیگ کہ این روز ہارا از خدا سے خواست سرگرم امور سر جوہ گردیدہ خواہان آن شد کہ صدر الحق خان را
 شیرازیہ بیت مبارک الدولہ کہ متع وار د بلکہ اگر میرا بہ فوجدار سے و عدالتش را ہم بدست آرد را سے ہین کار دیوان خانہ
 خود را بکلکتہ فرستادہ با گورنر و خواستہا آغا زہاد و در انتقال صدر الحق خان از نیابت نظامت مباہلہ ہامند و چند روز جواب
 سوال رد و قبول از طرفین در میان بود آخر انچہ مکرور خاطر گورنر بود بانکہ پاس خاطر منی بیگ و مبارک الدولہ تقریر یافت تیار
 بہبت و ششم جادی الثانیہ صدر الحق خان وار در مشد آبا گردید چون مرد سادہ بود و حرکت ہر سے ہم برا و دست یافتہ
 در نمشیت امور بلکہ قیام و قعود و عود و ورود در بار و حضور مبارک الدولہ حرکات سبک کہ دلالت فاشے بر خفا نقش نماید لعل
 سے آورد بہین جہت و در نظر ہا خفیہ و بے مقدار گردید آقا محمد علی نام مغلہ ولایت زارا گویند لعل اخذ مبلغی بوجہ دار سے
 عظیم آباد و آقا عبدالرحیم را عبدالالت آنجا مقرر ساختہ بود و فوجدار بندگی نہایت سبک مغزو و تنگ ظرف در چند روزہ حکومت اغزو
 آنجا را نہایت عاجزہ حیران ساخت خود را بد نام گردانیدہ

ذکر شروع مسازعات و مشاجرات جماعہ انگلیشیہ با سر واران کھن مہیاشدن باب الفاع حوادث

بالا سے را و کہ بعد انتقال راجہ ساہو بجا سے دستوں گشتہ مالک مالک مرہٹہ بود و ذکر او در ضمن احوال و کھن آن قدر
 کہ با جہال معلوم فقیر گردیدہ انشا اللہ تعالیٰ خواہد آمد چون بمرگ خود در گذشت اپر شش قائم مقام او گشت رگناتہ را ویرا
 بالا سے را و را بابر از زادہ اش کہ پسر بالا سے را و بعد یہ فرمان دو مالک مذکورہ بودند از سے رویدا و د مقید گردید و در
 عین قید با مستحقان خود ساختہ بخیع و د فابرا در زادہ خود در گشت و بجا سے او نشست و سر واران ملازم آن بودند
 اختلافت پیدا آمدہ بعضی طرف رگناتہ را و گرفتہ و اکثر سے زن پسر بالا سے را و را کہ مالک بود و سیر و ششہ ملازمات
 بیا فراشتند و بر رگناتہ غالب آمدہ باز مقید شش نمودند و بعد از ان بطوریکہ سے رگناتہ خود و خود را بے اختیار
 اتفاق و اشتی دادند و فرصت یافتہ ہر رفت و با انگلیش صاحب کوسٹھے مینائی ساختہ و حمایت از نشست و بہت
 نمود چون اکثر مالک سے صاحب مالک بلکہ کل مالک سبب و ستان در تصرف انگلیشیہ ہین قسم آمدہ کہ در سوار یک مالک

یکی از آن کینزان رقاصه خود رغبت خاطر علی ابراهیم خان ادراک نموده ترغیب بسیار با خطا طایا و با طماننا کینز است
 وین اثر انباشت تحلیل نموده ام سکه دو هم صحبتان که بان زن سر اسر مکر و قن هم مشوره بوده جو یا سکه بهانه برای خان مرقوم بوده اند نیز
 سبانه ما در آن نموده سکه گفتند که مطابق مصالحه نذر دکنیز سکه بتین نیست مالکش بشما تحلیل می نماید اینقدر احتیاط و احتیاج
 را باعث چه می تواند بود و مرشد آباد از دهنها حکم بلا قوم لوط داشت والی آلمان هم گذاشت که چه کمتر کنس و در آن بلده پاشا موس
 خود دیگران منظور و ملحوظ مانده بود بلکه اغنیا و اقویا زربا درین خصوص مصروف رسانیده عجزه و غریبا را با انواع ترغیبات و دلالت
 بفجور می نمودند و مقتضای کلام الناس علی دین ملوکم این عمل رواج یافته معذور از سنجاب و غریبا را عصمتی مانده باشند و الا از شایسته
 مقتدران اکثر سکه را که بهینید مبتلا بهین علت و عمل بود عیبت دست و در دامن پیرس که زردم رسوا بود و چه که با آن عظمت یک
 طرفش محراب بود و خطا صمد علی ابراهیم خان با وجود و فور شعور و احتیاج تمام ازین قسم امور بدالت شیطین الناس در ضمیمه گشته
 شاید دوسه بار کینز مذکور را حسب التماس مالک او سنجید و خولیش خواند یا بر او تهمت کردند علی اسے حال مطفر خبک بهین امر را
 دست آورید و آئینده با علی ابراهیم خان برهم زد و ظاهر امحضر را آراست که فلان مالک ستر و ناموس من گردید تیار سے این محضر
 که غیر از دیا در سنوائی سود سے داشت شاید سنجید و سنجید انکلبشیا و دروغ بدنام سے انکه با چنین رفیق محسن بنقد را قطع و از تفکاک
 چه معنی داشته باشند بر عظم نادانان خواب بود و الا او به معقول مفهوم نمی شود بهر صورت مطفر خبک شکایت این عمل در محاسن
 عام مکرر بر زبان آورده نشانزد هم صفر سکه کیمار و کجصد و نو و یک سکه علی ابراهیم خان را از شغل دیوانی نظامت برگزیده
 مغرول نموده سکه کلان خود بهرام خبک را سنجید و مبارک الدوله برده خلعت خدمت مذکور پوشانید و علی ابراهیم خان در زاویه خانه
 خود با ستغنا و استقلال انزوا گزیده آمد و رفت و ربار و خانها سے اصدقا و احباب بالمره ترک نمود و او شل بنا بر حسن نیتش با وجود
 قلعت داخل و اخترا ف مزاج چنین حاکم مغرور که بال غرت و احتشام گذشته خانه او مطامع اصناف انام و مرجع حواصن و عوام است
 و بهر دین عرصه اقتدار مطفر خبک سید محمد خان که از رفقا سے مقتدر مطفر خبک و نهایت موافقت و دخل تمام در مزاج او وارد
 مرد و ولایت را بهکمال سخته کار سے و عیار سے است یکی از زوجات رضی الدین محمد خان را بقصد ازدواج خود در آورد و باین تقریب
 که در وقتی رضی الدین محمد خان عازم مکه معظمه بنا بر غرض گشته سکه با منضمین صابیت خود نوشته داده و صی خود گردانیده بود
 آخر فیض آن غریب نموده سکه گذرانید و بعد چند سال رحلت نمود زربا و مال و فرو خانه و حمام عالی داشت سید محمد خان
 بدست او نیز بهمان ستمسک که در وقتش مانده بود قایض مخلصات رضی الدین محمد خان گشته سپرد و سواش را با احتیاط خود گذشت
 و بعد چند سے و ساکط بر انگیزه یک سے از زنهایش را که غیر مادر پسرش و محبوب ترین نسوان او و مالک زربا و اکثر اسباب بود و سجا
 کلج خود در آورد و مالش را هم متصرف گشت و مردم را نفرت از تقنین صی بر تبهیم رسید که هنگام رحلت صدر الحق خان بهد الله خان
 طبیعت حواست که نصبر الحق خان گفته سید محمد معرب را که او هم عجب بابا نیست و صی او گرداند و صدر الحق خان هم ترغیب
 اسد الله خان که امتثال فرمانش بهایت منظور داشت راضی گشته بود زرش فریاد بر آورد و استغاثه و اسکار سدید نمود که من
 زن پیر سے و محتاج بهیچ کار سے نیستم برای من و صی نمی باید و سگر ز رضا نماند و تا آنکه صدر الحق خان از اطاعت امر اسد الله خان
 سر باز زد و ترک تقنین و صی نمود عجب تر آنکه ابرین اقتنا سے که صدر الحق خان در باب قبول و تقنین و صی نمود و اسد الله خان
 نهایت از زده گشت و بهر تقدیم و بهر سبب نه کیمار و کجصد و نو و یک سکه مطفر خبک زن برادر خود محمد علی خان را که در بعضی ایام دو کشتن
 حاکم اسلام آباد و بعضی احوال حاکم موسکلی و بعضی زبان حاکم پورینه بود و سجا در گذشته بقصد ازدواج خود در آوردن زن مذکور را ز

هائین دوازده کس یا بیشتر از سزا نمانند و ناقصین سزا کسی با آنها مختلط نمی تواند شد که مبادا تطبیع نموده از آنجا منتقل
معدلت و انصاف است مزاج آنها را برگردانند این گران جوهری که مقرر گشت و تبدیل فیتا و محکم آن مدت ها گرم بود تا آنکه اثبات
یافت که زندکار گنگار و واجب العقل و سزا او آنست که او را بجلل کشند و در کسب باطن مؤدب و مغرور بدخواه اکثر خلق خدا بود اگر چه
با دوسه کس حسانی هم کرده و طرف آنها را محکم داشته باشند و همین که چند روز کسب از خدش بنابر عارضه مرض یافتن غرض مقصر ماند
در بے ایذا و افتاده تا کار او در خرابی با تمام نرساند راضی بقضیه خود بهر صورت سزا او قبیح و مقرر گشت چون او را جرنل
مسئال ساخته خاطر نشانش کرد و بود که کسب با تو چیز سزا نمی تواند کرد اگر ترانابه پاسی در هم ببردند که هرگز نخواسته ترسید و بهر صورت
که تعصبات گورنر با ثبات تواند رسید و ان تصور نباید و در زید آن اجل گرفته اول خود بمقتضا مصلحتی که در مزاج و عداوتی که با
گورنر داشت در اثبات جرم گورنر مقصر نبود و هرگز اندیشه مال احوال خود داشت ملاوکه به نصیحت و ارشاد جرنل را منع تر گشته
چیزهای بسیار که گورنر را ساخت و در شدت و غلظت همان قسم که بود و سوخ داشت و گورنر بهر بار و نموده تعصبات عظیمه
او را با ثبات رسانید و جواب و سوال این دو کس بابت و خط انگلیستی ترقیم یافته کتابی ضخیم گردید و مجلد گشت نقوش بسیار شده
در آنجا نه اشتها و اختار در رد القصد چون تعصبات و سزا او متحقق یافت تباریخ منقسم حاد و الثانیه سینه کینزار و یک صد
و هشتاد و نه مجری زندکار را بموعدیکه مقرر بود و در حلقش کشیدند و در نقد و سوال او تعلیق شده و حاکم پیشش را بگورنر اس
شد و گویید بخواه و دو لک و سیصد و نود و نهمین قیمت اجناس نفیسه و دیگر اندوختها و او در حساب آمد و مهرهای ساخته
زندکار که بنام اعز مردم بود و این صد و چهاره خانه او بر آید و صنعتها و فاسده اش شیوع و مجور فیتاید

ذکر ساختن مغفر خبک باجرنل کلاورن مامور شدن بفرموده ارباب و فوجدار مرشد آبا و نیا ناطا که تعلق بمبارالدوله دارد

چون آثار غلبه جرنل کلاورن در ظاهر شیوع یافت مزاج مغفر خبک را که فاسد از عجلت و تلون نیست رغبت بآئینش باجرنل
بهر سید علی ابراهیم خان بهادر که مال اندیشه در مزاج او غالب است ممانعت می نمود و می گفت که هنوز بطوریکه سزا گذرد
باید گذرانید و گورنر با شما احسان جان و آبر و بخشش بعمل آورده احسان فراموشی نکرده باید دید که بیا این دو طرف عظیم که بجا
مستحق بنشیند اگر گورنر بجال می ماند استقلال مزاج و اختصاص دیار بهای شما در خلاص خود دیده رعایت لائق بجال
شما خواهد نمود و اگر جرنل شما می شود شما با او بدی نکرده اید که دشمنی خواهد نمود بلکه او هم ثبات مزاج شما را پسندیده و بقدر نام
و نشان رعایتی که مناسب حال شما خواهد بود و بعمل خواهد آورد اما مغفر خبک که اندک خود را و بنا بر اقتدار که با مقتضای
تغنا چند روز سزا پیش آمده بود و طبیعت او باب خرد عارضه و میداند چنان التفاتی باین سخن نکرده راه اختلاط باجرنل
و احوال او بهر بناید و توسل بجرنل جست گورنر ازین محضر و عارضه خاطر گشته او را بجرنل و اگر داشت جرنل سزا او نیابت مبارالدوله
و فوجدار سزا که الحال عبارت از خبر گیر و تدارک قطاع الطریق و وزدان از مالک محروسه و انفصال قضایای درو
و خون ریز سزا و زنا است تجویز نموده و سزا را بهر حال که در مزاج او باطن و اولاد و اتباع او خلعت از کونسل پادشاه
پانزدهم ماه رمضان سینه کینزار و یکصد و هشتاد و نه مرضی گردانید و دوم سوال مغفر خبک می شد آبا و نزل نموده بکارهای
مروجی پرداخت و بهر صورت مردم شهر مرشد آبادی الحمله مطیع و منقاد او بنابر ضرورت گشته تن باطاعت در وادند و او را سزا محبتی میسر
آمده بر و ساد و حکومت جایافت و علم و سزا حکم را بی برافراشت و دوم وی بجهت سینه کور و صبیحه کلان خود را با محمد زکی خان

کہ وہ کس کو مدد ملے اتفاقاً اس کا ذکر اس طرف جو مل جل سے آئے چاہئے کہ گوران نام انگریز صاحب کلاں
 مرشد آنا دو ستر سیرج صاحب کلاں کا نام صاحب کلاں صاحب کلاں اور وہ لکھنؤ میں تھے
 حریل کلاں ستر گشت و سارک الدولہ مع ماورس سو بیگم کے گزشت سے پہلے سماں آئے و بود ناگور ایں دعوت اور اعلیٰ ست
 ہفتہ ہم ربیع الاول سید کمار دیکھد و ہشتاد و نہ ہزار کارہ کے لغات سید و آرقندہ اقتدار و اختیار سے بیگم اور ہزار علیاں
 سرآمد و حاکم سرائے دکنہ تفسیر کر دینا چاہی تھی مگر روز اور مقتدر ہو سیا ناہست ہمیشہ مبارک الدور یا اختیار و آمد و ایار
 وراثت بردارے امد و عتہ دوست او سے ترسانہ کہ اگر اس کے ماتحتی میں رہنا یا بغاوت دیگر گناہاں او دہ شمارا محروم
 حاکم دست اعلیٰ الحیدر مبارک الدولہ احوال میں است کہ دیکھئے اسطوت اسے سرمد و سار دولت او تو تھے دار و چننا
 نوہم در آمد و یا مار کہ مردم را ایں اندیشہ اسد لہذا ہر کہ ہر چہ چاہد سیکھد او را کار کیسے کاری میت و حسی کہ سہا او بایہ
 سیواہ دیگر حوسے ہر سہ ماہ در اس جہتہا ہنود قسط سے بیگم مستور دیات لغات اعلیٰ اوقات در انقلاب است
 و ہر دین سالی ست و ہر ماہ کے او سے یہ محمد حسین حاصل کہ کمال حدت دہیں در وقت طبع دار و سار شوق سیاحت و تحصیل
 علوم ہر ماہ ستر الیٹ کہ انگریزے دکنالی حوسے و صداقت و حال کر کہ نو دہ لیت اکلندہ رفت و اگر تخیلات علما سے آسمان
 در علم سیاحت و معارف و کتب ادویہ و حواس اگر اسیا و معرفت احرام ملو سے دفعہ صامیت دیگر سہل سہل سہل اداں ہیا
 دکن تقدیر گشت مدت در یافتہ را سہ سیر بر اسے اور باک اگر ایں علوم و ہنر کتب و تہذیب اک ہر سیدہ و رسالہ و
 دو سہ صحر ابراہیم دار و ہر چہ گشت مرشد آنا و سیدہ با مقتدر اں انطا طاہر صاحت انا اربین کمر آقہ رفت لکاس
 کے توفیق سیاحت تاسہل شلئے دین چو کہ سہا یہ ہست ہمار نام یک حیات با یاد رہیا و طرف مایہ و ایں علوم و کتبش سام
 امیر کو راہ الدہ ہر چہ کر و گوار یا د گوار ماہ و تو تھے انا مکتور گور مراد کہ در شور و ہوش سیار سے دہ انانی و کار اگر کار
 ماہہ دور گار است و تسلیم و اعراض کار و با گشتہ گویہاں در حراریات ساسب مد است و قاصداں گشت کہ اول مادت
 در شہ و دار قاصد و رات مکتوبہ انکسار و حیات ہستائے شہرہ ایدا حاصل کردہ ماہ اسے حریل و ملکہ لطفت و مطالعت طبعت او
 با طہر سیدہ اسطوٹس و مہمل گرواہ دورا عار اں کو تہ ادیس خصوص سید کمار کہ مردہ ماضی حسیں بالا حال ہست سہا
 رسا مد لہذا ران تبارک سر سہے کار با سہ ساحتہ و مراہ حقن امور پدیدہ حریل ہل و آسان میسرے تو اید سہا سارین
 مد تہا سواہ نامہ و استہائے حریل کہ مد لالت سید کمار و اتناغ او نو در داختہ صدق و دود کہ اموال متعلقان ہر سہا

دکتر معارف سید کمار ناگور نریشنگ ہمار و ستر یافتن او یا قیدیائی قضا و قدر

لہذا اں محبوب سید کمار ہست و آسکار گرواہ اسدہ اگر ملک ہند بسات رسا ہند ایں ملک محبوب یکا یں لاد کہ سیدی دکن
 دستہ مردہ سے سار و ہر کجا نام مردم موافق ہر ماہ کے آہل ساحتہ میں خود دار و سہا و خطوط عدا لہ حقہ سام سر کہ ستر گشت
 اسد درست کردہ سے مایہ طبعے را ایں صورت متاصل ساحتہ ارملہ سکی لاد کہ ہر طاقتے و اس سہیٹیکہ دہد ستر قاسم فلان
 اعدا سار ہر سیدہ و اسانق ہم ہما سے مستعد بود و دست ساحتہ و زرش را از سر کا گپی گشتہ تعریف نمودہ بود و زرش
 امور و حاکم پیش گراں حوسے ہر گشت اگر اں حوسے اس مایہ دکن انگریزیاں ہند و دار و کس بقر و مقرریشہ ہر گشت
 آنا و اتول مد اشتہا شدہ و مرتبہ یا شمار و تبدل یافتہ مرشد شکم کہ دوار و ہر مقرر یا سہ دیگر یا کار و مردم سہل ہر سہل پیشہ

فصل پنجم خود شمرده حسب الاستعار آنہا برای نقد با کثر کسان داد تا محکم سلسلہ حصول مایمول او باشند و علامہ آن دغدہ با ایصال
 خیر بعد و مسل بمقام و مرتبہ مطلوبہ در میان بود بدین جهت زیر بار اخراجات بسیار و قرضہ از رہاے بسیار گردید فقیر و ان ایام
 تار و تارے تیسرا سبب سفر سعادت اثر محبت افترا الحرام زیارت سبدا نام و عترت کرام آن سرور علیہم السلام بکلمتہ آمدہ از مطہر
 متوقع اعانتی بود کہ بک جبہ از فائزہ اونچی رفت و نقصانے برای او در آن نبود و توفیق نیافت توقع این بود کہ جاگہرات سبده لعل خاکی
 خود بسیار و قرض مرا عامل اواز مہاجن ذمہ خود نموده از حاصل جاگیر من برسانند و در غیبت من زیر پای فاضل از دیوان نیت
 نگہدار و مہاجن را با من تعرض نمایند تا من سبب خانہ خراج کردہ و زادے و نمونے از آن حاصل نمودہ را ہی شوم بعد معا
 یا عند الطلب زرامانت بین برسانند و ان ایام کہ پانزدہ ہست روزے فقیر در کلکتہ ادراک صحبت مطہر خبگ مے نمود از زبان او
 بگوش خود شنیدہ کہ در ہر حکایتی دفتر دفتر مرع و تنابے علی ابراہیم خان بہادر مذکور سے کرد می گفت اگر من تمام عمر در خدمت کلاورن
 این شخص کہ محسن من سبب بگذرانم ہنوز از عمدہ اذناے غمخوار سے و احساناے بی پایان او بر نیامدہ باشم و انشا اللہ تعالی
 چنین خواہم کرد و در مخاطبات و محاکات بلفظ قبلہ مے خواند و بار بار حضور شدہ و دیگران می گفت کہ رفقاے نامک ہجرام من
 لگو کہ ترا حورہ در وقت انقلاب حتم از حقوق و مروت پوشیدند و دست از رفاق برداشتہ مرا تنہا گذاشتند و کسے بکار من
 نیامدہ است احد سے من نسبت مگر علی ابراہیم خان بہادر کہ من درم خریدہ اودیم و آبرو سے من بخشیدہ اوست پدر و برادر من
 چنین مے کرد اینچہ این مرد با من کرد و در تمام صحبت ہر دم و ہر آن رضا و خوشنودان علی ابراہیم خان بود * *

ذکر و درجہ نزل کلاورن و کرنل من و مشرف فرانس رؤسایہ کمیٹ و برہین شقاق
 فیما بین گورنر و اصحاب ثلثہ مذکورہ و اتفاق بارول با گورنر * * *

مطہر خبگ در انتظار کشایش عقدہ کار خود بود کہ جرنل کلاورن و کرنل من و مشرف فرانس باتفاق ہم مدارا لہام کار با کمیٹ
 و ہم بر تحقیقات معاملات گورنر بہادر و مشرف بارول کہ چا و چہ سان کردہ اند از طرف پادشاہ و کمپنی در ادوا سط شعبان سنہ
 یکہزار و یک صد و ہشتاد و ہشت در رسیدند و دوس از سرداران اینجانب گورنر بمبرکہ کہ داشت و دوسے مستر بارول بمجلہ
 اصحاب خمسہ کمیٹ معرمانند چون ہر سہ فرستادہ پادشاہ و کمپنی و بر تحقیق تفصیلات گورنر معین شدہ بودند و جرنل کلاورن
 اراہل دول دلایت و ملازم پادشاہ اگلند بود و کرنل من اسید ریاست کل فرج بعد وصول جرنل کلاورن بمبرکہ گورنر می داشت
 و مستر فرانس تالی مرتبہ جرنل کلاورن و باتفاق ہم بودہ اند مطنہ عجیب و دیدہ غریب داشتند و در ملاقات مردم از کسے ندور
 ہم کہ ضابطہ مخصوص نہاد است نمی گرفتند حتی بعضے ہمار ہم بطور یہ اگر کسے فرستادہ نمودند و معاندان گورنر را تا
 کردہ ما خود موافق مے ساختہ چنانچہ نہ کار کہ از عمد شمس الدولہ و لارڈ کلیت و دیرین زمان عماد الدولہ مستر ہنگ ہم مطرد
 بود نزد جرنل کلاورن و کرنل من و مشرف فرانس معزز و مقرب گشت و بواسطت او اکثر ان طمع پیشہ فساد اندیشہ با مبدا اقتدار
 یافتن با اصحاب ثلثہ مذکورہ متوسل گشتند و تحقیقات رموز و امور مخفیہ گورنر ہنگ عماد الدولہ شروع افتاد و دیرین ہج کس
 نا چاقے صحبت و تباین آرا سجد کمال رسیدہ تشویش شدید سے متبوسلان طرفین بلکہ در کل مملکت و معاملات رو سے داد
 خے فیما بین جرنل و مشرف بارول خانہ جنگی بالفنگیہ موافق ضابطہ آن جماعہ لعل آمد و کس کہ عبارت از گورنر و بارول باشند یکیل و
 یکراے مانند و سہ کس مذکور با ہم موافق بودہ بہرستان شدند طرف جرنل را بنا بر کثرت اصحاب کہ کس بودہ اند گورنر

کا فریغہ طلب نہ سمجھ کر پہلے چنین امور بگردم مراد ان جناب اعتقادیکہ باید ہست انتظار چنین امور برک پہناید کشیدہ دوم آنکہ درین کار ما
 حکومت کسی بران حضرت نیست اگر بنا بر عدم امتیاط با سو او دلی نشان ظاہر نشود برک من سبیل چارہ کہ بنام ہندوم راہ لعن تسخیر
 کشادہ دینا تہ بر زبان سبیل خبر ان از خال باطن من ملاستہ و شہادتے جاری خواہد بود کہ صاحبان آخرا من ہندو چہ ہندید کہ معتقد
 نشان از جناب حضرت شاہ مردان گردیدہ روز سبک استقبال جنرل سہٹ بیارہ میرفت در یکیشہ پور لطف پشت تہانہ اینجا
 کہ مگاسے معروف و خیمہ گاہ واردانت محل خیام او گردید صبح ازان جاکہ عازم پشتیرو اسپ سوار کھاس او برد و خیمہ بود ملارمان و
 ہمہ اسیان ہر دو طرف شارع دورتر از مکان اقامت صف بستہ برای سلام موافق ضابطہ استادہ بودند بندہ اندرون خیمہ رفتہ ہمراہ او
 برآمد بر بہمنان مجا در تہانہ مذکور مدغمہ خالے دیدہ و فرست را غنیمت شمر دہ چند س نزداد و جمع آمدند و میکہ میخواست سوار شود و سوار
 کردند و گفتند کہ اینجا سہاد بود و امر وزیران کا روزین است بخشتہ با ہم باید برسد جواب داد کہ سبک برک ریارت این مکان
 و خدمت این استان آمدہ باشند از او باید خواستہ مرار جوئے و عرفہ بشنا و اینجا نیست با وجود ہمت و اسے نداد و سوار شدہ
 راہ خود گرفت و مکرر دیدہ شد کہ فقرائے ہندو در راہ از سوار ہا نمودہ اند و فلو سے ندادہ و ہماندم فقیر مسلمانے بنام حضرت
 امیر المؤمنین با اولاد ظاہر پیش چیزے خواست یکے و پیہ بہان وقت داد و از رفقائے رازدارش نیز مسموع شدہ کہ در سفار
 ننگاکہ و کلکتہ کہ ہجوم تہانہ با در راہ است بعضی رفقائے معتقد علیہ او کہ در نہیب خود متعصب بودہ اند دالت بر ریارت بعضی
 از انما کن مذکورہ سے نمودند عذر سے خواستہ و صد و صد کے دادہ آہنا را محض میکہ کہ از طرف من ہم شمار اسم ریارت
 بعل آرید و مرا معاف دارید جیسے کہ کہال تکلف برک خود نو آراستہ بودند و ان ترغیب اطعام بر بہمنان در ان مکان نمودند
 گفت خانہ مراضع و کیفیت و آلودہ خواہند کرد اگر ضرور باشد زرے گرفتہ در ریگ گنگا طعاسے یا نہا بخورائند و ہم در ایام قحط
 کہ اساک باران بود و دیاس خاطر دالت مرید ہر ورک کھینکند اس و سر دار سنگہ شیش یکے از بر بہمنان کہ مرجع ہود و وقت متال
 خود بوزفت او ورود و اختلاط راجہ شتاب برک فوز عظیم شمر دہ آمد و شد برائے از دیا و اعتقاد راجہ لبو سے خود شروع نمود
 روز کے گفت کہ مہاراج موافق طلوع شہانامے بخویند نمودہ اہم از حملہ او را خود مقرر نماید در جواب گفت کہ من بور و اسمی از اسم
 مشغولم و برک من کا فہست او پرسید کہ آن اسم چیست اہل اخفا نمود چون بر بہمن سبالنہ را از عہدہ بر بنڈو گفت بنام پاکتر
 بر بہمن بر خیمہ او مستقر گشتہ آمیزشے خواست و گفت کہ مہاراج رام و رحیم اسم یک مسمی است جواب داد کہ فوجے بہن ہدیاس
 بر بہمن فرق را پر سبک گفت در لفظ رام تو ہم ولد دسر است و در لفظ اشتر تو ہم نوت و ابوت کے نیست ازین احوال کا حال
 ارتقام یافت ظاہر سے شود کہ اعتقاد او با معتقدات ہندو تطابق نہ داشت بلکہ باطن الاسلام بود و ہاتھرا علم لبر (ترا اعتقاد و ضمائر)
 اما چون مراعات بسیار با آشنایان و دوستان منظور داشت و خیانت در مال کہنی نہایت حفظ آبرو سے خود نمی نمود و در
 وزیکہ خاص او بود و مصارف او و نانے کرد بعضی اوقات برک بعضی انگلیشیان کہ متوسلان عظمائے آن جامعہ بودہ اند رعایا
 و البصاں رے منظور داشتہ و ہم بر کبر سے از مخارج زیادہ برید اخل خود و کار نامناسب دور از صوبہ از او بر سے زدکی
 خود در اطلاق کہ عبارت از یومیہ محصلان متعین بر مالک ارن و مجران است انصاف را کار فرما گشتہ تہانیکہ استحقاق یک
 بسا و ل یا دو منرا و ل داشتہ دہ سے فرشتا و وزیر کہ ازان حاصل سے شد بسیار کم در سرشتہ و قدر دخل کردہ مبلغی خطیر علیحدہ
 بر اسے عطا یا سے خود سداشت و دم آنکہ با ارباب جاگیر و املاک و المتغابہانہ نمودہ سے گفت کہ ظلال انگلیش دیدن اسناد
 شہاسے خواہد و بنام آن کہسے کہ با او رعایا تہ منظور داشت اسناد و ثائق از و کلاسے ہر یکے طلب شدہ و حوالہ سے از

عظیم آباد و معاودت نمودن بہ کلکتہ سیر مکث و درنگ

شتاب و رود راجہ شتاب را سے عاود الدولہ ستر شنگ بہادر گورنر ہم تبار ملاقات شجاع الدولہ قاصد بنارس گردید و
پانزدہم بیج انسانی بر شد آباد آمدہ و در آخر ماہ مذکور یا شروع جماد سے الاد سے سنہ ہزار و صد و ہشتاد و ہفت ہجری سے بعد چند
روز از رود شتاب را تعلیم آباد رسید و قاصد بود کہ مہاراجہ مذکور را ہمراہ خود گیرد و بر جناح سفر آخرت بود مقرر ہمارا سے
خود کہ واقعہ داشت گفتہ تن بر فاقست در زندا گورنر و روز عظیم آباد ماندہ بہ بنارس رفت و ما شجاع الدولہ کہ او ہم ہما نجاہ
دیدنش آمدہ و بود ملاقات نمودہ جواب و سوالیکہ داشت انفصال داد و واسطہ ملاقات راجہ جیت سنگ لہر را ہم بلوئ سنگ
زعیند ار بنارس کہ پیش بسبیل برستے قبل از ورود گورنر مردہ بود و یا شجاع الدولہ کہ گردید و بنا سے راج اورا استحکام دادہ
معرض شد و تمیہ معاودت تعلیم آباد نمودن درین عمریہ کہ او اسطیایا و آخر شہر جماد سے الثانیہ سنہ مذکورہ بود راجہ شتاب را
ازین عالم در گذشت عقائد او و لیسش اگر چہ مطابق ہنود نبود بلکہ طرف اسلام غالب داشت اما بنابر ہمت خاصے اقارب
و اقوام و صاحبان سے دیگر موافق مشرب ہنود و حبش را در آتش سوزہ کشند گورنر تعلیم آباد رسیدہ و معدود ایام توقف
در زید و منابر دفع بدناسے خود کہ تا شتاب را کئیہ نمودن مردم گرد و راجہ کلیان سنگ لہر راجہ شتاب را اگر چہ بیاعت
این منصب با اعتبار حدیث سن و سال کہ غفوان شیا بش بود نہ ہست بکار ما سے پیش ما سر گردانید و جاگیر ات و
در ماہ سہتور جال دشتہ ملاوہ آن وجہی بر آزن شتاب را مہاراجہ کلیان سنگ انزو داما میت و پنچہزار روپیہ دیا
نظامت کہ با اختیار او بود موقوف کردہ و جبہ کہ مناسب داشت با اختیار کو تسلیم پاکذاشت و در ماہ ہرم را اندک کم و بیشی
نمودہ و تنخواہش بر کونسل و خزانہ غلامہ نمود و خود بجلت ہر چہ تمام ہر طرف کلکتہ نہضت فرمودہ * * *

ذکر بعضی از حالات راجہ شتاب را و گذشتن نیکنا میہا درین عاریت سرا سے

راجہ شتاب را از قوم کاتیکہ سکھ سینہ منوہن شاہجہان آباد ست نمک پروردہ غاذا ان مصصام الدولہ سپہ مصصام الدولہ
خاندوران اسرار امر او از ملاران آقا سلیمان گرچہ کہ غلام مصصام الدولہ و میر سامان و معتمد علیہ خانہ او بود و اول تقلیل وجہی
ملازم شد آخر حبش کار داسے و نیکو خدمتے مدارا ملہام خانہ آقا سلیمان و صاحب اختیار سرکار مصصام الدولہ گردید و چون
مصصام الدولہ بر حمت حق رفت و در شاہجہان آباد انقلاب بسیار پدیدار گشت بود و خود در ان ملک صلاح و زیدہ دیوان
پاوتنا سے صوبہ تعلیم آباد و خدمات محالات حاگیر صاحبزادہ خود کہ برگتہ لہج و مالہ بود گرفتہ درین نواح آمد و چنانچہ مذکور
شد بوج اقتدار رسید نہایت ہوشیار و متصدک معاملہ دان کار گزار جز و رس دقیقہ یاب در ہر باب بود اکثر فرہیبا داشت
بدانست فقیر از جمیع رؤسا سے منہد و ستان کہ درین جز و زمانہ ممتاز دیا و بود متصدک گرے خالی از شجاعت و دلیر سے
بنو ہر چند در کمال عروج و مرج و زیر و پا و شاہ و اکثر اقویا سے عصر گشت اما نخوت نہاشت و با نجاہ و بزرگ زادگان با
نہایت تواضع و فروتنیہا سے گذرانید و مطلب ہر کسے در شروع التماس دریافتہ اگر کیاقت بر آوردن دہشت سہولت و
آسان سے سرانجام میداد و الا عذر موبجے بشیرین زبان سے خواستہ سائل را خوشنود میگردد و آیندہ با آنکہ هجوم کار با دبا انواع مردم
گفتگو داشت و از اول روز تا دو ہزار اول شب قریب بہ ثلثی ازان در جواب و سوال میگردد و آیندہ دل سنگ نگشتہ با او سے
کسی ہر چندہ در عرض حاجت مبالغہ پاکند خوشنود نمی کرد و سخن در شتی یا کلمہ شوش و شتی از زبان او سموع نشدہ با و جوہر سے

کیٹ واردمرشد آباد گردید و دو ماہ و چند روز درمرشد آباد بودہ از بندہ و سبت معاملات و عزل و نصب بعض عملہ کہ متوسل از دیال ولایت
مظفر خلی بودہ اند تا عند معاودت بجلکتہ گردید و در ماہ از باب نظامت مع ناظم بنام کہ سابق بسبت و چار لک روپیہ بود شائزہ
مقرر نمودہ منی بیکم را بجهت آنکہ مبارک الدولہ بسبی حدیث اسن است مختار معارف مبلغ مذکور ساخت و این مبلغ برای کار خانات
امارت و در ماہ مردم واجب الرعاۃ کہ ہمیشہ ملازم و مورد مراحم ناظمان سلف بودہ اند و بر خرا از عشار و اقارب میر جعفر خان شہو
مدخلہ او و بعضی از اخلاف نہایت خبک مرحوم و منتسبان آن و دومان و سباب تجل و عملہ ضرورے کہ برای عمدہ ہای اینجا باید
از سر کار کپنی سے و سبند و ہمین قسم و جی قلیل سربا بعضی مردم عظیم آباد غیر مواجب نائب اینجا کہ اکنون پیر شتاب را است ہمیں شہ
لیکن چون شراکت مادر ماہ کلیان سنگہ پیر شتاب را گذارد و در دست او نیست مردم اینجا بلا حرج ماہ ماہ سے یا بندہ چون وجہ
معین مرشد آباد لشراکت ناظم و در چکا پوے اختیار مبارک الدولہ و نواب عملہ اوست کہ بعد بر دو سہ سال تغییر و تبدیل سے یا بندہ
و کسانیکہ حیدر وزیران کار معین سے باشند با ہم تفاق داشتہ و سپے خرابے متوسلان سہدیکہ و طمع و افرا فتادہ بہر جیکہ کہ در بندہ
و نو از نہ خانہ خود معمور و وظیفہ خواران را کہ معدودے از نجبا ماندہ اند ہمیشہ عاجز و محروم از وجہ معینہ سے دارند عجدی کہ
وجہ مشاہرہ بعضی شائزہ ماہ و از بر خے بسبت و پنج ماہ و از بر قبیل و سرکار بسیار باقی است و چند بار ہمین قسم باقیات
را بیکہ چند ہضم نمودہ اند از جملہ حیل کی آنکہ الحال اگر کار غلطی این با سے بدھید آیندہ ماہ ماہ خواہید یافت و گاہے در وجہ
تقصیر نمودند کہ این قدر را ماہ ماہ توانیم داد و آنچه با سے ماندہ مقدور ما نیست معاف نمایند با این حال بازار اعطای و ایصال
آن وجہ بہ ستور و عریا سے بچارہ کہ درین زمان ویر آسمان سبند و ستان وسیلہ معاندانند خصوص نوکران مرشد آباد و شہ
خود مردم و مجبور اند و بجائے سے گذرانند کہ نصیب کسی مباد و سرداران معدلت شعار مثل ناظم و نائب و دو بیگمات عملہ مقتدر
اینہار اسیر گز نظر تر سے بحالی در ماندگان بچارہ نیست اگر این قدر مبلغ ہم کہ مقرر است بطور انصاف و تبعیت عقل حقیقت
بین القسام یا بد و بمصارف مناسب در آید مردم بسیار بکار آمد زندگے توانند نمود و از دست و دولت اینہا توانند آسود
اما بمقتضا سے دو ایر فلک کج رفتار و حرمان حکام از عقل معدلت شعار سرگز بنجا طر ناخدا ترسان بے تنگ و عار و غدہ این قسم
امور خطور سے کنند و در امر کیہ نباید و بیج کار دنیا و عقبا سے اینہا نباید نہر را بلکہ لگوک مصروف سے رسانند و از فضو لیکہ
خود باز سے آیند چنانچہ اثاث و اموال سے غریب بہ بعضی از اعمال اینہا کہ از نہر ریکے و از بسیار اند کے است اشعار کردہ اند
القصہ گور نہر لاجد انفر اغ از امور سے کہ مرکز خاطر داشت بجلکتہ معاودت نمود و در سہ ششم ماہ جمادی الثانیہ یا شائزہ ہم
ماہ مذکور سہ ہشتاد و ششم از ماہ دوازہم را سے گشتہ بجلکتہ رسید آن زمان حکم باخصا مظفر خلی و شتاب را در کیٹ نمود
در یک کونسل شتاب را سے برای جواب و سوال سے رفت و در کونسل دیکر مظفر خلیک * * *

ذکر نامی یافتن مہاراجہ شتاب را سے از اتبلا سے گرفتار یہا سے جان فرسا سے

چون شتاب را کا فذ خفق و دامن از او گویا یک داشت و بر او مواذ سے ہم چنانکہ غل امور او توانند شد بنود نسبت مظفر خلی
جواب و سوال او زود و انفصال یافتہ بخلصہ او با برأت ساخت افحالتش از جمیع ناشم و زلات کہ ستم و مخنون بود در دست مکا لہ
و بنا طرہ یک سال و چند ماہ مسرآمد و گور نہر و جمیع ارباب کیٹ عذر خواہ سے بسیار و مہربانے و دلجو سے بشمار نمودہ و شہ
اعتراف آنکہ گمان عدم دیانتی کہ نسبت مہاراجہ شتاب را بنا بر بعض جہات در دہا سے اصحاب کیٹ و ارباب محل عقد

ذکر رفتن مغفر خلیج بکلمه در پیر کمالی حاجی

مغفر خلیج خود مستعدی امور متعلقه نظامت گردیده و متار در المهابام امور متعلقه نظامت و مرسله و اما لایق مبارک الدوله گشت اعتبار علی خان خواجه سراسر لازم خود را که از فرمان مومن الدوله محمد اسی خان مرحوم است نائب نظامت مبارک الدوله گردانده مالی از دست آن خواجه سراسر گنج خلق تنگ بخت بجان و در امور خود حیران بودند متنی بگویم اگر چه از قبایل نجیب غیر قه شرفا نیست اما پیشیار مستقل مزاج آنچه مقرر سازد ویرساند و بکنه اکثر کارها رسد اینقدر دارد اگر نایب مقتول و پیشیار از نجیب مقرر میگردد و خود پرده تنگی در میان گذاشته جواب و سوال مردم می شنید و می شنود نائب نجیب پیشیار کار سخته کرد ریاست مرشد آباد را اختیار معاملات نظامتی که بالفعل است کسی از دست او بیرون کردن نمی توانست اما می شنود اعتبار علی خان که نسبت نداشت خود و به شورش و از او صاف ریاست در او افتاد و نه من است کار فراگشته تا مردم را مع او در شش و بیستم بقا بود و اختیار خود گذاشت و بیو بگویم را با آنکه منی بگویم در دویدر شش بود و بصلح خواجه سراسر مذکور مع مبارک الدوله نسبت داشت مگر خود و نه اختیار معنی سید شت اما متی است که مبارک الدوله هم لیاقت همین حال داشت تا آنکه آنها را فرج بعد از شدت روی آورد و ذکرش غریب انشاء الله تعالی آید

ذکر رفتن مغفر خلیج بکلمه در پیر کمالی و اچاری در رفتن مهارا راجه شتاب سراسر اثر او و مغرول شدن سرد و از تمشیت امیر خالعه شتر لغیه و آوردن انگلیشان است و در شتره ملکه دار

مغفر خلیج بنوعیکه گذشت در پیر انگلیشه بن النون و الراجا بود که حکم دوم از نزد کورنر شنگ بهادر در باب ارسال او بکلمه رسید و جان گرام صاحب کلمان مرشد آباد حسب الامر او را بتاریخ بیست و سوم محرم سنه یک هزار و یکصد و هشتاد و شش از هجرت در پیر و الراجا بود و در وانه کلمه و خلق کثیره نیابز زمانه ساز سراسر رسید آنکه شب حامله است فردا چه را بدینا پلاست شالیت محو و برگشت و بر شتر درین باب سردیگرا تا اقدام بسته تا کلمه رفتند و بعد و در سه چنده او شش در کمال احتمال دیده برگشتند مگر مرده است و سلاش بهمه ماندند کلمه که در یابی تکریم است بنی پایان و شهرت ناپرمان چون مغفر خلیج مورد عتاب کسی بود زیاد و ترس به التفات در باره او منبذ و دل گشته جواب و سواش را ملتو گشته است و در شتر جان گرام که مغفر استخوان از راجه شتاب سراسر بیگانه بود و حمایت مغفر خلیج می نمود و دیده بیاس و بیستهای او راجه مرقوم را با آنکه شاید در باره او از اولاد حکمی نرسیده بود و در بلای مذکور و قبل از آمدن و سراجا بیار نمود و همین حکم در باره شتاب سراسر بعلیم آباد نیز فرستاد چون راجه مذکور سخن خلق و سلیقه کار دانی و کار گزاری که کلمان را خوشنود و راسته از خود داشت پیشیار جنگ جارج و شتر در باره او اینقدر رعایت کرد که آنها را این حکم بگردانید و آنکه روانه شدن بر زمین معین نمود و این معامله طاهر ابراهیمی او و را و اخرا ماه صفر سال مذکور روی داد و معامله یک ماه در معامله او و مغفر خلیج اتفاق افتاد راجه شتاب سراسر بتاریخ معین حسب الامر بر بجه سوار و در کمال کلمه گردید پیشیار خلیج گفت که یک کفنی برای حفاظت بهمه مهارا راجه باشد و صوبه دار که عبارت از سردار کفنی است مخفی نامشود که از حد ضلعه عظیم آباد بیرون رفته بر بجه سوار سراسر او سائیه و از ملازم بوده هیچ گونه استخفاف در ادب و سلام و امتثال فرمان حاضرند داشته تا بکلمه رساند راجه مذکور نیز بجه سوار بکلمه رسیده در منزل که با امور گشت منزل نمود و تفصیل جواب و سوال و التفصیل معاملات بهر دو وقت را معلوم نشده اگر از جای که منع معلوم شود ضمیم این سطور و ادراک ایشان را در تعالی خواهد نمود و بعد یکده ماه روزی چندم پیش که الحال فقیر شد که آن نیست با رباب کوشل مرشد آباد و عظیم آباد حکم کوشل متهمین راجه

چون لار و ملکیت بولایت رفت و زلات و تغییرات شمس الدوله در کونسل ولایت مذکور گشت از خود مردی در کمال هوشیار
 ویر و باره بود چنانکه اقوام او اعتراف دارند که مثل او حالیا در ولایت هم کسی را نتوان یافت جوا بهای مسکت ببالان و
 ساعیان داده بر آتش دمه خود از جمیع آثار و معاصی نمود و حسن نیکو کار بهای نمیشناسانست از ان جمله مکالمات و محاکمات
 که اندیشه مستخر ان سبوع گذشته این است که ساعیان گناه گذشته شدن انگلیشیان مقید میر قاسم خان با و اسناد دمه نمودند و در جواب
 کاغذیکه در کونسل مملکت بهنگام آشفته مزاج کونسلیه انجا بر گشته شدن مستر امیت و ابرام آندا در جنگ میر قاسم خان نوشته در کونسل
 انگلند و بود که بالفعل انگلیشیان بسیار در دست میر قاسم خان گرفتار اند مصالح در مصالحه است بعد استخلاص انگلیشیان مقید با بود
 و کونسلیه با کسی دیگر از فرط غیظ و غضب بران دستخط کردند که مصالح در باره میر قاسم خان و مرغه ما شنگ با دوست گو جمیع مقید
 گشته شد و شمس الدوله کاغذ مذکور با خود داشته اذن شنگ با میر قاسم خان داد و کاغذ مذکور با حقیاط با خود میداشت
 در حضور کونسل ولایت انگلند گفت که تصور من است یا منظور ارباب کونسل که حالیا سعایت من می نمایند کونسلیه با
 ولایت کاغذ مذکور دیده بر سر او آفرین و از ساعیان انتر جاد خاطر غایب نمودند و هم از جمله تصور زلات او که ساعیان در
 ولایت غایب کرده بودند این بود که تجارت نمک بدون حج و بیرون در اماکن بعیده فائده عظیم داشت و او بر اکتبی نکرد و
 نمیدان و اگر داشت شمس الدوله اعتراف بفوائد تجارت نمک نموده در جواب گفت که جمیع انواع فوائد تجارت و ملک بر
 کینی است و در اینجا مردم هر پنج فرقه که عبارت از نوکر سیشکان و اهل حرفه و تجار و رعایا و مزارع و محتاجین عاجز که فقرا
 و مشایخ و دیگر ارباب استحقاق اند نهایت بکثرت از آنجمله زیاده از لکلوک بنوکر که اوقات می گذرانیدند در عهد کینی نوکر که
 موقوف گشته و هزاران مردم آنجا اوقات تجارت می گذرانیدند و کینی در آن وقت یکی از جمله نوکر تا جران آنجا بود و حالا
 تجارت به وجه خاص کینی و نوکر که اشرف آنجا که در زمره سواران بوده اند یا لمره موقوف گردیده اند و قدر تجارت را
 برای خلق آنجا که اضعاف مضاعف مردم ولایت و ملازمان کینی اند گذشته ام تا خلق آنجا را سدر مستقیم باشند و با لمره تمام سکنه
 آنجا از شما نیز از نبوده از دست عمل شما آنها را کار بجان و کار و باستخوان نرسد چه زانه همواره یکسان نسبت در وقت حواش
 و فتن همه مردم و دشمن قوم شما نباشد عقلا ساعیان این کار را هم پسندیدند و ساعیان را بنظر استخفاف دیدند الحق این سخن
 کمال متانت و این را نهایت اصابت دارد چه سرور و ملکه دار ساعیان است و مناسبت عموم سکنه آنجا را میخوردند این را
 کل ساکنان آن مکان محبت اگر در ریاضت بوس و کمال شرف و افسوس افسوس به بعد از ان که برید گویان
 غالب آمد مصالح ارباب حل و عقد و ولایت اقتضای آن کرد که الحال هم بر آنجا به از و دیگر نیست لهذا بهما جت ابرام
 شمس الدوله را بنا بر انتظام معاملات این ملک روانه نمودند و احکامی چند متعاقب از نوشته فرستادند بحسب اقتضای قضا
 چهار سوار ساعیان و دو دانشا ساعیان راه چنان معقود و انجیر گشت که هیچ کس هیچ جا اثری از نیافت چون این خبر بولایت رسید
 عقلا ساعیان با هم مشوره نموده مصالح چنین دانستند که بالفعل در پله با شمس الدوله غیر از عماد الدوله مستر شنگ بهادر احدی
 برابر نیست همین را بجای او مقرر باید ساخت و مستر مذکور در ان اوان صاحب کلان ارکاب و کهن بود و بنا بر ان بحکمی
 هر چه تا مستر حکم عماد الدوله مستر شنگ بهادر جلالت جنگ نوشته فرستادند که خود را بکلکته رسانیده صاحب حل و عقد
 امور آنجا دانند و حسب ارقام پاکتی که بنام شمس الدوله رفته نوعیکه بهتر داند بعل آورد حکم دیگر بکلکته فرستادند که پاکتی که بنام شمس الدوله
 رفته مختم و محفوظ باشد تا مستر شنگ در آنجا رسید و یکم شاید و بنحو اند این هر دو حکم هر دو جا رسید و مستر شنگ از نزد

اور در آمدہ حسین قلی بیچارہ را مغرول و آن نامعقول را منصوب ساخت خانخانان مظفر خلیفہ کہ مثل دیگر مقتدران خود نام آوران در خانہ انگلیشہ نمی خواست تعصیر تا خبر در ارتحال زرموجودہ مالکزار سے پورینہ بجنور ارباب کونسل ظاہر کردہ سپہدار خلیفہ را تعصیر کنانید و اسے سوچیت راسے استہد محالات مذکورہ گردانید و پنجرار روپیہ و رامہ کہ شصت ہزار روپیہ سالیانہ سے شود بر اہم سپہدار خلیفہ از کونسل مقرر گشت چون ساسے برین گذشت سوچیت راسے ہم تعصیر و تعقیب گشت در سنے الدین محمد خان حاکم آنجا مقرر گردید و بنا بر ظلم عامل وقت مصارف زردین بلا و انتقال زرم خلیفہ بولایت انگلستان ازین مالک کہ در ہر ساسے با ہر یک از اصحاب انگلیشہ کہ پنج شش کس بلکہ افزود از عمدہ ہا ملک خود بعبہ تحویل و جبے لائق راسے سے شوند لکوک بدر میر و دو فر و اوانے جنس غلات و از راسے نرخ آن کہ از وقت انسان و حیوانات بسبب فقدان فرقہ سپاہ خصوص سواران ہند کے کہ فقط در بنگالہ و عظیم آباد و بدوہ اند مع فوج ملازم نظامت و زمینداران و امیدواران البتہ کمتر از ہفتاد و ہشتاد ہزار سوار بنود و الحال حکم غنقا دارد جمع ہر محال کاستن گرفت و در قحط کہ خلق بحیاب ہلاک گردید بیشتر موجب ویرانے ملک گردیدہ اراضی مزراع زیادہ از حساب خراب و نامزروع افتاد و آن قدر کہ مزروع سے شود بر اسے آنہم خریدار سے پیدا نیست اگر خرید شورہ و افیون و اشیم و پارچہ سفید کہ انگلیشیان سے نمایند درین بلا و بنگالہ و عظیم آباد سے بود شایر روپیہ و اشتر سے بطور کمیہ و غنقا بدست کسی نمی آمد و اکثر خلق تازہ بوجہ آمدہ نمی دانست کہ روپیہ کرا میکنید و اشتر چیست ؟

و او دولس

مستہدین جارج و نشتر ہوشیار خلیفہ بر آوردن خیانت علیہ را و حد یافتن ضلوع ستہ در م قلم و بنگالہ و عظیم آباد

اول شروع سال ہشتاد و پنجم از یاکہ دوازہم یاد را و از ہشتاد و چارم منسٹر و رسل گورنر قاصد ولایت خود گشت و مسٹر کرتیر کہ نامے مرتبہ او بود گورنر مملکت گشت بعد از ان بمشادہ کے محاصل و مشوق ادراک و احاطہ جزویات ضوابط و مذاکرہ و معاملات راسے ارباب کونسل بران قرار یافت کہ یکے ازان جائے و مفصل و دو احوال را در یاد کہ حاکم را بار عا یا و رعایا را حاکم چه معاملہ است عامل بار اچا و زمینداران چه سے کنند و آنا بجا کم چه سے دہند و کد ام کد ام رسوم و ابواب میگینند و کد ام کد ام نام زرم سے شانند قرعہ این کار بنام ہوشیار خلیفہ بہادر و نشتر کہ بانبہ ہم آشنائی الحقیقہ مرد تیز راسے و آنا و با کثر صفات حمیدہ موصوف و با دقاقت معاملات فی الجملہ آشنا بود افتاد و آن عزیز وافر القمیر برامی امرند و کور نصیحتہ دیناچ پور تعین گردید و در انجا رفعتہ بقدر طاقت و بیاقت بر اکثر امور آگہی یافت و مورد تحسین و آفرین امثال و اقراں خود و ارباب کونسل گردید چون در معاملات بنگالہ کہ اکثر خیانت و بے انتہا سے بود ظاہر گشت ارباب کونسل در بازہ بنگالان بدگان گشتہ و معاملات را و شتاب راسے را ہم ازین قبیل دانستہ بنا سے تقسیم ضلوع و تعین ضلعہ داران بجا یک کونسلیکہ با مظفر خلیفہ و شتاب راسے و عبارت خان مرحوم شریک میماندہ چار کس از انگلیشہ کہ ارباب کونسل بنودہ مرتبہ امیدوار سے کونسل داشتہ باشند کونسل ہر ضلعہ مقرر نمودند از ان جملہ ہوشیار خلیفہ با شتاب راسے و بنگالان عظیم آباد و مہاراجہ شتاب راسے کونسلیکہ با عظیم آباد و مقرر شدند و اضلاع ستہ بدین تفصیل تقسیم یافت ضلعہ کلکتہ و ضلعہ بردوان و ضلعہ راج شاہ سے مرشد آباد و ضلعہ جالگیر نگر و ضلعہ دیلاج پور و ضلعہ انارک و ضلعہ عظیم آباد و

ننگال نام زد گردید و یہ سنجو نیز مظفر خٹک علی ابراہیم خان بہادر بہ پواسے خانہ اوکے بالفعل عبارت از نظامت ننگال است
و مینیت و چار لک روپیہ دوران وقت برائے ناظم ننگالہ از قبل کمپنی مقرر ہو و مامور گردیدہ کار دانے و فیض رسائی بہ پور
رسا بند مظفر خٹک کہ بعضی حالات عجیبہ و خصلتہا سے غریبہ دارد بعد جلوس مبارک الدولہ بر سر نظامت خواہست
کہ کسر شوکت منی بیگم بعل آرد با آنکہ با او ہم قبل ازین دوستیا سببی انتہا و عہد و پیمانہ در میان داشت با بیو بیگم با و مبارک
و سائل بر این خطہ بہان قسم عہود و و داد و مخفی پیدا نمود و بیو بیگم راتر غیب منازعات با منی بیگم نموده ہر روز بار و کش ہمدیگر
گردانید منی بیگم کہ ز رہائے وافر و جو ہر بسیار و شعور سے بقدر لیاقت بود و در ازین حرکت بسی آزر دہ خاطر
گشتہ گفتگو را مناسب ندید و اعراض نموده زبان بکام خاموشی گشود چند روز اقتدار بیو بیگم اندکے رویداد و نیز درین
ایام با غرہ این ملک سرداران انگلیشی نہایت مختلط و رکال انبساط بودہ مصاحبت بمباحثت تمام سے نمودند و
ہر انگلیش با ہر کہ آشنا بود از انکس استکشاف ہر امر سے نمودہ برضوابط و قواعدیکہ الکی سے یافت ہر انگلیشیان دیگر
ذخیرہ سے نمود و ہر یکے را غرض از آشنائی مغل ہند سے ہمین بود و کسانیکہ در عہد اینہا بر سر عرصہ اندامدار المہام
ملکدار سے گشتہ بودند سنجوٹ آنکہ مبادا دیگران ضابطہ و قاعدہ زیادہ تر از با با ایشان ظاہر کنند و ماہم سے مقصود و حیا
گشتہ از مرتبہ خود تنزلی گردیم ہر طب و یا سب سے کہ ظلمہ و ظلمان با فروماہگان بے ایمان بعل آوردہ قائم مقام ضابطہ
گردانیدہ بودند حضور جائے انگلیشیہ ظاہر نمودہ و دقیقہ نوشت و فرو گذاشت نمی نمودند حتی رد بر و سے فقیر در امر
منصبتہ رویداد و مرید ہر در ان مجلس حاضر بود آنکہ خائن و مقصر بود بر ان کس و سبب سے بطور جرمیانہ و بر دیگر سے کہ حق
بجائش بود و سبب سے بطور شکرانہ اثبات نمود مشر ربول کہ خانے از ہوشیار نبود و ابتداء سے زمان حکومت این حجاز
و در ان وقت تالیف قلوب مردم بیشتر بطور طبع نمودہ گفت کہ سے کہ حق بجانب او نبود و خیانت و زبیدہ بیباکی
و بیجائی سے نمودار و جرمیانہ گرفتار نو سے از سزا دادن است گویا تنبیہ بالمال بعل آمد اما از دیگر سے کہ حق و صداقت
بود بر او چیز سے الزام نمودن چه مضمون دارد و مرید ہر و دیگر خوش آمد گویان فضول اصطلاح شکرانہ ظاہر نمودہ و عرض
داشتند کہ این کار موافق ضابطہ و معمول این ملک است تبار سے احوال آن نمی کنیم سترند و کویجب ہو فور نمودہ متخیر و
ماند و اظہار کر است از ان نمود اما آمدن از جمیع دنیا طلبان خوش سے آید این جائے کہ سزا دار باب دنیا و کلی ہمت
شان مصروف تحصیل آنست تا کجا از چنین امور باین ہمہ ولا لہما سترکہ تواند بود تا حال ہم کہ پردہ از و سے کار
برخواستہ امریکہ موجب زندان سے ایشان باشند از سروران این جائے بطور نرسیدہ مگر از او غل معاطہ مکی و ہند
اینہا و از سائے مردم ہند تا لبر داران انگلیشیہ رنجے بعض خلق اینجا میرسد اگر اندک تو سے باحوال اشخاص اینجا
نمائند و ملتقات ہر یکے نشوند شاید ستم رسیدگان بداد و خود رسیدہ از رنج و غنائے کہ می کشند نجات یابند
خلاصہ سے کہ از انہا کہ سرگرم خیر طلبے خود و نام دو تنخواہ کمپنی بودہ اند و اظہار قباحت امور رکبکہ و حسن حال
با عامہ خلعت و ترویج ضوابط و دیرینہ کہ ہر ضابطہ برائے کہ ام فائدہ و غرض از ان چه بود و کوشش با کار بجائے کشید
کہ فی الجملہ کتابا سے مرقومہ اصحاب انگلیشیہ صورت جمعیتے یافت و اندک اشک بر بعض قوال ضوابط نہ حقیقت آن
انگلیشیان را اطلاع دست داد چون حدید الذہن و نہایت ہوشیارند و در ہندوستان حق تعالیٰ ایشان را
برائے تنبیہ جامعہ طاعیان عصا فرستادہ ہر اکثر رؤسا سے بے حقیقت طغداد و قرعہ مغرور و قوم از خود دور

گشتن لارڈ کلینک بکلکتہ و مرشد آباد و فرستادن محمد رضا خان مظفر خجک را بر اسمی نصر اقمہام و عظیم آباد

لارڈ کلینک مجبور و در مرشد آباد محمد رضا خان بہادر مظفر خجک را بر اسمی نصرت لارڈ کلینک عظیم آباد و فرستادن
مظفر خجک بعد و در و بیلکہ مرقوم بر و سادہ حشمت و سیاست اتکا فرمودہ علمہ دہیرج ناراین راجہم نامے و نظر بند فرمود و
بارخ از آہنا نا لیت قلبی بعل آوردہ استکشاف خیانتاے او قرار و اسقے بتقدیم رسانند و نیز لیتے مال مثل ساہل و
محمد تقی خان لیر فائز علی خان و محمد اشرف خان کشمیرے و اشال اینہاراد و معر عن زجر و توج کشیدہ ساہل را بریرج
و کنگ بے آبر و براے نقایاے سرکار مقتدر ساخت و محمد تقی خان و محمد اشرف خان را مہاراجہ شتاب رکہ اردام
گرفتار بہا بر آوردہ اداے زر و مہ آہنار المیر و مستعد گردید و دہیرج ناراین با ثبات خیانت و ظہور فقدان لیاقت امر
خطیر نیابت نظامت از قدر و منزلت خود افتادہ مغرول و در زمرہ ادا و محاصل جاگیر اتش بلہ بند گردید باین وجہ
کہ تا وصول زر سرکار قلیلی براے مصارف او برسد و باقی ہمہ زر ہمانا اداے باقیات داخل خزائن نظامت گردد
و چون حال سر اسرافضال فقیر سید عبدالعلی خان بہادر شجاع خجک موسوے بنابر مہربانے مہر جہر خان و برادر امیر
کاظم خان و فقدان رجوع و غرض باد دہیرج ناراین خار نظر او بود سہند و سے مذکور در ایام اقتدار خود بعد غل میکر کاظم خان
کہ روزے چند بود بزرگ مرقوم را با وجود آنکہ راجہ مذکور و پدر و برادر کلانش نک پروردہ غاندان و گویا گوشت و پوست
او از سربزہ خوان العام و دومان مہابت خجک روئیدہ بود بمقتضاتنگ طرفے از کار سرکار شاہ آباد مغرول و تازمان
اقتدار خود منقصدیان ملازم اورا بہانہ محاسبہ گرفتار انواع حیرانے داشت بعد امتناع او از مقام مستعار محمد بنیان خان
بہادر مظفر خجک و مہاراجہ شتاب رکہ معاملہ مذکور را کہ بے پیچ محض بود انفضال دادہ فارغ غلطے نوشتہ دادند و استنجا
بقدر دانے را لیتے بیکم حسب الطلب او ہمراہ محمد رضا خان مہیاے سفر مرشد آباد گردید مظفر خجک بعد الفراغ از مہام
این صوبہ موافق مشورہ مہاراجہ شتاب رکہ طبل جیل کو فتنہ مرشد آباد رفت و راجہ مذکور بانفراد و کمال اعتماد مہام
مہام و انتظام معاملات صوبہ عظیم آباد از کونسل کلکتہ ماسور گشتہ بکار گزارے برداشت و چون بامستر مدائن و رڈ کلکتہ
نا چاقے صحبت چنانچہ مذکور شد و سے داد مہام مرقوم از نو کرے کینی و کار کو شے عظیم آباد مستقیق و مغرول گشتہ
مستر رنبول بجائے او و مشارکت شتاب راے مغرول گشت و در مرشد آباد بمبارک محمد رضا خان مظفر خجک مستر
سکس معین شد و لارڈ کلینک بعد و لیتے از امور این ممالک عازم واپس خود گشت

دکتر فتن لارڈ کلینک و جرنل کرنل بولایت اگنلڈ و کاغذ تصرفات و تعمیرات شمس الدولہ
ہنرے و نشرت بولایت ہمراہ خود بردن و معین شدن مشرولیس بگورنرے کلکتہ

لارڈ کلینک در ایام اتانست خود خواست کہ از تقصیرات و نشرت شمس الدولہ و بہادر اگنلڈ و جرنل فتن و ہنرے رسیدہ
کونسل ولایت برساند و تارے کہ خود در انکار ہا نمودہ سیر غائب گردند چوں مل باب و نیا ہمیشہ احسان فرماشتہ
بود و بہت خدمت درین جزو زمان اس الوقت و بندہ عرض بودن اور مجاہدانے شہر و میرت و روح و دین
کہ برداد و اتحاد امد سے اعتنا نہادہ و از جانب انکہ براے کسانیکہ میں شیوہ را خفی سے نماید

ایسین سو در وراثت و سماع الدولہ امیر اکثر کارنامہ و دود سارین جو مدعا مات سید گرو و موضع چیمبر اقرار ماتہ لارڈ کلیمبر
کلکتہ سماع الدولہ امین آباد و سیر الدولہ ارالہ آباد و لغارت پادساہ و درامہ ملوٹہ سکند ار سارس روادہ موعیدیں مذکور سید

ذکر و دودلار ڈکلیف شیخ الدولہ و سیر الدولہ و درامہ ملوٹہ سک و موعیدیں کہ موضع چیمبر اقرار یا قنہ لود
و معائنہ شدن راحہ و سیرج مارا یسین و اقتدار یافتن مہاراجہ شتاب راسے

چل لارڈ کلیمبر مات شک نہاد و قریب عظیم آباد رسید مہاراجہ شتاب راسے استقلال او با عاہ و جسمی کہ میر سید
سیر وین رت و دہیرج مارا یسین کہ ہسیہ خیال عرت و اقتدار خود مہودہ سے بخت یکمال کر دفرہ وں آنکہ فکر رات
ار رساے لارم الادا و دودہ خود مایہ و ملک اسر حاسے لارڈ و اساع او بناید سیریدہ اعیہ استقلال در رعایت استقلال
ماختر حال رکاب خود مایہ ہیں کہ اردو و سوار سے سر و سطر لارڈ و حاکم انگلیشیہ در آمدہ وں قتل ایں اطلاع احکام
دہیرج مارا یسین مودہ لودہ کہ وں اداسے راسے ماتے برای ملاقتے بیاد لارڈ ساسکت کسے راور ستاد کہ قنہ
دہیرج مارا یسین رار آتہ وں محصور متع کہ رادہ و گدازد کہ قد سے مستر کہ اردو و ستادہ مسالامہ سحا آوردہ دہیرج مارا
بالعف و احبار مرگدایید و در مجمع نام آسا و مگاہ کہ راسے استقلال لارڈ سرون رعتہ لودہ و دعت عظم لاق حال
آن سے قتل و اصال گر دیدہ مہاراجہ ساسک کہ ادراک سرف حضور مودہ و سواد الخاف سیار سدد و دہیرج مارا یسین
ماگوار مراب اردست سلسلے عود و سیدہ مرگت و دہر صورت راسے سراسیمام دادہ و مار سمام مات و بالعاق حور
گنگا مودہ ہیرکاب لارڈ و حرن مع راجہ سساب کہ موعید سامت و در راجہ محرم کہ کیرار و یک صد و ششادہ حمرے
اشماع سماع الدولہ و سیر الدولہ و لارڈ و حرن و راجہ ملوٹہ الخاق اتنا و دعداد قیل و قال جو تعقیرات راجہ ملوٹہ و ست
حار رک روپہ معاملہ بالکر اسے اودر سہ کار سماع الدولہ و دعد و ہماں اناں و مجموعہ و مجموع لودن اوار سرگودہ و مادہ
مقرر سہ بوقس بایں عہد مانتقن مودے کہ فیما بین سماع الدولہ و انگلیشیہ لود اعصام یافت و دود و مواثیق و اوریدہ یاد
و انگلیشیہ و دماں و دریر وادساہ ہم گواہے انگلیسیاں و مالوٹہ سک و دریر محمد آموکہ گتہ مرموم و دجوم گریہ صیاحا
دہیشکس شتائف سدد کہ غل آمد وں رگد تاساے نوادہ ملک و لنگ اعداد سے سولہ اداں و لایسے گد رکمال حوے
و جاکے مودہ چہ ہزار روپیہ العام و مودہ و حرجن مکر و دلت خود راسے کہ دود و درامہ ملوٹہ سک ہم لعدا داسے
پیشکسی کہ لائق سحال اودو تاساہ خود رام مگر کہ راب گنگا محاد سے سارس بہت روادہ گک و سیر الدولہ و سیر کامیاب
مقصد خود معاودت مود و راجہ سساب راسے احوال احتلال معاملات و حیات و مار ساسے علم سانی ماکور ڈکلیف
خا ہر ساعہ مرموم و داحت کہ وصول ایں ہر بار از راجہ دہیرج مارا یسین و عمال متوسل او بہ وں صورت مسعود و سولہ و ست
مستریت دسدہ سار سوانق حق تعارف باردار و سہالہ درامہ و حمر کہ سددت رسیدنی تو اید مود و ساسب آنکہ لعدہ
سردن مہر سادہ مظهر ملک کہ ماتہ صدر و مرموم کل معاملات ساسب راسے چدر و دریر جالہ لرب اور وہ کار داسے راجا
را حسب الامر ساسے الصرام دادہ معاودت و فرایہ لارڈ و لغتات راجہ شتاب کہ پد رعتہ و اور اشتہول خواطف لایا
گر داییدہ فارم مرشد آما دگت و عدم لیاقت و دہیرج مارا یسین رار و دودل خود حاسے دادہ وں اوار ایں
و مسعود و مودوں مہاراجہ سساب راسے مانع اود و اقتدار و رعاظر خود معصوم بود لیکن بالفعل مہر و مستر و ست

جسودا ز سر ہر کامل کہ خضر را ز آب حیوان تشنہ آرد مسکنند را راہ بہر حال بندہ بحین آباد و خیر رحلت والد مرحوم شہزادہ
رسید مہاراجہ شتاب برکات و سید علی خان زمانہ پیر کے درمیں آباد و توقف نمود و استاد سجائے جاگیر و واگذاشت
آن بنام این اعلیٰ الانام کہ سبب لاکبر اولاد والد مرحوم است حاصل نموده عازم عظیم آباد شدند

ذکر و دو مہاراجہ شتاب برکات عظیم آباد و ولنگ گروہ ناراین از راہ حماقت و عناد

چون مہاراجہ شتاب برکات و عظیم آباد گردید از راہ دانائے دیانت کہ در مزاج داشت نیائے انصرام معاملات و فہمال
مقالات را در جائے گذاشت کہ نہ غماض او باشد نہ غمانہ دہیرج ناراین بلکہ قلعہ پادشاہی کہ از قدیم محل اجتماع اہل محاکم
و جمیع دیوانیان دارباب حاجات بود و برقرار یافت و مقرر شد کہ صاحب کلان در وقت معین ہا سجا آمدہ ہر گز
خود جلوس نماید و رو بہ روی کرسمے او مستطولانے بگتر ندیک طرفش دہیرج ناراین کہ مدعی نظامت است بنشیند
و طرف دیگر شہنشاہ مہاراجہ شتاب برکات یک تکیہ برائے ہر دو کس بگذرانند ہر سجد و پروانہ کہ مرقوم گرد و دہیرج ناراین
بطور معمول دستخط معین در خاتمہ آن کنند و مہاراجہ شتاب برکات برفقائے آن یا زیر مہر سیف الدولہ بقلم خود کلمہ دیدہ شد
رقم زندہ دہیرج ناراین کہ غرور نظامت و برادرے رام ناراین داشت و چند روزے خود منفرد در کار با بودہ مہر خود
مے زد و چون ناظرے خبر خود داشت خیانت در کار بار و یہ برادر خود مثل عہود سابقہ نیز مے نمود دنیا کے ابن طبع
بطبیعت او بیسے دشوار نمود اما چارہ نداشت بنا برین صحبت ہمیشہ ناچاق بودہ لفاق و شقاق مے افزود و علامہ نظامت
نیز بدو حصہ انقسام یافتہ نصف مرحوم را تو سل شتاب برکات بہر سید و نصفت دیگر بدستور با دہیرج ناراین ماند و شتاب
کہ کاغذ دیوانے ملاحظہ نمود معلوم کرد کہ در بند و بست صوبہ خیانت بسیار و در ہر معاملہ ہزار ہا بالا اندازانے دہیرج ناراین
انہا ناراین امر مناسب ندید ہنسا جران دیگر کہ با گنجایش نذرانہ تمہد نمایند بہر سائند و با دہیرج ناراین گفت کہ یا زعمال
سابق ہمین معاملہ نویا بندہ بگیرید یا انہا را مغزول نمودہ اینہا را سجا کے آہا مقرر نمایند چون در ہر دو صورت نارسانے
یا خیانت دہیرج ناراین بطور رسیدہ موجب رسوائے و وحشت خاطر او مے شد و در وصول صوبہ و اخراجات
ہم چون فاکلہ و خیانت بسیار بود شتاب برکات دہیرج ناراین محبوب معتمدان الوضیحت مے نمود کہ این زرباد دخل خزانہ
بصور تے باید نمود کہ پردہ از روی کار شہر بخیر و مرید ہر شرک شتاب برکات گردیدہ چون از سابق برد قائل و خفایا کے
امور آگے داشت کشف امتار از روی اسرار دہیرج ناراین مے کرد و آن ابلہ بہمن قدر حقوق خود کہ راجہ رام ناراین
بدوستی جرنل کرنل و مسٹر امیٹ مورد عتاب علانے جاہ گردیدہ غرق دریا کے مات و ہلاکت گشت مغرب و روار
شہنشاہی یفرسخ و در افتادہ مواعظ و نصائح شتاب برکات بلکہ از دولت خوالان خود ہم نمے شنید و نمے فہمد کہ انگلیشیہ ناراین
قدریاس خاطر بخوابد بود کہ بنا بر قتل برادرش حاصل صوبہ عظیم آباد را سجا گیراد و سہد تا ہر چہ خواستہ باشد بخورد و بہر صورت
این احوال آہستہ آہستہ اخرا نکشاف یافتہ بلا رد کلیت و جرنل کرنل و دیگر رؤسا کے انگلیشیہ رسیدہ اول ہر اسلالت پیہ
غفلت از گوش دہیرج ناراین کشیدہ دلالت با طاعت را کو فرمان مہاراجہ شتاب برکات و او کہ زربانیات ذمہ اش منہود
او بہر بار معاذیر ناموجہ مے گناشت تا اکلہ لارڈ کلیف را داعیہ معاودت بولایت اقتدار علم چہ بہت در باطن اچھی غیبت
و تہجد مے نمود و موافق با شغل الدولہ و متفق نمودن بعض امور خصوص مقدمہ راجہ بلوڈ سنگہ کہ از لٹیشن مہاراجہ شتاب برکات

بر دو ان را از مشارکت سندیان پر داخته بدست دوسہ کس از رؤسائے متحدہ انگلیشیہ سپرد میر روح الدین حسین خان بہادر
 سپہدار جنگ خلف سیف خان بن عمدۃ الملک امیر خان صوبہ دار کابل چون وقت نصفت لارڈ کلیم لٹون الہ آباد کہ در
 عین برسات اتفاق افتادہ بود بمسوار کے کشتی مویشی کی در نواح بنیتی و شاہ آباد ملاقات لارڈ مذکور رسیدہ اور از خود بخود
 گردانید حکومت ملک پورنیہ مع ضامیش بدستور درید تصرف او ماند و مالکزار کے آن در کپڑے نظامت بنگا لہ خیابان
 در عہد پیشین بود مقرر گشت اما نہایت کم ظاہر از یادہ از پنج شش لک روپیہ نبود لیکن از غفلت شمار کے فنا کردہ کار کے
 سپہدار جنگ ذہاک بھاسے عسکر علی خان پیر زادہ پدش کہ نائب و نجات و مرجع کل معاملات جمیع صغار و کبار بود
 بعد دو سہ سال بہت اختیار سپہدار جنگ بیرون رفت و ذکرش انشاء اللہ ہے خواہ آمد و جا گیرات و اہم
 و اہلک مردم چون از عہد مہابت جنگ و اتیلع او داگذاشت بود و کہے با اینہا سچ گوئے تہ نہ داشت اصحاب انگلیشیہ
 ہم فتوت را کار فرما گشتہ بہان روشن و آگذاشتہ متعرض احد سے ازین مردم نکرد دیدند و این از جملہ افضال الہی و
 انگلیشیان است والا احد سے از عظمائے این دیار کی و زورین ممالک بلکہ در زیر آسمان زندگے نمی توانست نمود
 و نیز تفسیر و تہیہ کے کہ از تلون بادشاہ و مقدمات یاں خیانت پیشہ معنون بلکہ متیقن بود موقوف ماندہ انگلیشیان بنارا
 بر این مقرر داشتند کہ ہر قطعہ مکافے در دست ہر کہ بہت بر آوے بعد از و بر اسے اولادش مقرر باشد و الحمد للہ کہ الی
 بدین منوال گذشتہ آئندہ ہم از کرم الہی مامول است کہ بیچارہ کے چند کہ باب و ثانی کہ قناعت نمودہ افتادہ ان مع عیال
 و اطفال با دام بسر برند و ورکار غدار بہ مدت ازین احوال مبتلا نہ سازد بچودہ و احسانہ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

ذکر انتقال نجم الدولہ لغتہ و جلوس سیف الدولہ برادرش بر مسند نظامت

نہایت لارڈ کلیم بارادہ الہ آباد بمشدد آباد رسیدہ از بلکہ مذکورہ کو چیدہ در صادق باغ نزول نمود نجم الدولہ و مظفر جنگ
 بر اسے مشالیت و استرخاص تا باغ مذکور آمدند و محض گشتہ چون بجانہا سے خود رسیدند لارڈ روانہ بہتر گشت
 نجم الدولہ را بعد و در در خانہ بیفہ محبتیہ عارض گشتہ تبارج بہت و دوم ذی فعدہ سنہ یکہ از رو یکصد و ہفتاد و نہ ہجری
 بسک ناگاہ ازین عالم انتقال نمود و برادر خرد او سیف الدولہ بر مسند ایلالت جلوس فرمود سیف الدولہ حسن خلق و
 رفت بر خلق بسیار داشت در چند روزہ حکومت و حیات مستعجل نیکیا مزیت اگر چہ مقتدر نبود اما تا ہر جا دست قدرت
 سے رسید در ترحم و نیکو کے راضی تہ تصویر نمود ❖

ذکر عروج نمودن راوشتاب کے بمرتبہ نیابت نظامت عظیم آباد

نہ کام معاودت لارڈ کلیم از الہ آباد راوشتاب کے مامور بہر اسے گشت و او بنا بر بعض جہات چند روز مہلت خواست
 وعدہ آمدن بعد اندک مدت کے نمود چون والد مرحوم بمشادہ او ضلع روزگار و سیکے اطوار سلطنت گوشہ قناعت گزیدہ در
 قلیل جاگیر کیہ از مدتہا درین صوبہ داشت سکونت در زیدہ بود ملاقات و مہاسات با حکام ضرور دانستہ ہر کہ بر مسند
 ایلالت این بلاد متکمن سے شد یکد ملاقات با او سے نمود تا از شر اثر اقرب جو بحر فوط ماند بابرین قاصد ملاقات لارڈ
 ہم گردیدہ بعظیم آباد رسید او چون در رفتن و برگشتن عجول و قبل از ورود والد مرحوم ارعظیم آباد پیشتر رفتہ بود بنا برین

لعناً باللفظ خوانده - لارڈ کو رسوا سید کمار سرچند مسطور لفظ غلطوت لارڈ و داماموسے مناسب و عناصیں آؤں الدولہ
ہستہ روتہ لود کہ آرکھو و حروں و نامور با ماست کلکتہ و عدم حرج ارمد و دمسبیہ شہر مذکور گزیدہ + + +

دکر عروج محمد رضا حال باغی مداح دیادار سے بھجن مساعت تحت و تقدیر ماری عراسمہ

سارم و سید کمار ارسلط و انداز محمد رضا حال ملک حکیم ہا سے حال عقیل سیرار سے کہ در عند ناو سے سرچند حال
نیات چکھ ہا گیکر گزشتہ سیدار سے تقدیر سرمد و انطاف لارڈ کلیف گک و پاس و کار ساز ہا نیات حکم الدولہ
در مقامت و امیاد اصل و عقدہ معاملات کل موہو گنا کہ مافتہ محمد رضا حال ہا و دغیر جنگ بحال گزیدہ و آہستہ آہستہ
حکامت عین الدولہ مبارک الملک حال حال مافتہ موت و ماست و مرآت و حکم سوار سے مالکی سر حاصل ہو دو لارڈ کلیف
چوں ماستلخ حرر العلاب مالک سنگ عظیم آباد و سبب عالی میر باسم حال و اسطام امین مالک عین سید سہ لود و این کار
در نظر اہل ولایت نہایت عظیم دوتہ وار سے لود کند انعام و علیا جتے مافتہ کیا مار کر لے مرستہ لارڈ سے کہ مسعود
احصا امارت ولایت انگلند و لندن است رسید و در جمیع کار ہا سے ایجا سے عتبار کمال اعتبار آمد لود کہ تا نا
ہج گور سے ہیں انبیاء و اعتبار سادہ مگر لو اب گور و حرجل عا و الدولہ ہا و سر مشنگ حلاوت جنگ کہ در مرہ رفاؤ
تکلیف ہم فائز آمدہ و سدوست نا و ولایت شریک و سیم مدد و فی الحقیقہ لائق پس مرہ و معاست لارڈ کلیف بجات
مذکورہ مانع اجماع آرا سے ارباب کو تسل خود کند اعدے آرا انگلساں را اعد و راسد است کہ مایا رسد سے و انگلیسہ
سماطری سے آورد و در ہا راجا راصد راجا اول ما حال سن و مد لٹن کا وید کہ سبیل حکم الدولہ محاسبے عکس مناسب
و معقول شد امار سے اردو گزشتہ حساب و محاسبات فائدہ سر کا کہ مایا ساحت کسر و سرور در مذکور ہستھا سے
لو کر سے نوشتہ دستا و جواب صاف داد و دید کہ را اطاعت امر شاد و نو کر سے کہ پی سرور و لازم لود الحال کہ ادا ساریں
لو کر سے سر و سیم دیگر حکم سار ماست اگر دعوی دیگر سادہ در عدالت پادسا ہے رجوع مایا یہ کہ در اسما افعال مائد و
اچھا اسعار افعال رد نہ کہ کار کہ پی سے فرمائید سر گاہ و دیا سے حفر سے کہ شمار پد و کم الدولہ گرفتہ محاسبہ صلیح الدولہ
لٹا سہ نوید و اصل سہ کار کہ پی جواہد محمد باجم این مبلغ سیر را اگر ارا لٹیشن گرفتہ ایم فائدہ سہ کار کہ پی جواہد محمد لارڈ
کلیف حساب صاف سیدہ و لود ہستھا سے لو کر سے کہ آما اول محمودہ محال لکھو گنا مذیدہ ماموستہ گزیدہ مالس خود
لو لای رفت و مد لٹن سے چند مستغ و سد و دوتھا رب گد را سید و لودہ راسے جدا و نو کر شدہ صاحب کلاں مر سدا د
لود کہ اعلیٰ در رسید و در موضع پی متصل سادہ آمادہ مایا مین راہ عظیم آما و مرستہ آما در دھال کوہینی مدول گزیدہ قیما
اردو مرستہ سے شد و در حق فرقہ سحر سے و ترجمہ جلق بہرہ دار داسد کہ مرد جو سے جواہد لود ہم و جواہد سے ڈاکٹر
و ہم لٹن و در خراب و پو شیا سے امور جنگ و شات کشا نیہا و درسی طرح کرل کا ڈوڈ و در دانا سے و پاس حق
اعلاص و آشنائی و معاملہ سے و در سے در معاملہ ملکی پو شیا رنگ خارج و سرب و در جس علاق و اگر اوست
سستر انول لاد و ستر غاسل لارڈ در مشرانو لارڈ سار مارڈ رکلاں و مار لو صاحب ہم شل مالساں و غاسل سب
در اکثر محامد و راسدے لطیف و ستر ادرس و ستر لٹن و کمال دانا سے و قوا صاع و غطوت و جمیع معات حمیدہ
در امثال و اقراں محمد ابد و راد و ستر ادرس ہم سیدہ سے شد کہ راسر مارڈ و لکھو بعض علوم خصوص سہ

و قلعه چنارہ را نیز بعض قلعه آباد از دست انگلیش انتزاع نموده از پادشاه و سرداران انگلیش مرخص شد و در خدمت پادشاه
یکے را به نیابت وزارت و دیگرے را به نیابت میرآستانے کے خدمات موردے او بود گذارشته بدارالملک صوبہ خود
شیخ آباد کباباد سے آباد سے آن برمان الملک سعادت خان و تمام مکملش شجاع الدوله است روانہ کرید و دران
کل زمین رفتہ بکارا سے خود پر دخت تتمہ احوال او و شاه عالم پادشاه و بقیہ احوال میر قاسم خان عالمیہ
در دفر حالات سلاطین شاه جهان آباد و حکام و نامہاں آن طرف غیر بنگالہ و عظیم آباد مرقوم قلم و قانع رقم خواہد شد
و وضع انتظام و ملک دار سے کہ با خراج اصحاب انگلیشیہ و نواب و حکام دست نشان این جماعہ راج گشتہ و سواحد
درین صوبہ روسے داد و نگارش یافتہ است و امر تعالیٰ این فقرہ انتظام میاید.

ذکر جلوس نمودن نجم الدوله بر سر آیتنگاله به تجویز ارباب کونسل کلکتہ و رفتن شمس الدوله نہری
و نشت بولایت خود و ورود لارڈ کلکتہ ثابت خبک از ولایت انگلند و دارالملک لندن
بانتظام این ممالک و رفع شورش و فساد و سواحدیکہ بسبب میر قاسم خان و دین ضمن روی داد

چون روز ناچہ عمر و دولت میر جعفر خان دست قضا در نور دید و شمس الدوله نہرے و نشت بولایت کلکتہ شنید کہ لارڈ کلکتہ
ثابت خبک صاحب اختیار صوبہ بنگالہ و عظیم آباد گشتہ از ولایت انگلند میاید بودنی خود در کلکتہ مناسب ندیدہ قبل
از ورود لارڈ مذکور روانہ ولایت انگلند شد و بقیہ اصحاب کونسل بقابلہ مستمرہ حکمرانے و انتظام امور موجودے نمودند
بعد مردن میر جعفر خان در کونسل حیان قرار یافت کہ نجم الدوله معروف میر بہلورے پسر کلان میر جعفر خان از بطن منی حکیم
بجائے پدر نشیند و نواب او بصلاح اصحاب کونسل راتق و قاتق مہات نظامت و ملک دار سے باشند چون این صورت
قرار یافت مستر دلشن صاحب کلان مرشد آباد و مسٹر جان سن صاحب کلان بردوان ہم در مرشد آباد آمدہ و بحضور خود بر سر
ایالت بنگالہ اورا اجلاس فرمودند و او و جبے معتدی بہر دو صاحبان مذکور بطور تواضع رعایت نمودند و نجم الدوله چند روز
ناظم مقتدر و نندکار دیوان مدارالمہام او و مرجع طوائف انام صوبہ بنگالہ بود و میر محمد کاظم خان برادر میر جعفر خان ناظم عظیم
به نیابت برادر زادہ خود در راجہ دہیرج ناراین برادر خرد راجہ رام ناراین دیوان مدارالمہام صوبہ مذکورہ در او شتاب رائے
دیوان پادشاه سے آن صوبہ بود المہمیت موافق با جمیع انگلیشیان خاصہ باجنبل کرنک سالار فوج انگلیسیہ شجاع الدوله بنابر
وقت پرکنہ ماسهل کہ خید ہزار روپیہ زیادہ از یک لک محاصل آسجا بود در نواح اعظم گڑہ و جون پور بطور جاگیر باو بخشیدہل
مدتی باین صورت گذشتہ بود کہ نندکار بنابر آرزو کے گور نہرے و نشت بولایت شمس الدوله بہاد حسب المطلب کونسل کلکتہ
رفت اما از کار خود مغرول بنود علمہ او کار باقتدار سے کردند شمس الدوله صاحب اورا بشرح و بسط نگاشتنہ و کتابے مجلد
ساختمہ حوالہ برادر خود و جارج و نشت بولایت ہوشیار خبک بہادر کرہ گفتہ رفتہ بود کہ ہر گاہ لارڈ کلکتہ برسد و در کونسل نمایندہ نشیند
کتاب مذکور را در اجتماع ارباب کونسل بحضور او بخواند و اورا بشنوند ازین جہت ارباب کونسل کلکتہ نندکار را از کلکتہ
بیرون رفتن سے دادند و او بنابر اشتغال لارڈ کلکتہ کہ در زمان منعت کر نیلے او و زوال دولت سراج الدوله و شہر و
اقبال میر جعفر خان نشینے و مقرب او بودیادن لارڈ کلکتہ امید افزایش اقتدار از مرتبہ کہ میسرست بود دشت تا آنکہ
لارڈ کلکتہ بہادرت ثابت خبک در رسید و ہوشیار خبک کتاب عیوب نندکار نوشتنہ برادر خود در کونسل بحضور بہادر بنابر

در این خبر و زمان از جمیع رؤسا متمناز بوده بر اکثر سے از اعیان و مکارم اخلاق تفوق داشت بر سخی از انشا الله تعالی
عقرب در روز احوال او بنا بر نیابت معویہ غلام آباد و حکومت آنجا که داشت نگاشته نامه و قانع نگار و اب شد علی ابراهیم خان
باد از آباد حسب الاشعار مبنی بهادر خواست که بشکر وزیر رفتہ باراجه مبنی بهادر پیوند و خید کرد و ہے از شهر مذکور برآمد بود
که خبر شکست و بریر که تانیہ شنیده باز برگشت و دستے در آن نوح مخفی بود تا مصلحت وزیر بال انگلیس از دستے داد و فرستاد
فرز داشت و آن عزیز وافر التیز سر اسر صدق و دانا از کج خمول و افتخار برآمد و سر شد آباد و رسید و ذکر شش و دهنس حکومت شکست
که نائب نظامت سر شد آباد و گشت انشا الله تعالی خواهد آمد القصد وزیر باراجه شکست خورده و بطرف فرج آباد رفت و
از افغانه و غیره شکوه قلل و اسهال و در امانت نموده از بر سر یک انتشاره و دیاره جوئے نمود و هر یک سخی میگفت اما چون از تہ دل
نمود و در خاطر وزیر جاسے یافت آخر الامر احمد خان بگلش خاقت محمد خان غصفر جنگ با وجود مدد و تها سے ویرینه بمقتضا سے
جو امر دسے که داشت صاف با شجاع الدوله گفت که ازین جماعه افغانه و غیره که شتاق و نصرت و امانت دارند و باید که کار
شما بخوابد آمد و در انتظار اچید داشت زیرا که داریه پنج ساه و مدعیان امداد رفتہ بحال خود در خوا سپید ماند و بهین مهران نصرت
تا شالی بوده دام مسخ که خواهند ساخت بر عمر من ملاح در و د حال است یا با معد و دے که توقع رفاقت از آنها دارید
بر دشمن بتا زید اگر حیات باقی است بفرمے یا بد و الا با برو جان خود در میدان سے بازید و اگر این کار دشوار نماید بی و یا
دیگر کے یکبار تن تنها بر خوا سپید پیش انگلیسیان بروید و آنچه شنیده شده کار آنها بروید تل و جو انمردی هاست اغلب که با شما
نزد و ناخن و سبب باخت و شمار در مملکت شما سبب اندخت بلکه ملن غالب است که بنا بر نام و نشان فاندان شما از در خلاص
در آمد و در اگر ارم و احترام شمارا سے به تفسیر شما سبب بود درین بین بعد فتح قلعہ الہ آباد و شکست یافتن و بریر نوبت دوم
بومعه و عید پادشاه و سرداران انگلیسے مستحقان قلعہ چارہ نانا امید از غفره غلبه شجاع الدوله گردیده و سامان قلعہ دار سے
را هم کتر دیدہ و قلعہ را حواله عملے انگلیسے نموده بعضے از آنها ملازم پادشاه و بر سخی نزد شجاع الدوله را ہی شدند *

ذکر پیرفتن شجاع الدوله نصیحت احمد خان بگلش و ملاقات نمودن با سردار انگلیس و بنجامین بمصالحه و

شجاع الدوله بعد امان بطر سخن احمد خان بگلش را در باره خود اصبوب آراد حسن حقوق دانسته با معد و دے از مذابرا پله
خود سوار گشته راه لشکر انگلیسے گرفت و زیاده از ده دوازده سوار همراه داشت بعد طے مسافت بجبل کرنگ خبر رسید
که دریر المملک این صورت سے آید اول منجیر و مستخبر صدق و کذب خبر گشته بعد تحقیق میا سے ادب با جمعی از سرداران و
راؤ شتاب را سے میش رفتہ استقبال وزیر کرد و بر چرئل را مقتبل دیدہ از پاسکے فرو د آمده معافه نمود و چرئل مع کل سردارا
و شتاب را کند و رگز زانیده پیاده با پاسکے وزیر در رکابش روان گشته تا بنجیمه خود که براسے او استاد کرده بودند رسیده
فرو د آوردند سرداران انگلیسے لوازم ضیافت و مهمان دار سے لعل آورده از آداب و تواضع دقیقه فرو نگذاشتند
شجاع الدوله طعام ضیافت بهما بنجا خورده خوابید و بعد بیدار سے از خواب هم غمان شاد کاسے بجاییکه خیمه گاه او بود و دو
کرده فاصله داشت برگشته با همراہیان که از سه چار صد کس میش بنوده اند منزل ساخت و از طرف مصالحه که دوسه چلار
بوساحت شتاب را انفصال یافت و بجمع نموده حسب الاذن رؤسا سے انگلیسے جمیع ملازمان خود را طلبید است و
آمد و رفت سفر او پیغام بران اکثر اوقات و در بعضے احوال آمدن او و چرئل در خانه سپیدگی معمول بود و او شتاب را

راہی شد کہینہا قصد مرا سمت نمودند چون فوج بینی بہادر بسیار و قلنگان اقل قلبل بودہ اند مالمعت متواستہ خاموشی گزیدند و بینی بہادر با فوج خود بدر رفتہ بشجاع الدولہ میوست علی ابراہیم خان بہادر کہ لعلت عارفہ بیارے دھصار پر تاب گدہ ماندہ و بینی ہار و لولہ را در انجا گذارستہ رفتہ بود دنیا بریلے خبر کے از ارادہ ہاسے مضمرا جہ بینی بہادر با وجود رفاقتش بجای خود چہرا ماند وزن را جہ آنجا لازمہ قوت با وجود نبودن شوہر و اتباع او کہ حسب الاشعار بینی بہادر بدر رفتہ کسے در انجا بنود با خان توکل لعل آوردہ بمقدور خود از دادن مکان اقامت و رسانیدن مایحتاج کہ در انجا بدست نمی آمد کوتاہی سے نکرد آخر الامر بصیحت تمام اسباب حرکت بہر سانیدہ از ان مکان برآمد و در آلہ آبا و گشت جرنل کرنک ازین خبر رفتن بینی بہادر متحیر گشتہ پاسبان شتاب را کے کہ صدیق مخلص بود چیزے گفت با شتاب را کہ ہر آبرو کے خود ترسیدہ ہجہ و اصفا کے این خبر حضور جرنل رفتہ التماس نمود کہ ایسا کے عہد بینی بہادر را من ماضی بودہ ام و از چنین حرکتے بظہور رسید اگر در کونسل با صاحب وزین خصوص اندیشہ باز خواستے باشد مرا باید فرستاد کہ قہمور از من است نہ از شما جرنل و دیگر سرداران انگلیشی را سرچند قشتہ داخل اس را و شتاب را پسند افتادہ دلجوئی با فراط نمودند و خاطرش را مطمئن گردانیدند تا آنکہ شجاع الدولہ مع را و لہار مرہبہ بارادہ پر خاش با فوج انگلیشی مہیا گردید۔

فرستادن اصحاب انگلیشی فوجی راتیں قلعہ چٹاڑہ و محفوظ ماندن قلعہ مذکورہ از ہمدما شیخ

سرداران انگلیشی قبل ازین سوانح را جہ بلوئند زمیندار بنارس را بواسطت را و شتاب را رسید نور الحسن خان بلگرامے کہ اول رفیق و ملازم شجاع الدولہ و بینی بہادر و سنراول معاملہ بنارس بودستمال ساختہ رفیق خود نمودہ بودند بدلت او تخییر قلعہ چٹاڑہ کہ بر سر کوہ و لب دریا کے گنگا بدہ کرو ہے بنارس طرف جنوب واقع و از قلاع مستینہ معروفہ است در خاطر آوردہ فوجے را مع یک میجر و خدیو کپتان و لفٹنٹ و انس و سارجن بر سر قلعہ مذکورہ فرستادند و خدیو ضرب توپ قلعہ شکن ہمراہ دادند میجر مذکور مع فوج و اصحاب قلعہ ستانی در انجا رفتہ از طرف یادشاہ احکام اطاعت رسانیدہ اول بہ تدبیرات سلطانی ترسانید چون در گرفت جنگ اشتغال نمودہ آتش توپ انداز کے را اشتعال داد و کمر ہمت تبخییر قلعہ بستہ پاسے جلالت پیش نہاد و محمد شیر خان کہ مقرب الدولہ و وزیر و قلعہ دار انجا بود نہایت جہن و بدد کے داشت اما سحر اسپالش پاسے ثبات افشردہ بدافندہ برداختند و محمد شیر خان را بنوعیکہ خواست از قلعہ بر آوردہ بجنور وزیر را گردانیدند و روز کے چند با قلعہ خبک ماند آخر الامر انگلیشیان دیوار حصار بضر بگلیا سے توپ از طرف خراب ساختہ در شب تادیک با فوجے مناسب پوشش آوردند و فوج انگلیشی بالا کے کوہ برآمد چون داعیہ در آمدن بھمار نمودند میجر ہمراہیان را دلد سے نمودہ حکم برآمدن بر سنگما سے افتادہ دیوار حصار داد و مستحقان قلعہ صدک پاسے بالا رفتگان و گفتگو کے انہا با ہمدگر شنیدہ خبر دار و مستعد مدافعت و کارزار شدند وزیر شاک بندوق و سنگ گرفتہ اکثر بالا رفتگان را مجروح ساختند و ہم از اضطراب و تاریکی شب پاسے لیارے از سر سنگما سے افتادہ دیوار کوہ لغزیدہ غلطیدند۔ سنگما از مدد ہمہدگر غلطیدہ سرور و دست و بازو کے غلطیدگان اور ہم شکست میجر کہ سالار فوج بود نیز بہین ہوش وزیر سنگما افتادہ و زخم تنگ خوردہ مدہوش افتاد و عار جان را دل از دست رفتہ پاسے ثبات سر جان ماند و نیا کام برگشتند بعد دیرے در کمال اخلا و احتیاط میجر اور ہمراہان بہکام شب آوردند مدہوش بود بعد اندک زمانے

امانت ساخته دولت استقامت از راه و لغو مرزهاست نمود که او دیرینه مسخره دار کس و کسه سه عساکر را بر سر راه او و در میان
سلطان شاه جمال آباد و سام حوضه و از استوار داشت و در این هنگام در خروج کلاچنگه و گویا لاریه سببه نزد آن ار حاکم احمد شاه
آمد که که شکست بخیم بر حاکم مرزها افتاده و اسباب و دولت ایها متلاخی گرفته و خود حال شوکت بداشت حاکم الدوله
سعدال محمد ابد است او در شاه اسماعیل آمد پس بر ماقت و دودنه داد و اسلحه سلطانی بر ما هدر را بگلشنیه نمود و او را بر ما
ندال رو در با نهایت دست و پا بود و آمد و عساکر حاکم الدوله بخون گشت و او را ناعه را سر چپ حساب و دودنه و رفاقت خود و
آنها بعد رساله سنگ گشته آهلی خود و دودنه بای امر و در و جزو آنگاه استند +

آمدن راجه منی بہادر نوت دوم نرود انگلیتیاں ونرود عا ماعتن مایاں

[illegible]

ذکر ملاقات پادشاہ با جماعہ انگلیشیہ و عبور دریا گنگا بتفاق آنھا و ملاقات نمودن بینی بہادریہم با کشیشان بنابر صلاح وقت و زمان

چون بینی بہادر عبور گنگا نمود و پادشاہ مع سفیرالدولہ فارغ البال مقام کردہ انگلیشیان را پیش خود خواند اینھارا وسیلہ پیش رفتن و ظاہر بہم رسیدہ متعاقب کہے آمدند اندک تندر اندہ بلازست پادشاہ توسل جستند و بعد حصول کونش بتفاق عبور گنگا نمودند و از انجانب بینی بہادر را نیز لبوے خود دعوت فرمودند و بنا بر مشورہ گذارشتہ علی ابراہیم خان را ہم درین خصوص مستشار خودست و اصابت را سے اورادیدہ بعد از ان اکثر اغلب شرکیہ مشورہ میداشت آخر الامر ملاقات با سرداران انگلیش بنابر خطیبی آقاے خود مناسب دیدہ با آنھارو و وائیان داعیہ مصداقت با وزیر لشتر طغویض میر قاسم خان دسمروا و اوطاہر نمودند بینی بہادر چون بانائے جاہ خوش بنود و سلاستے ملک و دولت خود و آقا درین صورت مشاہدہ نمود قبول کردہ معروضت کہ سمر و صاحب فوج و او ضلع او درین شکست از نظام بنیقادہ گرفتار او غائلے از معویت نیست اما میر قاسم خان سرکار تو گرفت اگر وزیر پسندید البتہ تقصیرے در ان نخواہد شد پیغامھائے سروران انگلیشے گرفتہ و خدمت گشتہ بلیشک گاہ خود کہ فاصلہ چند کردہ داشت معاودت نمود و مذکور محبت انگلیشیان با سمر از ان خود کرد علی ابراہیم خان بر کمون خاطرش پے پردہ بیاس نکے حقوق محبت ہائے دیرین میر قاسم خان را کہ شش ہفت کردہ از لشکر بینی بہادر پیشتر بودا گاہ ساخت قلعہ منہم بر این امر اطلاع یافتہ بسرعت برق و باد در رفت و بہ الہ آباد رسیدہ متعلقان خود را کہ غارت زدہ مردم و زبر و حسب الامر در خانہ محقرے اسیر بودہ اند بہر صورت کہ میسر آید و خدا کار سازے کرد و دینش تشویش و تشویر سہراہ خود گرفتہ و سپر گردید و در یکے از آبادیھائے قلمرو افغانہ معروف و روہیلہ رسیدہ اسود باقی احوال او تا انتقالش در ضمن اوراق و قلعہ شاہ جہان آباد انشا را منتظر تھائے نگاستہ آید

تتمہ احوال سمر احتلال وزیر بے تدبیر و نیرنگے ہائے تفریر

شجاع الدولہ کہ در عالم غرور اوراک چنین امور نمی نمود احوال بدین منوال دیدہ چارہ غیر از بدر رفتن از قلمرو خود در ملک بگنگان نہ دید بنابرین بعضے از مقرران معتدرا لنبض آباد و لکھنؤ فرستادہ تا لکھنؤ کہ متعلقان و اسباب و خزانین را برداشتہ در ملک حافظ رحمت کہ با او اندک آشنائے بسبب غنایت خان پسرش داشت بہرندہ در آبادے بریلے کہ معورترین بلاد او و در آب و ہوا از بلی طبیعت و غیرہ جای ممتاز بود و اقامت و رزندہ خود ہم بیاسے شتاب بالہ آنا دشتافہ مادر و زن خود گرفتہ علی بیگ خان را در قلعہ الہ آباد گذارشتہ بلکہ افغانہ رفت و ناموس و اثاث البیت و بالجمیع اسباب دولت در بیلے گذاشت و در قلعہ چارہ پیشتر حبشے را کہ معتد علیہ او بود با مردم لائق قلعہ دارے گذارشتہ و درخواست قلعہ مذکورہ مستعد گردانیدہ بعد ورو دینی بہادر مشورہ اوراک متضمن مصالحہ با انگلیشیان بود با اعتمادا غنایت افغانہ و را لکھار سریشہ و بنا بر خض قدر خود کہ نام و نشان خاندان نہ پسندیدہ اورا بطرف صوبہ لکھنؤ مخرج گردانید مضمون آنکہ بینی بہادر در ظاہر با انگلیشیان در سازد و باین بہانہ عمل او در صوبہ بماند و خود در ملک بنگش با وجود عداوت و برینہ کہ با احمد خان بنگش داشت و سبب این کینہ از قدر آخر کہ متضمن احوال شاہ جہان آباد و سلاطین و اسرار آنجا است پیرایہ بطورے یا بدشتافہ با حافظ رحمت و احمد بنگش و غیرہ سرداران افغانہ و غارے الدین خان عماد الملک کہ اتفاقاً از ہم در انجا بود و فرغہ مشاورہ انداخت ہر یکے اورا اسید وار

[illegible]

بیرون رفتن شجاع قلی خان معروف بنیان عیسے از پشت سر مو شیر مدک و سمر و
و بر سبب انتظام و شکست افتادن بر فوج وزیر با وجود ظہور غلبہ بحسب تقدیر

شجاع قلی خان باستماع آواز شکست تلنگان و شیخ زادگان سہرا سے بنی بہادر گمان غلبہ و جسارت راجہ بنی بہادر نمودہ برآورد
خود ترسید کہ بہادر بنی بہادر کار سے از پیش برد و او در حضور وزیر و دیگر ہمشیمان شرمسار کے کشد و بنا بر فراطعناضطراب و تحال
بدون استخبار و ادراک احوال بنی بہادر از پشت سر سمر و مو شیر مدک برآمدہ پیش راند چون پیش رو جیل پر گلی فلائے بود و گز
از ان و شوار سے داشت علاوہ آن رو برو سے دیوار آتش بار کرا جمال است کہ برو دازان جملہ رفقائے معتمد کہ شش سفیت
نہار سوار بودہ اند جائے قلیل ماخان سمر و سہرا سے نمود بسبب پیش رفتن او توپ انداز سے سمر و مو شیر مدک کہ علی التواتر
بر سر افواج انگلیشہ کولہ ہا مثل تکرگ میر سخت موقوف گشت چہ شجاع قلی خان مع سہرا ہیان بین اصفین در آمدہ حائل مانع
توپ انداز سے این طرف گردید و از طرف انگلیشیان شدت و چابک شروع گردیدہ بر سر افواج عیسے و سمر و مدک
قیامتے آشکارا شد شجاع قلی خان با معدودے از رفقائے از جیل بیرون برآمدہ ہدف گولہ ہا سے شکست انگلیشہ
گشتہ جان خود دران میدان برایگان داد بقیہ مردم سہرا پیش کہ از آفت قتل و جراحت سالم ماندہ بودند گر نجات دکان میدان
را با اضطراب خود رہنما سے فرار شدند و تلنگان مقابل بنی بہادر از مورچال گذشتہ داخل لشکر زیر گردیدند و شور و یوم لشور دران
معکری ظہور رسید کہ آنجا تلنگان زیر شکست آتش بار گرفتہ خیانت مضطرب افتد کہ احد سے راجحال حمل و فعل اسباب
و دولت ناماندہ بے اختیار ہر کس بصر صورتے کہ بود راہ فرار چو و شکست بر کل مردم افتادہ کسے را پائے ثبات استوار
ناماندہ غلبہ و در انیان بے ایمان نمک بجام احوال بدین منوال دیدہ بطبع غارت اسوال لشکر خود از وزیر جدا سے گردیدہ و بلشکر
خود در آمدہ دست لغارت و تاراج برکشاند و وزیر متوقع ظفر و ظہور اندک غلبہ حیران قدرت و او گشتہ ساعتی تماشائی انتقام
بود بعد از ان کہ کمتر کسے با او ماند خود ہم از میدان برآمدہ در پائے گرنجنگان رفت و جمیع اسباب خانہ وزیر و سرداران سہرا سے
او وزیر ہا سے مرا فان از ان شرف و در پیہ و جنس بزازان و سوداگران مثل زرباف و کنو اب و الوار و قمیہ و توپ ہا سے
بزرگ خرد و فروشن و خیام و انچہ دران لشکر بود لغارت افواج انگلیشہ در آمد و لشکریان وزیر نیز دست تاراج با سوال
ہم دیگر گشتادہ ہر چہ در دست سہرا سے افتاد در رد و حساب این دولت کہ درین لشکر لغارت رفت علام الغیوب میدان سہرا سے
محاسب و ہم در حساب و قیاس آن بعجز معترف است الحق عجبت کہ سہرا سے معمور بود کہ بہا و مہمورہ شاہ جهان آباد سے نزدیک پایا
بسیار در ذریا چہ تھور کہ بطرف پشت لشکر بود و اندک عمقی با گل و لاسے بسیار داشت خود رفتہ و در ماندہ گشتہ زیر شکست
تلنگان متعاقب درآمدند و بنا کا سے ایام حیات آنہا برآمد ما سے جاہ را شجاع اللہ و نہ مکر و زنبیل ازین خنک ارتقید رہا
دادہ مادہ فیلی را کہ دریا سے اونگی بود غنایت نمود قدرت کاملہ الہی دران دار و گیر ہا سے و دستگیر سے نمود کہ مر کو بے
با و میسر گشتند از ان و رطلہ بدر رفت ایام حیاتش باقی بود و والا و چنین حادثہ شہوش گشت بدو از لہر و دراز بر او صیگر نزد
آن دیچار در کہ مقید و از مقامات مردم ممنوع بود کہ سے پر سید قربان قدرت نامائے حکیم قدیر باید رفت کہ در دل دستہ
چنین انداخت و برای او سوار سے سہا ساخت مصرع مد و شود سبب خیر گر خدا خواہد و در بیان شب کہ صبح آن شکست
یر وزیر افتاد علی ابراہیم خان بہادر اطلاع بر خلا سے میر تقی خان یافتہ نصرت شب پیغام داد کہ نزد این منیدہ و انتقام

اوقات داشت و کپتان مذکور نیز بمقابلہ او بر اسے بچھین امور بر لب بھان دریا در حد و دھویہ عظیم آباد امور بود و کپتان مذکور نہایت مدارا با فوج ہمارے بنا بر تنہائی خود و اسخراٹ و غلبہ آنہا نمود و میجر منور را از باجو ایکہ فیما بین او و بلنگہ مارویداد علم نمود میجر منور و آگے کسان را متواتر باستمالہ و تسلی تلنگان فرستادہ خود با یک پلٹن سولہ اودلاستہ بسیل الیغار و برجل شتجال و دیدہ متصل بکپتان رسید و علی التواتر مستجال بر تسلی تلنگان سے فرستاد و کپتان خود ہم انچہ بناست در ستر ضامی آنہا بھلے آور و چون قبالی ناصر انگلیشیان و ادبار در و بنال تلنگان بود با وجود آنکہ راہ بسیار پریدہ نزد یک لیشکر بلوئند سنگہ رسیدہ بودند سوا عہد مدارا استمال کردیدہ توقف و رزیدند و میجر منور ہذا لفظ معہود قوا عد سلا سے از آنہا دید چون بند و قہار انخواہند تلنگان را بصورت سولہ اداں نمودہ بند و قہار البستید و آنہا را ہمراہ آور و جمعیت آنہا را در ہم شکست و دہ دہ بیت بیت از ان جماعہ در ہر پلٹنی داخل کرد و از پلٹنہا کے دیگر بھان قدر مردم بر آور دہ پلٹن تازہ آراست و لبر کرد کے کپتان بچا سے مذکور فرستاد و بیت پنج کس از جملہ پلٹنی کہ این فساد بر انگیختہ او بود بطور قرعہ بر آور دہ در حضور جمیع فوج ہمارے عہد بدیم پراہند بر ہمنی از جملہ این بیت پنج کس اندک مہلتی خواستہ در پشتش خاصے برای آفتاب و غیرہ معبودان خود بھلے آور دہ خاک از بھان گل زمین بر سر و رو سے خود مالید و لطیف خاطر در کمال استعلا آمدہ جان خود بدیم توپ داد و صدق اللہ تعالیٰ و کل حرب بالبدیم فوج پنجواب و سوال از طرف شجاع الدولہ متابعث عقل سے شد اصحاب کونسل انگلیشہ کہ مختار حل عقد امور بودہ اند حکم جنگ با او میجر منور سے دادند چون رقام چند متفمن عجب و غرور و سیر و ان از قوا این عقل و شعور بجماعہ مذکور رسید در او اخر صفر یا او اسطربیع الاول سنہ یکہزار و یک صد و ہفتاد و ہفت ہجری سے بنوے صلی اللہ علیہ وسلم حکم جنگیدن با وزیر میجر منور فرستادہ ما مور بجا دلہ و مقابلہ نمودند و میجر منور صبا سے چند در سراجام اسباب ضرورے مثل گاوان بار بر دار و از خازن جنس ماکولات و غیرہ ما بھاج و شمار مرد سے کہ میخواست آنہا را درین جنگ ہمراہ بر و پرداختہ داعیہ ہفتت جنگ و زیر طرف کبیر نمودہ

ذکر عبور میجر منور مع فوج از دریا سوہن بر میجر کو لور و رسیدن بمقابل لشکر وزیر و جنگ این سرد و با ہمہ دیگر و ظفر یافتن بر وزیر بحسب تقدیر

او اخر ربیع الاول یا او اکل ربیع الآخر بود کہ میجر منور و جنگ وزیر ما مور گشتہ مروم لشکر خود کہ بردن آنہا ہمراہ منظور داشت از سپاہ سے داخل اردو مع سوار و پیادہ ان و حیوان ہمہ را شمر دہ بصنط حساب در آور دہ و غلہ و دیگر ما بھاج آن قدر کہ تادہ روز بلشکر و فاکند ہمراہ برداشت و با صاحب کوٹھے عظیم آباد گفت کہ در ہمین ایام معدودہ یا طفر بر خصم میرے آید و حجت لغتہ مذکورہ نے مانڈیا مانبلوب و مفقود سے شوم با از رجوع و حاجتے باین مذخرات نخواہد بود چون این داعیہ صم میجر ایچی گشت میر وے اندر نام شخصے از سنگہ صوبہ عظیم آباد کہ از طرف وزیر عامل پر گنہ بیا و غیرہ مضافات سرکار شاہ آباد بود از حرکت میجر بوزیر خبر داد و افواج منعلیہ خود را بقرا وے و بجا وے فرستاد و توپ بزرگی را آگہ چند کے قبل ازین برب وریا بمقابل افواج انگلیشہ کہ بر دریا سے سوہن محاذ سے کو لور بھاجت میجر انجا قیام داشت فرستادہ بود و باز پس طلبید چون برسات با فراطوکل لا بسیار شدہ بود و بعض جا از نشا سے راہ پاہیا سے آراہ توپ مذکور بکل فرود شدہ بر آید لشکر متوزر گردید وزیر خود با ہمراہ سوار درانی آمدہ توپ را بر آور دہ ہمراہ برد اما از کثرت غفلت و فکر سراجام اسباب جنگ و ملاحظہ گولہ ہا سے توپ و بار دت و استماع عرض عملا آنہا و تفویض ہر چیز کے بہر کر اے بایست و مشورہ او ضلع جنگ لالہ لعل وارباب حرب نیر و اختہ

رفتن نذرہ بہ در میان دکن مرجع سے شرف و تہ و سبالتہ در رجوع اب اس وقت وزارت نذرہ لہجائے واسطے براسے
 میر قاسم خان برائین آستان نئی و ہنرمند وزیر از استماع این جواب تراء و دیگر نفس کشیدن ترائست استمالہ علی ابراہیم خان بہادر
 نمودہ و بموجب ایشان راستہ و سبک ارجائی خود برخواست و عازم حرم سرانگشتہ قرانلس تراسرہ و ازہ وصل شالغیش نمودہ
 سلام کردہ و وزیر بسوسے علی ابراہیم خان اشارہ نمود و چیز سے برقراران خود گفت شجاع قلی خان و گران برگت خان مرقوم را
 سہراہ خود در کتب مذکور آکر دند بعد سبکس گفتند کہ جواب وزیر شمار بر راقبت خود سے خواہد و فرمودہ کہ ہمیں وقت سہرہ چہ ہر کہ از ایشان
 برودہ باشد حاضر کنند چنانچہ ہمیں حضور رفتہ بہ ہاد و سیاب ایشان انچہ رفتہ بود حاضر ساختہ یکم خیمہ گردان و چو در دیو انخانہ خود نمودہ
 فرمودہ ہست کہ شہنشاہ علیہ خانہ ماسے جاو و امین و رازدار و بدو و ایہ احوال امانات بعض رفقاسے ایشان نذرہ ما جہان
 بہار سن معلوم شدہ لیکن احوال امانت شہا ماسے جاہ و رسیدہ جاہا ہر گشتہ و سران آن خلق انکشاف بیان نہ جہان بر شہا اقصا بسیار
 داشت کہ گویند کہ جیل ہزاراخر سے جو اشارہ کردہ اگر دانستہ باشد و دیگر بیکر سپردہ باشد البتہ کہ شمار معلوم خواہد بود و بدست
 اہمارا آن مہربانے و نہایت وزیر الممالک در حق شہا بسیار خواہد بود علی ابراہیم خان گفت کہ گتے ماحال از من و زمین امور
 سرال و شکشاف احوال نہ نمودہ بود و احوال کہ بہ شمار شدہ البتہ انچہ معلوم است معروض خواہد شد و نہ نو سگہ سہرکارہ را کہ خون
 ماسے لرگردان دوست و از جملہ رفقاسے سر و بود و اہمارا میں جیل ہزاراخر سے و احوالات خان مرقوم ہم او نمودہ بود و ملکبہ
 متبادلہ استادہ کردہ کشیدن جوابیکہ علی ابراہیم خان و ادیکہ از ہنشیان ہان مجلس برخواست و دیدہ و بواب وزیر اشارت
 رسانید کہ امید سے بہر سیدہ سران وزیر بسیار سے پیہا خواہد شد بہر ہم متوجہ علی ابراہیم خان گردید بہ ہستفہر شدہ خان مذکور
 بہ سن بیان شروع تقریر نمودہ گفت کہ از آیدار خانہ تا بسو اسیر خانہ سیر دہر ماسے سر و بود و ادیکہ اشارتہ حوالہ دادہ شدہ و سرکار سیدہ
 یا ز سیدہ بہر ہم متوجہ متوجہ گشتہ بسوسے او گزشتہ و اشارہ کردہ گفت کہ بے محل است علی ابراہیم خان گفت بہر گاہ سخن کہیکہ
 اورا مستحق علیہ و رازدار و امین سے دانستہ بے محل باشد اہمارا سبکدان غیر متعہ جکونہ قابل استماع دانستہ گمان مدستہ بران
 سے توان کردہ منی بہادر بہ استماع این خبر برخواستہ بر در حرم سرارفت و وزیر را جوابیکہ علی ابراہیم خان دادہ بودہ گفتہ فرستاد
 و نیز پیغام داد کہ باکسیہ در جواب الزام ہم دیدہ و نادانے مردم نیز اثبات نماید معارضہ کنندن تکرار غیر از تفصیح ندارد و وزیر
 انصاف دادہ و نسلی بہا رگشتہ فرستاد علی ابراہیم خان شجاع قلی خان فرمود کہ دہ دوازہ کس شکستہ بال و باز و ہمراہ اند و در جہا
 دیو انخانہ با اجنبیت آرام خاطر میر نیست اگر غنائے سب و دل حال محکم است در جہا و نے خود جاکا باید داد شجاع قلی خان
 برخواستہ بر در سرکار وزیر رفتہ اذن ہمراہ خود و بران آورد و با خود بردہ متصل بمقام خود جاو ادونہایت توامع و دلجوئے را کار فرما
 شدہ تا یک و نیم ماہ کہ زندہ بود و دقیقہ از حسن سلوک و دلجوئے فرو گذاشت و احوال ماسے جاہ از نسوان و خواجہ سرا یان
 و دیگر سہلہ ہر کار سجد و جہد بسیار تحقیق گشتہ بغض و وزیر در آمد مگر اندک جو اہر گران بہا کہ قبل ازین سانچہ میر قاسم خان محبوب
 شیخ محمد عاشق نام ملاز سے معتد در ملک بنجیب الدولہ فرستادہ بود بہرے ماسے جاہ باقر ماندہ در پریشانیہاے او بکارش
 آمد و قلیل اگر ز نہا لبش باو و جہان تفحص شدید بواسطہ کینزان و پیرزا لہا سے ملازم معتمد نجفہ داشتہ باشند اجمال امکان
 دارد اما متعہ و مفصل معلوم نشدہ

رفتن میر سلیمان برکست آوردن قلعہ رتھاس و برشتن از ان قلعہ با نہایت مدت و پاش

پیش از آنکه تو بپا و بنزد و تماشای حقمانی که از سر کار است در خانها مانده سپردن ما نید و دو پلشن نگذارند
چون او با وزیر ساخته بود و در یک حراست بسته جواب فرستاد که الحال تو بپا و بنزد و حق از کس است که در دست اوست و خود
از آن مکان که خیمه داشت بر خاسته در لشکر وزیر نزول نمود و ملازم او گردید * * * * *

مقید شدن عالی جا به در دست وزیر باقتضای قسمت تقدیر *

چون شب سوشیر جنیتل فرانسس که بیشتر ملازم عالی جا به و بعد از آن بر طرف گردید و نوکر وزیر شده بود با علی ابراهیم خان بسیار
آشنا و پاس اخلاصهاست سابق میداشت پنج شش کس از قوم خود همراه آورد و با علی ابراهیم خان گفت فردا فوج وزیر بر سر
دشمنی کردن عالی جا به آید انقلاب عظیمی درین معسکر روی خواهد داد و منید انهم در آن وقت بر شما چه رود اگر این پنج شش کس
در حفاظت خواهند بود احدی متعرض شما نخواهد گشت علی ابراهیم خان لشکر یاس اخلاص آن خلص سرتاسر و فاجا آورد و معذور
خواست که بر کس من نامناسب و از رفاقت بعید است که عالی جا به و چنین بلا مبتلا و من در حمایت اصدقا ما ششم صبح و دیگر پاس
از روز گذشته بود که افواج وزیر کجها سوار شده قاصد خیمه گاه عالی جا به گشت چون نمایان شد باز سوشیر جنیتل از پلشن خود
علیه گردید و با معذور نزد علی ابراهیم خان آمد و سخنان دیر و ز را عاده فرمود و خان مرقوم بطور سه طور انکار نموده ابا کرد
و او گریان برگشته بصفت خود ملحق شد مردم مذکور خیام عالی جا به را محصور نموده بر طرف حرم سوار و کار خانات تحفظان حکم
نشانیدند سردار یک باین کار را مورشده بود و در خیمه عالی جا به درآمد و او را بر فیله که بر اس سوارش آورد و ده بود نشاند
خود و عقب بود و ج نشست و همراه خود در ابنوه مردم متعین بلشکر پذیر برده در جانیکه معهود بود و مجبوس داشت * * *

محرورس بودن علی ابراهیم خان حسب الامر وزیر و نجات یافتن از آن ستم بجهنم

آخر و ز چند سوار ملازم سبک کار وزیر عنان ریز مقابل خانه علی ابراهیم خان بهادر از دور پیدا شدند خان مرقوم را متعین گردید
که برای او می آیند عزیزان چند را که در خدمتش حاضر و او بر بستر بیمار می خوابیده بود و آگاه ساخت که اینها جویا سمن می آیند
الحال هر که خواهد بدرد و در هم نشینان همگر نیخته گوشه که فانت جسته مگر میر شطارس و غالب خان و خواجه عبدالعزیز و اعلی خان
که از جاس خونی خیمه رفیق حالش مانند نماند که سواران مذکور رسیده فرو آمدند و بر سپاه و اسباب خطر بود و بجز شش قیام
نمودند قبل ازین ساخته کیکی از دست گرفته اسالی علی ابراهیم خان بر مان خان نام جماعه داره افغان که اندک طالب علمی
و فراستی داشت و خود را از جمله فدایان خان موصوف شمرده در بندگیها و حسن اخلاص از جمیع متوسلان ممتاز می نمود و ظاهر
کرد که آنچه درین وقت از اعدا می پنهان داشتند منظور باشن باین سپهر و علی ابراهیم خان گفت دیگر چیزهای غیر از و فیل چند
شتر ندارم این را با خود تو س که دانند بگهاری آن صدیق صداقت شعار که خود را ثانی اشین او بهانه الفار می شمر و انیل
و شتران را گرفته بجای شافت که دیگر کسی نشانیش نیافت القصد علی ابراهیم خان در عین بیمار می چیران و تماشایی
قدرت ایزد سبحان بود و دیگر رفقا عالی جا به هر یک یکلی از روسا لشکر وزیر ساخته با او پیوست مگر حافظ ابراهیم خان
منته و بعضی از متصدیان بگیر آمده در لشکر وزیر حوالا مردم بودند که از دوستان حاضر علی ابراهیم خان را دلالت بنویسند
موقعیت نهجیت وزیر نمود و او و کلمه از احوال خود نوشته فرستاد وزیر در آن وقت اندرون محل بود و یکس چون ابراهیم خان

و شرم قدوسے کہ درین امور روسے و بدبختیگان حضور بنو اید و نہ بجائے جاہ او خود آستان دولت را بجای و ملازمت خود را بجزورتیکہ توانست حضور رسانید حالیکہ فکر سے باید کرد کہ اگر روسے سلطنت باند و آب از چو رفتہ باز آید وزیر سرخند تو متعلقہ چند ان نداشتہ باز ہم تا شکر گشت و رفت کہ مردم دیگر باینکار متعین مے نمایم علی ابراہیم خان گفت فوسست غرض با کار وافرایش اقتدار خباب عالمے است وزیر علی ابراہیم خان را عرض ساخت و بہانہ مے اندیشہ کاریکہ گفتہ بود از خاطرش جستہ بہبود علی کہ بان مناد بود و مشغول گشت و علی ابراہیم خان برگشتہ بہ ابہار ابا عالمے جاہ رسانید * * *

ساختن سیرتایمان خانانمان عالی جاہ با وزیر و برافتادن بنیاد دولت او با قضاے تقدیر

سیرتایمان قبل ازین اوان با سیرت ارجلو و بنی بہادر و دیگر ارکان دولت وزیر ساختہ در کار تامل مے نمود و یکبار بہانہ ترک کار و پوشیدن دلق می خواست خود را یکبار کشد عالمے جاہ بجانہ اش رفتہ و او را لباس پوشانیدہ ہمراہ آورد لیکن بقضائے مصرع مشہور مصرع ہر دم آزد و گے غیر سب را بچہ ملالت بہ اکثر بخش عالمے جاہ و سار شش با چنان فالش از میرند کور بشہر سیرت عالمے جاہ شکایت اورا نقل مجلس خود و گزگ میخانہ گفتگو مے خویش می نمود و می گفت کہ فلان روز سیرت چچے کہ بر سیرت بنی بہادر دیدہ ام از خانہ من بود کہ در تخیل سیرتایمان سپردہ بودم یا فلان انگشت در دست فلان کس ازین فیصل سخنان اکثر در حضور مردم مذکور مے نمود و سیرتایمان رسیدہ باعث حشت او مے شد تا کہ روزی از لشکر عالمے جاہ برخاستہ در جوار سیرت ارجلو و علی خان نسفی بلشکر خجاء الدولہ منزل تو و بعد پنج شش روز ازین حرکت پیغام وزیر بجاہ عالمے جاہ در باب تقاضاے زر ماہیانہ رسید عالمے جاہ مقرر مے شد یعنی خود بخاطر ساخت اما اکثر اوقات گلہ وزیر بنام بخار مے می نمود و علی ابراہیم خان مانع بود و مردم دور و مثل میرا بود و غیر او کہ درین زمان از مقرران عالمے جاہ و توسل جو بر کوسای لشکر وزیر بودہ اند سخنان مذکور شنیدہ و خود دران گفتگو ترکیب گردیدہ با بخار مے رسانیدند و بواسطہ کلمات مذکورہ بوزیر میر رسیدہ بطبع بہانہ جو مے وزیر را وسیلہ بہ عہدے با عالمے جاہ مے گردید آخر وزیر پیغام فرستاد کہ پادشاہ بقایا مے بمعالمہ سو بہ بگاہ و غیرہ از شما طلب دارد و محصلان گلہ مار نکش زود باید نمود عالمے جاہ علی ابراہیم خان بہادر را طلبیدہ آشتی برای جواب موال نرد وزیر فرستاد او در حضور رفتہ بعد من بندگے از طرف عالمے جاہ النہاس نمود کہ من بامید امانت و امداد خدمت رسیدہ بہبود خود را بنیابت حضور رسیدہ انم و انجہ سیر بود در ادائے آن قصور مے رفتہ الحال کہ مقدور مے نماندہ و تقاضاے پادشاہ مے موجب باینکہ است خباب عالمے جاہ را بفرمانید تا بفرماندہ اگر چیز مے بر آید در ادائے آن بطوریکہ ممکن باشد قیام بخوار مے بود و اگر مے موجب باشد اسید و ذرا عانت و حمایت از خباب عالمے وزیر آزدہ گشتہ جواب داد کہ مرا چہ کار است شما داغید و پادشاہ بنی بہادر کیست کہ بفرماندہ من لشکار سیروم اجتناب یا پادشاہ بہت تہرچہ داند و باید کرد علی ابراہیم خان مایوس برگشتہ جواب وزیر کہ شنیدہ بود بجاہ عالمے جاہ و اعلام نمود عالمے جاہ چون ہمیشہ در وقت اضطرار رجوع بعلی ابراہیم خان بہادر نمودہ صلاح مے طلبید و درین خصوص ہم بر سید او رجوع گفت کہ اگر زرد سر کار باشد استر فاسے وزیر باید نمود و الا خود ہما از خیمہ سیروم رفتہ پیغام باید داد کہ من توقع حمایت و عنا خود را در دولت رسانیدہ امیدوارا عانت بودہ انم اکنون مع اہل و عیال و اسباب و اموال در ظل رامت و مملکت عالمے حاضر انجہ مقتضای الطاف و شفقت و نیکی نامی محرمت تا بعل آید *

شکر لباس نمودن عالی جاہ و باز پوشیدن با شکار وزیر بلا حجب و اکراہ * * *

حصار خود و لشکر وزیر سے گشتہ و چپہر و لنگہ نیز ہمارہ شان بود با وزیر کہ نہایت جریدہ مع چند نفر سے در دشت می گشت دو جا شد
 و از طرفین نادانستہ ارادہ دست برد سے در خاطر ہمارہ یافت و با ہم طعن و ضرب نیزہ و تیر و تفنگ شمشیر بطور قرا و سہل آمد باین
 سبب چون اندک انصاف سے ہمدگر را میرا میرا ہمد سے خان وزیر را آشناختہ لبردار انگلیشیہ کہ شاید بیچہر کر نک بود اطلاع داد
 و او فوج دیگر از شہر عجلالہ طلبیدہ وزیر را مع ہمراہیان با خود مشغول داشت چون سیاست فوج جدید از دور نمایان گردید
 کسی از ہمراہیان وزیر دیدہ بیشک خبر رسانید کہ وزیر محصور انگلیشیان گردید وزیر خود را در مملکت دیدہ بدر رفتن اصلاح شہر و خلعت
 عنان بدانائی نمودہ آہستہ آہستہ خود را از ان مضافتی بیرون کشید اما در لشکر مجبور رسیدن خبر عجب انقلابی روی نمود
 نالے جاہ مع رفتا سے خود و جمیع رفتا سے وزیر با ہمراہیان آفندہ کہ بزد سے حاضر آمدند باستجال ہر جہہ تمام تر با عانت
 بیرون رفتہ اورا در راہ دیدند و اتفاقاً ما و دت میسر گشت و آشوب فرو نشست القصدہ ہمین روشن یک دور و ز کم و
 بیش اسے گذشت و موسم برسات فریب رسید کہ شجاع الدولہ بہان قرار یافت کہ الحال اقامت در نزد یک حصار
 مناسب نیست در یکسر کہ از مضافات صوبہ عظیم آباد برک و ریاسے گنگا در مجازات غار سے پورچال متعلقہ وزیر کہ تعہد
 را چہ بلند سنگہ زمیندار بنارس است سکونت باید و وزیر دجاہ سے باید نمود و بعد برسات تدارک شاید باید کرد از محاصرہ
 حصار عظیم آباد دست برداشتہ بطبل معاودت کوفت و اورا را منیر لطیف کبیر نہضت فرمود و الدبر کا ملازمت وزیر و پادشاہ
 از محال جاگیراٹ خود آمدہ در لشکر بود و فقیر نیز از نالے جاہ دل گبر گردیدہ رفاقت پادشاہ گزیدہ ہمراہ والد مرحوم ہمسرے برد
 تا آنکہ از معبر کوہ و ریاسے سوہن را پایاب عبور نمودہ لب دریایا تا یانزدہ روز محسوس ماند و از انجا کوچ نمودہ فصیح آہ را کہ
 دارالملک بمبوجہ راست لشکر کاہ ساختند والد را از انجا ارادہ معاودت بجال جاگیر خود مصمم گشت و فقیر اوصاع لشکر وزیر
 متحمل یہ و چون خود در ان مجمع مناسب ندید چون اسباق آشنائی بالعض انگلیشیان خصوصاً ماڈاکٹر فارش کہ از سفائی بالیجا
 سنجاب یافتہ بدر رفت در نہایت مرتبہ بود و در خباثت شجاع الدولہ پیغام و مراسلات او فقیر ہر سبب دندہ ہم در جواب فقیر
 مناسبے نگاشت و ڈاکٹر مکرر بفقیر نوشت کہ پادشاہ را ما مردم موافق کردہ تدبیر سے باید کرد کہ تا بارسد سنجاب والد مرحوم و خدا
 کہ اگر اس صورت میرا یہ باعث از یاد اتحاد انگلیشیان بموجب منہو فی الشان خواہد بود و احوال وزیر معلوم نیست کہ ما ہم
 و توقع ظفر انگلیشیان با اینہمہ بخیبر سے عدم اتفاقات باستماع کلمات مشورہ خیر اندیشان نیست درین صورت اگر اسے
 با انگلیشیان درست و استرضائے ایشان کردہ اید خالص از صلاح نخواہد بود و نیز معلوم است کہ اینہا را خواہش اتفاق مایاد
 است و مکرر نوشتہ بر این ارادہ خود آگاہی دادہ اند پادشاہ را ہم اگر رفاقت آہنا منظور باشد ازین امر آگاہ دادہ شفقہ
 بروفق رضای جماعہ مذکورہ نویسنیدہ باید داد و الد باتفاق میرا الدولہ این راز را پادشاہ رسانید و پادشاہ کہ نیاز خود سے
 عدم انقیاد شجاع الدولہ را ضمیمہ بود خود درست او بنود قبول نمودہ شفقہ بدستخط خود مفصل نگاشتہ اعلام نمود کہ شفقہ
 باین خط و وساطت ہمین حامل یعنی فقیر ہر سبب پذیرفتنی است و ہر چہ غیر ازین باشد باید دانست کہ بضرورت نیاز یاسد
 وزیر و غیر او نوشتہ شدہ غرض پادشاہ از تحریر این فقرہ آن بود کہ یاسے راو شتاب رک در میان نباشد چہ او از متوسلان
 وزیر در فقا سے بنی بہادر نائب او بود و تاکید سے بمن نمود کہ معنوں این رقعہ افشانیاد تا وزیر بران مطلع نتواند شد و بعد
 رقعہ فقیر ہمراہ والد از لشکر برآمدہ قاصد عظیم آباد گردید و والد مرحوم بحین آباد محال جاگیر خود رفت بحسب تقدیر در ان مال
 ڈاکٹر ملٹن را کہ واسطہ جواب سوال انگلیشیان باینہد و نہایت آشنائی الحقیقہ مرد خوبے بود با میچہر کر نک سالار فوج

سید علی خان بشارت نمودم لشکر تا آن زمان از محب علی پور گذرشته بود راه از خوف دزدان بمشقتی بریده آمد که بفرستید
و جامه انگلیشیه مع میر محمد جعفر خان بشهر رسید به باز فوج خود را جرید و گردانید. هاراده مرا حمت چند کرده از ارباب نشتر آمدند و خود
تاب تحمل صدمات افواج شجاع الدوله نیافته روسی خود از مقابل بر تافتند و از فوج و زامیان که در غارتگری اطراف شجاع
سے دویدند خود را سے نمود و بشهر عظیم آباد رسیدند و بعضی توپها را بر بروج حصار گذاشته خود را بطرف سجاها سے بر سب آب
جکه اکثر اطراف شهر را در برسات میخیزد سے باشد منزل گزیده و بلور و دریا ل قانم کردند و فوسپے را هم بر بلند سے معروف و بیجا
برده بستند و میر محمد جعفر خان راسع سندیان همراش بر سبند کورا اطراف جذوبے شهر جاسے دادند و چند کپنی تلنگه خود را در
مناطقش گذاشتند گویا میر جعفر خان پشت سر انگلیشیان متصل با ایشان بود شجاع الدوله از سید آباد بنا بر امرات افراط آب
براسے لشکر کناره دریا سوسن گرفته و راه راست عظیم آباد را گذارشته بطرف قصبه میرسل خود در مسیر سبده هم بشکر با عقی گشته است
احباب کامیاب گردید آخر خبر و رت از اینجا کوچ نموده باز بطرف پهلوار سے جاکر دسے عظیم آباد منزل گزید اگر چه درین
منزل جایگاه بسیار بود اما باز نیم تلخی در آب رو برداد چاهما سے و دیگر جفر کردند بطا سب یک روز در اینجا مانده صبح روز دوم باران
خبک وزیر مع ماسے جاء و کل سپاه سوار گردید *

دکتر خبکین شجاع الدوله با انگلیشیان و در فتن احوال خبکیشان و بهال منون و خبک چند روز بعد از آن
برگشتن بطرف کبیر و چاونی نمودن در اینجا بودند بے خبر و بدعهد نمودن با عاسے جابه بی بال و پر

شجاع الدوله با جمیع افواج خود که بحساب سور و بلخ بوده اند سوار گشته از شارع عام که تالاب میثی یور و لمانی پور و قهر پور
عاسے جابه بر سه آن راه و دفع است پیش رفت و منی سباد مع راجه بلونڈ سنگه لطرف دست راست وزیر باندک فاصله
جای گرفت و غنایت خان سپه حافظ رحمت رو بهیله ملک دار سیلی بحیث و بر سیله و خیره باد و سه هزار رو بهیله و گشتا این
پانچ شش هزاران که در قول وزیر بوده اند و عاسے جابه پانچ ملین که کبیر دگے سمر و با توپها سے وضع انگلیشی و بند و قما
جقاعے آراسته و تیار بود و البته پنج شش هزار سوار نیز همراه داشت لطرف دست راست منی سباد و اما بقا صله بسیار
بعد که تخمینا گد نیم کرده و مقابل سجاها سے و سور چال میر جعفر خان واقع بود از پله گولہ رس توپ دور تر رفته است و فخر
که مشتهر توکری سے با کسے نداشت براسی سوار بنا برد و سیتهای علی ابراهیم خان بهادر و میرزا ماقرو میرزا عبدالقادر همراه ایشان
در فوج ماسے جابه بود اما هر حاسے خواست رفته تماشای نمود تا آنکه شجاع الدوله در پناه عمارات آباد سے خارج شهر گشته
آهسته آهسته متصل بمیدان علی باغ زار حسین خان مرحوم نمایان و خبک توپ و بان شروع گشت و وزیر مع فوج خود جبارت
نموده قدم قدم پیشتر سے آمد و از طرف انگلیشه متواتر گولہ بار سے توپ برد و گولہ یک کلان لطرف سمر و که البته بعد خمس
کرد و پیشتر از ماسے جابه صفوف خود آراسته استاده بود در فوجش میر سبده و تلنگه ماسے همراش سبده و کاسے
گولہ توپ از سر فوج او گذرشته در میدان با مین اود عاسے جابه می افتاد شتر سوار شجاع الدوله بنیام سبک عاسے جابه آورده
من باد شمنان شما مقابل گشته گرم ستیز و آویزم شما در اینجا استاده چهر سے کنید از آن طرف شما هم مثل من مقابل انگلیشیان
آمده یورش نمایید و اگر نمی توانید سمر و را مع توپها و تلنگه ماسے بلش تعیین من نماید تا پیش روی من او توپ انداز سے بر اعدا
نماید و از اطراف سواران بر آنها یورش نمایند عاسے جابه در جواب سخنان سبده و خگشته فرستاد و از جاسے خود پنجید و سمر و

نبارس کہ مردم عیار و در زمرہ خود تجار و نہایت مال دار بود و میراثی کہ مردم اندوختہ اورا از گرد و ہا شغافت می داشتند و سیرگر تازانان بود
 سمجند و شجاع الدولہ و پسرش بیچ و بہ حاضر نمے شد درین سفر بقا و احوال بنی بہادر بوسا املت سید نور الحسن خان لکڑا سے
 کہ سزا دل مبالغہ اور بود و زمانہ جمع سرداران لشکر خصوص غنایت خان سپہ ما فطر رحمت و بہیلہ و راجہ بنی بہادر حاضر آمدہ بہرشت
 کورنش وزیر استعدا یافت و بر ناکشت او بہت گشتہ سپہاہ نائب مذکور شامل لشکر گشت دوسہ ہزار سوار و چند ہزار پیادہ
 مستند سپہاہ دہشت و اجنہ مردم درین عساکر بر تہ بود کہ احصا سے آن از دستہ زرات است تا با یکہ نظر کا رسے کرد فی مردم
 بود کہ موج سے زد لیکن از سبب خبر سے سردار و عدم تعبط و ریلہ درین لشکر سپہاہ گرا سے کشتند و ساکما یکہ گیر سے بردند و سے
 سجال کسے نمی برداخت و ہنگام کوچ در راہ رفتن از جملہ سپہاہان کان و مردم اہل اف و جواہر سپہاہ کہ اندک از از دحام دور
 سے افتاد و شکار نا بکاران بود مثل قطع الطریق غارت سے کردند بلکہ از جان سے کشتند اما لشکر بنو گویا سوار و خلی سست
 از جاسے بجاسے حرکت می کنند و سپہاہ در و داراں املت شاہ جہان آباد کہ چشم و چرخ منہ و ستان بود مردم را سپہاہ گشت
 دران لشکر ہم سیر بود یعنی از ہوشیاران وزیر را نہانیدند و بوسا سٹہ و سبے واسطہ رسانیدند کہ جنگیدن با انگلیشیان
 این املت متعارفہ این دیار مغرون ابتلا ح نیست چہ سپہاہ اینہا معفوف آراستہ درست بایستند گویا سد اسکندر اند اگر سپہاہ
 کس خواہند بود چاہہ ہزار کس اینجا بر روسے اینہا نمی توانند آمد مناسب آنکہ چون از مد سٹے مشق چاہد سے معمول جناب
 است و ملازمان رکاب ہم و رفت مت بودہ ہمارست این عمل نمودہ اند جوانان خوش اسپہ مستند و سرداران دلاور جان نشان
 جیدہ سپہاہ سے خود با یکگزید و مخدرات را با بار و نہ در ہمین جا ہا کہ سرحد ملک سرکارست مع دیگر افواج گذاشتہ بی آنکہ نام
 جناب ماسے شہرت یا بد جریہ ہر انگلیشیہ کہ الحال تنزل گشتہ قاصد نمودند و از کسر بر خاستہ می روند باید تاخت و اول
 صلح قبل از آنکہ مستند گردیدہ را سبے شوند بر سر شان باید ریخت اگر جمعیت آنہا پاشیدہ انتظام شان بر ہم خورد کار با انجام
 رسیدہ و فتح و غفر نصیب اولیا سے دولت گردیدہ است والا بہر کہ بہت آید اورا از تیغ باید گذرانید و اسباب پس ماندہ را
 باید کشید و توتہ را را بہر چہ یافتہ شود و بردنش متعذر باشد ناقصش باید کرد و تمام روز در سبے آنہا بودہ شب از صد شہ
 دور تر منزل باید گذرید و ہمین صورت تا حصار عظیم آباد دست ازینہا نباید برداشت در راہ و مدت قطع طریق اگر کار نشان تمام
 شد فوالمطلوب والا متعزض قلعہ نگشتہ و در سپہاہ معسر فرمودہ یعنی از افواج را بہ تبعیت سردار شجاع ہوشیار از طرف
 سارن یا مقابل آردہ مجور گنگا فرمودہ و حال سرکا ہر محال با جمعیت لائق سجال آن کار تجویز نمودہ خلعت و سند دادہ و حجت
 باید نمود و حکم باید کرد کہ در در لچو کسے و حسن سلوک کو شیدہ احد سے از رعایا را نہر نجاسد و بند و بست محال مذکور در کمال
 کہ موجب تالیف زمیندار و رعایا باشد نمودہ و تحصیل آن سٹے نمایند و مردم را از خود متحوش ننمودہ و تمام قلم و بنگا عظیم آباد
 کہ بر دور نباشد عمل دخل نمایند و یک فوج طرف عظیم آباد گذاشتہ عمال بستور مذکور این طرف ہم مامور شوند بر دو طرف
 و ریا ہر دو فوج در تگ و تاز بودہ ہر کشتی کہ از مشرق قاصد عظیم آباد کرد و ہر طرف کہ ملاحان میکشیدہ باشند فوج ہاں طرف
 ملاحان را زدہ کشتی و اہل و اسبابش را قتل غارت نمایند و گذارند کہ حسن غلہ و غیرہ بیچ خیر سے دخل حصار عظیم آباد تو اندیشد
 درین صورت در اضطراب و اضطراب شان افزودہ آنہا را غیر از فرار بکشتہ و خاکے گذاشت حصار عظیم آباد چارہ نخواہد
 بعد از ان انجہ مناسب باشد لعل خواہد آمد و وزیر برگشتہ تقدیر را چنین رک صواب کہ فی الواقع از احسن ابر بود و بدینکشت
 و ہر کہ در بارہ جنگ مملاسے و سخنی سے گفت التفاسے بان نکر دہ چون خبک اہل اسے دیدہ خود را از جملہ متکذبات

رکبیل عالی جاہ لبلا از خجک و عدم مدخلیت او درین کار و شعوریکہ در فہم مال امور داشت بر ہمین حصول مطالب مرحومہ عالی جاہ و مرغب مصالحہ و معاملہ با میر حفرخان و فرقہ انگلیشیان بود بر کپیغام الفضال معاملات مع خلعت عنایات و مہربانی فرستادہ بازار اخذ و جروجاب و سوال حصول مقاصد خود از سرد و جانب گرم داشتند میر حفرخان بواسطت راوشتاب راستے مبلغ کم از رویہ فرستادہ عبدالعلی خان خالو کے بندہ را بسبب آنکہ عالی جاہ با او بد و از عظیم آباد دنیا برد فاقہ را ہم ملز این چنانچہ گذشت آن چوچ را بدر کردہ بود طلبید و مورد مہربانی گردانید و ہمدان آوان والہ بندہ مع برادران فقیر در شکر میر حفرخان بضرورت آمدہ ملافا کردہ تا چون عالی جاہ با والد الطافی نمودہ بود میر حفرخان چند ان از دل از ایشان راستے بنود * * *

توکر سیدن عالی جاہ متصل بشکر شجاع الدولہ و ملاقات ایتہا با ہمدگر و آمدن وزیر پادشاہ بر سر جماعتہ انگلیشیہ بد لالت و اعانت عالی جاہ در کمال کز و فہر * *

چون پادشاہ وزیر الممالک شجاع الدولہ بہادر بطرف الہ آباد دنیا بر بند و لیست تبدیل کنند و دعائے جاہ ہم حسب اطلب بہان طر رہی گشت بعد ورود و تقرب معسکر وزیر کہ فاصلہ بین العسکرین سہ کردہ بود و شجاع الدولہ باستقبال عالی جاہ در کمال شان و شوخ خود را راستہ بادہ و وارزہ ہزار سوار بچشم عالی جاہ آمد عالی جاہ کہ از آمدن او آگاہی داشت بلش تہا کے خود را اگر از سرد و وارزہ سر اپردہ ہا کے خیام تا فاصلہ بعد کہ اغلب خمس یک میل خواہ بود و رویہ استادہ کرد و حینہ یاد رکمال نصرت و زینت بر پا نمود و سران سپاہ و رفقا کے عمدہ را نیز ما میر تہ بنطیغ لباس نمودہ و احضار فرمود و چون وزیر رسید تا طرف اندرون در وارزہ استقبال نمود از طرفین سلام مضابطہ کنند و ستان لعل وارزہ با ہم معاملت نمودند و باتفاق آمدہ ہر دو بر یک سہ نشستند وزیر کلمات اخلاص و اتحاد و تسلی زیادہ از حد تقریر کردہ بلا زمت پادشاہ ہمراہ خود دعوت نمود عالی جاہ بہیت و یک خوان ملبوس خاص مختلف الفماش و خواہا سہے جواسر و اسر و افیال کوہ شکوہ پیشکش نمودہ باتفاق وزیر بلا زمت پادشاہ رفت وزیر الممالک اصفا جاہ عالی جاہ را بر فیصل خود گرفتہ ہر دو بر یک مرکوب روانہ سندہ سلطانے شہند بعد حصول ملازمت وزیر بشکر خود رفت و عالی جاہ بمعسکر خویش برگشت روز دوم عالی جاہ بچاند وزیر بر اسے باز دید روانہ گردید و نیز مغلیہ ملازم را فرمودہ بود کہ لباس ملون سقر لائے پوشیدہ و بند و قہار در دست گرفتہ دستہ دستہ از سرد و وارزہ تا فاصلہ کہ گنجائے داشت بایستند حسب الحکم لعل آوردہ حاضر بودند و دیگر اخیان لشکر و ارکان دولت نیز کہ خدمت بستہ در جامی و مقام لائق خود اجتماع و از دعام نمودند و عالی جاہ با کوکبہ چشمت و بہت رسیدہ چون داخل لاپرہ وزیر گردید شجاع الدولہ اصفا جاہ تا سرفروش استقبال نمودہ دست عالی جاہ گرفتہ ہمراہ خود برد و بر سر بند را بر خود نشانید و نہایت دلجوئی و اشتقاق را کار فرما گشتہ تسلی بسیار و بباداد و اعانت و استرداد و صیحات بنگالہ و عظیم آباد از دست انگلیشیہ امیدوار نمود و چند روز عالی جاہ بصحابت علی ابراہیم خان بہادر یکدست زیور بسیار گران بہا کہ بلکوک سے از زید مع رتہ فیمل کہ نہایت بہ تکلف با پوشش زرد و زسے بود بر اسے بہو یکم زن شجاع الدولہ و ہم بعضہ ہدایا متحت گران بہا بر اسے مادر شجاع الدولہ زن صغیر خجک فرستادہ آہنرا خوشنود و مادر شجاع الدولہ را مادر خود نمود و چون شجاع الدولہ را الفضال معاملہ با بندیلہ نام و گرفتن مالگزار سے بعضی پرگنت الہ آباد از انہا گذر نمود و راہ بینی بہادر را پیشتر فرستادہ بتوقع حصول مامل سگند را نید و بندیلہ با الفتیا ذکرہ سرطاعت فرو سنے آور و زنجال در یک بسیار دران جوار سے رفت عالی جاہ با وزیر بیغام نہضت بطرف ممالک شہتی نمودہ استحال دران داشت و یک

مراستما اور جاسوس سے کہ اسے تمام دہشتیں نیست والا اس ہمہ مردم کے اطلاع سنا اور راہ رگستہ نال طرف چوسیدہ دم
راہم ہلے ہو نام آرام کے صبح دریا اطلاع پر جو در وقت ہے تو اسے سمجھات و اعلاص ملکہ است کہ جس حرکت است
را احتیاط کر کہ اگر آمد و رفت سرداؤں کو کر دے اکثر در مدت پنج سرور مذکورہ بعض اوقات صحبت علی راہم حال نو دیکر و کمال

دکتر شہرت خیانت نمودن میرسلیمان کا نام چاہ و زدید بعض کتبہ باجی ابر در راہ و سبب اسرار دیگر

را اکثر لغو و جو اسرگراں سا کہ کیسہ ہے کہ پاس سعید سارا بہاؤ دو بہرہ ہزار یا س کے راہ رنجہ ہا و میا ہ مہار مستورات
سے سرد میرسلیمان ماں ہاں ہنگام سردن سراسر مع بیگم عالی چاہ و آوردن ارا سحا محار محرم کو دستہ دار دیکہ بیگم
آوردن اسباب ارتکوز بہتاس حیات معظمہ جو اسرہ سعید کس حیمت کہ لکھو کے سے اور یہ در دید و نالے چاہ را
دراں رمال فرصت و خط و محاسبہ آن ہو و ملکہ اعمال ہوا چہ ہم ناؤ کر اں خصوص مثل میرسلیمان مد است و تعمیر مذکور
دراں ہا و مات لباس درویشیے در سر کردہ و درویشیے عالی چاہ و اگر دستاں در دست و کمال اسوس گراں حی ہستاد
و سے گفت جگہ و کہ ام حتمہ سارا باس حال تو ارم دیدہ نا کہ سعادت ہر ہا کے کہ از طرف سحا الد و دستاں ملکہ
آمدہ ہو و در شعلہ الد و در شعلہ میگوید در سحا را چہ می ما و در ملکہ حیاں و میرا سحا کو کہ در امام طعلی در یہ مذکور با حق
او نو و دیگر ملکہ و ارا کال آن دولت غیر سالا جنگ کہ و سلطنت سراسر شمس الدین ہر لے مائے چاہ و در وسط حرات سوس
نو و دستاں سر کیے را ارا مال حیات تو اسے لائی نمودہ بعضے ارا و اسرہ لے سانا ہا و داد و وسیلہ حمایت بر سحا و حکم ہستاد
ترد مائے چاہ ناو ستہا کے استمالت تلبیہ ہے کہ بی ہایت رگت و قتل ارا و داد و سراسر شمس الدین سراسر با قلم
و یہ و بادشاہ کہ متعین نہایت دلجوئے و عاظم الممال ہر مائے و انطاف ہو و رسیدہ سرائے اعلیایاں طاہر پریاں
مائے چاہ گتہ اورا خرد و بصیرت نظر لشکر دیگر و دیدہ میرا سحا حیاں اگر کم مائے راہ نویدیل کینگہ کہ ملک
نویدیل ہا رت را چہ اسکا مقدم اورا ستم ہمدہ دراعرا و و احترام او تو سیدہ ہر طاقت ہو و سرگرد مائے چاہ و داد
میرسلیمان و دیکھنی ارا انتظام احوال ہو و نگہ است مردیکہ مسطور و در کار نو و داد و استخوانہ مطریاں روانہ لک و ریر
و پادشاہ و دیدہ ہا سار مقدم اسباب و لے اتعاضے مائے چاہ و طاقت ہو و دیدن سفر مائے و تفتیح اوقات
دیدہ توقف در سراسر اصلاح دست چہا ترا حو سے مزاج میرجعیر حیاں ارا مائے چاہ و دو و لکس مکر مائے لکھا
کہ مردم با طاقت و در در امور مائے چاہ و ہستاد معا و دست دیدن و دو سے دور از حرم و نال اندیشے ہو و صحبت حضرت
سج سرور سراسر سعادت و لہذا ہے غیر مترقبہ آئی نو دیکر جو اعلیٰ و اسحاق آن و نہ و العس و افاق کہ درین سہا و و عورت سیدیل
احوال فقیر داشت ریاں و ہاں را یا را می تمہد ہر ایک اپنی سبب کو چوئی و اسکا لے آن سبب را ایمیدام چو کہ رگرم کہ لک و بھیر
آن بقید سراسر زحمہ و فقر ارا سبب سے ناہی چو لیں حور و ہاں و دوئی و ساریف ملک لساں ارا ملکہ شیم ہستاد و ملکہ ہوا
گر دیدہ و در مذکورہ وراں و در سحا صومنا سہایت رواج حار و ریر و پادشاہ ہم مائے چاہ و سوا عید کہ و انطاف و داد
سے ہو و دم و ہم با انگلیاں و میرجعیر حیاں حوا و سوا لے آشی و سحا ملکہ سے و سو و تہا چہ را و سبب سکا را کہ ذکر او چہ
بجملہ در اوراق مائے گشت و او لکہ مرآد ارا عظم آباد نو کر سحا الد و لکہ دیدہ سہا و را چہ می ہا و سبب سبب را و
سارا نال دولت عالی چاہ سرورہ و ریں و ب سراسر ملکہ رھا سبب سے می ما و مذکورہ و دو می ہا و طائر جمع سراسر لیں

و نارت پیشگی آئنا برین اراده هم التفاسی نمیکرد و رجوع بپادشاه و شجاع الدوله صاحب آراشتر و خلوط میرزا شمس الدین نیز امانت این راستی نمود و میرسلیمان بنایر غرض خود نیز دلالت بهین اراده می کرد و میرزا نجف خان از رفاقت عالی جاہ دعوت جرم غم رفتن پیش شجاع الدوله سر باز زده قاصد ترک رفاقت بود و بنو زامر سے متفق و مقرر شده بود که عیسی احمد خان فرستادن درود افواج انگلیسیه تا بحسب پور رسید هر چند این خبر دروغ و حیله تریشی مذکور بود اما عالی جاہ را تشویش بی نهایت روی داده انتظار عیسی لاحق حال او شد و درین ضمن عیسی دیگر از خان مرثوم رسید که نویسنده را بر جناب استعجال از راه دریای گنگ انگلیسیان فرستاده اند که در زمینیه رسید و سدر راه عبور لشکر شود و زمینداران محالات خود را اشاره نمود که لیس ماندگان لشکر و اسباب عاقله جاہ اگر عقب مانده متصرف شوند آنها حسب الایا اعلی آوردند که نیکان آنجا هم بلشکر رسید و اخبار و حشده را منتشر نمودند عاقله جاہ با انتظار تمام پاسته از روز برآید و آنکه اراده مقام داشت بناچار سکه کوچ نموده و الدمرج از راه شفقت بنده را طلب نمود که عالیان نزد من آمده باید نشست الحال چه محل رفاقت عاقله جاہ مانده و عاقله جاہ بنایر آشنائی بنده با انگلیسیان از فقیر نهایت سرگران و سبب التفات محض بود تغییر بیاس اخلاص علی ابراهیم خان بهادر و میرزا باقر و میرزا عبداللہ ترک رفاقت تا وصول بهاسنه غیر لائق دانسته دست از بهر اسب لشکر خنڈول برداشت و عالیجا وقت شام بقصبه سمرام رسید و صبح از آنجا به شیرینت و منزل سانوت مہنبا برابر دریای چہ درگاه و درختان که مردم بخواب می یافتند وقت شب عالیان بخواب را با مستعدیان جواب و سوال تلمیح و تند روی داده صدای بلند شده به تبعیت آنها شور و در آنکه بهر رسید و آشوب عیسی برخواست بمرتبه که عالی جاہ غلبه گشته از مسند خود تاسر دروازه یابرسنه آمد و می گفت که ظاهر این خونخوار سببی میانیست شاید یک بجای من تو کران شورش برپا کرده است چون ایندقتا سله را در سلا متنه لشکر عالی جاہ مصلحتها بود آشوب مذکور فرزند نشست و صبح آن روز یک لاک پنجاه هزار روپہ نقد و پنج زنجیر خیل میرزا نجف خان که قاصد رفتن نزد شجاع الدوله بنو و مرحمت فرموده مرخص نمود و خود بر دریاچه گرم ناسه منزل کرد و درین عمره خلوط میرزا شمس الدین مع عہد نامہ شجاع الدوله بہر دستخط او بر قرآن مجید رسید و عاقله جاہ اگر گرم ناسه کوچیدہ در ملک راجہ بلوئند کہ قلم و شجاع الدوله بود بر دریا سگنگا و رود دمود +

ذکر عبور نمودن عاقله جاہ از دریای گنگ و مقامات دران مکان فرستادن میرسلیمان خان مان را نزد شجاع الدوله دست پیمان + + + + +

عاقله جاہ از خوف اتما قب جماعہ انگلیسیہ آسوده متصل بہ بنارس بقاصد شش ہفت کردہ از بلڈہ مذکورہ منزل گریہ و نیدہ از دوستان رخصت گریہ در بنارس رسید و بشرف تقبیل قدم حضرت شیخ محمد علی خیرین اسکندہ اصفہانی اعلیٰ علیین مشرف گشته در خانہ خال سراسر افضال خود سید عبد العلی خان بہادر نزول نمود و مرعوم مذکور دران ایام با کمال عزت دران بلڈہ خانہ و مقام داشت فقیر در آنخانہ بودہ و از رنج اسفار آسودہ بعد چند روز کہ لشکر عاقله جاہ در فنائی بنارس رسید آمد و رفت نزد دوستان سے نمود و گاہ گاہ عاقله جاہ را ہم سے دید و روز سے در جلد و سنے این رفاقت باہن گفت کہ صاحب پور و برادران شاد را بنجا با انگلیسیان تملط و محطوط اند شاعر تصدیق بھرا سے من سے کشید بروید و با آنها اتفاق و رزید فقیر بیدل گشته جواب داد کہ بنیدہ در رفاقت شما خیا مت نکردہ با انگلیسیان وفاق پوشیدہ و پنهان و راہ

در گرفتار آمدن گنبدان بچکال گراصل کشته شدن یک سیرت

از شدت نامردی در روزی که رسید و راغب و طامع گردید که اگر چیزی به دست آید قلعه را بدست انگلیشی سپارد و همراهمان شعیب را برین امر باخود و همراهمان ساخت ابن خیر انگلیشیان رسید چون باخارج ماسله جابه تخیل بودند اندک مبلغی را سهل شمرده و علی بن ابی طالب دادند و قول نموده قلعه را بدست انگلیشیان سپرد و آنها قاعه در خود گذاشته از اینجا بفرم تخیل علم آباد نهضت نمودند چون فصل رسیدند ماسله جابه در پهلوی راسه اقامت از خرم دور داشتند قلعہ بکرم که یازده و دو و سه شهر سر اسل بود معروف بعد ویران شدن الحال بمی مہاراجہ کلیمان سگد پسر مہاراجہ شتاب را سگد باز بصورت آبادی گرفته منزل نمود و بدینہ از راه دروازہ مغربہ کے کنار عیش با اختیار ملازمان او و جگہ پراز آب و عبور خیم از بیرون شهر مقدر باو خبر شہرے گرفت و افواج و اسباب با مانع عارسان قلعہ علم آباد سے فرستاد و ہم در غیر لا احمد خان تر لیتے را کہ از عہد غزل رام ناراین سرور و عتاب بود مشمول عوامت فرمودہ ملازم ساخت و جاگیر ماسے اورا و گذاشت و پیر سے ہم از غزو و بطور سادہ داد و میر ابو خلعت رفیقہ انتہ بن شہا شکر اللہ قادر سے کہ از انجوبہ روزگار رنیا باختصاص با مہر خیر خان از نظر افتادہ مالی جاہی بود و تقریبش سر قرار سے یافتہ میجو است جاہی گر گین خان گیر دو ہنر سے از مختار مرتبہ اش رسید و شیر ند ابیر حروب و تہیز دولت تشریزل مالی جاہ گردید و در غلب اوقات تہر تہر احوال و نشید نامہ آشتہ حال نموده حسب الامر قلعہ علم آباد میرفت و ملازمان ماسے جابه و تقریب او در یافتہ باو و در اکثر امور مہاشات سے نمودند شہادہ فرحت دیدہ و فابو یافتہ با ماسے جابه گفت کہ ڈاکٹر را در حالات مہروم علی ابراہیم خان بہادر گذشتن مقرون با صلاح نیست و ماسے جابه خود ہیولا سے فابل پذیرا صورت ہمیدہ بود اندیشہ بہم رسانیدہ علی ابراہیم خان را گنت کہ ڈاکٹر الحال و حالات دیگران با شد خان سو صوف معدن داشت کہ خباب ماسے جابه در خاطر ماندہ روزیکہ ڈاکٹر در سر کار نہاسنے داخل کردہاں روز حکم بر خبر انیدن مردم متعین شد بندہ حسب الامر خیدہ نفر پادہ ملازم خود را ہماں وقت باز لیس طلبیدہ الحال بہر چہ مکرر خاطر مبارک باشد اصلاح خواہد بود و ڈاکٹر را از صورت حال اطلاع دادہ مردم خود را کہ حسب الاتماس ڈاکٹر دوسہ کس بردار و گذاشتہ بود نزد خود و طلبیدہ ڈاکٹر از خیر تبدیل ستہ غلمان بد گمان گردیدہ بچارہ کار خود افتادہ مردم دیگر بہر ساندہ بر دروازہ خود نشاندہ انہا را ہماینکہ مردم بہر ابو را دخل تدارک گویید کہ بدون امر معذور ماسے جابه میر ابو این سخن را دست آور نہ سعایت ساختہ از بہر کار متعینہ شہر و بعضی جامعہ داران آشناسی خود نویا نید کہ مردم علی ابراہیم خان اطاعت امر نمی نمایند و ڈاکٹر را ہم مردم میر ابو اتواہیں نمکنند ماسے جابه چون شوشش بود بحال بخوشی نیافتہ کلام کرد کہ علی ابراہیم خان نمود علی ابراہیم خان در جواب عرض نمود کہ من بہا تو نیست مردم خود را چنانچہ عرض نمودہ ام طلبیدہ شہتہ ڈاکٹر را با اختیار او گذاشتہ ام مردم من و را اینجا نیستند بہر کہ نام تو کر سے من گرفتہ ترا حمت نماید اورا گرفتہ بیارند نام مردم میر ابو بشہر رسید و کار سے کنند ڈاکٹر در کوشے و لدن لیس رفتہ و کشتی بمحترک ستہ ہم رسانیدہ ملکہ مالک آن را با نعام خیر راضی ساخت کہ اورا عبور دریا کنایندہ بجایے پور کہ بعضے از افواج انگلیشی و را اینجا بود برساند و بر کشتی نادر کو مع میرزا بہمت علی کہ ضامن او بود و سوار شدہ را ہی شدہ مردم متعینہ عالی جاہ کہ طرف دریا بختا نامور بودہ اند و دران وقت قورق بود کہ بیچ کسے آن طرف دریا بلکہ بیچ سوئی رفت کشتی را دیدہ شور و زہر و شہتہ معلوم شد کہ ڈاکٹر نے روزنامہ انکشتی را کت تہیز و زنگت او پیر سگد ڈاکٹر تا نصف دیار رسید از ان طرف مردم افواج انگلیشی کشتی را لیسو سے خود قاعہ دیدہ بر کشتی ہا سوار گردیدہ ہجایت اور رسید کشتی سواران این طرف تر رسیدہ بر کشتی ڈاکٹر بد رفتہ با نہا پیوست ابن خیر ماسے جابه رسیدہ بہر خیدہ تو ہم این عمل نسبت بعلی ابراہیم خان نمود و اما وقت مقتضی کاوشش نمود

فرود آمدہ در پال جیکہ خود بو و ناگمان دوسہ طرق سوار کہ ساختہ و آراستہ او بودہ اند حاضر آمدہ در تنخواہ خود چیزے در خواستند و جوا
تند و تلخ داد انہا انقلاب احوال را دیدہ در تقاضا شدت و گفتگو حدت نمودند گر گین خان تصور ایام سابق نمودہ گفت کسی نیست
کہ اینہا را دیرہ نگہ دارد و انہا فرصت غنیمت دیدہ تا خود بام افتند شمشیر بکشیدہ بسہ چار زخم پے در پے گر گین خان را از باطنی آوردند
و بجائہ بر سپاہان خود سوار گشتہ را ہمراہ گرفتند خبر گشتہ شدن او شہرت گرفت مارکار ارستہ سواران مذکور را از حد بندوق و سلطہ
دیگر دورتر دیدہ دوسہ توپے کہ پراز چہرہ بود بطرف انہا سرد آمدند توپہا کہ بگوش مردم اردو سے عالی جاہ رسید و وصول و
ورود انگلیشیان را تا بگر گین خان قیاس نمودہ آواز توپہا را محمول بر خجک کردند و عاقل جاہ نیز ہمین خیال کردہ بر قبیل سوار شدہ
راہ متیدان گرفت و شور یوم المنشور در لشکر گر گین خان ہم رسیدہ سرایت بمجرع عاقل جاہ نمود مردم لشکر عاقل جاہ خصوصاً صدیقا
و بازاریان ہم برآمدہ بے آنکہ حقیقت حال انگلستان باید راہ فرار اختیار نمودہ ارادہ عبور از پل رہو نمودند و سرد پے ہم گداشتہ
مازان و بازاریان بے اختیار شروع بآمدن نمودند جامعہ کثیرے کہ پیشتر آمدہ با با شریک نجیم و منزل بودند احوال واردان دیدہ
مضطرب گردیدند درین ضمن شام شد و بلو اسی عام فراریان و بازار دحام آورد عمدہ ہامشا علی برا فر و ختمے آمدند در نقاشی مخصوص
یوسف علی خان و میرزا باقر مرحوم را بر اس سوارے گشتہ در تفحص احوال سامع شدند و مردم را فرستادہ از گر خجکان پرسیدند
ہر یکے ہمین جواب مے داد کہ سخن گفتنی بہت استماع این خبر اند نظر را افزود و چون احدے خبر از جائے نہاشت و بنا بر خوف
عالیجاہ مئی تو انست کہ قیاس خود را طاعتہ سازد و مان یک سخن کہ قابل گفتن نیست می گفت و علی اھمال دراز دحام و کثرت مردم
مے افزود و پل مذکور نمونہ صراط آخرت شدہ عبور و مرور متعذر گشتہ بود از تعداد کم شتہا می پل کہ نہنگام عبور را بہ وافیال ہمہ گر
میخورد صدائے فشن آواز توپ کہ از دور آید بگوش مردم میر رسیدہ یقین مے شد کہ خجک توپ دویان است و غن غالب ہما کہ
انگلیشیہ رسیدہ چون دریا چہ در میان ہست جیک توپ شروع کردیدہ تا آنکہ راسی یوسف علی خان ہم برین قرار یافت کہ اسباب
بار کردہ مستعد باید ماند یا بطرفے باید را ند فقیر و میر شطارے ملع گردید چون قریب بہ نصف شب گذشت و آشوب اندکی فروست
فقیر یکے از محمدان را فرستادہ با و فہمائید کہ بر سر پل استادہ انتظار کشند و ہر گاہ از وجہ و معارف لشکر کسے عبور کنند اندک عرصہ را با
مشالیت کردہ از و باید پرسید کہ ماجرا چیست فرستادہ حسب الاشعار لعل آورد پا لکے خجفوت مع دوسہ سوار چون از پل فرود آمد
چند قدم ہمراہ آوردہ از سوارے رسیدہ احوال را نقل نمودہ گفت برین پا لکی لاش گر گین خان ہست برک و فن حسب الامر
عالیجاہ مے بریم بعد استماع این خبر اطمینان میسر آمدہ فارغ البالی شستیم صبح عاقل جاہ ہم رسید و ہما نجما منزل گزیدہ روز دیگر
عازم پیشتر گردید و در منزل قضیہ باڑہ جگت سیٹھ و مہاراجہ سروپ چند را بتیج بید رلیع گذرانید و متصل بعظیم آباد رسیدہ باغ
حبیب خان را منزل ساخت و دران عرصہ در استحکام قلعہ عظیم آباد کوشیدہ محمد امین خان و افواج دیگر را سحر است گذشت چون
روزے چند بران گذشت و خبر تصرف شدن جامعہ انگلیشیہ قلعہ نوگیر را شنید از شدت غیظ و کینہ شمر و القبل انگلیشیان مقصد
فرمان داد و آن سنگین دل با وجود اشتراک مذہب کہ در سلک زمرہ یکے از فرق مختلفہ عیسویان منسلک بود بلا کراہ قبول نمود
در او آخر ماہ ربیع الاول یا اوائل ربیع الثانی سنہ یکہزار و یکصد و ہفتاد و ہفت ہجری شمسی در خانہ حاجی احمد برادر مہنابت
کہ انگلیشیان ہما سجا مقبہ بودہ اند و احوال خانہ مذکور محل قبور جامعہ مذکورہ در عظیم آباد گردیدہ ہما معرفتے شدہ ہست در آمد
و ہمارگان بے اسلحہ و یراق را بضرب نید و ق سجاک ہلاکت افکند ششیدہ شدہ کہ و چنین وقت عجز و صطرا کثرے از ان
جامعہ ول از دست نہادہ ہما سے استقلال مقابل قاتلان استادہ بشیشہ ہما سے شراب و شنگ و خشت انچہ دست داد

دوچارے عمال از عرب ملنے مدرسے سے روڑا محف جان ماحمد و دسے از نقاسے خود را کو ہستان گزشتہ اسد امدان
 بادہ باد و میل راہ ہیو وہ آپسی سے گھوڑا کے ماتہ پس قدماں عرکے درازا اسباب و محتار قطع طریق نمود و پس اندکان کے
 کہ دیا نس ملتے بود دولت تمام ارال عاربانے یافتہ احوال و احباب و لشکر عالی ماہ پیوست بہ دوسہ مہ و ششم
 صدر سے بیکہار و یک ماہ ہفتاد و ہفت ہجر سے سو سے علی امیر علیہ سلم پریش مذکور لعل آمد و چار گہرے دور مذکور آمد و ششم
 لوح میر قاسم حال ما محام رسید و احوال انگلیتہ طر فاعہ قائم مقام گردید و در دوم ماسوم حراسی شکست کہ گھر سراسم عاشقست
 فاسے ماہ رسید و وسیلہ پرانی خاطر او گردید تمام دور ماچار سے گدماہ چوں شب درآمد و فصل گرگین حال مراحت و بخار
 ترجیح یافت و عالی ماہ ملنے اسد ماہ قیامہ و لے آنکہ رو سے کسی مدیدہ سوا شدہ و موگیر معاودت نمود و لشکر یاں ماچار در پے آغا جی و
 رہ سرگردید و موگیر رسید و عالی ماہ در قلعہ مذکورہ دوسہ روز توقف نمودہ اسبابے لقلیل کہ در طلعہ کو در دست و موجودات
 سپاہ ماچار امداد اردو کو شکاف مزاج ملا یاں و اب اطلاعات و عدم امداد دیدہ ارال امر و محکمے حاصل نمود و داں وقت
 علی ہراسیم حال ہوا و ناتماس کر کہ دشتر در باب رہا کردں سرداران انگلیسی محروس شدہ مدیریانی بیامنت الحال ہم اگر فائدہ لربہ
 کمال یکدہمی ہست و اگر منظور ساسد مرال رہا گدماہ است یعنی ارسلواں کہ ارال حاکمہ گردانہ سوار سے کچھ ماہ احرام پیش بھر
 آؤس باید دست در آستہ کف گرگین حال ماہ گشت چوں ماہ گشتہ رسید و گشت ایں وقت کسی کماست و الفاس تپاس
 اہر کہ ملکیت مناسب بود و محمود و عرب علی حال نام عرے را کار احوال امداد و حمایت امر و ہزار حماقت و لدا و دار قاسے
 گرگین حال و سوسلاں اولو و قلعہ دار سے موگیر ماہ و پیش میں نمودہ و طرف علیہ آمادہ صحت نمود و سترالس مشرے و
 سترالس و غیرہ انگلساں را ہر اہم و مقیدہ است صحت عورہ و حصوں ماہ گدماہ سہا سہا سے میت کہ در کلن لا چاں گدشت
 و اگر مردم مادیہ کچھ را رہتی ہو کہ اگر کشتی درست نمودہ و مرد و درہ کار طبعیاں آب گرداب ملکیت کسر حوانات نمود
 ارادہ پس رہی نہ دیدہ و اسف علی حال مرحوم حلف غلام علی حال محمود و میر شہار سے و سراسر انا قرو میر احمد افتر
 احوال آفا مہر سے سردار اتفاق سقت نمودہ و رہی رہو اگر شہیم و یک روز در اسما توقف نمودہ و شش دوم کو کچھ حق فصل
 در خاطر ماہہ ساہم علیہ اعلیٰ حسی و پیدا دسا کچھ مذکورہ کشتہ سدل گرگین حال کو کہ ناگہاں روی نمودہ و اہل کشتی بکھا کا
 مٹاشی خود گرفتار آمدہ و حمال سلقارار و دپہر و دساعت +

گرفتار آمدن گرگین حال بچکال گرگ اہل کشتی کے لئے ضروری
 میر قاسم خاں حکمت سیٹھہ و برادر ساراہ عماد و مقتول شدل انگلیسیان مقید و عظیم آباد
 گرگین خان کہ گدماہ فالحی در دل داشت و خود اسقلیدار حاکمہ انگلیسیاں سے سپداست و نسق ملاراں تیغ انگلیساں نمودہ
 میجوہر کہ در مغرب و اطلساں یکساں مار قاسے خود رہ و دستور سراسر دہلیہ الت حاکمہ انگلیہ حدیں ہماہ
 سراسر سلسلہ و نسق سطران حدت ماعتہ اند و صواطیر نمودہ آرا اکون در طالع آں قوم سراسر طبعیاں تگردیدہ ہصوغ
 ار قلعہ باحقص مرقہا است + سارہ اہم کہ اناض حدہ سمار گدماہ و ساسر دورہ و دولت و قدرت رعیر قوم خود کہ سعاد
 کمال آداب ساسد چکرو سے تو اند کہ نسق انگلیتہ تن ہما حاکمے کا عے جب تک کہ رگوس کرد + گدماہ شہین
 ہم مراسوس کرد + الفصقہ فاسے ماہ دوسہ گروہ از رہو سار سید و سراسر نمود گرگین حال سعادت محمودہ پیش از جمع لشکر

دومر تلخ خان خلیف اکبر علی خان ینگ با شے و عالم خان و خیر خان و شیخ بہیت احمد میر بہت علی بخشے و بعضے افواج مع سالہ و اتباع خود در محافظت سندن کو رہے پر و اختتام امور مخالف از انجا مستعد شمرده اوقات را خصوصاً در شب لغفلت می گذرانید و اکثرے کے نام سردارے و لندک مایہ زرے بہر سائیدہ بودند بشرح زمر و تاشا سے رقص و خوابیدن با فوج مشغول بودہ اند و برین عرصہ میرزا نجف خان کہ وار و گردید بعض مردم از رفقا سے میر بہدے خان برادر اسد اللہ خان و بعضے از ہمراہیان خود و ملازمان عامے جاہ چیدہ بہر اسے خود گرفت و بر مورچال اودھو رفتہ از کوہستانیان آنجا بلدے بہر سائیدہ را ہی پایاب از جمیل کہ سید یورش انگلیشیہ بود پیدا کرد و ہنگام شب وقت سحر از ان راہ بیرون رفتہ و غفلت بر شکر انگلیشیہ جا بیکہ خیمہ گاہ میر جعفر خان بود تا سخت و ترزے در ان معسر انداخت و میر جعفر خان مضطرب الاحوال بر کشتی سوار شدہ قاصد کشتی و کشتیہای خود کرد و بعضے از افواج انگلیشی رسیدہ تبارکش پر دخت و میرزا نجف خان دست بروے نمودہ بجاسے خود گیر گشت ازین قسم تک تار کہ کر لعل آمد انگلیشیان و تفحص راہ افتادند کہ از کجا این مردم برے آیند ظاہر اسودا دے از انگلیشیان برے قبل ازین ہنگامہ از جامعہ خود گرختہ در سلک ملازمان عالی جاہ بود و موافق ضابطہ مستمرہ ہر گاہ اوبہ دست آن جامعہ می افتاد شے می شد ازین راہ کہ میرزا نجف خان بیرون میرفت اگلی یافت و شبی بنا بر احتیاط از ان راہ خود رفتہ نشانی جا بجا گذاشت و خود بر کنار جمیل رسیدہ ہر بان انگلیشی فریاد بر آورد کہ من فلان کسم اگر از جرم من گذشتہ از قتل امان دہید را بہرے نمودہ شمار با کلا مورچال سے رسانم بعضے از سرداران آواز را شناختہ عمو و دلپان امان را مود بایان علاط و شداد نمودند و او آمدہ ملاقات کرد و بعد و جمعہ شی مقرر گشت کہ او آمدہ ہمراہ بر و تا آن عرصہ رہنہ ہا ساختہ و اسباب یورش انچہ باید آمادہ نمودہ انتظار آمدنش کشیدند و دلتی از شب گذشتہ رسید و دلپش گرا ٹیل کہ کر ل کا و در و در ان وقت لغفلت آن دلپش بود باین کار مامور گردید و علامت عروج بر ان مورچال با جہد گیر چنین مقرر گشت کہ ہر گاہ دلپش ندکور را عروج میسر آید شعل ہتا بے روشن نماید دلپش گرا ٹیل تو سدان و بندوق را بر سر گرفتہ چون نصف شب گذشت بدالت انگلیش معلوم از راہ جمیل کہ اغلب کم از یک میل نخواستہ بود در ان شب تبار در علین آب کہ جانی تا بایندہ وجاسے تا کر بودے نمودہ در دامن مورچال ندکور رسیدہ شغفان آنجا اکثر نیابہر ہتجا و عجز و مرد از ان آب در خواب غفلت بودہ اند پر دلاں انگلیشی زینہا گذاشتہ بالا بر آمدند نفیرے نوازے بیدار گشتہ خواست نفسی کشد یادے در نفیرے خود ہمد بالا بر آمدگان بر خم شگلین بندوق کہ بطور سنان می باشد کارش تمام ساختہ و جہلے معتد بہ چون بالا بر آمد صفوف آراستہ مشعل موعود بر لاف و خفتہ افواج و رؤساے انگلیشے محاذے پل و دروازہ کہ مستعد و منتظر بودہ اند مجبور و مشاہدہ شعل شعل هجوم آوردہ با فروختن آتش حرب و قتال و قنبار اندازے دگولہ انگلی توپ شتعال داز و مام نمودند و دلپش ندکور فراہم آمدہ مستحقان غفلت شعار خواب آلودہ را زیر شلاک آتش بار گرفت در اول شلاک جاسے کشر مع محمد تقی خان ینگ با شے مجروح و برے از انجا مقتول شدند و میر بہت علی غازی پورے کے بخشے بعض افواج بود نیز مقتول گردید و دیگران از خواب غفلت جست غیر از فرار در بارہ خود چارہ ندید چون احوال بقیہ اسیف تا بایجا رسید فوج انگلیشے کہ روبرو دروازہ بود نیز در آمدہ ہرستخیز عظیم در فرار بان انگلندہ مردم مضطرب خود را در دریا چہ ندکور افکندہ بعضے بسا حل نجات رسیدند و برے غرق گردا مات گردیدند سرداران انگلیشیہ بمشاہدہ سر اسیمگی مردم مورچال خوشحال گشتہ یک پہرہ خود را کہ عبارت از شش نفعت نفیرہ بر ٹیل نخچہ دریا چہ ندکور استادہ کردند شل سیم و دمانکار و غیرہ کہ بیشتر بدر رفتہ بودند محفوظ ماندند باقی ماندگان کہ خلق حجاب بود ہرے آید ہرے کہ عبارت از لنگنہ مامور ہر است است اسپ و وراق و اسباب خود را گذاشتہ در نہایت ذلت

جنگی سے ملکہ راہد و پیمان کاری سر قاسم خان سیدیہ ناگہاں سے حصار جمیع دوستان لفظ پوریہ ہمارے درسیاسے
 سب سار محمد سے لیک پیرا و پیرا جو کہ فرود آمد اور حوالہ و دوسرے دار جنگ اس سب سار عالی حادہ تر سیدہ عابدہ
 اور اور حادہ جو ملکہ و دوسرے صلح مدید و گفت و رو دایہ برگشت سپہدار جنگ سر ہاں کشتی سوار گئے در دریا چٹہ کر سے
 ندیم کہ جاریہ کر کہ دور را آنا دوسرے پوریہ و محل جماع دریا چٹہ مذکور ماہر سو گر آریہ آنا دوسرے کو گئے گندہ دود و دوسرے
 در دریا چٹہ مذکور تھے ہا دوسرے حدنگار سے تبدیل نام چ شش پرور گد راید و نفس سر کار بار اقرار ساحت کہ حصار جنگ
 سہرا و ہوا اقل را اسار ما و رسا د چون انگلیسیاں سر متعفاں او دہوا غالب آمدہ و شکست بر نرو کر ان مانہا
 افتاد اول حرمیر روح الدین حسین خان رسید و شیر طے حال و حادہ پوریہ متعین اولیٰ مستحقہ او دہوا و مکان مذکور
 از روح عالی نو دود و سار در او اسلحہ و کور دار الحکومتہ مثل ح وقف امتادہ نو دود و در حطیے در ب مد و لکہ رو سید
 سر کشتیاں سارہ سایہ راسال حرج نکر متعل کہ کشتی سپہدار جنگ توقف داشت و پیادہ چٹہ گہاں آن نو دہ اند
 سپہدار جنگ حشر شکست او دہوا صحت دریا تہ سر سار حادہ سیر را دہ مذکور در آمد چون چند شش مدت سے حال
 حاکم اسما و در عہد صولت جنگ حرم سیر دانا و او بہر صورت محدود م را دہ مردم آل مکان دار حادہاں محمد و بہر راں
 کس نو کر پیرس و مسون احسان ایس عزیز نو دہ اند اکثر دوساں مخلص خود را کہ اعدا در آہنا داشت تھے غلیبہ
 سہریکے گفت کہ سر کس باشا اسما و صاحب حرآت داہلی راق اسما سب سپہاں در مس ما یہ آور د کہ صبح الی و اندر
 قلعے رسید ایا الت اسما و خلوس سے ناہم دوساں مخلص چار سو دیدہ و اعدا قاسم معتقدہ خود را و اہم نو دہ حادہ
 آور دہ تا صبح جمعیت حد کس کس کس کم و کس سر سار و جمع آہا دل دقت تار گور و یال مسکہ را کہ یک سرور دہ حادہ
 او و دریاں وقت متقد سے کار گد را پوریہ نو دہ غلیبہ او و غفلت حادہ سب محمد و حادہ را در قانو سے خود او و درہ سپہ سار
 نمود و دہ در انتہا اصاں سوار گئے حصار سردار الا مارہ ریح و نامک تیر طے حال را کہ او و مساب او سہر و مک پرور
 پیرس نو دہ و نا و کر حادہ راں را کہ سپہدار جنگ گرتہ در حصار او دہ و دہ و او و حار اطاعت و گد را میدہ در و او
 آفات سار کا د چارہ ند سپہدار جنگ و ذرا الامارہ سر سار وانی خلوس فرمودہ حکم و احش لغار کشتا و ہ
 نو دہ سار لعل آمدہ احاد و کو کر ان ندیم حادہ اس سب سارے و ابانے حادہ آمدہ در سار کا د گد را میدہ پہاں وقت
 مردم معتقدہ فرستادہ کہیتما ہی حادہ ما کہ سارے خود گد را شدہ آمدہ نو دہ کیدہ غلیبہ و سار کا سبے و سیدہ کے اہم سار
 حصر سے و خطوط سار کا د سیر حصر حال و انگلیسیاں نو ستر فرستاد و چون سر حصر حال را سہر جنگ قلعے حادہ مانی و د
 لہا امر را نصبت سہر دہ سیدہ خدمت پوریہ ہا قاتم الطاف و مواہد اعطاف سام او نو ستر فرستاد و سپہدار جنگ
 صحر ت تحت میدار رسید و ہاں روانی پوریہ اسکا نو دہ حکمرانی و ہر ہا نے سارے و او اسے آقا رہا و دہ حکومت تھا
 لہا سے او مقرر گشتہ تا اسلحہ عہد بیات لغات مقرر جنگ کال مقرر را دہ

در جنگ او دہوا و طغریاقت جماعہ انگلیسیاں سار حادہ میر قاسم خان

اوج سر قاسم خان سردیا چٹہ آندہوا و مور حال آن لفظ تہا شش مارح الدال مداعہ اوج انگلیسی شش ہجرت
 و برق اماراں از حد گد ست اسد اندر حال ما و ح خود سیر و نا کارا سے واریوں ما و ہا دہ و قہا چ چاہے

گر گین خان تکلیف رفتن بنا له او دہوا کہ مورچال پو دمنود کا مگار خان در جواب گفت کہ فوج حاضر استخار زیادہ از احتیاج دو اکثر
از انہا درجا با سے خود دور از مورچال محط و بیکار نشسته اند من اگر بروم از انجملہ خواہم بود بہتر آنکہ رئیس مطاع بر آں لشکر
مستعین شود و تا حاضران اطاعت او نمودہ بکار سر کار مستعد و جان فشان باشند درین باب سخن بطول کشیدہ کا مگار خان
و بخجندہ گفت شما خلیک را چہ مے دانید و کجا جنگیدہ اید انچہ من میگویم مناسب و صلاح حال است گر گین خان آرزوہ گشتہ
شکایت نزد عالی جاہ برد و گفت کا مگار خان با شکار علی ابراہیم خان کجنگ او دہوا نمی رود عالی جاہ بہ تعلیم گر گین خان
با علی ابراہیم خان درین خصوص کنایہ سخنان خجندہ گفت خلاصہ اش آنکہ کا مگار خان بانتظار رخصتیہ نامر ضیہ کجنگ نمی رود و
ارادہ اش آنکہ اگر نوع دیگر شود قابو یافتہ لشکر را غارت کند گر گین خان مے گوید کہ شاید انتظار امر شما دارد علی ابراہیم خان
عرض نمود کہ چارہ اش آسان است بندہ را در حضور نظر بند فرمودہ کا مگار خان را بہر چہ منظور باشد مور فرمائید عالی جاہ
قدر خواہ مے نمود علی ابراہیم خان سوال و جوابیکہ با گر گین خان و کا مگار خان گذشتہ بود بحضور عالی جاہ مفصل
طہر نمود مائے جاہ ہم رخصت مطاع بر آسے لشکر او دہوا پسندید و گفت چنین مے کیست علی ابراہیم خان عرض نمود
کہ غیر گر گین خان دیگر کسی را این مرتبہ جناب عالی ندادہ اند اما اغلب کہ او نزد عالی جاہ گفت چہ مے دارد ابراہیم خان
عرض نمود کار نیست بنوبہ نزدیک امتحان شود عالی جاہ کہ تکلیف رفتن بگر گین خان نمود جواب داد کہ احوال او دہوا
انچہ ارشاد مے شود و واقعیت و مراہم خبر رسیدہ لیکن من پاسے خود را بیاسی عالی بستہ ام و در این دار و گیر خیالی
از اتہما گذارستن نمی توانم بہر صورت گر گین خان زلفت و کا مگار خان را علی ابراہیم خان بر ارض بدنام مے خود را سہمنے
بر رفتن بیریوم سر آتیج فساد نمود و تارختہ دران نواح آشوبے و شور شبے افکند و افواج انگلیشے را پریشان خاطر کرد
در تذبذب اندازد چون قدریاد و رنود قبل از ورود او قضیہ او دہوا انجام یافت و از شدت برسات و طغیان آبہا کہ
در ننگالہ با فراطے باشد راہ تنگ تازسد و گردیدہ فرصت چپا و سے نیافت و بعد شکست او دہوا کا مگار خان
برگشتہ بجاسے خود رفت و بشکر عالی جاہ پیوستن نتوانست و بہرین آوان کہ میر قاسم خان بردریا چہ چنیانگر
مقامات داشت میرزا نجف خان کہ از اقربا سے میرزا محسن برادر معذر خلیک و از اولاد نجف خان صدر لہدو
ایران و بالفعل سپہ سالار سلطان سہد و امیر الامراست از دست نفاق شجاع الدولہ خلف معذر خلیک بجان آیدہ
تنہا با معذو دے از رفقا از نملک محروسہ اش برآمدہ خدمت عالی جاہ رسید او و رودش را منتقم شمر دہ فریق
خود و بحسب خواہش او بہر دو ملک تحفظان مورچال او دہوا مامور خستاید

ذکر بدر رفتن میر روح الدین حسین خان بہادر سپہدار خلیک از لشکر عالیجاہ
بے اذن و اطلالع بطرف پورنیہ و مستخر نمودن ضلع مذکورہ بتایید آکہ

بہدین جیس و بیس میر روح الدین حسین خان بہادر سپہدار خلیک ملت سیف خان بن امیر خان صوبہ دار کابل کہ ہمراہ
میر قاسم خان زرمونگیر میگذا رانید و وسیعہ لائن شاہرہ نمی یافت گا ہے قلیل جیہ میر قاسم خان سر آ او مے فرستاد
و تعبیرت اوقات گذرا نیدہ لغزو رفتن اسبابے کہ میرداشت معاش مے نمود و انتہا ز فرستہ نمودہ کشتی تہہ کہنہ
بہر سانیہ و ملاعاش را با انعام راسے ساختہ و رزوا یا سے سوا عل گنگا بنام رفاقت عالی جاہ و مدد سبب سفر

در انتظار ماند و گذشت و پیش قدمان حرب چنانکه ازین قدر فاصله بپشمن توان زدند اشتند بر خند باشاره و آواز دعوت عقب ماندگان نموده استوار از آنجا کردند که امداد و امانت آنها فرمود و بمشاهده این احوال از لغت مالکوسن کمال افسوس بودند که درین ضمن کپتان فوج مقابل مالکار ارمنی و سمر و مخالفان خود را مغلوب دریا فتنه دوسه کپنی تلنگه را بکمال این فوج مغلوب انگلیشی فرستاد و فوج مغلوب هم مردم مقابل خود را جانی نلیل دیده دریافت که کسی بدد اینها جبارت ننموده و اسفند در آدرت کرده اضطراب و پریشانی بحیثیت و اطمینان مبدل ساخت میر بدرالدین این احوال دیده مع رفقا و لشکریان و وقار و عرصه کارزار برگشت و میر ناصر و غیره بجهالت بهانجا مانده از شکست فوج انگلیشی که بدد فوج خود آمده بود در میدان مردان جان عزیز در بخت مالکار ارمنی و سمر و خود پیشتر روی گردان شده از شارع عام بیاسی فرار مسلک بذلت پیچوده بودند متعاقب آن هر دو بهدین خان هم تقدیم اضطراب آوار گردشت و دوبار گردید باقی ماندگان میدان سردر پی او گذارشته دست از آبرو برداشتند و نسیم فتح و غیره و زس بر پرچم علم انگلیشی وزیده جماعه مذکور مطلق و مقصور شدند و مجروحان را از میدان برداشته باستعلاج و اصلاح احوال شان پرداختند و افواج شهنشاه میر فاسم خان قطع مسافت بکمال استعجال تا دریا چینه او دھوا که عالی جاہ برای همین قسم روز با آنرا آراسته و استحکام داده بودند نموده در آنجا ماموری گرفتند و فوج متعینہ مکان مذکور مع مردم و آراک میدان سوخته و تار و متعینان بهم که در آنجا رسیده بودند بهمان مکان تخصیص حسته مستعد را فتنه کشستند و بجای جاہ این خبر رسید و موجب غریب تشویش و اندیشه های شیل اندیش گردید.

نقل عجیب متضمن حفظ قادر قریب

کوئل کا ڈوڑ بہادر کہ الحال جبریل و سالار فوج متعینہ نواح و کجرات بہت حضور فقیر تقریر سے کر دے کہ از جملہ مجروحان فوج عالی جاہ یکی بود کہ زخم شمشیر بر سر بدین نحو داشت کہ در وسط کاسہ سر شمشیر کے رسیدہ تا بہر دو شقیقہ برابر بریدہ بود و اکثر امید شفای او نہ داشت بلکہ در زمرہ مردگان سے پنداشت مجروح مذکور بی ہوش بود اما چون آمد و شد نفس داشت ناچار او را ہم از میدان برداشته زخم را بحیوہ بستہ با جراحیان دیگر نگہداشت روز سوم کہ بلا خطہ جراحیان و مرہم کا دے ایشان آمد و دید کہ مجروح مسطور چاق شدہ حقہ گل کو چک بہر دو دست گرفته کتے کشد و جرحت مجنم گردیدہ حاجت بمرہم نذر داما بہر دو چشم او از نوریناے عامل و محروم گردید فیعل امتدایاں رو حکم ما بریدہ * *

ذکر رسیدن خبر شکست سولیمانی جاہ و فرستادن او متعلقان و اموال خود را بہ قلعه رہتاس و بر آمدن او بدافتنہ انگلیشیہ و رکمال بہیم و یاس * *

عالی جاہ بمجرب استماع خبر کشتن محمد تقی خان بہادر متعینہ کشتہ و زخم فرستادن اموال و متعلقان بطرف قلعه رہتاس گروید و زنہاے بسیار کہ بقابلہ امر اسے سپرد خانہ او جمع آیدہ بودند اکثر سے از آنہا را کہ بکران بر طبع حیران و قابل اطلاق بنوعی مذکورہ اند بکرہ فرمان داد کہ ہر جا خواہند بر وند و زن خود دختر میر حقیقہ خان را با جمیع نسوان ہندو خود و اموال اندوختہ برگشتی وافیال و آرا بہ دختران بار نمودہ محبوب میر سلیمان خان سامان و راجہ نوبت سے بعض ملازمان متعہد دیگر قلعه رہتاس فرستاد و ازین ہمراہ اندک القلابیے در خراج ملازمان قابو ملک و نوکران بی ادب بھر سید

بائیکد دست کہ عورت کا گھوڑا سوار ہو کر ایک عرصہ اسدا فخر حال وغیرہ انواع شیعہ اسدا سدا فخر حال و تیرے حال و غیرہ انواع
تعلیم مارل ہووے شیعہ ہنس فخر دماہ داران و دیگر و سدا ان سے تے تمہی سدا + + + +

دکڑ خکید انواع عالی جاہ و میدان سونا انگلیشیاں و معلوت شت باق تصا کے گردش آسمان

رور سدا ست و یکم محرم ہمارے تیں رومی دادہ انکا راسے و سمر و سوار ع معوف آر استند و اسدا فخر حال دست
راست ایساں جمعیت ہست سہ ہزار سوار و دہ دوارہ ہر ہر پادہ و لغو شکوہ تمام ستاد و دوح ہر دوح دیکو سیر طوطا
سمجیت دوسہ ہزار کس جاگرت اراں طرف انواع انگلیسی کو غا ہر پادہ و ارسہ ہر کس ہووے ادم ص آراگشہ مقابل شدہ
دھگ و پیرست از طرین گھوڑا مارے توپ لعل آمدہ انواع انگلیسیہ قدم قدم پیستیر وقت اسدا فخر حال کہ دعوی سماعت
سار دست مافوح ہمارے ہر دست میں حرکت ہووے نصف میل مائدہ کے افرد راہ ہووے دین میں مافوح ایٹیاں
ملکہ سرور و انکا راسے غا بہاوت اسدا فخر حال بارقا وادیہ پورس از پہلے کے فوج انگلیسیہ ہووے دوح راہاں اراں
یافت سیر در الدین حال یکی از رسالہ داران ملازم ہائے ماہ کہ معین اسدا فخر حال نو دوا و اراں و اراں جمع ملکہ
گردیدہ و ملکہ و کسو دنا اسدا فخر حال گفت کہ میں منکر لغو سوار ع قاسے سماں سرگاہ آسمان راہاں و پیدا اسدا فخر حال
سقت سر سنا سیکرم مایدہ لعل عاں وادل تا در آمدل صاں بوج معاں سکوتے فعل مائدہ اسدا فخر حال است لعل عاں
و پادہ اسے مائدہ لعل معول میں امریہ دیکو و گوش سدا و ار استاد و چوں لغو اسدا فخر حال حافظہ گیر سید و دیکو کوج
ار عاں و جمعید باؤ و سوار کہ دواں و ت جملہ دست و تیں باحت دار دست چپ او سر لعل و دواں فدا عاں و دعو
نورس بر صوف دیگر انواع انگلیسی آو و دعو و عر انواع انگلیسیہ بگ گردیدہ لنگہ ہائے مقابل سیر عدا الدین حال کترار بگ
پیش لوکس پانگہ و آسکے طرف بہت سار سال ہووے در آمدہ و دارا صراط قریب لو کہ عرق سود آب مانگو و سیدہ آنا
رسید لعلے از سار اہاں سر عر و کوج و لعلے معول در میدان افتادہ سیر و کس سہراہ او نو و دیکو لے سدوق در دست بہ
سوار کس عر و اسحاں سکت و اسب سار و کس سیر ہما سار سیدہ و لعلے و از پس ہماں سہراں اسدا فخر حال
سیر سحر و میدان کسہ و لعلے ہم حال افتادہ ہائے مردم شاہدہ حال چرخاں کہ چوں لعل سپاں نو دعو حرکت پیش آمد
سافہ دور مرار سیر عدا الدین اسدا و دعو و مر عدا الدین سدی از حدت چہ آپ و گل آن کہ لنگہ کردہ نو دعو و دعو و ماہہ دیکو
از احماںی تو است می گفت کہ ہر جہدہ اگر ہم دسار تا ہووے اسدا فخر حال مع سواراں برق اما دسیدہ ہر سیر طوطا
پس ہا سیر عداں مرقوم حرات سیامت و سواراں انگلیسیہ و صبا مانتہ از سر نو آرا تیں معوف در آو وں لو پیکر
از دعوام مردم مقابل لکڑی لعل چہ دقت و لعل و دیگر سیر صر و عر کہ چوم آو و دہ آنا رملہ رشک انگلیسی ہا سیر طوطا
ہا سیر سیدل دہ و ہر سچ سوکارے از پس سر دہ ہائے سیر با موح انگلیسیہ دست و گر سال مقابل ہما ستادہ مائدہ
انواع انگلیسیہ کہ در دوسے اسدا و انگلیسیہ عر و صبا لعل سحر اوس سر سدا ہووے گدہ استہ نو کھائے انگلیسیہ سار دہا
سین سار ہر جہدہ تا صحر اجمال گدہ ست اراں و سیدل در میاں میسر مائدہ میں احوال راحہ کوس عداں
کرل کاؤ و دعو و دعو ان طرین سیدہ حائل کاؤ و دکو دہاں و کس کس یا لعلٹ ہووے لعل کہ در دیکو سونی اگر
مردم ہائے ماہ را عر و عر و عر و دواں میاں معول لعل مار و دکو کارا مائدہ سیدہ نو دعو را ہائے

می چشید تا آنکه بدل می محمد تقی خان آثار غلبه در لشکرش ظاهر گشته افواج انگلیشه اندکی مغلوب گردید و درین عرصه اول بکن خم گوسه در پاس محمد تقی خان رسیده سپه سوارش در میدان غلطید بر اسپ یک سوار شده بان قسم جرات و سبقت بر خصم نمود و نهایت متصل بمغفوت انگلیشه گردید و صفوف آنها آهسته آهسته پس ترمیمت اما الضابطه و آدابیکه در آنها مقررست خلب گمان می رفتند تا آنکه گوسه دیگر با سپه سوار محمد تقی خان رسیده این سپه را هم غلطانید بر اسپ سوم سوار شد و تند تر پیش رفت و درین عرصه یک گولی در پهلو سینه خان مرقوم رسیده از پشت او بدر رفت و آن دلاور بهادر دامن خود را فراهم آورده بر دوش انداخت و زخم را از نظر رفقا خود پنهان ساخت و باز پیشرفت انگلیشیان در عین پس پائی فوج را در میدان ناله بطور کین شنیدند و محمد تقی بر سر ناله مذکور رسیده متوجه لورش بود تا بآنها حمله آورد چون برب دریاچه مذکور رسید راه نیافته معبر می جست مترصدان قابو یافته بهیبت مجوسه بیکبار شلک کردند و درین شلک بسیار کس از همراهمان محمد تقی خان رهگذاشته ملک عدم گردیدند و یک گوسه بر بنیانی خان به بهال که ناصیه اقبال عالی جاو بود رسیده در پنهان رفقا خود به عالم عقبی شتافت و شکست بر بقیه افواج افتاده بادل دو نیم در کمال خوف و بیم گشتند و انگلیشیان مغرور و منصور گردید و هم آغوش عیش و طرب گشته شنج بهیبت الله و غیره افواج متعینه که اصلاً کمک محمد تقی خان نکرده از دور تماشای بودند مشاهده این احوال نموده راه فرار پیمودند افواج قاسم انگلیشه مجروحان را از میدان برداشته براسه مداوا به واکتر سپردند و خود دوسه روزی توقف نموده و اصلاح لشکر و تهیه اسباب حرب و سفر نموده عازم پیشتر گردیدند سید محمد خان باستماع این خبر مضطرب گشته از کمال جبین و بد دلان آنکه مردم را فراهم آورد و جنایات اسباب و اثاثه و سامان سرکار عالیا که در انجا بود و دوازده مسلک فراریا به اضطراب و انتظار پیموده راه لشکر عالیا گرفت میرزا محمد اسیرج خان پدر زن سراج الدوله که در مرشد آباد محروم از صحبت و عنایت عالی جاو بود باستقبال و مبارک باد میر جعفر خان شتافته و ادراک حضورش نموده حسب الامر میر جعفر خان نیرو دوسه برگشت و در مرشد آباد منادی بنام میر جعفر خان گردانید و خود فارغ البال نشسته با سمالت اکابر و اهل بلده مذکوره پرداخت و تباریچ دوازدهم ماه محرم سنه یک هزار یک صد و هفتاد و هفت روز یکشنبه میر جعفر خان مع افواج انگلیشی داخل مرشد آباد گردید اندک تر از ناله در شهر روئے داد و دویچ پاهای لشکر سهیل و بروک هم لعل آوردند میر محمد جعفر خان شش روز در دولت خانه مهابت خلب که دارالاماره مرشد آباد مقرر گشته نزول نمود روز هفتم که شنبه می می محرم سنه مذکوره بود مع افواج انگلیشه از مرشد آباد باراد خلب بیرون رفت * * *

نور رسیدن خبر گشته شدن محمد تقی خان بهادر ابدالی جاو و فرستادن افواج دیگر خلب و ظهور اناراد بابر قاسم خان

میر قاسم خان خبر گشته شدن محمد تقی خان محروم در فوج کثوره و بروان شنیده پریشان خاطر گردید شنج بهیبت الله و غیره افواج متعینه سابق را حکم توقیف بر سوتی نموده اسد الله خان سپه میر حسین خان را که فوجدار تربت ساسه بود و ذکرش در بیان تسلط عالی جاو بر صوبه عظیم اکا و گدشت با شش هفت هزار سوار دیگر و مالکار و سمر و با بهشت هشت پلٹن و شانزده توپ مع اسباب آن و میرزا صدر او و عه بانداران را علی الفور گریب فرستاد و فرستاده فرمان نوشت که همه با اتفاق در میدان سوتی با افواج انگلیشه بجنگند و شیر علی خان فوجدار بورنیه را که سیکه از دنا سوسلوان فخر الدین حسین خان سپه سالار محروم و در وقت میر قاسم خان بدارج علیا رسته نموده بجایه صولت خلب و سعیت خان فوجدار تمام پورنیه بود نیز

نوشته در کونسل انداخته بود و هر یک بدست خط خود نوشتند که اگر صدر بزرگ مقیدان را میر قاسم خان کشد ما را غیر از انتقام امری دیگر
 با او منظور نیست و هرگز در آشتی با او نخواهیم زد و شمس الدوله کاغذ مذکور را که دست او نیز عده بر آفریند مناسبتی او بود و بدو نوشته و جریج
 گذاشت و گفت الحال بدون تامل بر ماست پیش میر جعفر خان باید رفت و او را بجای میر قاسم خان منصوب ساخته با فوج خود
 باید فرستاد و باتفاق پیش میر جعفر خان آمده خان مذکور را تکلیف امارت بگمارد و رفاقت عساکر خود و نمودار کفایت و تعیین بعضی
 شروط و استحکام قول و قرار بایان و اقسام تنه سفرش کرد و میر جعفر خان درست دیدار طلعه باراده عبدال و قتال با عالی جاه
 برگشته اقبال برآمدند و مشرالنس و غیره انگلیشیان بدست رام ندیست فوجدار سر کار سارن و سرور گرفتار آمده توپ و بند و تها
 چغماق اینها مع اسباب و سرانجامیکه در کوشش و باقی پور همراه مشرالنس بود به ضبط سرکار عباسی جاه در آمد و انگلیشیان مقید را
 میر محمد خان حسب الحکم عالی جاه نمونگی فرستاد و عالی جاه مشرالنس و غیره سرداران را حواله شیخ فرحت علی نموده سوله اوان بچاره
 را نیز مقید داشت و سرکار انگلیشیان بدست عامل میر قاسم خان آمده بودند و آنها حکم فرستاد که بچاره بار از تیغ بگذرانند بعضی
 از آنها ترحم نمود و بعضی کار فرموده چند روز درنگ کردند بعد از آن که علیه فوج انگلیشی مشا به گردید مقیدان را سردارند و بعضی
 از آنها که خبره سر بر خرد و بطرف مغرب دور از فوج انگلیشی بودند اند مقیدان بچاره را نیز بر تیغ بیدار کشیدند مشرالنس و غیره
 انگلیشیان را سحوالات شیخ فرحت علی و گرگین خان سپرده کمال تاکید و حفاظت و نگهبانی آنهاست نمود و روزی ذکر فکر
 احوال مشرالنس و تقدیر خود و فقیر گفته فرستاد و فقیر نظر بر اینکه آن عزیز آشنا و بر من احسانها کرده سخنی در باره او گفتن ضرور است
 و هم باعتبار اقتضای وقت مصلحت بشمر چه گمان میرفت بلکه یقین بود که خبر آمدن آدم او و زنده بجاای جاه سیل شیهه رسیده با
 اگر من اظهار این امر نکنم از من بدگمان تر خواهد شد لہذا بجل احوال و ذکر بجاای جاه گفتیم جواب داد که آشنای شماست مضائقه
 ندارد که درین وقت خبر گیرے و نماید اما این سخن بطعن و کنایه بود بنده التماس کرد که با جناب عالی زیاد تر از من آشنایست
 و خاطر داریش بسیار می شد بنا برین عرض کردم اگر غنائی بجالا و منظور باشد بعمل آید و اگر تقصیر دار سرکار باشد مرا کاری نباشد
 هر چه بهتر دانند بعمل آرند تقسیم کرده فرحت علی را پیش خواند و گفت که ذکر بجاای حاجت حسین خان بیجا ما فرستاده ایشان خود چون
 دوست من بودند اطلاع کردند همین قسم صد جا آدم های او میرفته باشند و شما خبر از پس و پیش خود ندارید آئینده احتیاط کنید
 که او را در ماکول و بلبوس و عزوریات دیگر تقدیر نشود اما احتیاط کنید که آن رفت و پیغام و سلام او بالشکریان نباشد که مبادا
 فتنه های بزرگ حادث شود و بنده بجان خود ترسیده دیگر ازین مقوله با او سخنی نگفتم و انگلیشیان بچاره بکمال خلعت
 و احتیاط در دست مردم مذکور تا برسیدن عالی جاه و عظیم آباد مقید بوده اند *

ذکر سرتانی شیخ سمیت استر و عالم خان و جعفر خان و غیره از فرمان محمد تقی خان پیش قدمی خود
 نمودن در جنگ جماعه انگلیشیان و نفاق ورزیدن سید محمد خان نائب مرشد آباد با محمد تقی خان

محمد تقی خان بهادر که در الحقیقه سردار و لائق ریاست و سرور بود با سید محمد خان نائب مرشد آباد که مرد لوح و بیچ بعضی بود در اعطای
 فروغی آورد و چگونگی می تواند شد که جوان مرد کریم طاعت خیس لایم نماید ازین محرم همیشه سید محمد خان الشک کینه او در کانون سینه
 خود می افروخت و بر آتش شک و حسد می کناست و ملید آواز گسار می سوخت درینو لاکه خان بهادر که در جنگ انگلیشیان
 مامور گشته در نواح کثوره رسید یعنی اسباب و آلات و ادوات حروب از سید محمد خان که عالم شهر و عاصم اختیار خزاین و اسباب

ارسلے دو چوب سرکار آمدن مالہ سے حصار مرتب و مدار نمودہ مکمل است و پاسے ارس گدہ سہ ڈاکٹر ملرش کہ سر مرتب و در
 وسط سہرمانہ داشت رقعہ نوسہ ملک داشت ڈاکٹر مذکور نے اطلاع ارداعیہ حرب و جنگ رعاستہ پیش مشرلسن
 رست بعد رسیدن در احاطہ معلوم نمود کہ ارداعیہ حیات سرمد کے عالی حیرار داعیہ انگلیتیاں در قلعہ محکمہ عظیم آباد کہ دارالامانہ
 صوبہ مذکور و در استراحت و اوج متعینہ فصل ہائے حصار میر سار حیر کے ولی آٹھائے صواب کا حال کیا دین نیاز
 روح و انتشار یافتہ بعضے حاضر و حاض و بانیار و اکثر سے در حاض سے خود مستغرق عشق آرام نمودہ مستعد قلعہ و آتش
 سو دیگر کسترس و غیر انگلیتیاں نا اوج ہر پاسے و پاسے ملاقات پیش نہادہ رسیدہ ہائے مرتب راس و یار حصار اطراف
 سرچیکہ بر لب درما سے مابین حویط سر عیانہ و کوٹھے انگلیتہ است گدہ استہ سحر و عمدہ و وار و دم ماہ دی النجہ العوام سہ
 یکہ اردو یکہ د و ہمداد و شش ہجر سے اقدام حرات بالاسے حصار آمدند از ستو حان قلعہ تکبیل جماعتی کے در گرد و اوج آتش کا
 حاضر نمودہ ہمداد برداختہ بعضے انگلیتیاں و قلعہ ہمارا محروح ساقتہ با قلعہ گال آمد وں شہر درآمدہ یکہ حیر از
 مارا رکال کہ مابین در و درہ معرے واقعہ پادشاہی است و جوح دیگر از کثرہ خود در درہ سہ محلہ دیواں سلک کیاں شہر
 گدہ آتش سرمد کے عالی و دیگر افواج متعینہ شہر و حصار رسیدن آوار توپ شلک حصار در و اوج اب غفلت میدارستہ
 سہ ہائیکہ در ان اضطراب میر گشت سر و کما عالی ساقتہ لہر تہ گورہ رسیدہ قلعہ رویدہ اداراں طرف
 سلک سدوق و سرداد توپ چہرہ دارا تہ سار کے شروع افتاد و محمد امین حال مع حید کس کہ ایں طرف محروح گشتند
 دیگر اسباب سے سات و قرار معرید و شگست میر سرمد کے عالی و سچ حرکت ملی و محمد امین حال و غیرہ افتاد میر محمد
 ار راہ در و درہ مستعد در رفتہ ارادہ رقت اسو کے سو گریہ خود سچ حرکت سلسلہ اضطراب الاحوال از کثرہ کے رائے
 مدد رقت سے سرد و مار لب دریا حیدہ و رسیدہ و مضطرب راہ سے میر محمد امین حال حرکت دہل عمارت چل ستون
 رین الدین احمد عالی گردیدہ در و درہ و راس و سے عدوت و دما حاض متعینہ شست تاہم بیس آید و لال سکہ ہر ایں ہمدادہ
 قلعہ چہرہ راستہ ہمدادہ اب و سدوق میو و در چل سول ہم گئے سدوق ہیر قسم سے ماریدہ اوج انگلیتہ در تمام شہر
 گشتہ فصلیل ہر برج حصار شہر کا محکمہ ساعت و در و درہ و سرتہ مار و درہ و شہر نے حیرار چل ستون و قلعہ پادشاہ سے
 کہ در احاطہ لال سکہ و محمد امین عالی قائم نمودہ نام شہر در لال انگلیش درآمدہ و ما و ہر ہر عادت تلنگال و سرکارہ و کچہ ہائے
 لشکراں رسیدہ حاض سے مردم را حاض مع تارخ نمودہ پر کاہے دریاں حاض مکہ آتشہ و این علی کاہے از کثرہ
 اب اں تا اں رال لعل بیادہ خود دین عمر سرمد کے عالی لغتہ رسیدہ خود کہ اوج و دیگر اسو گریہ و سادہ ہمدادہ
 ملک میر سرمد کے عالی و حصار عظیم آباد رسیدہ میر سرمد کے عالی راہ احاطہ سادہ نمودہ و کیفیت پایہ ارسے محمد امین
 و لال سکہ در چل ستون قلعہ در ماتحت میر سرمد کے عالی لغتہ شہر از دست انگلیتہ ہائے سادہ فارہر عظیم
 شد و در راہ در ناہ سرخ در گاہ سید معروف رسیدہ سر سار و در و لطف در و درہ و سرتہ پورس نمودہ و چوں سردک
 در و درہ مذکور رسیدہ انگلیتیاں دو توپ خود را در و درہ و سرتہ سیروں کسیدہ و چل صدق عالم کرد و دو جوف
 سے مستعدہ احد ایستادہ میر سار و در و درہ و لال و در و درہ و لال و در و درہ و لال و در و درہ و لال و در و درہ و لال
 راہ راہ آوردہ خود نہ صرف ہائے متواتر و سدوق و نامک جمعیت اوج انگلیتہ از سر لال و مشرق گرد و دیدہ علامہ
 فوج انگلیتہ رادل اردست رقت ہائے سات رعاستہ نامک جمعیت آہے در سر دو توپ خود راہ در و درہ و در و درہ و در و درہ

پوشیده همراه رفت و دید که در خلوت جامه کن حمام علی جا به دو گرگین خان روی برود هم نشسته اند نیده و کنبه و علی ابراهیم خان
در کنبه و دیگر نشست علی جا به مذکور که از زبان نیده شنیده بود با گرگین خان می گفت آخر نیده را فرمود بیشتر آید و آنچه در غایت
ابد با گرگین خان بگویند نیده اند که پیش آمده روی برود گرگین خان نشست خان مذکور برابر آنکه عالی جا به گفته با می برای
لائق اعتماد نداشت با عالی جا به گفت که نواب صاحب اگر کسی از جنح صدر انگلیش را شکافد معلوم نخواهد کرد که مرکز خاطر او و مالی
چیت بعد از آن کیس من متوجه شد به پرسیدن گرفت فقیر آنچه با عالی جا به گفته بود گفت من آن آغاز نهاد و دوسه کلمه شنیده بگفته
منظرب شد و گفت که صاحب اینقدر چرا می گویند من چهار چیز از شما می پرسیم چو ایش را باید گفت گفتیم بهر سبب گفت اول خود
آنکه اراده میسر امیث چیت و در اینجا که می آید نواب صاحب اراده و غاوار دیا نه و دیگر آنکه بر کار کے قلعه فوج منظور دارد
یا چیزی دیگر و دیگر آنکه با اراده دوستی دارد یا دشمنی نیده بهمال حیرت در روی او دیده گفت که نیده را از سوا الهامی
صاحب لعجب می آید بهین زمان در حضور عرض کرده اید که اگر کسی سینه انگلیش را شکافد بر شما می رسد آگاه می شوید یا نه
چنین باشد نیده چگونه بر مکتون خاطر میسر امیث آگهی یافته باشد و آنچه اندیشه و غا از طرف او نمائید محل حیرت است او تنها در خانه
نشانی می آید باید از شما اندیشه و غا داشته باشد نه آنکه شما از و این اندیشه را در خاطر خود راه دهید و آنچه در باره تجسس و بر کار کے
استفسار می نمائید هر که درین قلعه و در لشکر شما خواهد آمد بقدر مشغول و لیاقت خود بر کم و کیف آن مطلع خواهد شد منحصراً میسر امیث
چیت و آنچه از اراده دوستی و دشمنی استفسار می رود و او براس بعض سوال و جواب نزد شما آمده است اگر استر مناس
او خواهد نمود دوستی با شما خواهد کرد و اگر مخالف مرضی او بعل خواهد بود و این است که شخصیت و دشمنی خواهد انجامید این
سخن با خود قابل پرسیدن نیست علی جا به تصدیق اقوال فقیر نمود و گرگین خان که از همیشه با من بد بود و در ترشد و نیده را علی جا به
مرخص نمود و نیده در کمال حیرت تماشای قدرت پروردگار که در عصر ماچ فهم مردم سیه سالار و مرجع حل عقد عظام امور شده اند بر خانه
نخانه خود آمد صبح آن روز عالی جا به برادر خود میر یوسف علی خان و راجه نوبت را می برای استقبال میسر امیث فرستاد و روز
سوم که عهده ماهی قعد سه بکترار و بکصد و هفتاد و شش جبر کے بود و میسر مذکور بگویند بسیار و جائیکه براسے ورد و او معین و جمعی
بایر کے او بر پا گشته بود منزل نمود و عالی جا به برای ملاقات او رفت و مدار او ممانعت فیما بین میسر بکترار بعد روز دوم میسر
امیث و میسر جی و کپتان جان سن و میسر کلشن که جان تو خاسته و شکفته خاطر و فاد سے را درست اخذ کرده بانبه در همین
ملاقات استقبال دوستی بسیار بهر بانبه بود و دوسه انگلیش دیگر یا اتفاق براسے ملاقات عالی جا به آمدند عالی جا به میسر
ضابطه چند قدم از سینه خود بطریق استقبال پیشتر رفته آورد و بر کرسی که براسے نشست نشان گذاشته بود و نداشت نیده خود
با آنها نشست و رسوم تواضع عطر و پان و خوانها براسے لباس براسے میسر امیث مع اضافی جواهر لعل آورده و مرخص ساخت بهنگام
رخصت نیز تا سر فرش مشا لعت نمود و بعد از آن ضیافت نمود و میسر امیث مع جمیع انگلیشان مذکور بهنگام شب مع افق و عده آمده
و نصف شب تماشای رقص الش باز می دیده و طعام خورد بهجاسے خود برگشت از آن باز مکرر آمد و رفت انگلیشان
مذکور لعل آمده جواب دستوالها در میان آمد و نگله با میسر بکترار بسیار مذکور شد لیکن هر چه صحبت بنا چلتی گفتا میسر می یافت و وقت
آمدن آنها بر سر دروازه حجاب آنها جا به حو کے که موجب رنجش و استخفاف آنها باشد لعل میسر آورد و نیده خا خا میسر امیث
و غیره روی بر روی عالی جا به آمده شکایت حرکت میسر بکترار و استخفاف و در وقتش میسر و نیده میر تا هم خان مذکور
اطلاع خود در آن امر ظاهر نمود و عذر با خواست اما آنها میسر و استند که این حرکات مجال جا کران بدون سبب میسر با عالی جا به

آنحضرت مرشد آباد تا بمونگیر در قید و بند

عالی جاہ را بنا بر اطلاع بر اجتماع کونسلیه اسے مخالف خود در ملکوتہ و مشاہدہ اسباب منازعت با انگلیشیان نشوینے عظیم از طرف جلالت و برادرش بہر رسیدہ و بودن ایشان در مرشد آباد متعرون بعد از حال خود نہ انست سببش آنکہ چون جلالت سیئہ در محالہ سراج الدولہ بامیر جعفر خان و دو لہبر رام و دو بارہ میر جعفر خان با جبر قاسم خان ساختہ بزر و تہدیر سبب و نصیر بودہ اند و نیز لاکہ منازعت با انگلیشیہ روسے نمود عاقل جاہ را کہ شناسا احوال آنها بود اعتماد سے بران بہر و برادر نماندہ آنہا را در تالابوسے خود در شستن اصلاح امور دانست و چون میدانست کہ فقط بنوشتن خطوطا نماند بہریت مونگیر نخواہند نمود بلکہ گمانہا سے بد از طرف من بخاطر خود آورده و چون بہر صورت خود را بملکتہ رسانند و نصرت مخالفان من بزر و تہدیر نمایند بنابر آنکہ انگلیشیان محمد قلی خان بہادر کوڑہ کلا سے تہر نرسے کہ حاکم بہریم و حواضر دیک روسے و دولت خواہ سے نفرت خود و دودنوشست کہ خود را بحالہ برشد آباد رسانندہ خانہا سے جلالت سیئہ را فرود گیر تا بطرف بر آمدن و رفتن نتوانند چون مالکار ارستہ کہ کمی از خباہین گر گین خان بود در رسید جلالت سیئہ را عاقلہ او نمودہ و رسید بہر او بگریز و مالکار مذکور را با سہ چار پلشن روانہ مرشد آباد ساخت تا در آنجا رسیدہ و جلالت سیئہ راجع برادرش مہاراجہ سر و چند بہرہ خود با عتیاط در حضورش آورد اما نسبت بہر و برادر مذکور در ظاہر سوسے ادب و استخفافی بعمل نیار محمد قلی خان بر فرما فرمان لبتہ نہر شد آباد رسیدہ خانہ جلالت سیئہ را محاصرہ نمود و بیگام فرستاد کہ شما ہیچ نحو پریشانے را بخاطر خود راہ نہ تہید مارا با جان و مال و اکبر و داسوس شما کار سے نیست مگر عالی جاہ فہما را سپیش خود طلبید شتہ تہیہ سفر نمودہ و بخاطر جمع بمونگیر بروید بہر و برادر مذکور ضرورت چارہ و اطاعت دیدہ تہدارک سفر و دختہ بعد دوسہ روز مالکار ارستہ ہم در رسیدہ جلالت سیئہ مع را در خور سہراہ ارستہ مذکور روانہ بمونگیر گردید بعد و رود ملازمت عاقلہ جاہ نمودہ و مورد استمال و عنایت گردیدہ و امور بساختن حویلی و کوشے در مونگیر شدند و حکم شد بدستور مرشد آباد مطلق العنان بودہ در دربار موافق ضابطہ کہ داشتند آمد و رفت سے نمودہ باشند اما در باطن مردم سحر است شان ما مور بودند تا بے خبر و در تہر ہیچ طرف رفتن نتوانند آن بے چارہ ہاناچار بہر و بامیر ناسے حویلی در مونگیر جائیکہ عاقلہ جاہ اشعار نمودہ بود انداختند و بر وزگار غدار نو عیکہ سے خواست در ساختند مخفی نماند کہ جلالت سیئہ متحاب را سے و مہاراجہ سر و پ خید بہر و ونیرہ جلالت سیئہ فتح چند بودند و بہر و بنے عم ہم دیگر کیران فتح چند جلالت سیئہ در حیات پدر و زمان دولت شجاع الدولہ ناظم بنگالہ در گذشتند و دولت فتح چند باین بہر و ونیرہ منتقل شد و در عمدہ ساجت خلگ باقتہ ارستہ زندگے داشتند کہ تہر خوش بیایے نیست و دوسے داشتند کہ در عمدہ آنها احدے از مہا خبان ہند و کھن را با آنها ہجالی را بر سے و ہمسر سے بنود و جمیع مہا خبان گویا عیال آنها بودند و ہنگامہ خلگ مرستہ و اول در و دش چون شہر مرشد آباد حصار سے نہ داشت سیر حبیب بر کوڑے جلالت سیئہ قبل از وصول سہایت خلگ بے خبر رنجیہ نار سے نمود گویند و مکرور و دیرہ فقط حبس ارکاٹ لغتہ منتقم آمد اما جلالت سیئہ این قدر نقصان را بر برابر یکسے نشمر و دوسے بنوشتن میند و سے کہ در و دیرہ بودند کہ در سنی باشند یعنی بحیر دیدن پارچہ کاغذ مہاسے کہ بر او تخواہ نوشتہ بدون عذر برساند بمخمس آنکہ دولت آنها سرتبہ بود کہ بیانش محمول بر سبب لغتہ و اغراق سے تواند شد و مہراران گماشتہ و وکلا در نقابہ دولت آنها مالک سبیل الخ خطیرت مند والی آن کہ سالما بر قوت آنها گذشتہ و کار مہایجنہ بنا بر تسلط انگلیشیان بر ملکیت بنگالہ جہا تہ آنہا را میسر بود و اولاد و شان نداشت بہر کے از متہسان آن جانداں بہ کمال رفاه و آرام سے گذرانید و درین ضمن خبر آمد آمد ستر امیث استخبار یافت

ذکر آمدن شرامیث بمونگیر بنابر سفارت کونسل پیش عالی جاہ و کشتہ شدن آن بیچارہ ہنگام معا و در مرشد آباد

و با سرس انگلیشیان سید اندک ازین روزها که اسباب نارضحت به پا افتاده کوره آما و کشته بودن سید علی خان در لشکر و نزار
 علی و اندک از نزار ایشان را در دست می نمود که چون خاطر او منصفی ماند اندک اغلب علی خان را به شتر کیلی ایشان گردانید و گفت سید
 به بند و چاقا و در دایم گمان او باید که من سرس البهو پس اشم چه اند و را از لشکر خود بدر می کند گفت شمار برای بعضی از بکارها
 خود را بفرز آشنائی با انگلیشیان پیش خود نگه داشتن معلوم سید اندک و شمار را بطور برغال و همان افعال پدر و برادران نامگذاری
 شده و در کمال خون دیاس از جان و آبرو دس خود یاس بهر سینه و به تناسل و سبک کس در ساخت رسید علی خان را آهسته
 این در اوج نماینده و در ضبط و کتاکش قشما داده و فقط این در قشما بهر زخمی گردانید و خود و شمار و دیگر سواران و به بود و یکین سیر خان
 برای این بدگاه سگ اکثر بیدار خود را فرستاده و بهر سینه طلید و بهر در مقام از سر کار خود سگ فرستاد تا بنده غسل صحت نمود و در وقت
 بهر زخمی رسید بهر سینه بسیار زخمی و چون میخواست که اندرون را در دهنده و در دوازه خلوت سلام زحمت نمود و ایستاد و کلمه
 چند متعصب بهرانی گفت و در دهان از قاصد پاسه خود داده گفت چون صاحب من خوبک دم یاده که برادران مستحار را
 پیش پدر بر گران خان زحمت نمودم تا با یام به نشینند و بغیر نشاندند را بنده به را خود اصل احوال معلوم بود و در اقلید بن و تسخیر
 او نمود و عرض کردم که غیر از دل نیست و کلمه کیست که در مایه و امر از سر کار خود بدید و بار کمالیست نوکری از دشمنان برادر
 بعد از آن گفت که از دل بهم آشنائی باشد آشنایم با ایشان و در مایه و امر از سر کار خود بدید و بار کمالیست نوکری از دشمنان برادر
 چه بنده و در احوال که میان او و مساوات بلکه آنک لقوق او حاصل بود و شغل با او و بزرگ او میر محمد جعفر خان و برادر زن او
 با نریمان مراجع ربطه و اتحادی بود و سید علی خان چون اکثر در میان او و در مزاج او شکی نبود و با نریمان هم مردم و آقاها داشت
 و از آن جمله ایشان هم آشنایان بود.

و در عقیده شدن بعضی گماشته ها انگلیشیان بفرمان عالیجاه و رسیدن خط شمس الدوله گورخرستان
 عدم تعرض و مواخذه محمول از اموال انگلیش و امتناع نمودن عباسی جاه از قبول امر مذکور
 و معاف نمودن اخذ محمول از جمیع تجارتستان پیشه گران در محالک بحر و مته خود و آمدن مستر
 امیت با معده و دس انگلیشیان بطور سفارت از طرف کونسل کلکته و بهر رسیدن
 منازعت با انگلیشیان و عباسی جاه و دس دادن حوادث و فتن عظیمه

اما عباسی جاه سبب الامر و تا بیافته بعضی از گماشته گان انگلیشی را بدست آورده پیش آقا سگ خود فرستادند و علیجا
 آنرا بفرمان گماشته سگ خود عقیده گداشت بسبب جنتی که از سیر قاسم خان قبل از رسیدن شمس الدوله به کلکته و فرستادن
 حکم اخذ محمول لعل آمد و امکا این امر حد فسادا بجای رسانید که گماشته های طرفین عقیده گردیده در آشتی و مهادنت
 مسدود و مباد که کاریکه شمس الدوله درین خصوص خاطر داشت و عقیده و قدرت اختیار فرستادن حکمی که میر قاسم خان را
 منفور بود و انودست او بدست رفت و کونسل کلکته که در اطراف نقشه بود و جمع آمده شمس الدوله را مورد ملاصفت و رجعت
 سیر قاسم خان نبود و منسوب را خود و ساغمت و ناچار گشته به عباسی جاه حکم محمول از اموال انگلیشیان و اگر از ایشان
 گماشته های عقیده ایشان فرستاده و چون دین سخن غیر مرصع به ناسم خان و شوالف رضا سگ کونسل کلکته که با او عهد و دوستی
 بود و پذیرفتن آن بر فایز حق بسیار گران آمد و گرفت محمول هم از اموال ایشان تسخر و دانسته حکم بفرمان کل محمول و جمیع تجارت

مقلع کار خواہ شد

ذکر رفتن عالی جاہ بطرف تیار و برگشتن از انجالی پل

چون حصول طلا از نیپال و بودن آن ملک از دولت مالانال شهرت تمام داشت حرم و شرہ کہ در ہراج گرگین خان با فراہ بود در حرکت آمدہ باستظهار فوجیکہ آراستہ بود و عازم تخییر نیپال گردید و مردم واقف کار از کشامرہ و سناسیان بعضی از پادریان فرانسس کہ در لاسہ و آن طرفہا سکونت و آمد و رفت داشتند بہر سائیدہ اکثر سے را از انجالی پل کہ اندک پہوشیار بودند با خود یار ساخت و شخص تجسس راہ و ہتشارہ در باب عبور و مرور از درہا کے کوہستان انجالی آغاز نہاد بعضی از انہا کہ سخن ساز سے و ہنگامہ پرواز سے در ہراج داشتند متہمد بہ ہما سے گردیدہ ترغیب پہ تخییر ممالک انجالی نمودند گرگین خان کہ اباعن جد گاہ سے تخییر بلاد وند اسیر حروب نکر دہ و باین امور مطلقا آشنایند و تخییرات بلاد نیپال نہایت سہل و آسان شمر دہ عالی جاہ را شائق این سفر گردانید علی ابراہیم خان بہادر و بعضی مخلصان دیگر سیر چند ماہت نمودند و بناچار سے ولایت بالفاق انگلیشیان فرمودند و عرض کردند کہ اگر این سفر خواہنچہ منظور نظر گردیدہ انگلیشیان را با خود شریک ساختن اصحاب امور است چہ اگر با ساسنے فتح بلاد مذکورہ میر گشتن فوالمراد و اگر متعذر گشتن برای جناب عالی انہا را محل شہادت و ملامت نخواہد بود و در صورت تنہا سے نہایت الفعال بجنور جائے مذکورہ عائد احوال ملازمان خواہد بود و وقوع صلاح متناہی بود و بساحت و ممانعت گرگین خان پدیرائی نیافت القصدہ چون تبار کے متناہی مفتوح گشتہ بود عالی جاہ بند و بست محال مذکور را بہانہ ساختہ تبار بخت و پنج جاوے الثانیہ سہ کھڑا و یک صد و ہفتاد و شش بعد پنجاہ روز از در و و تامل لہ ولہ بموگیری قلعہ قصبہ مذکورہ نہضت نمودہ کنگارا عبور فرمود و گرگین خان حیدر و زیشتر از عالی جاہ مع فوج آراستہ خود کوچ نمودہ دہ دوار وہ کردہ پیش پیش میرفت تا آنکہ عالیجاہ بہ تیار رسید و گرگین خان روز چہشنبہ پنجم جب سہ مذکور یکوانی کہ چار منزل از نیپال این طرف ہست رسیدہ ارادہ برآیدن برگما سے نمود و مردم را چہ نیپال ہما حمت پیش آمدند و جب شہد ہما ہریان گرگین خان بجہارت کار فرما شدہ از یک عقبہ مشقت تمام کہ مردم بسیار مجروح و بکار آمدند گذشتہ بر تظلم کوہ سکونت در زیند نہنگام شب نیپالیان از اطراف جنگل هجوم آوردہ بطریق شنجون مردم گرگین خان را از ہر جا زیر سنگ و تیر و تفنگ گرفتہ اکثر سے را نا بود و ہلاک ساختند بقعتہ اسیت و البصورت و ناچار فرار اختیار افتادہ ہجراسے تمام کہ یراق بسیار سے ہما سجا ماند بلشکر گرگین خان رسیدند و گرگین خان را بمشاہدہ این احوال توقع وصول بامول منقطع گردیدہ از شرمسار نیکہ در خسران و خیمت از رو سے میر قاسم خان و اشال اقران متصور بود و زندگے ناگواری گشت نہ پاسے مقادمت داشت و نہ رو سے معاودت غریب بھر جیت گردیدہ چارہ کار خود نمیدانست تا چہ کتہ و این جبر میر محمد قاسم خان رسیدہ باعث تفکر و تردد و او نیز گردید آخر نیابراین گذاشتہ آمد کہ گرگین خان را باز باید طلبید و مکر پر واندہ پاسے تاکید متضمن امر خود گرگین خان نوشتہ ادراکہ حماقت قدیم و خجالت جدیدہ عارض گشتہ بود و امتثال فرمان نکر دہ معاودت نمود عالی جاہ خواست تا کسے را فرستادہ اورا برگردانند و چنین کسی کہ گرگین خان سخن اورا ستندہ اطاعت کند غیر از علی ابراہیم خان بہادر در نظر نہ داشت نیابراین گذشتہ تا خان مذکور رفتہ گرگین خان را بسیار د علی ابراہیم خان جدیدہ عازم گردیدہ در راہ و دید کہ اکثر لشکریان او مجروح و مایوس مضطرب الاحوال گزیران سے آید گر خیتکان را امر متوقیف نمودہ سے کرد کہ من برآ

مژگیں رفتم روز ملازمت سجدتش رسیدہ مورد الطاف بسیار گردیدم و پنہنام سے یارانہ و احتلاط مصاحبانہ میسر آمد روز دیگر نا اشیاء
محض بود و سیدہ راجرت و اندیشہا افزو و بغرورت عمل کلمہ علیہ لا الہ الا اللہ کہ در کتاب الدعا و شیخ مرحوم محمد علی خزین اسکا تذکرہ
فی اعلیٰ علیین ستور است شروع نموده تا صلح ذی الحجۃ الحرام با تمام رسانیدم نیت آنکہ او تمام سے امر از شریک قاسم خان در امان خود
نگہدار دوازده و لکش منتفع گرداند از شرب عجیب مشاہدہ شد در مجلس عاشورا اول روز مہربانے بسیار کرد و پیش خواند و مرا نزدیک خود
نشاند و بخان بسیار بامن کردہ تا آخر مجلس در احتلاط باز داشت روز دوم بکمان آنکہ مہربانے اونہی باید و اعتماد را نشاید ارادہ
نشستیم و در ترکردم باز طلبید و نزد خود و فصل نشاندہ گفت ہر روز ہمین قسم نزد من سے نشستہ باشند و چراتا حال اول
خود ہمین گفتند گفتیم جناب عالی را معلوم است بشوئے گفت کہ عالم الخیب نیستیم گفت عرض خواہم کرد گفت کی گفتیم عاشورا بگذرد
گفت در عاشورا کدام کار دنیا بند است کہ این کار بند باشد گفتیم درین مجلس خود نمیتواند شد و غیر این وقت درین روز ہا کسے
بار یابک بشود گفت البتہ فردا مع عرسہ اول وقت حاضر باید شد حسب الامر اجل آوردیم مبلغ پنچہزار روپہ نقد انعام داد
و از ابتدا اسے نوکرے لغایت آخر محرم ہائے تنخواہ دہانیدہ از آئندہ حکم کرد کہ ماہ ماہ میدادہ باشند و فرمود کہ بعد دوز
بجرا حاضر سے شدہ باشند و غالب علی خان کہین برادر فقیر را بر اسلام در ہفتہ یکبار فرمان داد و سید علی خان العبد یانزدہ
روز بدار و غنہ دیوان خانہ فہانید کہ بہ بہانہ مناسبید علی خان را باز نباید داد و بیش از آنکہ سفارش انگلیش یعنی مسٹر مکویں نوکر
شدہ و در خانہ آہنا اوراد رکمال سے کلکی و احتلاط دیدہ بود و از جهت جوانی بلکہ شروع شباب اورا نامال اندیش فہیدہ
احتمال جاسوس سے از طرف جماعت مذکورہ نسبت با و میداد و بندہ را پنچہ کار روز و در بعضے مواقع کار گذار و روز دار خود می دانست الا
این احتمال در حق بندہ الیق و او سے بود و بہر صورت با وجود توسع کہ فقیر را میسر شدہ بود و بمریدن با و بنابر تعارف با جماعہ کلشیہ
نہایت صعوبت داشت و در کمال ہم و ہراس می گذشت تا این زمان نظر علیخان پر غلام حسین خان دار و غنہ دیوان خانہ مہمانیت
بعد رحلت پدر اندام سچہ مصاحت بکار مذکور ما مورد و دار و غنہ دیوان خانہ میر قاسم خان بدستور بود و بعدہ شیخ عبد اللہ نام سے کہ بیشتر و بعد
ہمیت جنگ بنابر اصلاح مسودات سید علیخان برادر خرد فقیر کہ بمصاہرت ہمیت جنگ نامزد شدہ بود و ملازم سکر کاراد متعین
برادر مذکور بود و ملازم سکر کاراد سکر کار میر قاسم خان دار و غنہ دیوان خانہ او سفید
و نظر علیخان مغرول گشتہ بنابر بازخواست زراند و غنہ پرخو و مقید گردید و چند روز قبل ازین تراب علی خان عمو سے میر محمد قاسم خان
از نیابت مرشد آیا و مغرول و سید محمد خان کہ مرد و لایت زارا از قریب سے میر قاسم خان و از سبب اعظام تمیاز خان خدیو میر قاسم خان
بود و سبب سے او مقرر و عسکر علیخان مخفود و خلف سیف اللہ خان مرحوم صوبہ دار تہ سجدت زنج شہ سے صوبہ نگالہ نامور شدہ و
تراب علی خان بحضور رسیدہ و مژگیں اقامت گردید ہمدین روز با بہادر سید علیخان حلف میسر زاد اور قلی بیک دار و غنہ توپ خانہ جنسی
مہمانیت جنگ مخفود کہ بالفعل ملازم میر قاسم خان و دار و غنہ قلیکار خانہا سے جنسی بود با اتفاق دیگر رؤسا سے افواج ملازم کار
و جدیدین چہا سے توپ ہا سے آراستہ گردین خلعتے تنجیر ملک متباد و ادیب تنبیہ زمینید ارا سجا و تخریب لختہ دار اللہ کار نامور شدہ

رو دادلن ساجد حضرت افرا عبد اللہ بنی حرم اللہ خان چہا من و شیخ عبد اللہ بیک گاہ و دوبالاشدن

لجش و سہو ستا میر محمد قاسم خان عالیچہا

چون میر محمد قاسم خان زاد عمو سے ہم سے بلکہ برتر سے باشجاع اللہ و خلف مدد رنگ کہ بوزارت سلطان سید و خطاب بجناب ہی

در معامله ملازمان و سندیان مختار و انگلیشیان را بنا بر قول و قرار باو مجال باز پرس در هیچ امری نبود و معذرا چون قتل مردی است
عظیم از باب کونسل خطی متضمن استفسار علت قتل آنها گناشته بوالش را طلبید شتند میر قاسم خان بعضی خطوط را که بمهر شیخ
سعد الله و غیره بدست آورده دست آویز قتل آنها ساخته بود پیش بعضی از انگلیشیان مخلص خود مثل کویر و اکبر و غیره فرستاده
انهاست ترجمه کردن آن نموده بود فقیر را چون با ڈاکتر فلرٹن رابط بسیار و او را با من محرمیت بود و خطوط مذکور به من نموده بقرات
من برصنوع آن آگاه شد فقیر آنها را که دید معلوم نمود که خطوط را ساخته اند و حکم اصلاح در کمال احتیاط و کم نمانی بعمل آمده شاید
وجه کشتن آنها امر دیگر بود بعد از آن براسی رفیع بدناسی خود خطوط بمهر آنها بهر ساینده حیلہ ہاسے دیگر تراشیدہ بندہ ڈاکٹر را
ہم نمود کہ درین حرفت این قسم ساخته اند نمیدانم کہ خطوط مذکور بکونسل رفت یا نہ و غدر قتل آنها بچہ صورت خواست و چگونه پذیرائی
یافت و بہترین اثنا میر قاسم خان را داعیہ دیدن قلعه رستہاس و سرافندہ بہ نثار علی خان کہ از طرف خود قلعه داشت نموده ساہل
را بہ پیشکار سے او مقرر فرمودہ بود از ارادہ خود آگے داد و الد مرحوم را ہم کہ در آن آوان بلاقات میر قاسم خان بسہرام فتنہ
بود ہمراہ خود نمودن قلعه بردسید علی خان برادر فقیر از پیشتر ملازم میر قاسم خان بسفاوش مسٹر کویر سنگرام رفتن فقیر بطرف کلکتہ
گشتہ بود درین سفر برادر خود ترفیق غالب علی خان ہم بسفاوش والد مرحوم ملازم شد و نفعی علی خان برادر سوسے فقیر را کہ از
ہر دو بزرگ تر و از بندہ در سال کمتر است ہر چند میر قاسم خان برفاقت خود دلالت فرمود قبول نمود و ہمراہ سے والد برافتنہ
گشتہ قلیلی کہ از جاگیر میسرش میشد قناعت ورزید القضاۃ بعد ملاحظہ قلعه و انتظام آنجا معاودت نمودہ باز بہرہام فتنہ
و ساہل را مع تفعی ہزار سے پادشاہ سے کہ از قدیم حارس قلعه بود و مقید ساخت و والد برافتنہ جاگیرش مرخص فرمود

تذکر معاودت نمودن میر قاسم خان از بھوجپور و سہرام و مقید نمودن راج بلہہ را
و متعین نمودن راجہ نوبت را بصوبہ دار کے عظیم آباد و اقامت نمودن در قلعه مونگیر

چون میر قاسم خان را از انتظام سہکار شاہ آباد فراغت دست داد و از سرس کتبہ ہمیشہ سنگہ زمیندار پرگنہ مذکور گر بخیت
بہ بنارس رفت میر مہر کے خان بنیہ عم اسد اللہ خان را در سا نوٹ متعین بقوجبار کے حسین پور و سہرام مع شیخ علی خان
جامعہ دار لکھنؤ کے برای خبردار کے و ہوشیار کے از فتنہ ہاسے پہلوان سنگہ گذشت و سہرام و فتنہ را مع سہ چارپلٹن چٹاوی
و چند ضرب توپ در کبیر و میر روشن علیخان بنچستہ را بار سالہ و مردم ہمراہ سے او در بھوجپور و غیرہ نگہداشت و خود تماشاک
ملک ملکہ کہ عبارت از سرس کتبہ وارول و نگار سے و بہار و پانچ غیرہ است نمودہ مارم مونگیر گردید اما قبل از آن کہ مونگیر
روانہ گرد در اچھلہہ رانزد خود طلبیداشت بعد و رود او در حضور او را مقید ساختہ مردم معتد برامی ضبط اموالش بجا بکیرنگہ
فرستاد و راجہ نوبت را سے را متصل بعظیم آباد رسیدہ خلعت نیابت صوبہ مذکورہ بختیدہ بسراجام مہام انجام مرخص نمود
و خود در کمال عظمت و جاہ قلعہ مذکور شافہ شب پانزدہم دی الحجہ سنہ یکہزار و یکصد و ہفتاد و پنج ہجری شرف نزول بخشید و
قلعہ را با ہتمام تمام آراستن شروع نمودہ و ترمیم عمارات سابقہ فرمودہ مجدد آبر بعضی عمارات افزود و کمال الطیش و سطوت و
جاہ و عظمت زندگے می نمود از آنجا کہ در ایام دولت و اقتدار زندگے جمیلہ جوان بسیار یافتہ و قوت شہو یہ بہیمہ شہسایت
نقصان پذیر فتنہ لیر حد زوال رسیدہ بود در سبب تحصیل این قوت مبالغہ داشت و اطباء حاضر چارہ جوئی وافر سے نمودند اما
سودے نمی دید آخر الامر معلوم نیست بدالالت کدام کس از مجریان با کل خراطین پرداختہ فائدہ عظیمہ برداشت گویند بمرتبہ

کہ در سنگ و تپے ایک بود حاکم طلب کامگار خاں کروا بد و خود ارادہ نہ منت بطرف بہرام و دیگر گنہا سے سیر کار شاہ آباد و صمم نمودن
صنم بنیدہ از کلکتہ برگشتہ تعظیم آباد رسید و بواسطہ ڈاکٹر ولیم فلرٹن کہ با فقیر نہایت آشنا و منیر قاسم خان را نیز از حملہ مخلصان
بود ملازمت حاصل کرد و بطاعت و تقاضا نمود و ادا باطن بہ سبب اندک در سنگ گنہا آن طرف کرد و ملول و منزعج بود ازین مہر گنہا کرد
و بنیدہ عذر نہ خواست چون باطنش با کتر کس صفت بود عذر سے بنیدہ ہر چند پذیرفت اما امید انہم کہ بفار خاطرش پنجا پنجاہ ہاید واقع شد
میرین اثنا الدیر مروجہ لغز و رت آنکہ میر قاسم خان حاکم و مروجہ مرقوم قلیل جاگیر سے وین دیار دار و آشتوب زمانہ را دیدہ بہمان قلیل
کہ ہمہ ملوک و از قدیم جاگیر سے بود قضاعت نمودہ صرف اوقات با گیر و منتقم سے شمر و قاصد ملاقات ناظم نکو کرد و دیدہ بواسطہ میرزا شمس الدین
کہ دیرینہ آشنا بود و بیجا م فرستاد میر قاسم خان بسبب صغریں و مرتب سابق خود کہ نہایت کمتر داشت راضی ملاقات بنود شیر و طخند کہ
عہدہ استعظام خودش بود قبول نمود و والدہ تعظیم آباد رسیدہ بر نخوت و خواہشہا سے او از آمدن خود و پیشانی کشید بنیدہ در خدمت
والدہ شتافتہ کلمہ چند کہ تقاضا سے صلح وقت بود و معروض داشتہ راضی بہ استعظام میر قاسم خان نمود و طوعا و کرہا بحکم ضرورت
قبول فرمود و عندا ملاقات کہ اندک اوسے برای میر قاسم خان اختیار فرمود میر قاسم خان نظر بر بغت شان و ترسے او نمودہ از
خواہشہا سے خود منفعل گردید و از سر بند بر جاستہ پیاسے استعذار پیش آمد و معالفتہ نمودہ بر سر بند برابر با خود نشاند و مرآتہ خود
تقدیم رسانیدہ خوشنود و ساجت و غرت و احترام بسیار کردہ شاد کام و مقصد المرام بر محال جاگیر مرخص فرمود و تا بود رعایت خاطرش
نمودہ راضی سیداشت روزے بنیدہ بنجانہ میر عبد اللہ نشستہ بود کہ جوہار میر قاسم خان بطلب فقیر آمدہ ہمراہ برد و خلوت بود بعد
ملاقات و محاکات فرمود کہ ما از شما چیز سے می طلبیم گفتیم چه خواہد بود کہ از من طلبیدہ شود انچہ در لفظ او باشد کہ در حلیفہ است گفت جاگیر
منوگیر با باید داد کہ بر متصل قلبیہ است و قلندہ منوگیر سے محالات آنجا حوالہ گر گین خان شدہ بسبب نہایت اتصال محال مذکور با قلندہ
ہمیشہ عامل شہار از علیہ او مالش و ادراشکایت عامل شہا علی التناقب خواہد بود من بہتر از ان و اما ہا و عرضش بشہا سید ہم گفتیم انچہ
سہ کار بہتر باشد لعل آید بنیدہ وجہ معاش سے میخواد این را ہم شما دادہ اید جا سے دیگر ہم اگر مقدر و منظور باشد سے تواند داد و بر اجب
راجہ بلیدہ کہ در ان روز با بنیابت عظیم آباد از غزل رام ناراین مامور بود و پیر و سنگے داد و او در لیت و لعل گذشت بعد چند روز قلیہ ہم غا
لیو سے ہو چو و سہرام بدر رفت و تبدیل دامنہا مذکور لعل نیادہ عسکے وافر عارض حال بنیدہ گشت چون بنیدہ نہایت مقروض
و بے اسباب سے سفر میر تہا تم بود طاقت ہمراہیش در ان سفر نیافتیم و چند آنکہ ڈاکٹر فلرٹن و دوستان دیگر التماس حکم و اذن و تہنخواہ
بنیدہ نمودند تا سے و بے گذرانیدہ چیز سے ندا و فقیر بنا چار سے در عظیم آباد ماند و او بطرف بھو چو و سہرام شتافت

رفتن میر قاسم خان بہرام و بھو چو و روگر سختن زمینداران آنجا بطرف زمین
غار ی پور و طابہر نمودن خان مرقوم آثار سفاکے خود و سر کشیدن با وج نخوت و غرور

چون میر قاسم خان مال شکریہ است اثر بر سر زمینداران سہرام شاہ آباد و بہلو ان سنگہ رفت آنہا بد رفتن از ملک خود و فوز عظیم
راہ دیار شجاع الدولہ و راجہ بلوڈ زمیندار بنارس گرفتند و از دریا سے گنگا عبور نمودہ آن طرفنا سکونت و زیدہ ندیم میر محمد قاسم
عمال معتد بہر یک از راجہ بنان زمینداران مذکور با فوج گران متعین نمودہ خود در سہرام سکونت و زید چون تو ہم دستخوار جزیہ
و خصہ صیانت مردم در عرض نہایت رسوخ داشت احوال اشخاص نام آور اغلب اکثر متعجب باد میر سہرام جہ کہ لال ہر کار
معتد او بود و جو اسس بسیار در برادر سے او نوکرو مامور با تخیار حالات اہل سے لازم و غیر لازم از سنگہ شہر زمینداران را و ند

انتیاء کارهای انجامی است من آمد در آن وقت اگر میر محمد قاسم خان یا میر شمشق داشته باشد ما را هم منافع ننخواهد بود و بنده ما را غیر
شش است و منافعش را میر قاسم خان نگاشته انگیز داد اما چون طرف شمشق را بدو غالب بود و اما است میر محمد قاسم خان در کونسل
بیرانی یافته حکم مختار سے بنام او در باب تمام سال معاملات با رام ناراین و غیره مخالفان بنوعیکه مرکز خاطر شش باشد و اسامی داند
رفت و فقیر برین ماجرا مطلع گردیده اگر تکلّف در اعیه برآید نمود و از شش است و غیره شخص شود راه مرشد آباد گرفت بعد وصول چند
در مرشد آباد بنابر سبقت توقف کرده قاصد عظیم آباد گردید.

مستقیم نمودن میر قاسم خان نام ناراین غیر مخالفان خود را باطمینان خاطر و تسلط یافتن بر وجه عظیم آباد و انداختن زرها و

میر محمد قاسم خان که در جزو رست و کاغذ منتهی مهارت لائق داشت و علمه کار دان بهر ساینده و محباحت آنها توجه می گماشت بعد
رسیدن حکم خاطر خواه از کونسل رام ناراین را در یکا محاسبه آورد و کاغذ معاضل و مخارج موبد را در خواست و از ریزیکه بنام جاگزاران
صنود را در اجابت نوشته بود رسید زرها سے که گویا میر محمد قاسم خان و شش در ریزیکه در خواست سپاه نوشته بود علمه خود را بلا حطه نمود
و تقصیر آنها حکم فرمود و با حصار مستعدیان لازم رام ناراین فرمان داد چون کارهای رام ناراین بهر سبب بی خبر غافل و خیانت بود
اضطراب عظیم کردار و سے داده بساط استشاره با احمد قاسم خود گستر دو شش است و میر محمد کزیک را ملاست کرده بر اعتماد خود
که بر آنها نمود و بود و اما مست کشید بعضی از رفق سے او که صاحب جرأت بوده اند تشییع و تحریش بمکا و حت می نمودند و کم جرأتان
دالت بر نه لال الحامی میکردند چون او جرأت داشت و تقدیر مقتضی انتقامات اعمالیکه با عنجه مسلمانان و غیر ایشان کرده بود
گشت جمله غیر از امتثال فرمان میر محمد قاسم خان نمید کرد بعضی از عمده مستعدیان خود شل سردار سنگه و غیره را اگر نرسانید تا سرشته
محاسبه کرد چون میر قاسم خان بر او دست یافت ملازمان خود و شل برکت ملی غیره را بر او گماشته نظریه ساخت و خیانت مسلخ خطیر
در خواست سپاه و جاگیر داران و مصلو بر او و در تقدیر خاندان او را منب نمود چون او دولت خود را متفرق ساخته بود بهفت لک و پیه نقد و
هم نزد یک بهمن قد قیمت از خانه او بعد اخفا نیکه شاید او و زنهایش نزد مستعدان خود نموده بودند بهت افتاد و فساد راهو که بهما جن
عمده و امانت داد و اما او بود و گنگایش خرابی خانه اش نیز بعلت تحت امانت و از ریزیکه اش گرفتار آمد و خانها که آنها بر باد رفت
وزر سے از آنها نیز مجبور بپوست و راجه مرید بهر هر کاره که برابر با رام ناراین و شریک حال بودند مع محمد آفاق کو تو ال که او هم از
کو یک ابدالان مرید بر و در تو بال یا مال عالمی بر سر داشت اسیر شکیخه النواع تعصیرات گردیده زرها سے اند و خسته چندین که
ایها هم که مبلغ خلیف بود بنام میر قاسم خان رسید بهر صلیف قلیخان برادر محمد ایرج خان غفر الله لهما میر بنابر خجاست طغنه که داشت
شریک گرفتار سے جماعه مذکور گردیده اسیر دار و گیر بر حمت خداوند عظیم قدیر رفت سید عبدالعلی خان حاکم فقیر که در آن وقت
از بنابر صلیف ار پشانی خود را عظیم آباد رسانیده با اعتماد و نظامت و اقتدار رام ناراین تو سلطه با او پیدا کرده بود و مورد عتاب میر
قاسم خان گردیده با مور بخیر ج از عظیم آباد و عود به بنارس گردید و بهر سبب از اثر یا و رفق سے او که لعا لقه و کار سے موسوم بوده اند
مهم محاسبه گردیده و متبلا بمو اخذه ما گشتند و زرفروا و آن از اعالی داد و ده سه فرقه مذکور عائد خزانة میر قاسم خان گردید و خان
مذکور بعد تسلط بر رام ناراین و مقهور سے اوس رفق سطین خاطر و رشید انار کال کمال حیا و جلال و عظمت و شان و دخل کلمه
عظیم آباد گشت و مرید بهر را مقید بجاگیر نگرفتند و رام ناراین را با بابا سے استعاش نزد خود مع راکریان اسید و غیره مجبور
مرشد آباد مقید نگذاشت و محصلان شدید بر او شش است و گماشته کا و شهابا و اونیابو شش گشت با رام ناراین از حد بدر کرد

[illegible]

باصحاب قاسم بازار ملاقات نمود و دستک راه و سیر کاره مع کشتی گرفته روانه عظیم آباد گردید و الحجه شد مع الحجه بمنزل مقصود رسید و بادستان ملاقات کرد و دو دو خانه خود و شادمان نشست اما از دیدن میر قاسم خان و ملازمتش اندیشها داشت چه عجب نفاسته در آن روز با شیوع داشت و در قلعه پادشاه و برادر بنده با او همراه و مرید میر و رام ناراین آزرده از من اما در ظاهر اشتغال و حقوق و عواطف سابقش را بر گردن و میر قاسم خان با رام ناراین دشمن و از بودن پادشاه در قلعه نامطمئن و بدین و انگلیشیان با هم در مشا رعت مشرک و میر صاحب اختیار کوئے عظیم آباد با شمس الدوله منفعتی و طرف میر قاسم خان داشت و میجر کرنک و مشرجه با مشر امیث یکدل علی الرغم شمس الدوله بحاجت رام ناراین بهت می گماشت رام ناراین یا قضا و حاجت میجر کرنک و مشر امیث و غیره مغرور بوده با مشرک و میر صاحب و مدارا می نمود و با مشرجه و میجر کرنک دوست مخفی بود این عمل زیاد تر موجب نفاسته میر قاسم خان و مشرک و میر از رام ناراین می گردید و همین سبب دید آنچه دید و احوالی بنده آنکه میر قاسم خان بسبب آشنائی بنده با اصحاب انگلیشیه در رفاعت برادر بنده با پادشاه و تجارت سابقه که بنده را با رام ناراین بود و دیگر گمان از فقیر می ماند و رام ناراین و مرید میر بسبب نام نوکرست میر قاسم خان و بنابر آنکه مبادا برک الدخود و امان نیابت صوبه عظیم آباد از میر قاسم خان و انگلیشیان خواهم بود نیز مرا باید یا ستم میداشتند درین عرض میر قاسم خان مشتاق ملاقات فقیر برای عرض خود گردید و مکرر سے طلبید و فقیر عذر بنیارسه گفته نیرفت اما آنکه مجبور شده فرتم ملاقات کرده مرا همراه خود در خلوت بر دوش بر مع بد لجوی و لوازش نموده ترغیب یر فتن کلکنه کرد و فرمود که مشر امیث حاجت رام ناراین می نماید و شما با او آشنایید و را بخار فتره سے نماید تا مشر امیث با ما متفق و در رام ناراین منحرف گشته حکم کونسل بفرستند که من او را بقا بوسه خود و در آورده تسلطی که باید بهم رسانم بنده بر آمدن زرد عظیم آباد و جو بهیکه مذکور شد و بعضی جهات دیگر غنیمت میدانت لیکن از ملون و سکوطن میر قاسم خان در آمدن در کار ما سے او متعذر سے سفر و بنابرین گفتیم که کار ما شما هر چه از دست من بر آید مضائقه نیست اما از فراج شما که انحراف بی سبب اکثر بهم میرساند تا کفم چنانچه دریده کام که انقصیر از فقیر روی داده بود که صاحب یکبار از بنده میل کلی نموده تا آشنای محض شدند عذر اظهار مرد و خصوص گماشته حکمت سیشه ظاهر ساخت گفتیم در اندازان در خانه اغنیا و خیل گشته بهین شیوه دارند اما او کما نعم را باید که بد و ن تحقیق بار قاسم خود بد گمان و گران خاطر نشوند محض آنکه عهد و ایمان در میان آورده فقیر را مطمئن عازم کلکنه گردانید و دو هزار روپیہ برآ خراج راه فرستاد بنده از دوستان سنده سے و انگلیشه محض گشته عازم مرشد آباد گردید و روز چهارم بمشده آباد رسید و در خانه یکی از اقربا بمنزل گزید چون تراب علی خان عموسه خود را بسبب بشادان من به کلکنه و مهیا کرده دادن کشتی با و غیره سبب ما یحتاج اعلام نموده بود بنده برآ همراه سے که با و گفته فرستاد و سر انجام داده حاضر ساخت و فقیر بعد از دو سه روز روانه کلکنه گردید و بمنزل مقصود رسید و با مشر امیث و جارج کر سے و کپتان نکس ملاقات نمود و صحبت اخلاط گرم داشت و اخبار عظیم آباد از زبان اینها مفصل سے شنید *

نور فتن پادشاه اعظم آباد بارادہ اودہ و لکنئو آمدن شجاع الدوله با استقبال پادشاه و تاسر صوبه خود و رب یاچه گرم ناس

درین عرصه که پادشاه درین نواح گرم گمگ و نماز بود انتظار سنیر الدوله که سپس نا محمد شاه ابدالی بسفارت رفته بود و احمد شاه ابدالی بهم در همین اوان حسب الطلب نجیب الدوله و احمد نیکش و جمیع افغانه و شجاع الدوله بارادہ استیصال قوم مرسته و روسا اینها که دایه سلطنت سنده وستان و بر دشمن شاهجهان نام شاهزاده که عمده عماد الملک پدر شاه عالم عالمگیر یا شاه را کشته او را بر تخت نشانید بودند نموده قاصد دار الخلافه بود و سنده وستان آمد و در مدت نه ماه خبک مرسته را با انصار مرسانیده بقصد مبارکه دارالملک او بود

راه سیرت و داد مرحوم پشت سر پادشاه با جمیع افواج بر نبل خود سوار بجا آمدند تا به یک کلمه آمد تا به سب در پانیه حسیه که فاعله
 یک نیم کرده از گیاه دار در رسید و لشکر گاه پادشاه در اینجا قرار یافته به هر جنبه فرو و آمد و بادشاه فتح و الد مرحوم جریده بامر و
 سب است که سب بجز کرک در بلایا گرفته منزل نمود و دیگر کرک سب جدا بیا ان خود را مع رام نار ان در اوج بلبله و سرداران
 این هر دو سبند آورده ملازمت پادشاه گمانید و منیا نشن نمودند و در مناسبت سب سب کس کرد و الد مرحوم مع فوج بر در باغ مذکور
 سوار استاد ماند چون پادشاه از اینجا برآمد والد اندرون رفته با سب کرک و سرداران دیگر ملاقات نمود و آنها رسم قرانع اهل
 آورده اند بعد سب آمدن مر سوات والد هم از باغ برآمد و همراه پادشاه بلبله گاه خود سعادت نمود و قریب به بیست شب مع مردم
 همراه بنیام خود رسید و اسود در روز دیگر پادشاه را اینجا کوچ کرده گیاه را تخم سر و قاسم خود گردانید و چند روز از مکان مذکور
 اتفاق کوچه پادشاه مع افواج کلشیه و غیره بعظیم آباد رسید و لشکر پادشاه بر ملا سب می پر مقرر گردید و فوج انگلیشه
 خود در باغ پور داخل رام نار این مع فوج در منزل خود و راج بلبله به سب و طوف باح حضرتان سرل گردید میر قاسم خان
 این اخبار شنیده از راه کو بهمان سیر رسید و کمرک یور ایلغار نمود خود را بعظیم آباد رسانید و طوف مشرت شد و عظیم
 در باغ جعفر خان با فوج خود فرو داد رام نار این و راج بلبله استقبال نمود و ملازمتش انهمز بستند رام نار این سوار
 در قلعه می بود و راج بلبله مع فوج همراه خود که کو کران سیرن بودند بنیام لشکر میر قاسم خان گردید و سب کرک سواران
 انگلیشه واسطه ملازمت میر قاسم خان با پادشاه گردیده جواب و سوال این امر پیش آوردند میر قاسم خان ارجح و غایب از
 کثرت استکبار راسه بر نفس در خانه پادشاه گشت و مناسبت ملازمت و کو شخ اصحاب انگلیشه گذارنده متد مع هذا
 قاسم خان میگویند و در روز ایشاد داشت که پیش خوابد و برید که سب کرک سالار فوج انگلیشه با عدا سر است و از مجلس
 و کثرت منحوت بود القصه آنها خانه خود را بغروش و آینه آینه در سر طعام خوردن خود سب تکلف گسترده سخت
 جلوس شایسته ساختند و در اسامی قاسم علی خان بامدن والد مرحوم و حجوم و اس یا شاه راضی شد با شاه حبیب الله
 سب کرک جریده بگوشتی درآمد و انگلیشه بهمهم حاضر گشته از روز و از کو شخ خود بسیار دور رسم استقبال اهل آورده یا ده ماهان
 آورده و پادشاه در کو شخ منزل نموده سبند نمود و کو کرک بر پشت و آنها همه ستاده بودند تا سب کرک را مور لیش گشت
 و آداب حوا آورده نشست و گران سب سب دیگر منتهی نشستند و باز آمده کمر خدمت می بستند بعد سب علی میر قاسم خان
 آمده انبساط سحر و ملازمت کرد و دیگر اردو یک شرفی نذر کرد رانیده سخت و مگر هم از بلوسات خاصه و جواهر و غیره پیش نمود
 و از حضور و جلب شش یا رچه و مالک سردارید و سب سب و حیفه مع مع یک کلکی عقار عطا یافت پس از ان در همان مکان بجز که دیگر
 که اختتام سب کرک بر صاحب کلان کو شخ داشت است اکثر جواب و سوال معاملات بنگال و داد و ستد خزانة صو بیات
 و غیره انفصال داد و بیب و چار لک روپیه مال گذار سب سب سب صوبه تقریر یافت بعد از ان بحضور آمده رخصت شدند بلبله خود
 که در باغ حضرت خان بود رفت و پادشاه تجویر سرداران انگلیشه داخل قلعه عظیم آباد گردید و در عمارات قلعه بخت که منسوب به شاهان
 دید و تخیانه شان مشهور است منزل گزید چون میر قاسم خان بامدن والد مرحوم و اندک سب از فوج شایسته در قلعه راضی بنود
 انگلیشیان استر ضا اید نموده از پادشاه استدعا نمودند که سید پراست علی خان بهادر داخل قلعه نکرد و دنیا برین والد هم
 راپادشاه گفته فرستاد که لشکر بوده جمعیت لشکر و اطمینان خاطر نفا کوشد تا تفرقه در مردم بنابر اندیشه بهم نرسد والد
 حسب الامر در لشکر و حیم پادشاه نشسته حسب حکم در اجتمع عساکر و نگهبان فوج می پروخت و رام نار این بر نیابت

هم از شهر ندر کور سیر و رفتن بنیاید عاخر و خیران گردیدم آخر با نماند صانع کوه قاضی بازار از مرشدی که میجر کزنیک را با خود
رسیدم اکنون تفصیل این اجمال بر زبان قلم داده آید تا متفحصان اخبار را حیرت و انتظار نماند که معاملات مذکوره چگونه طرغ شد

خوکر رفتن میجر کزنیک بنجنگ پاوه و آوردن میجر کزنیک همراه و مرشدی که میجر کزنیک را با خود

میجر کزنیک بنده را بطلب میجر کزنیک قاسم خان فرستاده بعد از آن رام ناراین و راج بلبله راج افواج صوبه و سیرن همراه خود گرفت
و میجر کزنیک را که در نواح گیلان پور بود رفت چون تقاریب فتنین روی داد پادشاه خطوط متواتره بوالد بنده متضمن طلب نگاشته پیش خود طلبید
تا والد مع فوجیکه فراهم آورده بود ملحق شود و مقابل قتل از آمدن ایشان اتفاق افتاد و میجر کزنیک سحر است و جلالت یابی پیش گذاشته بازنگ
مردمیکه هم پیش بودند و اقل قلیل سامانیکه داشت با فوج انگلیش محاربه نمود و فوج دیگر بر سر پادشاه و کامکار خان ریخته تزلزل دادن فوج
اندخت و کامکار خان بجال یا عیدار که بنافته فرار اختیار نمود و پادشاه هم متابعت او کرده روانیدیان گردانید و همسایان میجر کزنیک
را بنشاند این احوال و بنابر قلت سامان و محنت سالها دل از دست رفته همراهم کامکار خان و پادشاه منظور افتاد
میجر کزنیک چون تنها ماند بر سیکه از توپها که خود مثل سپ سوار گشته مترصد قتل استاد و غار فرار اختیار نکرد و میجر
کزنیک و کپتان بکس ترین حال و وقت یافته با معرود و از اسبها فرو داده کلاه با سکه خود بر سر سلام از سر بر داشتند و نیز همان قسم لعل آورد
رفتند چون نظر بر میجر کزنیک و اسبها افتاد و از اسبها فرو داده کلاه با سکه خود بر سر سلام از سر بر داشتند و نیز همان قسم لعل آورد
با سکه گرفتند و میجر کزنیک را در ثبات خرم و فرط شجاعت و غیرت مستوده گفت آنچه حق سست بود
از شما بطور رسید و محامد شما در دفا ترسیر و اخبار ثبت گردید الحال موافق ضابطه کرج از کمر کشتاید و نمرود آمده ترک عشتاد
نماند گفت من کرج از کمر نخو اهم کشود بهمین صورت اگر خواهم چه مضائقه با طاعت در می سازم و الا نذرت کرج کشاد
راضی نگشته جان خود درین میدان منم بازم جامعه انگلیشیه شجاعت با سکه و ساقه و لاقه او را دیده بصورتیکه او را منظور
بودر می شدند و بانهدگر مصافحه بکشدست خیا خچه معمول آنهاست لعل آورده لباط خصوصیت او را نور دیدند و پا که خود
طلبیده میجر کزنیک را در آن نشاندید همراه آوردند و از فرط حیا و غیرت پرده با سکه پا که را فر و هشت تا آشنایان
را بنیدند با ستایع این خبر بعضی از آشنایانش مثل میر عبداللہ و بعضی قلیان براسه دیدن آمدند میجر کزنیک عذر خواست
که چند روز در دگر و ملاک نتوان دید که از افعال و بلا قات احباب نیست احمد خان قریشی که میراوه گوسه بود و تماشایش
آمد و بنابر خوش آمد سرداران انگلیش بر وفق ضابطه زمان و اقران خود دستسار مکان او به بجهین نموده گفت بی بی لاس
کجا است میجر کزنیک دیگر سرداران انگلیشیه نهایت بر شفته تلبیخ و تند سکه جواب دادند که پوچ گوئی در میان ما مردم
ضابطه نیست و شجایان و جوان مردان را بر شستی یا نمودن عیبی است بزرگ او مرد میدان رزم و آشنایان
بزم است این قسم سهره در آئی کینه طبع شامروم و ضابطه بهیود و دیار شما خواهد بود که مردان را هر چند حریف و دشمن باشند
بر شستی تمام بر بند احمد خان بخل گردید و زبان یکام خود کشید و خاموشی گردید و بر دست ساعته نشست و منفعل بر خاسته
رفت و از انگلیشیان کسی بجال او چک نمیکشید و معزز بود و با احترام با او بر میخوردند در سوقت از آن حرکت ناشایسته اش
اتفاق می نکرد الحق این صفت بلکه جمیع صنایع ایشان در حرب و قتال و معامله با دشمن هم در خست و غلبه هم در شکست و مغلوب
نهایت خوب و بسیار محمود و موافق است با آداب عقلای سلف القصه بعد از این خجسته او شتاب را باز نبرد

[illegible]

رسیده او هم پای کمری از گرگین خان نداشت بعد مردش سپرد برادرزاده مالیش بخشی بعضی از افواج و هر یک چهار پنج هزار سوار با خود داشت چنانچه فرحت علی برادرزاده او بنشیند و چند صد سوار در رساله اذ بود و برگشت علی هم علی بنده القیاس و محمد علی سپاهو بنشیند و رئیس صاحب اختیار پنجه سوار طرق سوار بود که لفظاً انگلیشی خالدار و جامه دار و صوبه دار و کمیدان داشتند و با سپه دار یک در سپه سر آنها شمشیر کشیده راه میرفت چه اگر در جنگ کسی روئے خود را برگردانند این صاحب شمشیر برهنه بدون اذن و تامل شمشیر شمشیر بر دارد و مبر ترا شمس الدین که از ایام شباب با میر قاسم خان یار و مروت و خوش اخلاق و بهوشیار بود و در عظیم آباد تکیه قلوب مردم عظیم آباد و روسای لشکر میر حسن میر قاسم خان افتخار میکرد و بمصاحبت و بعضی خدمات مثل لباس غلص و کت حضور پادشاه و معالجه جاگیرات مردم حضور و غیره برگشته با اختصاص یافت و فقیران از مرشد آباد و خطه کمال شفاق قبل از تکیه برود ایالت نوشته و مواجب مقرر کرده آرزو داشت که بنده پیش انگلیشیان ارباب کوٹھے عظیم آباد و دیگر از ان جماعه هر که آشنا باشد سعه نموده صوبه دار عظیم آباد و بداند و خبر نداشت که یا در سبخت اورا بر تخت سلطنت بنگاله سعه نشاند

اند و حتن میر محمد قاسم خان زربیار بطور مصداق دره از مردم مرشد آباد و بهم رسانیدن سباب تجمل و مقدار و کفایت اندیشه بدانات نمودن و جمیع کارها نجات را انتظام داده از تشویشات سود

میر محمد قاسم خان چون مشیداً لارکان گشت و خزانه را از زر خالص دید در اداسی تر بود و که با سپاه خود و نوکران نظامت و انوای دایمان انگلیشی و مدد بود و تجمیر گردید نابین اول بند و بست برگشته با صوبه بنگاله و غیره که درید تصرف او در آمده بود و نموده سر دوان و غیره را در تنخواه انگلیش مقرر گردانید و بعضی از جواسر را نیز در عین مبلغ که دس انگلیشی بود دست جماعه مذکور هر سن نمود و موجودات سپاه را هم علی ابراهیم خان نهاد و دیگر معتقدان دیده و تطلب و خیانت و فساد و تخریب و کسر بر آورد و مدد و ملازمان بعد تصحیح صحیح انچه ثابت و متعقد حساب آنها نموده مشاشره آن جماعه بر سر نقدار تحصیل داد و بعضی تنخواه شد و بر سر موقوف بر فرمان آئیده ماند و سپاه که از دست میر حفر خان بجان آمده چاره نداشتند بهر چه میر و مقرر گشت راضی و شاکر شدند شاید از جگت سینه هم چنانچه وعده بود و مبلغ بطور قرض گرفته از تقاضای متنوعه ربانے حاصل نمود و بر سر آئیده مدخل خود را دید و خارج بقدر مناسب که از عهده اش برآید مقرر ساخت و اکثر اخراجات بر فائده که اعنیا بطور ملا سب و ملاعب لازم می شمارند لغو و عبت دانسته موقوف نمود چنانکه دهنه خانه و بلبل خانه و بریک خانه و امثال ذلک را بالمره و بخوده از جانور با سکه مذکور و مدد در بر کار خانیه گذاشت و باقی را بر بنیداران صوبه داده قیمتی بر آن آنها شخص کرد و از و کلا سکه آنها علمه دیوانه زرش شمرده گرفتند و چنانچه لال بیاد شل اعمال خود رسیده و زرافه و اسب از آنها در سر کار عائد گشت مخفی فائده که میر قاسم خان از بد و طغویه نیاید اما دسیر حفر خان واجب الرعایه خاندان مهابت خبک مرعوم و همیشه با چند سوار ملازم سر کار شهاست خبک بیدار خاطر دارد زرش بود و بدین جهت آمد و رفت او در جمیع خانها و با علمه شاگرد و پیشه و ملازمان دولت خانه هر یک از اقارب مهابت خبک آشنا و بر احوال هر فردی از ان جماعه کما یغنی لگی داشت چون بیا و رسد طالع و اعانت جماعه انگلیشی بر سر دولت متکلی گشت بر سر کرام از ان جماعه که گمان زرافه و اسب داشت بهر قسم که در دست حیل جسته او را بعضی ثنای و خطاب در آورد و بر قدر بعضی استعانت او بود و از و شش کشیده گرفت حتی بعضی از کنوان مخفی فوجش که ملازم میر حفر خان بود و از و فواید و غیره معلوم شد که اینقدر جواسر و فلان طرف طلا و خیر سب از شش کف یافته اند بهر را بجهت بلکه مع شش زرافه و اسب و مدد و انا سخا

ذکر عروج سیر قبا از میر محمد قاسم خان بمبارج جابه و جلال رجوع نمودن کسبخت میر خیر خان ببال زوال

چون صبح دولت میر محمد قاسم خان رسیدن آغاز نهادن امر قوم حسب الموده بان بخت خویش سیدار گشته رفقا و همراهمان را به تیار
راستنداد و سواران فرمان داد چون همیا گشته حاضر آمدند خود را بکسوت امارت آراسته و نصرت از بخت و قسمت خواسته بر خشم بهمت
و اقبال سوار و رهگذر اسکی در بارگر دید و از ان طرف قبل از ورود میر قاسم خان شمس الدوله منبر سکی و دسترت گورنر با عمار الدوله
مشترک شنگ سید و سرداران دیگر مع توپ و فوج و میدان جلو خانه دارالاماره رسیده بر طرق عیور و مرو مترودین در بار مر و خود
معین و محکم گردانید و میر قاسم خان هم مع جمعیت خود وارد گشته مقابل نقار خانه بر اسب سوار استاد و آمد و شد پیغامبران و سفرا
شروع گردید بر چند شمس الدوله با سخاے مختلفه میر خیر خان را فغانید که اگر خویش شما نائب بوده کار ملکی و سپاه بروی عقل و دانای
سر انجام دهد و شما نارغ البان بعیش و کامرانی خاطر خواه خود زندگانی کنید بر آشنای بی ندار از غفلت شما کار ملک نخل و سپاه
و ولیفه خواران متحمل گشته و دست و پد و شکسته ملک ملک شدند و عده با و پنجباکے آب و طلب جان بلب دارند و سوداگر و آن
جابل قباح تا فهم بر خویش خود اصرار و زریه سخن ر و سکا انگلیش نشیند درین بین که مدتی تمتد جواب و سوال از طرفین بود
آهسته آهسته کیندیایکے تلنگه انگلیشے نزد یک تر میشدند و توپ هم تیار و دارالاماره بود و رفقاے میر خیر خان که اندرون از اماره
حسب الامر ادبر احراستین مقام داشتند از خوف افواج انگلیشے که عجب و دهر اس اینها حق تعالی بر قلب معلوب و مضروب
این مالک ستونی نموده بود آهسته آهسته بر سیکه بنهانه راه فغانه خود گرفت و شمس الدوله تنگ آمد گفت بهرگاه این مجبور
معقول را نمی نهاد بر ضلای او چه ضرور در اینجا انتظام ملک و رقا و رعایا و سپاه باشد بعمل باید آورد و حذیبے از سرداران عجا
او که حاضر بودند تصدیق این قول نموده با او سپهستان شدند و او میر قاسم خان را فرمان داد که بر سندا یاالت بر سه صوبه مالک
نشسته فرمان روائی کند اندرون دارالاماره معدودیکه از مخلصان میر خیر خان مانده بودند آنها را هم بدر کرده بر دروازه ناسے
کار خانجایت و راهها حرم سرانلنگه باز برای حفاقت و حراست معین نمود و خود داخل دارالاماره گردیده در جای علیحدہ نشست
و میر محمد قاسم را طلبیده از نیزه شامیانہ کار چوبے که در ایوان دیوان غام استاد بود بر سندا نشاند میر محمد قاسم خان روز و شب
و جمیع ریح الاول سینه کینار از دیکه معدود و مقتاد و چار بجزرے پاسے غریمیت از حد نیابت بالاتر گذاشته اصالت بر سه صوبه را مالک
گشت و معدد انقاره شادمانه و نداسے ایالت و ریاست او خانه بنانه بلند گردید و خواهران که اکثرے در رکاب حاضر و بعضے در
خانها منتظر بودند و بچوم آورد و بگذرانیدند و در منار کباب و تغرب حبسته و شاید شمس الدوله ناسه چار روز مشرب شنگ عمار الدوله راج
افواج انگلیشے برای حراست او گذاشته خود در مرا و باغ رشت و میر محمد خیر خان را که اندرون حرم سربازنها و اطفاان خود و توپ و شمس الدوله
پیغام فرستاد که اگر ماندن در مرشد آباد مکر کوز خاطر باشد کسے را با شما امر حمت نخواهد بود و هر حسیله و مکانیکه خواسته باشد بر اسے
اقامت خود معین فرماید و اگر رفتن به کلنگه و نو و ن در اینجا منتظر افتد نیزه جاک خوش کیندی فضا لقه نخواهم نمود و ما طم مغرول و فتن به
قبول نموده بجزه و کشتیهای بر روی سفرند کور و در خواست بقدر خویش و حاجت او همیا گردید و میر خیر خان به خاطر جمع خزانہ محل و جاک
نفسیه که از نو آورد و خواست خانهاست قدیم امر اسل و تحلیع الدوله و علا و الدوله شمس از خان و سیف خان و مهابت خنک و
شهابت خنک و مصلحت خنک و سیر لایج الدوله بود و اندرون حرم سرباز کچین روزها در تحویل منی بیکم که در خانه میر خیر خان بنزل
توین صاحب خانه اشن بود و حیداشت و تو شک خانه و چارچوبایکے لمبوس خاص که آن هم مثل جواسر را که دخته چندین امر مقتدر

امور بود اشتغال و زریه

ذکر ملوک سیر محمد قاسم خان و مرشد آباد بر سند ایالت بنگاله و غیره صوبی بتقدیر خالق ارضین و سموات

چون سیر محمد قاسم خان چنانچه خامه وقائع نگار اشعار سے بآن کرده در مملکت رسید و با شمس الدوله پسر کے دسترت ملاقات بتسلیم رسالت نمود و در بین گفتگو با نفعت سیر محمد جعفر خان و برہمی معاملات مالی و ملکی و بے انتظامی سے سرسشتہ افواج و مصادرت لابیہ بیوتات و غیرہ بامبلغ وجوہ غاہر ساخت و چند کس را از اراذل ناس مثل جنی لعل و منی لال و انگنوں سیرکارہ و غیرہ ہم کہ از غفلت و عدم لیاقتش بر سر کار و مدارالہام مختار بودہ اند نامزدہ فصلیچ شان بر شمر دشمن الدولہ کہ در میان فرقہ انگلیشیہ بغفلت و دلش ممتاز و در مملکتی بآبے و کار داسنے بے ابا ز بود سیر محمد قاسم خان را در امور مملکت اری لائی و در پیش و سلطنت ریاست در میان اتاریت و تاج سیر محمد جعفر خان از ہمہ فائق دید و سیر محمد جعفر خان و احوال ایشان را درست شاخصہ معتبر بود کہ بر اسے استقام این ممالک چہ کند آخر در خاطرش چنان تصمیم یافت کہ میر قاسم خان را بہ نیابت کل مقرر و مختار ساختہ مدارالہام ساز و در سیر محمد جعفر خان و سببہ منتر نماید تا میر قاسم خان و جہانگور بلا تعلل با ورسایندہ بزرگ و منیب خود و اند با محاب خود و انجمنانی التعمیر از بود و غاہر کردہ درین خصوص با آئندہ استشارہ نمود کہ اکثر سے از روسا کے کونسل کہ شہنشاہ اتفاق دہشتہ نقاشی نمی و زریہ تدبیرین کار قرار یافت اما سترامیٹ کہ بناچار سے صاحب خرد کونسل و تالی مرتبہ شہنشاہ دولہ بود و دوسہ کس از کونسلیہ ابا او کیدل خواہان ریاست او بود و بدین مثل سترالین و سیر کرنگ و سترالین سہر باز زدہ این را کہ نمی پسندیدند و تباہتھا درین کار بہر ساینده عذرش در کونسل مذکور سے ساختہ سہر خید عدم لیاقت سیر محمد جعفر خان نچنان بود کہ امیٹ نفہد اما چون با شمس الدولہ طرٹ شدہ خواہان ریاست خود بود و بر جمیع امور انجمنہ را سے شمس الدولہ بران قرار سے یافت بہ مقتضای قول مشہور لا حسب علی بل بغض معاد یہ آن را کہ امر مروج و مطروح شمر دہ رد و تقبیح آن سے نمود و در مرسلات ولایت خود بہر دو تصدیق آرا سے سہر گزیدہ و طعن در اعمال و افعال یکدگر سیکردند و ہر سکہ دیگر کے را بغناہت و اوجہ حاج و طمع و لجاج نسبت دادہ شکایت و سعایت ہم سے نوشت و این عناد ایشان علمے را ببا و فساد و چنانچہ عفریب نگاہشتہ قلم صداقت رقم انشا اللہ العزیز خواہد شد۔ الف قصہ چون طرف شمس الدولہ غالب و پیش صاحب بود و غنیمت مذکور تصمیم یافتہ سیر قاسم خان ماہن بشارت مبشر گنت و بنا برین گذشتہ شد کہ شمس الدولہ خود در مرشد آباد و رفتہ این امر را تمسیت و بہر سیر قاسم خان خوشخو و بہر شدہ آبا و معاودت نمود شمس الدولہ مع عماد الدولہ ستر شہنشاہ کہ درینو لا از ابتدا سے سنہ یکہزار و یکیند و ہشتاد و چار ہجری سے الی یونہا ہذا کہ روز شنبہ لیٹ و سوم ماہ مبارک رمضان سنہ نو د و چار ہجری سے ارمانہ دوازدہم است گورنر مملکت و مدارالہام اکثر ممالک ہند است بایر خے از سر داران و نصف افواج انگلیشیہ بزعیمہ تمشیت امر مرقوم متعاقب سیر قاسم خان از مملکت بہر شدہ آبا و نہضت فرمود و سیر قاسم خان بعلی ابراہیم خان بہادر نوشت کہ افواج کو نکند و امیدواران و غیرہ مردم شہر را تباہیت قلوب با خود بریق نمودہ و اسباب تجمل سوارانچہ ارقہیم و جدیدہ عجاہہ میسر تو اند شدہ و عسا و کنگ با سے نقرہ لباہطہ ممالک ہند تیار نمودہ باستقبال تاپلا سے خود را رساندہ خان والا شان کہ در ہوشیار کے و سلطنتہ کار گزار سے یکاثرہ روزگار بہت زیادہ از اچھ متصور سیر قاسم خان بود و ہمیا کردہ جب الامر باستقبال شتافت و سیر محمد قاسم خان چنانچہ مکر کو ز خاطرش بود سبجاہ و خست و تجمل شوکت و اخل خانہ خود گشتہ با سیر محمد جعفر خان ملاقات نمود

ایام سابقه مشر امیت با اعتبار درج نوکر سے وقامہ کلہ قادیہ مستحق این مقام ولایت این مرتبه گشته امیدوار بود از استماع این تقریر کمر گشته از عظیم آباد بمراستات درین خصوص گفتگو سے نمود بعد فتن ثابت خنبک بولایت او شستن ملول بر گشته گورنر سے کار عظیم آباد را صاحب خرد و غیره اصحاب آنجا گزیده شده باز هم گزیده گزیده چند روز کرنک سیف خنبک هم عظیم آباد کو حید و رفت و شاید تقدیر سے از ولایت رسید که از ریاست فوج مغزول گشته امرنگو میجر کرنک قرار یافت میر محمد جعفر خان از نوک سیرن حواس سے که داشت در ریاست و کار و بار ملک فوج معطل تر گشته انحلال سکله در جمیع امور روسے نمود و میر قاسم خان بن سید مرتضی خان بن امتیاز خان خالص تخلص کرد و لایب شرک ایرانی و در عهد سابقه دیوان پادشاه سے عظیم آباد بود معصا سرت میر جعفر خان اختصاص داشت اما فیما بین پدر زن و داماد صحبت همیشه ناجایق و نفاق میگذاشت دسیرن زیاد تر در افزایش ناچاسته میگوشتید از بیعت میر جعفر خان اگر چه از داماد خود میر قاسم خان راضی نبود لیکن ضرورت اندک در آشتی کشوده میبرد و لطافت ساخت و خدمت یورنی ملاوه خدمت رنگ پور بنام او مقرر کرده در شوکت او افزوده و در بعضی سوال و جواب او را بکلکته فرستاد چون میر قاسم خان در خاندان میر جعفر خان بلکه از امثال و اقراں در پیشوایر سے و کار سے امتیاز سے داشت در گفتگو با صاحب کونسل نقش محبت خود در دل آنها نگاشت و خاطر نشان کونسلیه باشد که نسبت به سیرن و پدر زن خود میر قاسم خان لیاقت سرداری و کار گزاری سے بیشتر دارد و میر قاسم خان بر کار می که آمده بود درست نمود و برگشت و میر جعفر خان هم اندک از فوجش و فرستاد و چون از اولاد و اتباع دیگر سے لائق کارند است بکلمه فروخت میر قاسم خان مرجع اکثر امور گردیده و اسلحه جواب و سوال اکثر اهل معاملات و فرقه سیاه هم گشت درین ضمن بسبب برکن سیرن و غلبت میر جعفر خان بر بسیار در تنخواه سپاه رویداده تقاضا سے آنها شد دیگر دید و چند بار به حاجت پیش آمده دارالاماره را سر آدصول از تنخواه محاصره نموده یک کلمات بنیغه در میان آوردند و میر محمد قاسم خان اصلاح ذات البین فرموده و بعضی از تنخواه را خود منقذ شد و هم درین عرصه باز تقریبات چند باعث رفتن میر محمد قاسم خان بکلکته گردید و میر جعفر خان پس دیکه در میناب و رباط داشت اما تقدیر بنگذاشت که مانعت تواند نمود و چار و چار مرض فرمود و میر محمد قاسم خان بکلکته رفت و درین وقت مشر سیرن سے دسترت مخالف بنجبر الملک شمس الدوله بهادر در کلکته رسید و صاحب کلان یعنی گورنر آنجا گردیده بود و میر محمد قاسم خان چون داعیه رفتن پورنی و در ضمن آن دوائی مضمره هم بسیار داشت علی ابراهیم خان بهادر را که ذکر محامد او صافش از سزار سکی و از بسیار اندکے برسبیل اجمال در احوال مهابت خنبک و فتح شمشیر خان گذشت و آن عزیز سراسر عقل و تمیز دران زمان رفیق میر محمد قاسم خان بود و بنگذاشتن فوج بنام اراده سفر پورنی و نالیف قلوب مردم قدیم که ملازم نظامت بوده اند و ارکان و اعیان مرشد آباد و امور فرموده خود سفر کلکته نمود و الحال احوال پادشاه و کامکار خان و بعضی سوانح عظیم آباد و بنابر نظام اخبار زبان قلم داده آید

ذکر احوال عظیم آباد و جنگیدن میجر کرنک با اتفاق راجه راجه ناراین و راجه راج مله با پادشاه و مویشیر لاس و شکست خوردن پادشاه و بکیر آمدن مویشیر لاس و سوانح دیگر که دران لواح رویداد و تسلط یافتن میر محمد قاسم خان بر ایالت سراسر صوبه و مرشد آباد و تباید خالق عباد و بلاد سیرن خود در شروع موسم بر شگال بنیر برق انتقام ذوالجلال در آمد اما فوج او بنابر آنکه پادشاه و کامکار خان نشان

معتد ان مکتبہ علمائش اجتماع اوصاء کہ میں درند کا دے نام دوسرے مذکور ہوئے ہیں سرکار سوار کس بودیم اور دہشت گشت
 کہ بعد شش مراد جس معان رہا دوسرے دوسرے دولت و عمارت اس مردم را کہ نام سان وین بطور است گشت تاریخ السال
 حکام و آرام بادوستان حوالہیم نیست و اسد حوالہ ادا لیسہ سجاء بود و ادا لیسہ ساند کور العالیم است روادداشت
 مجھے نامہ کہ علم کے الاطلاق و حوالہ اسق آمان سرگاہ سید گاں خود را و سرور و مساد مسکے عید رام ہمہاں ہاں لایست
 تعلق علیہ مسار و تاتیبہ بعد ان عایدہ البہشت عالم را سر عاود حاکم نیگامد و حکومت علیہا عید گے مدار و چاہے محرم صادی علیہ السلام
 سر عاید (الملک مصلح الملک و لاسق مصلح الملک) معتد بعد ان اگر علیہ تم عدل گر اسید و ارفع نام آید ممکن است کہ اس وقتا لے
 سار یا ہمہاں القاعد و ج دول سال سر کبہ والا علاج ماسد نامہ مودہ طالعہ ترے را اسرا و سے گار دتا و مارا روز نگار کس مراد
 و ہست اللہ العزیز لیسہ اہ علی کل شے تدبیرہ

رجوع مذکور لقیۃ احوال تکریریں و سنج و دیگر سوانح و فتنہ

نور دہوی تہہ و روز چہ سال اول ہج حروا تہہ علیہ کہ تہہ میں گشت معتد کے رفتہ کرل سیف حکم کہ رئیس کل
 روح انگلیستہ و سرانیہ استعمار عساکر سید کے و سر داریش نو و عا ہر نو وادیر لصلح سیدان را نی گشت اجناسے میں آموز
 ساسب داشت و سکرمیں و حضور کرل و دیدہ و اساد و دیگر عہد کے احد و سے را سیروں کسیدہ و ہاساد میں کردہ
 و عارہ و مرحمت نواحدہ لاسن را سیریں حوالہ لیسہ انگلہ و پالش از سیروں محل مروں گشت استہ روا شدہ و ہر حادثہ
 کہ اسوار است لکن ہاں وقت ہر مردم مشکف گشت کہ مردہ را سیروں و انگلہ ادا گیا انتقام تشہیر لاس سراج الدولہ اور است
 طار ان او باطل و سچے بطور راحت ہر صورت کرل سصل لقاہہ قنار سیدہ و حب الاتناس علیہ کا گرا اردو کس سدا م را کہ
 لوقت مودہ ہر میدان را کچا ہام العصال اسماء سا کہ و تدبیر داد و از جوف روح انگلیسی اطاعت و القیادہ مودہ و قعدہ را
 کوتاہ و راحت و عسکریں ریاست کرل از محو اسے قنار آمدہ و حارہ سراسی لاش میں تیار ساختہ و عا تہر کما راں لیسار
 مارں گداسہ و گنگار سایدیدہ وارا عا کسستی لاس او در کمال محبت و حراسے سراج محل رسیدہ و مانیکہ اکوٹ مقبرہ اور
 مدوں گشت (ماعتہ دایا او کے الاصلار) و شکستہ سر داراں دیگر لفظ آنا دے سیدہ سکوت و در مد را حد راج علیہ سگایے
 کہ پیشتر دیواں سہامت حکم مرحوم و ادریں راں مد لو اسے میں مقرر نو در رئیس لشکر میں سد و رام مارں جو با علیہ نام
 نو در داریش مافوسے کہ ہر اہ میں رفتہ بود آمدہ براہہ و کس

ذکر حق مشربیت حکمت و وعدا و فتن کرل سیف حکمت و فتنہ و عاقل تہہ و اراں کل پیشہ کہ با شحرا عالمی گردید

ما کرل علیہ مات حکم در مکتبہ بود راست طرح کو کہ شے ہر دو با و تعلق داشت چوں اوقاعد ولایت جو گر دید کار نکال دیا
 این حادہ وین سہ سورہہ علیہ نام و گنگالہ اوڑیہ کہ اساق بحر اتب امرودہ و تعل ایما اعظم و دائرہ ایشان وسیع گشتہ بود کرل
 مذکور مشربیت مداخلی راست کل مدالستہ شش لحدہ لہ ہر کے و شتر تہہ کہ صاحب کلکل ممداح مودہ سد اسے
 کہ شہی مکتبہ شہر مودہ کو لیسہ لیسہ و دیگر ہم نامین سحریر اسلام دے سیتہ مقرر سید کہ با فعل بعد رص نام حکم شربیل را
 صاحب کلکل مکتبہ گردید بعد اماراں چوں شش الدولہ و سد سہ کلکاں و عا ما لہام ملع عداں ممالک او عا ہر بود و عا

عبرت تغا بر این بجز راز آریا که محل سرش کبود میشد و پدید است و در پیشتر که تعدیل لبراد بر چار پایه اش بود و با سبب
سوزن از یکدیگر بزرگ شده اند و در چوب نمیدانست سرش که با پوسیدگی گشته چون این خبر جناب معنای آب شنج
معه مله غزین اسکند افتد تعالیه ای علی ملین سید از احوال میرن خود مله ماسه علی اگهی دشت فرود که برق انداز
عالم بالا را سه بنفید چلو حبه حبه و زخمیه است زنده و دند در اقال *

بزرگ غرق شدن دختران بیچاره مهابت خبک فرمان میرن مکار و مشاهدن خلق انتقام الهی را نمایا هر و آشکار *

میرن چون از قتل نواب اوسه خان و میر محمد کافر خان افغان یافت و پسرش مهابت محمد خان سپه آقا با قزغیندا و عده
جنگیز نگر و شنج عبدالوهاب کهنور بگمان و تحت بدم توپ رسانید هر دو در دل خود از تشویشات رملی یافته اند که
آسایش یافته این شیوه را پس خاک کیش پسندیده بهر گرفت و اکثر زن و مرد در کشتن آغاز نهاد حتی بعضی از چو را
حرم را هم بدست خود از شمشیر گذرانید و میگفت که بعد به گمانی تعقیب همین معنی دارد که از سر کس گمانی بدل بگذرد و او را از
تیغ باید گذرانید و تعقیب عالم بهر باید رسانید و غیر از این بوق و لایشتی است بنا بر این قاعده ایجاد می شود از آینه بیکدیگر و بی
دختران مهابت خبک که پرور و جنگ و نامت شان بود دید گمان کردیده بعد ارتقا بر معارج جاه و جلال از ان زنهای
عاجز و شکسته بال و دند بر رسانید و در رسالت و سداد عالی مقام بود که قتل آنها
فرشت آن مرد بزرگ که او بزرگ پرور و در میر چون احسان پرور و ویاسه شان بود بر این عمل زشت اقدام نموده در
جواب فرشت که حکومت جنگیز نگر مدگیر می باشد و میر از چنین تکالیف معاف دارید آخر الامر میرن جنگیز نگر را عیبه رفتن
بر سر خادم حسن خان خود یکی را از آتش قتل زانما میکارا و بر ساخته زبان او که به جنگیز نگر رفته بهانه آوردن مرشد آبا و زحمای
نمک و راز گشتی سوار نموده و راه جای که دور از آبا و دمی باشد آن بیکسان را غرق نماید و بچارت خان مرحوم که از عهد
شهادت خبک مغفور حاکم بود و دوست که آن بر دو غنچه را بجهت فلاس فی روانه مرشد آبا نمایان میرن خود بطرف عظیم آباد
بجنگ خان و حسن خان روانه گردید و فرستاده شنج بر اسه اشتغال کار را مور را و جنگیز نگر بلکه سبیل سفر گرفته به جنگیز نگر رسید
و آن بر دو خواهر بی یاور را بهانه که معین شده بود بر کشتی متوار کرده چون در جای که خاطر خواش بود و در گشت گفت غایب
کنید و لباس پاک پوشید بلکه از راه خود خبر داد کلاسه که گمشده بگیم بود میگویند اضطرار به لاحتش گشت لیکن خرد ترش که
آمنه بگیم بود بکس خواهر کلان پرداخته گفت چرا می ترسید آخر دوزخ می رودن بود امر و زبانش که چون بسیار گناهکار بود و ایم
الهی و سید گنجای بهر سید و مطالب خود بردوش میرن گذاشته میر ویم علما نموده و لباس پاسک بجا کفن پوشیده
خاک پاک سید الشهدا علیه السلام بر آیدان خود بطور ضو و بر سر و لب یا را لیده از معاصی معبد و آنا تب گردیده و دم آخر
لغزین بر میرن نموده گفت خداوند اگنا بکار تو ایم از میرن تقصیر می داریم و او حقوق پرورش که از خاندان مایافته برباد داده
ما را نباح می کشد امید داریم که بهر بر سر او بکشد تا انتقام ما و فرزندان با از و بکشد و کلمه طیبه و اعتقادات حقه که داشتند بر زبان
آورد و غزین بجز رحمت نامتناهی است که می شد تا میگویند همان شب برق بر میرن افتاد و بعضی تفاوت ماسه میگویند
باین صورت که آخر شوال سال مذکور بر آید این ستم رفت و نوز دهم ذی قعدة میرن راه خود گرفت و دختر غریزه و انتقام واز

بعد این شلک اگر باز صد اسلک توپ بر سر کپتان غالب آمده و فوج خادم حسن خان منظم گشته است و گرنه بر یکس است باز او را شلک
آمد بعد از آن لمح چند آواز سبک بنود و مردم را تشویق رفته و رفته بود که باز صد اسلک توپ گوش رسید گفتم کپتان غالب آمد و مردم
خادم حسن خان شلک خورده برگشتند کمتر کسی سخن را باور نمود و حیران بودند بعد چند آواز توپ دیگر صد اسلک توپ با سوت
و شعله بلند شده نمود و موقوف میشد و مکرر همین قسم میشد که گشته ریل از روزی باقی ماند آن وقت رفته کپتان یاسیت صاحب
کوچکی شش طفره پاسبان خود و شلک داد و آن بخادم حسن خان و بدر رفتن او از میدان رسید و موجب دمانی گردید و سر امیر
مذکور را به کس از اعیان و دوستان گفته فرستاد بنده بگویند رفته گرم اختلاط بودم که ناگهان ساسی از روزماند و کپتان
سج را در شتاب راسته همان هیات میدان اعتبار آلوده و عرق ناک در رسید و احوال جنگ طفره پاسبان بر دشمن با محامد تهاج
شتاب راسته منضم و ستایش او مذکور کپتان مبالغه نمود و بر دم شتاب را آراستوده می گفت که من چنین نواب ندیده ام
حقیقه نواب همین است و دیگران بنام رام ناراین و مصطفی قلی خان و محمد آفاق کوکوال و دیگر اعیان شهر با سماع خبر غرور و ورود
این بزرگواران و دیده رسیدند و منطقه کریمه آمدن این بزرگواران به یقین داشتند چه زدن جنگ خادم حسن خان با جمیع
قبل خلاف قیاس و گذشته آمدن سرداران و دشمن مخالف مثالی به دیده نمی آید شش سراسر مبالغه در خطاب می نمود
برام ناراین و دیگران را معقول نمی شنیدند سر امیر گفت که کپتان بزرگوار میر افضل را در جنگ منظم ساخت چون بوج خادم
همان بود و غالب نه آمد بلکه مغلوب منظم گشت او را پاس ثبات شش لزل گشته برگشتن و دور رفتن ضرورتاً و تاشیخون بخورد
و کپتان چون دید که میدان خالی و خادم حسن خان مع انوار خود برگشت تعاقبش بتانی تا یک گروه نموده توپ و آرا به بار بردار
و بخرد خان میسار از میدان گرفته احتیاط نمود و باروت هر چه بدست آمد به راکتش داد این شعله ها که نمی نمود همان بود و بعد از آن
بزدن خود در انجانب فاعده و تخیر ضرورتاً گشته برگشته اینجا آمد و فوج را با سرداران و دیگران چاکد اشت و پاس خاطر شتاب را
چون که الحال سار می کند و اورا هم بر آرا می آید آورده رام ناراین بعد این تفصیل اندک تصدیق قول کپتان نمود و خاطر مردم من
شد هیچ خود را بر طرف همین خبر رسید و تحقیق گردید و خادم حسن خان بطرف سرحد بتیافت و افواج انگلیشی مع مردم
شتاب را بعد چند روز از روزیا عبور نموده بشهر عظیم آباد آمدند و حقوق شتاب را و شجاعت و لیاقتش در ول جامعه انگلیشی
مستحق گشته و قد و وقع عظیم در نظیر جامعه مذکور و هم سینه الحق جا آن بود و اسحاق آن دشت و آنچه آذربایجان آمد از سرداران
و حقوق شش لاهی بیگانه می نمود و درین ضمن خبر آمد آمد میران مع افواج انگلیشی که در کابل مکیو سبقت جنگ بزرگ و فرجام
استهاریافت

ذکر آمدن میران بزرگ و فرجام بزرگواران و برق افتادن بر سرین از آسمان بزرگواران
مکافات اعمال آن نکو بهیله خصال و ذکر و محله از کردار او و ربانے یافتن خادم حسن خان
از چنگال آن زشت خو و متمه احوال شاه عالم یا دشا و قرار یافتن یا دشا سبب بر او شسته است
چون خبر ورود خادم حسن خان در حد و عظیم آباد بر شد آباد رسید میر حفر خان و میران را تشویق عظیم بنا بر قلت فوج نام نارا
و بوزن یا دشا این طرف دریا و رسیدن خادم حسن خان از آن طرف رویداده حرکت میران که اسپهبد بدر بود و از سر
ضرورتاً و در نتیجه اسباب سبب گرم گردید و ورود عرافین رام ناراین تعین اضطراب و خلوط میسر امیر بر آساق قوم

و ساختہ سنا سنایا مع عرائض و درخواستوں و اس سے یہ کہنے لگے کہ وہ جس قسم سے مرافعت کی میرے ہم بادشاہ راہ راستے
 پر مسافر ہوئے مودا مانا، جس خانہ در رسیدن و دیگر در گذر حلقہ کے سر رسید مع کلمہ عظیم آماد و قوت و شوکت افر کے
 بادشاہ سے داد دی

ذکر محاصرہ نمون پادشاہ و کامگار خان قلعہ عظیم آماد و تگستن رین العادیں حال
 حصار را و بیست گشت فتح بسبب امور و دیگر مقام ہے پادشاہ و آمدن کیت ال
 کس امر و وال ماناست رام مارایں و دیگر عظیم آبادیاں

بادشاہ و کامگار خان بیمار رسیدہ سنا سے جب صلاح در آسنا سپاہ دیدہ توقف نمود و در عظیم آباد چوں سپاہ کثیر و کثیر
 معطر و اسلحہ دار کان و احارہ و اعیان رو کا در طام تاریاں ترتیب سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را عمار
 ساد و فی الحال جمعیتے دار حلقے دست و داد و بیہ عرائض و دیگر امور و در سر رسیدن سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 سے در تار و در کو شہنشاہ کیلئے ہم سپاہاں کہ بعد و در طام تاریاں ترتیب سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 جمع نمودیں جس بادشاہ مع کامگار خان رسیدہ قلعہ دار و در گرفت و دمانہ ایں طرف سر و گردید و قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 مانستہ و اسما حسن شہنشاہ و اسما حصار عادی را دستاں سپاہ و اسما الیکہ و تگستن سپاہی کو گرفت و انہ مارایں و در سداں مانستہ
 را تا کہ عیسٰی مع ملوک ال امر سر یک او بودہ اندام نام مردہ و در طام تاریاں ترتیب سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 اوہ تار و چکس ہمت سے سو سپاہیاں و در سداں سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 او سارت مانستہ و دیو کس بادشاہ و کامگار خان طرف غارت و قلعہ دار و چال کامگار خان حصار سے دیوار حصار قلعہ
 مانستہ و دیو کس بادشاہ و کامگار خان طرف غارت و قلعہ دار و چال کامگار خان حصار سے دیوار حصار قلعہ
 رہیہ مانستہ و دیو کس بادشاہ و کامگار خان طرف غارت و قلعہ دار و چال کامگار خان حصار سے دیوار حصار قلعہ
 کیے ارکسناں مانستہ و دیو کس بادشاہ و کامگار خان طرف غارت و قلعہ دار و چال کامگار خان حصار سے دیوار حصار قلعہ
 رو کا در سداں سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 آن حصار سر وں و سداں سپاہ و بیہ اسباب قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 و اسپی سپاہی را لاس حصار گیر کہ دیدہ و در و در گیر سے سو سپاہ لاس طرف غارت و قلعہ دار و چال کامگار خان حصار سے دیوار حصار قلعہ
 قلعہ دار و اسپی سپاہی را لاس حصار گیر کہ دیدہ و در و در گیر سے سو سپاہ لاس طرف غارت و قلعہ دار و چال کامگار خان حصار سے دیوار حصار قلعہ
 و علاوہ دس ہاں لشکر علی علی جان گشت و طرف دیوار سپہ قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 کہ استہ و علاوہ دس ہاں لشکر علی علی جان گشت و طرف دیوار سپہ قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 مند ہاں گشت و طرف دیوار سپہ قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 کہ استہ و علاوہ دس ہاں لشکر علی علی جان گشت و طرف دیوار سپہ قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 رسیدہ و علاوہ دس ہاں لشکر علی علی جان گشت و طرف دیوار سپہ قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را
 مند ہاں گشت و طرف دیوار سپہ قلعہ دار کو دیدہ و تگستن را

بر لب دریای و بود در خمیه داشت کامکار خان خبرش شنیده از شانزده گروه بروید و پیشتر خبر یافته کوچ نموده بلشکر زن خود بمن گشت مگر مرسته اند که گردشیش تاخته سیاه خود با و نمود و میر جعفر خان با اتفاق سپرد اما دو فوج انگلیشه رو بپناه پادشاه آورد و بلشکر شاهی که بر دریای و بود و بر او دستقل گردیده کامکار خان خلب این همه فوج از حمله طاقت خود بیرون دیده اراده معاهده و تعلیم آباد نمود و شب در مقامی که معسر داشت مانده صبح نقاره کوچ خواست و دیار و بنه تیار گشته راه تعلیم آباد گرفت و میر جعفر خان مخالفت را مغلوب دیده فوج خود را از دریای گذرانیده اراده لغائب نمود و ششویست مع کامکار خان و دیگر افواج پادشاه نموده فوج خصم را مشغول بنگ تاز گردانید تا مار بردار و جنگا به چارنج کرده راه طے نموده در رفت بعد از آن ششویست مع کامکار خان راه منزل گرفت چون خاظم میر جعفر خان طعن گردید ششویست عبید الوهاب کنیور که پیشتر نوکر سراج الدوله و درین سفر شتم لغا ز سگ گشت که با پادشاه استلا دارد بهم توپ پرانید.

ذکر گشتن پادشاه و کامکار خان بطرف عظیم آباد و آمدن موشیر لاس بعد شاه عالم و تشویشی که مردم شهر عظیم آباد را لاحق شده بود.

کامکار خان چون از حاکم افواج در جنگا که دید باز بطرف عظیم آباد دستافت میر جعفر خان و میرن از آسایش طلبی و افواج انگلیشه که هم پیاده اند ازین کم دو که لعل آید خشکی بسیار بهم رسانیده طالب آسایش شدند و در جائی مناسب بحوالی بردوان رسیده و راحت جو گردیده منتظر بودند تا خبر مرسته و پادشاه و کامکار خان منتقم داراده آنها معلوم گردد و موشیر لاس در جنگا پادشاه و کامکار خان در حمله بردوان بود حسب الطلب آنها از جهت پور خنبیده نزدیک تعلیم آباد رسید با ستیاع قرب و محوش چون در عظیم آباد فوج بنید و ستانی بود و نه فوج انگلیشه اخترا ب عظیمی سپرداران کوشی که مشر امیث و غیره بوده اند و هم با نام و اعیان شهر لاحق شد انگلیشیان خود اعتماد ضوابط و لایات شادمان لبکن مغلوب خود و تسلط موشیر لاس یقین و شتند و نام را بر این مصطفی قلی خان و دیگران خود اسلحه اسبند استند و غر شهر میر جعفر نامی را که فرانیسان درجا او کرایه می بودند و معرفتی با موشیر لاس داشت فرستاده استعلام حالش نمودند چون برگشته آمد بوضوح انجا مید که بالفعل اراده جنگیدن با حصار در خاطرش نیست و همانا سببش آن بود که چون از دور منزلها بریده می آمد بر احوال عظیم آباد و کم و کیف لشکر اندرون اطلاعی نداشت و الا اگر آگاه می بود شکار مفت و نام آور می عمده دانسته تصور و تخیل آن نمی نمود و چون چندان کس در شهر نمود و افواج را نام را این صدمه شکست فاحش سابق دیده بودند مثل پورش موشیر لاس نمی توانستند و در کوشی انگلیشه خود زیاده از یک کپنی معدد از سرداران و دیگر فوج انگلیشه وجود داشت بمحض آنکه میر جعفر بر غمیر او مطلع گشته مردم اینجار را مطمئن ساخت اما هنوز و کج می و میسر خود تا آنکه از اهالی پور کوچیده و نزدیک به حصار رسیده از نسی مشد و راه بطرف بهار گردانید و دوسه گروه رفته منزل گردید و در فوج موشیر لاس کباب مردم عظیم آباد گویا تازی با کوبید جعفر خان میگفت که احوال آشیای عظیم آباد را مثل میر عبید الله مصطفی قلی خان و میر افضل و دیگران می پرسید سلام اینها را بگو بگو گفتند از طرف خود و صاحبان مذکور را حاش پرسیدم و جواب بهمین بیت گفتا کرد عیبت از ما خد کنینکه ما دل شکسته ایم و خاکستریم و بر سر آتش نشسته ایم و در بهار رفته به تیار سباروت و دیگر اسباب حرب آنچه دست کمقش بان میر مشغول گردید و اخبار تیار سباروت و در شهر عظیم آباد میر سید تا آنکه کامکار خان مع پادشاه از بردوان برگشته بملک خود رسید و موشیر لاس هم با او شوق گردید و عزرائض خادم حسن خان قاضی خلاص رسوخ خود و جرم تهیر رسیدن بعد پادشاه و اندک اندک زربا از راجه دولبه رام

قلعه بدست پادشاه سے افتاد و غلب کہ شہر تبارج میرفت چون غلط ناموس تجا و غرابا پایالی دہات و مفاسد دیگر مقدر بود اندیشہ تسخیر شد از خاطر کامگار خان و دیگر ارکان پادشاهی محو گردید بہر صورت تہذیب آشنائی در شہر نگاہا کہ ترشستہ بود کہ خبر شکست رام ناراین رسیدہ اول متیقن نگشت چون متواتر ہمین خبر و شقاق برسیختہا سے ناموزنہ رسیدند و معتدین خبر آمدن میر عبد اللہ و رام ناراین و مجروح بودن اینہا آوردند تہذیب اکہادت احوال سیر موصوف کہ نہایت آشنای مرد صادق الولاہ و بجانہ اوست و شہریان را بہول علمی گرفتہ اضطراب فخری اغنیادار باب دول لاحق گشت مصطفیٰ علی خان برادر میرزا محمد ایرج خان خود را مع اموال برکشتی نشانیدہ بر بحر میرزا نوز متصل معبر کوئٹہ انگلیشیہ آورد و خود در خانہ میر عبد اللہ کہ جوار کوئٹہ انگلیش و رئیس آن مکان دران زمان مسٹر امیٹ بود آمدند بہ سبب تجرید و افلاس بے وسواس بود از ملا خطہ اضطراب آن عزیز تہذیب گشتہ اند کہ نصیحت نمود شہر تہذیب ہر روز بود و در اینجا گوارا نہر متعلقان را برکشتی ہما سجا گذارشتہ خود سجا سے دیگر رفت و مسٹر امیٹ برآمد دیدن رام ناراین رفتہ تہذیب او نمودہ پہرہ ہما سے خود ہما سے حراست او و خانہ اش نشانید و رام ناراین چون مشورہ پر سید مسٹر امیٹ گفت کہ گفتگو بے بی فروغ و پوشتہا می دروغ ضابطہ مانیت شہر ہرچہ مناسب دانستہ اند افواج مشرتہ دفع الوقت و حفاظت جان خود نمایند رام ناراین عذر جراتہا سے خود نوشتمہ وعدہ ادراک ملازمت اہت نمود چون دو شہر روز سے گذشت و کسی بسو قلعہ نیامد گر سجتہا لشکر رام ناراین ہم جمع آمدہ سجا است قلعہ قیام نمودند و خبر قرب وصول میرن مع کرنل و افواج انگلیشیہ بہ پادشاه و کامگار خان رسیدہ باستقبال فوج مذکور بطرف مشرق نہضت شدہ

فکر خبکین میرن با کامگار خان و کرنٹن در حلقہ اول و کرنٹن بعد از ان و طغفر یافتن بقدرت کاملہ خالق زمین و آسمان

نخستہ نمادہ کہ چون میرن کاہے قبل ازین نہ خبکیدہ و نہ ہر حتم دلاوران چون آستام چشیدہ بود و غرور و موفور سے بر شجاعت خود داشت و خود را شجاع ترین مردم مے نپداشت لہذا با فوجی کہ خود ہم رسانیدہ و نہایت اعتماد بران مردم داشت دعوہ اش آنکہ بی اعانت فوج انگلیشیہ تہذیب نماید و ضابطہ انگلیش نیز آنکہ وقت خبک فوجی دیگر را شامل و شریک فوج خود نمی سازند تا انتظام صفوف افواج شان از ہم نہایت مگر از سرداران مگر کسے خواہد در پناہ آہنا باشد امانت باہا چند خواص شہرہ مضائقہ نمے کنند بنا بر سہیلہ ہر دو فوج از ہم جدا لیکن نہایت متصل ہم سے آمد تبار سنجیکہ در میدان چہند و متقابلہ رویداد میرن با فوج خود علیحدہ صفوف آراستہ سوار گشت و کرنل مع دیگر سرداران و افواج خود ہما بطہ کہ دارندہ تعبیت افواج و توپخانہ پرداختہ و سپاہیان خود را مستعد ساختہ روسے بجا لغت آوردند و در شکر پادشاه خود کسے کہ جاسے دلیر خان تواند داشت نامزدہ بود و لہذا کامگار خان فوج خود را دو حصہ نمودہ قادر دواخان و دواخان ترین الہ آباد سے و غلام شاہ را بہرول ساخت و خود مع باقی افواج پشت سر اینہا جا گرفت و پادشاہ نیز با مردم خود بہرک نمود سوار گشتہ عقب تر از ہم تماشائی بود و جو عسکرین را مقابل روسے دلا قادر دواخان مع غلام شاہ فوج انگلیشیہ را بطرف گذارشتہ از پہلو چون بلا سلاکمان بر سر میرن رسیدہ آتش قتال را اشتعال داد و مجبور شد نمودن اینہا اکثر لشکر بیان میرن را دل از دست رفتہ تزلزلہ در آہنا ہم دو سیرن ہما ہدہ این حال سے استقلال گشتہ و بجو کہ فرار گذارشت و عرصہ عبید سے بیاسے گریز ہمو دہر اسپان را جابجا و ناچار در سہیلہ او دیدن اختیار آمد تعبیت کہ شجاعتی در آہنا بود و ملاحت کردہ دلاست ابو دسے نمودند و نامردان خود فرار آہنا را

کولی مدق استیقه تپید دلیر حال رسیده از تپیده راست سیرول رشت و لم پس اصالت حال رسیده که اورا سرورید
 و محتاجا کے دیگر سروریت و تپید سے کس اربھامہ راہاں دکر میں سرت ناگوارا مال تھا درو شکستہ سوسہ سائیل
 و ناغوس کسید و مزید پہل کس ویکر مجروح افتاده نصیب سفا یا بعد واکر کے ہزاراں دوست تاقند اسکا مکر اسدیر جان
 عرصہ روح مخالف حالے سلک مدوق انگیسے ساکت گشت نصیب اربھامہ ساکت ہوا کہ ہزاراں مارا دلور نو دودیدہ و رحم حال
 و ناغہ سہارا را رست و ارالد و ساید مد و ملہ ہزاراں دم کا مکاراں گردیدہ امد حال تریشے و مراد حال ملوج را فرار کسید
 کاسکا ر حال دید کہ الحال سلک انگیسے توف و میداں حال گردیدہ رسد رام باریں کہ با بعد و کاستادہ نو درخت مشاہدہ
 ایں صورت را مہاں یں محضر گشت کشتاں کا کرں را پیغام فرستاد کہ نصیب مردم خود امانت میں باید درست ادا دل کشتاں
 مد کو رام باریں گشتہ نو کہ نصیب و دورح انگیسے باشدہ کور و دم سمور مولی خود ناغوس و دیگر وادہ نو کشتاں چول
 ماسر سحرست او نو دوراں وقت کہ دورح او ہم حالے ماتی خود مردم را دو کسہ سات دیں تخریر را دہ ترقہ در مردم او را
 استقام بریم خود و معاملہ ایں حال کا مکاراں رسیدہ و عاشر سحر را کیمحت اقامتہ گاں لہا ارکا و ہر دوسے ہم ہا و مدو العرو
 شکستہ لکتر رام باریں افتادہ کا مکاراں سات خود لکتر وقت رام باریں رسیدہ نصیب سیر و تپید مجروح و علو کس حست
 سیر عد افتد مردم کہ سمارس مشراخہ کارم سر کارس مدہ نو دوراں وقت رماقت و افاتش بودہ و چدر ہم تپید و سیر مجروح
 گردیدہ و رام باریں درموج میں خود و امیدہ چاہہ تپیدہ ہاے ہوج مد کا مکاراں ارشے تپیدہ نصیب کا کوفت نصیب حال
 نام باریں حال اقامت یہاں تپیدہ مال مجروح و دجو کس کریمت و کشتاں کا کرں و مشرنا دل و دیگر اسراراں انگیشہ
 و سپاہاں ایش کسب ہاں ترقہ تپیدہ را یگان نصیب مد و سہ اسان حمانہ ماتی مدہ نو دوسر کہ گشتہ و تپیدہ
 آسای مدہ و ساید نصیب سراراں یکہ ہم مدہ نام سال میدادہ ہر صورت متعظم گشت یکہ حرب توپ کہ ادا ایشاں دو میداں
 مدہ نو دوج آجے در رہاں اس ردو اں را ناقص نصیب ساتہ یکہ حرب توپ کو بیٹی را دوت را ہجرہ کرتہ اجماع توپ
 اراں مقام گشتہ راہ شہر علیا گشتہ و ایشاں را دہ وقت رگشت علیا در گزین ارادہ توپ مدیدہ او را کس استقلال اسعادہ
 و آسا در ساتہ را راسے سید و جمعیت کوس و اسقال ایدرم و صب آرائی درم و احتیاج و حاجت ما فرا سہ
 میت چاہچہ در آد اس حرب یکہ در رگہ اگر در ملکبارے و احوال پرستہ خلق و بقعہ توپ نصیب مال رہایا و مردم را بار بار لکتر
 ار سارا ر حرب توپ و واقعات نماید و کاکر کسیدہ نصیب مد و سہ ایدہ ہم عاشرے و دلداس کے آہا پر دار نصیب دیدہ
 عرو ماں پیچ فرقہ تیاق رماست را ارباں مد استہ ماسد اعدم القعات ایساں بایں کار لائیت سے رہیما کہ
 خلق تمام فکر و اسان اربین حست در کمال شجر و اصل و است اللکم ارجل لکادک ایدہ طرین مرچا و عرغا ماسد و کا مکاراں
 در میدان طعیراقتہ حمانہ ق و دیر و دے نوخت و تواق ہزاراں پہر و تپیدہ نصیب ایں معلوم شدہ کہ دلیر حال شرت ناگوار
 رنگ را کمال ناگوارائی و دلیرے کوسیدہ و جان شیریں حمان آوین دادہ و اصالت حال و رحم کارے عدوہ و رجاں سحر آوت
 و رسیداں افتادہ و نصیب آروڈہ آن ہر دوشیانی شیشہ و ناہملہ ہزاراں عداں را ہر و ادا ہجودہ اد ویک حشم لیدہ
 اجمہر کہ گشتہ تپیدہ افتادہ و درمجاں یہ طوفا و کما مکاراں کے رما دادہ و دعا نو آدہ تپیدہ و در حال و اصالت حال را ہم
 نصیب ایشاں ارباں او در ہزاراں یکہ رسدہ راہ درمیاں متوہ و یکشہ پور و نا قہ ہا آورہ مدوں ساہد و متوہ لین دیگر را یکہ
 سحا کہ سیر دما گشتہ تپیدہ نو سہ ارباں سہ میر سید و قلمہ یکہ ارباں حال سودہ و خود رام باریں اعدم سرار سے خودی تپیدہ

خاکه بدلیرخان که نهایت آشنای با مصلح سید باشد گرد ستار بدل بودیم نوشتم در آن خط ترغیبی بر یافتن شایسته اراده
 و التماس حفاظت ناموس نمود و بودم در جواب نوشت که از طرف ناموس خاطر جمع دارند که با سر من وابسته است و آنچه
 براسه یافتن شایسته اراده نگاشته اند معلوم داشته باشند که اگر یک کس با میر جعفر خان خواهد ماند من خواهم بود و در ما
 کنند که در یافتن کسیکه بهیستم نهایت با شتم القصد میرن بداند که خود نصیحت پذیر کار فرما گشته تا آمدن رام ناراین محبت
 بادلیرخان گرم و او را غافل میداشت و وعده آمدن رام ناراین در باب دهانیدن نخواه او می نمود چون رام ناراین
 آمد و خود قاصد حضرت مرشد آباد گشت برام ناراین گفت که مردم معتقد دلیسر بر دروازه مغربیه حصار بگذارند و بگویند که دروازه
 سید و کثر که گشاده باشد و دروازه طرف کوه هم بهر آنکه بزرگ باشد تا دلیرخان اندرون آمدن نیابد و خود برگشتی
 سوار شده راه مرشد آباد گرفت و دوسه منزل برگشتی طعمه نمود و بعد از آن راه خشک میرفت دلیرخان عاجز و حیران مانده
 نمیدانست تا چه کند و رام ناراین بکار خود مشغول بوده عذر به تقصیر خود در باب نخواه از دلیرخان خواست و التماس
 نمود که باین عیوض بودن شما درین شهر مناسب نیست او هم بد که الحال فائده ندارد من برادران در فاسه خود بر خاسته
 بطرف گنار سس رفت فتح سنگ و بنیاد سنگ و دیگر اولاد و اقارب را به سندر سنگه مقدم و در اختتام شمره بمقد و خود
 و همه براسه معارف یومیه او و رفقاییش مقرر کرده می رسانیدند بعد چند سس فتح سنگه برای استحکام کار با سس خود نزد
 میرن بر شد آباد رفت میرن در مرشد آباد و رام ناراین در عظیم آباد بکام و آرام زندگانی نمودند و میر محمد جعفر خان
 بر کائنات پس نیز تاج محل یا فرسخی چند پیشتر از مرشد آباد بنگاه بر آمد و بود بعد استماع خبر فتح و طغری شادمان گردید و
 با صداقت محمد خان خاکی آقا با قزقزیندار شاکه که مجله از احوال او و زمین در کشاهمت خشک حسین قلی خان که حاکم جلگه
 دما که بودند مذکور شد ناخوش بد گمان گشته بیچاره را بدم توپ برانید و ذخیره براسه آخرت خود بهر ساسید دلیرخان کا بکا
 مسین زمیندار تر بیت سما سس نیز نیابرسلو لیکه بهنگام ورود عظیم آباد دایا سس رام ناراین میر محمد جعفر خان با او کرد و عقیده
 ساخته بودند نهایت ناخوش بود با اتفاق بهر یکدیگر عرض نزد شایسته اراده استاده سس آیدش نمودند شایسته اراده که چاه
 و بیجا سس نداشتن با رفقای خود از چپتر پور کو چیده باززم عظیم آباد گردید و بنده چند روز قبل ازین از بنارس کو چیده
 در خدمت والد رسید و بلا برایشه جات در آنجا توقف نکرده به گنار سس آمد چند روز نزد دلیرخان معام نموده چون از
 اراده او آگهی یافت بودن خود در آنجا مناسب ندید و به رفاقت شایسته اراده سس خود صلاح نمی دانستم حضرت خواستم مبالغه
 در بهر سس نمود و غدر نمانیکه دهمتم ظاهر نمودم ناچار مرضی کرده بقدریکه در آن وقت دسترس بود و از راهی توافقی می نمود
 و بطرف بهار که سید علی خان برادر فقیر چند ماه قبل ازین در آنجا رسیده اقامت داشت روانه شدم در بهار رسید و به آنجا
 بودم که خبر آمدن شایسته اراده شیخ یافت و کامکار خان مع فوج خود کو چیده متصل به بهار رسیده باززم پیشتر گردید و بنده
 بنابر آنکه بهنگام ورود شایسته اراده ناچار با اولاد فاطم باید کرد و باز جهان آتش در کاسه و اقامت و عظیم آباد معتقد خواهد بود
 داعیه آمدن عظیم آباد نمودم لیکن رام ناراین بنده را ناخوش بدنام کرده و روادار آمدن خود و در و بنده عظیم آباد متشنع
 اتفاقا در آن روز با حکیم غلام علی بنابر مصلح و اما دوش نهایت خصوصیت با رام ناراین میر ساسید و معتقد آید او شایسته
 و حکیم مذکور نهایت شفقت بحال بنده داشت بنده بخودت حکیم مغفور مذکور و حکیم متشنع سسیدان آمدن خود بهر آباد
 از راه مذکور نوشته انون الملبیه و بعد از آن شایسته سسید علی خان در منزل شریک گردید اما سسید سس در منزل مغفور

همانکه مذکور کردیم غیر سیرالکلب بود و نیز متشخص شافیه سرداران و اکثر سیرالکلبان شان از دور پیاده پاگشته با دلب تمام سلام و کور کوشش نمودند و بقدیم اخلاص پیش آمده ماسته العنبر خود را بر منته و از نوزین العابدین خان جرسن ارادت و وفا آنستائین نمود و پیکر الهی بتقدیم رسانید و مع رزقاسی حاضر خود سوار شسته با کمال عزت و احترام در لشکر بلوند داخل گردید و اجداد الهی نام را به نیت و وفات در بنارس آمد و منزل گردید باید ارباب هوشش لایکلمات این حکایت آویز که گوشش خود نموده قدر کرم و احسان بداند و شیوه خود گردانده که صفت مذکور حیات پادار دنیا و سپهر تمام جوهرش و بلاد در دنیا و عقبه است و محمد قلی خان نرزد شجاع آمد و رسید و عقیده گردید احوال انچه استماع یافته اشد العنبر در منمن احوال شجاع الدوله سمت ارقام خواهد یافت

نکر رسیدن سیرالکلب آید و بر آمدن راجه راجه این باتفاق او و کرنل کلیف بهادرتا خلیف بداحیه چشم نمائی برسد این سنگ

سیر محمد بیفرخان و سیرن لیسر کمان او که سپه سالار پدر بود با استماع خبر ملاقات نمودن راجه رام ناراین با محمد قلی خان و ملازمت کردن شاهزاده و بیسالت خان معلوم مرقوم اول نهایت اندیشه سنگر دید و رجوع بر دوسار حجامه انگلیشیه نمودند و کرنل کلیف را به حاجت و ابرام طلبیدند و بعد در داد ستوره بر آمدن با افواج قرار یافت تا اجداد از ان سیر حیه صلاح باشد و حجامه انگلیش راجون اطلاع نام بر احوال روستا سینه بنید و نام شاهزاده گئی و قتی و در قریه در نظر داشت اراده سینه و آویز با او و محمد قلی خان معلوم نمود اگر در اوضاع و اطوار اینها متناهی نشاید گشت البته معاملات باین شایسته الفعالت می یافت اما حرکات سفینه سلطانی و وزیران را بلی قدر ساخت و اندیشه از طرف آنها باقی نگذاشت چون خبر سیر سیه مصالحه رام ناراین شاهزاده و محصور شدن او در قلعه عظیم آباد و فرو گرفتن محمد قلی خان و شاهزاده حصار آنها را انتشار یافته بمیرن و کرنل کلیف متحقق گردید هر دو باتفاق هم با فوج گران از مرشد آباد و نهشت نمودند و در اثنای راه بنابر آنکه با خادم حسن خان میرن را مصفا نبود و از رفان مرقوم گمان صداقت نداشت اندیشه او در خاطرش میخلید که مبادا درین هنگامه چه فتنه بر انگیزد و درین راه بمحل پستی که محاذی پورنیه و اقصی مقام نمود و قاصدان بود که او را بقا بوسه خود آورد این اراده سیرن شهرت یافته خادم حسن خان که مرد عیار و از طرف میرن اندیشه های بسیار داشت مع فوج و اسباب خود با شتهار کنگ میرن از پورنیه بر آمد و بر لب دریای گنگا در گنده گور توقف داشت و با کرنل کلیف بار سال سفر اسمیت برافقت سگ گشت آخر چنین شد که کرنل میرن را از در آویختن با او مانع آمده بناسی تجدید عهد و پیمان گذاشت و خادم حسن خان اندیشه خود را از میرن مخفی نگه داشته و در آمدن بمسکرا و مذر با خواست و سینه نام نمود که اگر صاحب بر بجه خود در وسط گنگا نشیبت آرنده هم بر بجه خود و هم با بنیاده ملاقات کنم و عهود و مواثیق را با شافیه مجدداً سوگو کرد و آینه بجاسه خود برگردم و با عمداً و احوال ساکنان حاضر جمع گردانیده در دو سینه را سینه دم و ثنابت قدم با شتم سیر چنداین امر مخالفت مرخصه میرن بود لیکن کرنل صلاح وقت و کار خود بیان صورت و دید حسب الاتماس اولی اعلی آورد و ملاقات با خادم حسن خان چنانچه مامول و مسئول بود نموده برگشت و از طرفین عهد و پیمان استحکام یافته اندیشه با فرو نشست و میرن را با خود گرفته مازم عظیم آباد گردید محمد قلی خان خبر قریب و وصولش یافته چنانچه مرقوم صلاح خود در توقف ندید و بر سراج القهقری برگردید چون ابولکیم آباد و متصل رسید رام ناراین مع ارکان دولت و اعیان مملکت باستقبال شافیه معلوم نیست که کدام حلیه مذر ملاقات کرد و خود با محمد قلی خان خواست و چنانچه بود زیاده تر از ان مورد مرقوم و اشتقاق گشت رام ناراین فقیر را بر اسلحه کار خود بسنت در لشکر شاهزاده فرستاده خود هم بدینش رفت و اراده او تسل

خود نوشته فرستاد و از از تختی که درین بر گشتن رویداده اند که میاشت کند شاهزاده اوست خان رابع مهر و منشیان خود فرستاد
 تا سرده نموده بجهتیکه مناسب دانند برنگارند چون کسی حاضر خواهد نوشت فقیر را والد ارشاد کرد که اگر چیزی بخواهد بنویس
 آنچه شصیت بآن دلالت نمود نربان قلم داده آمد قبول ببلایع آنها و توافق مذاکره منشیان نقلش برداشته و بدستخواه شاهزاده
 رسانید بکمال کلیت فرستاد اکنون بنابر استقام اخبار و دفع حیرت ناخران اوراق مجله از احوال محمد قلی خان و شاهزاده و شوهر
 و بر آوردن ناموس خود از محقق خوف و سراسر نگاشته ابدال از احوال و در و برن و افواج انگلیشه مع رام نارین و پرگشته
 سر رام و همین پور و انفصال معاطله والد و پهلوان سنگه نربان قلم داده خواهد شد.

فکر در رفتن شاهزاده و مویشیر لاس بطور چتر پور بوندیل گنند و آشفتگی اوضاع
 محمد قلی خان و غارت شدن لشکر او از دست راجه پنی بهادر و راجه بلوند سنگه

چون شجاع الدوله سیر معزز خبک خبر بر گشتن محمد قلی خان و شاهزاده بلوند و مقتضای شیند کمال نامردی که فرما گشته
 و دست از مرگ و ایمان شسته راجه پنی بهادر نائب خود راجه بلوند زمیندار بنبارس را فرمان داد که باغاف مقابل محمد پنی
 رفته نگذارد که باله آید و تواند رفت و بهر صورت که بر او دست یابند بغاوت آرد راجه بلوند کور حسب الحکم با سید کر قمرین گردید
 مقابل بنبارس بر لب دریای گنگا دو کوه پیشتر از رام نگه که آید کرده بلوند زمیندار بنبارس و خانه او در آنجاست معسر
 ساختند و توپها را مقابل لشکر محمد قلی خان چیده مستعد فراموش و بدافعت نشستند شاهزاده و مویشیر لاس را پیغام دادند
 که ما را با شما که نیست هر جا خواستید بروید اما محمد قلی خان را نمی گذاریم که در جای خود پیشتر تواند جنبید شاهزاده بر آمدن
 خود از آن محضه منتقم دانسته مویشیر لاس را با خود منفق ساخته از راه مرزا پور خود راه ملک بوندیل باراده اقامت و چتر پور
 گرفت و محمد قلی خان از سر اسیر راجه بلوند مناسه گذشته لشکر داشت بر که در لشکر او بلکه از طرف عثمانیم بادیا پیشتر
 میگذاشت لشکار زمینداران ملک بلوند سنگه بود و بچی خان پس از که یا خان از لشکر شاهزاده جدائی حجت و در مرزا پور
 باذن بلوند چند روز توقف گزیده بهان آباد رفت و محمد قلی خان مع لشکر اسیر دام تخر در چالپوست و جواب و سوال
 میگذاشتند اکثری که از سیر اسیان که اصحاب جرأت بودند صلاح جنگیدن با سیر و راجه مقابل دادند و فی الواقع صلاح همین بود
 چه آنچه مقدم بود با بر و میر می آمد اما از حیرت حواس باخته جرأت نیافت بنده بعد اتفاق والد با پهلوان سنگه و دستخیز
 ازین امور ناموس را که همراه او بود و اراده بردن بنبارس داشت مع سید علی خان همراه گرفته اسیر اگر مناسه رسید
 شنید که غالب علی خان برادر موسی فقیر و سیر وزیر قبل ازین بازن و مادر زن خود بخیریت بنبارس رسید و الحال
 بر معابر گشتی نیست به حکم راجه بلوند همه شیتها را کشیده زیر رام نگه که خانه اوست جمع نموده اند و سیر که ازین طرف بهر سو رود
 مردم بلوند او را غارت گشته ناچار باز برگشت و خطی از پهلوان سنگه بنام بلوند در باب حفاظت دعا داشت خود و
 ناموس فرستادن بدرقه و دستک راه و فرود آوردن در جلای مناسب نوک سینه فرستاد و والد هم همین معنی
 خطی بر راجه مذکور نوشت فقیر خبکس از بلا زمان پهلوان سنگه را همراه گرفته مع ناموس و سید علی خان از راه چین پور که در
 کوه و صحراست روانه گردید و نفعی علی خان همراه والد ماند در راه نوشته راجه بلوند سفین عدم تعجبش و بجا آوردن حد
 دلازمه نیافت و حفاظت بنام عمده او مع دو نفر را سیر بنده رسید بنده چون نزدیک مرزا پور رسید با وجود همراه بود

از بابو پهلوان سنگه بدرقه گرفت و مع والدہ و جمیع ناموس کہ متعلقان مہر کے شایر خان و وہاب علی خان و ہزاران بودند ہمراہ خود از راہ گولور عبور دریا کے سیدھن نمودہ ملک بابو کے مذکور رسانید چند روز در قصبہ سہرام و عویلیہ شاہ قیام الدین نمودہ شاہ کبیلن سہر بردہ بود کہ یکبار شایر ادرہ و محمد قلی خان گرفتار ارباب گردیدہ برگشتند و دوسہرام شہر باز شرف حضور و اندر حرم دریا

تتمہ احوال محمد قلی خان و شایر ادرہ عاگھر کہ در غیبت منیدہ رویداد و برگشتن سہر دوار عظیم آباد

بعد از ان کہ فقیر از لشکر برآمد محمد قلی خان و ہمراہیان شس و سہراران رفقا کے شایر ادرہ اہتمام در تخییر قلعہ زیادہ از خیر مقدم نمودہ مورچا ہمارا متصل بدامن حصار رسانیدند و اکثر کے مجروح و بسیار کے مقتول شدند اما اینہم سخت چون بی سوج و بد لالت حاکمیت بودند و سوسہ کے نداد محمد قلی خان بسہرچ طرف مہر کے گنج از دھام نمودہ بہر بلیاران حکم داد کہ بنیاد برج مذکور را کاواک کنند روز نهم سہ چار بلیاد در پنچ برج کار کے کردند ناگهان برج از بار خود فرو نشست یکی از انہا گر خجہ جالی بدر برد و دوسہ کس با زمین کھوار گشتہ سہار شدند اما راہی سہرا آمدن بران برج میسر آمد و مردم محمد قلی خان هجوم آوردہ یورش نمودند محصوران ہم پاسے دار کے نمودہ سنگ آسیا و سیوچہ ہا کے باروت آتش دادہ ہر سہر مردم سختیہ و از برج پهلوانک تفنگ چون تگرگ بر ساعیان مے بارید و اکثر کے از آنہا تالافت و تلفت دہوار برآمدہ بر رخے سوختہ بارت و بعضے مجروح گوئے سیدوق پائین افتادہ بالا رفتن نتوانستند و در پائین برج نیز جمیع کثیر از سیدوق مجروح و مقتول افتادند مے گویند قریب بد و حد کس بلکہ زیادہ بہین صورت تلف شدند و کار کے از پیش نرفت تا شام شد و مردم برگشتہ بہر حال خود آسودند صبح آن نبار بعضی جواب و سوال محمد قلی خان را با شاہ زادہ ملا کے عظیم ہر سیدہ فوج خود را از پائین حصار برگردانید و عازم مراجعت گشت شایر ادرہ بجانہ آتش رفتہ عذر خواہی و دلدار کے بسیار نمودہ مردم بہر و بنگا پیش را کہ بیشتر رفتہ بودند برگردانید و مجدداً اورا مستعد محاربہ و در تخییر حصار عظیم آباد را عجب ساخت چون در جواب و سوال بگیاہ وقت یورش نمادہ بود مردم را بر سبدن تا بمورچال و حراست جا ہا کے سعینہ خود امور ساخنہ یورش را بر فردا گذارست و صبح باز زمان ہجرا دوسے داد و رام ناراین را مع حارسان قلعہ اضطراب و ترس کے عظیم در ثبات و استقلال بہر سیدہ قریب بود کہ بگر تیرند و قلعہ را خاکے گدازند درین اثنا آخر روز خیر قریب و رود لشکر مشرقی محمد قلی خان رسید و قبل ازین خیر باجر قلعہ الہ آباد کہ شجاع الدولہ بدغا از دست قلعہ دار محمد قلی خان استراخ نمودہ قابض و متصرف گشتہ بود نیز رسیدہ استراخ و خیر گذار بے محمد قلی خان را ہوشش و حواس بر جا نگذاشت و دست پاچہ گردیدہ مراجعت بطرف شجاع الدولہ با سید قواست کہ سبے عم بہر گیر بودہ اندیناسب دید خلاصہ چون بخت یاور نبود و اجل مقدمش رسیدہ انچہ بنی بالین ہمان سیکر دغرم سا و دست را خرم نمودہ در تا کبہ یورش اہتمام نمود و قریب ہشام وعدہ فردا بہر دم دادہ بچایم خود برگشت و ہر ارادہ خود و قریب وصول میرن و افواج انگلشتہ شایر ادرہ را اطلاع بخشید شایر ادرہ دوسہ بار بیجا مہا کے پایدار سے فرستادہ بہر باب خاطر خواہ نشیند ناچار گشتہ خور ہم ارادہ برگشتن و با سنے رسیدن خرم گردانید آخر شب از تبدیل وضع لشکر ہمہ کس متخیر بودند صبح ارادہ ملا کے سہر ظاہر شد ہر چہ پهلوان سنگہ و بعضے رفقا کے صاحب حرات محمد قلی خان را فغانیدند کہ الحال ارادہ آشتی و اتفاق با شجاع الدولہ نامعقول است بہر صورت ہمیں جا ہا بجنکید یا تہ میرے دیگر باید آید قائدہ نہ بخشید و صبح طبل رحیل کو فتنہ عازم ملک خود گردید

خدا بود و معلق پشته استیکام نزار در نهایت بوسیده و از جاها خسته تالشیر ریخته دیوار مر قش خشتی کشته است برابری بچینید و حکم بزودن
 گویا فرماید انخاب کرد چند شک و بوسه گیر و زبیکه کستر از ان تمام دیوار سمار و زمین چوار گشته راه دستن بر آب پورش بهم خواهد رسید
 آنرا ان برن اندازان را جیش رو گذار شسته با دلاوران مبارز پورشش نمایند تا انشا الله تعالی صورت نیمی رو نماید و الله
 تقد صد این اغمار شده بود که ناگهان خود بخود محمد قلی خان از جا نیکه استاده بود و بطرف مغرب پشیر راند و ماسع و الدنیز بر فاخت او
 پشیر رعیت با سه محاذات برج نخاس بر طرف گردید و محمد قلی خان در ان مکان استاد و کسی را فرستاده و الد را پیش خود
 طلبید پشت چنان رسیدند قلی خان شاید همراه خود بر مار سه سوار ساخت لید آنس و الد مر حوم بنده را نزد خود طلبید پشیر
 رفته بمحمد متعلق خان سلام کرد و والد فرمود که نواب صاحب شمارا می خواهند بفرات پیش رام ناراین افرستند گفتیم حاضریم
 اما درین وقت که او بصورت مشغول مدانته و از قلعه غیر از سفیر تیر و تفنگ دیگر کسی آید بنده چگونه اندرون تو انم رفت همه تا چنان
 شخص را و بر و طلبیده فرمود که ایشان از برادران شیخ حمید الدین جابه دار و رفیق منند شب بتقریب دعوت در خانه شیخ
 نه گور اندرون حصار بوده اند این وقت از اینجا می آیند رام ناراین حضور شیخ حمید الدین میگفت که من ملازمت نموده
 مستعد رفاقت و پیش ناظم جنگا که بدنام شدم با وجود این نواب کمر بر بهر حال بن بسته قلعه را فرو گرفته است بنا برین حمید
 پیغام فرستاده که اگر عفو جزا کنم او شود بنده متعهد می شود که باز وارد حضور بیار و شمارا می باید رفت و با یک گفت که الحال
 هم اگر او از در اخلاص و عقیدت در آید ما بر عهد خود استوار دبا و کار می نداشتیم خواستگار اطاعت و انقیاد دیم گفت اگر این سخن
 صحت دارد چرا او کسی را فرستاد و ابلاغ این امانت ننمود شخص که عامل پیغام در و بر و استاده بود گفت پیغام او است
 که شیخ حمید الدین داده و او مرا فرستاده تا در حضور عرض نمایم محمد قلی خان گفت خوب از ما چه میرو و صدق و کذب این خبر
 اجد و رو و دشمنان او ظاهر خواهد شد چون دیدم که از سفاقت امتیاز معقول و غیر معقول نمی کنند گفتیم چه مضائقه اگر منظور
 همین است بنده میروم اما نواب صاحب در جا که مناسب منزل فرماید مردم از قرب حصار برخاسته و حضور آیند
 تا راه آمد و نشد باز شود و بنده آنجا رفته می روم و او را در یابید و از پند و اندرز هم آنچه مناسب دانید بگوید بعد از ان در حضور آمده
 آنچه ادراک کرده باشد اظهار نماید محمد قلی خان گفت تا او خنک موقوف نگذارد بن طرف چگونه می تواند شد گفت درین امر
 او با دلس نیست چون افواج حضور فاصد پورش بر حصار شدند او بنا بر ضرورت مدافعه برخواست از ان طرف اگر اندک
 ایما می شود در طرفه العین مردم بر بروج و باره صعود نموده کارش را تمام می نمایند چگونه از طرف او توقف در برق انداز
 و حتم افکنی خواهد شد و بدون موقوف شدن تفنگ انداز بنده چگونه راه می توانم یافت برق اندازان و کله بنیدق
 امتیاز سفیر و دشمن نمی کنند شخص مذکور گفت همراه من بیایید که من می برم گفتیم چه مضائقه من همراه ایشان میروم تا جایی که
 ایشان برون بنده همراه است و مشخص شسته با اتفاق روانه شدیم عمر حوم و باب علی خان که ذکرش گذشت بنا بر اخلاص و
 اشتیاق که داشت رفیق من شد شیخ مذکور که مدتی بر دین من و حصار حضور محمد قلی خان شده بود و در عو را راه محافظت خود
 از کله بنید و وقت نموده میرفت و بنده در پی او راه می برد تا آنکه ببلوغ رام ناراین که منزل و مورچال میر حسین خان و مجمع چند
 خبر از کس بود در سبده توقف نمود و چه بیرون براندن از دیوار باغ که نهایت متقل بجمار و در میان حاکم و سواتر کندی شد
 تا در پیاه آن توان رفت متعذر بود و بنده بعد از آنکه استراحت مترو ع تا یکید کرد و شیخ را بهر تخیر گشته عذر خواست آغاز نهاد
 که راهی بجویم بعد از ان برویم گفتیم چه مضائقه من خود با شما هم جابر و دید میروم و هر جا باشید هستیم آخر ناچار شده الحاح می آید

در باغ جعفر خان و میدان الخراف هم گذشت و آمد و رفت سفر اولیا و لان بنا بر ابلاغ احکام و طلب کاغذ داخل و محتاج صوبہ ملکہ گامی
عنقریب شد تے ہم از لیا و لان لعل سے آمد و راجہ و رانتظار خیر نصبت لشکر نگاہ بردار و مماشات میگردانید و رین اثنا خبر کوچ نمود
میرن دلدا کیر سیر جعفر خان کہ سپہ سالار و محتاج سیر کار پدر پوچ افواج انگلیشی و کرنل کلیف ثابت خبک برام ناراین رسید و شد اند
تقاضاے محصلان محمد قلی خان ہم از دیا و پذیرفت و حصد مرید سیر و رام ناراین تنگی نمود و مردم محمد قلی خان را بجز عفت
از شهر و خانه خود بدر نمودند و راجہ رام ناراین آن بود کہ چندے دیگر ہم بماشات بگذرانند تا فوج انگلیشی و میرن در رسد و کارین
سپہ سالاران نادان بے درد لشکر انجام یابد یا وہ کوئی رئیس و مستغنیان فرصت نداد و حصد مرید سیر تاب نیاورد و دفعہ بد مغنکی
آقا و ندنا سے خود و خبک خید روز بدند و الای شبہ این اہلبان را بنجان دلا و نیز مقتون دہشتہ غافل میگردانند تا فوج
انگلیشی رسیدہ گوشتال گستاخے شان میداد

ذکر آشکار شدن خدعے کہ رام ناراین با محمد قلی خان سے نمود و مجاہدہ نمودن افواج
مغربی حصار عظیم آباد را بہ بدلیتگی و بر گشتن سلطان و وزیر خائب و خاسر از سوئے تدبیر

بیعت سچ و انا کند کند نادان و لیک بعد از خرابے بسیار و مطابق احوال محمد قلی خان ادبارناست اول سیر خیر
صلاح شایستہ و داند سودے نداد و گفتہ آئنا نشیند و بیعت ناقص خود اعتماد و استبداد تمام نموده کار بجائے رسانید کہ غار
لشت دست گردین چارہ ندید تعصیل این احوال بر سبیل ایجاب و اخضار آنکہ چون راجہ رام ناراین لیا و لان و ملازمان محمد قلی
را بدر کردہ جواب فرستاد کہ صاحب این ہمہ محکم کہ سے نمائند چه نمیدہ ایدین نوکر شایستہ کہ محاسب ہم نوکر ناظم نگاہ لام شہا
سمان ما بودید یک ملاقاتے و ضیافتے نمودیم حالا براسے خود سیر بہ ہند و انید بکنید خان مذکور دور از شہر از جا در آید ہرزہ در
ناہنجار و بلندہ پرواز بیا سے بسیار نمود کہ صبح این مرد کہ بر خود در گوشہ گمان گرفتہ مے آیم و بیا د شایستہ فرستاد کہ فردا
خبک است فوج سرکار ہم ہراہ فد سے نیا بر تبنہ ابن محل مکار متعین شو د شایستہ و والد فقیر و جمع رفقائے خود را اطلاع
احوال و حکم با عانت و رفاقت محمد قلی خان نمودہ فرمان داد کہ فردا اول صبح ہمہ کس ہمراہ او سوار شدہ تابع را و فرماش
باشند یحیی خان خلعت رکی یا خان کہ خواہر زادہ و دادا و قمر الدین خان وزیر بود و مجروح استماع حکم و خبر با طهار جلا دت جہالت و
سفاہت خود طاہر نمودہ از اول شام مع ہمراہیان براق بستہ و از خیام خود برآمدہ متصل باغ حیدر نواز خان مرحوم کہ
والد و رانجامرود آمدہ بود و بر عم خود و مورچال قائم نمود و نفصید کہ حرج بے موقع کشید و جایکہ خیمہ گاہ مردم و از قلعہ نہایت
بعید است تمام شب بسر بردن فائدہ غیر از اظهار حماقت چه دہشتہ باشد و قصہ چون صبح صادق و مید حسب الحکم روسا
و لشکر میا گشتہ نوکران شایستہ بربار شایستہ آمدہ و ہمراہیان محمد قلی خان بردر دولت سرکار حاضر آمدند بندہ ہم سرفاقت
والد بربار شایستہ رفت و ہر کس مرخص بخیگ گشتہ از خیمہ خویش در میدان شتافت میر حسین خان خواہر زادہ و بھقان
از رفقائے محمد قلی خان کہ بر عم خود سپہ سالار سرکار آقا سے خویش از جملہ بداران بود و با جمعبت خود رفتہ در باغ راجہ
رام ناراین محاذ سے کھڑکے رانے اقامت گردید و مورچال خود مقرر ساخت و بہین قسم ہر یکے مقابل حصار عظیم آباد
در جائے مناسب رعل اقامت انداخت والد مرحوم مع رفقائے قدیم و جدید خود مقابل برج طرفت نخاص در میدان استہاد
از ہمراہیان شایستہ اکثر کے کہ نوسل و اخلاص و رعیتش داشتند برفاقت آن خیاب علم جلا دت برفراشتہ

ذکر اندیشہ اداہ کا گھر مع محمد قلی خان لعل علیہ السلام

بعد اطلاع برائے ماجرا نمیدہ قدم پیشتر خواہد گذشت گفتند اختیار پانچ قلی خان است گفتم با و باید گفت گفتن چون او از من
 بنی برسد مرا چه عرض است کہ با و خبر کے بگویم بندہ ہم بہ تنگ آدہ عرض نمود کہ درین صورت عرض و ناموس برباد و فوس
 بیاد خواهد ماند اگر دخیل درین معاملات نبودند شریک ہم نمی بالست شد خلی با فرمودند خاموش شدم روز دیگر کہ برائے
 ملازمتش مقرر بود بندہ ہم ہمراہ والدہ مبارک گاہ سلطانے حاضر و جمیع حالات را ناظر بود تا آنکہ خبر ورود رام ناراین بجانہ قلیخان
 و صحبت داشتن ایشان مارا جہ مذکور در خلوت دارادہ آمدن خان مرقوم در حضور و آوردن راجہ در خدمت شایر اداہ ہمراہ خود
 رسید بندہ بقباب گشتہ منبر الدولہ و دیگران ہم صلاح مذکور گفت ہر یکے عذر مجبور کے خود طاسہ نمود تا آنکہ محمد قلی خان
 رام ناراین را بیرون دولت خانہ بلکہ در راہ گذارستہ خود پیشتر آمد و کورنش نمودہ بطرف دست چپ بضابطہ وزارت
 مع بیرم خان و مدار الدولہ و یحیی خان سپہر کر یا خان و دیگر ہمراہیان خود استاد و والد مرحوم بضابطہ بخشیکے
 مع منبر الدولہ و بندہ و دیگر برادران و امراے رفقا کے شایر اداہ بطرف دست راست استادہ بود محمد قلیخان
 بمجدد قیام شد و بعد کراہہ مذکور و ستائش او نمودہ گفت بندہ کے ہوشیار مسلسل گئے است فارسے را درت
 نے گوید و داناتے از خواہے کلام او ہویدا است من دیوانی خود و نیابت الہ آباد ہم با و ادم سخنان بندہ نمیدانم
 بچہ صورت شاید بگویش شایر اداہ رسیدہ یا خاں الدین گفت کہ اینقدر اعتماد از و بیک ملاقات شمارا چہ قسم ہم رسید
 مدار الدولہ بشرع بگوئے خوبے و وفا و حسن اخلاص و رسوخ عقیدت او نمود میرزا اسحق از میان جستہ جمیع خوبہای
 مذکورہ را مع انقیاد و فرمان برداری او شہد گشت و زمرہ خود نمود اینہا خود بمقتضای طبع دوسہ ہزار روپیہ نقد و جنس
 و بنا بر استماع کلمات بے فروغ کہ از عیار کے و مکار کے بزرز بالمش گذشتہ و از راجہ مذکور شہیدہ بودند مبالغہ با محی
 اما محمد قلی خان و شایر اداہ و دیگر دولت خواہان خانہ شان راجہ بلا زدہ بود کہ کسے کیشتر کے مذکور نمی گفت کہ اگر بعد
 در حصار و اطاعت نکند چنانچہ ہمین کار کرد کہ فرمان بردار کے اورا نقد سے ناسے چہ گوئے از عہدہ آن بر می آئی
 از آقا کے او با آنہ اسباب و اتفاق شایر اداہ خود عقدہ نگشت و این کشمیر کے مفلوک اطاعت اورا ندانم چہ گوئے متعہ
 گشتہ بود و طبیعت چائیکہ عقاب پر پر پریدہ از پیشہ لاغر کے چہ خیر دہد القصد بعد اندک زمانی رام ناراین در حضور
 و باداب و اوضا کے کہ در تمام عمر خود ندیدہ بود قبلا کے کورنش و سلام گردیدہ بالب خشک و سہامین نزدیک تخت رسید
 یا ندانندہ کہ مدار الدولہ یا شایر اداہ بدست خود اشرفیہا کے نذر گرفت و محمد قلی خان شروع با ظہار حسن ارادت و عقیدت
 او نمودہ التماس با عطا کے خلعت نمود شایر اداہ حکم داد رام ناراین را بر دہ خلعت پوشانیدند و سپرچ و جقہ مرصع پر
 عتار کہ مخصوص شایر ادگان بود مرحمت گردید مرید سرازین شرکت سرباز زدہ ہمراہ نیاد احمد خان قریشی مصطفی قلیخان
 از ہمایون بلا زمت رسیدہ بغایت خلعت جازیا رچہ رسہ باز چہ سر فراد یا گفتند اما رام ناراین کہ گاہے اینقدر تعجب کشیدہ
 خود خاوند کے عہ نمود و زمر گردانے بجا آوردن آداب و مہارت کہ برائے ہر امر کے باید افتاد نہایت
 خستہ و حیران گشت بعد از ان کہ دئے استاد و عواہن او بجا آمد نظر پائین انداختہ بلا حظہ احوال فلاکت شایر اداہ
 غراست اوضاع امر اور و ساسے لشکر و پریشانی اردو کے سلطانے کہ ہنگام ورود دیدہ بود از آمدن خود نداشت
 و بندہ از سیما کے او دریافت کہ از آمدن خود ایشان و در آرزو کے بدر رفتن از چنگال ایشان است بعد ساسعے
 محمد قلی خان مع رام ناراین مرحض گشتہ بجانہ خود رفت و در اینجا نمیدانم کہ چہ سودا کے خام بچہ جنین صید بام قلیخان

رسالت مرمیہ اعلیٰ و سعادت و عود و استحکام پیدا دسده دوران وقت مع مراد ان و والدہ و جمیع ماہرین عظیم آباد
 ناگاہا سولیس سیدی خیر گمر لے علی حال در محالات ناگاہیہ این نو ماہر گراں نو دست سولیس ہر اس سده انکہ چلی شہرت
 رفاقت و الدوم مرمیہ جعفر خان و سمرن رسید ساروس حقیقتہا کہ حلق سمرن نو و فاصد اید او و اصرار مر دم گردیدہ و راجعہ انک
 نگاشت کہ محک با دساہر اودہ و ہجس این صا و سید دایت علی حال گردیدہ و لیسر اس کہ در سخا نو دہ اند پر و خورایان کار
 ترغیب بخودہ احار احوال و حراست ایداعا علی سوا سید نو و در اصطلاح اطلاق ترارادہ و با دشا سارادہ و محمد علی حال بود
 و سہا لگا ستہ کہ ما والدہ سرور مر اسلات ہم علی ہی آ چہ او سال مرقرات مہات ملک کہ والدہ و مادہ و دام طلبا را نو
 اعلیٰ و نام ہر مودہ در ساحتان آکا داخل بطور امر اسہ گندش سولیس و عریض و دختران کالوت و قوالان کلاخ مارے
 ارا و راستہ قالی بیال کشمیر کے اختیار مودہ مطلقا سر و کار سے نامہ استند و در تہ سار و سہ سال کہ اگر حکو شہا ہو
 سولیان سوار و دیادہ طارم و استند و در ہر پاسے لگوک ہضارے سے رسید حرام مر م و والدہ محلہ و دساری مکتبہ
 نو و نہ مار اسم را دین العاد و اسن ملوک و صلہ ارحامیکہ در ہا س ملک و سہ سہ سار و درادہ بالیس نو و محتاج حشر گمر کے
 آتی سرورک احتکام و آرام و در کمال عرت و احتسام دوست نو دگا سے لند سال ما دہا اگر سرور کے داعی ی شد
 علی اطر میں ہدیہ گمر سے رسید رام ماہیں خط آنا آما زادہ جو و شقص شے کہ در مارہ ہا رسیدہ نو و در اد سہ و اوب
 گشت کہ خدا سادہ است کہ ما دین امور ہلا و علی و حواس سے مودہ انکوں بہت و والدہ راجہ مقد و راست کہ اعا د آن
 چہین آرادہ و عظیم مایدانی این امر محمد علی حاکمت کہ صاحب موح و حواسہ و اعلم الہ آباد سار و زادہ ویر دی عظم علی الدلہ
 پس بعد رجب است و قطع لظرا ارمودہ کہ مر عالم خاسر و عالم السہا لگا است کہ ما ارادت با ما والدہ و رسم
 و کسالت سہ و دو سہ شہتہ اسارہ و ہشاد و مقو و اسب و ما دین حصوں گامی ما دیم مع ہا اگر ادا لیسے لمر ہا سرور
 طقید و سہ لید او و امر ارا و در د صاحب مودہ و در اطاعت این امر سید ارنہ و حود مقد و در قاضی و مت ما سہا ہج و سہ استہ
 ماہریم مرمیہ مودہ ریا ست علی آریہ رام ہا رین و مر لید ہر وارہ ہر ہر کہ اعظم اراکان عظیم آباد و رام ہا دین متقاد و نو و حقائق
 گند کہ صاحب خاطر و جمیع و کشت آرام ہا ستند سہ ما ز گشت کہ اس وقت چہیں سے و ما سید گمرن در سہ و فاصد
 اید لیسے اگر دودان وقت حلیت ما ز لکما میتو اد سہ گشت صاحب اسن مرمیہ خاطر ہا شہد اگر حمایت تو اہم مود
 حرا ہج کرد و اگر متو اہم ہا سلامت حرا و دہو اہم و اوسدہ شکر جو سہا ست و مرمیہ سال حرا و دہو ہر وارہ رام ہا رین
 نو و دہو و دشا سارادہ مع محمد لکچان کہ صاحب با اعتماد والدہ و سہ نو و رسیدہ والدہ مرمیہ مع سیرالد و سہ الہا سارادہ
 تحصیل ہمار سس ہشکر سارادہ ملحق گردیدہ و مرین حرم رام ہا رین الکی یافت دہر سے نارال مذکور ہا سہت انوار
 سہا لک سموع اولشد و شہر امیت ہم مامد و دسے ارا صاحب انگلیسہ کہ در کوشے عظیم آباد نو و دسہا سار سہ و دیگر لکشا
 حانہ و ملا حان طارم فریب سہت سے کردہ بطرف شرق روتہ کوشے راقو لیس نفس طارماں جو و در مودہ شرقی احاران
 مستند کہ تلک شہرت یا مہ اندو و ہا س حقائق سہ رام ہا رین مرمیہ و چلی این حالات سادہ رام ہا رین گشت
 فاصد مہا لک و ملاقات ما محمد علی حان و سارادہ گردیدہ و صلح و طراح حود ہر یکس سارادہ مرمیہ ہر ہجہ وین دید لکچان ہجہ
 ماہی مہا لک و ملاقات سارادہ حود و طرف انوار شہرے ما سار اعلیٰ و حو انگلیسہ راجع سے شہر فی الحقیقتہ چہین
 نو و ارا رام ہا رین ی د نہ نام سہا سے و دم آگاہیہ رکوب رو سہا سے لکچر رسید و بعد ملاقات مامت کشید چہا ہج

فرمانید بعل خواهر پیدا آورد و درین وقت این قسم اختلاط را از حیله اندا سیر تالفت و تر عیب اوباعانت خود شمرده دست او نیز بیکه
خواست فوشتند و او شجاع الدوله بجای خود دیگر گشت و محمد قلی خان اسباب این سفر انچه بالقوه او بود مهیا داشت مگر دو نفر
توپ کتان که بر سر بنجه و در قلعه شکنی مثل آنها کیاب بود از قلعه آید و فرود آورده و تحت سوارش آراسته علاوه توپها
دیگر همراه گرفت و در سینه یکبار و یکصد و هفتاد و دو و پیرایه بساعت مختار از قلعه برآمده و دخل خیام و معسکر گردید و با اتفاق شایسته
و رفقاییش روانه گشت این خبر شنید گشته متواتر بر اچه رام ناراین رسید او بنابر ضابطه بستر امیث صاحب کو طحی عظیم آباد
طی سمرقند با اولیا س نعمت خود علی التواتر گشت چون میر محمد جعفر خان و میرن در چنین امور بے رفاقت و اعانت افواج
انگلیشه می توانستند که از جاسای خود بجنبید مگر نعل کلیف بیاد و ثبات خبک اطلاع داده مکلف بهضت و همراهی او شدند
اگر چه از شدت خرم و احتیاط اسباب حروب و اسفار جماعت مذکور همیشه مهیا و موجود بود و عند الوقت حاجت تیاری نداشت
اما بار بردار و دیگر یا بختیاج چنین اسفار البته چند روزی باید تا سراجا میاید و افواج سید و ستانی خود همیشه می باید قوت
و تیار س اسباب کوشد خاصه فوج بنگاله را غیر از رفقا س جدید میرن کار بجای رسیده بود که از جاسای خود جنبیدن
و از دست قرض خوانان را می یافتن تسریل متعذر بود با سلف و رست س موفور استقامت و کار رفت تا صورت تیاری
گرفت و محمد قلی خان مع شایسته و عالی گریز گرم ناسه که دریاچه معروف و سرحد صوبه عظیم آباد است رسید

ذکر آمدن شایسته و مع محمد قلی خان در حدود صوبه عظیم آباد و سوا انجیکه درین ضمن بروداد

چون شایسته و مع محمد علیخان از بنارس شیر آمد راجه رام ناراین را تذیب بے رویداد که افواج انگلیشه و از اولیا س نعم او
تا حال از مرشد آباد و نجیبیده داینها چون بلا س ناگهان بر شش رسیدند و بنابر نام سلطنت و فوج صف در جنگ که شهرت
عظمت و شوکت داشت و عی هر اس بے قیاس بر نراج او سبلا یافته ساخته برای بر آمدن خود باراده خبک مهر و شوق
گردانیده و در فتح بلغ متصل تالاب و ارش خان دخل خیمه گردید و لشکر گاهش قرار داد مافی الضمیر شش آمد اگر افواج بنگاله
زود تر رسید بیرون بر آمدن خود را سرانته اظهار استعدا و بهتیه جانفشانی نموده با آنها ملحق شود و اگر میر جعفر خان مغلوب
هر اس گشته اراده مدافعه با شایسته و مع محمد قلی خان در سار و ویران خود بنابر استقبال آنها و انا بد چند روزی در آن مکان جویا س اخبار طر فین و بین
محمد قلی خان در سار و ویران خود بنابر استقبال آنها و انا بد چند روزی در آن مکان جویا س اخبار طر فین و بین
بین اراده و جنتین نشست چون تحقیق شد که میرن و افواج انگلیشه از مرشد آباد و هنوز بر نیامده و محمد قلی خان مع شایسته
دریاچه گرم ناسه که پایاب است عبور نمود و در ساقین با اینها مصوب شمرده با ستر امیث گفت که الی الان کسی خبر نکرده
و احمد کبد و سن نرسیده و مر اتها یا را س خبک با شایسته و مع محمد قلی خان و افواج ایشان نسبت بنده را بچه کار ما موافقت
و خود چه منظور دارد و بستر امیث گفت که اگر فوج ما رسید بجای خودیم و الا چه منزل بطرف شرق رفته می نشینیم تا خبر
حکم کونسل رسد و صلاح وقت اقتضا کند بهان قسم بعل آریم و شمار اسم لائق آنکه بمطالعت اخیل بگذرانید اگر حکم و مدد
یافتید بهتر و الا انچه در آن زمان و در باره خود بهتر شناسید بعل آرید رام ناراین جواب را بکام خود یافته سازش با طر فین آغاز
نهاد میرن و کزنل ثابست خبک را از تهیه خود که قاصد خبک اما بهتیه می از عهده خبک آنها بر آمدن متعذر و در مارم اگر زود
رسیدید بر اسلحه فدیون متعقدیم خواهیم رسانید نوشته می فرستاد و بطرف افواج مغرب س مرسلات مناسب ندیده

میش خود علیید اشت شاهزاده که این روزها را از خدای خود استسبح رزقش که داشت عازم اله آباد گشت و فاسر اعوانه را به
 سدر سنگه بوالدمرحوم و بخدمت شاهزاده نیز متغیر شد عاصی او درین بلاد رفته راجه نکر را هم خیال آراستن فوج و اسباب جنگ
 عظمیه در سرجا گرفته بود و میخواست که اگر چنین کسی بارادۀ بخیر این مملکت برخیزد و فاقست و اعانت او نموده انتقام سراج الدوله از
 سیر حفر خان بگیرد زیرا که عجب خصوصیتی با مهابت جنگ و نهایت حسن ارادت با او داشت و بهلوان سنگه را هم در این کار
 متفق کرده بودنی الحقیقت که عجب شجاعت و غیرت و شعور و پاس حق و دیگر صفات حمیده داشت اگر اجل امان میداد
 کار را بتمامت میکرد و گویا بفرموده بود و بطور سرسید با عیش و فغان و بهمانه گردیدن در ملک خود و دیدن راجه رام ناراین از
 قلعه شکاره برآمد معسکری ساخت و به تعبیه سپاه سه پر دخت ناگاه روزی نیست پیچھے که از ایام معروفه بنود است آمد و شیخ
 غلام غوث جامعۀ دارالعلوم قدیم سرکارش که پسر شیخ عاصم قدوائے لکهنوئے شهر از لطیف کچھنے بود و دسندر سنگه او را
 دوست سید داشت و از باریا کارهای عمره و جراتها در حروب بطور سبده بود آمده درخواست هزار روپیه کرد و اکثر همین
 قسم سے شد که انچه سے خواست ناز فرزندانه بهمان وقت بمکلفت رو کر خند قبل ازین بنا بر همین سماجت با سندر سنگه
 در مجلس خود بر زبان آورد که غلام غوث شجاعت و خوبها از طرف پدر بسیار دارا ما این سماجت از طرف مادر در طبع او نهاده
 بد واقع شده و غلام غوث این سخن از مردم شنیده چون نار بر فود چپیده گفته بود که مرگ این بر همین بروحت من است
 اتفاقاً درین روز بستی چون اجل سرور سیده بود و مبالغه را از حد بدر برد سندر سنگه گفت غلام غوث این سماجتها خوبست
 مرا مهلت بده خواهم داد گفت نه امروز زگر گرفته ترا بر خاستن خواهم داد و سندر سنگه خواست که سر خاسته از دست او ربائی یا بد
 غلام غوث و امن سندر سنگه را کشیده گفت بنشین و زرداده بر دسندر سنگه گفت که دماغ را پریشان کردی عجب دیوانه
 این سخن گفتن بود که او در یک ضربت کار سندر سنگه تمام نمود و دسندر سنگه کمتر که که مصاحبتش بود و دیده خود را با و رسانید
 او را هم گشت و زخمی به بنیاد و سنگه که برادر زاده و مبتدیان سندر سنگه بود زده بد رفت و بر اسب کسی سوار شده راه دیز
 پین گرفت صبور سنگه نام بر سپینه از رفا سندر سنگه بفاصله چار کرده با و رسیده طعنه زد که چه گریزان میری
 شرط مرد سے نیست سرگشت و از اسب فرود آمده با صبور نکر و مقابل نمود و شمشیر غلام غوث لشکرت دویده با بر همین نکر و گشتی
 و را بخت و او را بر زمین زد و مردم ده که اجتمع نموده از عقب سے آمدند صبور آتار ابا ناگ زد که تماشاچه سے کنید قاتل سراج
 را بکشید آنها جز سرش ریخته از چوب و کتک و کار و دشمشیر کارش تمام کردند و سندر سنگه آن هوس را در دل با خود برد الفقه برهیا
 شاهزاده که صاحب نام و نشان بوده اند همین چند کسند که نام آنها مفصل سے شود اول والد فقیر که مخاطب به بخشه الملک الملک
 سید هدایت علی خان بهادر اسد خجک بود و دوم پدر الدوله خطا بهاسے دیگر او این وقت در ذکر فقیر بود و سوم فضل الله خان
 بنیر و اعتقاد خان کشمیر سے فرخ میر سے چهارم نوبت خان پنجم منیر الدوله و رضا قلی خان بهادر زاده در خجک ششم بهادر علی خان محله
 خواجہ سہ انظر ان این اوراق گمان نکنند که راقم نام والد خود را در صدر جمیع آسائے بنا بر پاس پدر سے و پسر سے جای داد
 فی الحقیقه آنست که در هنگام عجز و اضطرار و بر آمدن شاهزاده از شاه جهان آباد کسی را از نام آوران مجال آن نبود که رفاقت
 و اعانت شاهزاده از خوف عماد الملک و وزیر تو اند نمود و یاد شاه عالمگیر ثانی در غیبت عماد الملک که بطرف احمد نیکش و دیگر ثانی
 بارادۀ خدمت با شجاع الدوله و دیگر مشوره با که میدادست برآمده بود و در احوال سلاطین و عظمائے شاه جهان آباد و لاسور
 و کبر آباد و او دجه و سواخ صوبه هاسے و کمن انشا الله تعالی چنانچه موعود است در دفتر سوم مفعلاً و قریباً و کمالاً و کمالاً

کشتہ حال آن حماد گند اسے رسیدہ نہ وجد مار لقا صائے سیدیہ و محاصرہ دارالامانہ سے محل آمدن خانہ مراں سرتب
گشت یکبارہ احبار ہر ایساں و سرخان اصلات خان سید عمرالہم دریں محاصرہ دارالامانہ شریک بود و در حیرت
و ترس و تقدس احسان آسمانہ و عواموشن بودہ و اصداحراج اہم بود و انار سحاب و طوفان شایگان شیران و ما
و سرخان ہما بود ترسیدہ ہمارا و ہما شاد سے گد را بیتا آنکہ حرصعت شایر ادہ عالی گمر مع قیماں مارادہ و ہجر
ایں ملا دارالہ کام و موصوح احما صدہ متحقق گردید ایں عمر صغر گشتہ نہ لا سائے سیاہ و انخاصے ارادہ ہائے سادہ و
کرسیدہ و طیلار و روجہ شایر و لہا و ہا سید و شور و شش حمادہ مذکورہ را اندکے درو ساید *

ذکر آمدن شایر ادہ عالی گمر مع محمد قلی خان تبخیجہ عظیم آما و در سنگالہ و گرنسٹن بی نیل مقصود
مخص سفاهت و نادانی و بحال و برقرار ماندن حکام ایں دیار تا سید است آسمانے

رام مارا ین ماتک لطافت عظیم آما چل چلتس آجیہ و ترویر بود و امیر محمد جعفرال و اولادش معانی بہ است
اما سار تو سنے کہ ما اگلیش ہمر سایدہ بود و ظاہر امریکہ توف ارام نقص عمد و دعا تو اند بود و عمل ہی تو المست آمد
و در مائل و شش بودہ و غلب و صحت سے بود و راجہ سید و کہ و پہلو اں سگہ سیر معصما کے حقوق پر و رس
مہانت حکم ناماں مذکور سے بودہ و اباں بہتعالی حامد اس بود و فی الحقیقہ آنکہ اول مردم ارجح خلق و بد
رمانے سراج الدولہ و اسحقاف او کہ اہانت نامہ سیر سایدہ مارالہ اور اسے شدہ و گماں سے سرد و کچہ چون
میر محمد جعفرال مرد و صمد و یادیدہ و عمر با در و دست مہانت حکم گد سایدہ ما کاسمہ ارا حلاق و ہمالی او دیر کس
سجاد بود و لکھنؤ سراج الدولہ حکومت و ملاحظہ احوال او خصوص مساجدہ اوصاف منزل کہ انجمن بود و کار و در حیرت و
تاسف سرد گار عمد سراج الدولہ سیکر و بد و رجعت افتد علی ماس الاولی کہ مسل کہہ المست تقدیدہ فاعیہ و طبعہ رمانا
را ماں بود میر محمد جعفرال کہ ہمت اور انگاں ششے اموال مہانت حکم ہنگام عیگی کے اور در قد سیاہ بہرت
د است محمود سے گردیدہ و جیل و اساک فار و ن تبدیلی و تشبیر پتے گوید کہ سید پر سیدہ بود کہ نواب صاحب دکن
ارصاف سائے ستود و مردم و معروف بود الحال او با حہ سد حجاب داد کہ در عہد مہانت حکم مال سنگاہ و آب
آر دیرا محمد علی بودا الحال کہ مال خود ہست ملی ہو چہ کہ سپر سے لہر سے دادہ آید ملا سہ احوال ایں مالک کہ
مکوس محمد علی حال ناظم آما و در ادہ و صدہ حکم بودا تر رسید ہر جہ ستر سے معرمانی او سورت است اما غالی
ار حوائے نہ و د اعلیٰ آما و کہ دھ کے بود و ران ماعتہ کردہ ہوس جیر سکا و عظم آباد و وڑیہ و در غاس
ما گرت باشخلع الدولہ ہیں مارا در میاں ہما و آو کہ ارم سے نہ و ہما صد آو اسے محمد قلی خان ارا لہ آباد و
ماں امر یادہ تر فہیم بودہ سرراکت خود دریں عمریت طاسر ساحت و لغت مہا شیر ارمں دران ملا و دہل شستہ
میں ہمارا دوسوید معاف سے ہم ہیمہ اسن کار را در سب دیدہ و شملالاق سے شوم و سار ہیں گد اشتہ آما کہ تباہ را
عائے گہرا کہ لغت آما عالم و نہ و لہیدہ کے پر جو و شہرت دارد و از خوف ہما الملک آوارہ سے گرد و نا فعل شین
حبیب الدولہ حبیب خان اعلان در مران پور گشورہ است قلند آشتہ و او را ساراست سرداشتہ مارم دیا ر
ستہ قیہ مایدہ محمد قلی خان حوالے یار معصم ہستہ مائے نصرت و سر ارادہ معمر کمر راسرا دہ کما شستہ

دو پستہ و کرکستہ بدستور معهود پیش میران آمد لیکن دوسہ صد نفر از قوم افغان رو بہیکہ کہ بقیہ فوج ششام و خون آشام ساد اتند
براسے بہین قسم کار بیا نگہداشتہ مجاور در دولت سر خود ساختہ بود بعضی از انہا کہ معتقد علیہ او بودہ اند اول صبح مخفی
حکم دادہ بود کہ امر وزیر کاظم خان بعا دست معهود چون حضور میں آمدہ بیرون رود اندکے از سردروازہ دور تر پہر گاہ برپا
خود ارادہ سوار سے نماید ہما نوقت کار اورانہام نایکد آن جامعہ بادل پر از کین در کین بودند میران مبالغہ در بر ایندن
و جنگا نیدن پتنگ نمود میرزا عبداللہ علف مرحوم میرزا محمد معروف باقا میرزا داروغہ خزانہ شجاع الدولہ مرحوم ناظم نگالہ
نیز درین بازے راغب و آن روز حاضر بود ارادہ مراقت در ان بازے بامیر کاظم خان نمودہ برخاست چون جلس
مقرر بنودانیز و تالے سببی مہیا نمودہ اورا صیانت نمودن پیشانش آنکہ میران اگرچہ ارادہ کشتنش در سر نہ است اما باندیشہ
کشتن راز مافقت ہم نمے توانست و راضی بر رفتن او ہمراہ میر کاظم خان نیز بنود و در ان وقت متحیر گشتہ نمیدانست
چہ کند تا آنکہ میر کاظم خان دوسہ قدم راہ رفتہ خود برگشت و گفت کہ وکیل را چہ ندیا براسے ملازمت حاضر است میران
گفت بطلبید و میرزا عبداللہ را گفت تا ایٹا بنیاد شما خود رفتہ پتنگ بر ایند میرزا عبداللہ بیرون رفتہ بکار خود پرداخت
و فی الحقیقت خدا حافظش نمود و الا این نہ کہ خدا ہم عبت عبت در معرض ہلاکت بود و بیت قتل این خستہ بشمشیر
تو نقد میر بنود و در نہ پنج از دل بے رحم تو تقصیر بنود و بہر صورت میر کاظم خان لمحہ کہ زندگانش باقی بود توقف نمودہ ملاز
وکیل کنانید و بعد از ان برآمد افغانہ کہ بر این کار مستعد و تیار بودند چون از دروازہ گذشتہ با برپاسے خود می گذشت
بر سرش هجوم آوردہ یکے کار دافغانے کہ نصف شمشیر است در پہلو سے اوزد کہ از طرف دیگر بیرون جست و دیگران
بشمیر و کار و ما بدنش رایارہ پارہ و لہجرا سے عدم آوارہ کردند اللہ الحقہ بابائہ الصالحین میرزا عبداللہ این ماجرا شنیدہ
متحیر گشت چون ملاقات کرد میران در آغوشش کشید و تہنیت زندگے دوبارہ داد و بر کامیابی و کار دانی خود و دما
ے نمود و مسکنت کہ کہے بر این راز غیر از لاہور سے بیگ اطلاع نہ داشت لاہور کے بیگ ابلہ با وجود اقرار و اظہار آقا و متفقے
شدن معاملہ با ظہار کمال راز دار سے خود در ان وقت انکار سے نماید و میگوید کہ جناب عالی خود چنین صفر مایند اما
فی الحقیقہ مرا ہم اطلاعے بنود صحفے نماند کہ سید تقول مذکور از سلسلہ سادات بنی مختار و لپرسید عیسی عرب از بطن ختر
خواہر عقیدت خان بن امیر خان عمدۃ الملک ناظم کابل بود و امیر خان مذکور عمدہ و از عمدہ زادہ کے ایران و از سلسلہ
میر میرانیا نیست و در منید وستان ہم آبا سے او از روز و روز و او امیر کاظم خان مرجع عالمیان بودہ اند و اصل شان
تلمیذی الحسینی است در بارہ این فرقہ عمدہ پنجابیکے از شعرا سے ابران گفتہ جمیت میر میرانیا و صاحبان
پادشا ہند و پادشا ہ نشان و بعد ازین سانچہ زن مہا بیت خبک و بے بے گسیٹی و بے بے آمنہ ہر دو دختران شہادت
را مع لطف النساء کہ معروف بزوجہ سراج الدولہ و مادر دخترش بود مع دختر سہ چار سالہ او با وجود حقوق دایمے دیرینہ و
علاوہ آن احسان جدید سے کہ ہنگام معانت بنودن سراج الدولہ میر جعفر خان را بے بے گسیٹی دختر کلان شہا خبک
زوجہ شہاست خبک بامیر جعفر خان نمودہ مایانت رساندن اشرفیہا با خفا برپا ساخت مقید کردہ در کمال ذلت و
خوار سے روانہ جہانگیر مگر دوسہ ماسے بر قتل میر کاظم خان گذشتہ بود کہ آمد آید شاہنشاہ عانی کہ بن عالمگیر ثانی
کہ بعد احمد شاہ عماد الملک اورا بپادشا سے بر آورد مشیوع یافت اما تا شجاع خیر ارادہ شاہنشاہ مذکور با تعلق
معروف بمیرزا کوچک سپہ میرزا محسن برادر زادہ صفدر خبک وزیر بہتخیر نگالہ و عظیم آباد سپاہ ملازم خسرے وصول

مستقر گشتہ در سکنے و تسلط ہے مجمع سے نمودار ہوا ہے کہ خود اور معارف میں وہ تاظم سے اور دو تار کار سپاہ و پشاه آسانکہ
 معارف سروریدہ لاریہ لہو آید جسے دیر خاں و اعانت خاں سپہاں عمر خاں کو دستے ارکان و سخا خاں راں و سر
 محنت و اعلا میں میر محمد جعفر خاں مورد غنا سر سراج الدوگر گردیدہ و در عرض پاکت نودہ اند چون سراج الدوگر گشتہ گردیدہ
 رستگار کے یا لندہ پیشہ میر محمد جعفر خاں باغات آسانستقر و معصرت سال نام و لٹاں سراورد و در ہیں غلامان
 کے مداد آنا ہم رسیدا گرچہ در طاہر نہایت دوستی وے تکللی و شکوہ اسانہاے سرداران مکر و گرگن سچا تکللی
 او نودہا لست حضرت معاش را مدہ تر ارد گرگن ایں مجلس تلاق نودہ و مردہ سپاہ و سپاہ گشتہ محال آمدہ نودہ

و اگر اجتماع نمودن اکثر مردم سرارادہ قتل میر محمد جعفر خان و سر طاشدن راز لیتان و بدر و
 حواجر عبد الہا و خاں باکنتن در آسانہ و کشتن میر محمد کاظم خاں را مدہا لعد حید ماہ

چون یکسال و سہ ماہ ارایام ملکوتش گشت و سپاہ و کار و اسخاں رسیدہ حواجر عبد الہادی خاں
 و اکثر خاندان داراں و بعضے ار سرداران ماہم متفق گردیدہ و عهد و پیمان در میان آوردہ تا قاعدان شدہ کہ میر محمد جعفر خاں
 را از میان سرارادہ و محصرے در میان کوشستہ تہر بار و دہ میگوبید میر محمد کاظم خاں جسے ہم دریں امر با حواجر
 عبد الہادی خاں شریک میواج و ہر سرداران محصر نمودار و اسخاں او سمیع شدہ کہ یکے از رفقائے او نودہ
 مصطفی نام کہ عجب شخصے با نام و جنگ ایاں و اسلام خاں را لہام رسالہ دیکھنے گرسے سر کاظم خاں نودہ حال مجرم
 مرقوم سا را عنادے کہ مراد است حادثہ خود با و سپردہ ہر خود را ہم والدہ کردہ نودہ و سرادراں مولے خصوص
 میر خاں محمد را نہایت اعتنا میں میر محمد جعفر خاں نودہ یا سے او دارادہ پیش آمدہ خود میر کاظم خاں را سال
 محصرہ را با میگراں کجی محصر گئی و ساید نام ما شو را رادہ اہل صلح کو کہ برگاہ میر جعفر خاں را نام از حدت صلح الدوگر کہ علت
 او تفریہ نا سید الہداسین میں ملی است طبع الہام نہایت شہود کشا ساید متی در مت افتہ را دوست اٹھا کہ ناید کاظم خاں را مدہ
 چون او محرم دیدہ شدہ میر محمد جعفر خاں آمدہ و دست آستانہ مکر و کشا شروع نمود متی وائے عبد الہا و خاں تا حاتم شوق قاصد کشا
 در این امر سے چلو سے در وارہ آں مکان است و صفاق صر مشہور صر جہاں سکے ماہ آں را راری کہ و سارہ چھلکا
 میر محمد جعفر خاں را میں با حواجر نے لڑ و در اسکے خود سوار شدہ راں مکان در مدت و حواجر عبد الہادی خاں کار کیتہ
 در خاطر است حرأت یا س میر کاظم خاں متناق میر محمد جعفر خاں را مدہ نواہی سر حواجر عبد الہادی خاں سید
 ایہی احوال ہم مردم شہر میر جعفر خاں را ساید ادارہ متعلق ایں حکامات شوق گشتہ آدن دران مکان متوقف و
 و حواجر عبد الہادی خاں و دیگر اں دکاناں گردیدہ و را مدہ ما سے حرام کہ در دل نودہ و سر را سنا آمدہ و نقل میر مجلس
 گشت میر محمد جعفر خاں رقص اختار مولے مصطفی مکر و دہ محصر و نام کا سیکہ ہر شاں سران نودہ مشر و ناما میر
 محمد جعفر خاں غلام ہر و دیگر اں ہم کہ آگے و پشتہ را سے مجلس خود را میدکھات از دست میر محمد جعفر خاں و
 سپہاں در اطہار نامولے بہر سال سید و حواجر عبد الہادی خاں را محال عدد و حواجر ما مدہ ہنگام طول
 کسید چوں حواجر عبد الہادی خاں حرا سے دست در حواجر خود مسعدہ بافتہ شست و میر کاظم خاں کاظم خاں
 را راسع افعال خود در بار آوردہ و حضور میر جعفر خاں میر فقر اں حید قسم خوردہ سکت و مدہ و نودہ و در سالہ و در

از پنج دین بر کعبه واجد و تباہ سلطنت را مشید نراز محمد اسکندر ساخت بنا بر وجهیکه در سیر سالفہ مسطور است بہنہ تیان دار کردید و اگرکہ بادشاہ یا اورندو غا با خستہ قنہ ہمارا بومہ ہا سیکے دروغ گذرانیدن ممالک سند وغیرہ بطور معاوضہ تصرف کردہ البتہ سیکے وعدہ خود نہ نمودن شاہزادہ کہ در اینجا سکہ و خطبہ بنام خود کردہ بود از غم و غیرت بازی خوردن خود مدقوق گشتہ رحلت نمود و برادر و دشمن و اما و عبدالرحیم خان خانان شدہ بہ ننگ نو کر سیکے تیموریہ نصرت و رست سرفرد آورد و دشمنان و نووز خان و دیگر صنفو سیکے تراوان از طرف پدر کہ در ہند چند خانہ بودہ اندہ و اکنون ہم ہستند اولاد ہمین داما و عبدالرحیم خان خانانند ستر و اچہ کہ در ان وقت از حلیہ عظمیٰ جامعہ انگلیشیہ و مرجع حکام بنگالہ و عظیم آباد بود و سفارتش میر عبد اللہ نذر کو بارام ناراین نائب نظامت عظیم آباد نمود و سبب و سیکے مذکور سبب خوشیم قبول نمودہ در ماہ لائق و رسالہ صدر سوار برک او مقرر ساخت و وکیل مرے خود در اکثر امور رجوعہ با انگلیشیہ می بنداشت میر مذکور ہم سبب غریزہ با خلاق نیکو متخلق و با کثر صفات حمیدہ متصف بود و احوال او بتقریبات مختلفہ بمقتضای مقام درین صحائف انشا اللہ تعالیٰ اندراج خواہد یافت و مشر امت عبدالرہما سیکے کو شھے عظیم آباد از کونسل خود ما مور گشتہ صاحب کلان کو شھے عظیم آباد بواسطت میر عبد اللہ مذکور کہ بانندہ دہرینہ آشنا بود با ستر امت آشنائی و اورا با من دوستی و اعتمادی بخوبی تفریم رسیدہ

ذکر معاود نمودن میر محمد جعفر خان مرشد آباد و از دیا د اقتدار میر حسن پیشین سوچیکہ در نعیصہ در ستر آباد و عظیم آباد و دیو

میر محمد جعفر خان بعد زیارت قبور شائع بہار و تفرج دران دیار قاصد مرشد آباد گردیدہ منازل سے پیوستہ شہر کہ دہایا وایا بارادہ شکار از لشکر فوج بطرفے بیرون رفتہ در راہ با جامعہ از خواص و مردم ضرور سیکے شکار گنجان و صید انگنجان مراحل سے برید و درین عرصہ کہ گویا بزعم او خلوت بود بزرگہ با سیکے خوانندہ و نو ازندگان ساز بر بہودج ہائے فیل ہمراہ بخواندن و نو افتن ساز ہا اشتغال سے نمودند و خود دران وقت دوستان را مخاطب ساختہ میفرمود چہا یاران در جنگل مشگل ہمین سنے دار و معینش آنکہ در صحرا شادمانی و عیش و کامرانی خلاصہ باین دل خوشی و مسرت راہ مسافر پیمودہ و استقامت ممالک بر عزم خود نمودہ و معاودت مرشد آباد و در دولت خانہ مہابت خبک مرحوم نزول نمود و استغراق تمام در عیش و آرام بہر سائیدہ از سبکچا خبر سے نہ داشت و میران نخوت و غرور سیکے مو فور بہر سائیدہ با و غلبہ اجلا شہ جہان آباد خوشنود و سہ چار ہزار کس از ان جماعہ را ملازم خود کردہ ایندہ چون در عین جوانی بود و پدرا با وجود سیکے بزرگہ باز سے و لوازم آن عمل حریف سیدیدہ خود ہم در انکار شہک گشت و با انتظام امور ملک و دولت و ترفیہ حال سیاہ و رعیت کسے نمی پرداخت تا آنکہ کار سیاہ از فقر و قافہ بجا کسے کشید کہ بچا رگان آخر اسپہارا و سیدان ہوادہ بودند و آہنگیہ روئیدہ زمین خود سے چریدند و غیر از چند ہزار کس کہ ملازم میران و با مزاج و اوضاع شہ بہت داشتند با نومان و مصاحبان میر محمد جعفر خان کسے را اوضاع معاش منتظر نماند و اختیار بن ہمہ ملک سے سیکے سید عظیم بود و در بار بر بست چنے لال و منی لال و اکنون سنگم سہ کارہ در آمدہ جہانگیر گروہا کہ ماختیا راج بلبہ دیوان میران کہ در عہد شہامت خبک مرحوم پیشکا حسین قلی خان بود افتاد و بعضی از ممالک جنوبی مثل بردوان وغیرہ در خواہ جہانگیر انگلیشیہ بنا بر اداسے نزدیک بود و وہو سیکے با میر سیکے خان مرحوم در طلب و سے رسالت و سفارت سے کہ با انگلیش نمودہ تشہید میاسے دولتش کہ در عہد شہادت شدہ و صوبہ عظیم آباد و ممالک و مختار راجہ رام ناراین بود و پورینہ را خادم حسن خان

مرد محسن کا ذکر یہ کیا کہ کٹر دروہ و سود و صحت سیدہ لعلہ علی اللہ و

ذکر سہ ماہی از سوانح احوال راوشاک شاہ و عروج او بمعارج این عاریت سر

راوشاک شاہ اسے اول بیعتا تو لیس خانہ آغا سلیمان غلام کو سے ملا و وہاں امیر الامرا و حاکمانی معصام الدولہ سپہ
امیر الامرا و دیگر نو و قلیل ہوا اسے غلام سے کار گھر سے فر قوم کچر مار رہند و تیر کہ در حلت آن غریب تو دیر شاہ علی تونے
موردہ مدارا لہام سے کہ معصام الدولہ نہایت آتا سے خود گردیدہ راتی و عاتق نہایت گشت چون احوال شاہجہاں آباد
آکشتہ او و صلح آغا راہر بہ مات سکوت و وہاں شہر لائی حال خود دیدہ دیو اسے پادشاہ سے عظیم آباد و قلعہ دار سے
رہتاس و عدت محاکات حاکم معصام الدولہ در کور سام خود کرتہ و وضع سالیہ و سبب درست لائق حال خود و ملک بانیہ
بریکہ احد و حقہ و دود و دیر محمد جعفر خان لعلیم آباد رسیدہ اول ملاقات مارا حرام راہیں خود و نو سالت مارا حرام در کور
غلامت میر محمد جعفر خان حاصل کر چوں ہوشیار بود و بیعت نمود کہ رام راہیں دمل دیگر سے دیں سورہ و اعلت باو
مر کارا سے مامورہ مار دوشتی خواجہ محمد سے حالی کو مہر حاکم معصام الدولہ کہ سپہ داد و نو دخی خواجہ دیر محمد جعفر خان
مردیت از بہرہ و داخل ماراں دوشتی و دوشتی میر محمد جعفر خان سر سدا و در مات کرل کیف مارا در مات ملک تیار
موردہ ہوا و اتانہ شہرہ کو در مات و با کرل روم کہ راہیدل تحف و ہما نوسل و اعلیٰ ہر سایدہ نو سالت او کا رہا
خود را خاطر خواہ سا آورد و اسناد و حکام و دما علت و معاوت کا خود و سام رام راہیں ہر کرل و دیکور نو سالت او
مہر میر محمد جعفر خان حاصل نمودہ لعلیم آباد در گت و دہ کارا سے در کور چاہیہ بایہ ذیل گتہ جس سورہ و سلتہ کا دہا
نام راہیں لعلیم و دیر و را خود را سے صحت و در دل او ہم خود عیکہ بایہ خاکرہ و در کار کا خود آرام و دوشتی و چہ شہر میر

ارحوع بہ لقیہ قصہ عو و میر محمد جعفر خان و لواحق آل

لقیہ علی خان را دیر تیر پاس اعلیٰ حاکمان مارا صاحت میر محمد جعفر خان نمودہ در گت و دہ را بہرہ میر کاظم خان سے
سلاحتا کر دوشے گفت کہ شہر کا دے نام لعلیم خود و دلا و کش بخواہلو و دگر کا سپہ لعلہ سبے کمدار حق مدر مارا لعلی خواجہ
و با لعلیم و سپہ و صبح ماہ ماہ سے خواجہ سپہ سید تیر را سا را حاکم را و دما و اساع میر محمد جعفر خان و در عدال لقیہ
و قدر و دیہا لیش خود ارادہ و حق بگر لعلہ و را عدم ماراں ہم امید او سے داشت میر صودت چوں صدر خود و صدہ
تا کیکیہ پور محمد میر کاظم خان سے دوشے و دوشے الدین جس خان درتہ و در و سال اسر خاص نمودہ و دیکور لعلہ لعلہ لعلہ
ماژہ در شہر شد آباد و سلت میر محمد جعفر خان سمت قصہ ہمار شد تیر معاوت نمودہ و سمانہ خود در گت سر و راں لعلہ
کہ سزا میر محمد جعفر خان آمدہ نمودہ را سلا و دوشہ و چہ و شرا میت و این سر و راں میر عدا شہر میر عدا علی صغیر
کہ نشن بپادشاہ ملک داد گاہ شاہ و حاصل صغیر کے الیہ کے حد سلاطین صغیرہ ایران و دورۃ الحاج صاحب ہرداں
جانی سے رسد بہایت و دوشتی از عدا قاست ساں دیر عظیم آباد کہ کسار گسی خود مامورہ و دود و دوشہ رگواراں کہ وار د
سپہ گردیدہ مار و را دہ ساہ لعلہ سبب سے صغیر صاحب شرف ساہ بہیل بہت و دہنگام فترت ایرانی کہ در دہ
سلطان محمد ساہ لعلہ سبب مار عدم نصارت سر و کا و د و آخر فترت احوال صغیرہ شہر اسلحہ اسلحہ اول سال حلت ہوا

افتراق و باعث تبدیل وفاق نبغاق خواهد شد بخاطر شایاندا اکنون که بار آورید علاوه خط استمالت متضمن عهد و پیمان میسر و مستحق
من نویسنید بدجگو نه خلاف عهد و نقض پیمان بعمل می تواند آمد میر جعفر خان انکار مضمون خط و استدعای مسوده نموده ثابت
مسوده را فرستاد چون مسوده خوانده شد میر جعفر خان انفعال کشید و پانثیا ان و گنبد اعلی در آویخت آنها هم رو و بدل خیابان
ناید نموده بافاق ملزم ساختند که مسوده را در حضور گذرانیده و مضمونش مطلع گردانیده ایم الحال بنا بر جویم مشاغل و غلبه بسیار
از خاطر عاطر حسته و فراموش گشته است خلاصه میر جعفر خان را چاره غیر از استیضاه کفری در ام ناراین نماند و از اظهار اراده
خود نام گشته شروع برضا جوئی رام ناراین نمود و برادر بیچاره خود را به نوید و امید مراحم و اعطاف دیگر خوشنود گردانیده همراه
خود در زمره امیدواران گرفت و کامکار خان بکین که دیرینه آشنائی با خان مرقوم و از ابتدا اسکی تسلط نیز حوالین نیاز
نگاشته خوشنود داشت با امید غور و سرور رفع مناقشه که باراجه سندر سنگه داشت حسب اطلب میر جعفر خان در حضورش
آمده بوعده که امر و زور و فردا اشادمان بود راجه سندر سنگه از دانائے و خوبے خود توسل برام ناراین که داشت دست از
برنداشته میر جعفر خان را مثل سائر الناس میدید و گادگایبے آمد و رفت در بارش می نمود چون مقدمه رام ناراین
صورت گرفت و مبالغه او متانت پذیرفت کامکار خان که از مدتی بانتظار ایفاء عده امیدوار بود و بر وفق
ایامے رام ناراین بیاس خاطر راجه سندر سنگه بقیه گردید و میر محمد جعفر خان از انتظام امور نوے که مذکور شد فراغت
یافته اجماع فقر اسے قلندر که با مصطلاح مبله می نامند نموده طعاسے لائق خوانید و سر فقیر یک یک روپیه و اولیاداران
سیر گرم نشا طپوے که گردید و جامه رازگین ساخت و ارباب لهو و لعب و اصحاب عیش و طرب را بنواخت درین عرصه
رانم ناراین که بر احوال فقیر اندک توجهی داشت برای واگذاشتن جاگیر ات قدیم برگنجه چلا و دامهاے مونگیر و د بات بنی
و مولانک میر جعفر خان التماس نمود و میر جعفر خان ناچار پاس خاطر شش ضرور شمرده اذن داد رام ناراین ابن احوال را بنده
گفت و میر جعفر خان چون دید که این کار شیت یافت و نفی علی خان برادر فقیر که با خان مرقوم دیرینه آشنای بود و همیشه آید و
رفت بخیر متش می نمود پیشتر خود چنانچه ایامے بدان رفت نوقعات عظیمه داشت بالفعل هم تجدید مصاحبت امیدوار
کار با بود خواست که بار احسانے بر سر نفع علی خان گذارد و او را از سر خود اگند بنقی علی خان فرمود که صاحب در باره جاگیر
خود اگر امرے منظور باشد سواش بیاریه تاسن دستخط کرده دهم نفع علی خان تاسف الضمیر او یافته ناچار سوال اگذاشت
جاگیر ات مذکوره نوشته برد و میر محمد جعفر خان بنام راجه رام ناراین دستخط کرده داد و هر دو کس را خوشنود و نموده داعیه
معاودت نمود چند روز در چیل ستون که بنا کرده بهیبت خلک مرحوم بود و سوم سوے را با بهتمام تمام بتقدیم رسانید و سه
روزانه موسمش چون باقی ماند در ریگستان دریاسے گنگا که در میان اندک آبے جاری است عبور نمود و سه بار پاره
بر پا کرد و شور سوے بیوم شهر شاه ساخته آخر روز از ایام معهوده شش که با عقدا و سه روز خاک بنیرے بر سر درو
همه گشت ابن علی هم خاطر خواه خود و هو اخوان با انجام رسانید و داد رنگ آمیزے و خاک بنیرے داده معاودت
شهر عظیم آباد نمود و از اینجا عازم مرشد آباد گشته اول بزیارت مقابر بهار خصوص مرقد شاه شرف بن سیحی منیرے که
شیخ و معتقد اسے مردم بهار و قرب و جوار آنجا است رفت آرزوے کباب گوشت گاو و مار و عنج تلخ سرشت که گرگ تارخی
نوشان آنجا است بسیار داشت و میگفت که در اینجا خاطر خواه خورده خواهد شد شنیده ام که بعد و رود در قصبه بهار بکنه
روشناس آنجا که در تیارے کباب مذکور شورے داشتند فرمایا نمود هر کسے درست کرده سے آور دینغیر از آنجا

با کرنل کلیف و محفوٹ ماندن از شر و رو برگشتن میر محمد جعفر خان مشغوف و مسرور

پس چون میر محمد جعفر خان بر راجه رام ناراین جبرما معلوم شد رشکار سے خود و یار سے دولت منحصر در اتفاق باجمعه علم آمار
و بدیدہ اعما دستے بر قول و فعل میر محمد جعفر خان و تابا عشق نداشت ناچار با گنڈا امل ساخته اور او کیل خود گردانید و گفت سب
خاطر خواہ من خطے بمرور خطہ کرنل کلیف تحصیل نمودہ باید آور و تا من ملکن خاطر گشتہ حاضر شوم و مسودہ درست کردہ داد
گنڈا امل نزد میر جعفر خان رسیدہ غما ہر نمود کہ سبے توسط صاحبان انگلیشیہ رام ناراین حاضر سے شود اگر خطے از ہر دو خطہ
ایشان برسد مقدمہ بزد سے ملی سے شود والا خدا سے داند چه صورت گیر و جواب یافت کہ چه مضائقہ گنڈا امل با سب سے
ساختہ مسودہ خاطر خواہ خود لوہا بندہ و رو برد اور چون میر محمد جعفر خان چندان خط و سواد نداشت و در شہ سنگ گشتی
لازمہ اوست خصوصاً بعد نام سب کار سے نمی برد اخت مزاج شاسان وقت دیدہ مسودہ را آوردند و مقرر سے و ماسے خواہ
شود جو اندن نشد گفت مضمونش بگو سب مناسب مزاجی غما ہر نمودند پروا نگي داد کہ پیش کرنل کلیف برود مطابق ہر
بیارید گنڈا امل کار خود کردہ و بزد سے نزد کرنل کلیف رفت و موافق مسودہ خط لوہا بندہ گرفت و کرنل مسودہ را نزد خود
نگہداشت مضمون آنکہ شایعاً طر جمع یابند خطا طعت جان و اکبر و مال صوبہ و عدم درخواست محاسبہ از شما و مہ ماست و
گنڈا امل از ہما سب پر سید از بطرف عظیم آباد برگشا و و رسیدہ بر راجہ رام ناراین مژدہ در داد او خط را دیدہ و مطمئن گردیدہ
ارادہ رفتن با استقبال و ملاقات میر محمد جعفر خان جرم نمود و ساعی دیدہ نقل مکان کرد و بندہ را کہ تالیف قلب نمودہ
اعلیٰ خواہان ملاقات بود و متحمل اشتقاق و عنایات سے نمود و ضرور افتاد کہ مامشات و مداراتی بلا و کردہ آید نابین
در مکانی کہ نقل نمودہ و در ور سے مقام داشت رستم و محقر رقمہ نوشتہ بدست او داد و حاصل مضمونش آنکہ سب کار ہما گانے
کار سے آید اگر مناسب داند بندہ نیز ہما راہ باشد بر قبا کے ہما و ورقہ دستخط نمود کہ من بالفعل در تشویش سے میر و مہما
اجلاض شاد و نظر جلوہ گر و فرصت را منتظر ہما انت آفتد لعا ل بعد مہا و دت با کامیاب سے خدمتی کہ از دست بر آید سعاد خواہم نمود
مرض گشتہ سب خود آدم و اور است سب خدمت کرنل کلیف ثابت خبک شتافت و ساطع غیر گنڈا امل کہ محرم نمودند شغب
و دلاکت بر فتن نزو میر جعفر خان و از ہما ر قباخت ملاقات باجمعه انگلیشیہ بالواع مختلفہ نمودند رام ناراین کہ مرد عیار سے
بود اوقات گفتہ آہنا کردہ و رفتہ با کرنل کلیف ثابت خبک ملاقات نمود و او کی از سرداران را ہما راہ داد و تا رفتہ ملاقات میر
جعفر خان رساند این سخن ہر چیز مذکور گران آمدہ و در دل ملاے از رام ناراین ہم رسانید بعد ملاقات فرمان داد کہ در زمان
طرف خرگاہش رام ناراین غیمہ خود کند چون او الحال مطمئن بود حسب الامر سجا آورد و اتفاق دوسہ منزل ملی نمودہ باع
جعفر خان کہ تسمل آباد سے عظیم آباد طرف شتر قے راک آب گنگا واقعت معسکہ گردید نفی علی ہما و سید خان علی
اخوان بغیر توسطت میر محمد کاظم خان برادر میر جعفر خان بلا ز متش رسیدند و بندہ معرفت میر محمد کاظم خان سخته کہ فی الحکمہ
نام فرایسے و ہما آن عزیز آشنائی و حقوق دوسہ ہما کے او و احسان سابق بابت خبک سراج الدولہ باشوکت خبک برگزن
بود کہ ملاقات بناچار سے با میر محمد جعفر خان نمود و ہر ہما راہ او ضاع او قبل ازین نعامت و بعد از ان ہم نسبتی و
با سجا است او بنا بر عدم مجاہست رہتی شود و در مدت دوسہ ماہ اقامت او در عظیم آباد شاید کیا ریاد و بار دیگر در بارفت
و ہر بار استماع تقریرات موحشہ از جرث خاطر و انتشار خواہش ہما رسانید و خواہش شادہ آن محض تسخّل گردید ملی
اوقات سجا ہر محمد کاظم خان سخته گذرانیدہ دل خود را خوش نمود سید داشت و ہر خید عسرت و ہی دستی بسیار در ان

استمرار سے دادنی الحقیقہ قراستے نہ داشت چه صورت قراستہ آنست کہ سید خادم علی خان پدر خادم حسن خان شوہر خواہر میر جعفر خان بود و خادم حسن خان از ان ضعیفہ بہم نہ رسیدہ از زنی دیگر کہ شاید کشمیریہ بود متولد گشتہ بدین جہت بخواہر زادگی او مفاخرت سے جست و در ہر مجلس میر محمد جعفر خان را بلفظ ماموکہ در منہ دے خالو را میگونیہ تعبیر سے نمود اما بعض مناسبتہا سے مزاج داشت و در سن ہم چندان تفاوت نہ دیدین سبب از بد و جو آنے در تماشای بنیہ و خوش علیہ و لہو و لعب کہ مرغوب ہر دو کس تا پایان زندگانی بود ہمیشہ شریک و ہمیم و در یک مرتبہ و مقام مقیم بود وہ اوقات را بکام و طرب میگذرانیدند لیکن نسبت میر محمد جعفر خان انہایت عیار و در حساب و کتاب و اخذ و جر زر ہوشیار تر و سیکسے و نیز مغزے و در مزاحش غالب و با وضاع خانہ جنگی و حرکات و کلمات بوطیانہ مقدار و راعب بود چون بنوکے صولت خجک مرحوم مدتها در پورنیہ بسر بردہ از راہ و رسم آن دیار و مد اخل و مخاحش الگنی تمام داشت از روئے حکومت آنجا سے نمود و در جلد و سے رفاقتی کہ ہنگام خوف سراج الدولہ با میر جعفر خان کردہ و فی الحقیقہ در پناہ او بسر بردہ یہ سراج الدولہ از خادم حسن خان ہم بدگمان و خواہان ایذا و اخراجش بود توقع داشت کہ چون حق تعالی بر شام این ہمہ ملک و دولت بخشیدہ اگر گوشہ پورنیہ باین بندہ کہ با ذیال دولت شما متشبت و شب بودہ بخشید از بندہ پرورہا بیگانہ نخواہد بود چون ہنگامہ حاضر علی خان روئے داد و میر جعفر خان بارادہ اہل فاسے نامرکہ آن فساد بیرون بر آمد خادم حسن خان کہ زر سے معتد بہ با خود داشت اسباب امارت بقدر حاجت آراستہ ہمارا سے میر جعفر خان گزید و اصلاح مناسد پورنیہ را بشد طا عطا خدمت آنجا و اعانت اندک فوج متعدد گردید میر جعفر خان کہ رغبت بعیش و آرام خصوص درین از منہ کہ وقت شام دوستے بدستش آمد نہایت داشت و معاملہ عظیم آباد را از پورنیہ عظیم تر سے پیدا است زلزلہ گشتہ خلعت خدمت پورنیہ با و داد و میر محمد کاظم خان رسالہ دار قیوم نہایت خجک را کہ با تقیر ہم قراستے داشت چنانچہ ذکرش در خجک شوکت خجک با سراج الدولہ تقریبے گذشت و بالفعل میر محمد جعفر خان بنا بر تالیف قلوب رسالہ اش افزودہ بخشیکے بعض افواج ہم با و فرمودہ بود ملک خادم حسن خان معین نمود +

ذکر رفتن خادم حسن خان بہ پورنیہ و ظفر یافتن بر حاضر علیخان و مجلی از سوانح آنجا

میر محمد جعفر خان خود در راج محل توقف نمودہ خادم حسن خان را چنانچہ گفتہ آمد بہ پورنیہ خص نمود خادم حسن خان فوج و اسباب خود آراستہ عبور گنگا کرد و نوشتجات بہر خود بنام ہر یکے از رؤساء سپاہ و رعایای پورنیہ کہ جملہ را بنام و نشان سے شناخت متضمن وعدہ و وعید و تالیف و تهدید بزرگداشت حاضر علی خان سفاحت نشان و اچل ہنگہ مغرور خود و از آدمیت دور میشادہ از دھام شمش ہفت ہزار پیادہ برق انداز نگیتی آنجا و دوسہ ہزار سوار سجاد را آن دیار کہ منزله رہا با و از تافیر آب و ہوا سے آنجا بر سے از تنگ و عار گشتہ لائق کارزار نبودند خود را بمصدر کار سے تصور نمودہ بارادہ مدافعہ خادم حسن خان بعد استماع ارادہ اش از پورنیہ بر آمدہ چنانکہ مناسب آنست طرح سنگر و مورچال انداخت و زق یاں نام منجھے دماغ اورا بہ تطبیق احکام نجوم برد لالت فتح و ظفر شہورانیہ طرا و اضلاع مورچال تجویز خود مقرر ساخت و حاضر علی خان مع دیوان با فوج و سامان دران سنگر اقامت فرمود

را نیز مانع تعجب شد ایشان نشینده مع اخوان و منتسبان اعظم آباد آمدند چون خبر ورود ایشان بناظم وقت رسید جوابی فرستاد
 فلم انداز نمود و راجه رام ناراین را نهایت ملازمت بر سبب خبر رسید و نوشت و امر نمود که واردان رابع تقی علی خان باز نیاید
 بزرگواران آن وقت تقی علی خان را گفتند که سبب آمدن و میر آمدن پیشیا میانه رو سبب داد و بحسب قسمت میر محمد کاظم خان میرا دور
 میر جعفر خان از چند سال لازم راجه رام ناراین و پیشگی سبب سرکار او داشت اگر چه مر و ساد بود اما از حق نباید گذشت خصوصاً
 بزرگان بسیار داشتند سید علی خان برادر سوسه فقیر خدیو متشرفه این ماجرا اظهار ساخت و گفت که راجه رام ناراین چه بدار
 خود فرستاده در معاودت الطیفت بنابر حسب الامر برادر شما که ناظم اند ما لغز دارد از استماع این خبر بر آشفت و برام ناراین
 پیغام فرستاد که من بایشان شکریم اگر بر آوردن ایشان از شهر منظور باشد فکر بر آوردن من باید نمود راجه رام ناراین عذر را
 خواست و اظهار نمود که مرا با این صاحبان کار سبب بود از امر برادر شما حیا رشتا اینکار نموده ام گفت او شان یونج نوشته
 گذارش را من می نامیم شما کار سبب نداشته باشید او خاموش نشست و این مرد بزرگ را بر چه در دلش آمد بزرگان
 فلم داده به برادر خود میر محمد جعفر خان نوشته فرستاد چون خط رسید بر تنبیه برادر ناوم و متنبیه گشته از اراده فاسده خود باز
 متعجب شد و رسید به براین ماجرا آگاه و بنفقه علی خان از آمدن من مضطرب و بیکیه معاد خبر ورود ایشان محرک گشتند
 خاطر میر جعفر خان و رام ناراین مجد و گد گردیده تشویش ایشان دیده است حالت نمود که من از ورود خود رام ناراین را آگاه
 میگردد انم اگر راستی گشته اذن داد میانیم و الا بر میگردد و رتبه بر اجه مذکور نوشته فرستادم جواب در کمال خوبی نوشت
 و بر ملاقات خود مرا طلبید و اذن اقامت داد و فقیر در خانه بایر و دران و ما و بر سر برده گاه گاه سبب آمد و رفت در بار رام ناراین
 می نمود تا آنکه غلغله شورش حاضر علی خان غلام صولت خبگ مرحوم که داروغه دیوان خانه اش هم بود با اتفاق اجل سنگه
 کایتیه دیوان شوکت خبگ که در پورنیه خروج نموده سیه موهن لال یا نائب او را گرفته مقید ساخت و خود بحکومت آنجا
 سر رسید برافراشته بود و جبر آمد آمد میر محمد جعفر خان و برآمدنش از مرشد آباد باستماع شورش مذکور شیوع یافت
 و معلوم شد که میر محمد جعفر خان باراد که اطفا سبب نامرئجه آنجا و انتظام و تسخیر عظیم آباد با فوج انبوه برآمده چنانچه در او را
 آئینه تفصیل این سوانح بوضوح می بخشد

ذکر برآمدن میر محمد جعفر خان باراد که گوشال حاضر علی خان و نظام و تسخیر عظیم آباد و تالیف راجه رام ناراین و دیگران

چون در مرشد آباد انقلاب عظیم و فترت عظیم بود که در خیال افتاده اراده پیش گرفت راجه رام ناراین
 را هم پهلوان سنگه و راجه سندر سنگه و دیگران دلالت بانشکر گشته و انتقام و بی نعمت و خداوند زاده او نمودند توفیق و
 جرات نیافت و هر چند اندیشه با از طرف میر محمد جعفر خان در مال احوال خود داشت تماشات پیش گرفته امیر شش
 را اصوب امور سپیداشت روز سبب میر محمد کاظم خان برادر میر محمد جعفر خان مع سمر ایهیان خود که جم غفیر بود بی خبر
 و غیر وقت اول صبح در باغ ساخته رام ناراین که او هم در آنجا بود رفته داخل شد و رام ناراین متوحش گشته از عمارت
 مانع مذکور در عمارت باغ دوم که ضمیمه همین باغ بود رفته نشست و مخلصانش در آنجا اجاع نموده گله این قسم آمدند نمودند
 و رام ناراین هم عذر آنکه این وقت ملاقات نمی تواند شد زبانی مردم گفته فرستاد و از میر محمد کاظم خان و برادرش بدگان
 گشته شکایت ایشان نقل مجلس خود نمود تا آنکه میر شرف الدین که جماعه دار قدیم از ملازمان منجاع الدوله و سر فر از خان

و آرام نمود و مستحضر را بر ارج محل فرستاده دشمنان او را که در موضع تلاش نمی آسودند آگهی او میرداؤ و میر قاسم خان با انبوهی که
 همراه شان بود در رسیدند. سراج الدوله راجه عیال را موا لیکه با خود داشت بدست آورده شادمان گردیدند و بپشت
 بهینت اسبند است اگر نشینوی که که گرافکار است بمن ندر و سکه چون سراج الدوله مکانات را محکم و مهیا دید بعجز و کج
 پیش آمده کسانے را که قابل خطا و خج نمیدانست متحمل قناب آنها میگردد و باز هر کس التماس جان بخش و نفیض وجه قوتی
 و نگه داشتن در زوایر می نمود میر محمد قاسم خان منند و تچه زیور لطف النساء را که زیاده بر لکوک می ارزید در آن زمان
 بودند و عید و عید و عید گرفته متصرف گردید و ازین قبیل آنچه دیگر میسر گشت و بدستش آمد گرفت و دیگران نیز در خور رتبه
 دریافت خود هر چه هر که را هر صورت دست داد در اخذ و جرآن کوتا می نمود و موهن لال که بدیوانے سراج الدوله
 سر افتخار و اقامت اربکیوان کشیده سربای عباد و عداوتها گردیده بود قبل از اسیر سراج آقا سکه خود در مرشد آباد گرفتار
 آمد و محمد جعفر خان براسے استر فاسے راجه دولبه رام اورا و الہ راجه مرقوم نمود و ظاهرا اموال اندوخته او بدست
 راجه دولبه رام افتاد و بانش نیز در همین کشاکش تلفت گردید و سراج الدوله روز یکشنبه پانزدهم شوال سنه یکم هزار و پچصد
 و معقدا و هجره در دساکو کران خود اسیر دولت و هو ان بر شد آباد رسید چون خلق او را بدان حال مشاهده نمود
 دولت و اقبال و جاه و جلال و ناز پرورد گهایش که در زمان صفر سن و عید مهابت خبک دیده بودند سیاد آورده
 خیره سرے و زستی افعال او را بالمره از خاطر محو رشتے گردانده بر احوال او ترحم می نمودند و میگونیست بعضی از جماعه
 ملازم که سکون آنها سر راه بود او را بدستمال دیده و متاثر گردیده قاصدا استخلاص او ستند اما مقتدران که بعضی از و
 و بعضی از دشمن تسلط اسید و فاسے و عده سیم و زرد داشتند و در باب مسامحه نموده اغماض کردند و آنچه مکرر خاطر
 زمره ناتوانان بود بظهور رسید میر محمد جعفر خان اقامت خود در منصور گنج بدعوے جانشینی مقرر نموده میران را که
 اولاد و از بطن شاه خانم همسیره علائے مهابت خبک و پرورده اولعب مردن پدر بود و در حویله قدیم خود و جعفر گنج کشید
 نگه داشت و میران مذکور در جمیع امور قدسے چند از پدر خود بیشتر و در غایت وضع و لباس و انیداد و ضرار و دیگر ذمام خان
 بیشتر بود و نیز در قتل مردم و مالش بهر تهاجول و جاکلی و چالاکے در امورنا معقول از جمله خرم و دوراندیشی شمرده نامل و ترحم
 سواد بر سیدانست و با این حالات خود را اغفل الکاس دانسته بر کتاب اعمال قبیحه گذشته مهابت خبک می جست و
 اسماع در و در سراج الدوله او را نزد خود طلبیده در جائے مقید نموده و از رفقاسے خود و خانان قتل او گشت نجیب
 زادگان که نشانه مردسے داشتند ازین کار زشت استنکاف نموده احدسے بران امر تنیغ اقبال نکرد و آخر الامر محمد علی
 ناسے که ارب و شعورنگ پرورده پدر سراج الدوله و مهابت خبک بود و وجه سراج الدوله یا مادر او دخترسے بکیس را
 پرورده طلبا لمرضات الله با آن ششکته کتھا کرده بودند این شقاوت را اختیار نموده بعد دوسه ساعت از و در سراج الدوله
 قتل او وقت چون سراج الدوله او را دید رسید که هانا براسے کشتن من آمده اقرار نمود آن پے چاره از جان خود بایکس
 گردید و محمد از افعال بد در بارگاه کرم انھی تا بگشت و گفت ایار سنے نمی شوند که در گوشه افتاده زندگانی کنم بعد از ان
 گفت نه البته در انتقام قتل ناحق حسین فلی خان کشته باید شد و جلاد و نکرور تیغ بید رنج کشیده ضربه خنجر بر سیکر ناندین او زد
 بر روی زمین افتاده گفت بس مست که کار من تمام و انتقام بانجام رسید و جان غیرین بجان آفرین سپرده ازین دارا عظیم
 و مقول تیغ جفا در گذشت و لاش او را بر هودج فیلی انداخته بکو تشهیر و شهر گردانیدند و میگونیست فیلیان هانجا که سراج الدوله

طریق فرار کشاد خواند یافت سراج الدولہ روسے میر محمد جعفر خان دیدہ مشورہ طلبید خان مرقوم سخن اول را اعاده نمود و گفت
 که از با خود بهمان قسم که گفتیم کار سعی می توان شد دیگر اختیار با صاحب است سراج الدولہ باستیلا سے ہر اس بیہوش و خواہش
 گشتہ اطاعت میر محمد جعفر خان را بہ ضرورت اصوب و صالح شمرد و موہن لال را بمبالغہ و ہتہام از جائیکہ رسیدہ بود پس
 طلبید بیت چو تیرہ شود در دراز روزگار بہ ہمہ آن کند کش نیاید بکار ہجرت و گشتن موہن لال از آن مکان لشکر بمان را
 پریشان خاطر سے پیش آندہ ہمراہیان اہل نفاق و بدیلان دور از وفاق راہ فرار کشادہ گر سختن آغاز نہادند چون این را
 گشت ہر یکے بشاہدہ دیگرے سردر پی ہم نہادہ شروع بگریختن نمود و در اندک زمانے عاز فرار شیوع یافتہ ہمہ کس را
 اختیار افتاد سراج الدولہ کہ براحوال لشکر آگہی یافت و خوف عظیم از حریف مقابل و عظیم تر از ان از دشمنان فعل لاحق
 داشت و کتر کے را دوست خود سے انکاشت شدت اضطراب از جمیع تدبیرات دست برداشتہ باعنی از روزند کو
 کہ یوم انیس بود باقی ماندہ خود ہم رہگذا سے ساک فرار گشت و ششم ماہ شوال سال مذکور دسہ ساعت از روز جمعہ
 برآمدہ منصور گنج رسید بر چند تا کید نمود کہ ملازمان در منصور گنج ہجراست او قیام نمایند تا برای خود را سے کہ مناسب دانند
 بعد اندک تامل اعتبار نماید کے قبول نکردہ ہر یکے بعد کے متمسک گردید حتیٰ محمد ابریح خان کہ پدر زش بود سراج الدولہ
 پیش او ہم دستار خود از سر برداشتہ بر پایش گذاشت کہ درین وقت بر آ خدا دست از سر برداشتہ ہمیں جانیست
 و مردم را جمع نمایند تا اگر گریختن ہم صلاح افتد بطور مناسب میر آد خان مذکور نشیند و در با خواستہ بخانہ خود رفت سراج الدولہ
 بپاس شرفا سے مردم ہر کہ از وجہ مشاہرہ بلکہ بطور مساعدہ ہر چہ درخواست فرمان داد کہ خزاندہ راکتادہ ہمہ کس بہند
 و تائب و در خانہ باز و دستگیرندگان دراز بود در ان شب مبلغ خطیرے ہر کہ ہر جلد توانست برداشت و در خانہ خود بفر
 جمع نمود اما کسے بکارش نیامد وقتی کہ بذل اموال و در گذشتن از اند و خشن در ز و دبال سے با بست نکرد و دست دربان
 از اندا سے مردم باز نہ داشت آخر برادر العین خود مکافات ہمہ را دیدہ و جمیع مصائب و محن بر جان و بدن خود برداشت
 چنانچہ گفتہ اند بیت مہاز و رمند کے مکن ہر کمان کہ سر یک نقطہ سے ناند جهان چہ مگر لغتت پائے مردم ز جاسی کہ
 عاجز شو کے گرد آئی زیائے دل دوستان جمع بہتر نہ گنج چہ خرنیہ تہی بہ نہ مردم برنج چہ منید از در پای کاری کے
 کہ افتد کہ در پایش افتی سے چہ عدد و ریکو حکم نباید ہر دہ کہ کوہ گران و دم از سنگ خرد چہ مینی کہ چون باہم ہند مورچہ
 ز شیران جنگی برارند شور چہ نہ موسے ز ابریشمے کمتر است چہ چہرند ز زجبر حکم تراست + القصہ سراج الدولہ خود را بی یار
 و یاور دیدہ تمام روز و مضبور گنج گذرانید و شب شنبہ ہفتم شوال سال مذکور بقدر کے کہ توانست جواسر و اشرفے بالطف النساء
 و چرخے از زنہا سے دیگر کہ آہنارادوست سے داشت بسوار ک رتقہ و میانہ برداشت و اخیال را بر از احوال و اتقال
 ہمراہ گرفتہ و رتقہ آخر شب از خانہ خود بدر رفت و از راہ ناداسے و مکر اسے قضا راہ خشکے گذشتہ بہ مگوان گولہ تستان
 در انجا بر گشتی یکا کہ نامادہ داشت ہوا شدہ راہ عظیم آبا و گرفت اگر اندک دل خود تو سے داشتم بعضے حمائد داران ریزہ
 را کہ گمان رفاقت با نہا بود پیغام فرستادہ راہ خشکے سے رفت اکثر مردم بطبع لببار و قدامت حقوق رفاقت او بچراہ
 و با چند ہر ارکس بدر سے رفت و کے مزاحم او در راہ ہائے توانست شد بلکہ در ہر فرسے مردم با و پیوستہ کترت و
 جمعیت سے افزو دیکین کرا محال و یا را کہ چارہ قعدہ مید تمارک قضا تواند نمود غرض سراج الدولہ بر بچہ و شستہ راہ عظیم
 سے پیو و قبل ازین ماجرا ہنگام استیلا ع حرکت جماعہ انگلیشیہ بارادہ خلیک او و نہ منت خود بہ پلاسے خطے ہوتیر لاس

راجہ دولہ بہرام با شہ کام مورچال در پلا سے و در ساختن بانہا و آمدن سراج الدولہ تا
 پہلا سے بارادہ جنگ و نہر میت یافتن از افواج انگلیشیہ فرنگ مقرر شدن نظامت
 بنگالہ بمیر محمد جعفر خان و انتقال دولت از خانوادہ مہابت جنگ بدیگران

چون کار بجایک سابق ذکر یافت رسید ہر یکہ رائے اختیار نمودہ چارہ مدافعہ سراج الدولہ منحصر در بر انگلیختن جماعہ انگلیشیہ
 وید و بنو عیکہ توانست و دانست و ترغیب و تحریض آہنا بجنگ سراج الدولہ کوشیدہ مکتبہ سیشہ طاہرا بواسطت گماشتہ
 خود امین چند توروہ را کہ مہاجن عمدہ کلکتہ بود درین صرافت آورد کہ انگلیشیان را برارادہ مجادلہ و مقابلہ سراج الدولہ جسم
 گرداند و راجہ دولہ بہرام نیز کسے را برین کار متعین نمود کہ بندہ نام او شنیدہ و میر محمد جعفر خان ہمان میرزا امیر بیگ
 را کہ اندکے از احوال او و نیکوئی کہ در رسانیدن بعضی بی بے با انگلیشیان نمودہ بود مذکور شد فرستادہ احوال سلطوہا
 سراج الدولہ با خود و دیگران و اجتماع آرا سبب جمیع مردم برد فعیہ او با جماعہ انگلیشیہ طاہر نمود و بلکہ محضر یکہ سبب میر محمد جعفر خان
 بہر سردار اینکے از دست سراج الدولہ بجان آمدہ بود و دنتیار شدہ بود نیز نصیحت میرزا کا ذکر فرستادہ خواہان دست
 سرداران جماعہ انگلیشیہ گردید و پنچام داد کہ اگر شہا صاحبان اندک خرکتے ارجا سے خود و سہل جنگے با سراج الدولہ
 نمایند تدارک او بہر صورتیکہ دانیم ما خواہیم نمود و بانکہ توجہ شہا خلق علمے از دست اید او اضرائین ظالم نجات خواہد
 و وعدہ ادکے مبالغہ خطیر سے کرور روپیہ و دیگر توامنعات کہ بندہ را بران اطلاع نیست ہو کہ بعد و پیمان و بدریان
 آمدن مہاجان مذکور نمودہ ظلمہا نیکے از دست سراج الدولہ بر سببے کیستی و دیگران گذشتہ بود و چند ازان آراستہ
 یکیک طاہر ساختند جماعہ انگلیش کہ در شجاعت و پر دے نظیر ندارند کہ نیست کہ باشند شجاعت و مرصے جویا سے
 نام و نشان و شہر و تیسر اسباب مملکت ستان نباشد با شماع این اخبار و اطلاع رحالات باہم مشورہ نمودہ لمتمتات
 میر محمد جعفر خان در راجہ دولہ بہرام پذیرفتہ مہیا سے مجادلہ با سراج الدولہ شدندا چون ضابطہ این جماعہ و کل غفلانیت
 کہ بے جتنے معقول با کسے بر ہم زنند البتہ جواب و سوال با سراج الدولہ نمودہ جتنے معقول در بر ہم زن مصالحت بہر شہ
 باشند کہ بندہ بران اطلاع نہار داغلب کہ رنگ و تغافل در آدکے مبلغ تاوان کہ لیوض مال لغارت رختہ کلکتہ مقرر
 شدہ بود دست آویز جنگ و بر ہم زدن صلح شدہ باشد چہ شنیدہ شد کہ سراج الدولہ یک کرور روپیہ ضرورت قبول
 نمودہ اداسے آن برا و دشوار گشتہ بود بہر صورت بعد قرار یافتن ارادہ مدافعہ با سراج الدولہ کہ نل کلیت معروض
 بنایت جنگ با ہوا یکہ سادہ شست سجدہ جنگ گردید و سراج الدولہ استماع این خبر مضطرب گشتہ چارہ غیر از استرنا می ساختان ندید و از ررفق
 و مدارا در آمد اما سوکندید طبیعت بسلائے زجورت جگر خون کتم چہ بیک ساعت از دل بدر چون کتم چہ راجہ دولہ بہرام
 را مع اکثر افواج شہیتہ تا بہ پلا سے فرستاد تا تیار سے سنگر و مورچال و استفادہ اسباب حرب نماید او در اینجا نشستہ
 کار سرکار طاہر سے نمود و در باطن از کار ساز سے خود غافل بنودہ مباہلے عمو و موافق با جماعہ انگلیشیہ ہم از طرف
 خود و ہم از قبیل میر محمد جعفر خان استحکام سے داد و سرداران لشکر سراج الدولہ را نیز با خود متفق سے ساخت و بہر
 را بعدہ مناسب حالش ستمال و شریک مال خود سے گردانید و میر محمد جعفر خان نیز آمد و رفت و بار بار رفتا سے
 خود شروع نمودہ در ہمین کار بود تا آنکہ شہرت وار کہ ہمہ کس با اینہا گردیدہ کتر کسے از دل با سراج الدولہ ماند چون

و گر چنین بخوف شیخوئی که انگلیشیه بر شکر اوز دند و زخمی شدن دوست محمد خان
و مصالحه نمودن با سرداران انگلیشیه از راه خوف و بیم در نهایت عجز و زبونی

چون سراج الدوله بمکر دولت خود سالماً و غنائماً برگشت و دولت با بر دولت او افزوده زر بسیار و اسباب بی شمار از هر خانه
نجان و منتقل گردید مصلای آسب عین الکمال و مستعد پذیرائی زوال گردید و این ضابطه تهره دنیا است که هر چیز بهر گاه بچه
کمالیکه لائق دوست برسد بعد از آن پذیرائی زوالی که لازم آوست گردیده آن چنان نابود و مفقود گردد که هر چند مردم مستحضر
تفحص او نمایند اثری از آن پیدا نباشد تفصیل این اجمال و بیان پیدا شدن اسباب زوال بر ک دولت سراج الدوله آنکه
چون مشردر یک صاحب کلان کلکته که باعث خبک و فساد به سراج الدوله شده بود و مغلوب گشت خود را مع معدود کارهای
که باقی مانده بود دین بر جواز کشیده سید راج که کو شمع عمده کپنی انگلیش در صوبه ارکاٹ و کمن است رسانید و شاید بعضی دیگر
هم از سرداران جامه مذکور که با طرافت ملکیت بنگاله براسی کار و بار خود متفرق بودند خبر نیب و غارت کلکته و قاسما بازار
شنیده و بطوریکه توانستند خود را از مملکت مذکوره بفرار کرده بهما بخار رسانیدند در آن وقت کرنیل کلیف سالار فوج انگلیشی لازم
پادشاه انگلن و متین کو شمع و کمن بود و در آن روز با باقر انیس جنگیده ملک کمن را از دست آنها بر آورده و قلیل فوج
آراسته قریب یکصد و پلشن تلنگه دسه چهار کپنی سوار داد و لاستی همراه داشت و اعانت نامم و کمن سید محمد خان صاحب خبک
پسراصف جاه در مقهور ساختن جامه فرانسسیه نموده مورد الطاف او و مخاطب به ثبات خبک بود و در باب کو شمع و کمن
و صاحبان بنگاله که ستمیده و خرابی کشیده از دست سراج الدوله رفته بودند با اتفاق محمدگیر قرعه مشوره انداختند و
بر آن قرار گرفت که کرنیل کلیف بهادر ثبات خبک مع صاحبان کلکته و غیره بطرف بنگاله رود و بهر صورتیکه در اینجا صلاح داند
فکر کند اشتهن بنا به کو شمع بطور سابق نماید اگر آسخته و مروت میبایست میسر آید مضائقه نگند و اگر نغلبه ممکن باشد آن قسم
پیش آید کرنیل کلیف مع اصحاب کو شمع بنگاله از مندر راج بسوار سراج جازات با فوج و اسباب حرب انچه در آن وقت
میسر داشت نصفت نمود و متصل به کلکته مدد دیا که مشهور باب سیاه و محل اتصال مهابگیر تے بر بامی مشور است رسید
جهازات را التکر کرد و چون سزوران این فرقه نهایت دانا و شجاع و مستحضر کاراگاه نمے باشند بیغام مصالحه سراج الدوله اذ
عذر تفصیلات مشردر یک خواست و چند یک رویه بشرط دادن حکم اعدا که شمع در کلکته موافق وضع سابق و بر حاکم
غبار لغات از نیابین تعقل می نمود سراج الدوله که سفیه ترین مردم و مصالحان از خود هم سفیه تر داشت و بر آداب حرب بمن
جامه و کمال دیر سکه و شجاعت و دانا می اینها مردم به خبر مغرور اینجارا اگی نبود و اکامان را مجال بود که نفسی توانسته کشیده
و گفته آنها را کسی نمی شنید و اجمال هم که می شنود اعیان ملکیت خود از دست او بجان آمده و ایمان استیصال او بود و دند
مصلحه کس نمیداد و اعیان اگر کسی ازین مقوله چیزی میگفت ابلهان بجز و مغرور و مصالحان بی شعور حلقش چنان مشردر
که از گفته خود دست کشیده و توبه میکرد و کباز از آن حکایت نمکند تا آنکه ثابت خبک بر احوال عظمای مملکت بنگال میسری
آگاه و از وقت دستار خود تلنگ گردید و غم رزم را جزم نمود و جواز تو بماند را محاذی محل اقامت نامک چند در دریا
آورده و لشکر نموده شروع با تش بارسی گول توپها فرمود چون تزلزل در لشکر نامک چند احساس نمود فوج را از استیم توپها
لائق خبک سیدان در جاسی مناسب بر کنار دریا فرود آورده و با فوج نامک چند متقابل و تا آنکه بنیاد نهادن ابله جان

میردان علی مع خاص برداران و میهن لال مع خاص رسالہ و میرزا رمضان نے برادر شوکت خبک باہر اہمیان بے تحریک آلاست
کارزار راہ فرار گرفتند و سیف الدین محمد خان کہ قائم مقام ملے شدہ بود چراختہا خوردہ برگشت و از برق اندازان کسی فاقش
نکرد شوکت خبک فوت الحواس با پانزدہ شانزدہ کس استادہ بود کہ کلکہ بندوق بر سرش خورد و جان بجان آفرین سپرد
و سپہ بیچی و دستار زعفرانی کہ بر سرش بود بر زمین افتاد و کسی آنرا برداشت بندہ راہ خانہ خود و خد کس نگیریم کہ فہلش
ماندہ بود ند برگشتہ ہر یک را ہی گرفت میرزا تغیر برادر کرم افند خان امیر خانے کہ رفیق میر محمد جعفر خان بود و عقب فیل لال
شوکت خبک تاختہ خود را نزد یک رسانید و میرزا رستم علی اسر آقا صادق ہمشیرہ زادہ امام قلعہ خان مرعوم را کہ در
خواہیش نشستہ بود بے خبر از طرف پشت نیزہ خود کہ بر سچے سے نامند بر شانہ او چنان زد کہ برابر لشکر گرویش
بر آمد و گفت یراق را بہن واگذار میرزا سے مذکور کہ واقع رستم زمان و از نیکیان جہان مومن پاک اعتقاد صاحب
صلاح و سداد مجمع محامد خدا داد بود در خواہے برگشتہ مسند نشست و شمشیر کشیدہ چہم را پیش طلبید و گفت کہ بدعا و
غفلت نیزہ بہن زدہ لاف بہادر سے دارے ما یراق را نہ برای آن بستہ ایم کہ در چنین اوقات مفت با مثال تو
بدیم بیشتر بیا و یراق بگیر میرزا تغیر جرات یافتہ بجائے خود استاد و فیل بدستور یکہ فیل بان سے راند بیشتر رفت
چون شام قریب شدہ بود کہ امن خبک طے شد کہے تعاقب کئے نکرد و رعیت ملک پور نہ ہم جرات غارت داشت
مردم ہر یکے را سے رفتہ بجا نہائے خود رسیدند بندہ و برادر بندہ مغضوب طرفین بودیم شوکت خبک ہی گفت کہ بعد
از فتح ازین پردہ دیگر ملا زمان خود کہ بالیشان پیوستہ اند و اہم فہمید و سراج الدولہ سے گفت کہ شوکت خبک چہرہ ناچہر
است بہن ہر دو برادر نہائے فنا و دہج جدال و غنا دندہ اند و بعد فخر ہر دو را سزاوار ہم رسانید یکبار در لشکر رستم
از سراج الدولہ متضمن عنایات و ترغیب ترک رفاقت شوکت خبک و توسل و وصول ببلشکر خودش باہر دو سہ میدا
جواب از خوف غار ان نوشتم و زبانی پیغام دادیم کہ درین وقت اگر ترک رفاقت کنیم صاحب برا چہ عہد و خواہد بود
خلاصہ نقی علی خان و حبیب بیگ را خود بعد دو سہ روز جو یا لہ بر کسوار سے و خرچ را سے دادہ با خراج از کرم ناسہ مان
داد و راجہ مومن لال را بر کھنڈے اموال شوکت خبک و بند و بست پورنیہ فرستاد و میر محمد کاظم خان را نیز مستثنی اجہ
مذکور نمود میر محمد کاظم خان چون داماد خالہ فقیر بود التماس نمود کہ غلام حسین خان اگر زندہ ماندہ باشد مع مادر و عیال و
اطفال خود و عیال برادرش نقی علی خان در انجا خواهد بود بارہ آنہا حکم بہاراجہ مومن لال شرف صدور یافتہ تا موجب
شرف سار سے و انفعال من از رو سے آنہا نشود با فضل الہی مومن لال را فرمان دادہ گفت کہ مادر غلام حسین خان بہن
نیت کہ با میر محمد کاظم خان بہادر قرابت داشتہ باشند عہد من نیز بہت و من اورا بسیار دوست می دارم باید لغر سے
از انہا کردہ و دشتک راہ دادہ بخوبے رخصت کنی تا ہر جا خواستہ باشند غارغ البال پیوند بندہ بعد و رو و بجانہ خود رسیدن
خبک احوال والدہ را تغیر یافتہ بہ تسکین خاطر ایشان پرداخت چون حواس او شان از انتشار برآمدہ بحبیبیت گرا سید
التماس نمود کہ بالفعل در گوشہ بایستہ تا بعد ازین چہ شود سعد و ذکر کہ ناموس و پاس شان ضرور است ہمراہ خود گرفتہ
مع والدہ در گوشہ پنهان شدیم و رقعہ بمیر محمد کاظم خان نوشتم ایزد تعالیٰ آن مرحوم را بیا مرز و چند سواران ہمراہ سے
خود را مع جواب رقعہ فرستادہ لتلی بسیار نوشت و صبح آنکہ روز سوم از خبک بود ہمراہ راجہ مومن لال وارد پورنیہ گردید
در خانہ فقیر فرو آمد و ہر چہ دست قدرتش سے رسید در لے و حمایت فقیر کوشیدہ ساسے جمیلہ تقدیم رسانید

دعوتِ حرمِ ساروت سیدہ اُدگیر حاصران درجیہ دو اسحاقہ نشست شکر اسے سحرا آوردم و کلمہ کہ اگر ایقده رود کہ ملتے مادہ
 حکمتِ مگر در سببہ یکجا گشتہ این اعمق را الطوریکہ میر آید ہا میدہ و در اسراج را یکجا و مرتبہ مایدہ نمود و در سنت محمود
 مایدہ یکجا مایدہ و راست میر آید و این را گشتہ ارد در وقت در شکر سپاہ کہ طرف راست و چپ سبک نیم کرد و ہوا در
 ملتے ملتے مان و صبح و سواں ہا سحا نمود و نمود چون اسوہ معسر سیر و ن دفع دیدیم کہ سچ حال مارو کار گدا رعان و
 صیب سبک و دھم سیدہ حال و سچ سدا افتد و میر سلطان حلیل حال و صبح سرداران استعمال پیغام ثانی شکر شکست جنگ
 با سختت بیار و دہ نوکس سودا و نصف جیل پیش رو کا سحر اسے نام سپودہ و عفرہ لشکر سراج الدولہ سیدہ
 و شکستہ اتانم سے پیر و دس دور و سہا افتادہ ام الحال بنا مائے تو ارم رسیدہ و شکر سوکت جنگ را در عفرہ تفرقہ دوم
 و دہ شتم کہ سرداران حمد سپاہ سح سواران سپاہ را بریاں حمل حال بنا گشتہ و مرست تو با و مال و سدوق طرف
 سراج الدولہ حور دہ اگر راہ ما سدا امان و حیران تا محمود حو اسید رسیدہ یاد راہ نام حواسد گردید و سام سیدہ
 سیاہ دھن باقی ماندہ ارال از طرف مشرق حواسے داد و سچ سوکت سر سنا حواسے دت با سحا ابدت را اگر دت چگونہ
 حواسد رسیدہ و معاملہ سچ حواسد اسحا میدہ و اسستم کہ سوز و شکر این سبک سر تا م شکر لیسو رستے اس ایلیم لشکر حو سپودہ
 و عفرہ سرد شکر یک حواسدہ صورت سرتیستے روی نایدہ شاید کا سچ اپیش ر در گتم کہ سوکت جنگ را را آرد و دہ سوار
 گردام و در دس مائیم یک حواسدہ سرد و حو اسس کہ رسدیم دیدیم کہ حوسر شش رمن بہر و شکر لیسو سواران سائر و
 تو سحا و دس مائیم سبک لایعل رسیدہ و دس سبک سراج آسفتہ سرد سارا ر حواسد سارا و در میل سارا
 شدہ مرم ز با س کہ سر یکے عفرہ و اہل شکر اس درجیہ سحا مائے حواسدہ بودہ و در عفرہ الاحوال بیار شدہ و سببہ سبک
 بریاں حواسدہ و حواسدہ و دس ران راں اولج سفرہ پیش و اسراج الدولہ بر دیک تر گردید ہا سے ماکید
 نمود ما را حواسے حواسدہ انا سچ اس دہ دم راہ میر و مار و دست سرد و سببہ سحا گدا استہ بیل را نو حیت سفرہ
 و سدا علی الاتصال تکیا سے ماندہ تا نہ صورت این سے حواسدہ لبت گرتے سادہ حواسدہ ہر حیت سے گردم سو سے
 بہ حسیہ ماکہ ار و در دیدیم کہ حواسدہ جیل راہ ملتے نمودہ چوں بر دیک نوع سراج الدولہ رسیدہ آد و کل غنم بر دیک کنار
 جیل کہ طرف لشکر سراج الدولہ لودمانہ حال حور و رانہل را حواسدہ و ارال طرف مردم سراج الدولہ حواسدہ
 اسہارا سادہ سدا ق و حواسدہ نمودہ و سببہ سحا ساحتہ و اکثر مردم ارال و ملتے حواسدہ کہ سدا لشکر سببہ
 و در اسحا ہم ارجوب با حواسدہ کردہ و دگد شدہ مانکہ میر محمد عفرہ حال و دس محمد حال و میر کاظم حال و عفرہ حال
 سپہاں حواسدہ و لیسو حواسدہ و سببہ سحا ساحتہ سراج الدولہ لال لودہ پیش تانہ و کار سرد و سببہ سحا
 کہ لیلیم مردم سفرہ مایدہ لودہ نام ساحتہ پیش گدا اسسد شج عبدالر سیدہ نو کا سچ حال یا در دھم سیدہ حال حلیف
 الو سراج حال تو را سے داد و دلا و سے دادہ شرب مانگو اور گدا سوسدہ میر سلطان حلیل حال سرباں حواسدہ
 ملتے ملتے حال و سببہ سبک کہ دال سداں حواسدہ اسادہ لودمانہ کہ حواسدہ حواسدہ دست و دست محمد حال
 و سببہ سحا افتادہ چوں آسا لودہ رمدہ مایدہ کار گدا رحال دلا و ریا نمودہ و رحما سے گران سرداشت چوں سے
 مادہ با چار شج حواسدہ مائیم و سادہ کار گدا رحال محمود و سببہ سحا اسداں سببہ سحا سببہ سحا سببہ سحا
 حواسدہ سببہ سحا سراج الدولہ سببہ سحا سببہ سحا سببہ سحا سببہ سحا سببہ سحا سببہ سحا سببہ سحا

و صاحب نشان زر تار سے بود و شمع لال کہ دیوان قدیم ابو بود و سیف الدین محمد خان نوہ آقا علی گما کہ بجا سے لالی ہزار
متر گشتہ بلیہ ہا سے برق انداز برادر سے ہزار سے مغضوب مذکور لیر کر دے گے او معین شدہ بود و دیرا و حقیقہ خوش
میرزا رمضان نام کہ دے علی خان بہادر جبارت خلیک خطاب و سہ چار صد سوار بہرہ داشت در میان مورچال مثل صید
و شتہ گردیدن گرفت و نیز عم خود گویا انتقام مورچال سے داد عمر خان نام جماعہ دار سے کہ افغان کمن سال آوردہ مسہ
سیدمان خلیل خان سردار معتولی دنیا دیدہ آزمودہ کار بود و نیز مع جمعیت خود کہ قریب بقصد و صد سوار خود اسند بود و اتفاقاً
در ان وقت بہرہ بود درین عرصہ ہم انواع خوشی و کج خلقی با ہمراہیان سے نمودن لٹی از روز چون بیکہ نشینت در میدان
آباد سے منہار سے لشکر سراج الدولہ لیر دار سے راہ موہن لال دیوان اور در سید و اعلام آن لشکر بر پا کردہ دیدہ از دور
مشاہد میشد و فاصلہ بین العسکرین از ہر سو قریب بد و کردہ بود سیام سند شرف تو پنجانہ دوستی از سببہ استی نا کردہ کار
با ہمار جلا دست و جانفشانی خود از مورچال بیرون رفتہ در میدان قریب بہ ہم کردہ دور از مورچال مع کل برق اندازان
مغرب رویہ مقابل لشکر سراج الدولہ ایستادہ فاصلہ ایک و نیم کردہ گذشت فو عیکہ در میان جھیلے دامنے ناندہ ہر جیل
مورچال برآمدہ ایستادہ بود و بین لشکر سراج الدولہ از فوج سہ داران و سواران لشکر شوکت خلیک جنوباً و شمالاً مقابل
و فاصلہ دو کردہ و در میان جھیل عظیم داشت را جہ موہن لال اتفاق میر محمد جعفر خان و دوست محمد خان دیر محمد کاظم خان
و دیر خان و اصالت خان سپہان عمر خان و شیخ زین محمد و دیگر سہ داران خیمہ ہا را لیر دریا گنگا بر پا کردہ خود مع سوار سپاہ
و تو پنجانہ لشکر را مرتب ساختہ بنا بر احتیاط مستعد ہوتا و شروع بتوب انداز سے نمود گولہا بنا بر بعد مسافت اکثر جھیل
سے افتاد و بعد از دو سہ ساعت کہ توپا سے کلان رسیدند و آہنا را سر سے دادند بعضی از گولہا متفصل ہو چال و چنانچہ
یکے دوسے در اندرون مورچال ہم میر رسید ہون گولہ اندرون رسیدن گرفت شوکت خلیک ہا سے و مراتب را از نزد خود
و در ساخت و فرمود تا بخوانند و نوکران کہ ناچار بہرہ سے گشتند بنا نہا خلیک سے نمود کہ تک حرامان ہجوم آوردہ ہنچو ہند
مرآئشانہ توپ گردانند و دم متفرق دور دور سے گردیدند باز ہم راستہ بنزد و یکجا سے آسود عمر خان جماعہ دارند کور ہمار
نمود کہ نواب سلامت این صفت جنگست و من بہرہ آفت جاہ جنگا دیدہ و جنگیدہ ام جنین جنگا را این قسم نئے جنگند فوج را یکجا
و مرتب نمودہ مقدمہ و جاہین آراستہ توپ و تو پنجانہ دستی را پیش و گذارستہ باید بمقابلہ خصم شنافت و پادار ہا باید نمود تا
فتح و فخر جلوہ گر آید بر آشفتمہ جماعہ دار مذکور سرزنش نمود و کا صفہ را غش دادہ گفت من خود سہ صد صفت جنگ جنگیدہ اسم
تعلیم کسے در کار نیست بیچارہ خاموش شد درین اثنا ہنوار سے را فرمود تا رفتہ پیش جہان یار و کار گذار خان و جمیع سرداران
بگوید کہ انہا سے دشمن سے نماید و شما مجرات و یورش نمی کنید بر آہنا بتا زید سوار رفت و باز جواب آورد کہ با این فوج
قلیل بر جنین فوج کثیر و فراحت گل و لا سے جھیل یورش نمی توان نمود و مترون بمصلا ح میست ہر گاہ آہنا یورش آرند
و این گل و لا سے را سطلے نمانید و صد مات تو پنجانہ کشیدہ نزدیک رسد آن وقت انچہ از دست بر آید بہ عمل باید آورد کہ این
غینت ہست آزر دہ و آشفتمہ گشت و سخنان نا لائق بر زبان راند و گفتہ فرستاد کہ نامر دے چہ سے کنید بلا باید نمود
سیام سند رہند و سے تو پنجانہ من برآمدہ بیرون مورچال رفتہ و شما ہمہ با سخن ساز سے سے کنید اما درآمد و رفت
یکبار دو پہر روز گذشت بینام دیگر کہ رفت تاج لہش آید عرصہ سے پایست چون ٹٹش روز بلسے ماند ہوس رفع خیال و
کشیدن بیالہ ہا سے سرشار و سرش چھید و میل محبت نسوان مغنیہ عثمان خاطرش بطرف خلوت کشید از فیض آید

بوده اند بنا بر کینه اسب کوچ که از عهد صاحب زادگی بسبب بعضی نافرمانی که حسب الامر آقا سکه خودی نمودند داشت شروع نموده بود
 را در خیال و آندوه خاطر ساخت و میر سبط خان و حبیب بیگ و بعضی متوسلان قدیم عهد صاحب دگر گشتند که سبب غله سبک نهادند و
 و در وقت اغره فرست خود و امتعاجارچ آنداد و عزل شان سید اشتد تر غیب در آن کار بلکه خود هم که
 در فکر گرفتن صلاح و خدمات و جواهر و اقبال بود و آندیده و بعضی اعیان بآنها نمائید که اول فکر
 آقا نمائید بعد از آن تحصیل قیل و جواهر بر داریه اما سکه سکه انداشت روزی اراده مقید
 تو چنان دستی و صاحب جرات و پرورد و لغت پرورش بود و نشود و بنده و برادر بنده و نقی علی خان
 و برادر که رفتن علی بن برادر سکه استناره نمود بنده و سکوت و رزید و خیر سکه گفت مبالغه نمود و قسمها
 باشد که بنده گفت انقدر باید دانست که سبب نفرت مردم از سراج الدوله با وجود حقوق چندین ساله مهابت خلک و
 بشا غیر ازین نیست که مردم از دست سراج الدوله و بر جان و آبرو سکه خود مطمئن نیستند و شمارا ازین بد بهای معر امید اند که
 به سکه که شایان و گران به بگویند آمار سده همه از شایان و سراج الدوله را خواستگار
 بنده نمود و قیل و نقیر عنایت نمود و در غصه که در چند روز سراج الدوله سفینه نادانش باز بر سر
 سراج علی را قلع نمود و بر آگنده ساختند و شوکت جنگ پیاده و سواران برادر سکه علی
 سپرد و روزی خود سوار شد و بر خانه اداخت بعضی برادران و همراهمان که با او مانده بودند
 محمد سعید خان و سکه علی خان برادر بنده و بر در خانه اش رفته و دست او گرفته آوردند و سراج
 کینه محمد سعید خان و دیگران در شفاعت مبالغه نمودند و بنی شینند آخر محمد سعید خان بر آشفته
 این قسم نمی کنند بخون آزر دگه عامه سپاه و اجتماع آغایر حمایت علی و بر صورت از ضرب
 و اسباب و احوال و اسب و قیل و ضبط نمود و بعد چند روز از او راج زن و فرزند اش مار سکه
 سکه رو پی خرج راه داد و بر کشتی نشاند و از دنیا سکه که سکه گذرای سده بطرفت برنگر
 کشاده همه را از خود آزرده می ساخت بزرگان خود را بر شستی یا دیگ و دانا سراج میگفت روزی
 در زمین در بار که ملازمان بسیار شسته بودند میگویی چون کار گذار خان لعین فتح بنگاله سپاه و دو ماه
 کار گذار خان بیچاره که جوان هو شیار و مرد بکار سکه بوده است حیران شده و گفت بلی ولی
 چندان بدست خواهد آمد که انقدر مبلغ گرانی نخواهد کرد گفت بخیر این کار مهابت جنگ احق بود که مردم را مال غارت معاف
 می نمود من پر کاسه به سکه خواهم داد روزی دیگر میر سبط خان که نوب داری نواب گنج و سر نیو و غیره براسه تخیر
 رنگ پور دیگر جایا باد شده بود عرض نمود و بر عرض نوشت که نواب عالم نپاه سلامت این لقب را پسندیده و حاضر علیا
 دار و فرمود و یو انخانه حکم داد تا چون باران بسین خطاب بجزا مردم میکنانیده باشند و تحفه ترا که نشانی
 عرض کند معنون آنگه چون جناب عالم را مردم نواب عالمیان ماب و خطوط و اخبار سکه
 آن جناب دارم خود را خطاب عالم نپاه مقرر نمودم امید دارم که مرا بسین لقب خطاب یاد فرموده باشند و نذر مبارک باد
 این خطاب که خود براسه خود مقرر ساخت یا زده اشترافه برای عا و الملک فرستاد و بختیار الدوله و جلال الدوله که مر می او
 بودند نوشت که هر که غیر این خطاب بسین خواهد نوشت خش را لایه نموده و جایش بخوانم نوشت
 نقل باین خوبه و با آنکه زان

بانیان یا مالداران و سب سے مانگند و بخوسے مستوع مگر داورا بطوریکہ تو انیم و دایم از سر خود و در گردانیم نہ آنکہ محبت بعبث بلع ملک و مال مردم در منازل و مجادلات کشائیم و خود را و دیگر خلق خدا را در ممالک و بلایا اندازیم خانہ مفتیان سبے ایمان خراب کہ بٹوسے طمع و بے رانی اینها عالمے در بلا افتاده و سے افتد اللهم احفظنا و سائر المؤمنین من شرور الذین یوسوسون منہ صدد الناس من الخبث و الناس) القعدہ سراج الدولہ چند روز در ملک توفیق نموده و اموریکہ از خرابی بیوت و انداد و اہزار بے گناہان و بناسے بعض مفاسد دیگر کہ بزرگم خود معاش سے شرم و منظور داشت بطور سیانیدہ سالما و ناخامگز و دست و برگشت و مالک چند دیوان را بجر بردوان را کہ دینکی بود برای خود مغرور و در جمیع امور سبے شعور و از جوہر شجاعت ہم محرم و چنانچہ روز یک بردوان کہ مہابت خبک بمحمور و شہا شدہ بود اگر سیمتہ نزد راجہ خود رفت با وجود استعان ذکر و سجنا طنت و حراست کلانہ تقین نموده با پنج ہزار سوار و ہشت نہ ہزار پیادہ در انجا گذشت و ہمیشہ بامیر محمد جعفر خان و رحم خان و عمر خان و لیسٹن زرخان و غیر ہمارہ راجہ دولہد رام و دیگر سرداران آبر و طلب و جکت سیٹہ وغیرہ اعیان شہر استخفاف و اہانت بیش آمدہ ہمہ را بوجہ بجائی آوردہ بود کہ از زندگے خود ہم کس میرا بمرگ سراج الدولہ امیدوار بودند و با برک پوی عداوت سراج الدولہ از دستہ شام نمی توسل جستہ بہ صحبت محمدان پیغام میدادند کہ ارادہ یعنی و خروج نماید و ما را خلص و رفیق خود داند خصوص میر محمد جعفر خان کہ زیادہ از دیگران درین کار ساسے بود و جکت سیٹہ ہم بکمال اخلاص و دین باب امانت و دلالت می نمود چنانچہ در احوال شوکت خبک بندہ راستہ میر محمد جعفر خان بہستیصال سراج الدولہ از اعراض سلسلہ او کہ بشوکت خبک میر سید فضل بومنوح انجاسیدہ درین صفحات نیز سیرایہ نگارش خواہ یافت اکنون تہ احوال خسران مال شوکت خبک بنا بر انتظام اخبار و سواسے کہ از پہلو سہ حاکم ماسے اور و منی و زبان قلم میدہ تا ناظران را انتظار سے و اہاسے در حال او و انجام کارش نمایند

ذکر چند روزہ امارت شوکت خبک در پورنیہ و بدست خود بلا بر سر آوردن و خود را و عالمی او در بلا افکندن او و بطریق حماقت با ذاتی و اغرای شوم طبعان خوش آمدگو

در اوراق سابقہ احوال رحلت صولت خبک و نشستن شوکت خبک بجا سے یدر و پہلو تہی کردن فقیر از رفاقت سہمیتہ بدیرفتہ و اشعار سے بان شدہ کہ احتقر اعیہ بدر رفتن از قلم و پورنیہ داشت بسبب اندیشہ از سراج الدولہ کہ برادران کو فقیر میر عبدالوہاب و عمو سے بندہ را از عظیم آباد اخراج نموده و موسم برشکالی رسیدہ بود بدیر رفتن از حد و او کہ پانزدہ شانزدہ روزہ راہ طول داشت منتظر نمود لہذا از معبر گذر ہ کہ برگشتہ در پورنیہ اقامت در زید دوستان نادان بعد چند روز مبالغہ در ترغیب رفاقت شوکت خبک نمودند فقیر میر خدیوہ را خواہ سہ سے نمود و می گفت کہ صحبت منی بلا و در خراب گرفت و پایان کار او بخوسے نخواہد انجا مید اکنون کہ در گوشہ خانہ خود نشستہ ام از شہر و ابلہ یعنی سراج الدولہ شوکت برکنارام و در صہرت رفاقت ہر ہف سہام آفات و آلام از ہر دو طرف خواہم بود مرا حماقت داند و زیادہ تر بخاند سوسو نمی کردن خان بیہودہ مثل آنکہ مرگ ابنوہ جینی دارد و اشتالی ذلک فقیر را در سبہ خاطر سید شہنشاہ چون دیدند کہ بندہ ہرگز نگفتہ انہا نمی پذیرد و روز سے آن سفید مغرور را خدای داند بچہ تقریب در خانہ فقیر فقیر آوردند و او را محک ترک انجوا بندہ نمودند بندہ ناچار شد و بیایقین دانست کہ اگر الحال زیادہ استادگی نماید بلا سے سیمہ لغت خواہد بود و از انچہ در آخر کار سے ترسم اول رو بخوابد نمود و با من نہ بفرمان برادر سے کاوشہا می سخت خواہد کرد و سارین ناچار گشتہ تن بر قیاس

بہلجا سبک و ما داسے خرب و ششاسیر از اسجا بر خاستہ اور مساکن و یرینہ خود کہ در ستر و شستند آمدہ اقامت نمودند و قلیلی کہ مانرہ بودند
 بشا بدہ محاصرہ آواج سراج الدولہ منظر شدہ نہ ستر علی کہ سرمانہ فسا و مدار المہام بے گسپی بود و دست محمد خان و رحم خان
 و غیرہا سرداران نوج را بطبع نمود و پیش سراج الدولہ عذر خواہ تقصیرات خود گمانید و بساطت آنها بدر رفت و اموال خانہ بی گسپی
 انچہ بود سیاحہ شدہ و غنیمہ خزانہ خانہ سراج الدولہ گردید و آن زن ناقص فطرت بشوئے عداوتیکہ با خواہر زادہ خود با وجود اولاد
 حے ورزید و بیکافات رضا دل خون ناحق حسین قلی خان و دیگر اعمال تبیحہ گرفتار آمدہ از اسباب غرت و زور و دولت عمار
 گشتہ در گوشہ نشست و بی بی را انچہ را سراج الدولہ بوجہ چند ترسایندہ با دختر بیوہ او کہ زن اکرام الدولہ برادرش بود عقد
 بنام خواندہ و را بچہ بیگم از اکثر صدقات او محفوظ ماند و میر محمد جعفر خان از بختہ کر کے معزول نمودہ میر بدن نام شخصہ را کہ رفیق
 حسین الدین خان برادر زادہ حسین قلی خان در ہما گیر نگریوہ طلبیدہ خدمت بخشیدہ داد و پیشکار دیوان خانہ خود موسی
 را خطاب مہاراجگی و منصب پنچہار کے و نوبت و پاک لکے جہا کردار بخشیدہ مدار المہام و مرجع انام ساخت و درشت گونی و فحاشی
 و استہزا و تمسخر ارکان دولت و اہلایان مملکت خود از ابتدا شیوہ او و موجب نفرت طبع مردم از دہو و بصرہ آمدن سیر و
 مذکور و موسی لال بار قفای مہابت خبک و رؤسائے یرینہ در تنفر و تو حش جمع سرداران افزودہ کینہ ہا اشتداد یافت
 و غیر از سفلہ چند کہ بدولت سراج الدولہ اقتدار یافتہ بودند ہمہ را دفعیہ سراج الدولہ پیش زہاد خاطر گشت و بدعا و جلیہ و دغا در
 فکر بر انداختن بنیاد دولت او شدند و یرین ضمن سراج الدولہ ارادہ اشتہار ملک پورینہ از دست شوکت خبک بر شوکت خبک
 در باطن خود مضمر ساختہ بطرف راج محل نہضت نمود با ستماع خبر نہیہ او با بر راج محل اضطراب عظیم شوکت خبک و اولیاء
 دولتش رویدادہ نہایت تشویش عارض اعلیٰ و ادے گردید شوکت خبک چون سنوز خندان مشید الارکان شدہ بود در جو
 صلحا و اتقا نمودہ ہستہ عاسکہ دفع بلا و برگشتن سراج الدولہ از ارادہ کہ داشت میکرد ناگہان سراج الدولہ خبر رسید
 کہ مردم را گرفتار کشن بلہہ سپہ را جہ بلہہ دیوان شہامت خبک بجا گیر نگریوہ بود ندکشن بلہہ گرختہ خود را بکلکتہ رسانید
 و مسٹر ڈریک صاحب کلان اسجا حمایتش نمودہ نمیکند از سراج الدولہ از استماع این خبر ترک غریمت منازعہ باشوکت خبک
 نمودہ معاودت بر شدہ آباد و شروع مخاطبات و معاہدات با مسٹر ڈریک نمود تا آنکہ از مکالمہ و مراسلہ کار بجا دلہ اسجا
 و سراج الدولہ شکر کلکتہ کشید *

ذکر شکر کشیدن سراج الدولہ بر کلکتہ و مغلوب شدن مسٹر ڈریک صاحب کلان اسجا و غارت
 شدن معمورہ مذکورہ و بدر رفتن مسٹر ڈریک با معدودے از انگلیشیہ و گذشتن سراج الدولہ
 نامک چند دیوان را جہ بردوان را بجاخت و حکومت کلکتہ * * *

سراج الدولہ کہ دو دخوت در دماغش پیچیدہ از طریقہ خرم و احتیاط بفراسخ زور افتادہ بود و داعیہ پیچیدن با انگلیشیہ جزم
 نمودہ براتش طیش غلطیدن گرفتار رضا و سرداران یرینہ مہابت خبک را در حضور و مجال نفس کشیدن بنود و اکثر کے
 بنامیر بے آبر و بے خود و بصرہ آمدن ارادل و سفہا و اہل زوال دولت و اقتدار او بودہ اند در تدبیر این امر نوعیکہ مناسب
 و مقرون بصلاح بود بر زبان می آوردند و او نیز از ہینا جنسے می پرسید و کسانیکہ خیر و مخلص او بودہ اند اکثر کے خفیت
 و سکس از قانون مشاورت و اہانت را کبر محل دور تر و بدولت عا جلیکہ میسر آمدہ مغرور بودہ و سختی خلاف رضاے او

نہد و قسم نہ کر داید و ہمراہ خود مبارک کتب و دستخط نامہ لکند و عہدہ دار گماں رنہا سے جواب دے اندک مرگ و احوال او
 اریں اراطلال بچہ صورت مقرر گشتہ مرگ طبیعت و بیایہ کے درعناہ سرواںش جواب دے و مادر مبارک حروف و کتب کہتہ جواب
 سروریکہ برای او معدد شدہ است انکشاف آن سے ناید و سرحد او کویدے کم و کاست پیشیں آئندہ ناید گنگ
 نور محمد علی لئی حسب الامور حدت آن بزرگ شافہ حسب الامر سجاد و درگشتہ پیغام گزار کہ چین فرمودہ انداد و ساء
 و رسید ان حکما انفعال کہتہ نمی شود و سرورایش ہمایہ کے سیرے سیرت او از دست نوکران اوست اردست
 لارمان صحیح و صمیمیہ ہے خود کہتہ و اہدہ و استماع این خبر سید فاضل مرحوم مرحوم سہ سال قبل ارکتہ سنی تھا
 اراطلال فرمودہ او دچانچہ اول مال شہزادہ آدہ

و م سخیل اتقیائے مومنین و رندہ اصحاب یقین حابے بیع الدین اطلال بقدر
 علی رؤس المسلمین طلال و ستقام اس رحق التحق زلالہ

و ہی از متوطنین سرگشتہ سرکار سائل و از حاکم اتقیائے رباں و عزت گردیدگان با نام و نشان بہت تحصیل علوم متداولہ
 بود و در مراحل رد گشتہ رادرد اطلالی و مجاہدات مانع امارہ ہمودہ اگر دہشت و عاصم محمد حرم مرحوم کہ در کویس
 حال و فعال بود و سرورہ سببہ شہریدے رحمت و عاصم مرحوم درست ہمودہ در محبت اہل بیت شہر گردید و لغات
 حاسبہ احمد علی و ابا دوسلو کے تعمیر مرحوم کج و ریارت عنقات عالیہ سافہ وقت معاودت اسکا زیارت ہشتہ
 علیہ رضویہ علی ہسراہا السلام سیر سرف گشتہ احوال دروہ مصطفیٰ آنا کہ ملوک بردہ اوست ناخیال و افعال جسے سرد
 لغاتے محسوس است از لہجہ و حدیث و تفسیر ہایب اسما و ارتقیات سیرنگاہ بہت افاضل عصر او را در مرکہ
 مصلحت شہزادہ شہنشاہ محمد علی مرحوم ہایت احسان سے ہمودی فرمود کہ نام عظیم آبادت و یکا حاسبہ بیع الدین و
 برای جنتس کارمارس لوطین خود سے آدہ محسوس کہ طاقات سحر و سحر کو رختہ و دوجہ نامرور و اہت شاعر
 و دہ رجعت ہایت وقت و دہاغ فرمود و درویش اوقاب سرفیس سعادت و طاعت الہی جسے رود و گاہے
 مارشک کہ عمارت ارتقدہ پندہوت لہ اوقات دکمال انتقام و انصاف میگدراہ و در احیان معاشرت ہایدہ
 کہ نئے طواف سحر سرد و ہستی از سن ہوت سہدہ ہاسد سس برایش ہستاد رسیدہ بسیار ماضی ناید کہ عمر
 سچ یکے ارایہ ما علیہم السلام باین حد رسیدہ و عمر من میدام چرا اسید و رار کے یافتہ ایرد لغاتے او را حین
 را خلاصت گندار کہ باعث سرول ہرکات اسکے و یادگار اسلاف کرام اند

ذکر جلہ سیراچ الدولہ پرسد ایاالت سگالہ و بہار و اوٹریہ و سو اخی کہ در ایام دوش رو کمود

سراج الدولہ لکندہ جواع از ملو قمریت و مسد نامت ملوس ہمودہ قلیلیاروح را فرمان داد کہ رفتہ حالہ اولی گشتہ
 روہ سہامت جنگ و دہر کلاں مہات جنگ تا از موسے قلیلیار کوہ پختار قلعہ سکونت کرے پھر در آمد و دگوئے نشاند
 و احوال او را بقیر تعلیم صط ہمودہ در محل حمانہ دولت عاتہ و سار دہقا سے لے لے گشتہ بچہ دوش مہات جنگ
 تا کہ ردا سحیر فرمودہ رفاقت و حکیدل اسراج الدولہ اران رن اخی گردنہ بود و عاتہ غایت ہستہ ہر یکے

یعنی از ثقات فعلیه ایران که از روشناسان نادر شاه بود و از اجتماع این قصه نموده بودند نقل میکردند و میگفتند که اگر من
 این خبر بعد از گذشت شدن نادر شاه می شنیدم هرگز تصدیق این مقوله نمی نمودم الحال به یقین میدانم که آن بزرگ از کمال ادب و
 وعده ارباب کشف و عذاب و چون این نقل از جمله شواهد صحیح اخبار اخیر سلفست خامه حقائق نگار تجریر آن بکم و کاست
 مبادرت نمود چون نادر شاه کرده ثانیه از قریب قند بار تبیین نور محمد خان لئی رئیس دیرینه ولایت قندهار که در کمال اقتدار
 و بر قلعه امر کوت که متشاه کرده از هر طرف آب و آبادانی سقوط داشت مستطرح شده رجوع بنا در شاه کرده بودند و نادر شاه
 ملک را در بعضی ممالک و دیگر که از مملکت محمد شاه انتزاع نموده چنانکه ملک خود گردانیده بود معاودت بپند نمود و زکریا خان و
 سپهبد شاه نواز خان با سه قبال شایسته بعد اطلاع بر مانع الفیض شاه عزمه داشتند که قلعه مذکور به متشاه کرده از هر طرف
 و وجود آب ندارد و لشکر در فوج آن ارسای اقامت نمی تواند نمود و جواب داد که اگر لئی مذکور بر کسمان رفته باشد شنیدیم
 می آرم و اگر در زمین خزیده موسی سرش گرفته می کشم شاه نواز خان سپرش را با اندک فوج سپه س همراه خود گرفته
 لشکر باین را فرمان داد که طعام و شراب هر روز همراه گیرند و کاشم کوچیده نصف النهار قلعه مذکور به باطلی از فوج رسید و باقی
 افواج سردر پی هم نمانده می آمدند و شاه بن شاه نواز خان فرمود که ای سپهبدانی که آب بهرسانی او التماس نمود که آب
 جز اندرون قلعه وجود ندارد و اول نیز معروض شده انبیا گرفته تحصیل آب بسوی قلعه با معده و کوا سواران خود که هم نشنا
 اور سپهبد بودند و اصرار می شد بجزیر و بر آید نش از فوج شایسته نداسی الا مان از قلعه امر کوت بلند گردید اما که قلعه فیضابطه
 سپهبد چادر اماں بر سر گردانیده عذر خواه بر آمدند شاه نواز خان رسید به نور محمد خان گفت که رستگار سپهبد چادر
 عمر و دولت تو منحصر بر انقیاد و اطاعت فرمان است و قبول نموده با اتفاق شاه نواز خان عازم خدمت شاهی شد و شاه نواز خان
 اور آتاین ولایت بطوریکه گناه کاران را بتایغ و کفن در حضور برید آورد و نور محمد خان خود را بر خاک مسکنت افکند و زمین کوس نموده
 عند تقصیرات خواست نادر شاه عفو فرموده امان داد و یک شب در اینجا بود و روز دیگر بهان روشش که رفته بود به نگاه
 خود مع لئی معاودت نمود و بعد انقراض از انتظام معاملات روزی نور محمد خان را در خلوت طلبیده در نهانی گفت از تو حجتی
 می پرسم اگر راست گفتی رستی و گرنه بیاست خواهی رسید او گفت مجال ندارد که غیر از راستی سخنی در حضور گذارم تا ایم
 فرمود با این قلعه و سامان سبب استکانت و فرمانبرداری با توقف چه بود و بطوریکه در جنوب لاطین قبا بهر خوش آمد
 گویند سخنی شروع نمود و بر آشفتن فرمود و گفت که راست خواهی گفت تکلف در التماس کن و گرنه نیز انیکه شاید خواهی رسید
 معروض داشت که نفس الامر اینست که بزرگ معتقد الیه این سنده است و من نالاج ارشاد و ایم او بمن گفته بود که اگر در آ
 ایران یعنی حضرت شایسته داعیه تو کند اعتماد بر قلعه و اسباب خود نموده غیر از فرمان بردار خیال و دیگر نخواهی کرد که هرگز
 از عده بر نیاسی و دلاک با دینه عصیان و خذلان شو می نیده گفته بود با چنین پناه جانیکه مراست و اسباب قلعه دار و ذخائر
 ما محتاج کفایت امر او نمی تواند شد آخر فوج ایران و نادر شاه هم انان است و دایم بر اکب نیز محتاج آب علف اندوز
 مکان استحضار با محتاج بشیر می و حیوانی از مقتضات عادیست او شان فرموده اند راست گفتی اما بالفعل نادر شاه
 اقباسی دارد که اگر عساکر عالم و جبال و سحار بر او بر آیند بهر سبب در آیند نیده درگاه نابراین استباه یاری مقرر و عصیان در خود
 نیافته با طاعت و فرمان برداری می آید نادر شاه بعد اجتماع این حکایت فرمود که آن بزرگ را با من ملاقات و صحبتی
 میسر آید گفت نمی توانم گفت فرمود و تو برو و از من ابلاغ سلام نموده هر گونه اطمینان در ادب و احترام که خواهد و مناسب نماید

بحسب ذوالقعد بن زید بن علی علیہ السلام میرسد و مولد اس کے آبائی پیش کن نیرد است میر عبد العزیز مریم جو اورنگ آباد و لہرہ
 شدہ سکے اختیار کر دو صبیحہ صلیبہ عم بزرگوار جو میر محمد شفیع را در جالہ کلج در آور د غنیفہ مذکورہ والدہ ماجدہ ان نانی خباب
 و تاریخ ولادت با سعادتش روز پنجشنبہ دوم شہر رمضان المبارک سنہ یکہزار و یک صد و ہفتہ است و در سنہ ہفتہ و پچہ
 سالگی ہمراہ بعضی از بزرگان قبیلہ قبچق زبازات و تحصیل علم در سال یکہزار و یک صد و سی و یک پایست و در متوجہ ایران و
 عراق شد و در حادثہ محمود افغان و اشرف با مردم آنجا بترک بود و مدت بیست سال بجان طرف تفریق داشتہ اکثر بلاد
 فارس و عراق را مفصل سیر فرمودہ و زیارات حقیقات عالیہ مکرر لعل آور دہ با اکثر علما کے رہائے فاضل حاجی آخیں خاتون
 و حاجی عبد اللہ شہید کے و میر محمد تقی مشہد کے رفوے و علامہ محمد صادق اردستانی صاحب دہشتہ و در مذکرہ علی
 شریک بودہ با علما کے خاصہ شہر میر محمد حسین بنیرہ ملا محمد باقر مجلسی و برادران ایشان و ملا محمد علی قاسمی و میر محمد طہا تون
 آباد کے و میر مصوم خاتون آباد کے و غیر ہم نیز صحبت ہا داشتہ اند اما انچہ بطریق درس تحصیل فرمودہ با طہار آن سید بزرگوار
 معلوم شدہ زیادہ بر پنجہ شصت بیت الفیہ نحو بنودہ لیکن در تصاد تحصیل مہجبت الہی چنان شامل حال شدہ بود کہ کتب عام
 و در دہ صفہاں کہ سن شریف ایشان در ان وقت تخمیناً بیست و دو سال بود اکثر مردم بر کدرس کتب متداولہ و در سے
 حاضر سے شدند موافق مشککہ جمیع کتب معقولہ مثل شفا و اشارات و کتب منقولہ و عربیہ را مطالعہ نمودہ نحو کے تقریر بنیکد
 کہ اکابر علما کے ان دیار از حسن تقریر و وجود ذہن و سرعت مطالعہ و قوت حافظہ آنجا بصرہ افشا شدہ بود و در وجود شرف
 ایشان را منتظم سے شمر دند و ہر چہ بجا فطہ سپردہ ہر چند بر ان سالہا بگذر د با قید جزئیات در خاطر است انابا وجود اجتماع
 این اوصاف انرا کین مدرسے و پیش نماز کے و اختلاط بایل دول زیادہ بر حد ضرر و ہیبت و ہمہ یا اگر نیران و متصرف بودہ
 در اصفہان و سلسلہ شکیمہ تا بیل اختیار کرد و ان مستورہ بعد دو سال بجزار رحمت الہی پیوست دیگر بار از مشاہدہ اوصیاء
 زمان و غلبہ شوق تبحر و میل تباہل نکرد اجازت احادیث اصول و فروع مثل اصول کافی و من لا یحضرہ الفقیہ از میر محمد تقی
 مشہد کے رفوے و میر محمد حسین و میر زین العابدین بنیرہ پاسے ملا محمد باقر مجلسی رحمہم لہر گرفتہ و اسرار قرآن و احادیث
 کہ مخصوص خواص عرفاست از حاجے نصیر دہشیر از میر محمد تقی مشہد کے در اصفہان استماع کردہ و کتب حکمی و کلامی
 در خدمت ملا محمد صادق اردستانی گذرانیدہ و حاصل از ایران قصد سفر حج کرد و جاز تباہ سے شدہ بسنہ ہر چند ماہ
 در آنجا بودہ با محمد آباد و چند سے نیر در آنجا توقف کردہ بمسورت آمدند و از آنجا با ورنک آباد ہر چند نامر خلیگہ ناظم و کمن
 تکلیف ماندن کرد لیکن نیا بر فساد اوضاع او قبول نکرد و از آنجا مجید را آباد آمد و در آنجا چند سے توقف نمودہ از راہ سیکا گول
 بینکالہ و دہستہ در ہنگامے نابراستد عا کے خواجہ محمد حامد علی شریف داشتہ متوجہ بہت شاہجہان آباد شدہ و انامی این سفر
 از راہ پورنیہ عبور فرمودہ بتکلیف حاکم آنجا سیف خان برادر عمدہ الملک امیر خان دوسرے چند در آنجا گذرانیدہ آخر محبت
 اوراک خالی از خون و سفایت بود و دستکہ عمر و خلیفہ آباد شریف آورد و در آنجا چند روز عید الیہاں بہاد خال ہر سر فہمال را قہم بدست منتظم شہر
 مستعد شد گذارش گشت بسبب نقد ان شاسبت از آنجا نیز سرخا تارم کند و گردید کہ بیدر ان اح سیر بردہ بنا بر ہد ا و طرق بسبت آمدن ہر چند
 باوہ بر علی محمد و ہیلین غریت ان طرف نمود و جب استند عا بہت خلیگ کہ مبالغہ را از حد بردہ و بطلیم آباد آمد بہت جبک محمد ان نمود را
 باستقبال او فرستادہ بر و در فیض آمو دش نہایت بشارت نمود و شرفیایے متش بودہ روز و شب در نماز کے خاطر
 حاضر شش میگوشت تا آنکہ حادثہ کشمیر خانے رویدادہ بہت خلیگ مقول گشت و در ان انقلاب خانہ سید ہم تبار بخت

و در بعضی از آنها در عظیم آباد و بنکاله روسی داد و ستد و ...
 رکواران عمده العلماء و العظام و رتبه العلماء الکرام کاشف الحقائق النخعی و الجلی خاتم الحكماء القائلین مولانا
 علی المتخلص سحرین اعلی الله مقامه از بناکر شیخ تلج الدین ابراهیم المعروف بزاید الجیلانی و نسب شریفش
 عبارت کامل مذکور میرسد و از ناسبت اشتها که سمیت فضائل او اقطار عالم را فرو گرفته و معنات او جمیع
 بهم خصوصاً در امور سائر است مناقب و مفاخر او از القاد و الهما مستغنی و بی نیاز است اما بنابر تبرک
 عباد و صفات و اخلاق آن برگزیده النفس و افاق پر داخته می آید منحنی نماند که فقیر و کاینکه همه و وجه بهتر
 اعتراف دارند که درین جزو زمان چون او کسی دیده نشده بلکه متر و دین عرب و عجم نیز بجامعیت آن
 ظاهر و باطن احدی را در اطراف و کنایات عالم نشان نداده اند آستیه بود و از آیات الهی جامع جهان
 به قوت مدد که و حافظه باین مرتبه در اسلاف هم شاید کسی را کمتر با هم جمع بنده باشد چهل را و بیست و هفت
 از فنون علمی و علوم عقلی و نقلی بذات جامع الکمالات او نسبت نتوان داد از نحو بعضی علوم که ام
 و از قاطع رموز که ام نکته بود که نشناسد الحق که اعجوبه بود و نادره زمان و علامه بود همه دان محمد شاه
 اب و دیگر مقرر بان دولت خواه مکرر پیغام داده مسالت نمود که متعهد امضا کس امور وزارت گشته
 او شود اما چون سفر او و ردن بدینسانک و عار آن نقاد و اختیار بود در آن نشد و هم سید است
 شایسته و غریب از هم فرود می ریزد لهذا التعلانی بان نکر دو الا انتظام عالم و رفاه حال بنی آدم
 ن اگر بر آید خود را معاف می دارند و بر ذمه مهمت خود واجب و لازم میدانند زیاده بر این طنباب
 مل آن والا هم درین مقام در کار نیست مآثرش که خافقین از ان مالا مال است برادر کشتادت مناقش
 را معلم مبلغ کامل و اسفند چندی بار آن عالی مقدارتنا عظیم آباد در سیده عازم بدر رفتن از خاک سیاه سپید بود
 نه نمود و ذکر و وجه در و د و اعجیه خود طوس می خوابد و چنان فائده در ان نیست مهابت خبک و شهادت
 الرض متفنین آرزو مند میا نوشته تمنای مقدم سعادت تو امش بکرات نمودند بر بار بجزر کس تمسک حبه
 دن با اینها نگشت و برگشته در بنارس با سیاه چن سکونت و زریه تا آنکه طاقت حرکت در و زنده بر آ
 و در سینه بکنز ارویک صد و بیست و پنج کس بجوار رحمت پروردگار شتافته در بهان بقعه شریفه که خانه
 با ساخته بودند چون گردید بر لوح قرار بخط خود کلمه چند و د و سه شعر کس گناشته بر سبیل یادگار قلبی می شود
 رک الله است بعد از ان یا محسن قد اتیک المسی العید از ان العید الراسی رحمة رب العفور محمد المدعو علی بن
 پائین لوح مذکور این مطلع خوش نوشته به بیت روشن شد ان وصال تو شبها تاراج صبح قیامت است چراغ فرار باد و در و دیوار
 بوم است بهیت زبان و ان محبت بوده ام دیگر نمیدانم بهین نام که گوش از دست پنج شیند اینجا به خیزن از پاره پالمی گشت
 بر مالین اسایش سید اینجا اللهم اغفر له و ارحمه دوم جابج مجتهد سن که از بناکر شید ثانی شیخ زین الدین علی است ذکر نسب
 یستهار کاشمش وسط الهما راجحت با رقام و الهما ندارد در علم عربیت و فقه و حدیث و تفسیر بی نظیر بود و در
 ان توجه و التفات داشت اما از جنبه هم بود در عیش لطو ابر شرع شریف بیشتر بود و از مسلک عقلا و عرفا
 و نه رفته با تمنا داشت و نه کلفی از آنها بلکه می فرمود مقتدر لیا ن ماسر و و طرف بود اند بر گرو

ششم شاه خضر درویشیست بلند پایک بود و در سعد پور صفات پر گزیده بسیار اوقات بسر می برد و مجذوب و صانع اما اکثر عقلا و سنیان را
 سجدتش رسیده علوم مقامات و سمو حالاتش را ماقبل بوده اند و همیشه کرامت و خرق عادت ازان بزرگوار و ایت نموده
 بنوعیکه بحال تشکیک در باره او نیست و بهم سید و الان از او میر محمد سجاده که فی الحقیقه با و کار آبا و اجداد کرامتش بود و حقیقت
 در ویشتر راه برده و صید حقیقت بدام آورده در کمال غرث و احترام بسر می برد و دنیا را بر سر کاسه نمی شمرد و با والد مرحوم
 سرشته اخلاص نهایت مستحکم داشت و بهمت بر تحصیل مشروبات اخرویه نمی گذاشت در علم جفر و دیگر علوم ظاهر نیز دست داشت
 فضائل و کمالاتش ازان وافر تر است که عامه قاصر اللسان درین عجا که بزرگ محلی از اوصاف حمیده اش توانید پرداخت
 کتابی از مؤلفات او دیده شده بر علو ذریع و سمو معارجش آگاه شده ساز و دار نظر هر که بگذرد او را بر قدر دپایه آن لاف
 آگاهی بهم می تواند رسید بعد رفتن والد مرحوم ثبته جهان آبا و اجداد مجیدین خاکسار اتحاد و یکدیکه باید پیدا کرد و صحبتها میدشت و اتفاق
 اوشان بهمت بر مجاهدات می گذاشت سال حلقش را فقیر یا ندانست و الا می گذاشت اللهم تحفه بابا به بصالحین در اسکندریه
 اعلی علیین یا و بهم حیدر زکریا بن بقیار سید علیم اندک طباطبایست از سادات بی حسن علوم مقامات آن برگزیده الهی اگر نگاشته آید
 دفتر علی حده می باید سال یک هزار و یکصد و پنجاه و پنج هجری در و خیم آباد گردیده در ماه شعبان سال پنجاه و هشتم از
 ماهی دو از دهم برجست الهی و اصل گردید ریاضات و مجاهدات آن سید عالمی قدر و خرق عادات و کرامات که ازان نقاوه
 اخبار بطور رسیده و بنده بران مطلع گردیده در مشنوی علی حده که منقونم نموده به تشرافه الامامه موسوم ساخته ام بر سر
 ازان مندرج است من شاه فلیر جمع الیه و از دهم جانب شاه حیدر سی عموی حقیقی حیدر پسر سید هار و اولاد علی بن حسین
 علیهما السلام و کربلائی الحائری و رقیع نهایت محاسن و بے باک و در کمال استغنا بود و با تمکین تشکیلات و با تجربه نهایت
 فروتنی و تواضع می نمود و اکبر علی خان پدر محمد ایرج خان از اکبر آباد بساجت تمام همراه او از و قصبه به گلپور را خوش نموده حل
 اقامت انگند محمد غوث خان که به تهریب رفاقت خال خود شکر اشرافان و قصبه مذکور و وطن گردیده بود و اتفاقا بیمار شد و
 بیماریش شد و او یافته از جانش امید که نماند در آن وقت شاه حیدر که از میانیت ندیدش لغو را از شجاعتش راضی و سرور بود
 بسر وقت رسید و بشرط قبول همیشه شج فان شفا او شد و او قبول نموده شفایافت و اراقی کامل باشد حیدر که هر ساین مع اولاد علی و نقادش بود
 تا در جنگ سر قرا از خان کشته شد شاه حیدر از بها گلپور بر شد آباد آمد و مهابت جنگ را بر عاقلش نهایت ملامت نمود و دستها جنگ سر نیز انداخته غیر از تسلیم
 استکانست سخنی بر زبان نیاورد و شاه حیدر که لاشها را عوث خان مرحوم و پسران و رفقا او را از سید که در آن ماه فون بودند
 بر آورده به بها گلپور رسانید و بعد چند سال خود هم انتقال نموده بر حمت الهی رسید و در بها گلپور در فون گردید شاه جعفر که
 پسرش به از پدر بود و از اقبال و اقران در صبر و توکل و قناعت و رضا و ترک سمعه و دریا گوئی نسبت ربوبی و آنکه مهابت جنگ
 و اولادش نهایت احترام او می نمودند و فاخرت و عجبی را بخود راه نداده در ویشتر به سر می برد و در مقامیکه باید با استقلال
 کار فرما شده اغنیاء را بر سر کاسه نمی شمرد و پسین خان فوجدار بها گلپور در زمینه مردم بها گلپور و فقر اسے انجارانید نموده
 تقریضه بیو میه شاه جعفر که داشت اما هرگز یومیه خود گرفت و نه بهایت جنگ درین خصوص چیزی می نوشت تا آن که
 مهابت جنگ خود خبردار شد و پسین خان را ملامت مامود و یومیه جمع فقر ادبانیان درمان وجه خود هم گرفت و در زمان
 هنگامه مصطفی خان و عبورش از بها گلپور مردم سخنرا می گفتند و مقتضیان بها گلپور با فاعه مصطفی خان اعلان شج و از انجا
 نمودند و خبر رسید که مصطفی خان داعیه بر خاش با و دار و در جا خود با استقلال مستند شهادت سند بطور غیبی و ان بلا

سید محمد خان مهابت ملک بر سر آمد امارت دکن سلسله گشت چنانچه در اوراق دفتر نوم و در ضمن سواران دکن پیر الیه و چون
خود یافت و تسلط بر شیر بهیست و آن گرفت و خدا او متفضل به عارضش فرستاد آنکه بطریق بسیار بهایست جنگ رسیده
مهابت جنگ چون آنجا رسیدت مراتب سالار الدود و ماه رنگی و دارا و پیرنماش او با جماعه انگلیسیه بیست و هشت و ستر
و ناسه در شجاعت او و حسن سلوکش بارها و خلق خدا از مهابت جنگ مشتبه نبودند که در آن روز به موجب اتفاق
خدا مهابت با سراج الدود در یو دگیوش خود و از مردم مقتدر هم شنید که مهابت جنگ بیست و هشت اسباب دلالت بر آن
سے که در آن بعد از اسرا حل ملائک سید و ابریمت که او پوستان خواهد بود و عین شد که او بنظر دور بین خود دیده بود
روز سه در زمان دولت شیر محمد خان مهابت جنگ را ترغیب و تا آنکه جماعه انگلیسیه از آن ملکته نبود مهابت جنگ
اغمار نیم کرده جواب داد و بار دیگر شامت جنگ و صولت جنگ را در پیش این بر قدمه شریک خود دیاخت مهابت جنگ
به ستر جواب داده و خلوت با شامت جنگ و صولت جنگ گفت که با ما منشی خان خود سپاسه و نکیر افغانی
ایست بخوابد که همیشه رجوع من با او بوده باشد شمارا چمنده است که در چنین امور با او سداستان بی شوی جماعه
انگلیسیه براسے من چه بگویم که ده اند که من بدخواسته آنها کنم الی آلا آن آفتی که در صحر اگر فته است خاموش نمی نمود
آفتی که دید و ریگبر گشت که او را فردن اندرینا بگوئس این قسم ننهاد از بنی امید و ای که منجی غیر از این دارد

نکیر افغانی کرام و شانش عظام که در عهد مهابت جنگ در قلمرو او بود و اند یا بحسب قسمت
در ویر خن از آن گروه و الا شکوه درین دیار گردیده و صروم بلا قات آن بزرگواران رسیده اند

اول مولو کے نہیں مرحوم است متوطن شیخپورہ از اولائمس الدین فریادرس که فرار آن بزرگ در او ده
معروف است جدیدی که در شش از انجا الصدوقه بار نقل نموده در شیخپورہ سکنی فرمود و مولو کے مرحوم در شروع
جوانی در زمان نیکفامت امیرالامرا شایسته خان مرحوم که اخوند ملا شاه محمد شیراز سے وارد جنگا لگر دیده بار شوق
وطن مایوفت قاصد معاودت بود و بنا بر شریعتی که در تحصیل علوم داشت ترک یار و دیار نمود و به برفاقت اخوند
مرحوم مرحوم عازم ولایت ایران گشت و در راه با آنکه چار و اسے سوار شش مرد قلع منازل پیدا و سے نمود
و درس خود را نا غصے کرد و همین قسم بولایت رسید و علوم متداوله را بحی کمال رسانده فقه و احادیث را از
علمائے ایران سند کرد و در فنون ریاضی و خصوص بنیات هندسه و حساب را آموخت و آن گزیده در ایران بخت
و محنتام روزگار گذرانید میر غلام محمد بهادر کے که اعجوبه روزگار و نادر زمان واسطه جواب و سوال عمده الملک
امیر خان نامم هوکبه کابل یا نواب و حید و امرای ایران بود چون خانہ امرانی رفت مولو کے مذکور از طرف او آمد و شد
پیش عمده پاسے ایران سے نمود و بعد از مدتی بهند آمده تلیل جاگیر کے از پادشاه در صوبه بهار که وطنش بود حاصل
نمود و در عظیم آباد اقامت نمود و الی آلا بیوت بنا کرده او موجود و بنیره اش محمد حسن خان حلف زائر حسین خان
در آن اکنه حلیب الارش شصت و مقیم است دوم داود علی خان معروف بزرگ حسین خان خلف ارشد
مولو کے نصیر مرحوم است و در اکثر فضائل نفسانی به از پدر تحصیل علوم متداوله از پدر خود نمود و با آنکه پدر جمیع
مخلفات را بنام او بنیہ عام و او را صے خود ساخته بود و بعد از حلیت پدر با انصاف کار فرما گشته مخلفات را علی ماقرض

بارعام سے داد و بیع سرداران سپاہ و اہل سوائی بموہم ملازمان و ارباب حاجت حاضر بودہ ہر کس عرض احوال و
 انجمن و مقام خود کو مشہد بہرہ از مواہد احوال و بر میداشت بعد ازان ہر فاسدہ در خلوت سے نشست و کسانیکہ نمود
 بودہ اند با مثل شہادت خلیفہ و بیعت خلیفہ و سراج الدین و بعض اصحابان در ان مکان حاضر بودہ صحبت احتلاط و شہاد
 و نقل حکایات مباداشت و چون ذائقہ اش نہایت درست و لطیف و خوب مرغوب بلع او بود و از خضار و مقرران یا شہتہ آرد
 ہر کس دوستی و رنج نعم داشتہ رہبر و پیش خیر سے سچت از مصالح آن انچہ بالیست مثل انواع لحوم و مسکہ وغیرہ میا
 سے بود گاہ سے اختراع در طعام نمودہ با در چیان را رہبر و تعلیم سے نمودہ و آن طعام تیار سے شد و علمہ و ارکان در بار دیوانہ
 حاضر بودہ انچہ حاجت یا ہمار و التماس داشتہ رہبر و آوہ او حق برسانیدہ تا وقت طعام خود نشیمن شد ازان زمان
 بکامل مع خواہنما سے طعام حاضر آمدہ و ستار خوان بہن و طعام ماچیدہ سے شد و طعام ہما سے فرمایش اشتیاق من موعود
 رہبر و سے شان و دیگران سے چہ بندہ از طعام خامہ اش نیز ہر یک را بہرہ میرسید رہبر و ستار خان ذکر حسن
 و تیج و عفو غات و قائل ذوق مذکور گشتہ ذائقہ ہر یک کیچک امتحان میرسید و چون انقراغ از طعام خوردن سے شد
 مسلمان حاضر دست شستہ مرتب سے شدند و مہابت خلیفہ را این میز با سے ہمیشہ ستر و مقرر بود و اغلب محاسن مردانہ
 بود و گاہ سے ہما نے سنوان آقارب کہ اولاد او و برادرش و ذوی الارحام و دیگر بودند سے نمود و با انہا طعام میل میفرمود
 و بجزد فراغت از طعام دست شستہ سراسر استراحت بر بالین اسالیش گذارستہ تہیہ خواب سے نمود و مردم جو کے
 بلنگ حاضر سے شدند و قندہ خوان حاضر آمدہ بکار خود در جاسے معین سے نشست ساعتی بعد از زوال بیدار
 گشتہ بہت سراج میرفت و از انجا بر آمدہ و منو سے نمود و نماز ظہر خواندہ کیچک و تلاوت کلام الہی کردہ نماز عصر سنجیدہ
 بعد ازان آب پنج پروردہ یا آب شوریہ انچہ میا و موجود بود سے نوشید و بہرین یک آب در روز و شب قناعت
 سے نمود بعد ازان افاضل و ابراہیم مثل سید الافاضل میر محمد علی فاضل اداہم اشتر غزہ و تقی قلی خان و حکیم ہادی خان
 و میرزا محمد حسین صفوسے و فاضل دیگر ملتان سے کہ اسم او فقیر را معلوم نیست کثرت لطف آوردہ آبر و بخش مجلس او
 سے شدند و در یک دیوان خانہ مقابل و مجاہد سے سند مہابت خلیفہ سند سے سیر اکسید عالی قدر فرش سے شد
 و تکیہ نیر کے بطرف پشت سند سے گئے استند چون میر صاحب از طرف دروازہ دریا کہ اقرب را ہوا بود داخل
 شدہ بہر چو ترہ صحن کہ تا ایوان عمارت فاصلہ بعید سے داشت سے آمدند مہابت خلیفہ از جاسے خود در جاسے
 بر شہد منتظر استادہ سے ماند و چون کفش از پا کندہ و داخل ایوان عمارت سے شدند با آنکہ ہنوز لعید وافر سے
 بود مہابت خلیفہ چہ قدم از سند فراتر رفتہ با د ب سلام سے کرد میر صاحب ہم بہستور با او سلوک و در سلام
 سے فرمودند و آندہ بر سند معین خود سے نشستند و مہابت خلیفہ بجاسے خود بر سند سے نشست آنوقت تکیہ
 کوچک از پیلو سے سند خود لبید صاحب قوام سے نمود و حقہ ہا سے میر صاحب و تقی قلی خان و حکیم ہادی خان
 و میرزا حسین صفوسے می آمد و قہوہ سے آوردند مہابت خلیفہ خود حقہ نیکشید اما در قہوہ شہ یک بود بعد از
 قہوہ تکیہ پیش رو سے فاضل ملتان سے سیکڑا شستند و کتاب کلمے کہ از مصنفات شیخ محمد بن یعقوب کلمینی و در
 عہد غیبت صفرا سے حضرت صاحب الامر تصنیف شدہ و موافق متنفذات جامعہ امامیہ از نظر آنحضرت گذشتہ
 و لقب کافے بان کتاب بخشیدہ آنرا و راست آوردہ بران تکیہ میگذارستند و فاضل مذکور بہر روز دو حدیث

و سر قسم مردم بوده اند که هر کس خواهد بود که مسوول اعمال او شود و راست و در اوقات جمعه حاضری آید و حقش با او رسید
آنگاه و علم او متاع همه را از خود راست و راسته نام بیک در عالم گذارد است و همه خانه کوچ از پورینیاخته گذشته که اگر آید تا عالم
علیم آید سود درین نفس عمر و ملت بهات جنگ و سلطه متزاح الدوله و سادۀ ارب و عوامی و روانی از پورینیاخته که در دهم
خا و ژولیه سده در گذار که در وقت موزه تا بعد در ریاست احوال ملحق الدوله و سلوک او با خلق حد اکثر وقت اتفاق گذار
لعل آید درین عمر صد حسرت احوال مراد را از حرد و سود سید علی جان و فالس علی جان و عم نهر مال و باس علی جان که در پس
با فقیر مسال بود و این بر سر کس تعلیم آید اقامت داشتند از صورت مذکور رسید و استعلا این با حرا عانی حرکت فقیر
گردید چو بیوسیم بر دیکال رسید و حال اقامت در آن و متقدر بود دنیا بار معاودت در پورینیاخته و سکوت و روی نیسالی
رویداد الحال با راستیقام احار احوال احوال بهات جنگ و رجوع امارت و ریاست مما لک مگال و دمار او و دوشیم
سراج الدوله که سر رجوع حوالی تمام سپهر و دستار و اسباب سلطه حاکم انگلیتیه بر بلاد و سعادت آنا دیده است و تقریر
مکمل و قانع نگار منتهی شود در منظران مایا احوال سکوت جنگ سر در مقام ساختنش پیرانه و صوح و دهم و ابد و اوست

در انتقال مهات جنگ آرخال گد راں و بعضی از اطلاق و تنظیم اوقات آن مخدود و
و کس طرح آنکه بر مسدایالت و شروع امور جودات و فتن از یاد آید آن آیه سه اسر
سعا عت و سراسر نمودن و صاد در جمیع بلاد و ویراں شدن ملکات محمود از بے شغور است

[illegible]

چنگ
اگر حالت بیمار ملک تمام اندویش بخان بهایت

و شاه بر سرش گذاشته بر سبب و منه شین میبست زنگارش ساخت و شیخ جهان یار و خیر و سر داران را آورده و افق خدا بگفت ای بابا و آفرین گویند و
 افکار تو سل باد و بشمار جانیشی پیشش نمانید بعد فریفت از اسرار کوره از زبان شوکت خلب که یکی از نسلی کنایه بود و آنجا میجو به برای او
 استاده نموده و آنجا پیش ساخته صبح دوم خنده را فرزند شوکت خلب تخریب و بچولی استعراهم و سرش را بفرقه نموده و زوهرت مسود و شعر برای مهابت خلب
 کرد و اجور سناست که بایست نویسانند و ارسال یافت مهابت خلب را بفرقه و زوهرت از رحلت مولت خلب مرض الموت
 او که عبارت از استقامت باشد شروع شده بود و مولت خلب خبر شروع بیمارستان شدند و از موت خود سبب خبر بود و نهایت
 سیکر دو میگفت اکنون که وقت کار است سن چهارم و دو کیل خود را خفت و داد سر کمالیت قلوب سپاه و اعیان دارکان در
 میرزا آبا و جغت فرمود و تاکید بلیغ به کار سازید و نمود و بود و سبحان الله ان چه قدر غافل و فی الحقیقه این غفلت از
 اسباب استغفار و نیاست اگر غفلت باین مرتبه منتهی بود و نیام منتهی بود و بجا بقیه شست القصد چون مهابت خلب
 خبر رحلت مولت خلب شنید مهابت متأسف گشت و گفت الحال بے پردا بال گشته تمامه حضور خدا و خداست و سبب
 و خسته متضمن تقریر است به او داد مولت خلب و نصیحت اتفاق با برادران و اشفاق به جمیع باز ماندگان استخوان خلب
 نوشته براس بر یکدیگر غلام ماست و بنام شوکت خلب سند بجمالی پورینه شمره فریفت و نوادیش بر بخلفان مولت خلب
 و حسن سلوک بار نقاشی و بنای نوشته مصوب میرزا بن العابدین بکا دل خود فرستاد شوکت خلب بهمانه و بنیت مهابت
 امیر را میرزا را القدم مبول تلقی نمود و آنچه میرزا بن العابدین از زبان مهابت خلب ابلاغ کرد همه را دست برد
 چشم گذاشته متعجب گردید و میرزا اندک دور را راضی و خوش بود و برگردانید و بتباریخ مختار بر مسند ایالت جلوس نموده و چهار
 سفاهت خود شمر من کرد و بنده که از قتل او و ضایع او اطلاع تمام داشت بعد کاسیای بے او استغفارے نوکرے نمود
 بر خنیا انگاشتنے دایه مرصعه او که داسے کوئل نام بود و اما انکا از طرف مولت خلب خطاب و بامنده نهایت دوستی و
 و داد داشت بنده را غلبیده و مبالغه در ترک اراده استغفار نمود و گفت شوکت خلب مرا بچایے پسر و فرزند خلب
 است اما از خلیه شور مارے دست می غفلت و نادان و سرشار باد و حالت و جو امنیت و برگردن شما حقوق غفلت
 و این ضعیفه متحقق بنحاطر من مے آید که شما نائب مدار الهام معاملات مالی و ملکی و مستعد جواب سوالها حضور پادشاه
 و بنگاله و اطراف و کناف عالم باشید و کار گزار خان با شما دوست از وقت مولت خلب بخشه و ج است بکار
 مذکور با اتفاق شما پر دازد و خانه و نام مولت خلب بر باد نرود و بنده در جواب گشت که آنچه مے گوئید چه جی و حساسیت
 اما امید ایند که شوکت خلب هرگز را منے باین صورت نبود و بصحبت اجلات و دارا دل در آنچه نام و نشان پدرش
 ضائع و نابود شود و خود را بدو کشید و در نام نوکرے و آقا مے بے رضای چنین کار با صورت نمی تواند گرفت چو آن
 نیک بخت هم مافله بود و فهمید و حالات او را دیده و ملتمسات بنده را پذیرفت و بنده براسے جناب آقا عبد الله
 فاضل که ذکر خیر او شان گذشت مبلغ پنجاه هزار روپیه و بنزار روپیه بر اسید جلیل القدر میر سید محمد گرفته بهر دو بزرگ
 رسانیده بهر دو را جغت و دمانید و بعد چندے خود در جغت گرفت انکاسے مذکور و با وجود انقطاع امید و اغراض
 پنجاه هزار روپیه نقد براسے فقیر بطور زاد راه فرستاد و عجب زنگه مافله محنت بود با آنکه از اداسے فرق فرومانه کنک بود
 اما مدار الهام مے خانه امیر کبیر سفت هزارے بخوبی مے نمود و از خزانه حافظه او کاسے بر کاسے فوت فرو گذشت
 نمی شد و از جمله نهران نفی ملازم که اکثر از انها امیرزاده و سرداران سپاه و یکھ ماسے روشناس و اعمال متعدد می پیش

چوں کہ دست در دست دایں ہستہ را حسد لاری داشت ما چہ پیرش لبس عاوق و محوہ جہاں لاری از مولات او بعت
 دوران دست و پا در احوال و در تیر سالانہ صولت ملک سر یک بود و با سماع ملک عذراں لوسے فقیر و فقر لوسے او دہ چون بود
 آمدہ را دلیہ عظیم لاق و امید سفار اکل گشتہ معلوم شد کہ ساواں مادہ تا ملین و دلح سرایت نمودنیشے ارب چون گذشت
 صولت ملک ہم احوال خود در گون دیدہ دیدیاں را حکم نہ آرا دے و صدقات شروع نمود و سورات حرم را منع و او را عذاب
 لاق گشتہ سر لیل و نشوینس عظیم روسے داد و فریب با دل منع با لہر و موقوفہ اس فارص گشتہ چون دوساعت از درو کرد
 سارح صولت و بچم مادے الاورے نہ گہرا بود کہ بعد صفت و در محوے داسے می والیک اعات گفتہ مگر اسے عالم
 مگر دیر صرع ہماں مادہ و حوے پسندہ مرد و دران کم کر ایدت علم و الم ہر ایشوینے لاق خود لہواں محل علماء را کہ علم
 دریں آن مرحوم بودہ امید آنکہ دافے گشتہ ما چہ سہو اسد تا متمسک حاصل شود ظلیہہ بود و صولت و دہوس و مقصر
 افتادہ دومہ نفس از خیال سر کما تے بودے نہ رایہ داراں ہماں سر کما تے آمد دیدہ و تا سہے بودہ سر کما تے گشتہ ہر
 عدا لہا و دروشن تخلص کہ صاحب دیوانی بود و در نظم و سر ہمارے نام و علم حریت و عروس را ہم صغر و است چون
 مدین آمد محوہ مسابوہ اوستی ارجو درتہ میوس افتادہ و اسایاں و ملص راں ملایم دست و وار و سے او کہتہ
 سیروں پرودہ آوردہ افکندہ مردم سیر وں یا لا طاہد ہستہ و دران افکندہ ہماں اش و امیدہ حد ہر درماں حش
 گہرا سیدہ نمیشی با صغ اربش چون گذشت آن سد صاحب کمال ہم در گذشت اللہم عجل و ارجو سیدہ مکر و مکر گشت
 ہماں گہرا گشتہ کمالہ بود و سو و مادہ شاہماں آنا دافہ تحصیل ملوم سد اولہ ہماں بود و عت ملوم و ستر ہر سیدہ و دران کار
 سر آمد اسماں و اقرال گشت و الدہوم اورا اسے تعلیم و تربیت و در ادر و خرد و سیدہ ملے حان عالم علیان
 سلمہا اللہ تقاے اسماں ہماں آنا و تعلیم آنا و دستا و چون صیت ملک سیدہ ملے حان را ہر صارت خود و ہم سہ
 ہماں خود و سیدہ مکر را ہم ملے تربیت او دارم خود ساحت و بعد گشتہ سیدیں صیت ملک صولت ملک
 مرحوم اورا سفاقت خود ہماں ملے عظیم آنا کہ نام ساں و صفت ساقہ تقریبا خود و ستر گزیدہ و پایش
 مابین صورت انطا میدہ بیتہ ماحولت مقتدا و از آئین و احوال صرطعاں سرخ و مختز و توہم مردم کیتیری خوشید
 سہا مطا لکے کتب و مکر سر و تکبیل خود اسماں سے دورید و عظیم آنا و یورینہ نار نہ ہو دورے سخن با تفریت
 و میگفتہ ملے مں و ہماں ملے آن کس ہست کہ شخصہ میگفتہ اگر تو گناہ سے شغریں مہی نہ ایشے واپد بود و تو ملک
 مرحوم را سیدہ صالح صوبع سید محمد تربتی کہ ذکر را یاں گذشت و نامہ ادرار تہ ملتہ تلیکہ کر تاسے ملے رستہ
 از راہ ملک تہ با تفاق رتہ آقا حاصل آقا عدا مفر نہ یورینہ رسیدہ بود و متوجہ گشتہ عمل خود و کوی کہ از آن آستہ
 مقدسہ ہماں آوردہ بود و پوساد و ہر در و مکر ہماں موبس مافر کہ جمع کیر و جم عیر بودہ اند ما ر حارہ خواندہ
 چا چہما لظہ ہست تھل و اسباب سو اکر حارہ است را در دستہ و در صرطے بلع مکر لوسہ اعتقدہ مں سال خد
 سرور در ادرینے شامت ملک و صولت ملک ملک مہات ملک ہم سال و اعد تعاوت و اہما عدا است ہماں
 کہ عدا ایش یا مکر در کہ مارنچ و ملت شرامت ملک ہست تا ریح صولت ملک مہات ملک ہم تہا و اعد تعاوت
 ساہ شکت ملک کہ لہر کل صولت ملک و صاحب نام وں ان ارجو پد بود و دران جمع مافر کہ و ساہ شکت
 و یا دستار از سہ افکندہ و ملایم جمع و مرغے امیل نمودہ کہ دران دیر بار و بصورت پیرش اعتبار کے دات

طالع خبک یعنی از حقا سرشورش بر داشته تندر در روزید بین برسات بود که این مساعده رو سکه نمود و هر چند نصیحت او بعلی آمد سود سکه نه بخشید اگر چه سمن و موقوفی با کثرت امور مستحسنة بود اما درین تندر لجاجت و مبالغه را از حد بدر برده خود را بدهن آلام و محن و مور و مصائب و فتن گزدانید چنانچه بنده هم هر یک اتمام حجت و دفع بلا از سران ابد خود را سعیها نمود و معتقدان را فرستاده و کجی و استماله او کرد و مصلحت خبک را نیز بر او مهربان گردانیده عهد و میثاق در میناب گرفت که با او نوسه بدی نکند اما فائده بران مترتب نگشت و مصلحت خبک در عین برسات نجاچار سکه اراده تنبیه او نموده برآمد و همراهمان محمد حبیب بن کور از رفاقتش باز ماندند و خود آواره دشت ناکا سکه و آخر نجاچار سکه مع عیال و اطفال اسیر خبک تقدیر گیرید و بعد چند روز در مجلس بر و مبلغ خبک را لکزار سکه سرکار که درین بخت مبعوث رسانیده بر ذمه او از سر کار طلعی بود و بعد بر دلش از این سواخته آن سکه نمودند آن طفل غلام حسین نام داشت بنده در عهد شوکت خبک سپهر مصلحت خبک که بجای پدر خود تکیه یافته چند ماه فرمانروا سکه پورینه بود باقیات مطلوبه مذکوره را بنا بر باس ایمان و نظریه تنبیه و سبکیه او معاشرت کنایه علام مذکور را بر راج بدیش قائم ساخت بے آنکه چشم امید سکه بالمع مبلغ از او بود و باریکه در الحاح فکد علی ذلک فعل و دیگر نفی عیال برادر غیر در جواسه مزاج بسیار تند سکه داشت و مطلقا مال اندیش بنده در روز سکه بعد از برخاستن از مصلحت خبک در کچه سکه و بواسطه بیش راجه عجایب را آند نسبت اهل سنگه بنده سکه قوم کایتبه که آثار شتر و فسا و از نااهلیه حال او پیدا و ادسنه کس از متوطنان آنجا او دید یواسه شوکت خبک سرافراز سکه داشت در آن روز بر گنه ناچور و غیره ذمه شوکت خبک از سر کار بدیش بود و نیز ذارد علی توپخانه دستی تقلید مهابت خبک که سراج الدوله داده بود و مصلحت خبک به سپهر خود شوکت خبک عطا فرموده ریاست جماعه سزایان برق اندازا با و تعلق داشت اتفاقا بنده سکه مذکور هم بر سکه جواب و سوال امور متعلقه خود پیش راجه عجایب می در کچه سکه آمد چون نهایت شکوفت و بدیواسه صاحب ده مستطیر و متور بود و خواست که از فاصله که میان برادر بنده در اجه مذکور بود بگذرد نفع علی خان ممانعت نمود نشیند و جواب بی باکانه گفت نفع علی خان آشفته گشته بهلازم خود که استاده بود فرمودنایه بر سرش زد و دستار از سر اهل سنگه بنیتا و او بیان صورت پیش شوکت خبک رفته شکایتها نمود شوکت خبک نهایت بید باغ گشته با حضار سزایان و جماعه داران توپخانه فرمان داد و تقسیم اراده خانه خبک نمود خانه نفی علی خان محاذ سکه محل اقامت شوکت خبک و در میان شار سکه و سبوع بود بعضی از دوستان مثل میرزا رستم علی و برادرش میرزا حیدر و میرزا قنبر علی و غیر هم خبکس بکار مافوق الطاقه کمر بسته بر رفت نفع علی خان حاضر آمدند چون خبر این از دحام و خوغا سکه عام مصلحت خبک رسید لیلی سزایان سکه که سر جماعه داران توپخانه و معتد علیه مصلحت خبک و منجمله فرمان رفا سکه او بود و دو صد شوار و یکزار و چند صد کس بیاده همراه داشت بنروز ده طلبید و رفاقت و اعانت نفع علی خان مامور نمود او التماس کرد که چون داعیه صاحب زاده بر سر خاش خیرم سکه نمایاگر فی الحقیقه مکا و ختنه شود فرمان چیست فرمود بر کاهین منغین نموده ام که بهر چه از طرف شوکت خبک ابتدا شود نوهم در تیار بیان قسم بعلی آرد جمیع ملازمان توپخانه را حکم فرستاد که اگر کسی متصد خانه خبک بانفع علی خان و معصود رسادی خواهد شد سزایان سکه بر طرف خواهد کرد و دید شوکت خبک با سماع این خبر مکرر گشته پیش پیر رفت و تظلم و استعانه نمود و جواسه معنیست شنیده نام و ویشیان برگشت و عدت به شوکت خبک و نفع علی خان ترک مشا رفات بود و بعد ماسه چند که شلو سکه بر سکه نمود و مجلس انعقاد یافته ایامه چند بر ایه مرسومات شادمانه معهود و معین گشت روز سکه

و طرقت و اولاد نے طلعت و نقرہ و اسباب و انیال و جمیع لوازم امارت برابر با شہادت جنگ می نمود چنانچه بعد از عیش چیل و چند ملک پر
نقد و شاید قریب ملک اکثری در خزانہ موجود و نقرہ آلات و طلا آلات و جواهر قیمتی و کثر ازین قیمت بخوار بود و انیال و
افراسیم بسیار بود و لوازم دیگر نیز بود و تازگی مهیا داشت و روزی در خاطرش گذشت که پندہ فیلی ساسن کند بخفتن
بود بلکه پس پرده زینالش نشسته و اسبابش بنیت پنجهی که در بند معمولست مهیا گشته میر محبوب علی نام مرد سپر که گشته آشنا
وقت افلاس و رفیق زمان طالب علمی او بود حاضر و غیر چند نفر خدمتکار دیگر در اینجا نبود و خواجہ سراسے محله فرستاده منبہ
را طلبیداشت چون حاضر شدم مامور مجلس نمود و در اختلاط کشودہ ہر گونہ سخن گفتن آغاز نمود و بعد از امتداد صحبت حاضر علی خان
کہ غلام سرکار دار و رفہ دیوانخانہ اش بود عرض نمود کہ میر سلطان خلیل خان براسے ادا ادا اب غنایات فیلی کہ با او محبت
شدہ بر دور و دلت سراسر حاضر است اگر حکم شود در سلام گاہ از دور تسلیات بتقدیم رسانیدہ برگرد و فرمود چہ مضائقہ حسب اشار
بعل آمد بعد از آن فقیر را بہین عبارت گفت خان صاحب شما فیلی خانہ مارا دیدہ اید منبہ عرض کرد کہ مکررا از آن جا گذشتہ و
فیلیان سرکار را دیدہ ام بسیار خوب و نہایت بوخراوند فرمود و حال اہم سے توان دیدہ اسے از آن جملہ باید پسندیدہ تا اورا بشما
بگذرانیم فقیر سرفاتہ آداب تسلیات بجا آورد و عرض کرد کہ این کلمات بشفقہ ارسا شدہ کہ کترین اکن را برابر بغضایت تمام
فیلیخانہ شمر و اما سوار سے فیلی را وضعی بہاتے سے ماید و کترین اگر چہ بدولت ماسے در کمال رفاه و آرام سیر برد
لیکن ہنوز بیاقت سوار سے فیلی ندارد و انشاء اللہ تعالیٰ در سایہ مرحمت عالی ہر گاہ وقت سوارش خواہد آمد از زمان
غنایت خواہد شد طرز التماس سیدہ را پسندید و بر لب خندیدہ خاموش شد بعد خند سے کہ خبر ورود صفد جنگ در بلاد
بنگالہ بسبب آمدن او بنارس شہرت گرفت و مہابت جنگ و صولت جنگ نوشت کہ چنین شہرت دارد من ہم ازین طرف
بر سے ایم شما ہم از آن طرف با سباب حرب نہت نہایت سیدہ فرمود کہ چند سوار و پیادہ خوب باید ہم رسانید گفتن مردم
ہمین بجای دست خواہند آمد چہ این ملک گوشہ ایست عبور و مرور مردم ملک دیگر درینجا کمتر سے شود فرمود چہ مضائقہ ازین
جسدہ باید نگہداشت حسب حکم او بعل آمد درین اثنا خبر معاودت صفد جنگ رسید و کر سے شخص مردم سر در گردیدہ دارا
کہ چنین روز باید عا مینخواستند در تلاش نوکر سے کسان بہم رسانیدہ خود بجاحت و شہادت نواب آزر دہ گشتہ ہمرا
و دادا گریست و دواخان کہ خوش اسپہ بود اند بخوابش خود آنہارا نگہداشت سیدہ اظہار جمع آمدن مردم
ب و استہ چنین معروض داشت کہ الحمد للہ شورشش فرو نشست اگر حکم شود چند کس را کہ فراہم آمدہ اند جواب دادہ
رستخیز نمود کہ آن عالیشان را باین کار ہر چہ کار فردا آخر در میانند و از نظر نگہرانند مردم جمع آمدہ ایدہ سوار و
ہنگام داشت و آن بہیت و دواخان را نیز فرمان داد کہ در سالہ سیدہ ملازم شوند چون قریب ہفتا ہشتاد سوار
یا صد و پنجاہ پیادہ در سالہ سیدہ ملازم و سر رشته آنہا درست شد فرمود و خان صاحب الحال خود فیلی گرفت و سوار
آن شاید نامناسب بخوابد و سیدہ آداب غنایت بجا آورد چون روز جمعہ آمد فیلی را از انیال خود پسندیدہ و سیدہ را از اخلا
طلبیدہ غنایت نمود و نقل دیگر و نیز فقیر کیار سیدہ وی مبلغ دویست روپیہ بنام والد مرحوم شاہ جان آباد فرستاد درین امر
و قوت یافتہ گفت خان صاحب سیدہ ام کہ سیدہ سے اینقدر مبلغ لبھا جہاں آباد فرستادہ اید چون اخلا مناسب بود
و میخنی ہم نامزدہ اقرار نمود کہ سیدہ سے متکہ ما را ہم مطلع سے نمودید تا ما ہم شریک شامی شہیم فقیر عرض نمود کہ ترکت سیدہ
و در دایچہ بیل آمد از دولت عالی است و الا صفد در سیدہ بر ملا ران ظاہر است خندید و بہا جن کہ خزا سچے سرکارش ہم بود

اطاعت و است و آن معبود متعبد احوال او بود و سر چار کس ترا و حسی مناسب محارح آنها میساید و ملا و اهل ازار نشسته
و ملک و ساتت حاکم گیر کرد و ملا و آله و تراعات سے فرمود و غالب علی حاکم را که از جمله احوال کثرت است اگر اسم الله و ملا
هستای که در احوال و سیر و تاجا سیر آه و حوسه سرد آقا قار لے کچھے ہائے ملازم سیر کارا کرام الله در سے لک
غالب علی حاکم میساید و نگاہ سے نسوے او گاہ گاهی سے عتد غالب علی حاکم چون حاکم اور سید و مد و دیکت و سیر
نخیر و بودر که مرور و راسط رحمت و عتد سے منع سر سے می مگر نیست اسانے صحت سائر حرکت و عتد که حال غالب علی حاکم
سے سرد عتدین سر آگهی یافتہ اکر اسم الله و ترا تا گام بود و ذوق مد باغ گشت از سیر باغ آرد و مد عاظر رگشت و این احوال سر
سمت جنگ ظاهر سرد الله و را علیہ و غلب و مہر مانے فرمود که چند و در غالب علی حاکم ملا و اهل و در بار بار نایب و است
چاکر ہر در فعل حاکم مد اسے داد با خود گیر و غفور و ساد کر اسم الله و دیکر در غلب و آسے عتد مراح گوی سفت ارا و در و
سراج الدولہ سرد و بود و سائر سراج چہ رستے سماعت جنگ متوار گفت گشت کہ در سیر غالب علی حاکم در میان در عاظر حوسہ
دادہ سکیت او و مار داد و جس شہامت جنگ متوار گفت گشت کہ در سیر غالب علی حاکم در میان در عاظر حوسہ
والا ساحتا سیکتر چوں سماعت جنگ این کلمات را کہ در سیر سید حمید کہ عرق او اسراج صحت بہت بود و او آن عجبت
و عاظر دار پیا سافقت و گفت کہ سے حر و کلام افشاکر تو ارا سے کشتی من بہت خود ترا و ح میگردم او اسراج ایس کس
کہ کلمات گمان او بود و حوسہ و سیر سید حمید کہ گفت آریا ساجر اسے او سے کشتی گفت الفتہ در میان تو و او عتد و است
حر و دیکر سیر و توستے و در سیر سید حمید کہ گفت آریا ساجر اسے او سے کشتی گفت الفتہ در میان تو و او عتد و است
بود و تالست کہ در جس مقام کہ سیر سید حمید کہ گفت آریا ساجر اسے او سے کشتی گفت الفتہ در میان تو و او عتد و است
نقل دیکر و ہیں ہم را دہ ترا سیت کہ مانگ مانی عتد سیر و در میان و سیر او درانی تیرتہ و در حوسہ او و حوسہ را ملا و او
ساجر حوسہ آمد و نامہ آریا و عاظر و اسے سید حمید الله دام ظہار کہ عراج حوسہ و سیت حیرت دار دنا و مطلقاً
ہی آسیت رود سے مانگ مانی غفور کہ سماعت جنگ کہ مراد مرگ بود و والدہ را سچا و دنگ گفت کہ سیر و این نام
ہیں قسم حوادہ الله ہم را دہ گفت کہ تو در عاظر سید حمید کہ این قسم فرسوا نے نام غفور یا مرگان خدا ان خود را سچا و
ما عتد او دنا کو کران خود را دس ترا سچ یک اریں ہر دو قسم سید حمید کہ سیر والدہ کہ اسادہ بود و حوسہ او اسارہ مکتوبہ
کہ سیر ترا دنا را یکساں سید حمید کہ سیر سیت کہ اس را در عاظر و دار و تو لیا ع رید و حوسہ سرتاک مانی حال خود را دہ
و مکتوبہ گفت آریا و در عاظر گشتہ شکا سیت شہامت جنگ برد آں مرم و آرا و اسادہ کہ کثیر احوال و سواں بہت قسم
و چاہا او دنا را حاکم اسکاں والدہ عاظر حوادہ ارادہ معا و سلفیم آنا و مود و آمد و در عتد عاظر سید حمید
و تاجا حوسہ و سیت جنگ کہ دیک ماہ سیرین عاظر مردم و در عاظر علی غلب کہ والدہ و سید حمید و والدہ راضی ریش شش
تا آگہ کہ تیر سادہ اگر سے آلی اس دلی گشتی آمدہ سراجا سیر و اور والدہ عاظر سیت سماعت جنگ سید اراجا سیر
تلیہا سے فرمود و والدہ ار و حیرت رقت کردہ و عاظر رقت خود لطیف آنا دے بود و آگہ حوسہ و سیت سید سماعت جنگ
مدح و سیت کہ دے گفت کہ کے تو حیرت کہ عتد حوسہ سچا و تاجا آمد و حوسہ و سیت سید سماعت جنگ
بر سچ سے بہر و ت و سراجا و حوسہ و حوسہ و سیت سچا و تاجا آمد و حوسہ و سیت سید سماعت جنگ
کہ صاحب سراجا سید است سراجا و در سراجا سچا و تاجا آمد و حوسہ و سیت سید سماعت جنگ

سراج الدلو کہ مبادا ہما نجا مقید شش سازد با آنکہ خانہ پدرش بود شوہر خود را در اسخالت بر حنفہ اسوار سے خود بردار شستہ
 بہا سے خود آور دال روزیکہ شام آن انتقال خواہد نمود پرسید کہ امر و زچہ روز بہت گفتند و شبینہ الہار شاست نمود گفت
 عجب روزیست کہ با معشوق خود ملاقات خواہم نمود و ناہرا وصیت کرد کہ در پہلو سے اگر ام الدولہ دفن نمایند با مردم بشاہدہ
 الفت کہ با و داشت خود بخود در اینجا دفن نمود و نہ الفتہ سیر و سیم ربع الاول شب شنبہ یکہزار و یک صد و شصت و نہ ہجری
 بعدیک سال از کشتہ شدن حسین قلی خان بجا لم عقبی شتافت و فشی آن مرحوم کلمہ خدا الشیش یا مرز و تار یخ ر ہلش یافت صبح
 آن شب بتجیر و تکفین نمودہ باقتداسے سید الافاضل میر محمد علی دہشتی تاملے مہابت جنگ و جمیع اعیان شہر و اقربا
 اسے وادنے بر جنازہ اور حاضر کشتہ نماز گزار دہ در کمال ہشتام جنازہ اش را ببلع مرستہ چیل کہ ساختہ او بود بردہ و صحن
 سبھا اینجا کہ خوشتر تعمیر نمودہ در جو ارقبر اگر ام الدولہ دفن کرد نہ نہ کام بر زن جنازہ اش از دھام و دھو غاسے عام و نو و شہون
 مردان و زنان بمرتبہ بود کہ کسے کتر دیدہ و شنبہ باشد مبلغ سے دھفت ہزار روپیہ در راھ عجا ئز و ضعفا و بیوہ زنان غیر کم
 ذوی الارحام و زن آشنایان و غرضان بود کہ با سر رشتہ دفاتر املق نہ داشت و مجبور و وصیت ہلال کیسہا سے زر بقدر در راھ
 ہر یکے از پارچہ سفید لبتہ در خوا پنچہ اسے آوردند و شہادت جنگ از حضور و معصوب خواجہ سہایان و زبان معتد لازم
 سے فرستاد نمایند ہر یکے رسانیدہ برگرد اللہم اغفر لہ و ارحمہ

ذکر بعض خصال حمیدہ و اوصاف پسندیدہ آن مرحوم

ترجمہ بر عجز و مساکین و ایام و ذوی الارحام زیادہ از جمیع خاندان خود داشت و اوقات را اکثر بفرار غبال و شراح
 خاطر سے گذرانیدہ با کسے بد بنو نہنے خواست کہ کسے با کسے بد نماید از عوارث و اطفال شہر شدہ آباد اگر دارنی
 نہ داشت و اگر داشت از تحفیل وجوہ معاش عاجز بود یا عاجز بنودہ ہر چہ ہم سے رسانیدہ بمصارت دیگر رسانیدہ
 ذو سے المحقوق را محروم سے داشت ہمہ آہنگا گویا عیال او بودہ اند کہ خبر گیر سے بہ کمال رفاہ و فرو تنہا سے نمود
 و از خود راستے و خوشنودمی داشت تلقن وضع بنود و تواضات رستے را دوست ہم نمیداشت بارقا و نوکران خود
 آشنایانہ سلوک سے کرد و صحبت و دوستانہ سیداشت رفیقانش ہمہ رو بہر و حقہ سے کشند نہ قہوہ با انہا سے خورد و
 در اختلاط بار میداشت و ہر چند با مردم احسان سے نمود و عظیم نے شمر د بلکہ کتر شمر دہ آثار افعال و عذر خواہی ظاہر نمی د
 نقل خیا پنچہ بار سے قلی علی خان مرحوم خلف حاجت میر در حاجت عبداللہ خطاط شہور کہ در عہد اورنگ زیب عالمگیر
 دیوان بر بان پور بود بر آسید کہ نیاز بر محاسبہ معاملہ در جاگیر نگر مقید بود و معروفند داشت کہ فلا سے سید است و باین سبب
 مقید مبلغ پنج شش ہزار روپیہ از سرکار بر او طلبی است و انقدر مبلغ در ہر ہا سے از سرکار بلکہ چند ہا بر آن بہ خیرات صدقا
 صرف سے شود اسید وارم کہ مبلغ مذکور با و معاف و آن غرض و ریجا طلبیدہ شود بے اختیار شفقت بسیار ظاہر نمود و فرمود
 تا ہا نوقت رقم معافے و پردانہ طلب او در شد آباد نوشتہ آوردند و بخان مکرم شمار الیہ سپردہ شکر و التماس باین امر خبر
 نمود و گفت حق تعالی شمار اسلامت دارد کہ مرا باین سعادت لگی فرمود دید اگر عہدہ انجا دین کار اہا کے در زندہ مرا زود
 اطلاع خواہند فرمود کہ تدارکش با حسن وجوہ نماید و آن سید بے چارہ از ان بلا و مکارہ نجات یافت نقل دیگر
 مدت چند سال والدہ سبہ بجات متعددہ مع دو کپہر خود سید علی خان و غالب علی خان و داماد خود میر اسد علی در شہر آباد

و لبق گذر ایند چون لشکر میر حبیب اندکے دور پتر از لشکر مرہٹہ فرو دے آند و مسافتے بسیر در میان سے بود ہمراہیان میر حبیب از طول جلوبس ملول گردیدہ اکثر سے پے کار خود رفتند و قلیلیے دران جا حاضر ماند چون شام شد میر حبیب بار نقاسے محدود ماند جانوبے بہانہ پوجا بطرف فرست و دران سبکہ مرہٹہ با سچوم آوردہ میر حبیب را پیغام دادند کہ بدون حساب زر با وضوشتہ دادن دست آویز میلغ متصرفہ رفتن بخوابید یافت میر مذکور کہ باعث حسن رفاقت و عنایت رگھو بجال خود استقلالے وافر داشت سرگفتہ جانوبے فرو نیاوردہ سچو سے رہائی خود ازان مکان پیخواست چہ میداشت کہ بعد بر آمدن از انجا سے برا و دست نمی تواند یافت اما بہر چند تقریرات متنوع نمود از جنگ قضا رہائے نیافت چون دو پہر شب گذشت و دید کہ الحال قاتل و مقال سود سے ندارد مردانہ کہ بہت و چہل پنجاہ کس کہ با او بودند آہنا را ہم ترغیب بشجاعت و استقلال نمودہ آمادہ مجاہدہ گشت این ہم در خیال داشت کہ بدون امر رگھو با او کسے تا باین حد بخوابد کا وید و سواران مرہٹہ گرد و بنگلہ را احاطہ نمودہ مستعد مزاحمت و ممانعت شدند و کار از مکالمہ بہ مجاہدہ انجا رسید میر حبیب چون محدود سے ہمراہ داشت و پیادہ بود راہ بدر شدن نیافت و با اکثر رفا سے خود کہ بیشتر افغانہ بودند مقتول شد و چند کس مجروح گشتہ زندہ ماند ہر چند رگھو با سچوم این خبر از پرنہایت آرزوہ خاطر گشت اما میر حبیب بیچارہ بعد محنت بسیار چون وقت نمر خوردن اشجار جفا کشتہ بود بیکافات مطالعہ بکینا بان کہ در تاخت و تاراج افواج او و مرہٹہ در آمدہ بود مذکور افتادہ محروم و مایوس سچو سے در گذشت کہ باز برگشت بعد ازان مصالحہ الدین محمد خان کہ واسطہ جواب و سوال مصالحہ بود بہ نیابت کنگ از طرف مرہٹہ و مہابت جنگ سرفراز سے یافتہ بکام و آرام سے گذر ایند اما قلعے کہ باید و میر حبیب را میر بودند داشت کچھ دار و مرز سچو سچو و خود را در مرز نوکران مرہٹہ میسر دے

ذکر گذشتن جاہلی رام و عظیم آباد و یافتن راہ نام نارایتی صوبہ دار خداداد و مردن کریم لدو و تہذیب خا عباد

پہرین اشنا و آخر سال شصت و پنجم از ماہ ذی قعدہ و از دہم ہجرت یا شروع سال شصت و ششم جاہلی رام نائب صوبہ عظیم آباد با جمل خود در گذشت و راہ نام نارایتی پسر رنگ لال کہ از محمد طفلی پروردہ خاندان مہابت جنگ و از ابتدا سے صوبہ دار کہ حبیب جنگ سنگیر سے والدہ مرحوم اول سجدت خاص نویسیہ اختصاص یافتہ آخر بہ پیشکار سے دیوانی مقرر گشتہ در عہد جاہلی رام، یوانی مقرر گشتہ با مور بود و نظر سچو و دیر سہ خدمت و شعور سے کہ در سیاق و معاملات داشت بہ نیابت صوبہ دار سے عظیم آباد و عہدے خلعت و سپر سچو و شمشیر و فیل سرفراز سے یافت و راہ دو لہرہ رام پسر کلان راہ جاہلی رام کہ بہ نیابت پدر دیوان تن دار معتبرین ارکان حضور مہابت جنگ بود و بطا سے خلعت با سے مع ہر سہ برادر دیگر مورد الطاف و لطف خدمت مذکور بالا بہانہ سرفراز گردید و واسطہ جواب و سوال راہ نام نارایتی عرض مطالب و مآرب او و التماس معاملات صوبہ عظیم آباد در حضور مقرر گشت و مہابت جنگ بکام و آرام اوقات خود را کہ از ہمیشہ منتظم داشت منتظم تر فرمودہ ہر وقتے برای کارهای قرار دادہ سرور و مشغوف زندگے سے گذر ایند چون باشکار شوق مفرط داشت در موسم سہرا بطرف راج محل برآمدہ قلیل مدتی تہاشا سے شکار و بعد ازان جنگ جاہلوران خصوص فیلان و مرغھاسے دکنی بگذا رانید و مولت جنگ ہم ہر سال ہر کمالات عمہ بزرگوار خود را در جہانیکہ بطرف راج محل سیرا شکار سے رفت از یورنیہ حرکت نمودہ بکام مہابت جنگ رسیدہ از ہا سچا معاودت سے نمود و گا سے تا بمرشد آباد آمدہ برا در خود شہامت جنگ و مراجعہ و کارام لدولہ

سراہام و سنے کے گنہگار بد صورت ملک سرستانہ آئیہ تمہیں حکایت دروفاغ آسندہ ہشتا و انتہا قتالی تخریر مولد یاف عبد جعفر
مہربان ملک شول مولد علم گرامے قدر و گزیدہ فارم دارالملک خود گزیدہ * * * * *

و گزشتہ عای میر حبیب مرہبہ مصالحہ بامہابت جنگ شہر طقو لیس صوٹہ کنک قلیل وحی اررز
و پدیر حق مہابت جنگ این مصالحہ را بنا رصع صا پیرے و رفاه علاق و آسودن متہاق ہر

او اچیکہ سرگرد کے سر محمد جعفر خاں و راہ دولہہ رام و دیدلی پور تفریسیہ کہ مذکور شد امانت دہشت اگرچہ محکم کیب در
ہہ ارک مہار مات مرہبہ و احوال آمار انگ و بالیسر گامے نو دلیکس ہمار قصور حرکت دشو رسیدہ سالار و ہستار ہمارے
لواہ گردوں اقتدار و قدر سے نو دیر ہر چند مراسلات حصول صحت اطراف و اکاف درو دیات امانت دوست و دشمن و
حفظ و راحل سر تیز تر ویر ہووہ سپاہ الارم ہم ہمار سنگ محال ہی ہو دو دھماں ایں مہر جالات دیگر محاط جو آئندہ
دل سر ترے مدد ہمار مہابت جنگ را نو دلیقہ صعب و لغات عرض در سال ۱۱۶۶ ما احوال سارہ ہمار حرکت
مرو را آئندہ از مر سدا با د لطف میدے پور تفریسیہ رویداد و اراں طرف سر محمد جعفر خاں و راہ دولہہ رام سریم ہستار آئندہ
ناجین سر دوان و میدے پور تفریسیہ قوم ملی نعمت خود صرف شدہ و مرہبہ و میر حبیب با ستیاع ہمار پیرے مہابت جنگ
سجما مار حبیدل احوال میدے پور ہاسے حرکات چش ہماہ از محل مفرود لطف مدے پور در حرکت آمد مہابت جنگ
سیرا احوال سالہ و لافہ نقد طالع مرہبہ و میر حبیب کو میدے پور آور دو در خواستے نقشہ مذکور تقابل عسکری و تقارب
نقشہ دست را د لافہ مہم و میر حبیب مرہبہ معلوم و مہابت جنگ مفرود و مسعود گزیدہ احوال دکن از مہابت ہمار با
مادداں دشمن ہلک طاقت مقاومت و جوشین بیافہ لطف محو کو ہماں حوے سنگا را آہ گشت و مہابت جنگ در
تغائب احوال مہر مرہ روسے قوم ہماں سوئے آور دانا مرہبہ تاف مقاومت درو دیدہ و محو درو دیک رسیدن عساکر
گرہیاں و پراشاں سے سد و مہابت جنگ در سنا ہما احمہ فرصت قرار و استوار ہستاد امانت محمد و لال مذکور ہر صدر جو
جنگ دیدہ از مسالک ہمارا انگ گزیدہ و مہابت جنگ قرین تیغ و طعہ راست معاودت صحت مرشد آماندہ سارہ ہستاد ارک
احوال آمار از جنگ معروف رسال آہیدہ است و دد مہابت گنہ گردی و لظاں مفرود و میر حبیب و سرداراں مرہبہ سارہ
ملکہ مہابت جنگ و کشدن ایدہ اوتف سالہا کہ مای سال ملک رسدہ و رسال ہمو و دنا سنا حوال جوشین گاہے مدیدہ و نو دند
دین کرا تہد کہ ہر صوبہ یک مکن با سدا و دد مہابت جنگ دنا یکہ چول دست از جنگ ہمارہ سر دشن و ارسنگا گزیدہ ہماں ہستاد
گشش مہابت اختلاف رگہ سے سولہ و پدیرانی بعض اوقات ریسر و طو سہ طاقت و انقیاد ہماں سنا گزیدہ احوال
تعدد و صحت تشیت ایں مہا سہ از متہلان جو در اہر چوب سر و میر محمد جعفر خاں فرسدا و ماں سارایہ ملتہاں آمارا
لظاں لائی در وقت مناسب بعض مہابت جنگ رسایدہ لواب عالی حباب را لظہ شہادت و غیرے کہ گزشتہ اگرچہ مدیر
سکولات آمار و شولہ سے نو دنا سچیدیں وجوہ کہ عمدہ آمار صعب ہر سے دنا سالس محو و مصالک ہماں محو و
او بودا مل ہر سارے آں شدہ و راں وقت سر شریف ادا اللہ بقا دوج سال رسیدہ و جو دو در مہابت و سار مہابت
مرہبہ کہ دہ سال متواتر مصالحہ سے متعدد و دا دو در مین آں و گزشتہ اسے قوی جنگ مل شیر خان و سرداران جنگ
سرکے سو دہ اعدادے دیگر جو ستر ہر چہ تیغ و نصرت شامل حال اولیا و دوش گشت اما کثر شرابہ دنا یاسے ملاک

عنایت ساختہ رخصت العراوت از زانی داشت و نیا بر آنکہ در صوبہ بہار از سرے موجب توقف بنود بلکہ خاطرین از طرف فرج مرشد
 کہ در کنگ و بالیسر منتشر بود و میر محمد جعفر خان و راجہ دولہ رام را کہ در سد بنے پور گئے آشتی بر آنا اعتماد داشت متبردد بود و عزم متاثر
 جزم افتاد و جا کی رام را خلعت استقلال مرحمت نموده با اتفاق سراج الدولہ روئے توجہ بر شد آباد آورد و اما در ہین اوقات متب
 محرقے عارض مزاحش گشتہ پاسجد اعتلا گداشت در آن آوان طبعی غیر از تاج الدین نام روشناس حکام آنجا بنود مشارالہ بنو
 فرمان در رکاب آن جناب حاضر بودہ تدبیریکہ نزع خود مناسب سے ترم و لعل سے آورد و مہاسن جنگ بسوار کشتے در سطح
 سافت تعجیل داشت و ازین جهت کہ حکیم لائق العظم حکیم ہا دے حال ہاشمی عقیلی خواہر زادہ قائم الاطیحا و معلوم طبعی و حکم
 جالینوس الزمان علوی خان شناسا تمام مزاج مہاسن جنگ داشت از اثنائے راہ یکے از ملازمان را بطلبش روانہ فرستاد
 فرمود و خان مشارالہ در راج محل بلا زست رسیدہ متوجہ علاج گروید و مہابت جنگ در آشتی و مرض داخل دارالامارتہ مرشد آباد
 گشت و دوا و غذا و جمیع تدابیر منحصراً بر کفایت پیرا ہا دے علی خان گذار شدہ تجاویز از فرمان او نے نمود فی الحقیقہ آن
 فراطون فطرت سیما آیت در دبیر مرض و علاج مزاج و الایدیضا نمود و در اندک زمانی صحت و عافیت قرین مزاج مہاسن
 گوید بعد حصول شفا آن قدر شناسا اصحاب فضل و کمال خان مشارالہ را کتباً خلعت فاخرہ و سپیچ و جیفہ مرصع و فیل کوہ پیکر
 با حوضہ و پنجرہ از رویہ نقد معرر و مہاسے فرمودہ و در تعظیم و تکریم و سلوکا ہا دے طاہرے دیگر نیز با قصے الخالیۃ اہتمام تام می نمود
 سجدیکہ سوارہ داخل دولخانہ میشد و تا جائیکہ نالکے سوارے شہنشاہت جنگ و ہراج الدولہ و صوبہ جنگ نزدیک بر نیہ ہا دے صحیح چو تر
 سے آمد بالکی خان مرقوم ہم تا بنجا میرفت و شہنشاہت جنگ و سراج الدولہ نیز تواسفے لائق لعل آورد و ندلجہ غسل صحت ندور
 و صدقات بہت حقیر سادات و ارباب حاجات رسانید چون ہنوز ایام برسات باقی و اندیشہ تک و باز مرشدہ بنود وضعی بیمار
 قوت داشت رقاہم کراہم نابرد و لہجہ رام و میر محمد جعفر خان شمل بر نوید حصول صحت و شعر بانیکہ بعد بر شکال رایات نصرت آیات متوجہ
 میدے پور خواہد شد شرف صدر دریافت و چون از عظیم آباد مہابت جنگ بصولت جنگ نوشتہ بود کہ شہنشاہت مہاسن و معاودت در گندہ
 مصاف پور نیہ کہ برب دریا گنگا واقع است نابرد ملاقات توفیق لعل خواہد آمد بصولت جنگ تیارے لیفے اماکن و تہیہ سیلاب خلیا
 ہا بنجا نمودہ فقیر را چند کردہ پیشتر فرستاد و انتظار الیاعاے وعدہ میکشد مہابت جنگ سبب عارضہ بیمارے مذکور از اثنائے
 راہ خطے متضمن عذر نابرد عارضہ مرض نوشتہ بصولت جنگ فرستاد و خود از وسط دریا با تبحال گذشتہ مرشد آباد رفت حصول
 بحرہ استماع خبر مرض مہابت جنگ محمد سید طبیب ملازم خود را بحالہ فرستاد و بعد شنیدن خبر صحت بتقریب خیادت و مبارکیا
 از پور نیہ کہ مرکز دولتش بود نہضت نمودہ مشرف اندونیا پوش عم خود گردید و درین مہینہ لغیبیہ بیکرینت بتجلیع الدولہ مرحوم خواہر
 علاء الدولہ سرافراز خان کہ کمال یکانگت باشہنشاہت جنگ و زوہ او مہر النساء بیکم معروف بر بی بی کھیشی بنت مہابت جنگ
 داشت وزن و شوہر نہایت مرتبہ ادب و انقیاد و لعل آوردہ زام ختیار خانہ خود را با وسپردہ بودند بیکم مذکور از جملہ فرزندان
 علاء الدولہ یکے را کہ شب گشتہ شدن آن مرحوم بعمرہ وجود در آمدہ مخاطب بشکر اللہ خان و معروف با قبا با بود بفرزندے
 خود از وقت ولادتش بر دشتہ محبت با او بمرتبہ لغش و دشت ارادہ و صلت او با یکے از بنیات حصولت جنگ نمودہ بواسطت
 بی بی کھیشی بصولت جنگ پیغام این امر داد حصولت جنگ او لا از قبول این کار سرباز زدہ آخر الامر بمہابت شہنشاہت جنگ
 و زوہ او را خدمت گشت و از انجا کہ شادے و صلت مذکور بدون اجتماع قبائل و عشاہر مہابت جنگ و سرافراز خان مرحوم
 نمی گرفت و رفتن این ہمہ مذکور و اثاث در پور نیہ متعذر بود دنیا کے شادے در شد آباد قرار یافتہ معین شد بعد مہابت

مطریے داشت مساند و ایحال عیان گرداید و حور از راه گنج مذکور کو چها کند و راه عامه مصطفیٰ قلی خان گرفت و بہر اسباب
 متفرق گشتہ سر یکے کعبہ حرمہ از پیر رادہا سہ سیف خان مرزا سگے نام نصرت علی محمد و دیوان کو مدد یافتہ شد و چا
 رہ بہر آفت گردید و دوسرے سبک بکر جس قسم مخوج و عقول مسدود متہ حسرت از خوف مار پر سہ مہانت جنگ با وجود
 اسکرے کہ سر جیانہ وجود و حیات حل چکان سراج الدولہ لڑے گرفتہ ماسلمہ مصطفیٰ قلی خان رسید مصطفیٰ قلی خان از
 در و درہ خود و استقال سراج الدولہ برآمد و سر مہم خوش آمد و لڑے گرفتہ تفرست و در عامہ خود آورده سر و دست
 گرا رے و دیو نیما نمود متہ مذکور بستہ رسید کی سراج الدولہ مہانت در عامہ مصطفیٰ قلی خان بہر جہت مہم گرفتہ شد
 خود گرفتہ و چاکی رام ستران سید و الانعام رام حق سیدہ سہلے سردار وادہ مشرق حصار و بخت باز گرفتہ نصرت از
 سرداران سپاہ فرود آورده مع لاش کشکان اول تجبیر و بکس راد و آن سید نامور در و در قریہ سرگور و در محلہ
 لوں گولہ ہول گردید و مخالیش را بر سر دیوان محوطہ در چاک سپردید مصرعہ ہیں بہت پامان دیبا ہیں +
 (اللہم صل علی محمد و آلہ) علی طلیس و الحقہ نامانہ الصالحین) حاکم کے رام ہستقل محوطہ آمد کی سراج الدولہ و
 سیدہ شہل سرمد کے شاہان و سہل کے پادشاہ خود و سوت مہم گرفتہ +

دگر رسید مہانت جنگ در نواح عظیم آباد و ملاقات ماسراج الدولہ و دخل
 شدن شہر عظیم آباد و سیمار شدن و گرفتہ شد بمرشد آباد مع سراج الدولہ

نہا سہل کہ اکالی اطہار و در آرزو سے تقاسم سراج الدولہ و تمنا سے شاہ شمع جمال او پر وادہ و اوجہ قرار
 سے دوید و در شولین آنکہ آجیام حواہ ستیدہ در ہم دامید میگذاید و قنہ عیاش پور کہ معروف بہ ناڈہ است سہیدہ
 حقیقت حال مطلع گردید و خاطر پریشانی اندک گردید سیدہ اسد اشکر خان سردار مہم علی خان را کہ درین سہل آباد
 بہر سہل او گردیدہ بود پیش سراج الدولہ فرستاد و چہا مہا سہل آرزو و سہلے جویش وادہاں مذکور و در سراج الدولہ
 سہیدہ آد کر سالت محسن و حوہ نمود و خاطر آرزوہاں را سے آمدن سر مدد سرگورارش کہ بہر سہل حشر حرکت
 نمودن سراج الدولہ نصرت استقال مہانت جنگ را سہلے مسیح و سر در ساحت کہ بہر سہلے بکس و وقار را
 دسں در رفت و مان کہ کوہ مقامت بود سکتہ از کاسے گشتہ آثار مقرر اسے ظاہر شدن گرفت بہر مہم بہر ان
 دگر سراج الدولہ نصیس احوال ام کہ تا کما رسیدہ و ہا ہل و در و در ماس گزیدتا آنکہ مہیاں حرق و مونس رسیدہ
 و خود تا سر پیر دہانے پیش کو چہہ ہر چہہ مذکور بلع طاعت شود و سوا سہلے او ارد و رہا یہ ہیں کہ نظر از سر سوار بکس او
 نے احتیاط و سہلے و شکر ساد سراج الدولہ سز و یک عہد رسیدہ از مرکب پائیں آمد و بادرا کہ قد کس شتافت سہلے جنگ
 او را در آخوس نامت کشیدہ نے اختیار رفت خود و مرثہ لدا حوہاں کہ حواس احدیت پر دہمتہ سر سہلے و گدہ است و
 اتفاق ایران محل مصحت خودہ لدا طرہ محل طلالی و اطہر و مارتو مکہ عظیم آباد است و در ہا سہلے سہلے شتافت
 احترام الدولہ برین احمد خان بہا و بیست جنگ مشرف بہ ریاست گنگا واقع بود و در اول احلال فرمود سراج الدولہ
 از حاکم کرام منار حصار تناسے او کہ ملاعلا سہلے خودہ مہانت کہ ورت داشت مہانت جنگ و اسلحہ شتافت او
 سہلے استہ نامے عہد را مہم خود و ملازمت سراج الدولہ فرستاد و سراج الدولہ سلیس اسلحہ و در گور شول

مثل ثوب و توپخانہ دستی زبان و غیرہ بر خیل خود سوار حسن علی خان را بہر اوسے خود معین نموده و چون کہ سردروازہ قلعہ خیمہ عظیم آباد
حیران کار خود استادہ منتظر بود تا چہ پیش آید و البتہ نہ چار ہزار کس غیر حارسان قلعہ دران عرضہ با او و را بہرام ناراین حاضر بود
درین بین امانت خان کہ رفیق مہدیے شہار خان و از شجاعان بود نیزہ کو سچک کہ باصطلاح بر سپہ و سانگش میگویند در دست
گرفته اسب خود را ناخت و در از دو حامی بہر اہیای حسن علی خان کہ بر دروازہ جنوب رو بہ چپ قلعہ متصل مسجد صاحب ناما غلو و
اجتماع داشتند در آمد و طرفہ ستیزہ آویزے نمود کہ در اینہم مردم مجال کسے نبود تا مقابل او کرد و در دکانہا و گوشہ ہا سے بازار
پہنان گشتہ او را مجموع طیسا خند و او مثل شیر و لیر کہ برگلہ گوزن افتد بہر اعدا تاختہ سے نواخت و می انداخت تا آنکہ از سربا
یاد خانہ با و گولم بندہ وق رسید، جان شیرین در کمال تہور و جلالت در باخت مردم کہ مہدیے شہار خان را از پیش رو سبے
نیا بر خیر طلیعہ مخالفت سے نمودند بر آشفتمہ جواب و او کہ در این مقام چنین خیر خواستہ ملایم طبع من نیست بہر کہ مراد و دست آورد
و جان مرا از جان خود عزیز تر دانند پیش رو سے من آید و از من بیشتر خرامد متعاقب امانت خان میرزا مبارک و کھنہ
بالہر ان و دانا و خود و دو سہ کس دیگر از رفقا بیک امانت خان از بہر اہیای سراج الدولہ سپہارا عنان و او اما بہر
امانت خان ازین جان رفتہ بود مبارک تیر و نیزہ و شمشیر کار بردہ ہماقتہم بزخم گولہ بندوق و بلعوق آور و و سپہران
و دانا و شہ عنان از میدان تاختہ اجعت در ہم شکستن جمعیت و انتظام بہر اہیای مہدیے شہار خان و سراج الدولہ و سبب
تفرقہ و انقلاب و اضطراب این جماعہ شدند چون شارع تنگ بود و چہ شش سوار اسپہ اسیمہ برگشتند و بدو کاسک عنان
گریزان گذشتند مردم مجتمع فراریان را کوچہ دادند مہدیے شہار خان بر لب چو ترہ دکانے استاد و ہمین قسم ہر کسے طرفہ
خرید چون رستخیز فراریان فروشت مہدیے شہار خان بدستور از دکان فرو د آمد شمشیر و دست گرفتہ استاد و اما
جمعیت دیگران بطور سابق دست نہاد چہ مردم بغا بہر ہم پریشان و در باطن نیز شمشادہ فرار اولاد و رفقا سے میرزا
مبارک آشفتمہ خاطر گشتہ راہ عافیت سے جہتند متعاقب گریختگان مہمتہ حیونت ناگر مسلح و مکمل دیر رسید و مہدیے شہار خان
را شفاختہ گفت خان صاحب شما از طرف سورچال من در شہر وارد آمدہ مرا رسوا و سبک سا ختید و خود را در ملک انداختہ
احمال ہم بر خدا برگردید مہدیے شہار خان در جواب گفت مہدیے شہار خان و خیر خواہیست دین وقت
ما و شما خیریم مہدیے شہار خان بیا را بچہ داوے زمر دے نشان بد شمشیر و خنجر زگر زدن و سنان بد و ازین
گفتگو مہمتہ حیونت کہ مبارز و لیر و درین کار با بار بار آمدہ آبرو سے در امثال و اقراں داشت ناچار پیادہ پاکشتہ
مقابل مہدیے شہار خان شد و با مہدیے شہار خان شمشیر کجکے ناگر نواخت و نیزہ بافتہ او برداشت از
بہر اہیای نامر کسے توفیق مدنیافت والا بعد کشتہ شدن ناگر مذکور دل بہر اہیای سراج الدولہ را زور سے و چستے
بہر سیدہ سپاہ جاسکے رام را کہ تر کھلے در ثبات بود زیادہ تر شستہ و چہ عجب کہ فتح و غفر سراج الدولہ جلوسہ گرمی
و در عین دار و گیر مہدیے شہار خان بیکی از منتہیان او از دادہ گفت فلا سے مرا از تو این توقع نبود لیکر ہود مکرر
تا آنکہ از دروازہ گنج حاجے کہ بطرف دست چپ مہدیے شہار خان بود برادر زادہ میر محمد اشرف کہ جامعہ دار و بسیار
آشنا سے ناگر بود پید گشتہ خان مذکور را نصیحت آغاز نہاد و بہ برگشتن دلالت کرد مہدیے شہار خان اورا بغیر و با
درشت منبع از پیش آمدن نمود آن محیل از نظر مہدیے شہار خان پنهان گشتہ بطرف پشت کشش در آمد و شمشیر سے
در پاسے آن سہ دار سرافراز زدہ از پالش در آورد و ناگر او با اتفاق کار رسید نا بجا تمام نمودند و سراج الدولہ کہ نامر

آنست که حکومت و فرمانروایی کل عالم بر آن نور چشم باشد و این رباعی بخط خود در آن رقیه تعلیم نمود رباعی غازی
که بی شهادت اندر تک و پوست چه غافل که شهید عشق فاضلتر از دوست چه فردای قیامت این بان که ماند این کشته دشمن است
و آن کشته دوست چه حالیا قلم و قانع نگار را از نگارشن احوال مهابت خجک انصرا داده ماجر اسراج الدوله ارقام می نماید
تا سر رشته سخن از نظام نیفتد *

ذکر رسیدن سراج الدوله در نواح عظیم آباد و پیوستن سید شاد خان با او جنگیدن با جانی را کشته شدن سید نامجو

سراج الدوله چون در غیاث پور رسید و شقه مر قومه او بمهر سید شاد خان قبل ازین رسیده متعین آنکه من سلطنت خود را بتمام
اقوال شهاب باد داده خود را رسانیده ام شهاب پور که گفته بود دید بران مهیا و آماده گشته خود را پیش من رسانید سید شاد خان
قبل از ورود رفته اند کوره اسباب ناموس را بر گشتی سوار و بار کرده قاصد بود که بغازی پور فرستد اگر سراج الدوله
بیاید آنچه از دستش بر آید بعل آورد اگر او نیاید خود در قافای متعلقان روانه شاه جهان آباد شود چه متیقن نبود که سراج الدوله
بر آن سخن که با او گفته شده این اراده عظیمه خواهد نمود چون رفته مر قومه باور سید الدوله فقیر را که بجای مادی خود دانسته
با او کمال مراتب ادب و محبت مر می داشت بجان خود طلبید و اهلکار کمون خاطر خود و در سراج الدوله نمود و الدوله
در مخالفت مبالغه با فرموده گفت که برادر من از عهد مهابت خجک بر نمی توانی آمد و بالفعل این ناظم هر چند بهند و می نویسد
است ابا نشاند مهابت خجک و با فوجیکه حاضر دارد صد برابر شماست سراج الدوله فرزند مهابت خجک است و او شاد
سراج الدوله بر آ و این آمدن حضرت ندارد باز ما هم چون شیر و شکر خوانند آ میخت شاد و رامفت بکشتن بد سید گشتی بار
کرده مهیا ست زن و دختر خود را سوار کرده روانه سازید و خود بر اسب تیز رفتار سوار شده بد روید سید شاد خان را غیرت
و اجل دامن گیر گشته هر چند والد فهمانید همین جواب داد که اگر سراج الدوله می آید من رفتن را جازم بودم و اکنون میروم
که خود را کناره کشید پیش مردم بنام مردم و جین آشتار یا میم اگر حیات و اقبال یا ورے کرد و بر این بهند و سبک
غالب آیدیم دیگر با مهابت خجک نمی ستیزد و دولت از نا میگر نیرد و اگر زندگ با خبر رسیده شب کور در خانه نمی توانی رفت
القصه ناموس را روانه غازی پور نمود و بعضی جواهرات و ظروف طلا و نقره حق دختر خود الدوله سپرده آخر شب مرخص و صبح
خدمت سراج الدوله گردید و در تصدی غیاث پور معروف به باره ملاقات او رسیده بجا آمد و در آن که طرف در بنگا و آن طرف
گنگا اقامت داشتند پیر وانه ماس سراج الدوله و خطوط و متعین طلب آنها با انواع مواجید مستاده فوج بسیار از هر طرف
آماده نصرت سراج الدوله ساخت و عرافین مردم متعین رسیدن بجلد در خدمت ورود نمود بلکه اکثری از جاسی
خود جنیده ماجر کشته شدن سید شاد خان و انزاع سراج الدوله شنیده از اثنای راه برگشتند و فی الحقیقه در فراهم
آوردن سپاه و تالیف قلوب این فرقه عجب سلیقه داشت که دیگرے تا حال مثل او درین کار مشاهده و خود مع سراج الدوله
در بلخ جعفر خان رسیده نزول نمود مردم شهر عظیم آباد و بعضی از اطراف و کناف حاضر آمدند سراج الدوله بجا می نام
پیغام فرستاد که آمده شرف ملازمت حاصل نماید و از استماع این خبر غریبی بجز تحیر و فکر گردید و نمیدانست که چه کند
اگر بلازمت سراج الدوله رود مبادا مهابت خجک مورد غضبش سازد که مقدمه ملکه ارے این قسم اطاعتها و اسر منا
بر نمی تابد و اگر بمقابلیه و مانع پیر و در دوران معرکه چشم زخمی لب سراج الدوله رسد هم دست از حیات خود بایست

شمرده مراحمیت بر بردہ ان نمود و در مانع مانگندہ این را جبر بردہ ان کہ بہترین مواضع آنجا بود تا تحقیق خبر مرشد کہ در کہا آورده است
نزول اجلال فرمود و بہین او ان سیرت جہنرخان کہ در مرشد آباد بتقریب آتہا سے شہادت جنگ اقامت داشت و سبب
راست گشتہ در مانع کہ کور یا قبتیل قدم مہابت جنگ است و ما دیانت نواب والا خباب کہ از مشاہدہ خیانت سیرت
جنگ سیرت و سبب و بہ دیگر مانع از سیرت جہنرخان داشت کما تہ خدہ منمن نفع و ملاست فرمودہ ارشاد نمود کہ نیابت
جنگ سیرت برادر خود میر اسماعیل از طرف خود بنواختہ الما دے خان و بہ خان کہ کور بہ شکاف ازین امر نمودہ و رانے
نمی شد آخر الامر طوفا کہ کما حسب الامر نیابت خود بنواختہ قوم مغولین نمود و بعد تو مت چند روز بعد من سید کہ مرشد باز
از سحر اسر سید نے پور بر آورد و مہابت جنگ کہ با جہنم ملازم مانع آن گردہ بود اعلام نہفت بہت سید نے پور بر آورد
و سراج الدولہ نہفت مرشد آباد گرفتہ داخل بلدہ مذکور گردیدہ

ذکر سبب افتراق سراج الدولہ از مہابت جنگ و رفتن او بعظیم آباد و مجادلہ اویا جنگ
تائب صوبہ مذکور گشتہ شدن مہدے شہار خان مغفور رحمہ را قسم سطور

مغفور نامند کہ عم فقیر سید شہار خان مغفور جامع محامد اوصاف و در شجاعت و غم اعتماد و اقتدار یکمانہ روزگار فادہ زمان
بود بعد گشتہ شدن بہت جنگ مرحوم مہابت جنگ را قدر دان خود ندیدہ ملازم آن گردید کہ اگر فلک بکام او گردد با ملا
وارج دنیا ترے کند و الا چون بایان دنیا مرد نست راہ آخرت سپردہ آید و در عین رفاقت سراج الدولہ دہر است مہابت
در عین جواب و سوال ما کہ مہابت جنگ ابعاد خود از روستے کنایہ میگفت بے باکیہا نمودہ کلمات گران بر زبان آورد و پود
مہابت جنگ بمشاہدہ جرات و بیباکی او اندیشہ بخاطر راہ دادہ خواست کہ از رفاقت سراج الدولہ متمنع شود مہدے شہار خان
این سخن را باطل و سبب دریافتہ خاطر نشان سراج الدولہ نمود کہ حدشمانا بر تربیت و فرا محبت جد شہار خان خواستہ در عین
دار کہ ہمیشہ تاج فرمان او از مرشدہ اعوام خود کہ مقتدر و مختار انداز کتر بودہ سیر برید و شہاد در مرتبہ سپہ و حکمران از اسخا فیستبد
بلکہ باعتبار وراثت مہابت جنگ جراح و دومان و زبہ کہ فائدہ خود دید و فیض لکھنؤ لالحال لعل ہم نیستند کہ این قسم اعانت
مزدور یا شہار خان خود را مرشد آباد رسانیدہ راہ عظیم آباد گذریدہ جلنے رام را کہ سہند و سے مفلوک و ملازم و نائب شہادت از انجا
برداشتن چند ان کارے نیست بعد از ان مہابت جنگ خیر از رضا جوئے شہا چارہ نذر در سراج الدولہ مصالحت مذکور را
بمع قبول ہما نمودہ و در دل خود داشت و مہدے شہار خان در او خبر بیع الشانے یا اوائل جمادی الاول ۱۱۳۰ ہجرت
استغفارے نوکرے کردہ بر مرشد آباد و از مرشد آباد مع رفقاے معدود بعظیم آباد رفت و نفقے علی خان برادر خود را تم کہ ہمراہ
عم خود ترک رفاقت مولت جنگ نمودہ ملازم سراج الدولہ باد و صد سوار شدہ بود قبل ازین سوانح سبب تقدیر ناخوش گشتہ
ترک نوکرے نمودہ ملازم شاہ جہان آباد بودند کہ ہمراہ مولت جنگ در پورنیہ اقامت داشت برادرادہ برادر اگنی یافتہ
یہذا نقش را سنجہ استہ پیش خود طلبیدہ است و سبب بسیار با ملازم مولت جنگ گنایند و مہابت جنگ چنانچہ مرقوم شد ہمیدنی پور
رفتہ میر حبیب رام مع فوج مرشدہ منقودہ اثرب یافت و در چاؤ نے قدیم نزول فرمود چون قلعہ ریشہ فساد آن گردہ در خاطرش
تعمیم یافتہ بود و حیدر علی خان سپہر علی خان کہ بنام او فوجدارے میدنی پور تقرر داشت بسبب عدم قدرت و قوت
مقابلہ و مقابلہ با مرشدہ از بودن سید نے پور بالاجاج تمام معذرت خواست مہابت جنگ سراسرے تعمیر جاوہر مکان و دولت خان

حدود صوبہ کشک و بنگالہ و چھاؤنے نمودن درمیدنی پور و سراج الدولہ را بہا لیسر مہند
فرستادن فرار مرستہ ازان اماکن بدر رفتن فخر الدین حسین خان سپہ سالار خان از قید و سلاسل باز رہا

چون بہر حبیب بھجن غنادور شک بر دولت عدا و بہا مہابت خلیج بھاج ولاد را از حد بدر بردہ خود را و عالمی را رنجہ میداشت
و جنابا کے لیے انتہا کشیدہ خلقی را از پہلو سے طمع چنگی خود اکثر اوقات مبتلای انواع محن و مشاق سے ساخت و جمعی از
مرستہ و افغانہ با خود دہشتہ اکثر دیار جنوبی کے گنگا از ملک بنگالہ سے تاخت نہا بران استیصال و اخراج انہا را مہابت خلیج
بر فوج مہبت خود لازم شمر دہا و با وجود پیرے و کمن سالکے در سیم و محاربات راضی بتقصیر نہو لہذا بعد القضا کے برات
اول بقصد سیر و شکار کہ باہین شغل ہم شوق مفرط داشت و غلے از مصالح دنیا دار سے ہم نیست بطرف مہر پور کہ شہر قی
و جنوبی مرستہ آباد واقع است متوجہ شد و کثرت آہو دران نواح مہرتہ بود کہ ہر روز صد ہا شکار سے شد و از شدت و غور
خیل خیل بسبب انتشار شکاریان در صحرا سرا سیم گشتند و معسرے آندہ و بازاریان و مردم ارد و غضب چوب و کنگ
انہا را شکار سے کردند بعد ان فراغ از شغل شکار رو بہ راہ آوردہ و رکٹوہ نزول نمود پس از اجتماع عساکر متوجہ بردوان گردید
از انجا ہم پیشتر اند و بعد قطع مراحل بجوئے میدے پور رسید جامعہ مخالفین بجز استملع قرب در و دل شکر طفر اثر طاقت متقا
در خود نیافتہ لبادت معبود آوارہ دشت ادبار و مفقود الخیر و الاثا رشتند و مہابت خلیج وارد میدے پور گشتہ ساحل دیہ
گھنٹاے مضرب خیام غفر افتشام گردانید و دریں تنبہ افتاد کہ این مرتبہ با تغلام این مالک و انصبا بطریق و مسالک بنحو
یرد از کہ معاندین را مجال عبور در محو و صوبہ بنگالہ و کنگ متعذر گرد دنا برین ارادہ اقامت خود در میدے پور نمودہ فران
بچھاؤنے داد و فوجدار سے میدنی پور لعلی قلی خان کہ بختے رسالہ سراج الدولہ بود مرحمت فرمود چون خبر میر حبیب خلیج
بطرف بالیسر متوقف است نظر بانکہ چندان فوج کے کہ گمان خطر و نظر دران باشد با میر حبیب نیست و سراج الدولہ را ہم دلیر
بر حروب نمودن ضرورت مشارلیہ را با جمیع از افواج قاہرہ مدان سمت فرستادہ برقع آہنا موری و سراج الدولہ
دوست محمد خان و میر کاظم خان بطور چا و لے پین فرستادہ خود متعاقب انہا را سے شد دوست محمد خان اول صبح بر
شہر ان رسیدہ بقدر گوشائے داد و فوج مخالفت کہ از نام مہابت خلیج می ترسید ہانکہ جبار تیکہ دوست محمد خان و ہر
کاظم خان نمودند دل از دوست دادہ راہ فرار اختیار نمود و سراج الدولہ ہم متعاقب در رسیدہ متعاقب بالیسر ہند معسر گشت
و چون مامور پیش رو یہا نمود متعاقب ہند اخص مہابت خلیج را کہ مفارقت سراج الدولہ نہایت دشوار بود و حصہ صامگاہ
اندیکہ رفتن و حوادث باشد یکدم جدائی و قیامت سے شہر و سخا طر آورد کہ اگر میر حبیب در میان دول شکر برآمد ہر کراہیک
نہا رہا و بیا ویز و خدک اندکہ پایا نس چہ رو سے نماید و فوج معتد گران را کہ ہمراہ سراج الدولہ است مبادا از انکار کار
و سفاہت اوصدہ عظیمی رسد نہاؤ علی ہذا سراج الدولہ را تبا کید ہر چہ تا متر طلب داشت و متعاقب رسولان خود ہم
حرکت نمودہ بے اختیار راہ سے برید و ازان طرف سراج الدولہ ہم نہفت کردہ قطع مساف سے نمودن را این گدہ محل
تلاقی عسکر بن گردیدہ سراج الدولہ لفر قد مبوس جد خود رسید و ازان جا باتفاق معا و مت ہمید نے پور نمودہ محل
چھاؤنے سابق نسرل ساخت و دین زمان خواجہ عبد الہا د سے خان کہ در زمرہ جماعہ داران اد نے ملازم سے کار بود
نہایت سید محمدی اول کہ ہر دو کابلے بودہ اند مقبولے نائب غلام حسن خان دارو غہ دیوان خانہ بصر من ہر ساید

تعمیل سے لعل علی علیست اما سب صورت و شفت سارگی و اسے راہ و راہی آتا تھا مال لشکریاں گردید اگر
 اندک درنگ و درنگ رو سے میدا دریدن مرشد آتا دار متعبدات نو دندمان کہ سات جنگ بال لشکرانگ کوچ
 سر و سر حبیب کہ در گوشہ صحرائے باوج مرشد حریہ نو دندمان اسکا منقہ و شہرہ کو گردیدہ فاصدہ منب اور دوش
 عبدالحسان گشت چرخ شہر و رار کوچ سات جنگ کہ ست میر حبیب ہر دیک کنگ کہ سید بن عبدالحسان
 با آنکہ معاملہ اچان فرج گراں ارناب و نوال و دیرول میدا است متفقہ عیرت و حرأت مافلت احوال معاملہ
 میر حبیب و مرشد شفات و لعدار لغت و عقد و دوساے حملہ و حمارہ نمودہ لغت طاقت راستے سعید لہ چل
 حراہاب سوار را در سید و کوشش رحم ششیر انکار رفت لہ در آمدہ اسیر حراہاب و محوس و ثمنان گردید و حدود
 اس ساجہ کہ قتل اردو و سارائے سایہ نمود است و حوالی مالگیر سدر بعض سات جنگ رسید چوں وقت مقتدا
 تدارک مدہشت موقوف مرا و فوات دیگر ماند و سات جنگ لعدار سطرے مرا مل او احرامادی الاحرے لکثوہ رسیدہ
 سر حریہ سلیمان کہ مل اردو و لشکر برسد نو دندمان و دواہل رح سہ مذکورہ و در غارات سوئے جیل کر آوار
 تعمیر سس نو دندمان و سات جنگ و جس قلی جاں و دیگران ملار مت رسیدہ و مد و مالیت و حوالہ رسیدہ
 و میر و دپ پیشکار رای را مان چیں راستے سخطا سکرایاں دعا ست ملت نیاں ملہ سیر لہ راوی سا

نقشہ ذکر فخر الدین حسین حال لہر سیف حال و لغص سوا سخ معلقتہ آل اچیاں

محمدا بن حسین حال لہر سیف حال کر از جیر اعدا سا قہ گشتہ در نظر سائے آسا و بیگانہ سہا ست و بیقد و سے
 او و حسن مافلتہ بود و رفتائے او اگر سہ رعاستہ لعلت سنگ چوستہ نو دند و دویع مال و اموال باحدو و سے ازینا
 کہ حرأت و ہباد سائے سواستہ و غیرہ علمہ ساگرد چہ و تقسیم مالہ و شکستہ مال و دار و موسم بالستان را گرد را میدہ مزار
 سیکشید تا پیش آید سات جنگ سہا ست اورا ایں حرکت کما شیمی دیافتہ فاصدہ شروع دولت سیف حال کہ
 مبلغ حلیہ گراں و دواہر و اسباب و اداں نو دندمان است آن سعید حال گردیدہ بعضے از حیدان عود را فرستادہ
 اورا پیش عود علیہ لہ آمدن مکلاے سائے مال لہس تخویر نمودہ اسباب یا محتاج سہا او سہا دہشت و حایاں
 را نگہبائے او گماشتہ جمیع اموال لغت و جس کہ در دست او بود و مدد و حید ملی حانی مع جمیع علمہ نو سہا کہ
 از مردواں رعاستہ مرشد ما آمدہ نو دندمان سرول یا متلاکشتہ مکوف السمر گشت و سراج الدولہ و اسطہ عفو
 تعمیرات سر راں نو سہا کہ گردیدہ دار و سگے نو سہا کہ کسی یافت و میر صیاء اللہ را کہ دندمانیں عمار اللہ حال نو
 سات او علت دار و سگے نو سہا کہ داور حایت شد و دندمان اوقات معے سات راں با سہا کا دیر لہ لہ
 مالکیت جنگ سر مددہ مع لہ سائے حال را و دیر و علام را حال لہر لہ معے حال و دیگر سہ داراں سرمد آما د
 رسید سراج الدولہ کہ محالعت نام و دندمان جنگ دشت و مدد سائے سات راں یعقوب دیر سہ و سہ علیہ مدرا و نو
 و رود و سس را معمر شہرہ سہ بار را معین و دگردا مید و مدد سائے سات راں را زیادہ از ہجہ ہتا سائے سات راں
 حایت و اتصال عود نمودہ نو دندمان و دندمان ہتا سائے سات راں و دندمان

رفتن مہات جنگ بمیدانی پور مارا دہ احرار میر حبیب و مرشدہ داراں مکان ملکہ لہ

التمال و اشرف برودخانہ سے مذکور دارد از سنگما سے استوار کہ باصطلاح مشہور ریشہ سے نامند سخک ساخته اند و سرود
دریا و غیر ایام برسات پائے آب و دربرشکال پہنا سے مہانذا قریب بد و کدوہ و عرض دریا سے کٹھ جو سے بقدر نصف گن
خوابد بود قلعہ برکنار مہانذا واقع و دور حصار قریب بسہ کروہ تخمیناً خوابد بود کہ از سنگ و خشت و گچ و آہک در کمال استحکام و
رمانت بنایا فٹہ و خند سے پنچہ موربع بر اطراف قلعہ است و آبا و سے شہرکنگ بر ساحل کٹھ جو رست و فاصلہ میان این شہر
و قلعہ مسطورہ قریب بد و کدوہ و عمارات و ابنیہ حکام و بیوت اغرہ آنجا کہ بر دریا سے کٹھ جو سے بر پشتہ پنچہ مذکور قلعان
افتادہ در کمال ارتفاع و بلند سے پشتہ پائے عمارت جائے وہ گز و جائے قریب بنصف ارتفاع مذکور و در زیر اکثر ابنیہ آب
دریا سے کٹھ جو سے جار سے است و آن طرف آب دریا سے مذکور با حلاف مواضع از دو کدوہ تا چار پنج کروہ مسافت
صحرا وسیع خوش فضا است و متصل آن جنگل اشجار عظیمہ در کمال خضرت و صفا و انتہا سے آن جنگل ابتدای دامن جبال
فلک آسا و سکنتہ آن شہر این سرسہ کیفیت ہر زمان در نظر است و چون قلعہ مذکورہ را از ہر دو طرف دریا با محیط افتادہ
اگر مخالفان در اوقات طغیان آب باتفاق زمینداران آنجا قصد محاصرہ کنند وصول جنس ماکول و غیرہ ما ستیاج از جملہ
مستغنیات است و در برسات اگر کسی قاصد نیکاکہ گرد و چون در ہر منزل نالہ و دریا چہا سے عمیق وافع و مانع عبور و مرور قطع
طریق و رسیدن بمنزل مقصود از جملہ متعذرات مہابت جنگ کہ این قسم امور ہمیشہ ملحوظ و منظور سے داشت زیادہ توقف
در ان بلکہ دور از صواب دانستہ اسچہ میسر گشت مفتنم شہر و شیخ عبدالجنان نام سے را کہ در سالہ راجہ دولہہ رام از جملہ مفلوکیں
محبول الاحوال بود بہ نیابت کنگ مقرر ساخت سلبش آنکہ مہابت جنگ بنیابر جہان سے کہ مذکور شد در معاودت عجلت داشت
و بسبب خوف مرہبہ کہ در قرب و جوار کنگ و منتظر فرصت در کہیں بود و رسیدن اقوام کنگ امر شد آباد بنیابر بعد راہ برسا
امکان نداشت احد قبول انیابت آنجا سے نمود و شیخ مشارالیکہ تر سے مابین مرتبہ ہرگز در خاطر شش سنگدشت عند تکلیف
از قلعہ سے غیر مترقبہ شمر دہ بمقتضائے این مصرع سلطنت گر چہ بیاز رست خوشست و سقلمدان امر خطیر گشت و جہت
تجلیہ کہ بہ تعمیر مہابت جنگ جلوہ گر بود مردم دیگر نیز برادر العین مشاہد دیدند چہ ہر گاہ شیخ عبدالجنان را بہ نیابت گذشتہ
عنان غریمت بہت مرشد آباد منعطف گردانید با آنکہ آفتاب در جزا و شرو ع ماہ اسارہ بلکہ آخر ماہ جیٹھ بود باران متواتر
بنو سے می بارید کہ تیج روز سے از ترشیخ و قفاط خائے بنو دوگا سے اشتداد سے نمود و دریا چہا سے کوچک کہ حین فتن
نہایت کم آب بود ہنگام عود بنچو سے طغیان داشت کہ عبور و مرور از انہا بصعبیت دست میداد بر خیدا آساجن از ان دیابا
تالہینہ و کمر بود اما بنیابر زور آب گذشتن از ان متعذر سے نمود و بدیگر نا لہا اکثر ان و حیوان تلف شدنہا پنچہ در ترجمہ
یوسف علی خان بن غلام علی خان مذکور است کہ بزنا لہ تر مہاں کہ قریب میدنی پور واقعست باوصف آنکہ عرض آن آب
بسیار کم بود اما از کمال شدت جریان و عدم تیسر سنائن عبور منحصر بہ نعبہ گھر سے بود و گھر سے عبارت از انست کہ سبوتا
و مشکما سے خائے پرا در ابا سے وجوب و اشجار سوز متصل بہیلو سے ہم از رلیان لبتہ بران عبور سے نمانید اسباب
و متاع و مردم بران و اسپان و حیوانات دیگر را بشناسگذا رانیدند بنیابرین از جنس اسپ و گا و معد ہا تلف شدہ ما
از ان جملہ معا بر معا بریکہ خان مرقوم عبور نمود و ناظر و محاسب بودہ ہفتدہ اسپ غرق بچرفنا گشتند بر این قیاس بلکہ
معا بر دیگر را بر رود خانہ گھنسا سے کہ متصل بہ میدنے پور واقعست و آبش بسیار طغیان داشت زیادہ از سہ چار
سفینہ میسر بنو و عبور تہا سے لشکر بران انحصار داشت علامہ در کمال اشکال عبور از ان دریا چہ ہا میسر گشت

و نصرت این دو متعال نمودہ تماشے آن جماعت را بر طرف فرمود و دست از دهن اعانت و رفاقت نشان کشیدہ روئے
 توجہ برون اعدا آورد و فخر الدین حسین خان با سماع این احوال خللی در ارکان دولت مہابت جنگ تصور نمودہ بہ فہمائیدن
 بعض مخلصان احمق معلوم نیست کہ چہ چیز بخاطر آورد و بے اطلاع شہاست جنگ عبور گنگا نمودہ بلشکر خود را بحتی شد و با قافای فوج
 و حشم قدم در راہ گذار شدہ بطرف پورنیہ را ہستہ کردید و صولت جنگ اصغاسے این خبر نمودہ با فوج و اسباب مقاتلہ بار بار مقابلہ
 از دارالامارہ پورنیہ برآمدہ و سہ منزل طے نمود چون در میان خیابان مسلطے نمازد فخر الدین حسین خان از سیلہ جراثیمہا مضطرب
 شدہ بحال خود در ماند و ارسال عرائض نماز نمودہ استدعاسے عدم تعرض با خود و درخواست راہ یافتن کرد تا بد ر و ر و صولت
 بدر آنکہ بے اذن مہابت جنگ این کار از سن نمی تواند شد در میان آوردہ جواب داد کہ بہتر ہا نیست کہ براہیکہ آمدہ است
 سرگردان احمق بے جرأت لا علاج برگشتہ در ماندہ سکونت نمود و مہابت جنگ از بردوان با اعتماد نصرت این دے بی توجہ
 و توبہ بعد قطع مراحل در حوالے میدنی پور نزل فرمود میر حبیب با جمیع از مرستہ کہ در میدنی پور چا و نے داشت ماستماع
 خبر و مہابت جنگ قریب آن مکان آتش با ماکن خود در زدہ و ہمہ را سوختہ راہ فرار پیش گرفت مہابت جنگ قریب ست
 و اقبال از خارج آباد سے میدنی پور و دعانہ کہنسانی عبور نمودہ منزل ساخت و اعلام اعتلا بر افراشت منہیان بغیر سنانند
 کہ در اطراف جنگستان میدنی پور افواج مرستہ رخت ادا بار انگندہ است حکم داد تا میر محمد کاظم خان و دوست محمد خان وغیرہ
 بتعاقب آہنا شامہ دار از روزگار آن مدیران بر آرد مشارالہما بطریق شبگیرہ و الوار خود را تا آن برگشتہ سخنان رسانندہ آتش
 قتال را فرو خندہ و از طرفین دلاوریہا بظہور رسدہ فتح و نصرت نصیب اولیا سے دولت مہابت جنگی گردید افواج مرستہ
 بحال تباہ طرف کنگ روانہ شد و مہابت جنگ عازم پیشتر گشتہ سالسیر بندر نزل نمود در آن محل بوضوح میوست کہ میر
 حبیب مانا بے یار سے مقاومت در خود ندیدہ با فوج مرستہ و فاغنہ و جنگلہا سے اطراف کنگ اوارہ گشتہ دوزخ رفت
 مہابت جنگ طے منازل نمودہ از سر رود بہدک و حاجے پور گذشتہ بمنزل برہ کہ از آنجا تا کنگ تخمیناً سیجہ کردہ خواہد
 نزل نمود در آنجا عرائض سید نور و سراندا ز خان و دیگر دہس ہزار سے تفنگچیان کہ حارسان قلعہ بارہ بہائے و متصرف
 ملک افواج کنگ بودند از نظر مہابت جنگ گذشتہ مصنون آنکہ مانند ہا مطیع و متقاد جناب عالی و تالیع امر حضور یم سرگاہ آریا
 عالیات در ساحت این بلکہ پرتو نزل انداز و مفتاح ابواب حصار تحویل ملازمان سہ کار دولت مدار نمودہ بشرف ملازمت
 استعداد سے جویم و راہ انقیاد و اطاعت سیرے پویم مہابت جنگ نیا ترتیق و تفتیش ہر حبیب سمع افواج در آن صحرا گذار
 و رزیدہ بود و چند روز در فاقش راند و داخل جنگلہا سے صعب ہستالک گشت شاہر قدم رسیدن غلات نرخ حبوب در شکر
 تسکرت دار و عام و تشاکب اشجار بمرتبہ بود کہ افواج ہر اول کہ خند کردہ پیشتر رفتہ بود تا سہ روز خبر آہنا سوزان خبر لو اب باہنا
 بنود و ہر دو کردہ مشخص ہم بودند ازین جہت تشویشے بمہابت جنگ لاغی گشتہ بقاریان حکم نمود کہ بچرا طرف لشکر برآمدہ بقار
 فیلہ نزرگ و کر با سے گران سوار تر بنوازند و اسن تدبیر موافق افتاد افواج مقدم کہ بقاصلہ کسے بود صد تماشے کوس و کشنیدہ
 بہان جانب شتافت و بغیر ملازمت مہابت جنگ رسیدہ سہ ماہ مرستہ ہمہ بیکر گردید و چون متخلم شد کہ اثر سے از مرستہ و
 میر حبیب پیدا نیست از آن صحرا برآمدہ بعضے از افواج را بہ درہ جنگل گذاشت و با دو ہزار کس کہ ہمراہ رکاب گرفتہ بود
 از محل برہ ششم بقصد تخریب قلعہ بارہ بہائے شتافت و تمام شب تا نصف روز آئندہ متصل طے مسافت نمود و از دریا
 مہاند کہ بیا سے حصار بارہ بہائی سیکزد گذشتہ در طو اسیر قلعہ مسطورہ اعلام ہمیت اعلام مرتفع ساخت و نخبے ماند کہ

و اگر کسی بخواهد که در این راه پیشرفت کند باید که

و سرانجام او را به دست ملک مکرور چینی بر آید پسید و بپایان خود نمود و همت خفا گفت که ما کارهای بسیار از آن گذشته است که در کار او دیرین نعمان خوان نمود و او را که در میان است آگاه کن ۲۰

نہصت نمودن مہات جنگ لطیف گنگ سار تنہ میر حبیب و بعضی مرہ و افانغہ
و اتزاع نمودن قلعہ مارہ ہاسے از دست گماستگان مرہ و گر بخت محمد الدین حسین
ار مرشد آنا دو قصد پورہ نمودن و گرتن از راہ سحوف صولت جنگ و توقف نمودن
در مالہ و ماراندن مرشد آنا دو مقید شدن و یا حق سمیرون دست خطاب
رہے رایانے و خدمت دیوانے حالہ باصالت و واقعات دیگر ۔

[illegible]

درنگاہ انداشت سمنه فوجدار سے پورنیم مع جمیع خزانہ منافعات باستور معین الدولہ سیٹ خان بہادر سیٹ جنگ براسے
 مہام الدولہ سعید احمد خان بہادر مولف جنگ مع حلیت و عطا یا سے اللق از حضور للعبیدہ تمامت قابلیت اور اعلیٰ سے نفع
 و جیفہ و سپر مع مع پرگلی و مالہ مردارید و فیل مع لہر ایل بیار است و فوجدار سے ہو گے ارغل او سراج الدولہ بخشیدہ ہزار
 پیارن برادر ملا سے خود را کہ مخاصم بچہ یار خان ہو رہے نہایتش متردد اشت و دولت جنگ خادہم حسن خان را بطریق اعلیٰ
 قبل از رفتن خود روانہ نمود و آخر آہ بیج الا اول سال ہو کور خود ہم عازم ہو رہے گردیدہ بدست خیر دگر اغز کہ رفیق او بود و انداد
 ہزار سوار و سہ چار ہزار پیادہ برق انداز ملازم۔ ہر کار مع ہر اہم کزیہ ند فخر الدین حسین خان چون چارہ غیر از توسان با زبال
 دولت مہابت جنگ نہ بدو لجنہ شت ہر اس عہد رقتا و ششہ ایلان داشت مہابت جنگ اعلیٰ کا فرما شدہ در جواب
 قلمی نمود کہ از من بہر صورت مطمئن خاطر ہو۔ اینجا شرف آرند و ملاقاتا مسرور سازند تا کہ گزند اسے نہ ہو بہت باشد و اسلحہ و طا
 شما قصور سے بخوابد چون ابلہ و ہرادران سلوک بکلی نہ بدو لجنہ آدردہ مہیا سے اسے مات اتی نہایت جہت دگر گردیدہ
 الحاحت اسے مہابت جنگ مزیدہ قائم نہ شد آباد گشت و الا بچہ بکے سپاہ و سہاب غر آمارہ داشت اگر عبور دریا چہ کو سے
 نمودہ بر رود و مقدور زمینداران ترمہشت و غیرہ بنو کہ با او ہزار حمت رنجیز۔ تا کہ اعلیٰ کا سے طبعی سے نمودہ جنگ تمام
 انفال اور اخیر خواہ و بلند و امیر حرمی نو انست نمود و انب بر بلا ہست و املات حقین برادران ملکہ شامت مدعو استے ہر
 کہ نمودہ بود و فریب خوردہ با سبب اسامان سے یا مان و سیاہ و افواج شایان لازم ہر شد آباد گردیدہ در راہ مہابت جنگ
 بر عرو و دولت جنگ سپر کلان خود توکت جنگ را با شتے سران سپاہ شل مہد سے شہر خان ہم را قمر دو دو کس دگر
 ازان جملہ این سے معذور ہم بود براسے ملاقات او۔ آخرین یہ سنس فرساد شوکت جنگ ہمراہ اغزہ کسے لاہ رفتہ و
 ملاقات نمودہ باز گشت روز دگر فز الدین۔ چنانکہ ملازمت مولف جنگ۔ اور و اسات و مرا ہم شدہ و فرسوم
 مولف جنگ بارادہ کوچ سوار شدہ و راشا سے مرد و راہ مازیدہ نمودہ بیشتر مدت و فخر الدین حسین خان ادا نوائے
 نمودہ راہ سر شد آباد گرفت اکنون احوال مولف جنگ بعد اور محلش مذکور خواہ بہ شد۔ تمامہ احوال مہابت جنگ درود
 فخر الدین حسین خان بر شد آباد گشت سے آید فخر الدین حسین خان سرعبر میں کوت آل رفت مہانت افواج خود گشت
 ملاقات مہابت جنگ تمامت ہنگام و رود اور بلعبیر بہت جنگ شدہ با اسے تبار اور سنا و پس ملاقات ہم
 سلوک فزا سبب با او سلوک داشت و ہر اسے شش او بغرض سوز۔ شہر فر۔ و در دیان و کلاب تو اذاعت
 نمودہ نہایت ابلہ آورده خاطر سن مطمئن و بجاییکہ محل ملاقاتش ہو۔ بود و خدمت فرمودہ و را تبارا رفتہ آسودہ

ذکر درگذشتن راسے رایان چین کے ازین مائیت سراسر

و بعد برین ایمان راسے رایان چین راسے درگذشت و میرات دست ابد انتقال سے بہت معین و یقینی سبب
 بسرا انجام کار سے اسے اور خالہ بدو اخت سے فائدہ کہ این چین راسے مہابت سے بہت و کھ و بندہ سے نمودہ و
 مالی و ملکی دیانتے و در دولتخواہ سے و کفایت سے کار آقا سے نمودہ و شت کہ او شش ہندوستان و ہندوستان
 سند است کہ داشت کار شش جات سے سیدہ بود کہ مقتدران و نقاس مہابت سے مہر نہ شش شش شش
 و دولت جنگ پاس خاطر شش خود و آخر مہا سے کہ دند و شش سے شش سے مہابت سے و شش سے و شش سے

رحمہما علیکم علی الکیبر و خان ذوالکرام والا صان ثقفی علی خان مرحوم بن حاجے عبداللہ خطاط مشہور کہ دیوان صوبہ برہانپور در عہد
محمد اوزنگ زیب عالمگیر بود و خان والا و دوان مردک دیدہ مردی و مردت منبع نبایع فضائل و کمیت علی ابراہیم خان
بہادر نوہ مہول سے مرحوم مذکور ہمیشہ زادہ زائر حسین خان مغفور و حاجے محمد خان کشمیر کے ہمراہ مہابت جنگ ہر شد آباد
آمدند و صولت جنگ چند روز بعد از کوچ مہابت جنگ از عظیم آباد دہرا دہ راہ مرشد آباد دیے بریدہ * * *

و کرمعاودت فقیر از شاہ جهان آباد و میسر آمدن از فاقه صولت جنگ و رفتن
بہمراہ او بہ مرشد آباد و بعض سواخ دیگر کہ بہدین عرصہ روئے داد و

فخیر نذرین عرصہ کہ مہابت جنگ از عظیم آباد و برآمد و صولت جنگ عازم بود از شاہجہان آباد بارز و سنے ادراک
ملاقات والدہ ماجدہ و اخوان و خال و عم و احباب و اصداقائے ہمدم کہ در عادتہ شمشیر خان و کشتہ شدن بہیت جنگ
امید لقا و تقاسیم چیکس از انہا نماندہ بود و لثارت حیات شان شنید معاودت نمودہ لعظیم آباد رسید و راہ بابین لکنو
رفیع آباد با عبد اللہ خان بہادر خال ہر ایا فضل خود ملاقات گشتہ سبب بر سیم با مہابت جنگ و اختیار نمودن
سفر پر سیدم فرمود کہ نیا بر نماے و سعایت روجہ ناجائز محبت در نہایت مرتبہ با مہابت جنگ رویدادہ و کار از
حرج گذشتہ اطلاق جاں را باعث بود و نیا بر تاخیر در اہل موعود زندہ ماند و بیلائے آوار گے و غربت و جلا وطن و دیگر
مشاق و محن مبتلا گردیدہ عازم شاہجہان آباد بمعبیت زمینہارا زقرین بد ز نہار و قنار بنا عذاب الناز و بہین سبب
اخراج عبد اللہ خان والدہ را ما مہابت جنگ جواب و سوائے رویداد کہ مردان را از عمدہ ہش بر آیدن متعذر باشد تا بزبان
چہ رسد و در گذشتن در چنین مواقع بعد استماع خیال جو اسکا درشت با وجود قدرت کہ مہابت جنگ لعل آور و نفس ملکی میخواب
مقدور و نفوس بشری نیست و بہین جہت نسبتی کہ بہیت جنگ با سید علی خان برادر فقیر مقرر نمودہ میخواست دختر خود را با او
وصلت نماید بر سیم خود و مہابت جنگ آن دختر را بدیگرے دادہ بمعاصرت خود اختیار بخشید الحق در گذر از جوارم و غرض
از تفصیلات و پاس حقوق ذوی الارحام و اقارب بہر تہ کہ مہابت جنگ و ہر سہ برادر زادہ ہا کے مقتدر و داشتہ اند
از کتر کے مشاہد و مسموع گشتہ اللہم اغفر لہم ارحمہم بعد رسیدن فقیر در عظیم آباد و موضوع یافت کہ مہکتا رخاں و
نقے علی خان و دیگر اقربا و اکثر احبا و اصداقائے غلام رضا خان سپہر قزو کے خان و آقا علیہا کے مشہور برادر ملک محمد
و خادم حسن خان و عرب علی خان و برادر علی و میر فضل علی و از افاضل عظیم آباد ملا غلام بیچہ و میر وحید و مفتی منیر
و مولو کے لال محمد و میر عبد الہا کہ مرحوم بر فاقہ صولت جنگ قاعدہ مرشد آباد اند فقیر را مفارقت اینہا و سکونت در عظیم آباد
کہ از کتر اصداق خالی میماند سنوار آمدہ بدون سکوشتہ رفاقت صولت جنگ ہمراہ عم و برادر خود رہ سپر گرد بد روز عید
بود کہ صولت جنگ در نواح مونگیر از کشتہ سوار کے خود لب دریا در مقامیکہ خالی از اغیار بود فرود آمدہ فریاد نمود و ہما
از گوشہ انجیکہ کبابے نیار شدہ تنہا دل سے فرمود فقیر را بخاطر گذشت کہ روز عید است و غلوت در بہین جا اورا باید دید
از کشتی سوار کے مع سید علی خان برادر خود فرود آمدہ رو بر ویش رقیم و سلام و اداک رسم مبارکباد نمودہ نذر گذرانیہ
بسیار خوش گشتہ حکم تجلوس فرمود و در طعام شربک گردانیدہ وقت بر خاستن مبالغہ نمود کہ ہمیشہ در سفر و حضر ملازم
باید بود و سببے بقدر معاش براے سید علی خان مقرر نمودہ دستخط فرمود با فقیر محبت ان مرحوم

بصلاح و شجاعت آنکسے مذکور که در اسب و سوار و اسلحه بود و شهرت داده باز خواست علیه در غلط است و مهابت جنگ
هم درین خصوص با آنکسے مذکور که گمان گشته خوابان افغانان بیچاره بود و بیست و نوبه سیر محمد علی صاحب مخلص یا نه بعضی رفا
صورت جنگ ازین تشویشات را می یافت ۴۰

ذکر از ردگی صولت جنگ با عمه ی خود مهابت جنگ بنابر خلعت و عده و انجامید با صلاح و
خوشنودی و بهر سیدن که در بی پایان در میان مهابت جنگ و عبد العلی خان بعضی سواران زمان

نواب صولت جنگ بعد از بیعت صوبه دار سے عظیم آباد که در شروع محاربه افغانان با او عده بود و شهرت داشت اعز و سیکار
را مثل محمد سے شاعران هم را تم که بعد فتح مهابت جنگ از دستاس آمد و بود و برادر فقیر فتنه علی خان و خادم حسن خان
و عرب علی خان و غیر هم را که اکثر رفا سے بیست جنگ بود و اندر رفیق خود و گردانیده بر اخراجات افرو و لیکن در وجه مهابت جنگ
در این فکر افتاد که صوبه عظیم آباد عده صوبجات است و گذر افواج و وصول آن به بنگال بدون سرمنی ناظم اتحاد شوار
و مهابت جنگ رویست از بابا لے و از فهم و ادراک و تعلق ریاست خالص و بعد مهابت جنگ دشمن فوسے دختران
و دختر زادے اور سراج الدوله و برادرش صولت جنگ خواہد بود درین صورت سے باید نمود که نیابت
عظیم آباد به یکے از متوسلان خود باشد بنابرین مقدمه قبائح بودن صولت جنگ در صوبه مذکور و حسن انچه خود و تصور
نموده بود با سخا سے شسته خاطر نشان مهابت جنگ نمود و سراج الدوله دختر زاده خود تعلیم کرد که ملائنه و فاشی سیش
به کس بر زبان آرد که اگر صوبه بهار بصورت جنگ مغرض شد من خود را بپلاک خواهم کرد و این صوبه بهار من است سبب
و راست باید براسے من باشد نه برای دیگران مهابت جنگ از استماع چنین کلمات چون خاطر سراج الدوله مهابت
غریز داشت و گفته زن خود را هم بنابر مصالح مقصد که در نظرش بود که بعد از سراج الدوله بجای او باشد و سبب
نیز شسته اراراده خود باز آمد صولت جنگ بر ریافت این مننه که گویا خفته ماند با حوال او شد الهمار که در وقت ملال
نموده و از دم دار الخلافه شاهجهان آباد که دید و از آمد و شد در بار تقاعد و زید مهابت جنگ با رسال و رسل و ارقام و مقام
و لجوی و عذر خواست اما آغاز نهاد بعد خندین گفتگو صولت جنگ در عریضه الهمار تقسیم اراده خود نموده و فرمود ساحت که
من درین خصوص شرم یا کرده ام که اگر چنین نباشد شاه جهان آباد خواهم رفت مهابت جنگ در جواب بدست خود
رقعه نوشته این فقره در آن مندرج ساخت کفاره بین من و من است و ترک رفاقت عم خود و جمل متغایب رفته خود بخانه است
رفته گفتگو نمود و در ضمن آن گفت که بابا سے من فرط محبتی که مرا با شماست باعث بر این سماجتها گشته و الا سدا بند
که من کی مرتبه زبان خنر سے میگویی و خاطر مخاطب میجویم اگر شنیدم نهو لمطلوب و اگر نشند باز با او سخن نمگویم گر زبان
ششیر شارا اگر غرضی باعث این اراده گردیده ظاهر نماید تا مطابق آن بعمل آید و بر و گفتن اگر منظور نباشد حکیم سیک
یا دیگران که حاضرند بواسطت آنها الهمار نمایند و مرا خود را زبانه برین نرسانید صولت جنگ فحوا سے گفتگو در یافت
بواسطت ندما سے حاضر مفاصد خود را حاضر ساخت و مهابت جنگ بعضی و حوا سے اخل سبب کمصافش که افزوده بود و مقرر
فرموده تسکین آشفته خاطر بهیسه او نمود و عبد العلی خان بهادر خال سبب افضال را قهر را بصابت و حلاقت زو و بهر
که بجنون مهابت جنگ نمود صحبت ناچاق گشته کار بجای رسیده که احتمال پلاک او بود چه بعضی سخنان بر زبان زن او

سنا کر ہر ماں میں کمال ہے مرستی روا دست مست جنگ تعمیر کے دیوارہ تعمیر ہاں کردہ وین سر باو بدست لعل
ساو ورو ام محمد اگر گستا مست جنگ نو دا چکر کر کے نو کرد ناما موس عورات چکار نو دک باغب ایسمہ صفت اہما گردید
لعدہ خدو رسا محمد افان مام حصے را را دا و دا قاسم سلیمانے سجور دیگر افاعہ معتقد ہر سایدہ سادے کشتہ لائی دست
سیر ہاں سحر کے کردہ داد و دمیغ آسار شملی انواع الطاف و عساکر و مودہ دہائے جدید برای کسان آہنا معین کردہ
العام مود و حسب الزام آسار حصیت العراف بولیں کہ قلعہ در سنگاست ار راہی دست حصے مادہ کہ قاسم سلیمان افغانی
نود و روسیہ مشہور و در عینا کثیر بادشاہ سار گشت اسلحہ عید گشتہ و قلعہ حمزہ محبوس ماند جن در گدست لعل
عربے آنا دے قلعہ مذکورہ مدوں گردید و مردان و دھاناں معدود تعمیر و عمارات افراش کو سیدہ نہیں
ادان ہایب روس و سال دہشت اکوں لب تسلط حامی انگلیسیہ تمام ممالک سر فیہ سند و ان قلعہ فتح مقبر او
سے روئے پیر متہ افاعہ ہم افراشت آنا دد و مد اعلیٰ معارض لعلان یافتہ نو سرائی دار و اعدا میں مقبوضہ

فرستادن مہات جنگ عیال میر حبیب را رد او و سواج دیگر

مدرس انام رسامات تاک رنگاست ماعدا ل میر حبیب را کر استدا سے پو سن او بر متہ برسد آنا و محو ط و محروس
نود و اند سوار سے اسے حب ورج راہ سادہ ارہ و مطلوب دادہ ورم محمد امراء کردہ ورم میر حبیب العر سید وند
اتما حصار خال محمد سادہ بادشاہ سریرا رسد لپس احمد سادہ و سید عومات جنگ را با شکار دست لساو نو دہل جاہ
دور آن طرف گنگا قف مود سراج الدلہ کہ د سہر مادہ نو دہاں مولک جنگ را دوا گوارا دہ و حرکتے حد کہ لانی مغل
معدومل آرد و ان اول اہلما تسلط و امدار و با ہمار یا سے اوست لقعہ لعدیر شکار در او احر رب ساد و ت ورم و
و اعل قلعہ عظیم آنا دشد ورس آقاں امر سے عجب کہ سرائیہ عسرت و ارجار اربا جرد و مردم ہستیار اربا ملک و ساسل
نواد نو روسے مود و عسکس انگچوں قلعہ الامام میر علی محمد عاے قائم ہا اند لعل لعلال انصا کہ را آقا شاعر سے
و پو بیہ رسادہ قلعہ سے ماسد ہاں و جس محمد الدین حسین ہاں میسرتہ نو دہمرا الدین حسین ہاں سپہ کلان ہاں
کہ معروف حواہ ساد نو دہلے محبت میر صاحب قلعہ مردم ورم و عرصے ملوف آخہ مہات جنگ نو سہ و ستاد
سد عالی قدر را مصول عرصے مطلقا اظلا سے ماہ التماس کردہ نو د کہ عرصے اورا در مطلوب ار لعل مہات جنگ
مگر اندان حالی الدہی وقت عرصہ مردم مہات جنگ نعتہ خطو اول یہ عرصے را لعل رس گد مایب
مہات جنگ عرصے را عوادہ میر صاحب گفت کہ عرصہ است نو عیکہ خواہد مود و لعل خواہد آمد جن میر صاحب اظلا
مود و عیگر نہ گنبد کہ مراحہ سے میت کہ د عرصے چہ نو سہ مہات جنگ عرصے را دست میر صاحب داو میر صاحب
لعدہ مخالفتہ دنا قلعہ کہ مدح دران عرصے نو سہ مود د اہلما رسد کے و اعلاس مودہ عرصہ کردہ است کہ اگر اند کہ
افا ستہ شود و حکم فاعے شرف عہد و ریادہ رجو را مقید کردہ محصور فرستہ ہدیہیں ہاں سراج الدلہ وراما دال
علیا کہ مرسادہ ساسلے نو د کا دستہ آغا رسا و سس آنکہ سردار ہاں سار سادہ معوضے کہ اران نو کو کہ لعل
آنا سے مذکور کہ مجھے شکر است نو د داس ملوک ساسل میکرو و در سلاصل انص مردم قلعہ آنا دہمرا کلکش
سے ہو دہمرا ساسلے جوئے بہت لک دوسہ امانت سردار ہاں مود و لعل دہمرا دین الدین احمد ہاں را

آنست بیکم صبیله اوز و جرزین الدین احمد خان با دختر و پسر کوچک خود میرزا مهدی که مقتید افغانان در نهایت ذلت و هوان بود و ملاقات پدر و اما کمر عمر و دایره حاصل نمود و طرفین را فرط خوش دلی و خرمی از جبهه و جان و قلب اسان بادا س شکر اینزد نشان دلالت فرمود باستماع این مژده روح افزا خواص و عوام شهر عظیم آباد از ورطات غمناک جان فرسارستگار س یافته و بار زد س ادراک عقبه بوسه شفاخته ذخیره اندوز مسرت با گردیدند و عموم رعایا و برابرایا بار دوسه آن حساب اقبال و زیب افزا س و ساده جابه و جلال رسید به مشاهد جمال او که آئینه صور حصول مقاصد خلایق بود کاسیای خود و دیده بلیه یک دو مقام آن دالان زاد عالی دودمان اعلام نصرت نشان برافراشت و با کمال قشون و دشمن گداز س طے مراحل نموده دارد شهر عظیم آباد گردید و ظلال عواطف و اشتیاق بر مفاصل سلک آن دیار که در تمنا س این روز از قدیم ماه چشم آرزو فرش راه انتظار داشتند انداخت و مجدداً آباد س شکر و اسباب النعم پرداخت و ایضا س عهود و نذر یک درین خصوص کرده بود نموده بار باب استحقاق از سادات و مومنین و فقرا و مساکین زر بار رسانید و لیکن مهابت خنگ بهادر نیز بر گناشت که الحمد لله فتح و ظفر بتوفیق خالق دادگر مرزوق و سیر گشته نذر و صدقاتیکه در اینجا بر اسه مردم مرشد آباد معین شده بار باب استحقاق رسانند و بجو س ضعفا و اقویا که ارجو افغانه احوال همه شان یکسان بودیش گناخت و خاطر عنایت مادر خود نموده بمومینا س الطاف تدارک شکسته خاطر های سکنه آن بلیه فرمود و

طلبه ششمن مهابت خنگ عیال و اطفال شمشیر خان و شمول طعن شدن آنها بر عکس وطن و کمان

حجت از معنی بن را بر اسه ضبط اموال و املاک کافر نعمتان حق شناس بدر بننگا که موطن و مسکن شمشیر خان و سوار خان بود فرستاد و رسیدار تبار که اهل و عیال آن فسادات و بنپاه و جوار او بودند معروض داشت که آنجماعه ازین کترین امان خواستند اگر مثلین العیان شوند س که در پیبه درانه میرسانم متمسک و مقرون با جاست نگشته بعضی از دولت خواهان با درون شان نامور شدند و خود هم بر اسه غرور دیدند و از بنیدار حیل نمکند متعاقب عبور گنگا نموده بهیانه شکار دوسه منزل حرکت فرمود و صلیت خنگ بهادر مهام الدوله را در شهر نائب گذاشت چون زوجه و دختران شمشیر خان رسیدار بتیاسلیم علیه جنابیت نمود حکم حکم صادر شد که در سوار بها محفوط و مستور از نظر نامحرمان ببرند و بنجو س ایذا و اضرار بحال شان رواندارند و بعد رسیدن آنها لشکر از راه دروازه مشرب س داخل سسته باز اشته بدر دولت رسانند و در حرم سربایکان مناسی فرود آرند چون حسب الحکم لعل آمد سراج الدوله را که بمنزل جان او بود درآمدن محبوس سربا بدون شر و خیر تا بدون آنجماعه ممنوع نمود و از انواع قوا که در مطعومات اسبچه خود در غمت میفرمود و بهنسون و اطفال خود و اقربا میداد اول حصه بر آنا میفرستاد و در محاوره گفتگو و پیغام هرگاه اتفاق میشد غیر از لفظ بی لفظ نموده با آنکه آن جماعه بی سیر حق شناس که حقوق پرور شهنشاه تمام عمر با کمال رافت و عنایت برگزین شان بود کمال ذلت و خفت و سیر متضخیت نسبت بنا بکس بهیبت خنگ مرحوم که فرزند و فرزند زاده مهابت خنگ بود و او داشته خود را بهت سهام ملامت خواص و عوام و مورد لعن و طعن کل فرق انام ساختند مهابت خنگ که عقل و ورین و دل و دهنش اساس حقیقت آئین داشت با تنقاهم آن املاک التفاسی نگرد و بلا س نام اشتهای در پست آوردن ناموس افغانه نمود و چنانچه میفرمود که ما با ناموس س هر چند اعدا اعد و باشد کار س بنوده و بنجو اید بود و اینها را فقط برای همین آوردیم که شمشیر خان پاس حقوق مرا نگذاشته

خود و کلان بردم آن چیدہ نمودند و مجبور از انجا دشوار بود مہابت جنگ مجبورند گور را گذاشته بقدر و و میل برہنہائی زمیندار کے
 بیشتر بطرف مغرب شتافتہ عبور نمود مردم شمشیر خان بر این مجبور کہ بے خبر آنہا وقت سحر میسر شدہ بود آگہی یافتہ تر اسبیہ شدند
 و با منظر ارتوپا و آلاشا و ادوات حرب را برجا گذاشتہ خود بدور رفتند این اول شکست و دہنی بود کہ شمشیر خان و اعوانانش
 رسید درین منزل مہابت جنگ نیا بر پاس شب خون و جبکہ در یہا کے افغانہ سپاہ درون افواج را مرتب ساعتہ از نیمگاہ
 خود بیرون رفت و بہ نزد یک توپخانہ کلان کہ سابق تر از جمیع فوج و کثر مفاصلہ مردم مخالف داشت تمام شب بے برد چون
 صبح اقبال او رسید و بر نو انوار عواطف ایزد کے با مداد او رسید اول صبح نماز بکثرت را بہزاران نیاز بتفریم رسانیدہ و
 جبکہ عجز و انکسار بر خاک مہر کہ کارزار مالیدہ از خباب و اہمب الواہب جل احسانہ فتح و ظفر بخصم سپاہ اختر در خواست و خاک
 تربت مقدمہ سید الشہداء کم ہمیشہ در چنین اوقات با خود داشت بر آوردہ قدر کے ازان تربت طاہرہ را نا صبیہ آرا
 خود ساخت و رفت از حد بر برد چون اشک ایستاد از نا صریحہ نصر نہا سالت نمود و بر فیل خود سوار مہیامی کارزار
 گشتہ نزدیک بدہ معروف بسر کرانی چار کردہ غربے قصبہ بارہ بر آب دریا کے گنگا بتربت افواج پرداخت بہادر خان
 را تا توپخانہ جسے بیشتر از جمیع فوج گذشت و حیدر علی خان بہادر را با توپخانہ دستی عقب بہادر علی خان و تربت نشان
 رحم خان و میر محمد کاظم خان و دوست محمد خان را جا کے دادہ ہر اول ساخت و بطرف مہین کہ دریا بود فقیر اندر بیگ خان
 و نور اندر بیگ خان و شیخ جان یار را مقرر فرمود و بطرف چپ کہ مرستہ آن طرف و ہم بطرف پشت بود و نواب صولت جنگ
 و محمد الہ یار خان بہادر و محمد ایچ خان بہادر و راجہ سندر سنگ و ہیلوان سنگہ و کامکار خان و چند سردار دیگر را متعین نمود
 و محمد خان را افضل نشان خود مع لیسر لش کہ عبارت از اصالٹ خان و دلیر خان و احمد خان و محمد خان باشند پیش رو خود
 نگہداشت و در ساقہ لشکر شیخ دین محمد را با جمعی از ملازمان و جماعہ داران مقرر داشتہ خود در طلب لشکر قرار گرفت و شمشیر خان
 و سردار خان نیز با سہ چیل ہزار سوار افغان و پیادہ ہا کے بخشی بہیلیہ و افغانہ تازہ فراہم آمدہ بشو یہ صفہا بر داختہ بطرف
 دست چپ خود کہ جوئے از گنگا جا کے بود حیات خان نام افغانے جماعہ دار را با چند ضرب توپ کلان از جوئے مذکور
 گذرا بندہ مقرر داشت کہ از طرف راست نواب مہابت جنگ بخاطر جمع گو کہ ہا کے توپ بر او و لشکر مالش زند و خود از
 کنارہ دریا تا عرصہ کفوف آراستہ مستعد مقابلہ آسا و مرستہ از طرف دست چپ و عقب لشکر نمایان گشتہ بعد ہر سہ
 حملات و یورشہا مے نمود و بحسب طلب ہر نواب مہابت جنگ را مع لشکرش نگین و از در میان گرفته از چہار سو احوالہ داشتند
 حق آنست کہ درین جنگ آن امیر صاحب تدبیر و بہادر دلیر جہا آبی کردہ و استقلالے بکار بردہ کہ بے تائبہ تلف کثرتی
 را در چنین مقام این قسم ثبات قدم و اہمیان خاطر میسر آمدہ باشد چون ثلاثے فریقین و تقارب فیتین رویداد و شروع بتلوپ
 انداز کے گردید از انجا کہ فتح و ظفر با مداد ملیک مقتدر نصیب مہابت جنگ بود و در اول جنگ گلہ توپے لیسر دار خان
 رسیدہ سرش خپرید و دوزنہا دآن سرمائے لجاج و عناد برآمد از کشتہ شدند سردار خان کہ الگ نصفے از افواج و دلیر
 تر از شمشیر خان بود پشت لشکرش شکست و ہمراہیایں سردار خان را از دست رفتہ تفرقہ دران مردم افتاد و جو اماناتہ
 بر شاہدہ ترانے دران لشکر اکثرے بحضور مہابت جنگ آمدہ التماس یورش مے نمودند برفتی و مدارا در جواب میفرمود
 کہ لحوہ تاشا کے برق انداز کے باید نمود و بعد از ان التماس تے البتہ یورش کردہ خواہ شد درین ضمن حیدر علی خان
 بہادر پیش قدمے نمودہ پیادہ ہا کے برق انداز را دلیرے با فرمودہ و لشکر آتشبار بران جماعہ صاحب ادب و بیوے

از این طرف تشریف علی و سر دارغان میر ماسم فرجام آورده بود که بچاه هزار سوار بود و بر سپهری او بار قطار کار از این طرف حیران نظر
تعبیه بازو و اندر شد و مهلت جنگ بعد از چند لحاظ که سوار آرام سپاه لائق بود و از مکر مستطیر تائیدات را سائل اعلام علی را تمام
سرا فرشت و در پس اسامیر حبیب با ما نوسه سپهر رکع و نوسه سطح موج مرشد و در او را عظیم آید و رسیده از آمدن خود با فاعله ای دان
و اعانه که اول سحر یک میر حبیب و مرشد باقی امر اقدام نموده بود و بدقت ملاقات نارد و سه مرشد و نقد و میر حبیب که تفسه
پس و از سه و آسایس و در سراج و است و با نواغ بسته در تحریر تنگد کت مهاب جنگ و ملک جنگا که ساسع بود
اما نوسه ما و در سه می نمود و شیر خاں و سر دارغان را با نواغس ملایح فاعله اختیار بحیدر آباد و لو کر سه نوبت و در غم
خود صوره دار سه بهار با نواغ و لیس نموده و حضرت العراف از رانی و اسب فاعله سارا بیات دعا و نواغ ساسه دریا
خصوص صیبت نموده و در دیگر میر حبیب و سر احمد صالح و دو پس سگ و غیر هم جنگ که سبب تقرب صیبت طلب نموده و
بعد از ادا سه مراسم بهانه حیدر که برای آسایس و جواب آنها بر پا کرده بود و در آن داده و سوار لیس عید خود و در دفتر حیران
اعمال را و در ساد که لیرین چه که حوالی حیدر میر حبیب ماسد و سرگاه سارا لیه نقد رقت لشکر خود و مایه ملایم گنبد
که با گفته شماس امر اقدام نموده کار و کر سه نام کرده ایم درین الدین احمد خاں ما از ماں سر دست بچاه هزار سوار و پنا
و کر که اسبه مستعد دریم و دیگر مهاب حکیم در حیثیت سطح سه جمل ملک و سپه که تا حال نوا و سپاه سده اسب در آن
ماند و لب این را در سلطان داده و سر احمد صالح را از خارج مسجون گشت و اسر و در سه و امواد لیس و حیدر سوار مرشد و نقد خود
که شامیر و ن لک رفته از احوال مضطرب الاحوال سه خاں و لیل لشکر شمس خاں سوید و حیدر حیدر که مهاب جنگ رسیده آنها
نقد و نمود و لیل آورده و آورده رسد مهاب جنگ در آن که شهرت داد و میر حبیب و غیر ساسی لیل نقد رقت لشکر خود
نمود و درین اسامیر خاں و سر دارغان رسیده اظهار فاعله و نقد میر حبیب جواب داد که با فعلی نوبت و این لشکر
موجود و معاند و مخالف و معکرت بهت و سرانجام ای بعد از نواغ تائید و نقد و نقد لیس لیسگاه خود سه تو اعم نمود و حال از حیدر
در سیر جنگ و اعانه و پس است که حریف بر سر رسد و لیس آید نقد و نقد لیس لیس سارا میر حبیب و در یک و در سه را که در اسد
موجود بود و قبول نموده و ملایم را ساس و او داد و متعهد که با فعلی رسد با س تدریس سیر و صالح خود را از این و رطله
بهو لیسک مع میر حبیب ساحت داده و معسکر خود رقت و در دیگر تقارب و لیس تقابل حبیب رسیده و فاعله و ساس لیس لیس
سیس اسه چار کرده و یاد *

در جنگ نمودن مهابت جنگ با تمشیر خاں و سر دارغان و میر حبیب و جمیع مرشد با که
سببیت محمود کمتر از بهفت و بهشتا و هزار سوار و پیاده ننوده اند و طفر
یافتن سارا و فوج ابو و نه محض تائیدات این و حساب * * *
نویسندگان الملک حسان الدوله محمد علی و در سه خاں مهاب جنگ که در تدریس حیر و و نیکه لیس با اعلا در ماں خود
حیدر صف ماه نظیر به اسب در یاسه جنگا را و در پس ساس مدیه که سارا اس سه گد اشت چون از نقد
ماند ساند در یاسه که سانی جنگا و خود و حال در ماں طرف را گد است که سانی طرف حیدر که مدیه در ماں حیران که
در یاسه معروف مدیه است و اتاده و فاعله مستعد که آب این طرف فاعله و در و در شیر خاں معسکران را حکم کرده و تاسا

خود را بہ کمک شجاع الملک بہادر مہابت جنگ و بعض سوانح اثنائے راہ

سید خان نور بہادر پور پٹنہ شیخ دین محمد ولد شیخ مجاہد را کہ جامعہ دار عمدہ سرکار ادب و بایکیز ار و پانصد سوار بر سہم اعانت فرستادہ خود بغیر بیار سے تمسک جبست شیخ دین محمد از گندمہ گولہ عبور کنندہ نمودہ در زمانیکہ مہابت جنگ بموضع رسیدہ روز سے چند نیا بر بعض امور مقامات داشت دارد سلطان گنج گردید و سریشہ خبر شش شیندہ از حوالی لشکر مہابت جنگ ایفہار نمودہ شیخ مذکور را مع ہمراہیانہ فر و گرفت اذ نام روز با جمیعتہ کہ داشت جملہ یار سے کامایان نمود و بجای را فرستادہ مہابت جنگ را اعلام کرد مہابت جنگ اگرچہ فرستادن موج دور از خود مصلح نمی داشت اما بضرورت یسران عمر خان و دیگران را کہ کمک او فرستادہ ہنوز آہنا نہ رسیدہ بودند کہ سریشہ قربت شب دیدہ وقت عروب آفتاب بمعبر خود برگشت شیخ دین محمد فرصت یافتہ وقت شب کوچہ اول صبح بمکلیان ملحق گردید و باتفاق بمعبر مہابت جنگ رسید روز دیگر بلا زمت و شرف حضور مہابت جنگ رسیدہ سور و تحسین گشت و ضمن ذکر احوال التماس نمود کہ باروت عنایتی سید خان درین جنگ افتخار یافت قدر سے از سرکار عنایت شد و تا در جنگ افغانہ حاجت بالتامس نباشد مہابت جنگ درین باب استاد گے نمودہ در صرف باروت استعما بہا نمود شیخ مذکور طہار امتداد ویت جنگ کہ از صبح تا نام ہو سیکرد نہایت جنگ در قبول آن تردد داشت ہزار ساجت لیل بار و نئے عنایت نمود و محل تعجب است از چنین امر مقتدر سے و چنین اوقات اینہم ساجت در اعطا کین نسیم اشفاق عجبہ و ایاد الی النبی و در عبور بہین سفردست بیک بد خستہ کہ یکبارہ از جامعہ داران سرکار بود شخصی را گرفتہ آورد بعد استفسار و استکشاف معلوم شد کہ خطوط عطاء اللہ خان بنام شمشیر خان و سردار خان متکبر استندہ سی مراقت و موافقت و ترغیب باتحاد و اخلاص و تحریعین و تشجیع بر محاربہ ہمراہ دارد چون مہابت جنگ بہ ہاگایور رسید مریشہ مع سر حبیب از جنگل برآمدہ بر سر نالہ چینا نگرا ند کے با سافہ لشکر پیچیدہ و بعضی مردم نگاہ را رنجانیدہ رو بہ او سے فرار نہاد و جوں عسکر مغفون مہابت جنگ وارد و نوگیر گردید راہر سدر سنگہ رعیندہ از کنار سے کہ پرورہ مہابت جنگ و دعوی ستنداس عناب ادب و مع کامکار خان سیکن زمیندار نرہٹ و ساسے ملازمت مہابت جنگ رسیدہ سور و عنایت گردید و مقارن ورود انہا زیدہ انعماء اسودۃ العلما کاشت روز خنے و جلی مولانا میر محمد علی ادام استر غلال افغانہ مہابت جنگ رسیدہ لشرف ملاقات خود شرف فرمودند اند کے از احوال سعادت اشتمال ایشان در بایان ذکر سلسلہ مہابت جنگ و علتش از دنیا مذکور خواہد شد و حامد حسن خان ہم کہ از گاہ و رفاقت سہد شار خان برگشتہ بغیر آباد سے آمد نزدیک پہلوار سے سانچہ ہوش پرداز گتہ شدن خواندہ خود ہیبت جنگ بہادر شیندہ ہمار بعضی مہابت راہ بدر رفتن نیافت و یا شمشیر خان بودہ انتہا زفر مت سے منو خبر قرب و قبول مہابت جنگ شیندہ از لشکر افغانہ کہ رنجیتہ در موگیر ادراک شرف عنہ ہو سے نمود و اسمعیل قلی ننان کہ حاکم نوگیر بود از اجاگر رنجیتہ در مرثیہ اما دہلا مت مہابت جنگ زنگر گردید اما از نظر افتادہ

فکر نہضت شمشیر خان با افغانہ فراہم آمدہ از باغ جعفر خان بداعیہ استقبال مہابت جنگ و ملاقات افغانہ با مریشہ و میر حبیب و محار و فرقتہ با ہم دیگر

رفتار خود را که دوسه هزار کس بود و اندک جمع کرده مستعد قتل و کشتن شدند باین صورت حق تعالی آن مکان را از
چنین حادثه عظیم در امان خود محفوظ و مصون نگذاشت و حسیه بیست جنگ را رسید محمد اصفهان که پدر زن میر
کو تو ال شهر و داماد میرزا داراب مرحوم بود بآلتها سیر حیدر علی برداشته آورد و جزو کس از سیر صاحب انبار که
پیر سر دروازه از مدمات پایا سله محفوظ مانده افتاده بود نیز سیر سایده کفنه که از کربلا سله معلی آورده بودند
داده در زمینی که الحال معروف بمقبره بیست جنگ در محله بگم پوره از محلات عظیم آباد است و زر خرید بیست جنگ
مرحوم بود و دفن نمود و شمشیر خان و نامراد سراسر عیاد چون خبر حرکت مهابت جنگ از مرشد آباد و شنید بی خیال
را کار فرما شده زن و دختر احترام الدوله را با سپه کویک او میرزا مهدی نام بر رتبه بی شتر و غلاف سوار کرده
از رسته بازار عظیم آباد عریان و در نظر مردم نمایان باشکد گاه خود بر دند و مور و لعن و طعن موافق و مخالفت
و در چند روزه اقتدار ستاد و زو و بال خلافت بر دوش خود بر رتبه برداشته که غیر از نویسندگان اعمال دیگر
مجال تحریر و تظیر آن نیست و قریب پچهل هزار سوار و اندک کس کمتر ازین پیاده با که آنهم اکثری افغانه بودند و بیست
و حرسه را که با خود از مدتها بر اسلالت و ارسال سفرات متفق نموده بودند نیز کیدل گردانیده و تمام توپخانه عظیم آباد را با سرتا
مهابت خان و حرسه مهابت جنگ گردانیده

ذکر رسیدن خبر وحشت اثر کشته شدن احترام الدوله بهادر بیست جنگ
بمهابت جنگ و استعداد نمودن بجنگ افغانه و آمدن عظیم آباد و طفر
یافتن بر شمشیر خان و میر حبیب و غیره معاندان بتا پیدایند و منان

زمانیکه مهابت جنگ بداعیه حرب و تنبیه میر حبیب و جانو بی مرسته از مرشد آباد برآمده او اسطرستان در امان گنج
خیمه داشت خبر این حادثه عظیم و ساخته کبر سیر رسید اگر چه باعتبار تسلط چنین مخالفان تو سله جنگ که حساب او کس
و با مرسته متفق بودند و چنین فرزند که چشم و چراغ خاندان و بنا بر رشادت و امور ریاست با خود همسر و همشان می برد
بقتل رسید و برادر و دختر و دختر زاده با بقید و ذل اسیر کس گرفتار شدند و صوبه عظیم آباد از تصرف بدر رفته بیست
مخالفان افتاده و اکثر خویش افغان بودند نهایت اضطراب و تشویشات عارض مزاج مهابت جنگ با علنا گردید
لیکن در غایب احوال املا و قطع اسیر رتبه صبر و قرار و عزت و وقار را از دست نداده در کمال استقلال با حصار
تاسی روسای فوج از صفار و کیا و فرمان داد بعد حضور و جلوس آنها سر حقه راز بر کشود و فرمود که صاحبان جنگ
آمد و سخت آمد فرزند رشید من کشته شد و برادر و فرزند از من بدل اسیر کس گرفتار آمدند بعد سنج و چنین حواد
زندگی ناگوار و غیر از کشتن و کشته شدن چاره کار ندارم ارادای شما چیست و یار و یاور من درین امر از رفا
و محضان کیست همه با متفق اللفظ معروفند و شنیدند که ما مطیعیم و منقاد و تابع حکم و ارشاد و بعد استماع جواب ملازمان
فرمود که چون حقوق رفاقت شما از سالیان من است هر که داعیه رفاقت و اعانت من داشته باشد من هم جان و
مال خود را از وی منافع نخواهم داشت و بر سر رعایت نباشد متعوض احوال او نیستم چه سیرگاه موت را چنین حیات
ترجیح داده یا تنم بر اسیر من در کار نیست یا طلبه حاضران همه کس زبان لعرض رسانیدند که بر سبب کان حقوق

مار من گشت حجاب دور بانان و دولت سر امارت راه گریز گرفته بجانان اسے خود رفتند سید علی خان کہ در گنبت مہیا
رفت حضور بیت جنگ حسب الطلب او بود و استادان و تالیقان ارادہ ہمراہیش داشتند باسراع این خبر جوش
سید علی خان را درون حرم سہامیت جنگ افکندہ خود با متغیر شدن و آئینہ بگیم دختر مہایت جنگ مادر سراج الدولہ
زن حبیب جنگ دروازہ ہمارا بستہ آئینہ حیرت بود اما سید علی خان ہذا از با مہاسے خانہ خود کہ اتصال بیامہا خانہ مہایت
داشت بدر کردہ گفت بہر نحو یکہ دانی و تو اسے خود را بجانان تھالو سے خود عبد العلی خان برسان عبد العلی خان در آن وقت
بجانان شیخ عبد الرسول بلکہ اسے کہ از جامعہ داران شہور و خواہر زادہ شیخ الہیار بلکہ اسے سر بلند خانی بود از مہایت
مرخص شدہ بوطن خود میرفت بر کہ تو دلچ اورفتہ نشستہ بود سید علی خان ہذا در فقیر دران وقت چون طفل بود مضطرب
الاحوال استادہ نمی توانست کہ بطرفی را پسے سردبائی از افتدال الہی بہر سیدہ اورا شناخت و ترحم کردہ دستاورد تار
را از سرش دور افکند و کہنہ چادر سے بردوشش انداختہ ہمراہ خود از راہ لب دریایا بجانان عبد العلی خان رسانید و منت
واحسان بریدہ و مادر و جمیع اخوان و اقاربش گذشت شمشیر خان سلسلے چند دران مکان یا سیدہ حیات خان را کہ
بہانہ ملاقات حاجے احمد فرستادہ بود حکم برگرفتہ آوردنش نمود حاجے باسراع این خبر مضطر و متحیر گردید و خیال نہایت
الاطماع زود نشوان راہ بدر شدن نیافت والا اگر بر سہی سو اور شدہ بیرون میرفت ممکن بود کہ خود را نزد راجہ ہند سہنگ
یا بطرفی تواند کشید طمع و تقدیر دامنگیر اگشتہ گذشت تا آنکہ طالبان بدرش رسیدہ جستجو آغاز نہادند و او از
دیوار سے یار خنہ بدر رفتہ در خانہ حاکی یا اسکانے پنهان گشتہ آخر بدست آمد و تا ہفتہ روز یا کم و بیش معید و با انواع
سیاست مبتلا بود و در ہما سے مدفون اورا از تحت قدم شریفی کہ در خانہ خود بنا نہادہ بود بر آوردہ بردند و دیگر زود و او را
بمرد و تغیرات مو فوراً در کار کشیدہ بر سے آوردند و سیکر نقد تا آنکہ میگویند قریب شصت ہفتاد لک روپیہ و اشرفی
و جواہر علاوہ آن از خانہ اش تحویل افغانہ درآمد و از اموال زین الدین احمد خان مرحوم انچہ ہشتادہ لک و قریب
سہ لک روپیہ نقد بر آورد و از بعضی کسان بسیار کمتر کہ عدوش زیادہ از چند ہزار بنو و سموغ کشتہ و اللہ اعلم بالمعلو مات
بعد از ان کہ رحلت حاجے اتفاق افتاد بر لب دریا متصل بہ سبل پور چند قدم پیشتر از بلخ جعفر خان بنو عیکہ مقدر
بود مدفون گشت بعد از قتل زین الدین احمد خان مرحوم و اسیر شدن حاجے احمد شمشیر خان بر سر دو خانہا چو کہ
نشانیدہ خود بلخ جعفر خان رفتہ اقامت در زید و در شہر مراد شیر خان را گذاشت و بقصد مہاراجہ مہایت جنگ
افتادہ دست بند و احسان بر فوج قاصدہ بر جاعہ افغان کشا و در قانم باطراف و اکناف فرستادہ او کو س خود
از ہر سو جلبید بحسب تقدیر دران سال افغان مثل حشرات الارض از زمین سے روئید چنانچہ احمد ابد اسے از
قندیل و ہرات بھرت شاہ جہان آباد شکر کشید و علی محمد مردم بیلہ بعد چیدے در بہان ہنگامہ آمد آمد ابد اسے سہرزد
را گذشتہ از راہ سہارن پور پوریہ خود را بر سیلے رسانید و آشوب عظیم در تمام ہند بہم رسیدہ لقمہ ہر روز
بہم کشش بار ہند کا فراقہ گیش مردم عظیم آباد رسیدہ بعد ہتفسار معلوم سے شد کہ فلان افغان باین قدر حبیت
از طمانیما بر فاقست شمشیر خان و سہ دار خان آمدہ و عملہ دارکان شمشیر خان و بنخشے بہیلیہ دست تھاول لکے کشید
شہر دراز کردہ کم کہے از دست برد تاراج و غارت و بے عزتی آنچا عہ محفوظ ماند و عبد العلی خان تمام روز در خانہ
شیخ عبد الرسول مذکور گذرا سیدہ شب بجانان خود رفت دران وقت کشتیا سے خانہ اینان بر کبار بردار و حلا جان

سیلیه تمیضات بر سر کس نقد کے کم و بیش ہندو تھا کے تیر سرد و سیلہ کے بد گشت آمد و اردو سلام باد اس کا اردو سپہ سالار
 و اما بعد اور دشمنان ہر گز حوصلہ خود نہ رہا کہ گزیدہ و گلیاں ہر پیش نظر دست و پا کرت ہیں خوں کے مار و محفل ہر
 نور بدست محمود کو صمد و سعادت ان مراد شیر خاں مامور بادا باقاعدہ کس افعال مسلح و کل متدد و رسیدار و درآداب مسلح ہوا کہ
 سلام خود و بیات محمود پیش آمد و در تاج محل سون اردو جام زہدیا جہ کی مدد از دست میگردد و امید و مراد سیر خاں رو بہرہ ہادہ نام و
 سال مراد خاں معروف و صمد اس بدست ملک تھا و تیر و کد شمشیر خاں کی آید او ویر کارہ با امان میبودند کہ سوا و شدہ در راہ
 است محقران ملک عرف حضور سے نماید تا آنکہ شمشیر خاں مریدیک سحرورہ کو تو اس کے گرد و وارہ قلعہ بخت پاد ساستہ و اردو وارہ
 محل مستوں لغا صلہ و تیر امار است بر پانگے خود و سوار در رسید و اما ان محمہ کہ گزرا رندہ عار ہر اردو آمد ہر لہ کے
 او باد و باد اس کمر باز و ہد مسلح و سراق شمشیر خاں را در و در و کمر متہ تانی و داخل سے آمدہ اردو وارہ محل سون
 ما در وارہ سر قریب حصار بندہ یا مار ہر اراں اسرا بود چون حورو و شمشیر خاں تا کاس کے محکورد رسید مراد سیر خاں
 اماناں ہر اسے را کف کہ مرعہ سے مرخص سوید و پان انگیرید شمشیر خاں مع ہر پاساں و آ آمدہ عازت کہ پان
 رعاستہ بر دست جنگ اردو جام خودہ پان سکر و قند ناموت بعد از رسیدہاں رسیدہاں ماہر گز و خود بود کہ
 سعادت او جامہ نمود و در سادہ پیش آمدہ و دقتن سلیہ بدست جنگ کہ پان بدست او داد سار لرہ کہ راست
 ما سادہ پیش آمد و بدست جنگ ششم سد کف کہ پان تحت سنا و داد دیگر گزیدہ و دستہ طرف پان اں گشت نظر
 پان بود کہ رسید مار شیکار سے اسکر گشتہ و رسیدہ بدست جنگ را دا چون دقتن اراں بود کاوے کرد و محمد گز
 قتال اس حالی مرید کہ پان و اں اس صمد ہوا سے ہد دین گز سے بدست ملک نظر بالا کرد و ایں حالت
 دیدہ و دست بعدہ شمشیر سے کہ رور و داشت در اساع مراد سیر خاں تیرہ کہ در دست راست کسیدہ حیاں لغو
 رورہ اسارہ بدست جنگ کہ سہ تاسی گاہ حامل سیرہ و بدست جنگ مردہ ترکیبہ سنا و داد اں شمشیر یا دیگر
 سیر را ریدہ ہکا اسلحہ سیرہ کہ سہ اں کاش خورم حو ایں را اعلیٰ سیدہ است کہ حو اں ہاں را پد و دچس حو اس
 اس حو ایں آ و ہ سیرہ دست سنا و داد سیرہ سے دودہ کہماں رندہ کے او و در اسیر و اہر سیرہ
 انداحت و ریرہ و ریرہ شد و محمد و ملک خاں شمشیر بدست جنگ را کسیدہ و دست نقد طاقت صبا سیدہ معقول اماناں
 کہ ہر پیش بود و در شمشیر کے طرف تفریقہ راست ما پد ہر سہ سلاق عسکران را رندہ اسے خود گزیدہ ہا
 شت و ہر لا شمشیر رعاستہ پادشاہ نوادر عالم سنا و داد کے کہ ہم کہ از ساہیر مرد عظیم آما و در محمد گز
 محمد الدولہ سادہ رورہ اس الدولہ آسرو و اما سار کے داشت و دین ایام قمر سے ما بدست جنگ صر سایدہ و سیدوار
 ارفا امارج دیانو دین کشش و کوشش مقتول گزہ رور و در عرشہ عقی اگر دیدہ و در سلسلے دار و در سلسلہ حاکم
 کہ لغو رندہ و در دست گزیدہ استفادہ و دوسیتا رام شرف تو پانہ و دست شمشیر دیگر سے را دست آوردہ و داد و داد
 پاس و کھوار گزیدہ نقد تاجہ و قواں خود ہا ہراں انا عہدہ جنگیدہ و سرج رو عالم آخرت شتا نقد مرید ہر و سیدہ کد
 متطوع الید اراں سکر کہ در وقتہ راہ رام با ایں و دیگر متعددیاں شمسہ محروم و شمسہ محروم تاراج شدہ و راہ
 سیر عدا انتزیر مسیح عالم حادی شال کا لا دوس و کمر بند و کمار کے راہ خلاص دست حنا و سدا کے سیر را آخرت
 قدم سادہ راقی ماہگان سکر اس لہو ریکہ داشت و تو است عدولت حو اں اس علائکہ لغو و مردم را سکرہ خیرت

چون مقدر بنود بطور زیر رسید کہ ہر یک ازین ہر دو دراعن ابن ارادہ داشتند کہ بعد انفرار از منل ہیبت جنگ کار دیگر سے تمام کنند و با نغرا و خود مالک ملک بود و دولت باشد و العلم عند اللہ تعالی القصد دہ عشرہ ادا خرمہ محرم شہ و سال شصت و یکم از مایہ دوازدم ہجرت ملازمت آندا و آمدن بخانہ ہیبت جنگ حسین گشت درین ایام عم راقم مہد سے نثار خان کہ نہایت معتقد البہ ہیبت جنگ و سر مایہ استظهار او و چنین احیان بود بخیریت پر گنہ سرس کنبہ و تہنہ و گوشمال بشن سنگہ زمیندار انجا مامور گشتہ اکثر سرداران معتقد کار آمدنے مثل خادم حسن خان و احمد جان قریشیہ و امثال آنها مع راجہ سندر سنگہ زمیندار کٹار سے متعین او بودہ و حضور حاضر بنود و اکثر کیہ حاضر بودند ممنوع شدند کہ کسی از فرقہ سپاہ روز ملازمت شمشیر خان و سردار خان حاضر نشود و چو بداران خانہ بخانہ جامعہ داران و رسالہ داران گردیدہ حکم حاضر شدن دران روز رسانیدہ آمد و این نیا تبرکلیل لمہیان آنها بود و نے الحقیقہ طمع در بعضی عطا کم امور و قضا کہ بر عکس آن جاریہ شدہ بود چشم ہیبت جنگ را کور ساخت والا آن عزیز در ہوشیار سے و مال اندیشیہ ہر چند مقلد مہابت جنگ بود اما گویا گو سے سبقت در معاملات دنیا از وہم رہودہ قدمے چند پیشتر رفتہ بود و فقیر چار روز قبل ازین ساختہ بارادہ ملاقات والدہ عازم بریلے وغیرہ محال کہ خدمات آنجا از طرف غازی الدین خان فیروز جنگ خلف آصف جاہ داشت گشتہ دوسہ منزل پیشتر رفتہ بود و بحسب تعاقب از غرائب امور آنکہ روزیکہ ہیبت جنگ گشتہ شد ہمان روز وقت عصر فقیر سے آنکہ قائل را بہ بیندہ شنید کہ کسی میگوید کہ شمشیر خان ہیبت جنگ را گشت و روز دوم از استماع در منزل شہی مضاف پر گنہ غازی سے پور مجروحان چندار پر گنہ مجموعہ چو کہ ملازما عامل آنجا بودند رسیدہ خبر گشتہ شدن ہیبت جنگ و غارت شدن فوجدار سرکار شاہ آباد از دست زمینداران آنجا بنا بر برہمے عمل بطور و شیوع یافت ۔

فرگشتہ شدن ہیبت جنگ و انتقال او ازین جان تاریک و تنگ ۔

اگشت گشتہ شدن ہیبت جنگ مرحوم آنکہ یک روز قبل از ملازمت شمشیر خان سردار خان مع رفقا سے خود آمدہ ملازمت ہیبت جنگ نمود و موافق دستور بیڑہ سے پان تہلی گشتہ بچیمہ سے خود رفت روز دیگر بطور روز اول ہیبت جنگ در چہل قوسا خنہ خود اول روز بر آمدہ برسند نشست و محمد عسکر خان کہ ندیم و واسلہ جواب و سوال با افغانہ مذکور بود و میر مرتضی و میر بہد الدیجے و مرید ہر ہر کارہ در معنائی تحویلدار سلاح خانہ کہ اصلش قعباس بود و سینا رام مشرف تو چخانہ دستی کہ پیشکار سے خادم حسین خان داشت با چند نفر خدمتکار حاضر و چو بداران و چیلہ لایہ دستور دربار سے خود بنا بر تونز استادہ و میر عبدالعزیز صفوی نسب کہ از اعیان دہا بیٹیم آباد و صاحب اننگ زمین املاک موقوف بود و شاہ بندگی از پسرزادہ شہر قریشی غنچہ ساکن و مجاور آستانہ قدم شریف خانہ خود بود و ازین قبیل دہشتہ پیشہ اکابر و دفع برای ہجرا حاضر آمدہ صاحب بودند و محمد عسکر خان مع ہیبت کھتری زادہ کہ رفیق بروردہ او بود و پشت ہیبت جنگ متصل سبندہ شستہ او ہم سلاح و میرا سے نہ داشت احد از مذکورین شمشیر در دست بلکہ اکثر سے مثل میر تقی و میر بدالدیجے و محمد عسکر خان و مرید ہر ہر کارہ کار و سے ہم در کمربندہ داشتند مگر رمضان سے مذکور سبقت ہیبت جنگ موافق ضابطہ در دست گرفتہ استادہ بود و راجہ رام نرائن دیوان و بعضی تصدیا علم دیوانی و سہ چار نفر منشی در منشی خانہ تخمیناً بقدر بیچاہ گز و دراز چہل ستون بطرف شرقیش نشستہ بودند و غایت یابان کہ پیشتر خانسان والدہ فقیر و دران زمان ملازم ہیبت جنگ بود و میر ساما سے خانہ اش داشت نیز حاضر بود اول

مانی ارتقاء نیست و این اسماء علاقه نکرده پس در صورت محاسن اگر اسرار شود و در امان مذکور
 را با محبت سر سحر و اسرار نکرده اند و لیکن چون حاضر آید خواه این ساه و درین صورت کمالش دارد و مقدور گریست و در ساه
 این مع از سر کار مرتب شود و هاست جنگ اگر چه اسرار شکاف این امر برود آخر الامر پاس خاطر حسب جنگ بود و
 معقولی چند که در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 نموده از چو رانی در هاست جنگ آنگی داد و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 اسد معای طارست آنما نمود و پیام نکرده فرستاد آغا علی هاست محرم و درین قاتی حال محرم و محمد عسکر ما محرم و درین قاتی حال محرم و محمد عسکر ما محرم
 و سوال گردید و آنها را در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 ملاطوبه و اگر دیدید حسب الدعا شایان لعل آمده نکرده است و درین قاتی حال محرم و محمد عسکر ما محرم و درین قاتی حال محرم و محمد عسکر ما محرم
 همیره داده و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 جنگ رسیده و در آید و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 در بار ساه سادس جنگ و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 می نمود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 اطمان خاطر و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 که جنگ جو میرا ساه و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 کس همایون و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 و آداسه در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 مسعد ملک است اما حه درین پیکو که در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 دران ران و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 مساید سید علی حال این ماحول هم جو و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 لیکن هست جنگ برین سیدان و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 در کشید و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 عود را علمه سر که تینا حاضر آورد و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 عود بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 آمده و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 که دران وقت از ساه سیر و درین ماحول و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 که س از علی که این سر و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ
 اکنون ما چارم چو کس این سخن مرا نکرده و اگر در وقت ما چارم چو کس این سخن مرا نکرده و اگر در وقت ما چارم چو کس این سخن مرا نکرده
 پاس آن و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ ساه بود و در صورت محرم مولی محاسن را حال هاست جنگ

اندک مسافت محاربہ با جانوبہ و میر حبیب رویدا دولاوران ہمراہ مہابت جنگ بر سرے سهام و ضرب حسام چون اسلام
 و شک برق اندازان آتش بار دود از نہاد و دمار فوج و کمن بر آوردہ بسیارے از مرہٹہ مارا بخاک ہلاک انداختند جانو
 بمشادہ این حال شکستہ بال گردیدہ بقصد تاخت و تاراج مرشد آباد و بد مہابت جنگ باستماع این خبر در تعاقبش کمال
 استعجال نمودہ فرصت نداد کہ آن گروه اینوہ ضررے لبکنہ شہر تو انذر رسانند جانوبہ کہ ضرب دست اسلامیان در نظر
 داشت در حوالی مرشد آباد حرکت مذکورہ نمودہ خاکبہ خامسراہ میدانی پور گرفت و مہابت جنگ ہم در تعاقبش دیدہ
 رسید جانوقت نور زبدا جانوبہ سیکر وی از باد و غبار استعار گرفته جائے مقابلہ نمود و مہابت جنگ نفر بہ قرب بر نکال
 بر شد آباد معاودت فرمود و از اٹھانے راہ متواتر احکام اخراج میر علی مفر کبرے بشہاست جنگ فرستاد و شہاست جنگ
 بیاس خاطر عطاء اللہ خان مسامحہ سیکر و مہابت جنگ چون نزدیک رسید بشہاست جنگ بہادر رقعہ در کمال تاکید نوشتہ
 علی فرمود کہ رحم خان برکھمین کار میر و اگر آن عزیز بر آیدہ باشد بہتر و الارحم نان بجز و غنٹ اورا بر آوردہ داخل چھاوے
 خود خواہد شد عطاء اللہ خان با این خبر کہ شہاست جنگ رفقہ را بجنہ فرستادہ بود مضطرب گشتہ میر علی مفر کبرے را طلبید
 و رعایت ہائے لائق نمودہ مرحض فرمود و آن عزیز بے تمیز بر کاغذے وعدہ قریب نوشتہ ابھار و اللہ خان داد کہ بعد
 الفتضائے اینقدر مدت شمار مسند ایالت بنگالہ شملکن خواہید شد بعد از وقت بسیار و تا سفت بے شمار عطاء اللہ خان
 میر ندکور را حتے الیاب مشاقت نمودہ رخصت فرمود و میر سراسر تر و برباد دل خستہ و خاطر شکستہ رخت سفر بر بستہ
 راہ وطن گرفت و قطع منازل نمودہ چون بعظیم آباد رسید ہیبت جنگ کہ از آذرہ خاطر بود حالت از دخول شہر نمودہ
 فرمود کہ چنانچہ از بیرون شہر میر شد آباد در نیت بود الحال ہم از ہمان راہ بوطن خود برو چون در برسات از شدت سیلاب جلہ
 را ہما مسدود و مجبور و مرد و منحصر از رستہ باز از شہر است میر بجارہ غرق گرداب حیرت گردیدہ نمیدانست چہ کند آخر الامر
 بسعے و اتھاس سہکد نثار خان و عبدالعلی خان پروانگی مرد در از رستہ بازار شہر یافتہ بیرون شہر رفتہ مندرل نو بہین نسیم
 بر دریاے سوہن بچلو ان سنگہ حسب الایامے ہیبت جنگ طرف مقابل آمدہ بارادۂ تاراج اشک شش اقامت نمود
 و میر علی مفر کبرے مضطرب گردیدہ باز بہینے نثار خان و عبدالعلی خان و حاجے احمد کاشت و این ہر سہ سنایت
 سبالغہ و خدمت ہیبت جنگ نمودہ پروانگی در گذشتن از اضرار او گرفتہ مہلو ان سنگہ را حکم برخاستن از مقابل او دادن
 کشیتنا بنا بر عبور دریاے سوہن نوبہ نیند و سہکد نثار خان و عبدالعلی خان رکوز خاطر ہیبت جنگ دریافتہ مردمان خود را
 برائے تلی و حماقت میر ندکور فرستادند تا از حدود صوبہ عظیم آما و لجا نیت گذرا نیند بعد مرور دو سہ ماہ ازین معاملہ کہ
 کہ برسات اتمام یافت و ہیبت جنگ بمشادہ دولت برادران خود در وقتاے مہابت جنگ کہ در شادے سہاح الدولہ
 و اکرام اللہ و لہ سپدان خویش دریافتہ بود و عازم آن گشت کہ اقتدار عروج بہرسانیدہ مثل مصطفی خان در ملکیت بجاتہ و غنائے
 عم و پدر زن خود محیط و مسلط بایند و دیگران را محکوم و مطیع خود بلحاقت اخیل باید در ہست بنابرین دیوانہ اہل زستان
 کہ مہابت جنگ بقصد تنبیہ و استیصال مرہٹہ ہاکہ در میدانی پور اقامت داشتند از مرشد آباد برآمدہ با مالی نتیجہ سہکد نثار خان
 دریں مکان میر ابو العباسے کہ سابق برین خانسانانی بر ماں الملک داشت و درینو لا بغیرتہ تمام پیش ہیبت جنگ سہمی بر
 برسات و سفارت ہیبت جنگ رسید و بلازست مہابت جنگ ناز گشتہ تبلیغ رسالت نمود و علامتہ پیام آنکہ شمشیر خاں
 و سردار خان لہ بعد بر طرفے باعتبار تو عن قدیم در درجہ سہکد اقامتہ گرفتہ اند و جمیع کثیرے از ان غنہ ہمارا و در زمانہ اختلاج

موسوہ عظیم آناد میر جعفر مال ماسند و سنگالہ عطاء اللہ مال میر عبد العزیز و غیرہ دو سال میر محمد جعفر مال بریں ماحرا
 آگنی مانتہ مانتہ را ارجاء رسید و حال مرقوم را از ازل ارادہ فاسد بادم ساحتہ و نامردہ اراں و فاقہ ہزار
 ر و ہمارہ خود نشست اما نہایت جنگ آہنام آن سودہ از سرودہ گمان و سماں آردہ گردید و بعد بریں اسامہا سنگ
 سردوان را معرب عام و دیگر ایدہ و متقل لہر و گاہ عطاء اللہ مال و میر محمد جعفر مال رسید میر محمد جعفر مال آمدہ کلان
 سو و مہماں جنگ سختی و لہو و غلظت و تہیہ قنات حرکت معاودت از سیدے پور کہ اراں مرقوم بطور رسید
 سر مال آورد و حضرت العزاس کماہ اس داد و میر محمد جعفر مال را مقتضای الحق منکلات مکند و گران آمدہ از
 آمد و رفت و با قناتہ و در دیدہ مات جنگ سار دلجوئی و آثر و محسن عطاء اللہ مال سقر سار کماہ و کماہ او
 در آنجا میر سطلے اصغر کمرے آمدہ ملازمت نمود و اما در سلوک مہماں جنگ را ہم عطاء اللہ مال تصور کردہ حرکاتیکہ
 سالانہ نوکرے و آفاقانی ماسد بطور رساید و ہماں جنگ آردہ گشتہ کنوں خاطر خود را کسی نمودن صلاح بدست
 و کماہ خود معاودت نمود و عطاء اللہ مال التماس کند پشت میر سطلے اصغر سار لہر سو از ہماں جنگ پیام داد کہ
 در رسالہ خود ماہ تقدیر دم کہ عواہد نگداریہ رسن رسیدہ سالہ تا اراں قدر کہ داریبے تو ام ارد و میر سطلے اصغر اریں
 سن الہدایہ در گئے نمودہ ارادہ سر عاشق از آنکو نمود و عطاء اللہ مال معرودہ شد اشت کدر صورت رسد
 صاحب سہم ہی تو ام اند مہماں جنگ جواب صاف داد کہ اعیار ما ساست عطاء اللہ مال را کہ میر محمد کور لہا
 معوس سدن موسوہ سنگالہ اراں مالہ اسام دادہ بود و آن سفیہ المودعہ او را از حقیقت مسر و ملاقات لہر و دو
 مع میر محمد کور سر عاشق راہ مرشد آناد گرفت مہماں جنگ خواست کہ تالیف قلب میر محمد جعفر مال سزاحتہ مستمال
 سار و دسار بریں سقر سار قناتہ کسے از اراں ماسے او کہ در اں اچیاں مردہ بود کماہ اسن رشت حال مرقوم شتاہ
 شش ہفت سار سوار مستعار لہے اراں ساس امارت بہراہ خود سیدار علی کھویش راہ دادہ در برات کہ استقبال
 و ساقبت و عرض مطالب محط مرات و لہو طوطہ پشت و عو کا قے جبکہ لانی سماں او نمود بطور سید مہماں جنگ
 آمار سقاہت و سنگ طرے ارا ماعلیہ احوال او دریافتہ کماہ خود معاودت فرمود و ہماں محاسنہ سطلے سماں سدن
 را کہ مات مال مرقوم دنا و دو مقام عمدہ بود طلعتہ پشت میر محمد جعفر مال در فرستادن او عدول حکم نمودہ و
 داد کہ بردن اسار بریں دلہ است مہماں جنگ اریں جواب دورار صواب سقاہت سید محمد سادلی را چہ
 فر فرستاد کہ سماں را بہراہ خود در معاودتہ آیار و سار الیکہ کہ بلانے و حوسے و مزاج دست حضور میر جعفر مال
 و عید کلہ در دست گندہ دست سماں سنگ را گرفتہ بہراہ خود آورد ہماں جنگ سار صاحت خود اسے بعلی اسماں
 و خلیجگرے سور اللہ سنگ مال برد و قیافہ تنہا یک حال تعبیر کے میر محمد جعفر مال دادہ رسالہ میر محمد جعفر مال را طرف
 نمود و در اں داد کہ سرکہ نوکرے خواہد و دستہ حضور رسالہ سلام اللہ آمدہ نوکرے کند کھو دین عرب و لہے
 در ستارہ سطرے رسالہ تفرقہ در مردم بہراہ میر محمد جعفر مال رویدادہ چہاں کسے نا و نامہ و دود و کھوتیکہ در
 و اعس چہیدہ بود و در پشت ماحرا لہے اراں و سار را بہراہ سکا کہ گرفتہ کماہ مات جنگ ساد رہو سستہ در
 عزم عسیرم ارقم آناد مرسد آناد آمدہ و در دسار مہماں جنگ آمد و رفت دست کہ اس صلاح و سے نمود و مہماں
 با سماع جبر مہول ماحوسہ در قرب حوار شکر ماحوای ماحوای ماحوای ماحوای ماحوای ماحوای ماحوای ماحوای ماحوای

ذکر عروج صیرف برادر خیر خان بمرتبه نیابت و به دارالکتاب و منزل اول اراکان مرسته باندک زمانه فی مقامهای دولتی

مساحت جنگ بعد از اوج شمشیر خان و سردار ارخان و آیدیه ابراج مرشد از مدو و دیگران که چون تلمع آمد داشت و آنها بفرست
کلیک اکثر بنام بر دو میگذاشتند و از بعد مرز عبدالرزاق خان و متد شدان را به دو بهرام در کلیک مناسب بنویسند
مقدمه بود خواست که میر محمد جعفر خان را با انوشیروان مناسب بکنند و این شخص من مشهوره چنین قرار یافت که خلعت
موسوم در سه کلیک امپوست جنگ تمام الدوله میدادند و با در حمایت شود و نیابت آنها من است آنجا میر محمد جعفر خان
داد و آیدیه بنام برین خان مرقوم را به نیابت خلعت نیابت کند و بعد از سه پور و بجای با بحاسله ملاقه بختگی
که از چند سال با بود و عطا یا سه میریج و بیخه مرصع و اسب و فیل و شمشیر و تیر و بختید و مملکت جنگ بهادر بنابر از
قبل خواست با حواس میر محمد جعفر خان مرقوم بنام نیابت جنگ و تیر و اسب و فیل و شمشیر و تیر و بختید و مملکت جنگ بهادر بنابر از
مقرر گشت و سیمان سنگه نامی را از مرز خود انوشیروان سه بجای گذاشت و خود با جمیعت هفت هزار سوار و
دوازده هزار پیاده و حسب الامر مهابت جنگ با تمام مملکت و تیر و اسب و فیل و شمشیر و تیر و بختید و مملکت جنگ بهادر بنابر از
سازد و رسید و با تیر و اسب و فیل و شمشیر و تیر و بختید و مملکت جنگ بهادر بنابر از
و مرشد و تیر و اسب و فیل و شمشیر و تیر و بختید و مملکت جنگ بهادر بنابر از
چاو و تیر و اسب و فیل و شمشیر و تیر و بختید و مملکت جنگ بهادر بنابر از
کلیک شهرت گرفت و میر محمد جعفر خان باستان ابن فیر و عرب الاحوال بدول اذن و الملاح مهابت جنگ از سید پور
کوچ نموده از راه برهان و نوج بر اول جانوبه بے جرا تها سه سر محمد جعفر خان دیده چند زنجیر فیل و غیره تیار
بر دو خان مرقوم با که شانزد و هفتده هزار کس از سوار و پیاده همراه داشت بدول تحقیق افواج مرشد و سید محمد کبک
سیت و شان را و برد و اول گرفت و مهابت جنگ چون بر احوال میر محمد جعفر خان آگاهی تمام داشت عطاء الله خان
نابت جنگ را مع نوج کبک او شمشیر از خود فرستاد و بهر علی اصغر کبر سه بعد بر آمدن عطاء الله خان از مرشد آبا و
ملازم مهابت جنگ و نصیبت او که حسب اطمینان آمده بود نگارده از بیرون شهر راه لشکر خان مرقوم گرفت و لشکر
عطاء الله خان رسیده و بخت شد عطاء الله خان با طهار وزیر خان اسیر دام ترویرا و پیشتر گشته بود و بعد رسیدن
میر محمد کور و مشا و ابله فریبه سه ایست خفته تر گردیده با اتفاق بهر کبر و ان رسیدند و از آن طرف میر محمد جعفر خان
هم گشته و اردت بهر مذکور گردید و مانوشیروان مع میر حبیب و انا غن و مرشد در آنجا رسیده و عرصه را از مهابت جنگ
خالی دیده و مبارزه بجهت نمیدادند و ان جنگ از عطاء الله خان تر و دنا بان بطور رسیده خصوص میر علی اصغر کبر سه که نه
ساحب جرات و در آن روز بر اول عطاء الله خان بود و نوج او پس خود همراه داشت جبار شها سه بی نهایت نموده
سور و تخمین آشنای بنگانه گردید عطاء الله خان با عوا سه میر علی اصغر کبر سه عرصه را خالی دیده و خود را هم جز
نهیله سودا خاسی بدماغ خود بخت و قاصد آن شد که میر محمد جعفر خان را با خود متفق ساخته بر کاه مهابت جنگ
رسد با او خدعه نموده از میان بردارد چنانکه بواسطت میر علی خان که مرد مسلک سفلگی غش و نهایت صاحب
میر محمد جعفر خان بود این پیغامها داد خان مرقوم هم نیاید سقا هت میل با نیکار نمود و مقرر شد که بعد حصول مقصود

ذکر و رود سر علی چمر کر کے پھر شد آنا و شروع نقارہ غبار میان مہمات جنگ و
عطا و انکسار جان و عز و آفتاب در جہات میر محمد جعفر خاں قریب بہم و سا مفسدہ شمشیر غازی سردار

میرزا علی احمد ار سادات سیکرے معاف میبوست و در مرد و دلازان عمدۃ الملک امیر خاں ملو
ملک عمدۃ الملک صوبہ دار کمال ملک بود و پدرش سر ملام محمد بام دہشت مرد بسیار جبار و ہمایست
مستیار بیعت شجاعت و دلیر کے و صوف و در اندکے حوالی محمد مت بکی اور دولت رسیدہ بلعے ار شغال
و اعمال عرا اردو ویش مکرور و ریدہ آخو ملک دیا و جیسے نام و سال گردید و دام پیرے و مریکے گسترہ
اگر خاں امارت ام جو آورد و ملی ہر سایدہ و راتناج خود ملک مکر کے گشت و معوم العار میں نقب تانی
خود ساخت و سماں مجید پس معدال و ناماں گشتہ العار عروج عزت جوئے با محاسن شہسایے نو کہ مریکے
ار اہل ماستہ افکار اولیا امیر بود مردم بدعت تحلیل تحریم بلعے حسرت ار اہل عر میرزا نکند جہا چو میگوید
تخم مرغ را حرام میدانست بلعے سوستانان کہ در خصوص این امر پرسیدہ بود و میگفت کہ کہ حرام کردہ ام و نہ
دین ماہ حیرے گشتہ ام اما من ہی حرم و اسلخ و اوج حق مہمات مجیدہ را اسے او تاقول خودہ ایدار اہل حملہ لکن
بودے در جہا افتادہ چون حمید کال یا نکند اورا در میاں جاہ سر موہا ہستادہ یا دایں حشر ہر گشتہ ہاں جا
پا لند شش سدس سرف مریکے شرف گشتہ و در ابتدا جاہل نو دیکے ار ظلمہ عالم را با جو و شفق ساحتہ
در ملک کتب سادی صرف و نحو اورا و سجاد و جہد ملت عرے یاد کردہ و در محاسن ہنگام گفتگو مکرور میکرداگر
کند و تحصیل علم سے رسیدہ میگفت ملی در گشتہ عالی بام شد را داسے خود تحصیل خودہ ام کہانہ ارانکہ علم لدنی
و دوا لم سے ماحیں علیہا السلام احد کردہ ارین مقولہ کہ ملک و دیش و میر و مجلس اگر کیا نگاہ حاضر باستندگی
حد منظور اہل مورع میبگفت کہ مستعان گمان کنند کہ ملک و ملک و اشتراسے ہر سایدہ ار صائر و صائر ناگنی دارد
علاصہ مرد عا جسے ماہ ملک و نامعد و دسے ار مردان ہر اسے دہ ماہ عمدۃ الملک نو کہ نو چون عمدۃ الملک
گشتہ سد ویر خاں ماسے اہل دلازان ار مستحقان او کہ حاتمہ دارے نو دریں عطا و انکسار خاں قریب میر
علی احمد مکرور پیش عطا و انکسار خاں بخودہ خاں مرقوم با مساقی او نمود عطا و انکسار خاں اندہ ہستان از مہمات جنگ
میلے سعد بلطین ساعدہ و سعادہ اورا ما حیتے لائن طلبدہ میر مکرور اسباب تمل جو دشل پاکی جمال دار و آلات
نوست و دیگر لوازم امارت کمال بر آراہستہ و سس صد ہفتصد سوار و گیس و تاراج و سنگانگاہ فراہم آوردہ
در سال ستم ارانکہ دو اور ہم جہت تعلیم آنا و رسیدہ و در خارج شہر و سہ رود مقام بہ دہ مارم مرشد آنا و گردید
در ران توقف او حاسے احمد و عبدالعلی خاں ماستہار درویشے و کمالا لاس شانی گسہ سرکے را می دید لیس
رت او ہم ہراسے ماریدہ سمانہ حاسے احمد و عبدالعلی خاں بہا و در درآمد فقیر ہاں رود و رجاہ حال خود کیا دیدہ
بر بعض اوضاع او مطلع گردید بہیت خلک کہ ناظم تعلیم آنا و دوا مہمات جنگ نو داسے استسکار او کہ را می دیش
یا دغوش مکررہ در ناظم آوردہ گشت و احوال اورا مہمات جنگ نوست و حاسے احمد میرزا تعزیر و تو صیغش
گشت سید صاحب چین و چاں و در بیچ ماس کسار مرصعے خاں بیست +

نایب رشک دادن امتعه و اموال بسیار در جیز او می نمودند علی ای حال نحر الدین حسین خان نادان با وجود آنکه ملین نایب بود که اگر میباید و کار بهوشیار میسر و دختر دیگر هم صولت جنگ با او منسوب کرده و عقد ازدواج او میداد و بدگمانی بخود را و داده بنده داشت که مرا هم مسموم نموده خواهند کشت و این وصلت توطنیه و تمهید کشتن من بود و سرکن و پیرکن بی خبر و بی نصیبت عظمای بیگانه مثل مهابت جنگ و شهابت جنگ و صولت جنگ که بخت و آبرو و سکه خود و آبا سکه خود باین حماقت و حما رنجت مخفی نماد که عطاء الله خان از اقربا سکه کار طلب خان داد و از بنی اعلم شجاع الدین محمد خان شجاع الدوله بود و بعد رفتن مهابت جنگ به نایب صوبه عظیم آباد حاکم اکبر نگر راج محل گردید و تا بر آمدن از مرشد آباد که بعد از من مذکور خواهد شد حکومت آنجا را مورماند و بمنصب شش هزار سکه و شش هزار سوار و عطا سکه نوبت و با سکه جواهر دار و خطاب از الدوله بهادر ثبات جنگ از حضور سرفراز سکه یافت و مال احوال او تقریباً غنقریب مذکور خواهد شد و سراج الدوله بعد مردن عطاء الله خان که باغ منسوب بود با دختر محمد ایرج خان منسوب شد و احوال محمد ایرج خان بر سیل جمال آنگاه جیش معطی قلین خان دیوان صاحب اعتبار محمد اعظم شاه بن اورنگ زیب عالمگیر پادشاه بود و علاوه آن در زمان بودن شانشانرا ده مذکور در جیز کجرات خدمات عمده آن صوبه داشت و در آن سده پیر بود و اکبر قلی خان پدر محمد ایرج خان و شاه قلی خان و ممبرا محمد سکه و سرب برادر خصوص اکبر قلی خان و شاه قلی خان حرمت و عزت تمام داشتند مصطفی قلی خان در زمان عظم شاه در گذشت شانشان را شانشانرا ده قبل از محاربه با بهادر شاه بچند روز خدمت توپخانه عنایت کرده بود و در جنگ کشته شد و اکبر قلی خان خدمات بهادر گلپور و غیره بعد انقلاب حالات عظم شاه بتقریب حاصل نموده طرف عظیم آباد و بیگانه افتاد و در زمان فرخ سیراب سیراب بود و بعد فوتش محمد ایرج خان در زمان فرخ سیراب بطه اخلاص با غیرت خان که بشیر زاده امیر الامرا حسین علی خان درست داشته فارغ البال میگذاشت و بعد کشته شدن سادات بر فاقبت مبارک الملک سر بلند خان کجرات رفت و بستم با او بود و بعد از آن ترک رفاقتش کرده به بیگانه آمد شجاع الدوله مرحوم که نهارت نام باباایش داشت در زمره منسوبان منظم گردانید و همراه علل الدوله سرفراز خان مرحوم در جنگ مهابت جنگ پیشکش کشته شد و خود مجروح گردیده مدتی خانه نشین بود و منتبان دودان مهابت جنگ تبایع او پذیرفته در سرکار مهابت جنگ ببلایه نوکر سکه خلک کش گردانیدند بواسطه ربط اخلاص اکثر با عطاء الله خان می بود چون مهابت جنگ از حماس و محامد سکه اش المله وانی داشت بنیام وصلت سراج الدوله با صوبه او داد و بعد ایجاب و قبول و انعقاد وصلت مذکور توجه میردست و تفریه احوال محمد ایرج خان را بعضی از خدمات ملک بیگانه با افزایش رساله با و مقرر و معوض نمود شب شام سراج الدوله فوج بتیاد روانه جیز شمشیر خان و سوار خان خبردار بود و مستعد و مهیا بودند تا افغانه را اگر مدتی منصرف باشد بجل نتوانند آمد و بعد از آن از شاد و سراج الدوله هیت جنگ و عبد العلی خان مع متوسلان از یال دولت خود از مهابت جنگ خدمت یافت و از مرشد آباد و نهضت نموده بعظیم آباد که مسکن و ما و آکشان بود مع البخیر بد و آتیه آنها سکه خود رسیدند و بعد از خدمت خدمت ایشان شمشیر خان و سوار خان که تقریباً شش هفت هزار کس همراه شان بود ببلایه تنخواه در آمد و در آن وقت از روس حساب گرفته بموئن و مسکن و سیرینه خود که قعبه در بیگانه بود روانه شد و بر جیز سیراب سیراب سیراب عبور نموده و بوطن خود رسید و زمانه آن رسیدند فریب یکد واه با بیخالی گذشته بود که سیراب سیراب سیراب عطاء الله خان بعظیم آباد رسید و عازم مرشد آباد گردید.

ذکر رفتن رگهو بطرف عظیم آباد و رسیدن به جنگ بگرامه

اعانت و کمک میر غزنی و اراده مقابله و دفاعه رگهو بگرامه موقوف داشته بر عکس گمان مردم منعم علی خان بنام شخصه را که از شاربهان آباد آمده اراده توسل با ذیال داشت و زبانی آور رنگین مقابل بود و رگهو فرستاده خواستگار مصدا گردید و رگهو این استدعا با اضطراب و عجز مهابت جنگ دانسته قبول مصالحه نشد طایعیه سال سه کروزی و پیه سه نمود مهابت بغیر و رت در لیت و لعل میگذا رانید تا آنکه خبر ظفر یافتن بهیت جنگ بر مصطفی خان شنیده سجدات و شکر الهی بقدر میساختند و بار گهو که جواب و سوال مصالحه داشت روسی درق بگردانید و پیغام داد که مصالحه را سبب با عجز و قصور است یا امید سوغور و احمد است که الی الآن غازیان غیرت شعار و نبر بران شیر شکار در مقابله و مقابله پایشان حلیص تر از اول و مشتاق تر از صبا و بعید بسمل اند و تحصیل نفعی هم از آن مسافر غریب و سالوک مفلوک منظور ندارند در نیصورت مصالحه منحصر بر مکار و هالیست که شیر این بیشه ننگ غار بانندگان دریا سیرا کارزار را بجائی رسانند که جوی از خون در بامون روان گردد و در آن بجز بے پایان دلاوران و دلاوریها در آن دلاور شنا در گشته بر سر هر گمر حلات رستمیه آرنده ازان هر که بمغلوب و زبون و دشمن گردد از غالب طالب صلح داشته شود و رگهو جواب داد که اینجانب با چارده پانزده هزار سوار نبر بر کرده مسافت طی نموده با جوار آن گردون و قار رسیده و آن جناب صد کرده هم بر سر استقبال قدم رنج نغمه نمود و مهابت باز جواب فرستاد که چون شما از راه دور حربه عظیم کشیده بهیم و امید در بخار رسیده آید و پیام برشکال قریب اتصال است تا مولع مناسب آنکه چند سکه آسوده میبایست برزم و بیکار نشوید بعد انقضای برسات بچون اعتبار تقاضای استقبال شما نموده تا میملکت شما شالعت خواهم نمود و رگهو باستماع این کلمات در اطراف ملک میرجهوم رفته چاه و نه نمود و تمام صوبه کنگ تا امید سنی پور و چلی و بر دووان در تصرف او در آمد و میر غزنی در مدت جواب و سوال مصالحه بنابر اقتضای صلاح وقت از کمک خود نا امید گردیده و قلعه را از ذخیره اذوقه و ما یحتاج حرب خالص و ده تین میر راضی بمصلحت و دادن قلعه باره بهائیه شبد طحخط آبر و اسباب بهر ای خود و اختیار یافتن و نماندن نزد رگهو گشته عهد نامه بدستخط رگهو و مهر و گواهی و ضمانت بر سوسای لشکر گرفته از قلعه برآمد و چند روز در لشکر ماند و از رگهو حص شد و خود را نزد مهابت جنگ رسانید و بعد یک سال کامل بلکه چند ماهی زیاده بر یک سال راجه جانکی رام سکه و پیم برای اخلاص پس خود راجه دولبه رام برگهو معرفت مهاجنان رسانیده و دولبه رام برار مانید و بعد آمدنش مبلغ مذکور مهابت جنگ بپایش فدومین و دولت خواست راجه جانکی رام از خردنه خود بخشید

رفتن رگهو بطرف عظیم آباد و رسیدن به جنگ بگرامه

در آن احوال که رگهو بجهوسکه در نواح میرجهوم سکونت داشت مرتضی خان سپه مصطفی خان و بلند خان و دیگر افغانان که در مکرری گهو بعد فرا از میدان رفته سکونت یافته بودند و زمینداران آنها را جاسی داد و طمع در بعض اموال آنها نمود و پهلوان سنگه و سوتگر سنگه زمینداران سه سرام و چین یو حسب الاشعار بهیت جنگ نمیگذاشتند که افغانه از آن شهاب جبال بطرفی پیر روند افغانه در آن مکان بهم اشیان مار و مور و زنده بگور بوده مردن را بزمین چنان ترجیح میدادند و بنا علی بنادر گهو بجهوسکه عراشمن مشتعل بر عراشک داشت و تر فرستاده معروفه داشتند که اگر شما یا سیرت

عمر ده هجرت هارده پارسه بهر اسوار روانه شد که از حمال ملا و کنگ دارد آن ملک کردید و رانده دوله رام بود
 سگمایان مورد مرسته نال خود که آورد و رگور لب دریا کے کنگ اطلاع ارباب او داشت میر عبد العزیز متوطن
 سا که تقریباً ذکر آن سید عریض قتل را پس گذشت سرور و داد و مطلع گردید و مادمیت کس که دوران وقت حاضر بود
 سوار شده مدار آمد و همراہیاں را گفت که رو تیار شده متعاقب در رسید چون مدد دوله رام رسید و رسید مروان
 در جواب گفتند که مہاراج در جواب و حرسے از مرشدہ در جماعت سلسلے میں گدست کہ آستونے عظیم در سہر رداست
 و علیہ کزیر شیعہ یحیٰ یامت در آن وقت دوله رام ارجاع خلعت حستہ در بالکی خود گشت ارادہ رسیدن قلعہ مارہا
 کہ چنان معاضدہ داشت نمود و آفتہ سرور دستا در کثرت میر عبد العزیز و دے او با محدودے ارفغانے و دیدہ سار
 امرے یک آن توقف نمود و بطرف ایش سرور دیدہ و ما یکے ارفغانے گشت چون مار و دراء نمود و بدکہ راہ کنگ
 سار سادہ جبہ عمر شد کہ مار کرائی نوہ اند پاسکے یاد کو کہ گدستہ و خود پیادہ پاگشتہ راہ حرام پاسکے جبکہ در سست
 گزیدہ و گزیتہ میر و داسپ خود را و دید و پہلویش را گرفته مالعت نمود و گفت کہ سپور قلعہ نے توانی رسیدہ جراح و را
 سولیل و ہلک میگردد اے ہوس آمدہ ہر کسی کہ میر عبد العزیز پس سیدہ سنا در گردید و میر جگوارا در میان ارفغانے
 خود گرفتہ قلعہ مارہ محاشے رسانید و دیگر مردم ہر پاسے از رسالہ او در سالہ داراں متنبہ اندک اندک جمع آمدہ
 دولہ رام جمعیتے میسر و در قلعہ محصور گردید و رگور رسید و قلعہ را فر و گرفت دولہ رام حرسہ مات جنگ کہ شتاب
 مصطفیٰ جان رنہ نو دستیدہ مضطرب و متوشش گردید و ہماں سیاسیاں کہ اند و دشت دستہ حاسوسے می نمود
 و اسے پیما ہا گشتہ دولہ رام را دلالت ملاقات سار گھو مو دما ویر مدگے را آرد گردیدہ را می سد و اسر و دارا
 ہر پاسے اسسارہ نمود و بعضے سحر شاد و بعضے باقتضائے طبیعت را می دولہ رام را مرجع شمر دہ میر عبد العزیز
 سرے دیگر بیاس آرد و سہ و در سہ مہاجرت جنگ سہ بار و دہ جنگ را ترجیح داد و آہل لام بعد پارسہ و در
 در قلعہ گیرے را دہ دولہ رام را می ملاقات رگور گشت و جمیع سہ داراں ہر پاسے او اختیار کرد و دستے سوار و
 کلاں میر عبد العزیز را دہ کس سیروں رمت و میر عبد العزیز را رفا کے خود کہ ہمہ چار صد کس نو دستہ حرسہ
 از سر ہان کہ استحقاق و نمودہ پایہ قلعہ سزہ نو دہ در قلعہ ماند و رگور ملاقات نہا کے حدود دیگر گدستہ سہ داراں
 را سہ داراں خود سپرد کہ نوا جمع نماید و سارے دولہ رام حمیدہ را پاکر دہ را محاطا کے داد و مامانہ انکہ ہوا گشت اکون
 مایا سید و میات سحر دہ خود و در محاسے خود و حمید رمت چون سر یکے محاشے رسید و کرا دہ آر مید ہا محاطا کنگ گردید
 مار آمدن خود دست کید میر عبد العزیز میاںے جنگ گتہ در حاست قلعہ کو سیدل گرفت و رگور سہ سہار را گئی
 یہ انکہ میر عبد العزیز سحر دہ را در میر گور را مع بیامسراں دولہ نام با مردم خود در یک قلعہ فرستادہ سوا عید و وعید
 و تہدید کا مار ساد میر جگوارا جواب داد کہ سہ را و دہ را ویم و آنا کو کہ یک کس کہ سہا جنگ ہستہ نو دہ ام بعضے نام و سہ
 کردہ لہا پیوسد و ما پاس کنگ تا حال دایم ہد انکہ و محافظت قلعہ میکوسیم خلاصہ مایا و وچہ رور سید خضر بد کور
 و حفاظت آرد و سہ خود و ملا سہ قلعہ وارے کوسیدہ و کنگراست کہ کسے در آن قلعہ تقررت نو دہ نمود انکہ سہا جنگ
 حسب الماتاس سہا جنگ و سار اغلال سرور و رگور و کنگ ارفغانے مصطفیٰ جان در طاقت ہستہ جنگ گشتہ
 امر خود آمد و رسید ہر جہرا سر سرت دولہ رام و جنگیدنی میر عریز رسیدہ اما سار عریزیکہ در توقیف رگور داشت

و معاملة رگھو باراجه دولبهه رام و پايان جواب و سوال مهابت جنگ يا او

مر تقي خان پسر مصطفیٰ خان در زمانیکه پايان عرصه جنگ بود با اکثر بافغانندگان بمقتضای بیعت مشهور تن زنده و خنده و
 سکنان پد از مرده و گریه دوستان بعمل نموده در رفت و نپایه بکر سکته بر دو عیسی خان خالو سکته خان برادر
 مصطفیٰ خان که در کوداستی نمان گشته بود و اسیر آمده چند روز مقید بود و بعد از آن لوطا سکته جامه و لباس و اندک زاد را در اختیار
 و غلام یافت و دلشیر خان خواهرزاده شمشیر خان برادر خرد مراد شیر دوسه زخم کار سکته بند و ق که از آنجمله سکته زیر نافش
 بود در گذشته در خاک میدان بیوش افتاده بود و بهیبت جنگ بر احوال او که از عهد طفلی پرورده الطاف بود و ترحم فرموده
 بر پانک سوار سکته خودیر داشته بخیمه خود جای داد و جراحان ما هر را طلبیده با صلاح حال او پرواخت چون زخمها
 کار سکته داشت و اعلاش سسیده بود و دوسه سکته نذا و بعد از دو روز در گذشت و الف خان و اما دسر دار خان همرا سکته
 مر تقي خان نموده بجای لبلا مت برد و بهیبت جنگ خاک عرصه میدان را بجبهه سکته نیاز و سجدات شکر خالق بی نیاز
 زیر سکته سکته خود ساخته بر مغرب خیام مصطفیٰ خان نزول نصرت شمول نموده نذ و رهنیت و مبارک با گرفت و شام
 بخیمه خالو سکته فقیر عبدالعلی خان بهادر آمده مبارکبا دباثان گفت و مدارج تحسین و آفرین بنا بر حبارت و جانفشانی
 که درین کار از مشارالیه بظهور رسیده از حد برد و چون بعد از فتح در میدان اقبال نقار خانه و اسباب نوبت بدست
 خان منظم مذکور در آمده بود حکم بنواختن نوبت فرموده بمهابت جنگ در عرصه مبارکبا دالتاس اعطا علم و نقاره از حضور
 پادشاه براسکته او نمود و مهابت جنگ در عرصه سکته این اعظم سکته که از بهیبت جنگ با حسن جوه سیرایه انجام یافت عبدالحی
 بهادر سکته که شریک کار و در شمار برادرزاده با بود و خلایع فاخره و اخیال و جواهر و شمشیر براسکته هر دو با اتفاق فرستاد و در باغ
 جعفر خان بهادر سکته رفته بداب و آداسکته که درین دیار راجه است در بر کرده کورنش غایات تقدیم رسانیده بخانه سکته
 خود شعل معاودت نمودند و بعد چند سکته از حضور محمد شاه علم و نقاره براسکته عبدالعلی خان بهادر مرحمت شده رسید

ذکر آمدن رگھو بجهه درکنک و مقید گردیدن راجه دولبهه رام باقتضای
گردش فلک و جنگیدن میر عبد الغفریز در قلعه باره بهاسکته بارگھو پیاس ابرو و قش

در جنگ ثانی که مهابت جنگ هم بعد از آن رسیده در تعاقب مصطفیٰ خان شریک بود در نوشتهها سکته مهابت جنگ
 ورود رگھو بجهه درکنک معلوم گردیده بود و ماجرا سکته آن برین منوال است که چون عبدالرسول خان بنا بر ناچاقی
 صحبت فیما بین مهابت جنگ و مصطفیٰ خان ازکنک مغزول و نیابت صوبه مذکور بجاسکته خان مرقوم بر اجهه دولبهه رام سکته
 راجه جانی رام که پیشکار آنجا بود مقرر گردید و لبه رام موافق عقیده خود بجهت سنیا سیان و بر اجهه بسیار مائل از جماعه دارا
 متعینه که اکثر سکته مسلمانان بوده اند مستکره بود و اغلب اوقات صحبت باهنو و ضعیف العقول و سببسیان مجبول
 میگردانید و از سنیا سیان اکثر سکته جویس رگھو بود و اند سستی اوضاع و سبکی و غفلت راجه دولبهه رام بارگھو ظاهر کرده
 او را بر راجه مذکور دلیر سکته ساختند چون خط طلب مصطفیٰ خان بر رگھو بجهه رسیده نامیرده که از گذشته شدن بهاسکته
 روز و شب مبتلا سکته غصه و غم و چول مار سکته مردم زده در پیچ و تاب مشرعت تمام بود و رسیدن خط مصطفیٰ خان لطیفی

پیام مصالحہ رسانیدرگوہا بہت جنگ راشوش و مضطر تصور نموده مصالحہ را بشرط رسانیدن مبلغ سہ کروڑ و بیہ قبول سے نمود
و مہابت جنگ از راہ دانائے جواب و سوال کج دار و مرئی نموده تردد و سفر او گفتگو را حول داد و از دام تقریرات خود گھورا
جستن نداده و دو نیم ماہ بہین آئین گذرانید تا ثارت فتح و ظفر بہیت جنگ شبند آن زمان لشکر الہی پر اختہ سرشتہ پیغام
مصلحہ را انقطاع داد و تفصیل ابن اجمال و تبیین مقابل از صفحات دستور آئیدہ پیرائہ و صنوع و ظہور سے یاد * *

رسیدن مصطفیٰ خان در پکنہ ہائے سرکار شاہ آباد و جنگیدن با احترام الدولہ بہادر
بہیت جنگ مرتبہ ثالثہ در میدان قصبہ کڑے و ظفر یافتن بہیت جنگ بران پلنگ قوی
جنگ اسیر شدن راجہ دولہ بہام در کنگ بدست رگھو بھو سلا و جنگیدن سر عبدغیر در قلعہ بارہ بھائے

احترام الدولہ بہادر بہیت جنگ او اخرجادی الاولی کہ پایاں تابستان و شروع برشکال بود با تسلع خبر تہیہ مصطفیٰ خان از شہر عظیم آباد
و صلحہ حرب را آراستہ عازم گوشمال آن بدتال گردید و مصطفیٰ خان اقوام خود را کہ عبارت از جامعہ فاغندہ باشد و قصبہ چاڑہ فراہم نموده زریکہ و رشت
بصرف رسانید چون دید کہ موسم برشکال قریب آمد و رگھو رسید خود را در عدد و مصوبہ عظیم آباد و زمینداری ماہو او دوت سنگہ
او جین مالک بجلد پس پور کہ نخلت او با بہیت جنگ از قدیم بود رسانید باین ارادہ کہ اگر بہیت جنگ برآمد جنگید
فتح و ظفر نصیب او گردید مدعا محصول انجامید و اگر گشتہ شد قصبہ کوتاہ سے یافت چیز زیادہ بران مقدور نگذاشتن
فوج نہ داشت و اگر بہیت جنگ در ننگ نمود و اہا طغیان کردہ دریا سے سوہن سد عبور و مرور گردید باز زمیندار را بخاک
موافق است در ساختہ سلفی از تحصیل سرکار شاہ آباد بمعرض و مول باید در آورد و سپاہ را بطور جامعہ دارے یومیہ برآ
لابدیات دادہ برسات را بپایان باید رسانید و رگھو را ترغیب نموده چنانچہ در نواح مرشد آباد است اینجا باید طلبید
یا خود را انجبار رسانیدہ با و اتفاق باید و زریکہ در نیصورت بر مہابت جنگ غالب بتوان شد و سپاہ را ہم از پہلو سے
مرتبہ باز سنجو بے میتوان آراست بعد از آن ہر چہ مقدور باشد بہیت جنگ مراتب مذکورہ را بصیرت قلبی مشاہدہ نموده
فرصت نداد و با سیزدہ چارہ ہزار سوار مع شیخ دین محمد متنبائے شیخ مجاہد سر بلند غائے کہ سیف خان حاکم پور نیہ اورا
متعین نموده بلکہ بہیت جنگ فرستادہ و رحم خان رو بہیلہ کہ مہابت جنگ بہ ملک بہیت جنگ گذاشتہ رفتہ بود و از عظیم
کوچیدہ بر معبر کو نور از دریا سے سوہن پایاب گذشت و روز دوم در میدان کڑے سے کہ قریب بجلد پس پور و صحرا
آنت رسیدہ بر لب دریا چہ کہ دران میدان بود اقامت نمود چون لشکر مصطفیٰ خان قریب بود تمام روز پاسدار کے
نمودہ بعض افواج را مستعد جنگ ہستادہ گذاشت و شب در دعا و مناجات با قاضی الحاجات گذرانیدہ اول صبح
بعد ان فراغ از نماز ہاتمام لشکر سوار و بہیت جنگ سندا کارزار گشت و حاجے احمد پدش مبالغہ سے نمود کہ بدست و جہ
اول شکرستہ باید جنگید اما مہدے نثار خان و دیگر دولتموالان شجاع دانا این رائے را نہ پسندیدہ جنگ میدان بر سر
ترجیح دادہ بہیت جنگ فہمائید کہ اول بار ما مغلوب بودیم و او غالب و الحال بر عکس است کہ ما غلبیم و او مغلوب دیگر
آنکہ درین قسم جنگ اکنون او را صرفہ است و آرزوی او چہ در اندک وقتی کہ برسات زور آورد میدان گل و لاگشتہ مجال
مدافعت و مجاہدہ با اعدائے ماند و اینجا طریح جمع اوقات میکند زبند و زیادہ از نصف منوبہ نعل او در آمدہ کہ در عمل شہامی ماند
و بعد برسات تہیائے حروب عظیمہ او با اتفاق مرتبہ باید بود بہیت جنگ این مدارج را قصیدہ عبید العلی خان بہادر

راه سے ہمیدہ نہ و اگر نہ مال وصل سوار سے سار سے راہی لکھولت میرفت دوسرے ہزار کس پہنچاں سے استاد چون
 ارکھ وصل بادور تر میرفت حدودم مابے مید مد بہت جنگ و ماسے احمد پکس ملنگریاں و سرداراں خود نیک کردہ شمار
 ہتھام سے خود کہ مردم در افتاق ریادہ روسے کنگد خلاصہ در عمدہ دوپہر یک کردہ راہ در افتاق مٹے شد لہذا ان کا
 د استاد سادیا نہ سے نو اعتد مابا ہے لشکر اسرنگاہ و اسے معوق شد و حیرت سیدک مصطفیٰ خان سرا لاس شہی پڑ
 رسدہ افتاق نگریہ و در راہ حیات اعلیٰ معلوم شدہ ارمیل سرا پانگی سواریش فرد و آدودہ و در مرل افتاقہ پوسٹ محاس
 اور اوردادہ ارماہر استفسار و اور اسے محب و اقبال تاسف نمود و بہت جنگ معاودت نمودہ داخل حیدر
 گردیدہ و در ملکہ کا گرفت و لغد پانہر کس ار در افتاق تحقیر آفرین لعل آدودہ سپہ کے راوست و فرمودہ فقرانا انکے مت
 الحسنی نو دہ ام د آغوس مہر ماسے عید و ستایش را بہایت را ساید و سب دہا کا گدرا میدیج حیرت مصطفیٰ خان
 متعبدہ ماستاع ایس خضر جو دم کوچ نمود و در حیدر گاہ او کہ تالاب شہی پور نو دوسرے کساحت مصطفیٰ خان ارنا ناکہ کوچیدہ
 موت پور مت بہین مسم تاح علی پور قلعے لعل آدودہ کہ مہاس جنگ لطم آدودہ رسیدہ سر آمدن رگوسے ہو سلا
 کہ حسب الطلب مصطفیٰ خان ارچاسے خود حیدرہ نو دنگی یاست و بہیت جنگ نوحہ کا احوال ہیست و در صورت
 افتاق مرشہ مابے مصطفیٰ خان ارچمدہ اس سر آمدن بہ عقد و حیات و در یاد اسے س ہتر انکے چوں احوال معلوم
 سیاست محال او سچا سپہ داریہ و کلا و ساریہ و س معاودت سرمد آما دودہ شد میر سے مرشہ را متوقف سارم تا
 سید گریہ سیدہ مدینک ماستاع ایس خضر سالار سے لشکر لعل علی خان سپرہ و ممدی تارخان و دیگران را متعبدہ
 چا کا گدرا است تا اس ماسب داسد لعل آدودہ و دنگام سب سرا پانگی حیدر علی خان سوار و کاراں سیا سہرا گرتہ
 مشاش را چھانٹے نمودہ صبح و مہات جنگ رسیدہ در اسے ماسد چد مرل نمودہ سر لالہ و در انظر و صاں ہزار
 گرتہ لشکر خود معاودت نمود مہات جنگ ہم لعل کہ و در و رسیدہ در افتاق مصطفیٰ خان مافقہ رہیا محاس
 ماری پور رل لنگا کہ علی صدر جنگ و سکن افادہ است رفت و قصد مد کورہ را سوختہ و ماحتہ معاودت را عارم
 گت مصطفیٰ خان خود را لقمہ چارہ کہ طہ اس اس سیر قلع مہات کسیدہ و در تہ تیار سے لشکر و آراستن
 سلاح و یراق و ماسہم آوردن احوال و انصار کو سید گرفت و بہیت جنگ و مہات جنگ افتاق ہبیک معاودت
 نمودہ لطم آما د رسیدہ در اس مہات جنگ مارادہ توقیف مرشہ عارم سرمد آما د گردیدہ بہیت جنگ و در تہ عارم
 ردل نمودہ نہ سار سے اسباب حرب و تالیف قلوب اعدا و در افتاق ترمیہ حال ماسہ سپاہ و سہرا تمام دیگر آلات

و ادوات کار را بہر داشت

ذکر رفت مہات جنگ سرمد آما د و توقف نمودن مرشہ را در درواں و فقر اص یاق
 عمر و دولت مصطفیٰ خان و جنگ ثالث و اختصاص قیامت جنگ لقمہ و طہر تباہید ایر و منال
 مہات جنگ در ابع حیدر اسار لقمہ امور و وریدہ دوسرہ و دو مقام نمودہ مسم علی خان ماسہم سے را کہ در دستان اور
 نو در سال سر در گوسے ہو سلا و حجاج ہتھال فرستاد و دودہ و افتاق او مرشد آما د رسیدہ در حال ہما و دار
 عمدہ خود را بہر مہات جنگ گدراست و در گوسے نہ سردوان رسیدہ و نو دنگام علی خان ما اور در احوال گتہ

بود کہ اسپش از گولے قطیعہ وادیادہ گردیدہ استنانت بہ فقیر آورد فقیر بر فیلی کہ سوار بود نشاندہ اورا ہمراہ خود بر گرفت
 رقت برخاستن فیل گلہ تفنگ بر کر آن عزیز رسیدہ احتمال بود کہ در سہ گذشت اما در کمر بند و حلیتہ او نبد شد و نیز در بازوی چپ
 جراحت گلہ تفنگ رسیدہ گوشت و پوست را سوخت و استخوان محفوظ ماند فیلیان عبدالعلی خان را دوزخ گلہ تفنگ بر سینہ
 رسیدہ از کار رفت اما زندہ ماند و عبدالعلی خان و حسن خان خواص خود را از عقب خوضہ فیل برداشتہ بر جای فیلیان نشاند
 و فیلیان را در خواص معہ جود عقب خود افکند و بازار گیر و دار نہایت گرے پذیرفت یکی از رفقا سہ عبداللہ خان میرزا
 فتح اللہ نام کہ اورا رستم زمان و سام عصر تو ان گفت تفنگی ماسے سعد و از ملازمان عبدالعلی خان را کہ در انوقت سرجا
 ماندہ بود ندبا و خود آگہ خود در پا ضربے یافتہ طاقت استادن نداشت اما بقوت قلبی ہمراہ تفنگچیان خود گرفتہ و تفنگہا را تیار
 کنایندہ و پیش رو آورده شلک می کنایند چون وقت نازک بود و عرصہ بر مردم تنگ اکثرے بدر رفتہ چندان جمعیتی با چار
 سوار کہ عبدالعلی خان و احمد خان قریشی و شیخ جان یار و خادم حسن خان بودند نماند و زیادہ از سہ صد سوار بلکہ ترازان
 ہمراہ نبودہ اند و در ان وقت عبدالعلی خان بہیت جنگ پیغام فرستاد کہ عرصہ بر ماتنگ گردیدہ بی ملک سبقت نمی توانم نمود
 مناسب آنکہ صاحب ہم از جا سے خود بجنبند تا بہ پشت گرے شما پیشتر تاریم والا انچہ بر ما گذرد و خواهد گذشت اما انتظام جنگ
 نیز بر ہم خواهد خورد و بہیت جنگ میخواست پیشتر راند حاجی احمد پدرش مانع گردید و ما این خبر شنیدہ مایوس شدیم و رجوع
 بہ سندا و اینر دے نمودیم درین ضمن فیل شان مصطفی خان از عقب سد و صفوف افغانہ بر آمد و بر ما متیقن شد کہ فاغنه
 حملہ سے آرد ہمراہ انوقت قضا امر ز فتح اللہ با تفنگچیان رسیدہ شلک کنایند و زخم گولے بر نشان بردار فیل سوار رسیدہ
 کارش تمام گشت و بقدریک دو گر علم دار از فیل حیتہ مع نشان بر زمین افتاد ہمان دم از زبان فقیر بر آمد کہ زدہ ایم نشان
 اللہ لغائے و ہر چار سوار و گیر گشتہ فیلہا را پیش راندند و از سد گذشتہ با فوج مرستہ خان کہ رو برو بود و در آنوقت
 و تقارن ہمین احوال بہیت جنگ را عبدالعلی خان و پیغام اورشان را صواب دیدہ مخالفت را کہ خود نمود و باندک
 فاعلہ از معاودت سپہا میرا جانیگہ استادہ بود و بہیت مجبورے فیل سوار سے خود را پیش راند و بان ویرہ گامی جلوے
 پیش حبش او میرفت و علمہ آن در عین رفتن تیار کردہ سر میدادند و خاصہ داران و دیگر تفنگچیان نیز شلک کنایند مقابل
 مصطفی خان میرفتند حملہ ما را فاغنه و مرستہ خان و رسیدن بہیت جنگ بر سر مصطفی خان در وقت واحد روی داد
 با رفقا سے مرستہ خان و ہمراہیان ما معرکہ رزم گرم بود و برق شمشیر و لاواران سربازان از تن ہمے رو بود و قریب
 بیچہل پنجاہ کس از فاغنه رو بردے ما مجروح و مقتول گشتہ در میدان افتادہ بودند کہ ناگمان نصرت اینر دے
 نسیم فتح و ظفر بر پرچم علم بہیت جنگ وزید و فی الحقیقہ ہوا کہ مغربے بود مشرقی گشتہ گولی بندوق بر چشم راست مصطفی خان
 از دست برق اندازان پیش روی بہیت جنگ رسید و ازین گوش راست او بیرون رفت و خود فیل چون مردہ
 افتادہ میثابہہ ابن احوال رفقا سے اورا رگش شایع گشتہ ہمہ ما را دل از دست رفت دلی اختیار عار نزار ہمہ کس را بخوار
 افتادہ عاننا برگشت مرستہ خان فرار فیل یدر مالش کوش مشاہدہ نمودہ صبر و طاقت و رماخت و نہر بہیت را بہیت گشت
 چون مصطفی خان امیر المومنین علیہ السلام و محبان آسجباب را بنفر کج میدید بحیثم راست او چنین آفتی رسیدہ دیدہ انچہ
 بہیت جنگ و عبدالعلی خان و دیگر سرداران منصور شکر الہی تقدیم رسانیدہ شادمان گردیدند و احترام اللہ حکم مرستیان
 شادمانہ فرمودہ آہستہ تعاقب فراریان نمود چون ناموس نیز ہمراہ افغانیہ بود در فرار ہمراہ صغیر از نکر و تاجان نالے

شادمانه سیه نواخت و مردم او که متفرق شده بودند از هر طرف بر سر او جمع آمده از دعام و اچخال غمی نمودند تا زود و دوستان
 و انا مالعت سے نمودند و عبدالعلی خان از شدت غیظ و غضب ناشنیده بیشتر می رانند تا آنکه بهیت جنگ کس فرستاده
 مانعت شده بود و گفت که این غلبه خدا داد در رفتن شما بر سر او به تنها سکه بر باد رفته قضیه منعکس خواهد شد بجای خود
 بود و شکر آنکه بجا آید و به بینید که از نصرت الکی یا یان کار یکجا می انجامد عبدالعلی خان برگشته بجای خود ایستاد و
 مصطفی خان تا لعلت النهار استاده ماند چون مردش بهم فراهم آمدند اکثر مخلصان را بجرم وید و خبر گشته شد که
 معتقدان دیگر شنیده همان وقت یورش نمودن صلاح نداشت و معسکر خود که بر سر دریا کین بن خرد فیاضه یک کرده
 بلکه کمتر بود و مساوت کرده نزول نمود و تو بهار مقابل شکر در باغ انبه که بطرف جنوب سنگ واقع شده بود و قائم کرده
 ران چنگ انداز سکه داد و صورت جنگ مذکور و شکست خوردن مصطفی خان بر این منوال است که چون مصطفی خان بجهت
 بیت جنگ رسید بهیت جنگ مایوس از زخم گشته و دست از جان شسته با استقلال استقبال او نمود و بدست خود و
 نیز و تفنگچیان خاصه و ویر و دیکه تا زان همراه او و راجه با سکه ملین به برق انداز سکه و استقبال تیر و شمشیر سر راه مصطفی خان
 رفتند و مصطفی خان اقلیت فوج و بهیت جنگ را تنها دیده بهر اسیان خود میگفت که بهیت جنگ همین است زنده شش
 لیر بدین عرصه حکیم شاه که از جوانان با نام و نشان و از جمله معتقدان مصطفی خان بود و بر و سکه سکه کنار خان غایب
 برادر او و بعضی متهمان دیگر و بر و سکه بهیت جنگ از زخم شمشیر و تفنگ گشته افتاد و مصطفی خان قریب سیه بود
 در لیبان او از زخم تفنگ بر زمین و کلید و مقارن اچخال مصطفی خان اضطراب قیل خود دیده خوف انگیزه و اگر بزد
 و فتح و فخر مفت از دستش رود با عتقا و شجاعت و رفاقت هم اسیان خود خود را از قیل افکند تا با اتفاق او و دیگران بهم
 همین کار کرده و خود آورده بهیت جنگ را و تسکین نمایند بحسب تقدیر مردم بهر اسب این جستن او را مثل افتاد و قلیان
 دانسته و مضطرب گشته که گریخته مصطفی خان خبر تنگی روزگار را تا شکرده چار و ناچار تا برون سنگر همراه گریخته گمان چاره
 پادیر رفت بیرون سنگر مردم او را شناخته اسب بر سوار سکه حاضر آوردند و او را سوار کردند چون عین انقلاب
 و وقت اضطراب بود و توقف مصلحت نداشت و در ترز رفته حکم نواختن شادمانه نمود و مقابل استاده چنانچه مذکور است بعمل آورد
 ازین طرف بهیت جنگ مع جمیع سرداران و فوج باقی مانده تمام روز و تمام شب سوار و مستعد کار زار استاده ماند و
 اطمینان معلوم شد که راجه سندر شکست بخورد و کوشیده چون هم اسیانیش اکثر شربت ناگوار مرگ نوشیدند و مصطفی خان
 او را معدوم مطلق شمرده پیش و اند و راجه کیرت خند مع دیگر فوج گریخت و بلند خان با پنج شش هزار کس در او و
 یازار ریخته خیمه با دار و بار غارت نموده و اعلام از پا در افتاد که دران عرصه نماند سندر شکست فتح مصطفی خان و شسته
 شدند بهیت جنگ یقین دانسته بد رفت و همراه او پس سندر و مجر جان و نصر اندر زمینداران پکنه سرس و کشته و تار
 و دیگر ریزه زمینداران هم بد رفتند و افوا چیکه ضرب دست مصطفی خان دیده بود اکثر سکه شناخته با سکه خالی بیرون
 جعفر عظیم آید و جمیع کثیر رلب و دیار و بنو سیه در باغ جعفر خان رفته پناه گرفتند و نصف سنگر از مردان کار سکه
 که مستحقان سنگر بوده اند خالی ماند و از اردو بازار و خیمه باستانی مانده تا جائیکه نظر کار کنند میدان خالی دیده شد
 تا چار سکه طرف شهر که سمت مغرب بود خالی گذاشته بطرف مشرق مقابل لشکر مصطفی خان پاسدار سکه را
 ضرورت شمرند و بهیت جنگ روزانه در خیمه محقر یکو بر سکه او باندک فاصله از خیمه عبدالعلی خان استاده کرده بودند

گشته التیام دید و انتراق یافتی گراید و اگر سندی از حضور شاه به برای این صوبه حاصل کرده باشید بنامید تا باره خود
گرفته بدین مجادله و منازعه صوبه را تسلیم شما نمایم فرستادگان روانه گردیده در نواح شرقیه قصبه مونگیر مصطفی خان رسیدند
و بعد با ابلغ پیغام محبت معاودت نموده جواب آوردند شخص آنکه به اراده رفتن است و نه با تهاوت جنگ پیوستن بلکه انزعاج
این صوبه از دست شما مشغور است و استفسار سندی که نموده آید جوابش آنکه سندی که در انزعاج صوبه بینگانه از سرافراز خان در دست
عم شما بود همان سندن در دست دارم باید دید مصرح تا در میان خواسته کردگار محبت به بعد این جواب از موقوفه
نذکور بر رسید که مولوی جید اگر طرستی به پرستان و طرف دیگر جامعه رفته مستند بکار باشند و ما را مقدر استصال کرد و
باشد اول کدام یک از فریقین را زیر تیغ کشیم مولو ساجد الدین مقصدش را نمیدانم اما تجاهایل کرده جواب داد که کافران را اگر
مریض باشد و است که زیر تیغ کشند و اهل قبله بر خیزد رفته باشند نمی توان کشت آنکه دلالت بخیر و ممانعت از منافع
مها اکس از شما است مصطفی خان گفت با عتقاد و ارشاد و مشایخ ما خود رفته بدتر از کفره اند اول رفته را باید گذرانید بعد
از آن احوال دیگران باید پرسید مولو ساجد خاموشی گزیده و مرضی گردید فرستاد و چون در بخاری رسیدند و ما جوارا من
عن غایب ساخته محبت جنگ که مسند ما بود مستعد تر گشت و نیز شهرت داشت که مصطفی خان خانه ما سراسر مردم
شهر و رتقا سراسر محبت جنگ را از فریاد و بر رفتا خود بخشنده هر خانه بنام یکی از مرقبان خود مقرر ساخته بود که بعد
فتح آن خانه مع اهل و کسبایش با و متعلق باشد از دلقا سنجو است فقیر در نهایت تشویش از دیوان حضرت حافظ شیراز
که بنام شهیدان انجیب است درین واقعه تفاعل نمود و بدین بیت برآمد حافظ تو با خدا ای خداوند کار و دل خشنود
که رحم اگر کند و سحر خدا کند و الحمد لله که مطابق این تفاعل مشاهد گشت القصه مصطفی خان چون مونگیر رسید عبدالحق
برادر خود را مع فوج همراهیش بر آن انزعاج قلعه آنجا که اندک بهمانت و رضانت شهره داشت یقین نمود حسن بیگ خان
قلعه دار و تنگنیکیان که بجهتش قیام داشتند به افه استا و ند چون انقدر کارها در نظر او هیچ نمی نمود و پادشاه پاپ جمع از رتقا
بر آن قلعه پورش نمود و مردمش بالاسی حصار برآمده قلعه را گرفتند اما بحسب تقدیر عبد الرسول خان که ریور دیوار دروازه
قلعه استاده مردم را تحریک بر آمدن بالاسی قلعه نمود یکی از مستحقان دروازه سنگی انبیا بالاسی فصیل بران مزمن
آنگونه قضا را سنگ نذکور بر سر پیروز عبد الرسول خان رسید و در شکست و نامبرده ها بجای رفت هستی از دنیا بر لبست فتح
قلعه مونگیر چنان بود که تدارک شکست سر عبد الرسول خان تو اند نمود مصطفی خان اگر چه باستقلال خود و پیاس و کد به
رتقا از جا در نیامد اما در باطن متاثر گشت و کیش شکست چه عبد الرسول خان بارو سوز در آرماسی از بود و در رتقا
مقام نموده بر اسم لغزت و منع نواختن نوبت پرداخت و بعضی از توپها و باروت و کله انچه حاجت و مناسب بود از آن قلعه
گرفته به شهر منت نمود چون خبر فرب و حصول او به محبت جنگ رسید در پاسداریه بالاسی اطراف سنگر استقامت تمام نموده
روز و شب نمی آسود و در مدهد بنی تار خان را ما مور فرموده بود که شبان و روزان چند نوبت گرد سنگر گشته بدید
و تشجیع رؤیای لشکر برادر در حرم نذکور درین خصوص انچه مناسب میداشت می نمود تا آنکه روز خجسته که تقدیم
یا سید هم صفر بود مردم همه در جایا می خود مستعد و مهیا نشسته بهمین که دو ساعت از روز برآمد مصطفی خان متصل بسنگر
رسیده در باغها سنجو انچه که بایز بود توقف نمود و فوج خود را دو حصه ساخت یکی بسنگر دگ بلند خان و سنجو
و یکی بهر اسب خود و از باغها سنجو نذکور برآمده بلند خان را پیشتر فرستاد تا با لافقه از طرف پشت و شکر و درآمده

سہاگروید و اما اس کے مصلحتان و تنخواہ مصلح دران وید کہ در میدان بدوں سکر از عمد و جنگ مصطفیٰ ماں و سپاہیانش کہ
شوار کا رد و اسرموں کا رد از دو دلا و در و جان شمارا در سے تو ان آند لہذا سیدہ اراں و کلند و اراں ارا قنار و انکاف
ملاک محروسہ و عطلند استہ اسد اسے سکر از مریج باع مضر حال نمود و استمالش لہذا یکہ برای آب حلہ سار مصلحت
آنا و سے خارج شہر باہر عظیم آباد استہ اندامید و حدیثے عین بیروں سکر و دست نمودہ از گلی کہ سحر حدیث حاصل شدہ
سیدہ و نکلارہ لستہ ملکہ مبارک دیدہ مریج آن تو پہاگرد استہ از سر سے تاسیج دیگر سیکہ ارحامہ داران معوض سدد
سر او سے نوح ہر جہکس مقرر گشتہ چہ حماہ دار ما طاعت او امور سدد اول عمدہ لفظی حال ہمار و خانو سے بغیر
دوم احمد حال قریشیے سوم ہاکیرت حدیث دیوان سپہ سالاریاں عالم چہ چہ رام زادہ رام سیرین ہم مادہ حسن خانک نسیم
ناصر علیہ حال و مردم حکور و پیر سکر جامعیت خود بار مل امانت انگندہ رود و شب مشغول حراست لشکر خود
دنگاہ مع اردو سے رکاساں ثبت احوال متنبیہ سکر لفظ و سکر را و مہیا نمودہ اعلا م ہر یکہ جامعہ ہاسے او و
سوا مالش در گنگاہ دن ہاسے سوار سے سو کر جانے کہ ہر کسے خود مع رہا نمود در ہا دست و اسکار و در و مصطفیٰ
سیکسیدہ بغیر و برادر حدیثی علیہ علیہ حال سہ ماہ قتل اریں عروہی اقدتہ الحرام شہ جہ سے در مانہ و دار دوم ار
سا ہماں آباد حب الامور والد عمدہ اشتر اسے اعزام تاد سے کتخدا فی در مانیکہ میں سددہ نو لہذا عظیم آباد و سیدہ
دراہ محمد سال حمادہ بہتر اریا کید و در ہم با دختر حال سپہ سالار احمد علیہ علیہ حال ہما در بغیر کتخدا شدہ و ہما
مصر در لشکر سبب جنگ آمدہ ہر طاقت حال سے خود مریک ایں مہر کر دین و لقی علیہ علیہ حال ہر طاقت سددہ شاد خان
عمیہ مروج ملارم سہ کا بہت جنگ گشت و ہر سے او حید سوار کہ سایدہ ریدہ از عمد لغو اسیدہ نو مقرر شدہ و
و کا سار سے ملکہ نو کر سے پاس آسرو سے خود و متنبیہ کہ حال و دم و جہرہ دوستاں داشت و حقوق سالفہ سبب جنگ
در سن نمودہ سالکی زمانہ گریہ و بہت جنگ بر در و ارا سے خواہ شہر و شہ سے مروج آن مردم و سا گشتہ ہست تا سحر
مصر و صوح او سددہ نو و از لشکر مصر و کسے دادہ دن سہر خود ہم اگر مصطفیٰ خاندان با ص احوال او قاصد حرا سے شہر
و احتلال احوال با ص و حرا سے رہا سے بہت جنگ تددہ خواہد و ہماں حصار ساقہ بہت جنگ آسرو و کار
آمدن آں زمانہ با ص سکنہ شہر محوطہ مادہ مویش لک گرا سے مرد ہما سار گریہ و در سے اسے تہکاف مافی البصر علیہ
ہر چہ داسے وہماں بود و ہما سارا تمام تحت سبب جنگ و در کس متنبیہ السعادت سر گریہ ارا سکلہ نو دیکے کا عالم
کسی سے کہ امر محافل سلسلہ محمد جان سددہ و سے مولو سے تاج الدین کا مصلحت از صمدہ او دودہ و از طرف عمدہ الہک
شدہ کیں حد سے سیف ماں کہ مرکب دریا متصل لنگرہ با داسا سے تعرف مصر و دامن و مکان ناصر و عسا و تر بہت
و عسارت تحس دیدہ و دلمانو قرار نمودہ و طبع سے یاقوت دیکہ گسٹن بگر حوس در حاضر مادہ الہک کہ آنا عظیمائے
مروجہ ہم و در غ سلسلہ ملک محمد جان دیواں صمدہ کامل ہاستہ و صحابہ کلمہ مذکورہ زائر و مصطفیٰ ماں و ستادہ
پیام داد کہ حرکت سارا سر سددہ آفا کار سارا مادہ العطا علیہ علیہ ارا طاقت حال سلسلہ سے سہاست جنگ سیر و ن
رفتہ اریں دیار و او صوح مصر ماسد چون حقوق سالفہ بہت نامی ہما ماں و دوستاں سمانہ با و دود و و روک
باہر سددہ و احمد ساسا صمد و ار کہ در راحت ہستہ اطرا باہر کہ دودہ و در نامہ ہر کام و آرام گراہیدہ و با محتاج
را حاضرا سیم در و طے کہ گراہیم و اگر ملا لئی ارا حال سلسلہ سار جتہ رویدادہ انکی و سید کہ شدہ و اسدہ ربع کہ دست

اما اثر سوارگر خنجرگان پیدا بنود سببش بهمانا آنکه هرگاه مصطفی خان بهاسکر و غیره سرداران مرسته را بجهت و بیان و قسم کلام الهی مطمن ساخته بنحو است همه را بدام بلا اندازد و دیگران بجمعهم قبول نموده فریب مصطفی خان خوردند و ملاقات مهابت جنگ ابده راه عدم سیر زدند مگر یک ازان سرداران که رگھوکامی کو از نام داشت بهر خند مصطفی خان و بهاسکر و علی قزاول مبالغه را از حد گذشتا فتول نکرده ملاقات مهابت جنگ دران اجتماع راسته نشد و اگر چه خود بیرون مانده و عده نموده روز دیگر بعد ملاقات و معاودت بهاسکر بنیاد و غیره سرداران من هم بخدمت مهابت جنگ خواهم رسید و بحمد دین انقلاب با جمعیت خود در رفته نگاه بهاسکر را با خود برداشته بر داکر چه در راه از عداوت رعایا و زمینداران و یکله تازان لشکر مهابت جنگ اکثر سرباز جنگ ملا میلا شدند باز هم بهوشیار سحریم کاشی کوارید کور غلن کتر س از فرقه مذکوره خود را ازان گرداب اضطراب لسل نحاس رسانید و افواج منتشره بهاسکر به حال سگسته مال و ماز و افتان و خیزان از حد و دلا و جنگا که و کمک خود را بیرون کشید و مهابت جنگ با جمیع رفق و سالما و عا ناما بمکر کرد و اوت خود معاودت نموده بکام و آرام نشست و در نیکو س از این خدمت از افرایش مرسومات کاغه سپاه را راسته و پوست نمود و موده ده لک روپیہ بطریق انعام غناسه مود و عده است مصلح فتح مذکور بپادشاه و ستمه التماس اضافه منصب و خطاب بر جنگ و نوبت برای مصطفی خان و بجهت بریکه از رفق س خود که صدر نرزد اب جالتالی اعدا شده بودند مانند میر محمد جعفر خان که جراسخه از متمیز بادرسیده بود و فقیرانه بیاد و حیدر علی خان و غیره مود محمد شاه فرما فی منضمین کمرست و غناسه با خلعت حاص و حواسر و خطاب بتخلع الملک اسب و شمشیر بجهت مهابت جنگ فرستاد و خطاب بر جنگ و نوبت و منصب پنچر اسرے برای مصطفی خان و اضافه منصب و خطاب تبادر س برای دیگران پدیرائی یافته در رسید و موجب خوشنودی بر اهل کنگال گردید *

ذکر برصحت فیما بین مهابت جنگ مصطفی خان و برآمدن مصطفی خان از مرشد آباد و جنگیدن مصطفی خان بهادر بر جنگ در عظیم آباد با احترام الدوله زین الدین احمد خان بهادر هیت جنگ و ظفر یافتن احترام الدوله بر مصطفی خان و سوا آنچیکه درین ضمن روی داد چون اقتدار مصطفی خان از مرتبه نوکر س گذشته بهمر س بلکه برتر س رسده بود و جمعیت الیوس افغان در ملک سگاله و سرکار مهابت جنگ از حد بد رفته طرفه از دحامی داشت که احد س را بحال نفس کشیدان با افغان حیدر یک نفر ازان جماعه باشد سبب استیلا س فرقه مذکوره بنود و فی الخیفه این قوم بابر کثرت عدد و دولت متسل و نشو و نما و جبال و صحار س مانا بسبلع و نهان و دیر و طمع مے باشد بنا علی دلک التقایات یا س حقوق ادلیا س لعمریکه ائ عم نداشته رود بمشاهده اندک مانه استعدا و هیچ مواد فساد و مستعد کجای و غناد مے تنوند و کتر طمع حقوقی مصاحبت دیرینه و احسانا س سابقه فراموش نموده تا بقبل آقا و خاوند بلکه اقربا و خویشاوند راضی اند و هم بابر مهابت تمام از ادب و تمیز یا محاسن اخلاق که ازان جمله عفو و احسانست آشنا بنوده و انتقامات خصوص قتل افغان س اگر شده است مهابت صلب مے باشد و دعو س خون اینها بر خند قریبا بگذرد و بنیخا بد و گره ها س کسه از سنه شاا میکشاید مصطفی خان اگر چه خالی از شعور س نبود اما بنیایر جرأت و شوق مے که داشت بمشاهده دولتها س سگاله که براء العین مسمه میدید و لشکر حرم طمع در کانون سینه اش بی مے افروخت تا آنکه استعدا و خود ماز دحام افغانان در مقابل و مقابل مهابت جنگ

مصطفیٰ خان را بنابر حصول مرام و دامید در انواع انعام و عنایات ساخته متوقع صوبه دار عظیم آباد گردانید و وعده کرد که اگر با سکر راج سر داران همراهی بدام بخشد و سنجید و مهابت جنگ رساند صوبه مذکور با مقوفن باشد مصطفیٰ خان که مرد صاحب غم و دلاور و هوشیار زبان آور بود بطبع افتاده میباید آماده گردید و با مهابت شروع بنیامهاست و آمیزش و آشتی نموده او را از جنگ غافل و امیدوار امریکه در خیال او نمیکند شست گردانید چون با مهابت سخن او در گرفت و استند عاقل آمدن مصطفیٰ خان نمود مهابت جنگ مصطفیٰ خان راجه جاکلی رام که معتقد علیه او و مدار الهام خانه آتش بود بر راز خود آگاهی داده نزد مهابت فرستاد و گفت که بهر صورت او راجه سر داران لشکر باید آورد تا بهر یکبار لیسجی عدم سرداده آید مشار الیهما حسب الامر نزد مهابت که در جاسی کتود رسیده بود ستافته ملاقات نمودند و مهابت جنگ باراد و امضا کس مانی الضمیر خود از مرشد آباد حضرت نموده در محال منکر انکار دریا کس بجایگزین مهابت ساخت و مصطفیٰ خان و راجه جاکلی رام به تمهید مصالحه پرداخته بچندین فساد و فسون که سوکد بهمان فکاه و شد او گشته بود و مهابت جنگ ساختند او علی قراول را که از خدمت آتش بود و مهابت جنگ روانه نمود معهود آنکه هرگاه او مطمئن میگردد مهابت با اتفاق رگوسا عساکر ملازمین مهابت شتابد مصطفیٰ خان و راجه جاکلی رام چون دیدند که نقش مرادشان درست نشست علی بهائی را همراه گرفته معاودت نمودند و مصطفیٰ خان در اثنا کس راه با علی بهائی میناسبت ایستاد و اعانست راه مکالمه و گفتگو کس زبان کتود و او را مهابت جنگ رسانید و سرور و الطاف بسیار گردانید مهابت جنگ که در حسن خلق و تقیر و پذیر بی نظیر بود گفتگو کس رنگین و سخنان شیرین دل علی قراول را فریفته و شغفته خود ساخت و بتالیف قلب او خیال یزدانست که موقوفش تصور نتوان نمود و مصطفیٰ خان را همراه او فرستاده مدلا سالی با سکر دفع مطنها یکدردش استوار داشت گماشت و درین عرض مدت که عرصه سوال جواب و در عین رنگ بر روی آب بود و مهابت جنگ علی التوا بر سال تحت و هدایا از قبیل خواکه و لایب و بنگاله و قمشه و یراق و دیگر چیز با کس دلفریب باعث از ازاله وحشت و از اراجعه نفرت خاطر مهابت گردیده دلش راجحالی ساخته بود که اگر مقصد عظیم مهابت و نظری داشت چه عجب که بلی اختیار و بدون تحریک انخیار خود بخود بملاقات مهابت جنگ می شتافت و از طرفین آمد و رفت تکرار یافته راجه جاکلی رام هم که دیوان مهابت جنگ بود بر استماله مهابت جنگ اکثر در حرکت بود آخر الامر بنای مصالحه و ملاقات فیما بین مهابت جنگ و مهابت گداشته آمد و میدان منکر اموعد ملاقات قرار یافت مهابت جنگ در امالی گنج عساکر داشت و مهابت جنگ بیدت در کتود سکونت و رزیده بود و او آخر صفر یا اوائل شهر ربیع الاول روزیکه بر ملاقات بهمد مگر معین گشته بود یک خیمه بزرگ در میدان منکر استاده شد و سراپد با کس بسیار بر پا گشته صحن بطولانی وسیع بر پا آن خیمه بهر سید مهابت جنگ با جمیع فوج خود چون در میدان مذکور رسید خود مع صولت جنگ و عطا الله خان جنگ و میر محمد کاظم خان و دیگر کس با کس معتقد داخل خیمه گردید و بر مسند عزت نشست و چون احد کس غیر از جاکلی رام مصطفیٰ خان و حکیم بگ بر این راز اطلاع نداشت اعیان شهر هم اکثر کس بر آتشهای چنین مجلس حاضر آمد و مصالحت و محبت جنگ گردیدند و مصطفیٰ خان و راجه جاکلی رام که واسطه جواب و سوال و صاحب عهد و پیمان ما مهابت بود و در برای آوردن ما سکر یقینتر رفتند با کس سر داران لشکر مع بهر پیمان عقب خیمه مهابت جنگ سوار و تبار و رسیدن استقامت و دیگر کس با کس معتقد جانفشان بچشم متصل بستیونهای خیمه و بعضی بر سر مهابت جنگ کس بسته متفر فرمان استاده بودند و در آن وقت مهابت اطلاع ابن راز و صولت جنگ و عطا الله خان بر اس کس تنبیه و بر آمدن آنها از غفلت صلاح دید و حکیم بگ فرمود که خیمه

پس میت ملک بمقام اس و اطمینان از مرگ آمد و معاودت نمود و در حدود دعو عظیم آمد و رسید ما سرمد و دست خود
در روح پرگه سموت و کار سے اقامت گردید تا سانسش آنکه چون والد سسرگران و پرگه نامے ذکر و ما میت کو بمقام
پانوں و ناگور در ملاقات و پرگه نامے سرس و کسه و حاکم ان و سسرگمانی و کسه نامے سر و زنده الدور میداوان
آغا ارا والد دول و معدداں آغا اکر سے جامه راه سسرگمانیت اطلاع با والد دست یو اس که آغا ارا
مورد عواطف خود ستال و والد السحر ساعه ارجو گرداند و چون راه کیت چیدل سپید کرایاں عالم حد دیوان سلی الدور
مصور را دیوان ملا المام خود ساعه سهره آورد و خود سے خواست که اکثر اراان و مقدراں خود را تو تسلیم حبه ار
و دیگران گسله دست خود رسالت او بلیه ماعر سے دیگر دسته باسد علی اسمے حال والد علیه بعض استیداں
آمدن خود گماسته دستا و در جواب دوست که عفریسان سسر سسر با ساعه قاتا تا حوا سسر تقدیر کسه والد رکھا و
بعد من ما و سماعه خود شست نامگان شتر و در و در پیشه در روح پرگه نامے ذکر و برا و او و کسه مردم اقامت و بیخ
مات و بیست ملک توقف و اراکان سست ملک روح و حساب که در اسعار رنگ و سکا و حلقه و طاقتے ماسے
نامه خود صلاح ماسے لید سماع این حکر کو چید و تمام س را حمار مد و اول سح لسا سسر عظیم آمد و رسید والد
ما حمار چان خود ماسے متعلقی تالاب پیشی پود بیست جنگ را در وقت بیست ملک که ساس سوار خود و بس تلماسے
تالاب حکر و اسلو راه کرب حیدر اسپر ساسی اسفعال و طافا والد در ستاد چون مردیک رسید والد در حبه
حکمران را سب خود آمد ما سیدیکه معاقله خود و اتفاق بر لای غار مت بیست ملک و تقدیر بیست ملک ارحما حکر و
اس سوار س را در والد چون سلام خود ملو اسب گرفت اسما و والد پیتیر سمانه مدد کرایه و سب ملک سوار س را
حکمت ما والد معاقله خود و دو سکه سمسار حمال خود و حکم سوار س را در خود پیتیر را د والدانی حید و اسما
اسما و ما را را خود سمد سس نار حمال که سمسار بیست ملک خود و دیگر مرداران سپاه معاقله طافا خود و سوار س
و سوار س سست ملک و مل شتر گسته سمانه اس ساید حیدر و و راه آمد و در مت در مار و کمر اردا و ما و طلمات گیتا
ساعه و در جزا سس الطیر سبر کار سس علی ماسے علیه اطر من سس خود و دست ملک خود و والد ما ستر سس
مدات حواسه و دده ماسے خود و سیکفت که چون حباب ماسے سس سب ملک او سمانه گمان و آورده اند و ما را
اطاعت و ستر ساسے او سان گرسے میت حیدر و سیکوم ساید سسر و سس سس سس سس سس سس سس
مورد ما سس
مراج که دست سکا سس
ماریج و سس
زانت اراده ساس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس سس
سست سس
سس
سست سس
سس سس

ویدر غریبے جنگا کہ گذشتند و بعد یکدیگر کوچ بالا را و استدعای رخصت از خیاب مهابت جنگ نموده پیغام فرستاد که
 افوا هم سیر چنانچه باید در سطح مسافت مسافت نمی نماید من مرض میوم لبه چندے خبر دفع رگمو بصر کراسه عاهد
 لبه ایابن پیغام روز دیگر بالا را و تعبیل سیر تا متر بتا قید رگمو تا خسته باور سید و بعد بحار به نهرین بر رگمو افتاده از در حال
 راه مانده و گرفت و بنیت از سیر و نگاه او بتا خت و تاراج رفت و بجا سکر که بمید نے پور رفته بود و با ستماع این خبر از
 در ایابن جیالی کنگ در کمال سراسیمگی و اضطراب بیرون رفت و بالا را و هم مقصود المرام روانه بلا دکن کردید وقتی که بالا را
 مرض شسته عازم دکن گردید و کیل بالا را و که برائے بعضی جواب سوال پیش مصطفی خان آمده بود در گفتگو کیست ابوبدر
 آقا کے خود و تسلطش بر عطای سلطنت تهور نموده کلمه نامناسبه بر زبان آورد مصطفی خان تاب نیاورد و در فغان
 داد و اورا بنزد ملازماش حسب الامر بعزل آورد و دلیلش نمودند او آرزو گشته می خواست برود و فتنه برانگیز و مهابت
 شنبیده اورا پیش خود طلبید و بجنایت اسب و خلعت و دیگر عطایا خوشنود نموده برگردانید و بالا را و کوچیده و حکمران
 مقصد گردید بعد از آن مهابت جنگ مصطفی خان گفت که این حرکت باعث مفاسد عظیمه و عداوت بالا را و می شود
 در جواب التماس نمود که اگر چنین می شود ولی نعمت به تنبیه رگمو می پرداختند و فدوسه بالا را و را می مالید یا ولی نعمت
 بالا را و را گوشمال میدادند و بنده رگمو به محوسله را سزا میرسانید این سخن در او آخر محرم یا اول صفر ۱۱۵۷ هجری
 ردے نمود و القصد بعد رفتن بالا را و و تسکین فتنه اهلینان خاطر مهابت جنگ همراهمان مبر آمد و چون چنان
 معاودت رگمو و با سکر بنود مهابت جنگ عازم مرشد آباد گردیده بمهر کرد و دولت خود رسید و هیبت جنگ از مرشد آباد
 رخصت معاودت بصوبه عظیم آباد که دارالملک او بود گرفته قاصد منزل مقصود گشت همدرین اوقات گوکل خید که نوکر
 و سرینه و کنخوار سکر کار حسین علی خان بود و بوسله او پیشکارے جہانگیر نگر داشت با سرے و ولی نعمت خود و وفات
 در حضور شہامت جنگ برآمد مبالغه خطیر بنام حسین قلی خان نوشت و حسین قلی خان معزول و مورد عقاب گشته نیابت
 جہانگیر نگر بپسین خانی که فوجدارے گرد داشت مقرر گشت و علامه فوجدارے میر قلندر مرحت شد حسین قلی خان
 وار و مرشد آباد شده در زند سیر اصلاح بر سیم کار خود و افتاد و بگذرانیدن مبالغه کلی مزاج گمبیشی بیکم زوجه شہامت جنگ
 و ضم مهابت جنگ را بحال خود متوجه ساخت و مشار الیها اصلاح کار حسین قلی خان بر ذمہ خویش گرفته از پر و شوهر
 عفو جہاتم و جفع تا خم او در خواست و ندوبت و دولت خواستے او خاطر نشان هر دو ساخته خلعت نیابت جہانگیر نگر
 باز حسین قلی خان و پانید این مرتبه حسین قلی خان نظر بوجو دینین مرے حکم در حضور بکمال استقلال و استبداد و رون
 جہانگیر نگر شد پسین خان را که کبیده خاطر گشته بود عطا افتاد خان از طرف خود فوجدارے بجا کلپور داد حسین قلی خان
 بعد وصول بجا کلپور نگر گوکل چند را از پیشکارے معزول نموده مورد انواع تحمیلات مقصد یانگردانید و اینج و بنشین
 برکنده راج بلجہ را به پیشکارے خود مقرر داشت و بعد انتظام آنجا اقامت خود در حضور مستحق دیدہ نیابت خود حسین
 برادر زاده خود داد و مرشد آباد آمد مادام الحیات در کمال تسلط و اقتدار بود تا آنکه بختش برگشت و سراج الدوله
 اورا از اوج اعتبار انداخته مباحث گشت و چون خون سیکوش تمام جنگا و وفاندان مهابت جنگ را جاک ادبار برابر ساخت

ذکر آمدن ہیبت جنگ عظیم آباد و نقطه سرشته رفاقت الد از او شان دیگر سوچ که در آن ان ویدر

انجام داده و در صوبه عظیم آباد اکتفا داشت و تقصیر داد و ذکر آباد کرده بدین سکن و موطن او بود بکمان آنگاه بالاسجی را و یکملک
 مهات جنگ میزد و در اثنای راه بمقامه قلع و غنچه‌ش نخواستند پرداخت و در غنچه‌گده که متعلق بود او دیگر ساختند او بود و در غنچه
 خود از آشتین و استوار سے شرم و مع سراجیان و بیہ و اما غنچه‌ساکین داد و ذکر و سمر اہمیان خود تحصیل جست و با طاعت و تقیاد
 نپرداخت بالاسجی را و فوسے راتبا و بیب او و خرباب قلعه‌ها و مو و مو و فوج مذکور داد و ذکر را و سوجنه و عمارت نمود و از خس
 و عاشاک آن قصبه خندق غوث گدہ را پر کرده قلعہ را فرو گرفت احمد خان را که دود بخو تے در دما شش جیدہ بود و بدر رفته
 ہوش و حواس در مانت و لا علاج و مضطرب گشتہ و سرسلطت مہاجران کہ در قلعہ با او شخص بودہ اند چارہ جو سنے نمود و
 پنجاب ہزار و دویستیکش رسانیدہ جان خود را از ہلاکتہ باز خرید از استماع انجیر مردم عظیم آباد را طاعت و در جگر
 نماند و رجوع بہ والد نمود و التماس کرد کہ درین شہر غیر شہر رئیس نیست و در انجیر شہر محفوظ ماند و ناموس خلقی بر باد نہ رود
 باید نمود والد عیال و اطفال خود را آن طرف و یا فرستادہ کسانے را کہ گفت و سباب میسر بود دلالت نمود کہ ناموس
 را از لنگا عبور کردہ بیلے باید فرستاد و من شریک احوال شہر حال حواجم بود چنانچہ سکتہ شہر حسب الامر والد عیال آورد
 منتظر و اوقات فیدی شستند بحسب اتفاق جد عالمیغذ را این خاک رسید عظیم انتر طباطبایا سکتہ اللہ فی فردیس البختان
 حیدر و زقبل ازین انقلاب ارشاد ہجیان آباد رسیدہ و ارد عظیم آباد گردیدہ بود و بہر حیدر و الد مرحوم سابق نمود کہ انجیر
 عبور دیا فرماید از فرط غیرت و وثوق بجاہت ایزد تعالی قبول نفرمودہ چون تعلیم الہی عادت ماعول آیت بود والد را رحم
 دلہے و امر با قاست شہر با کمال اطمینان نمود و خود تنہا براسپی سوار شدہ حلاف عادت دور ستر را گشت و باز آمدہ
 والد را گفت کہ انتشار اللہ قلمے ہرگز درین شہر از ملائے کہ می آید کسے از سے بخواد دید و الحمد للہ کہ جنس شد از ملو مقامانہ
 و سمو کرامات آن مرد خدا اگر ذکر سے رود سخن بطول انجامد و مشنوکے کہ فقیر آن را منطون و اشارۃ الامام موسوم ساختہ و بکر
 بعضی از خوارق عادات و مقامات آن عالی درجات پرداختہ ام من شہر جج البیہ با دارا الہی و نصرت ارواح طیبہ حضرت
 رسالت ینا سے و آل اطہار ان سرور سے از افر با سے بالاسجی را و کہ در بنارس و بکر نصبات عظیم آباد مہاجری سے نمود
 و گوئند سے نایک نام داشت اتفاقاً در ایام حکومت والد بچندین جہات مکر رمسون احسان و مشغول عواطف و اشفاق
 این گشتہ بود در انوقت بمقتضای جزاء الاحسان والا احسان انکب کتیر عیرت خود را از بنارس بالاسجی را و رسانند جہانہا
 کہ والد با و نمودہ بود و معروض داشت و التماس نمود کہ تدارکش را بہ از بن وقتی نخواہد بود و اکنون شش ہدایتان نوعی
 نگوئے کہ سید کہرا از بار احسان سے اینان سبکدوشے میسر آید بالاسجی را و استماع ابن ماجا خطے منضم نہایت
 احترام و اشفاق با بر خے از مخالف و کمن براسے والد فقیر فرستادہ استمالہ بسیار نمود و نوشت کہ شہا با جمیع مردم
 شہر یکام و آرام باشید کہ مرا با شہا و بیاس خاطر شہا با شہر عظیم آباد و اصلا تہرے نخواہد بود و بغفل الہی و بمن القاس مبارکہ
 بزرگان پاکیزہ نفس و پاکیزہ طبعان خدایس از چنین بلا سے بی زنیہار عموم خلق ابدیارد و حفظ ایزد سے محفوظ ماندند
 خدا لہ نعم حمد الحمد و قدر کہ والد میر و بر جا جو نمودہ چند سے در ان دیار گذرا سید خلقی آخارا اس بندہ کترین و جمیع عابین
 ان مرحوم راضی شہا عوان و رابط السان فہال انشس یافتہ از اخلاق و انعام او بر زبان مردم فہاناست و اغلب اوقات را کثر جہا فقیر و بکلا و
 و ششیش را مردم ہر دیا سبب چنان نیکو کار ہا آنمغفور و بکس عظیمہ و مخا و جہیمہ حیات با نمودہ خدا متکاربیا بتقدیم رسانیدہ اند
 را اتمہ نیکو یار را پس از مردن نگوئی جان شین باشند چہ نیکو زیست آنکو بعد مرگش ابن جنین باشند و القصبہ بالاسجی را

چنانچه بنام صفدر خجک نوشته قلعه داران سابق را حکمی بتأکید نوشت که قلعه پاسے مکرور حوالہ او نماید صفدر خجک
 تا بنارس رسید و سردریا سے لنگا کر کشتی باہل بسے عبور نمود و بقلعہ چنارہ مع عیال و اطفال خود در آمدہ و قلعه را تہا
 کردہ پسندید مستحفطان اعتماد از طرف خود دران نشاندہ متعلقان را تا عظیم آباد ہمراہ آوردن غرض کہ اگر احیاناً در لوج
 عظیم آباد بامر ہشتم ملاستے روسے دہ متعلقان را بہر صورت قلعہ پاسے مذکور سے توان رسانند و خود با کمال عا دہ اطفال
 و شوکت و اقبال عازم عظیم آباد گردید و از طرف ہیبت خجک بوالد فقیر حکم رسید کہ صفدر خجک بہادر حسب الحکم حضور
 بلک جناب عالی شجاع الملک حسام الدولہ بہادر مہابت خجک سے آئند ہر گاہ نزدیک رسد لازمہ استقبال و مہمانداری سے
 و امتثال او امر شان بطوریکہ مناسب دانند بعل آرند نشود کہ امر کے موجب ملال خاطر ماطر ایساں گرد و دود عظیم آباد
 خبر آمدہ صفدر خجک و سفاکے و میا کے تشون متعلیہ لقیہ لشکر نادر شاہ کہ ہمراہ ایشان بود جب تزلزلے اتفاق لڑلہ
 الساعۃ کشتے عظیم سیاد مردم میدان سبب آنکہ اخبار قتل عام کہ ہنگام در و دنا در شاہ در شاہجہان آباد رویا و کوشش و
 مردم اینجا گردیدہ بود و والد فقیر ہر چند فوج و اسباب لائق نیابت این نظامت ہمراہ داشت لیکن دجنب شوکت صفدر
 بیچ نئے نمود چون سابقہ معرفتے بصدر خجک و ہمراہ ایشان اصلاً نبود احتیاط دیاس ابر و متفقہ آن گشت کہ در میان
 واسطہ باد مرید خان بہادر کہ بروفق گفتہ مہابت خجک و عظیم آباد نشستہ انتظار انفصال مولیٰ نکال سکند اتفاقاً از فر
 سادات طباطبائی بود و والد مرحوم نیز از ہمین زمرہ بدین جہت با ہمہ گریختہ اتحاد و داد و ملاقات نامہ و اتفاق افتادہ جلا
 کماہل بہر رسیدہ بود و مرید خان چون از امر حضور و با صفدر خجک دیرینہ آشنا بود دران وقت بہتر از واسطہ در نظر نیامدہ والد
 مرکز خاطر خود بہ تقریبے مامرد خان طہار ساخت خان مرقوم است کہ والد درین خصوص نہایت مرتبہ نمودہ خود بر اسے
 ملاقات صفدر خجک و تقریب ملازمت والدیشتر رفت ویرانہ صفدر خجک متضمن اسما لیبیاری مع خط خود فرستادہ بمبا لہ
 کہ جمعیت خاطر استقبال صفدر خجک بیشتر آئند و بیچ اندیشہ بخاطر خود را نہ ہند والد با سبب و ثروتیکہ داشت تا مشیرا
 شتافت و در عین راہ و سوار سے ملازمت نمودہ مورد الطاف و عنایات گشت و ہمچنان او متصل عظیم آباد رسیدہ
 و امتثال او امر او نمودہ خوشنودش داشت صفدر خجک حکم تجلیہ قلعہ از اموال و تجارت سے ہیبت خجک کہ در اینجا گذشتہ
 رفتہ بود نمود و قبل ازین حکم حارسان صفدر خجک از مردم متعلیہ و غیرہ بردار ہا سے قلعہ نشستہ بر آمدن مردم و اسباب از خانہ
 حاکم نشین قلعہ و دشوار و متعذر بود حسب الامر والد شبی بندہ بامع و دے از معتدان رفتہ خواص و عوار سے را با بعض اموال
 کہ خلاصہ بود با خفا و احتیاط برد آورده در مکانیکہ براسے آنہا معین شدہ بود و آورد و بعد از ان والد ناچار حمل و نقل دیگر
 اموال و عوار سے مذکورہ نمودہ در خانہ علیحدہ متصل سجاہ خود آورده گذشت و صفدر خجک بچہل بسیار و محل متبر عظیم آباد
 گردیدہ قلعہ را بنظر اجالے دید و بعض مردم خود را در اینجا نشاندہ خود بغایت زیارت قبر جد مادر سے خود کہ در عظیم آباد
 و آن مکان بقبرہ پدر سعادت خان معروف است آمدہ بمسک خود کہ در باستے یزدشت مساوت نمود و بیع منصب داران
 و عظماء و اغرہ شہر و زمینداران و جاگیر داران معویہ ملازمت او تقریب جستہ باریاب مجرا شدہ چون غرور و سخوت بسیار داشت
 با اکثر مردم عا لے نفس بازل ترین سلوک پیش آمدہ مردم را از خود ناراض و بیدل ساختہ بعضے از انیال جدیدہ و تہپا
 کلان کہ نیابرا ندیشہ لیاقت مرہٹہ ہیبت خجک و عظیم آباد گذشتہ رفتہ بود و صفدر خجک تہرین آما شینہ از والد
 فقیر راستہ مانمود کہ انیال و توپ پاسے مذکور با وادہ و جہتمیش را بگیری و والد در جواب سع و رض داشت کہ

دکتر بکران متناجگ از برادران مردم بهرام قاضی

سببش همین که هوادرمنايت حرارت و اخير ميسر پيشکال سهند و بنگا که بود مردم سلاح و لباس جنگ که تو بر تو و بسيار گران می باشد
در بر داشتند و مردن هم جنگی اشتناق بعلت غرق اتفاق افتاد و اندک علم حقايق الاسلامين فتح مصين در راه شعبان المعظم ۱۲۵۸
همچو که روئے نمود و بهاسکر زياره بر این توقف از خیر قدرت خود بیرون دیده راه دره سیحیفته گرفت و افواج او از حد و
برودان و سهو کل و سحیل و اطراف دیگر که متفرق بودند با شمع این خبر مشوش و سراسیمه گردیده بکلی راه فرار پیش گرفتند و
مهابت جنگ عنان تعاقب باز نگرفته دس نمی آراسید بهاسکر خود را بجهنگلها صعب المسالك کشید و ایناصله ششست
کرده هر دو کس طریقی می نمود و بعد چند روز بجای رسیدند که بنا بر کثرت اشکال استجار که مورد و معدن مورد و مار بود و مورد و
مرد و دشوار نمود و دوسوار ما هم امکان نداشت که بے حجاب استجار بیلو سکه بگردانند و دریافت اخبار قشون لشکر
خود مستقر گشت تا لافوج مخالفت چه رسد بهاسکر نیز راه عبور از مسالک آن جنگل سرحد ملک خویش نیافته لا علاج بینائی
میر حبیب علف عنان جنگل بشن پور نمود و از اینجا الصحرا سے چند کوه راه برده سرازیدند پور بر آورد و فوجی را بکنگ
برای مدافعه شیخ معصوم فرستاد فوج مذکور پس از راه نور و سنج مسطور را که با محبت فلیل در حاصی پور بود و در
نمود و ما شیخ سراز الحاعت مرسته با وجود استماله باز زده بمقتضای غیرت و شجاعت باندک مایه مرد می که همراه داشت
مستعد محاربه گشت و مافوق الطاقه کوشیده در میدان مقتول افتاد چون مهابت جنگ را خبر رسید بهاسکر بمیدنی پور معلوم شد
از جنگل بطرف برودان برآمده راه میدانی پور گرفت بجز در میدان مهابت جنگ را خبر رسید بهاسکر بمیدنی پور معلوم شد
از میدان پور بمیدن بالیسر روانه گردید و مهابت جنگ نیز بلا ایهال امهال با فوج ظفر موج در پی او تاخف بهاسکر در دو کوه
میدنی پور بقصد محاربه برگشته استقبال کرد و کار را صعب اتفاق افتاد چون بعضی ازین طرف و اکثری از طرف بهاسکر
بر خاک هلاک افتادند بهاسکر تاب مقاومت نیاورده راه فرار پیش گرفت و مهابت جنگ مع صلوات جنگ بهیبت جنگ
و عبد العلی خان بهادر شجاع جنگی عطاء الله خان بهادر ثابت جنگ و مصطفی خان بهادر سرب جنگ میر محمد جعفر خان بهادر
و شمشیر خان و سردار خان و عمر خان و حیدر علی خان بهادر و فیض الله بیگ خان بهادر و نور الله بیگ خان بهادر و غیر هم
با فوج ظفر موج و توپخانه قیامت آشوب که الملق تعاقب گریز پلایان بود و سامان و ذخیره ماکولات در بی بهاسکر تاخت
سیج جانے آسود و مرسته ضرب دست افواج نصرت امواج دیده را معنی بمقابل و مقتله گریه و ساعته رو بر و نمی
پاییده بمنوال علی الانقال در پی در میان تعاقب نموده باقصای حدود کنگ بلکه سیر حد کس بهاسکر را گریز انیده
خود تا بدینا سجد کار رسید و چون اکثری از مرسته نیافت لغت و اقبال معاودت نمود و در کنگ که دار الملک صوبه
او طیه است روزی چند متوقف گردید اما برگشته شدن شیخ معصوم که یاسداری حقوق رفاقت نموده جان خود را تاخت
آبر و ساخت تا سفت بسیار فرمود عبد البنی خان عمود مصطفی خان را که حسب الطلب از زاده خود از قصبه سمانه متصرف صوبه لاهور که
وطن او آباد و اجدادش بود بار نقایع معتد حیده از قوم داد و لوس خود بعد جنگ برودان رسیده ملارم سرکار مهابت جنگ
گردیده بود و صوبه داری کنگ و حراست صوبه مذکور از حوادث و صدات مرسته نامور و بطا س منصب سمداری و ثوبت
و خطاب بهادری و بالی حماله و احسب التماس مصطفی خان ممتاز و مؤثر ساله پنجه را سوار بنام او تقریافته دیگر یارهای
سرق انداز و اسباب مایحتاج مناسب وقت و مقام متعین شد و راجه ولیعه رام لیسر راجه جانکی رام به پیشکاری او مقرر
گشت درین ضمن خبر آمدن جنگ و بعض حرکات نامائش مهابت جنگ رسیده مقتضی آن شد که میرشد آباد

ضرورت و تقاضا درین باب از آئین سلطنت و خداوند کے دوراست چون غرض داشت مہابت جنگ از نظر پادشاہ گذشت محمد شاہ فی الحقیقہ متوحش گشتہ با اسر حضور کہ غلبہ اش بودہ اندشاو رہ آغاز نمود و بعدہ الملک کہ برصوبہ آمد و از حضور دور بود و اما پادشاہ اورا از مرشد مخلصان عاقل و مصاحبان دانا دل سیت نیز شقہ نگاشته انتشار نمود و بعد از جمع مخلصان تصدیق التماس مہابت جنگ نموده ترغیب و تحریض بر ملک اعانت نمودند پادشاہ شقہ خاص متضمن رہا تا کہید در ملک مہابت جنگ بالو المنصور خان بہادر صفدر جنگ دانا دبریاں الملک کہ صوبہ داراودہ بود و قریب جوار با عظیم آباد و بنگالہ داشت و خزائن و سپاہ و دیگر اسباب حروب نزد او بود و فوراً مہیا بود و عجلت بہرہ تمام تر نوشته ابلاغ داشت و بعدہ الملک بہادر کہ در آلہ آباد بود و نگاشت کہ بہر صورت کہ تواند او المنصور خان را بہد و مہابت جنگ بر انگیزد و فرصت ندید کہ عذر کے تواند نمود و نیز حکم بمالاجی بالی را و کہ مدار المہام و سپہ سالار جمیع عساکر دکن بود شرف ورود یافت مضمون آنکہ چون از حضور و الامباغ کے دروہ چو تھہ با و میر سرد الحال کہ رگھو چہ ہوسلہ مسدود فساد و مبینی یعنی و عناد کردید بہا سکرینڈت را با اشرا بسیار بصورت بنگالہ فرستادہ بیچ مواد فساد کردہ داندہ بادیہ خود را عجلتہ بدان صوبہ رسانیدہ آن مدیران را کہ اسے کردار رساند و جان گوشال با نہا دید کہ از جبارت خویش نادم و پشیمان گشتہ بار دیگر سیرامون چنین گستاخیہا نکر دندہ

ذکر برآمدن مہابت جنگ از مرشد آباد لغیرم رزم بہا سکرینڈت و جنگیدن با اول جہ عبور از دریا و گزیرانیدن اورا تا اقصای بلاد کنگ تا چلکار و آمدن رگھو چہ و بالاجی را و

مہابت جنگ اسباب حروب و افواج را بکام دل آراستہ و مدد از ناصر حقیقہ خواستہ اتفاق ہست جنگ مولی جنگ و عبدالعلی خان و جمیع ہمراہیان با فوج جرار و سامان بے شمار بعد از تقنا کے شدت ایام برسات کہ ہنوز گل و لہ و طغیان آبہا باستے و دسہرہ تشدہ بود و بارادہ تہنیہ و تادیب بہا سکرینڈت غم رزم مرہٹہ جزم نمودہ شہا مت جنگ را با رسالہ اش ومع دیگر افواج متعینہ در شہر نایب گذاشت و خود با ہنگ گوشال دکنیہاں بادولت و اقبال از شہر برآمد و مقابل بہا سکرینڈت بر لب دریا ہاگیر تے محاذ کے کٹوہ رسیدہ روبرو سے محل اقامت بہا سکر اقامت در زید نامہشت روز جنگ گوٹہ توپ در میان بود و لشکر بہا سکر را از دو طرف دریا احاطہ داشت طرف مقابل بہا سکر دریا سے ہاگیر تے و در پہلو سے چپ لشکر مرہٹہ دریا چہ لاج نام و با ہتمام و سعی میر حبیب سلفی بہر سیدہ مقابل لشکر مہابت جنگ لنگر داشت و توپہا کہ بران بود بر فوج مہابت جنگ گھماش متواتر سے بارید و مہابت جنگ راہ عبور بحیثیت تا آنکہ صلاح درین دید کہ در شب نار از ہاگیر تے گذشتہ و بر دریا سے اسے رسیدہ از کشتیہاں بے خبر عبور نماید چون از دریا سے اسے طرف سر بالا بر دو طرف ہاگیر تے خالی از مرہٹہ و با اختیار مہابت جنگ بود از کشتیہاں بزرگ جبر سے مستحکم بر روی ہاگیر تے مرتب کردہ بخاطر جمیع افواج و مہابت جنگ عبور نمود و اجتماع رویداد بعد از ان کشتیہاں متوسطہ را کہ برائے پل آراستہ بودند آہستہ آہستہ بیک یک و دو و پنج متصل یکبارہ ہاگیر تے تا بدھنہ دریا سے اسے کشیدہ فراہم نمودند از نیرنگ تقدیر مارسان مرہٹہ را دید و بنیاد بخت شان بیدار بنود و اگر کسی پیدا رے شد و می رسید اہل کتے جواب مناسب دادہ ناخوش میکردند تا آنکہ

کہ حسین تدریس عوام پر سپاہ ماسو عیقاہ اسید راستہ مرقاقت میں نمایاں دور یافت و حراست مود مستند و مستقل سپاہ
 دیگر سے غیر ماسیہ کہ کرب کا بار و چسین وقت مارک چشم امید سے از قواں داس و در غیاب سالہ را از حد گذرید
 سمان لسیار مساس وقت و مقام سر راں آورد و الداعیات و زمان مودہ امور مذکورہ را متفکر گردید و محامہ جو آمدہ
 سند سے مارحان سار و در کہ سکتے صوح و سالار لشکر و غلبہ شہتہ گنگو سے دربار کہ باہست جنگ و دریاں گزشتہ
 بود اما نہ نمود و اتفاق سار و در راں لشکر را غلبہ شد تا اس ساس ہر سیکہ را اس سے مرقاقت ہیست جنگ بود
 رد و اربا لکراں و مہا حان سلام دادہ ملتے خواہ را ہم دہ جو و گزشتہ دست آویز تا دوستہ داد و اس سیکہ متہ سے
 را سمر اہ خود گزشتہ مار و مود سوانی و عدہ ما در سایدہ رسیدش مگر دہول ہیست جنگ را ازین مرد و لہمی مگر گزشتہ مال
 را ملت یافت مود علم آکا دودہ و دوتا سچ مختار ارباع جعفر خان ح مہد سے تار حان و صبح سر و راں لک
 ماسمہ اسوار پریش ہیست ہر را بر پادہ و میر شد آکا دہ صفت مود متناقض عداسلے حان سار و در را از حانہ خود
 لہو شیکہ دست گنگس آن میر سید سر احام دادہ لہو مرقاقت مود مردم مختار مرقہ سپاہ ہزارہ سر دستہ یازم
 رقاقت و اعانت مہات جنگ و قاصد سر سدا آکا دگر دید قتل ار حراکت عداسلے حان از عظیم آکا دھد دیگر اس مہات
 متفکر ہما میں حالقہ رسید و دگر گوسہ آن کتبوت مود و دوت کہ مضر عہہ ہا ریا ران عظیم با سے و آشتیم
 و ہمیں مصرع قناعت مودہ مصرع دوم سو شستہ بود و دھد قطع سار و در و در گ کہ کو کر شد آکا دہ سیدہ ملاقات
 مہات جنگ مستعد و رفاقت مستعد گردید مہات جنگ عدالہ لقاقت عبد اللہ علی حان سار و در میں معاہدہ پیر
 تاملے ہاں مصرع مرقوم نہ خواہد آن ہیست مصرع مود غلط بود اچھ جابہ آشتیم و صواح اللک سار و در دیکر
 مرق اہتمام مودہ رسالہ سے سر و راں لشکر را لہو مرقاقت مود و دھد چاچھ مصطلع حان کہ رسالہ اس سمر اہ سوار بود
 ہر ہر اسوار و مرقاقت مود مصعب سمر اہ سے دوتہ دپالکے حان را در و حلاط سر جنگ ہمار و مرقاقت
 دھیں قسم ضرر اندر گنگ حان و لہو مرقاقت گنگ حان و حیدر علی حان سار و در چسین قلی حان و میر محمد جعفر حان و غیاث
 سار و در سے ملاقات لیش رسالہ سار و در سے با مقتدر و مرقاقت و مرقاقت حان و مرقاقت حان و مرقاقت حان و دیکر
 جاعہ داراں سار و در و تو چھانہ با مرقاقت جاعہ ہر اس سے و مردم رسالہ و مرقاقت حان و اعتبار مرقاقت حان
 شدہ و تو پہا داسا سار و در مع قوم جاعہ و سستی چاچھ دکر بود و سار احام یافت و میلان جنگ ہم حیدر سحر معام مرقاقت
 گشتہ تا مود اس سے پیش رو ماسد ملو علی بدالہ القیاس اچھ در حیں لیا فاسے باید ہیا گزشتہ دیدہ اسطار انظر امین
 ایام برسات می کسید و مرقاقت حان ہا کہ از حضور سر اسکر دن حراہ جنگا لہو مود و مہات جنگ از و سر گزشتہ
 رحمت رقت تعلیم آکا دہ لشتش و با حان تا الحصال جنگا مہ سر شستہ دادہ جو سپا دساہ مرقاقت حان کہ با لعل
 لکس جنگا مہ سر شستہ خود سے را از اسال حراہ مامرہ متہ راست لہو مرقاقت حان ہمار را ازین ملہ کہ محل قس و
 حوادث است لہو مرقاقت آکا دہ سار و در تا مرقاقت مرقاقت دپ و تہدیر شستہ لعل اسلے و اقبال ہا داس سے ستیدہ
 دہو سے امید و اہست کہ دین وقت کے از امر اسے حضور ما دیکر سے از سدا گان دگر گاہ آسان حان ملک و اہست
 از دہو اہ مہن مود اگر جدا سحر استہ دہو سے درس کاردار سار کار مرقاقت و دیکر سلطنت را شوکتے سحر اہمانہ
 و اگر مہات حان مود کہ مرقاقت و وصولی و از اسال حراہ مود جنگا لہو است مرقاقت حان و مرقاقت حان دیکر مرقاقت حان

معروف داشته ده یک رویه موعود انعام فرمود بان جاسایه الملاف و نزل و اتیان تخم قدویت خود را در دل مردم بکاشت

طبعیت مهابت جنگ برادرزاده و داماد خود بهیت جنگ احترام الدوله بها و در عهد اعلی خان بها در را از عظیم آباد و رسیدن اینها بمرشد آباد واستعانت نمودن شجاع الملک بها در مهابت جنگ از پادشاه

مهابت جنگ بعد و در مرشد آباد خط با احترام الدوله بها در مهابت جنگ که برادرزاده و داماد کتیش و صوبه دار عظیم آباد بود و خط دیگر بعد اعلی خان بها در خالو سرام که نیز قزاقیت برادرزاده گه با مهابت جنگ داشت مستصمن استعانت و طلب اینها مع فوجیکه ممکن و مقهور باشد فرستاده تا کیند نوشت که احوال بدین منوال است و سلاست همه منحصر بر دفع این اعدای و در گوشه خط این فقره بقلم خود بعد اعلی خان نگاشت اگر توفیق اعانت رفیق باشد درین وقت رفاقت عم صغیف خود نمایند مهابت جنگ با استماع اخبار مذکوره و در و خط ط مهابت جنگ متضمن طلب متخیر و مضطر گشته از تقسیم عزم استیصال جماعه بھو چوری که بعد اخراجات و محنت بسیار میر گشته و نت برداشتن انتفاع از آن مکان بود و مایوس گردیده در فکر ادای تنخواه سپاه و استعداد حروب و اسفار افتاد اراده معاودت بشهر عظیم آباد که مرکز دولتش بود نمود و خود از بھو چور کوچ نمود و عظیم آباد رسید بعد چند روز باراده مرشد آباد داخل پایتخت جعفر خان گردید و با والد فقیر بدایت اعلی خان بها در و دیگر رفقاء دولت خواہ خود مشورہ مخاصمی از دست تنخواه سپاه و جمعیت از انتظام صوبه عظیم آباد میکرد و صورتیکه موجب اطمینان خاطر او شود و روئے نمی نمود و روزی با والد فقیر در خلوت فرمود که مرا رفتن بملک مهابت جنگ که بزرگ دین و دولت من است ضرور و از دست سپاه که تنخواه آن بسیار می باید و هم از طرف بند و بست صوبه و در قابو ماندن این ملک اندیشها بخاطر راه یافته در تدارک آن حیرانم و چاره اش نمیدانم اگر بنا حق تدبیر شما این عقدہ کشاید و رفتن نزد مهابت جنگ با استعداد مناسب میسر آید احسان از شما بر ما خواهد بود و آب و روئے من در امثال و اقربان حصو مهابت جنگ که بزرگ و روئے نعمت من است خواهد افزود و والد فقیر در جواب معروض داشت که منید و دلتخواه منتب این دو دمان و خادم دیرینه این آستان است جناب عالی سر چپ اشتی و اصعب امور دانند ارشاد فرمایند تا در انصرام آن بجان کوشد و یقین بقصور فرمایند که در چنین وقت از دست این ناتوان انچه تواند در تقدیم آن بقدر و خود را سخته بقصور نخواهد شد مهابت جنگ فرمود که اکنون هیچ امری بر من معتبر ازین اول نیست اول آنکه سپاه از تنخواه خود مطمئن خاطر گشته رفاقت مرا جازم شود و دوم خلط در بند و بست صوبه و نیاید و بنده بخاطر جمع با مانت مهابت جنگ پر دازد تا در رفاقت بزرگ خود کوششی که باید از من عمل آید والد فقیر التماس نمود که نزدیک تمام تنخواه سپاه وفا کند و نفع نخواهد بود که کترین را میسر نیست بل اینقدر باقبال اولیا نعمتمی تواند شد که وسیع را از مالکزاران صوبه و وسیع را بفرمودم از صاحبان سمنه انجام نمود و در تنخواه ملازمتا و بدو تمه تنخواه را از من خود نماید تا مورد بکلاسه معتمد سپاه عائد سازد و انشاء الله تعالی تا جان بدین شته دشمنان را مجال نیست که خللی در صوبه یا اراده فاسد کند وین باب تواند نمود مهابت جنگ خوشه و گذشته فرمود

اقامت نمودن محاسن سید سالار مرسته در کثوفه و تسلط یا مست
سربو کلے کہ بندر عظیم سنگالہ و آنا دے معمور لزمان و تختار بود

نداران کہ مہانت جنگ نمودند و در دل نمودند محاسن سید سالار و سادوت تا داسے خود لطف میر بہم نہ بود
سربو کلے کہ سالار و عاتقہ اور سید اور اسحق و کس سبوش سبار کردہ و ہمہ سنگالہ در ملکالت خود گرفتہ مسالہ و
اسرار را مانیکہ رسیدہ و نورگر دایہ کثوفہ آورد و محاسن را در اقامت کثوفہ و لیسر سادہ متعدد رسایند ملات و عز
ما محتاج گشت در بار و در جمہ امیر سن و مردم ہو سکے و در عید اراں اطراف نمود و اقامت طلباں ہو سکے و عیدہ اما کس قرسہ
بہم الحاق نمودہ اندک اندک توسل و ارسال رسل با مرستہ آثار سادہ میر عیب را داسطہ سادہ تا آمدہ میر انوش
و سربو کلے قاسم و غیرہ سکے کہ با محمد یار حال سار در علاقے مہانت جنگ کہ حاکم سدرہ کور و مہانت اتحاد و
دوادا سید ما در مقام جلع و در دروازہ ہا سارہ میر عیب سی ارسا ہا ما دہ سارہ کس سر دروازہ قلعہ ہو سکے
آمدہ و دروازہ را لیسہ یا مہانت ہوام و سادہ کہ چیرے ضرور سکالالتاس و اریم محمد یار حال و ماعوردہ ہاں وقت
خلیجہ حوں ما و بحر نو و مقیدہ گردید و عاداتاں اول سید کور و سیکہ را سملہ زوساے مرستہ کہ سیراں و مام دست
ارما سکے ہاں مہانت میر عیب طلبدہ و ہر یک ہو سکے لسا سیدہ بود و بعد قیدہ گردن محمد یار حال سیراں و کور را ملک
دستہ و سادہ امانت ہو سکے تنگس گردانیدہ و ما و دیا سادہ لیس و دیگر ارسا عیب سکے ہو سکے ماعو اے میر عیب
سربو کلے سید و صورت تسلط رویداد و رسی ہم بطور اعدا ح جراح و عشو را سوال تجارت معرص و مصل و راند
و محاسن سید و دل ملک سنگالہ عارم گشتہ رمل امانت خود در کثوفہ اعدا ح و میر عیب مدارالہام گردیدہ و گا ہی
در ہو سکے و راسے در کثوفہ اسکے و مہانت ملک ملاحظہ آنکہ کوچ کثوفہ و ما وجود قلت تشہا سے سربو کلے کشید
والہ و تقدیبات و سبکیا دیدہ و ایام ششال سیر و دیک رسیدہ و اراج مرستہ و ارکلت سنگالہ در اں سال تعدد
و عیہ سارین در حالت و حراست مرستہ آنا دے کو سیدہ و راساے گنج و تارک پور راج شہر مسکراحت و موح مرستہ
کیک و در اریلا سے و دود و دیر رسیدہ و مات اطراف را سوعہ مار کثوفہ رگت و لیسک ما کور آب دریا ہا گیرنے
خلیجاں نمودہ پا آب ما دچوں کثوفہ آن طرف و لیسہ ہا گیرنے بہت پای تر و مرستہ اریں طرف کو تازہ و دست تفلوں
آہا سربو کلے و فراخ سوزہ اطراف و درار گردید و مام چکلہ و دواں و سیدے پور را نا نا لیسہ بہت آورد و سربو کلے
و مہانت سیدے پور و سربو کلے و اریں ملک ساحت وادہ و درگوسہ حریہ و سچ معصوم مات صودہ کلک سار رسیدن
و مہانت کہ اصناف مصاعف حقیقتش خود و حور و ماسے کتید اصلاع سیر بہوم و اکثر ہجرات راج سار سے چید
اگر گریہ تر و مرستہ آمدہ و سربو کلے آن طرف لگا و در قرف مہانت جنگ نامہ سکے مرشد ما دکار سا لکا مدار جین ہا عیدہ
لکا کوش سال نشیدہ و خود و لکدہ و مکرورہ حصا کہ ہم مد و سربو کلے ششال با کمال اسطوار و ہنگال احوال سربو کلے سار
گشتا سہ جنگ گیر گردانیدہ و رام پور لولیا و غیرہ مایاں و مصلان ہفتہ سکی گردیدہ می شامت جنگ ہم آن طرف لگا و در حال کو داری
کیور و رام سہ ہا ی خانہ طرح آنا دے مداحہ و مصلال الحال و ممال افعال در اں مکان ہفتہ و وقت خود مہانت شای شامت جنگ و در مہا
احوال یا مہانت جنگ لکدہ مدد را حواس مردم مہانت و مہانت سربو کلے و مہانت جنگ او قاس حلت قلوب سپاہ

راستہ سپہ ہوا دان امید تو را ساسے حد و حساب ساعتہ ادم و دسے آمدہ سارہ عیار سواد شتر سے عیار ادا رس عیار سے
 وادخیا سر سے شد اوج مرہنگہ گردنیکہ مہات جنگ معاملہ قریب کہ گلاجر اتر مانا محار سہ عید گشتہ سر لکیرید
 دی جیمہ دار سردار بر اول غارت رفتہ احد سے راسر پایہ کوس باکو سے میسر بود و مرشد دوات گرد و دواجراد و سر مل
 وہ دو کردہ امار سو سوختہ و تاختہ اتر آد سے و ساس علاہ ساسے میگد است اریں صحت حرسے عظیم برنگ مالک جنگ
 جمع روئے ساسے عسکر دامل مارا گرد سہ امیدہ سگے و میر و سگے کسی را ماند و لعلہ فافہ با سہ پی در سہ مال تو ان
 ہم در گاہ ساسے ہچکس جہان ماسے خود دار جسے کول سرکار اب توسع در شمار و دسے و تفتہ ارادقات لغد ریک
 سادہ حق تو اند سہ میسر سے آ و سائر اس ماکل مساق رخت مورد و ساد آں شکم عدا پر دیگر دہ چاہیہ ارقیہ بر طعناں
 مرحوم ب غلام علی حال معذور طاسر شد و کہ در سر و دت و پل کشوہ مکر و قریب سہ پاؤ گھوڑے میسر آہ کہ بہت کس
 وراں سربیک نو دہ دور و دیگر بہت عدد سکر یارہ کہ نوے ارحلو یلالت سگے بر قوت لایموت گشت در و سوم قریب
 سیم آمار گاہ گوست گاہ و چند کس و عروں آں مبارکت نہ دند و پس مفر کر ارد و اں مرشد آد سے آمدہ نفع
 مرشد سہ مال تو ب و دیگر سہ مال سکر مہات جنگ بمعاملہ ریب کہ گلاجر اتر مانا محار سہ احوط نمودہ و مردی آمد
 و ساسے مصطفیٰ مال سکر مرشد و متعل بل و دگاہ خود دیدہ و اسر عید و غیرت با ہما را ہیاں گشت کہ حمیت اسلام مہات
 ا ساسے اوج مار دہ است کہ ہمار دم مقهورا حار و دلاوی گمیاں گردیدہ و جمع و جہت ملاک میسود دگاہے سہیت
 مجر سے دل مرگ سادہ اہن کا وراں مار پس رہر میباریدہ ہما را ہیاں اولکہ اکثر انعاں و سحا مال قوم نو دہ اہ اریں جس
 جگر گشتہ و حواس گفتند کہ سارٹیس سرداریدہ سر جہاں آریہ ہما رین و سکر یکیم مصطفیٰ مال ہما را ہیاں را دریں عزم نام
 مافتہ سپر و سپر دست و در گشت و ہما را ہیاں سیر پس نیات ال آہستہ آہستہ لشکر تاسکناں پیش ر و مد مرشد
 کہ روع مہات جنگ گاہ ایں حرات مہات عامل الخیم طعام سحول و فارغ السال مادے از لباس و اسلحہ نام و دم
 چون مصطفیٰ مال سح ہما را ہیاں اندک سربیک رسیدیکہ تر شمس را کسیدہ و سہ سنا ہما ریت و حوں آں لشکر اں ہما و ر
 ملاحاک متحرکہ آمیت اگر سہا مرشد مقبول و لعلہ السیف مصطب الاحوال با کولات و عروہا مال و ائصال ہما گشتہ
 گر ہمد سہا را ہیاں مصطفیٰ مال ایں علائکہ نایاں را معصم سر دہا را کولات اچھ نکس نو دہ اہستہ لشکر خود مہات و دت
 موردہ و دیگر لشکر ہاں سیر و صحت یافتہ اچھ تو اسد آوردہ و لعلہ ارمہ و رور نص کساں ماقوتے میسر آمد و مرشدہ مرشد
 دست مصطفیٰ مال دیدہ و دیگر سربیک تر و دسے آمدہ مہات جنگ سہا لے کہ مکر و سہ عیشہ کوچے ملو و تا خود را
 کشوہ رسادہ و سیکہ ارسار دل اول صبح کہ مہات جنگ ملاشکر خود سوار سدا قتل اراکہ لکر ہم جویدہ و لعلہ مرشدہ سہر سہر
 فوج مہات جنگ ریک و سکر سہا خود اورد و ہما را ہیاں گشت سہر سیکہ در نہایت اصطرار لا علاج و با چارہ ادا و سہاں
 متقابل و اشتغال ریدہ ہی تو است کہ حیر و گیسے لکیر و باعد و مہات جنگ پر د ادا ر اچھاکہ مافطہ شعیہ ناصر و
 معیں آں لشکر نو دہ و جل لٹاں کہ پیش رو سہا مہات جنگ نو دہ اتفاقا در طوم آسار ہما رے نو دہ مال اراکہ
 سہ خودہ و در اں وقت آں سہ خودہ جل لغز ایں قہر مال تقدیر سہاں رنجیہ باکہ در طوم تہاں نو دہ شروع بر دں سولہاں
 سربیکہ کہ در مہات جنگ را حاطہ دہشت نمودہ ہما رے رو دہ ماکس بر سر کردہ اچھ پید آمد ایں سہر سہر سہر
 در مہات جنگ مصطب الاحوال رو گریہ مادہ دستے در عرصہ و در عتے میسر گشت و طار ہاں مہات جنگ مد و دیگر

و دیگر افغانان گردید و الحق کہ این عمل از حسن اخلاق و مصلحت و موافق و اتفاق بہت خاصہ سروران و فرماندانان را
 نہایت اہم باید احوال اینہا خصوص و عدد و عہدہ خالی از حدی کہ اسے نباشد تا در دل اہل علم و فضل و قریب و دور و بیشتر مردم
 را بہرہ و امید زیاد تر باشد و دوم آنکہ در ہمین ایام ہیبت جنگ ناظم عظیم آیا کہ کہین برادرزادہ و داماد مہابت جنگ پدر راجہ الدو
 بود در جنگ بشخص بہر جوہر روشن خان افغان را کہ فوجدار سرکار شاہ آباد و برہم جوہر بہ ما حکم بود بہل تقصیر کے ناعنی کشت
 چنانچہ در بیان احوال ہیبت جنگ مرقوم گشت و امر مذکور نہایت باعث آزر و گے خاطر ما کے جمیع افغانہ بل کل ملازمان
 گردید و رشتی این عمل از عادت نمود و حاجت بہ بیان ندارد و سوم آنکہ راجہ مور بہنچ ہنگام عبور شک مہابت جنگ بطرف گلگ
 نیا بر استخلاص صولت جنگ از جنگ باقر علی خان ذبا یاد ایا یا خیر گہا کردہ با مہابت جنگ اتفاق و شفاق و رزیدہ بود و با
 باقر علی خان راہ و داد و اتحاد و سلوک داشت مہابت جنگ تہنہ و گوشمال او را جازم بود راجہ مذکور توسل مصطفی خان
 حستہ راہ سلامت خود مختصر در نقیصہ و دانست مہابت جنگ ملتہات مصطفی خان را اہل انکڑہ بچہ دار و مرز سیکڑہ را
 و چون میدانست کہ مصطفی خان طرف او در دل دارد مصفی از و میر محمد جعفر خان گفتہ بود کہ سرگاہ راجہ بر در دولت سر رسید
 شما با اتفاق بہر ایہی این خود حاضر گشتہ قبل از ان کہ افشا کے راز شود کار او را مام نہایت تا آنکہ راجہ مذکور چارونجا چہرہ شد عا
 آمدن بخیر نمود و بعد از ان کہ اذن یافت با جمعیست خود ما سلام در دولت شتافت میر محمد جعفر خان خبر آمد آمد و شنیدہ
 بار قاسم خود مسلح گشتہ حاضر آمد و بچہ رسیدن راجہ مردم سر محمد جعفر خان اوراد میان گرفتہ کارش نام ساختہ و ہمراہیں
 را بہر کہ ہر جایافت لشکر خود دستہ غارت نمود و احوال مہابت جنگ در بعضی ارمالک او در آمدہ نہیب و اسر با فراط نمود
 این کار ہم موجب ملال خاطر مصطفی خان گردیدہ علاوہ آن ہر دو کدورتہا گشتہ بود کہ ہنگامہ مرہشہ رو کے نمود و مصطفی خان
 بلکہ سائر افواج و افغان وف قانو با فتنہ ستفاق و اتفاق خود را اندکے ظاہر و بے پردگیہا شروع نمودند مہابت جنگ از
 مشاہدہ احوال سپاہ خصوص اتفاق و سرگرا نے مصطفی خان کہ اعظم رفا و رئیس جماعہ افغانہ بود و اکثر افواج او از این
 قوم در کار خود مسخر ماند و چارہ بنوعی نمیدید و مرہشہ در ان میدان مہابت جنگ را بہر مردم ہر اسے محاصرہ نمودہ و اطرا
 معسکر بہر یکے اسر و در ان لشکر خود حوالہ نمود تا ہر کسے ضابط و ناظر طرف مقابل خود بودہ از جوہر و مور و تکران مہابت
 خبردار و مانع وصول مدد و اخلاص مالکولات باشد مہابت جنگ با برقاو طلبی و دفع الوقت راہ جواب و سوال مصالحہ
 با مرہشہ کشودہ میر خیر افشار نام را کہ بختے راجہ بردوان و از متوطنین ملک و کمن بود و سفارت مقرر نمودہ بہ بھاسکر شہن
 پیغام صلح فرستاد و نہایت مذکور کہ تاسے مناع ارد و لغارت بردہ احوال مہابت جنگ را بصورت مذکور مشاہدہ نمودہ
 جواب داد کہ الحال طاقت محاربہ در فوج شما منفقود و تاسے لشکر شما محصور من است مصالحہ چہ معنی دارد لیکن چون شما
 در عداوت اسے سیند و شان محسوب میشود اگر نجات ازین مہلکہ مکرور خاطر باشد یک کر و رو بہ لقا و تاسے انیال لشکر
 تسلیم من نماید تا دست ارا قرار شما برداشتہ برای رفتن مرشد آباد فراحت نہ نماہم راجہ جانکے رام کہ دیوان تن و صاحبان
 سر شہ سپاہ و بخند و تلخواہ بود و مبتاہدہ آنکہ روز گذشتہ متور عظمیٰ بلشکر رسیدہ قریب لہہ ہزار سوار من حیث مجموع
 در رکاب انداز آنا ہم اکثرے بنا بر اضطرار احوال و عشق مجال قصد پیوستن نہ غنیم دارند جواب ہا سکر ستیندہ از راہ
 حسن عہدیت معروض داشت کہ علیہ خصم با فراط رسیدہ قلیل مرد و یکہ در رکاب حاضر اند و دریافت این احوال داعیہ
 موافقت با متحالف دارند درین صورت صلاح دولت آنکہ گفتہ بھاسکر پدیرائے یابد انیال در ہنگام کہ رتبہ ندارد بہتر از ہنیا

نہیداران کو ہستان بود و کتر کسی از حکام و اقویا در آنجا تسلط یافتہ نہضت نموده قلعہ چتراراکہ بر سر درہ کوه در راہ رام گدہ واقعست محاصرو نمود و بعد از آن کہ قلعہ مذکورہ مفتوح گردید و مراحل چیدہ پشتر از آن مکان نہضت دل شد و از بند و بست آنجا انفراسخ بر سر آمد خبرداران مقتدا گئے و دادند کہ رگھو سبجہ سلا سہت پردہان خود را کہ بمیاسکر نیات نام دارد با چیل نہر اسوار مرہٹہ بتیغ ملک بنگالہ نقین نمود و مرخص گردانید و قریب فوج مذکور از نہرین راہ کو ہستان گذشتہ بطرف بنگالہ خواہ رفت والد مرحوم خبر مذکور را سنے کم و کاست بمیت جنگ معروض داشت بمیت جنگ عرسے والد را بجنبہ در خط خود پیچیدہ ستیں مہابت جنگ فرستاد مہابت جنگ این سخن را مہمد دانستہ خیال التماسے باین خبر نہ نمود و در جواب نوشت کہ شما بجا طرح کار خود نامید ہر گاہ مرہٹہ این طرف ہا یا بدہ بنیہ و تدارکش چنانچہ باید بعمل خواہد آمد چون جواب مہابت جنگ از نوشتہ بمیت جنگ بود البتہ قیصر معلوم گردید و در آن وقت خیال فوجیہ سہراہ نہداشت کہ انسداد طرق عبور مرہٹہ تواند نمود و اصلاح رفقا و خیر طلبان نامچار از کو ہستان نہر بر آمدہ بجا سے مناسب اقامت گزید و مرہٹہ بعد خیدر دوز رسیدہ جلور نیز بمیت پیچیدہ و سوار بھنج شتافتہ در نواح میدے نے پور ٹھور و بر و ز نمود مہابت جنگ چنانچہ سبق ذکر یافت تا قبل فوجیہ کہ زیادہ بنیہ شیش نہر اسوار بنو دتغرت کنان و صید انگنان بجا طرح جمع ہر شد آبادی دے آمد در منزلی نزدیک بمیدے نے پور یکے از عمال مقتدا و نمرز یا نیکہ مہابت جنگ در قلعہ نماز بود و خبر دود و مرہٹہ در نواح مذکور بہ بمیت کرد و ہے لشکر رسانیدہ معروض داشت کہ بجا سکر نیات با چیل سزار سوار نزدیک رسیدہ فرداشام یا پس در دایم طلیعہ لشکر او نمودار خواہد شد چون دولت خواہ را اطلاع ضرر بود معروض داشت مہابت جنگ با آنکہ فوج بسیار کمی سہراہ او بود و مطلق اندیشہ را بجا طرح راہ نہادہ فوراً در جواب گفت کہ این کا فران را در کدام جا باید زد و شخصیکہ این خبر بمہابت جنگ رسانیدہ پیش فقیر قسم یاد کردہ احوال استقلال مہابت جنگ نقل می نمود کہ من مہلا انتر قشوش بر شبرہ اش نیافتہ نہایت تعجب از فرط دلیر و استقلال او دارم *

ذکر رسیدن مرہٹہ بر سر مہابت جنگ و سوانجیکہ درین ستیز و آویر و سے داد

مفصل این محل آنکہ رگھو سبجہ سلا سہی عم راجہ ساہو کہ از سرداران عمدہ مرہٹہ مکاسد از صوبہ برآر بود و دار الملک ناگپور کلان ہست بنا بر صنعت ارکان سلطنت یا ترغیب اصغیاء بقصد تسخیر ملکات بنگالہ در صورت غلبہ نام والا اخذ چارم حصہ حاصل کہ بچھٹہ مشہور و در تمامے ملکات ہند راج گشتہ و بنگالہ ازین قسم آفات محفوظ بود بجا سکر نیات مدار الملہام سکر کار خود را بسے کار بیت و پنجہزار سوار کہ بہر ت چیل نہر اسوار داشت فرستاد و چنانچہ سبق ذکر یافت تدبیر مزاحمت و مخالفت او از دریا کو ہستان بعمل نیامد بجا سکر مذکور از جبال کلنگ راہ نیافتہ بطرف درہ بچھٹہ کہ بہشت منزلی غربے مرشد آباد است متوجہ گشت و این خبر در منزل جیکرہ مسموع مہابت جنگ گردید و چون مبارک منزل رسید خبر عبور مرہٹہ از درہ بچھٹہ و درو او قریب ہر حد بردوان متحقق گردید ازین جهت کہ حکم بر طرف سپاہ نموده بود و اکثرے از ملازمان ہمگیان آنکہ در راہ شور شے نیست سہراہ مولت جنگ بر شد آباد رفتہ بودند زیادہ از سہ چار نہر اسوار و چار پنج نہر پیادہ برق انداز سہراہ نداشت قلعہ بردوان کہ در کثرت غلات و وفور معمورے بر سائر پرگنات بنگالہ تفوق دارد مسکن خود قرار دادہ و مقر خود کہ قلعہ مذکورہ متصل بساقہ لشکر گذشتہ بدفع مخالفت پردازد باین ارادہ از مبارک منزل کوچ کردہ روز دوم محل بردوان موضع بود و لشکر گشت و مرہٹہ ہم مقام این حال رسیدہ اکثرے از آبادی دے مذکور را آتش داد و بعضے محفوظ ماند

ہمایاں حاظر اس اسیطر فی تواد شد باید که تمام خلعت مذکور و رسول با سید قاسم با دل ملکی اسرار امام مہم کہ کار
 سادہ و سرکار شہاس حاظر او حود پر ظاہر و سواد و حود سمد کے سار حان راہ ہیاست بخشی گرسے خود مقرر کردہ سہرہ من آویہ
 والہ و حرم امتثال امر آقا مودہ کا راجہ سوزد وادہ گشت و سمد کے سار حان مہم راجہ اہیہیت جنگ وادہ ہیست جنگ سرور
 مایوح و سادہ ایک میوہ است سہرہ کار شاہ آقا در مہ استیصال جامعہ سہرہ چوریہ بھگرت و بی حقیقہ استحقاق استیصال ہوشند
 چہ کتر کے ار سکے ملوہ مذکورہ و شتر دین و سافرین اردست تقدسے واولع ایذا و امر آقا سناحوط میا مدو سرحا سہاسے
 ظلم و آزار سناں کہ عمر میر سید طول السیاد میوہ اہل ملاء رحیدہ اران مذکور راجہ ملاء رحیدہ و عید و عیدیں جنگ از خلعت
 آقا اقدہ و ملکہ احوال مودہ ملک را مضاء و سحر ساحت و استا کہ راجا پیر درخت سے دانا دسے برگہ ہاسے آقا کی
 دین عصہ و کس ماں ترا ہے از رقدہ اعامہ کہ از سر فار قدیم اوام حود و د صورتہ عظیم آقا و آئہ آقا وادہ ہتا صاحب نام
 و نشان بود و اردت حکومت سرکار شاہ آقا وادہ است و مار میہ اران آقا ہم اعتبار و ہم و اتحاد ووداد دیگد را مید
 احوال رحیدہ اران آقا و استیصال آقا را احاطہ کون حاظر ہیست جنگ بود و ظہرہ قدامت ریاست آقا واران ہار
 و اتفاق آقا را احاطہ با و مقتداں قریب و حار شہر و دامت ہیست جنگ کردہ حاس شہرہ و ظہرہ و دو حوا ہے آقا
 محلہ استغاسے رحیدہ اران آقا و تربیت صاحب آقا و طلعیہ و رسول عواطف فرمودں سے مودہ و راہ مر اسات
 آقا مار کس ماں مفتوح بود چوں این امور را ظہر طبع ہیست جنگ بود و در سرور و اسرار کے دھا طرس ار طرف
 رکس ماں سے اورو و آحر با احوال مہم دین حصہ و د ساعہ اورو دہ حصے کلاں کہ ظام طبع ہیست جنگ حود
 گشت سرور مودہ چاچہ رود سے حار ت مودہ گفت کہ صاحب سہرہ خلعتہ او صلح روزگار و اعلا سبیل و مار بدیدہ
 غنات ہارایہ سیدہ والا تمہرہ تالیستہ سحر اہند دید ہیست جنگ را اس حسن سے گراں آمدہ و قاعدہ کسٹ اوگر دیدہ
 میر قدس اختر طلف سادہ شکر اللہ قادر سے را گرا دہ علمہ حار واران و مرد صاحب حراستے بود جس بیگیاں را کو تلوہ دارے
 سوگیرہ و اوقات سالتہ و دین راں ہم و است سرائیں کار گشت ورسے رکس ماں مستورہ سہرہ و جمیہ دیوانی نام
 ساسے محو و سلام ہیست جنگ وقت عمر آمدہ شست سرور کس مگو آمدہ کا رکس را تمام ساحتہ رکس ماں سب
 حوسے ار حاسے حود حصیدل ہی و است ہماں ہم شستہ سادہ آخر تہا و در دین اسرار و حود سمد کے سار حان
 ہم مالی ہم نام کہ در صفات حمیدہ و سیم پسندیدہ و یکاہ روزگار و حواں حمیدہ و سہرہ ستیاد و حرا تہا سے مایاں و حدتہا ہی
 فائقہ ظہور سبیلہ و سمد اسحاق السیاد سطر و طہر ہیست جنگ کردہ و ہیست جنگ لندہ سہرہ و استیصال ارد و الد فقر
 خلعت حدتہ بھی گرسے اسالہ سمد کے سار حان مع میل اسپ و شتر و دیگر علایا مر حمت فرمودہ و رفاق حود و گرینہ
 و مال و دیلت مہر ہاسے و پاس حاظر کس سمد سبیلہ است و بر جمیع رفاقتے خود تقویٰ میدا و اگر در مع آں ہم گرامی قد
 حوسے رود و سطر طول اسما و ہا ماسکہ محمول بر تکلف و تنسیع کرد و د حقوق سناسے و حود سے و توابع و صلہ و نام
 و حسان و العام با قریا و اقوام چوں صلت و آداب و اطلاق دودا و مروت و ساحت و موت و حسن میاں و تالیف
 طوبہ سرور ہاں و پاس آستانہ ووداد و با وجود کمال ساحت و حیرت و در سبایت تہل و سوار ساسے بود اللہ اعلم
 والہ مہم حوسے الامر کار مامور ہودہ ساسے امر انیش نام و نشان حود و اتفاق راہ سمد سنگد و سہرہ حوسے
 رمیدار ملک وود و دیگر رمیدہ اران سر کس کشہ و چمگان وادہ و غیرہ را رادہ و تہرہ نام گدہ و تادیب رمیدہ ار اسما کہ عمدہ

سعادت و سرت اندوز و والدہ خود را کہ در مقام قتل نہایت غم و الم داشت و خود را از زمرہ مردکان سہ انگاشت از پنج پسران
 و ہیبت الاخرین بر آوردہ و بقای سہ سرت پیر اسے خود شمع شادمانی و شہستان زندگانی ش فرود چون مولت جنگ
 حسب الامر روانہ مرشد آباد کردید اکثر افواج و اسباب ہر اسے مہابت جنگ بزمانت مولت جنگ روانہ مرشد آباد گشت
 رہمابت جنگ با جمیع سرداران و پنج شش ہزار سوار جبریدہ ماند و صوبہ مذکورہ را انتظامی وادہ از ان پس ارادہ معاودت
 بمکرر دولت خود نمود و مخلص علی خان داماد صاحب احمد را بہ نیابت مولت جنگ در آنجا گذاشت بعد چند روز از انہی را
 حسب الاتماس مصلحہ خان شیخ محمد معصوم پانی پتی را کہ سردار ویرینہ معروف و بہنہایت وینچاعت موصوف بود بہ نیابت
 صوبہ مذکورہ مامور نمود و چند منزل بنا بر انفصال بعضی جواب و سوال ہمراہ داشت بعد از تشخیص و تقریر جمیع معاملات شیخ
 مرحوم را خلعت نیابت صوبہ اوڈیہ دادہ با جمیعت سوار و پیادہ کہ ہمراہ او ضرور بود مرخص فرمود و شیخ معصوم خصیت
 یافتہ بطرف لنگ نہفت کرد و مہابت جنگ سپہرکنان و لشکارا گلنان با پنج شش ہزار سوار مع سراج الدولہ و بیگم خود
 راہ مرشد آباد گرفتہ قطع منازل مے نمود

نوکرارادہ ہیبت جنگ باخراج و متیصال جامعہ بھوجپوریہ و ابتدای ورود جامعہ
 مرہٹہ در ممالک اوڈیہ و بنگالہ وغیرہ رسیدن بمجا سکر نیڈت با چہل ہزار سوار
 و کھنہ فرستادہ رگھو بھجوسلا راجہ ناکیور کلان رسیدن فوج مذکور چون ہلا
 ناکیا بر سر مہابت جنگ سوخیکہ در حروب مرہٹہ روی نمود و تدارکمانی کہ مہابت جنگ فرمود

در ہین ایام کہ مولت جنگ اسیر خجہ تقدیر گردیدہ مہابت جنگ بر آ استخلاص او بطرف لنگ حرکت نمود احترام الدولہ
 بہادر ہیبت جنگ صوبہ دار علی گڑہ آباد پٹنہ را ارادہ تسخیر و تصفیہ ملک بھوجپور و قلع و قمع راجہ پورل سنگہ و بالو او و نیت جنگ
 قوم اوچین زمینداران سرکار شاہ آباد کہ از مدتہا مقتدر و متمرد بودہ اند پیش نهاد خاطر عاطر گشتہ نصیم آئین عزم نمود کہ
 خپنا من دس کہ دیوان صوبہ و نہایت قدامت و اعتماد داشت بر والد را تم سید ہدایت علی خان بہادر بنا بر قرب و نہایت
 کہ در خدمت ہیبت جنگ ملازمت فرمایند بہر ساندہ مرجع تمام معاملہ و اکثر زمینداران صوبہ و رئیس و بخشی کل فوج بود و حسد با
 بردہ در دل کینہ ایشان می ورزید خاطر ان ہیبت جنگ چنین نمود کہ ہدایت علی خان بہمدوجوہ و حضور عالی نہایت
 اعتبار و اقتدار و سخن ایشان پذیرائی دار زمینداران این حالت را شناختہ چشم امید بطرف اوشان دارند ہر گاہ متیصال
 جامعہ بھوجپوریہ و خراج مبارک نصیم یا فختہ جامعہ مذکورہ بعد مقهوری و یاس القبر رجوع ہدایت علی خان خواہند نمود و
 ایشان بیاس نام آورے خود و عفو خراجم و تسلیم زمیندارے آنہا بانہا مبالغہ خواہند نمود و خواب غافلے بناچارے
 پس خاطر ایشان نمودہ حسب الاتماس لعل خواہند آورد و زر و محنت ضائع گشتہ زمینداران بدستور بر عباسے خود
 مسلک مستقر خواہند ماند و در مصورت صلاح آنکہ بلالٹ اچیل ہدایت علی خان را از حضور دور تر نماید داشت ہیبت جنگ
 ملتس اورا مناسب ارادہ خود دانستہ والد مرحوم را حکومت و فوجدارے پر گنہ سنوت و غیرہ ضلع کھہ دادہ و متجا معاملہ
 آنجا ساخت و گفت کہ راجہ سندر سنگہ چون زمیندار عمدہ و ملک ادا اقبال یکوہستان دارد بدون بودن شاداران ضلع

اگر چند روزه راه نداشتند طلبیده رفیق خود سازید یا پنج مصطفی خان حکم شد استن رساله پنجره سوارها در شد و تمشیر خان
 سه هزار سوار و سردار خان و هزار سوار و عمر خان سه هزار سوار و عطاء الله خان و در نیزه و در و حید علی خان هزار سوار
 و فقیر الله جنگ خان هزار سوار و میر جعفر خان هزار سوار و میر شمس الدین پانصد سوار و شیخ محمد معصوم پانصد سوار و امامت خان
 و غیره و مارنویان یک هزار و پانصد سوار و میر کاظم خان دو صد سوار و بهادر علی خان داروغه و پنجانه جیس پانصد سوار و حکم
 داد و فتح را و بخت و چیدن بهیلیه و غیره هزاران را با پنجاه هزار سوار و تفنگچی بهیلیه همراه گرفته از حاجی احمد برادر
 خود و از مادر صولت جنگ وقت رخصت التماس نمود که انشا الله تعالی اگر می آیم صولت جنگ را همراه می آرم
 و اگر نه رو می خود را بشمارم نایم شهابت جنگ را با پنجره سوار و قریب ده هزار پیاده به نیابت خود در مرشد آیا گذشت
 بساعت سعید با مسیت هزار سوار جبار روانه گردید و تیامل و تاسی قطع منازل مع توپ و توپخانه می نمود و با مردم همراه
 و عده نمود که هر کس اول وصولت جنگ رسیده و از دست دشمنان خواهد برد و دلک روپه بلفد بان شخص و اگر صاحب
 رساله خواهد بود ملا و ده آن دو ماهه به همراهیش انعام خواهد شد باقر علی خان را از استماع خبر آمد مهابت جنگ خوشتر
 و استعداد جنگ شور و شجاعت فرشته خبر می لایق بود که چه کند چون چاره نبود با استعداد که داشت آن طرف
 دریای سیهانند ابرکناره دریا مورچال بسته و توپخانه چیده مع همراهیان خود مستعد محاربه نشست و بنگاه را سه جا کرده
 عقب لشکر فرود آورده و صولت جنگ را در یک رهنه که بر غلامان آن چاند نه سفید بچیده و از ریسان سفید بالای
 را چون دام بهم یافته بودند گذارشته و در مغل تورانی را اندر و لشکر همراه نشاند بود که هرگاه مردم مهابت جنگ نیک
 رسند هر یک از شما یکارد یا کار او تمام نمایند و پانصد سوار و پیاده دکنه رابع نیزه بار در دوران رهنه تعین نموده فرموده
 بود که هرگاه لشکر مهابت جنگ از دور نمایان شود شما هر یک اسبهارا تاخته و خود را بر رهنه نزدیک ساخته یک یک نیزه
 بر رهنه خواهید زد و بعد از آن در هر چه صرفه خود به بینید خواهید نمود مهابت جنگ چون متصل رسید و احوال بستن مورچال
 و کمد استن صولت جنگ در بنگاه شنید بعضی از افواج را معین ساخت که بجز و شروع جنگ هرگاه اضطراب و آهنگ
 گزیند و بر لشکر مخالف مشایده کنید از راه دیگر غیر مقابل دشمن سبقت نموده ارا ده رسیدن بر بنگاه و بر آوردن
 صولت جنگ از قید دشمن خواهید نمود و نصف شب گذشته با فوج بر سر مورچال مخالف روانه گشته اول صبح
 مید مید که بر لب دریای سیهانند رسید لشکر باقر علی خان بجز و مشایده کثرت فوج مهابت جنگ شروع محاربه
 همین که خند توپ و مان ازین طرف سر داده شد رو بگریزنا ده تنزل گردید افواج مهابت جنگ دیگر گشته خود را بریا
 زد و از دریا گذشته بر لشکر باقر علی خان تاخت بجز و رسیدن دلیران قوس جنگ همراهیان باقر علی خان آهنگ
 گزیند نموده راه فرار می نمود مصطفی خان و میر جعفر خان که بر اسب اسخلاص صولت جنگ تعین شده بودند را ارا ده بنگاه
 نموده پیش قدمی کردند و از لشکر باقر علی خان در نیم ساعت اثری بر جانمانند محمد امین خان برادر مهابت جنگ
 که برادر زن حقیقی میر محمد جعفر خان بود مع اصالت خان و دلیر خان پسران عمر خان با معبود از همراهیان که زیاد
 از ده نفر نموده اند پیشتر از بهر بنگاه رسیده و بیای صولت جنگ گردیدند و نوجوانی از علما و خانه ملازم زاده
 صولت جنگ که قدامت نوکر می داشت رهنه که در آن صولت جنگ بود می شناخت حاضر آمده بسواران خود
 از دور نشان داد که نواب را در فلان رهنه مقید می برند سواران بطرف همان رهنه حرکت نمودند و مرشد می

بے آنکه لوکر صولت جنگ باستاند سکنه استنشد و تخم نجات باقر علی خان در سینه خودی کاشتند و شاه سیحی نام ورویشته
 که از آشنایان دهرینه صولت جنگ و از بندگان مالاب علی که در شاه جهان آباد با هم می نمودند ملت و اتحاد داشت در بیعت
 از اطراف دکن رسید و مصاحب و مخدوم گردید چون سرشت خوشی نداشت صولت جنگ را که مست می جوئی و
 سرگران باد و دولت و کامرانی بود با سوزن لاله مثل اندام و اثر مردم آن شهر با تمام و احتمال بودن بالهاسی مرشد
 در حال آنها و بهر سانیان لشوار از خانه های مردم با ستم و خوب صورت و صباحت ملاحت منظر هر صورت که میسر آید
 ولالت نموده نهایت مبالغه درین امور داشت بلکه در خانه او این قسم کار با و زد و کوب بسیار با لعل می آمد ازین احوال ناشایسته
 مردم شهر بجهان آمده آه و قلیان سطلو مان کیوان میر سید و از اکثر سپاه که در ساعده بخشیده مرشد قلی خان بدیده آسفا
 ستمی یافت بجزیر و غنیمت از آنها کشیده و دخل خزانه صولت جنگ میگردید ازین مردم و بچه مذکور و طبع مردم را بتیق از
 حکومت و ریاست صولت جنگ بهر سید و بدل و زبان تاب و توانیکه داشتند بهت بردن او گماشتند چون از
 قدما می رفقا صولت جنگ و بهابست جنگ چندان کسی در اینجا نماند مگر قلی خان از مصاحبان و قلیخان و در فرقه
 سواران فقط گوجر خان جماعه و اسیر رفقا خود که دو صده کس زیاده همراه او نبوده اند و مردم آنجا که ملازم
 شده بودند اکثری از آنها بلکه همه نوکران چند ساله مرشد قلی خان و باقر علی خان و از جمله منتسیان آنها بودند
 تریب بیکال صولت جنگ مع عیال و اطفال بهر صورت شاد کام و فارغ البال در آن صوبه بسر برده اطمینان کلی
 از هر محرم بهر رسانید ناگاه فلک شجده باز بناسی فتنه آغاز نمود و تفصیل این اجمال آنکه باقر علی خان و اما در مرشد قلی خان
 پدر زن خود را ترغیب و تحریک بابتزاع صوبه او و لیه از دست صولت جنگ و تحریک انتقام سرفراز خان از مهاجرت
 می نمود مرشد قلی خان او ضاع روزگار و عدم اقتدار خود را و دیده پای قناعت بدامن غرلت پیچیده میداشت باقر
 چون دید که شخص با مرشد قلی خان در نیکی و ناچار خود عازم این کار گردیده و توسل بایعین از دکنشالان چیت تا باستاند
 آنها شاید از عهد برآید و تدبیرش چنین اندیشید که در بعضی از فوجدارها بگفت که انصاف بچار با صوبه کلک و شش تقریبی
 که مذکور شد در آنجا آمده نشست و راه آشنائی با حکام و زمینداران و مهاجران آنجا اندکند و برفق و مدار از روزگار سبکتر
 و بر احوال صولت جنگ و رفقا او اطلاع تام بهم میرسانید چون معلوم بود که از رفقا می معتقدیم کمتر کسی با او
 مانده اکثری بهان مردم اند که نوکر و نمک خوار مرشد قلی خان و او بوده اند یا آنرا راه مرسلان مقتوح نموده اند و
 مردم در سال مکاتیب مسلوک میداشت و استخراج هر سبک و ریخت خود و عدولت صولت جنگ می نمود
 تا آنکه میل خاطر آنها بطرف خود و اخراجات از صولت جنگ بختیق معلوم نموده مردم را بطبیع و عواید سهر اسب با
 متفق ساخت و نوشت که بعضی کسان مثل گوجر خان و غیره که با شما نیکدل نیستند آنها را به بهانه خانه جنگ یا بطور دیگر
 بهر صورت که میسر آید دفع باید نمود تا کار بیکه پیش نهاد خاطر است صورت تواند گرفت مردم آنجا این را که الیمنیده
 روزی با بهر گر جمع گردید و غلغله از دحام بطور بلوا که عام بر روی کار آوردند و آهسته آهسته تنگانه شدند
 یافته بلند گردید صولت جنگ گوجر خان را براسی تسکین ناکند و فساد و اطفاسی التهاب استوب فساد و پیغامها
 مناسب داد چون طبایع مردم شهر اخراجات کلی از صولت جنگ نیاید سبب مذکور و ترغیب باقر علی خان و
 محرم را که چاکر سوار علایق و له آنرا بهر شیوه و در اینجا اندک با اقتدار و رفیق راجه شکار دوار بود و بهر سانی

شہادت جنگ و سراج الدولہ و دیگر منتسبان و دو مان مہابت جنگ و عظمائے آن مملکت و اعیان و ارکان دولت و در شہاد
پیش مہابت جنگ و باغ و بار و زائدگان سرفراز خان را شہادت جنگ بہادر در کف حمایت خود گرفتہ نقیبہ بیگم خواہر بہ حقیقت
سرفراز خان مرہوم را بغیرت و احترام در نانہ خود آورد و زمام اختیار حرم سر خود با و سپردہ نسبت مادر کے و فرزند کے با او
قرار داد اگر مرہوم سے در میان سے بود انا نقیبہ بیگم را شہادت جنگ بلفظ والدہ و اہل شہادت جنگ را بلفظ بیخواند و
جمع امور خانہ خود را شہادت جنگ در شش کہ دختر مہابت جنگ بود با اختیار نقیبہ بیگم سپردہ مختار نموده بود ندکہ ہر چیہ خواستہ
باشند و مناسب دانند بعمل آرند و از اسباب و اموال و خدمت نقیبہ بیگم و محال خاص اعلق کہ مبلغی معند بہ ازان حاصل میشد
و غیر آن انیمہ در خرید جعفر خان بود مطلقاً اقرضہ نہ کردہ باختیار بیگم نہ کور گزاشتہ بود و ادب و احترام و کلمہ چنانچہ
باید مہابت جنگ و شہادت جنگ و جمیع منتسبان اہل سے آوردند از بد خولہ ہا سے سرفراز خان بہان روز کہ سرفراز خان
اشتہ شہادت جنگ کے پس سے نامید و نقیبہ بیگم اور از فرزند سے خود برگرفت شہادت جنگ اور برابر فرزند خود دانستہ نہایت احترام پیش نمود
و چون سرفراز خان زنی از کف و اقربان و رجالہ کناج خود داشت اکثر سے بکار کورہ اند و بعضی خاص ہر منوعہ باشند از ان جملہ
ہر کہ صاحب اولاد بود یا نہا را مع اولادشان و دیگر شغلخان و منتسبان سرفراز خان را بجا نگیر نہ فرستادہ موا جبے لائق متنا
ایشان کہ فارغ البال زندگانے نمایند مقرر کرد و ہمہ را با سالتش و آرام گاہ میداشت و ہیج یکے از متوسلان سرفراز خان
اگر از او گزیدہ بود و اگر ملازمت شہادت جنگ اختیار کردہ بود و مجوز تقدیر سے خود ہمہ بار اسلحہ بود و نہی خواست کہ
ہیج و جبہ غبار لباسے پر امون خاطر شان کرد و از مقتدان شنیدہ شد کہ مبلغ سے نہر ار و پیہ در ماہ عجزہ و ضعف و پیہ
زمان بود کہ تعلق بہ قدر دیوانے نہ داشت و ہر ماہ کیسہ ہا سے در ماہ ہر یکے از حضور خود و محبوب خواہد ہر ایان و زنہا
ستند ملازم میرسانند و نائب شہادت جنگ حسین قلی خان بہادر و از طرف خان مرقوم را سے کور کور کل چند کہ دیوانہ قلیان
بود نہایت متعلقہ ہا نگیر و احلام آباد و سلطنت و غیرہ کہ تعلق بہ شہادت جنگ داشت ما مور شہادت جنگ و نسق ہا ملک
نہ کور معزز و جعفر بود و خود ہدار سے رنگیور لقا سم علی خان کہ برادر زادہ زن مہابت جنگ بود و مقرر شہادت نام بردہ را بجا کور
آنجائے ثروت و کمند افز و دو معین الدولہ سیف خان بہادر سیف جنگ برادر عمدہ الملک کہ از عمد جعفر خان لغو ہدار سے
پورنیہ و غیرہ از حضور ما مور بود چند روز بضا بطہ مستمرہ ایام سلاطین باقی مہابت جنگ را با سخے تصور نمودہ آوازہ
بر آمدن خود بارادہ مدافعہ او شہرت میداد و متوقع بود کہ از حضور بادشاہ نیز اموا و افواج تبادیب مہابت جنگ خواہد
رسید چون اتر سے از مظنونات سیف خان پیرایہ بہ نور نیافت نہ است کشید و اشتہار ارادہ خود را مخالفت مصلحت
و احتیاط دانستہ ہر اسے استحقاق خود و تجنن اختیار نمود و مہابت جنگ اپاس خاطر عمدہ الملک مصلحت دیگر چند ان تہائی ہجرات او بود

ذکر احوال مہبت جنگ و صوبہ عظیم آباد و لواحق آن *

احترام الدولہ زمین الدین احمد خان بہادر مہبت جنگ سپہ سالار احمد کہ داماد مہابت جنگ بود و احد فتح بنگالہ
صوبہ دار سے عظیم آباد را مہابت جنگ با و گزاشتہ طاعت با خطابے مذکور و منصب مہبت ہزار سے و ماہی و مرتب
و نفوس و مالکی چارہ دار کہ ہر اسے او از حضور طلب داشتہ بود فرستاد و مہبت جنگ سید ہایت علی خان بہادر
والدہ را قہر را کہ برہر گنہ ہا سے خود ہدار سے خود بودہ اند طلبیدہ نہایت عواطف و اشتقاق محبت و دلچسپی آن داشتہ

باقر علی جان داماد مرشد علی جان رختها سے مکر سرور گردن بردارسته گر دیدی گشت برقیه اسیف لکر مرشد علی جان پنهان
 راه پر تیس سب گشت مرشد علی جان مع اولاد و عود باقر علی جان و عشره سال میر جو حجت و عیش و عشرت سلامت نه در
 دنیا چا آدے مالیر سرور چون دوسه سکر کس هم دران وقت همراه بود مرشد علی جان اطمینان از اعداد و ارقام مرشد دید و همتا
 آنکه در سرحد و گشت و دور جان مالسه حرام چکیده هم را بر سر سوار ع آما دے لسا سیده از عود و در ساعت و عود بر لک یا
 رسیده از میل سوار سے فرو و آدے گشت یکی اردو سال مرشد علی جان که معافیت بدیم دار آسنا یا ال تقدیم اود و شوق
 سیرت لود قتل تبارت سے و درید حمار سے داست و هسه بهار مال و ساد و در سائے تجارت می و مرستاد قمار را
 چهار دگر سر ارال آدو قدیمار و سوسه روانه سدل لود و مالک حمار حاصه عمن نام هم همراه مرشد علی جان یرین مساحه
 سرکیک و حنا سچ دگر سده ویریه ریمق لود و من که عمارت ار کتی کو چک است که همراه عمارات سے اسد مارا کالیا سچ و د
 آنکه در سر کسار مال نایید ماهر لود و حمله حمار اردام پر لک دریا دید کسی را سکر استخار مرشد علی جان و آفاسه عود حاکم
 مرستاد معافیت عمن مرشد علی جان اطلاع داد که رسیدن این کسی لطیفه می است مرشد علی جان طاعا مل تنهاده سر و قهر مع
 باقر علی جان و لیس و دو حاصه عمن و بعضی از عده مرشد سے سر کتی است و در اجمار دگر ساید در عمارت سے لکر مرشد
 و لغز سچ سس و در لیلچله مرر رسید اما از طرف متعلقات و لغز و من که مطلقه حلیه و گنگ ناموس عود و در حاکم گد اسد آمد لود
 ماسا قشولیس دس سارین باقر علی جان و ابرار سے اسخار و تار سے لک لک ماسد لظرف سسکا کول و گجام که در اصل سبار
 گنگ دارد و مرستاد و هسه لک و لک و حمایت عا طه ویرا و ابرار سے لور و حود و مالک تنهاده لکر تار سے که در معافیت سوسه
 بهود و سچ و اکر فرق محقق مرستاد سدا است سار کمال داد که نامرشد علی جان و حقوق عو لیس مرگردن و است
 ماسلخ و شگفت و در سیرت جان مرقوم و مدد من اول و لور دگر و حمله محمد مراد را سه وقت ناموس مع معیت سدا و
 مرستاد و سچ و در سیرت باکر روضه باقر علی جان مرقوم لود مع جمع توابع و توابع که مدعاه متبع بود و اندا و ابر این دس
 مراد سه و در عده و گنگ گد را سیده در اجمار دگر که از توابع سیکا کول و گجام بود را سیده و گجام دارام گنگ است الوردین جان
 حاکم اک دیر سیر سار معرفت سابق که نامرشد علی جان و باقر علی جان و است ماس هما و ابریا مرشد و است سلوک کاسے
 شالیسته لعل آورد و درین من باقر علی جان رسید و ناموس و اسوال را مجموع و مصلو از عدا مات حوادث دید و فکر
 اتنی تقدیم رساید و در سار احوال موه گنگ اسحال درید و با لولوح اندکے آر سید و در و با در لود و در ابع اسوال
 مرشد علی جان سده متش مرستاد و پید و داما و در دو پاه و کد و مالک و کس که در ابر مالک اصحاب و لودیت شمر و د
 مهات جنگ گنگ رسید و چدر و کد و تمجید از لیس و اچود و توقف بود چون از عهد شجاع الدود که مار میدارال آسما
 سات معر سیرت و است ماسر یک سلوک که گشت لعل آورد و استمال سیریک لغت لسا صلی بود و برادر زاده و سطل
 حود و مام الد و لک سید احمد جان ساد و صولت جنگ را لغت صوه و دے آسما پسا سیده و سواد و حکومت صوه و دگر
 سکن گزاید دیکه از حافه و لسا لمارم حور اگر که حور حال نام و است ماسر و ابرال رسال و صولت حاکم متش آسما گزاید
 و صولت جنگ را حکم داد که سیر عود و ج حاجت داد و در کار باشد گنگ و در مهات جنگ لغت العراج از اسقام مام و
 او و لک سالا و مانا مرشد آما دگر مرکز دولت صوه و در سالا ابر عده حور حال معر گشت و صوه و دت سوده و رونق از سس
 دولت سیرا جو گشت و گام دوستان ماسقام صلاطت علی و ابر کس سباده و سیریه حال رعایا و سارا و راحت

بجمعیّت ده دوازده هزار سوار بساعت مختار اوایل ماه شوال سال مذکور بغیرم رزم مرشد قلی خان لطف فرستاد گشت خدمت نمود
 مرشد قلی خان اول بار نقاسه خود مجلسی آراسته شمشیر خود در آن جمع گذاشت و از اراده مهابت جنگ و تغلب اواگهی داد
 استغراج نقاسه خود نمود که اگر اعانت و رفاقت را جازم باشند تا مقصد مقابله گردد و الا راه سلامت پیش گرفته خود را بمی
 رسانند عابد خان و غیره بعد و پیمان اطمینان خاطرش نموده مستعد مقابله گردانیدند و حسب الاثناس مرشد قلی خان بهر و ران
 لشکر برخاسته شمشیر را در کمرش بستند چون ازین محرمین خاطر گشت مع باقر علی خان استعدا و محاربه نموده باراده مدینه
 مهابت جنگ از کنگ برآمد و از بالیسر نبرد گذشته کنار رودخانه اش بموضع بهلوار رسید و در محله دشوار گذار که اطرافش
 را جنگل و دریاچه محیط بود و عبورش مخالفان را نهایت صعوبت داشت منزل گزیده بر اطراف لشکر خود قریب معصر
 توپ خرد و بزرگ چیده استقامت و رزید مهابت جنگ پس از وسط بنازل از میدانی پور و جالیسر گذشته این طرف
 رودخانه مذکور بقاصد که در حسی چند دایره دولت نمود و اعلام نصرت برانراشته انتظار آن سیکشید که بچه تدبیر خصم را
 از آن مکان دشوار گذار بیرون کنند چون محل لشکر در بر زمین مخالف توپین داران آن دیار در رسانیدن غله و غیره قاصر
 بوده اند بلکه ملاقاتی که از نواح نرائن گده و غیره عامل سرکار مهابت جنگ ارسال امید داشتند در راه فراحت نموده
 بمیرمن لقت میرسانیدند ازین جهت عسرت اجناس غله از دیا و یافته تسویشی قرین حال اهل اردو گردید میرزا باقر خان
 بمحرم استماع تشویش لشکریان مهابت جنگ اراده برآمدن از مکان محروس خود بغیرم رزم نمود بهر چند مرشد قلی خان مانع
 ازین حرکت را در جمیع قبول اصفا نموده آخر ذی قعد بغیرم بمقامه برآمد مهابت جنگ باستماع این خبر از لشکر خود مهابت
 رزم اعاده گشته با فوج طفره موج در حرکت آمد چون تقارب فیتین دست داد جانب توپخانه اعدا که آنها غافل از آن طرف
 و از حرکتش گردیده بمقابله شتافتند بودند افواج مهابت جنگ در اول یورش در تصرف حده در آورد و از طرفین جنگ بان
 و بند و ق در میان آمده جمیع کثیرانمیر و دوست و مقتول و مجروح گشتند و مرشد قلی خان با وجود آنکه بمهرابهانش اکثری متفرق
 شدند کما پایدار رس فرمود درین عرصه عابد خان نامی افغان که ساخته و پرداخته مرشد قلی خان و معتمد علیّه او بود و جانتنا
 طبعین افغانی با مصطفی خان که رفیق مهابت جنگ در ساله دار عمده بود و اتفاق نموده بآبایه خود عذر و نفاق و رزید درین
 وقت مقابله عثمان از رسیدن بر تافته بطرفی که مصطفی خان نشانش داده بود و در وقت و بگوشت اسود اما نقاسه و دیگر
 از تره سادات و غیره مردان با نام و ننگ و جو یا سیر خاش و جنگ با بی جلالت پیش نهاد و دست جرات کشته داد
 مروی و مردان گله دادند و چنان جنگی رستمند و دست بردی مردانه بعل آوردند که اکثری از لشکریان مهابت جنگ
 یاسی نبات و قرار استوار مانده ننگ فرار چارونا چار اختیار آند و وحشتی عظیم بدیدار گشته قریب بود که چشم نه خجسته بجاه و
 حشم مهابت جنگ برسد درین عرصه میرزا باقر خان خواست که فتح بنام او باشد از مکان خویش که بدین فوجش بود جنبید
 و طرف یسار مهابت جنگ که میرجعفر خان و غیره بودند رسیده آغاز محاربه نمود و تزلزل در نبات قدم اکثری افغانند
 بشاده ابن احوال میر محمد جعفر خان در میدان با معدود سکی اند فعا از اسپ سوار سکی پیاده گشته با اعانت صاحب
 و اصالت خان لیران عمر خان که رساله دار عمده و رفیق قدیم مهابت جنگ بود و در حقیقت یاسی دلیرانه نموده آب رسیده
 خود در میدان مردان را فرو داد آخر الامر از جماعت سادات که نقاسه مرشد قلی خان بوده اند میر علی اکبر میر مجتبی علی
 و دیگر جمیع کثیران ترو دات نمایان رخنه سکی گران برداشته جام سیرشار مرگ از دست ساتی اهل نوشیدند و

مختصراً مع اموال ضابطے خانہ سرفراز خان و مفوض کشتن خدمات برحق و اضافہ پاس
مناصب خطاب و دیگر عنایات پادشاہی بر آو و برادر زادہ و دیگر منتسبان دودمان او

چون مہابت جنگ بر مالک شرقیہ تسلط یافت و خزان و اموال ضابطے خانہ سرفراز خان و شجاع الدولہ کہ کیر و سہا سید
متصرف گردیدہ برتن و قفق مہات پرداخت از حضور بخطاب بہ حسام الدولہ و منصب بہت ہزارے و مراتب
و نامے مفتخر و مہاسبے گردید زین الدین احمد خان داماد کتر خود را کہ و عظیم آباد و ناب گداشته بمرشد آباد و
صوبہ مذکورہ را اصلہ باو داد و خطاب احترام الدولہ بہا در بہیت جنگ و منصب بہت ہزارے و مراتب و پانگی
ہمارہ دار و نویت و علم بر اسے او طلبید و داماد کلان خود نو از ش محمد خان را چکلہ جاگیر نگر و جدارے سلط و اسلام آباد
جنگاؤن و بنام دیوانے صوبہ بنگالہ دادہ منصب بہت ہزارے و مراتب مذکورہ با خطاب احتشام الدولہ بہادر
شہامت جنگ طلبیدہ داد و بر اسے برادر زادہ سوئے وسطے کہ سعید احمد خان نام و در عہد شجاع الدولہ و سرفراز خان
فوجدارے رنگ پور و دولت لائق داشت مناصب و مراتب مذکورہ مع خطاب مہام الدولہ بہادر و صولت جنگ
طلبیدہ نوید صوبہ دارے اوڈیہ بعد انتزاع از مرشد قلیخان داد مرشد قلی خان داماد شجاع الدولہ نیز نہ سرفراز خان
مر و سخن فہم و شاعر خوش فکر بود شہر تخلص و رستم جنگ بہادر خطاب داشت و میرزا محمد کہ نوہ مہابت جنگ و سپہ
کلان بہیت جنگ بود مہابت جنگ بفرزندے خود گرفتہ بجایہ سیرش برورش سے نمود خطاب سراج الدولہ
شاہ قلی خان بہادر مع خدمت نوارہ جاگیر نگر دہاکہ بر اسے او طلبیدہ بنام او مقرر داشت و بر آو و برادرش کہ شہامت
کہ داماد کلان مہابت جنگ اورانبا برے اولادے ار بہیت جنگ برادر کتر خود و بفرزندے گرفتہ سے پرورد
خطاب اکرام الدولہ پادشاہ قلی خان بہادر و خدمت احتشام آنجا طلبید و این سیر و برادر نیز منصب بہت ہزارے
مع مراتب دیگر کہ لازمہ این منصب است داشتہ در صغر سن امیر کبیر بودہ اند و عطاء اللہ خان داماد کتر حاجی احمد
کہ در عہد شجاع الدولہ و سرفراز خان بعد تقریباً فتن نیابت نظامت عظیم آباد بنام مہابت جنگ و مغزول شدن
از فوجدارے اکبر نگر راج محل فوجدار آنجا بود با منافقہ فوجدار بجا گل پور و رسالہ سہ ہزار سوار و پیادہ و منصب بہت ہزارے
مع جمیع مرتبش و خطاب اغرازا الدولہ بہادر ثابت جنگ استباز یافت و حسین قلیخان نائب شہامت جنگ نہایت
بہادر سے و منصب چار ہزارے و علم و تقارہ ممتاز شد و الہ یار خان برادر علاقے مہابت جنگ و فقیر اندکیان
و نور احمد بیگ خان و میر حفیظ خان و مصطفی خان و دیگر بنائے و اخوان واقربا و رفقا سہریکے بخطاب بہادر سے و
مناصب مناسبہ در سالہ با و خدمات لائقہ حضور خیر از سے یا قند و چین سے کہ بشکیرا سے رایان عالم چند
دیوان شجاع الدولہ بود و خطاب را سے رایانے و دیوانے مہابت جنگ ممتاز شد و راجہ جانی رام کہ دیوان قدیم
خانہ مہابت جنگ بود و دیوانے ثن و وفات دیگر تقریباً یافت عبدالعلی خان خالو سے راقم را کہ ہمراہ مہابت جنگ درین
محاربه سب اول شہامت جنگ بودہ ترددات نمایان بطور سائید و قرابت برادر زادے باو داشت با بقصور
کہ پدر عبدالعلی خان سید زین العابدین جد ماورے فقیر لہ عمہ مہابت جنگ بود و بخشی کرے تمام سپاہ با خطاب
خطاب بہادر سے و منصب بہت ہزارے مقرر شد خان مرحوم کہ در جاہ و مرتبہ امید بر اسے با دیگر برادر زادہ و

چون نیز دیک لشکر سرفراز خان رسید توپے را از لشکر خود سرداد و مجبور دشمنان صداسے توپانوج سیر اول بر لشکر سرفراز خان
 ریخت و نندلال با محمد غوث خان آجنت سرفراز خان باضطراب از محلا سے خود بر خاسته بر قیل سوار شده بمقابلہ مہابت
 رو بہ تکر دید نوج سیر اولی مہابت جنگی یعنی از مردم عقب لشکر سرفراز خان مثل محمد امیرج خان و سیر متی را ہلاک و با چیر نمودہ و بشکر
 ریخت و در عین محسوس زور و خور در ویداد و شیراز خان چند قدم رفتہ نزدیک بنقارہ خانہ و سردار دوسے خود نصیب کولے
 ننگ را و آخرت پیو دو اکثرے از ہمایاںش مثل میر کامل و میر گدائی و میر احمد و میر سراج الدین و پسر محمد امیرج خان
 و حاجے لطیف علی خان و باقر علی خان قتل جان و رسید ان باختہ لجام آخرت شتافتند و راہیان عالم چند و محمد امیرج
 لکھنے پشتر معاودت نمودند و محمد غوث خان آن طرف دریا باندلال معاف دادہ و ظفر یافت و نندلال کشتہ گرد و بقیہ
 سرفراز خان خاوند را مقتول دیدہ نیل را برگردانید و راہ مرشد آباد گرفت محمد غوث خان کہ از دور نیل آفا سے خود را گرزا
 دید احتمال عدم و سیر سے آفا نمودہ سوار سے را فرستاد و سرفراز خان را لکھ و اند و پیغام فرستاد کہ من خبک باز دہ و حریف
 را کشتہ ام با من ملحق باید شد کہ لقبیہ السیف را نیز لہزار سانیدہ اید و مہابت جنگ احتیاط را کار فرما کشتہ با لکھ کشتہ
 سرفراز خان ببقین دانست بنا بر اندیشہ زندہ بودن غوث خان و مجتمع بودن فوج او چون در جہالش شکی نہ داشت
 مردم قول خود را متفرق شدن نداد و مردم فوج سیر اول کہ در لشکر ریختہ بودند بالحمینان ظفر یافتن خود کشتہ شدن سرفراز خان
 لشکر را معمور از زور و جاسوس سبب و افریافتہ مشغول غارت و از سرداران خود متفرق شدن محمد غوث خان خبر
 کشتہ شدن سرفراز خان از زبان سوار ہر اسے خود کہ بر اسے آوردش رفتہ بود شنیدہ غرق در پائے حیرت و اند
 آبرو سے خود بنا بر عداوت مہابت جنگ کہ از سابق در نہایت مرتبہ متحقق بود نا امید گردیدہ کشتہ شدن خود را جازم
 و عازم گردید و بہر ان خود محمد قطب و محمد سیر را امر کنیدن درج و خفتان از بدن شان نمود و گفت کہ الحال آبرو منحصر در
 مردن است دست از جان شستہ خود را بر قول مہابت جنگ باید زد چون محمد غوث خان و پسرانش فی الحقیقہ شیران
 زبان و رستم ہاسے زبان بودہ اند با جمعیتے کہ در آن وقت حاضر بود و مہابت جنگ آوردہ با استقلال تمام روان
 گردیدند ہمایاں او را چون مردی سرفراز خان متیقن شد اکثر عنان از میدان بر تافتند و چند ان جمعیتی با غوث خان
 نماند یا معدودیکہ رفاقت نمودند خود را متصل بقول مہابت جنگ رسانیدہ از زخم کولے سندوق مجروح گردید باز ہم
 اصرار بر ارادہ خود داشتہ اسب طلبید کہ سوار شدہ بر مہابت جنگ تبار زد و وقت فرو آمدن از قیل و زخم کولے
 سندوق متواتر خوردہ مردہ در میدان افتاد و پسرانش بعد پسر اسپان را سوار دہ پیادہ با مقابل فوج مہابت جنگ
 با سیر و شمشیر و دیدند متصل رسیدہ بر جہاں کولے سندوق در خاک و خون غلطیدند محمد قطب کہ نہایت شجاعت
 با کمال قوت بدنے داشت بطرزیکہ سیر و شمشیر در دستش بود و ہماں ہیات بالحمینان و وقار در میدان نشست
 در ہماں حال از بدن او و مفارقت نمود و ہماں ہیات مدفون شد و سیر دیر علی ہم با شانزدہ کس از برادران و
 ہمایاں خود کشتہ شدن سرفراز خان بعض پاس آبرو و حق نیک با مہابت جنگ جلیگندہ رہگرا سے عالم بنا گردید
 الحق در ہندوستان مانند توکران سرفراز خان کہ کسے جرأت نمودہ میر شرف الدین ہم مع دیگران جراتے نمودہ
 و مقابل مہابت جنگ دست و پاسے عنایندہ از میدان برگشت چنانچہ دو تیر از دست میر شرف الدین مہابت جنگ
 رسیدہ یکے بر کانیکہ در دست مہابت جنگ بود و خورد و یکے بدشش راست ابر رسیدہ اندک جراتے ختم کرد

مصطفیٰ خان در آنجا رسیده و علامتیکه معهود بود و نپذیریم رسانند و نقاره را بنزد و شور بنواختند افواج سپه اول مهابت جنگ بمحضر
 عدالت انقاره از دهن صحراییت مجموعی در نهایت کوفت و فرمایان کردید حفظان خط مشی مستعد حرکت گردیدند مصطفیٰ خان بانگ و کفرینهارا اگر
 حرکتی کردید همه بالنسبه رسیده گشته خواستید جامع پیدا بهیچوس مضطر گردید بهجا خود شستند و مردم مصطفیٰ خان در را کشود و مستعد است و ندونج
 به هم رسیده و داخل دره گردید چون همان روز در میان حامل خط جنگ سینه مهابت جنگ معهود بود و خط سرباندا نیز حسب بجا آورده خط را
 رسانید جنگ سینه بعد ملاحظه تاریخ نهضت مهابت جنگ شمرده و دیکه امروز مهابت جنگ از دره تیلیا گدی گذشته و پنج شش روز بمحضر آباد
 سپرسد با خطر اب تمام سوار شده پیش سرفراز خان آمد و خط مهابت جنگ نمود و احوال و روش قریب برج محل ظاهر نمود و نیز
 خطبکه مهابت جنگ سرفراز خان نگاشته بود و گذرانید خلاصه مضمونش اینک چون مذلت و خفت برادر دم سجد افراط رسیده و کار
 به بناموسه کشیدند و بنابر پاس ناموس لا علاج گامایا بخار رسیده و غیر از بنابر سکه و عقیدت مقصد ندارد و بنابر
 است که حاجی احمد راسع توابع و علائق رخصت فرمایند بحج و اطلاع حیرت عظیم سپر که و ممره الاغی گشته سرفراز خان با حضار
 و ساسه لشکر و جمیع بنواخواهان فرمان داد و حاجی احمد برادر مهابت جنگ را نیز طلبید چون اجتماع دستکم
 همه را بار داده حاجی احمد را بوعید و تهدید ترسانید حاجی احمد سخنان ملائم مناسب وقت معروض داشتند
 لغت نمود که اگر رخصت یافته تا مهابت جنگ برسد بحج و رسیدن او را بر گرداند بعضی اظهار حاجی احمد را تزییر
 شمرده راسته بر رخصت می شدند و برخه لبغا هست تصدیق قولش نموده راست داشتند و رخصت حاجی احمد در
 تذبذب مانده محمد غوث خان از رفقائے قدیم شجاع الدوله و سرفراز خان که گشته مردی و مردوت در نهایت مرتبه داشت
 سرفراز خان گفت که از قید حاجی احمد کاسه نمی کشاید و مهابت جنگ از اراده خود و بقید حاجی احمد باز نمی ماند و این
 صورت رخصت حاجی احمد مضایقه ندارد اگر موافق و عده بعل آورد و بهتر و اگر به عمل نه آرد از راجه میر و دهر گاه با مهابت جنگ
 جنگ را آماده ایم حاجی احمد که شخصی واحد بعین نیست از رفاقت او یا برادرش بر داسے تدایم و در جمعیت مهابت جنگ
 از وجود و عدم حاجی نه چیز نمی آفراید و نه چیزی نمی کاهد التماس غوث خان موثر افتاد و حاجی احمد رخصت یافته
 پیش برادر خود شتافت و دوران وقت بوسائل و بوساطت معروض داشت که محمد علی وردی خان بجان و دل ملیح و منقاد
 است زمیندار که خداوند در مقابل نوکر صاحب اقتدار که از مطنه خلافت عقیدت باستاند اراده بزم آمدن از دولت خانه
 نخواهند نمود تا او بسعادت معتبه بوسه رسیده و عرض مطالب خود نموده و منقاد باشند اگر احیاناً خلاف التماس
 این فدوسے باعوان مخالفان تصدیقند افحہ برآیند غوث است که بنابر حفظ ناموس و جان از و امری بطور رسد
 که موجب روسیاست و اینا و عیقلی باشند چون بحضار سال حاجی احمد اطمینان بنود اختلاف آرا در سر آمدن و بنیان
 واقع شده بیرون آمدن مرجع افتاد و بسبب مردان علی خان که کمال نفاق با حاجی و مهابت جنگ داشت بیت و
 دویم محرم الحرام ۱۲۵۵ هجری سے روز چهارشنبه از خانه خود و علاء الدوله برآمده و در سه چار کوچ بمنزل کسمبره رسید و در آن
 منزل بستان خواهر سیرا و شجاع قلی خان توجیدار بهو سگ که برای استمرار مهابت جنگ پیشتر رفته بودند مع حکیم محمد سیر علی
 که از آن طرف لبغا رفت آمده بود معاودت نموده ملازمت علاء الدوله نمودند و بعد ملازمت بعرض رسانیدند که مهابت جنگ
 نایب و فرمان بردار است و معروض میدارد که عاسے همنان هر کسے را تربیت فرموده بدرجه رفیعہ میرسانند باین پیش
 خود نموده خطا مرتبه او را لازم میدارند این کسیر یزد دره ابن و دومان و خاک برداشته این آستان است

و سرکشی را مراکز است و اعتبارات و اعتماد بر سران سلسله و محرمین فرسوده اورا یادگاریست را اعلام سیکر دکنی نقد رعایت
 باین مرکز و سبب خوشنود سست از عید از سعادت خود شمرده و ششتر از ابل سست آورد و بعد خود از شخص مذکور استقام
 فرموده اگر عا هر سست کردند و در نظر شش سست افزوده والا رعایت ابل آند از نظر اعتبار بنابر راستی سست افتاد و بعد مراعات
 با استخام من قوم اسما سست آند محرم سوده نام دیگران سست نکاشت و ما دام الحیوة چنین بود اللهم اغفر له الحق بالعالمین علا الدل
 سر فر از خان بجای پدر بر سندا یالت صوبجات متعلقه او که او دلیه و بنکاره و عظیم آباد بود دشمن گشت مهابت جنگ که از
 طرقت پدرش سست سبب صوبه عظیم آباد و ما سرور و انقلاب سلطنت دیده سست صوبه عظیم آباد اقامت داشت رقم نادشاه
 که خام شجاع الدوله امرا را یافته بود که بدستش سست و از خان رسید مهابت جنگ را که از سر فر از خان اطمینان بنود فکر کار خود
 افتاد و سر فر از خان بر چند مصالح دستداد داشت و بجای ماه مبارک رمضان و رجب و شعبان و ایام البیض سرباه و اکثر
 اعمال نواطل معینه ایام رسالت میرداشت اما از عقل دشور که سردران را از ان گزیر سست نیست بی بهره افتاد و با مو
 سرجود چنانچه باید سست پرداخت و کینه و قاتل و شران سست و سست سید بنابر جبات مذکور و هر چند با متوسلان بد خصوص
 راسی را یان نام چند و حکمت سست و ماسیت احمد که عده مقریان و سر جمع مل و غدا امور نظامت بوده اند تفرغه مذاشت
 با مصالحان و رفقا سست ویرینه او مثل سست سست و حاجی لطف علی خان و مردان علی خان و دیگران که با حاجی احمد کینه
 سابق داشتند اقامت و تذلیل او منظور داشته بتو هینات زبانی دقیقه نامرغ تسکینه استند و همواره خصومت و نفرت
 حاجی احمد با علا الدوله و سر حرم با سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست
 سر دیوان سست را که از عهد شجاع الدوله سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست
 تغییر نموده با ما و خود حسن محمد خان بد بد حاجی احمد ازین محروم از کید اعدا سست خود منو هم گشته مهابت جنگ یکی را سزار
 سست نکاشت و سر فر از خان را در قوالب و لختو سست و کفایت دلالت بر بر طرف سست سست سست سست سست سست سست
 با عدم اعتماد و پذیر انود درین عرصه که زین الدین احمد خان ار عظیم آباد و سعید احمد خان از رنگیور خود ارسا خود و بجنوبه
 رسیدند منو چهر خان سر فر از خان را مشوره قید و حبس حاجی با سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست
 نکرده یا حاجی احمد ظاهر ساخت و بدانت خود این المهار را سوب تصفیة و اطمینان خاطر حاجی سست و این حالات دختر عطا و سست
 را که دختر زاده حاجی احمد و با سراج الدوله نوه مهابت جنگ که مرزا محمد نام داشت منسوب بود و است که فسخ نسبت سابقه نمود
 بالیر خود منسوب نماید و بنر محاسبه صوبه عظیم آباد سست و سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست
 حله متوسلانش بودند احضار نمود و چون تعلل در آمدن نمودند اراده استرداد عطا یا که شجاع الدوله با بنام رحمت کرده بود نمود و حاجی
 امور مذکور را مفصل مع ششتر از سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست
 شهادت مرقوم ساخت و علا الدوله با این سلوک ما متوقع اطمینان و وفادار حاجی احمد و برادرش و سست سست سست سست
 تصور باطل ز سست خیال بحال مهابت جنگ بعد استماع این مقامات و تحقیق این حالات مال احوال خود و صورت اغراض
 نهایت استبر دید و با متون الدوله محمد سستی خان بهادر که برینیه آشناسی او و کمال تقرب و اعتماد و حضور بهر سانیده بود و تسل
 جست و نهنجی از اغیار سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست سست
 و حضور نموده شفق یا دشا متعین فرمان جنگیدن با سر فر از خان و انشراح صوبجات اند و در خواست بخود و رتیار سست

ما علما آلد ولہ سر فرار خان یسریج الدولہ مکرور و حاصل نمودن مہاست خلت حکم کلیدن
ما سر فرار خان مع سد صوئہ نگالہ سام جو دتوسل موش الدولہ اسحاق حال مہا در

سلطان الدولہ کہ مورہ دارنگاہ بود و شاہ سہاں آما داخل موجود گذشت و برست ایردے پیوست
ارستان کاہدات سوتو کیانش قاصر و خط ارادہ صاس نہ تا ترے توان کاشت احدے ارٹارمان دودہ کہ دید و دہستہ
باوے مراستے لائی محال اوکر دہ اسد و سگام مردن دو ماہد موحسہ ہر یکے اررقاے طارم سل سوارو پارہ و عمدہ
و عمدہ راہ و عمدہ و جمیع غلہ و ملکہ پیگی جاوہ وار عمدہ استقا حاسستہ رطت نمود و درایم دولت او ہر کہ اندکے
ہم اسانو واپہ موافقہ ان احسان او ہرہ رسیدہ است سیرالما سہلے ہما چو کہ مولد موغشش کو دہر کے مواب و
سالہا ہمدعاس و دے مافت رعایت طرف حق مہرشدہ دشت کہ در عدل و انصاف و انالہ حور و انصاف فرورد
و ادے ماحرستہ بر فادیکسان کو دہ و عمدہ و دنگل ماساسیان سے کو درایم دولت آن واپہ تادار و علیہ صفت
بوجہ دانی و اسما مارو ہشتا کہ استقامی کو دہ مارو ملکداری کس سرکہ دارد کہ نگالہ و سلاطینا ماسا اندکیم نشانش بود و عمدہ و
دہرہ و دقلہ کس تان سر و عمدہ و اقلہ آمدن او کہ شدہ سرگاہ در شہر مہمانا دیہہ ہر یکے تانہ کہ دارد و دیہہ این ملک
دارکان و لیش دارغادہ اگر ہشت کس قمریت و لیش اویہ کہ چہار جودہ ہمدہ دارغادہ کہ کوکاسیان یزدو اگر گنی لیڈا و سوزدہ عام
و مجلس و دہرہ و دوارہ کہ سے کو دہ و میگفت ماحد ارٹارمان کی ماما و اسالقا ہر سے سوزدہ اقامتہ معروف او ہمدہ ہر
ہم اگر کہ متفکرتہ ذکر اوقہ و معرفت نمود و صواب و مطلوب و گرہ خود کہے ہر سادہ و اسلام مال او سیر موجود و پیام میراد
کہ سرکہ دارد دما بین دیار انالہ ہتا و ہارہم میتوالی دیدہ و سوا صاع و سوا صاع و شہار و صاوشش مہد او او ہمالا کس انکار و اقلہ
حاصل سے کو دہ کے مارٹارمان او محال ہو کہ سخن در دے او تو اندکے و ایں رسم پوسجے کہ درس ملا دسیہ
و ساراست کہ غلہ ہر اسلاطین ہر حارود یا حیرے ہر سرفاے کو دہرہ العسار و کلیرہ و اگر دہ ہر ہرستہ
طارمان اوراستے انارہ و ہار کہ اغلب اسقیم اید او ہر اسطیوہ و دیہہ ہاست و گاہ بعضے ارٹارمانے ارادل مہ
ہم دہ لامت طبع سہا ہر پیرے آسا نمودہ ارٹارمان جیس او دے مامید مقدہ و خود اگر کہے ارچہ دہ رقتہ عالی
طبع سے کو دہ و دہرہ و اقلہ طرف و ہم ہم سور و عتاب سے سدا ہریمت ایں راہ سہ و دہ کے راہو کران او ہمدہ
سوزدہ و دہرہ کے رعایت ایں طارمان خود سوزدہ کہ آسا ہم ارٹارمان دیگران مستے دے مامیدے کو دہ القصہ
سر لایات ہر ہر دار و مطلع گریدہ لعد ملاقات ہشتا و ہشتا راج سے ہو دہ اگر مہد است کہ قاصد رفاق و کوکریب
کمال دہو کے دہرہ و طارم خود گر دایدہ و ہجے مہدہ ہر اسے مصارف ہر دہرہ و احوالہ سیر ستا دو اعلام مکرر دہرہ
و یار ایں مقدہ و طیل کھایت سے کہدہ و او تہاے قلاوہ ہست کہ تو سے ہم کرامت فرماید و ملکہ طارمان رو ساس راہ مواد
احسان انصاف خود جو اے ہر ارٹارمان ہما میر سید سے ہما ہمیشہ و ہجے راہ و دے دہیاں و بعضے راہ اسوسے
دو دہرہ و دہام الحورہ او ایں میں ہم اسے منقطع سوزدہ ہما کے طارمان رو ساس از غلہ سار و ہشتہ و مصاحباں و ہجہ
سہار دہرہ ہستے کہ انافش ارٹارمان سہیدہ کو دہ و ہستہ ہجے ہو دہرہ ہستہ و وقتہ حق و رحت حوالہ او
مہر تو ہر دایدہ و ہما ہم ارٹارمان اسار گریدہ ہر سراسے منقطع لائی حال باکر و ہجے سہیدہ نقلہ خود می ہکاشت

معلوم اینکه از نظام تقصیر سر عم خود کجیل نیامده و مزاج حضرت بلفقه غرض گویان انحراف سے بھیج سنا بڑھ چوں ارادہ کر کے
 بنوہ و الحال ہم نیست فدو سے ہمراہ آصف جاہ بد کن میر و دلی نعمت کار سلطنت از دست سر بندہ دولتخواہ کہ منظور بہت
 بگیرند و عرضے بجنور فرستادہ خود و اصل پیش خیمہ گردیدہ ملحق باصف جاہ گشت یا دشاہ کہ مزاج مستقل و جراتی نہ است
 مشوش و متحیر گشتہ استشارہ یا عمدۃ الملک و موتمن الدولہ نمود عمدۃ الملک بختان گذشتہ را امداد کرد یا دشاہ خاموش ماندہ عمدۃ
 را رخصت نمود و در تنہائے از موتمن الدولہ پرسیدہ مسیر خود قسم داد کہ انچہ براسے یا دشاہ سلطنت صلاح و اندک بلا حیف و میل
 بعرض رساند موتمن الدولہ چون دست گرفتہ و متوسل عمدۃ الملک و صاحب عہد و پیمان با او بود کہ در مشورہ ہاسے یا دشاہ حلا
 مرے عمدۃ الملک بختی نگوید و در جواب متحیر گشتہ متوقف شد یا دشاہ باز قسمہا کے غلاظت شدہ ادا کردہ استفسار کرد موتمن الدولہ
 بعرض رسانید کہ اگر مخالفت قول عمدۃ الملک بعرض رسانم نقض عہد و شقاق مے شود و اگر موافقت قول ایشان نایم نمک بھر مے
 و نوعی از خیانت خواهد بود بہتر آنکہ درین باب غلام راعاف دارند و استشارہ نفرمایند محمد شاہ در میانہ امور و موتمن الدولہ با جاہ گردیدہ
 التماس کرد کہ چند عمدۃ الملک امیر ابن الامیر و مرد صاحب جرات صاحب تدبیر است اما پیش مردم و عمدۃ ہاسے سید بسکے
 او صلح و احوال مشہور و این کترین سیدگان و بعضے دیگر ان کہ قبوسل ایشان شرف عقبہ بوسے و ملازمت حضرت دریافته با وج
 غرت رسیدہ اند ہنوز در نظر راجہ ہاسے سیدستان و دیگر اعیان و ارکان ہمان مرتبہ دیروزہ و آندہ و آصفیہ و عتقاد الدولہ
 را جمیع اقویای سید بنظر اسید مے بیند و اطاعت آنها را امرائے حصول تارب و سعادت خود سیدانہ با عتقاد و امثال امری
 برہنزدن با اینہا بر عم قاصد و لتخواہ مقرون البصلاح نیست بہتر ہرچہ مرے ولی نعمت باشند احسن و او سے خواهد بود محمد شاہ
 باستماع این کلمات متعجب و از ارادہ خود منصرف گشتہ شروع باسترنا و شمالت اعتماد الدولہ و آصف جاہ نمود و روز دیگر
 عمدۃ الملک مزاج یا دشاہ را بطور معہود نیافتہ متحیر و متفکر گشت یا دشاہ در جواب گفت کہ آزر دن امر تو را نیہ کہ بفعل دائر
 و سائرند مناسبے نماید و استرنا کے ایشان البصلاح دولت اقرب شمارا ہم مقتضاسے دولتخواہ مے باید کہ از انچہ موجب
 نفاق و افتراق باشند احتراز نمایند عمدۃ الملک مزاج یا دشاہ دریافتہ پیش آصف جاہ شتافت و اعتماد الدولہ و آصفیہ
 را راضے ساختہ گفت ہرچہ مگر خود خاطر ما طرباشد ایما شود کہ نہ بہان راضے است آصف جاہ مدح و ثنا کے عمدۃ الملک
 آغاز کردہ گفت چون الحال در میان شما و اعتماد الدولہ ملائے حادث گشتہ بہتر آنکہ خیر روز بالہ آباد کہ صوبہ شہر است تشریف
 ببریدہ عمدۃ الملک از آصف جاہ و اعتماد الدولہ رخصت گرفتہ از یادشاہ ہم ہر خاص و استیذان نمود و عازم صوبہ الہ آباد گردید
 و بیرون شہر عسکر آراستہ چند مدت سبل انجام سفر و انفصال جواب و سوال کار مے خود توقف نمود و کلامے معتد بر آ
 در بار معین نمودہ و اندک مقصد گشت و موتمن الدولہ در دل یا دشاہ و اعتماد الدولہ و آصفیہ جاسے بسیار بہرسانیدہ نہایت
 اقتدار یافت و بالوک منصور خان بہادر صغیر جنگ بعد رحلت برمان الملک بصوبہ واکر اودہ سرفراز کے یافتہ در دار الملک
 خود کہ صوبہ مذکور بود و اقتدار بسیار بہرسانیدہ مبلنے دولتشن شہکام پذیرفت و زکریا خان بدستور صوبہ دار لاہور و ملتان
 و لغناست نادر شاہ مستطرب ماند و پس کہ ترش کہ اندک دلیر و بیباک بود و تہنیہ و تادیب نور محمد خان لٹی کہ یا دشاہ نمود وقت
 در اہر کے کردہ بختاب شاہ نواز خانے امتیاز یافتہ خشود و مہنگد را نید و بکام و آرام با استفادہ مہام متعلقہ خود در مالک پنجاب
 اشتغال مے نمود

ذکر رحلت شجاع الدولہ صوبہ دار بنگالہ و منازعت مہابت خبک نام ب صوبہ عظیم آباد

شاه جهان آباد نزل نمود محمد شاه و ملوک و امرا و لشکریان بوضع مهول سابق در مسکن خود قرار گرفتند روز شنبه که عید الخضر و نیم نوروز بود خلبه بنام نادرشاه در مسجد جامع و غیره مساجد خوانده شد چون هنگام عصر روز یازدهم شهر مذکور شد سندیان آوازه در افکندند که نادرشاه در گذشت بعضی میگفتند که وفات یافته بر سرخه را سخن اینکه بقدر و تمهید محمد شاه زنی قلماقیه اورا اهلک ساخت علی ای حال در یک ساعت موت او شهرت گرفت و دو سه صبح و سالم با هیچ کثیر در قلعه نشسته بود و ابواب آن شب و روز مفتوح و بقعنا سها مشغول و بر سرخه از سپاهش در حول قلعه و خانه های شهر ساکن و بعضی بر کنار رودخانه که متصل بشهر است فرود آمده بودند بمجلا بجز این شهرت کا ذبه در هر کوچه و کنار فوج فوج احمقان کم فرست با اسلحه و بیراق از در حاکم نموده و شورش افکندند بقتل و تاراج قزلباش میست گذاشتند و این هنگامه تمامی شهر را فرا گرفت قزلباشیه که فهم زبان سندیان ننیکردند و خبر از جاسی نداشتند متفرق یکیک و دو و در هر کوچه و بازار در گردیدند سندیان غافل با ایشان ندیده می گشتند و با آنکه شب در رسید شورش انگیزان بدآمال اصلاً آرام نگرفتند و آن هنگامه در افزایش بود چون که حقیقت حال بعرض نادرشاه رسید سپاه را امر فرمود که هر کس در جای و مقام خود آرام گرفته بانتقام نیردازند و اگر سندیان بر سر ایشان هجوم آورند مدافعه نمایند و در آن شب هیچکس از امر آنکه سندیان واقف این کار بودند اصلاً متعین تسکین نمانده این فتنه و غوغا نگشت بلکه چند نفری که حسب الله عا از نادرشاه گرفته سرک اطمینان و محافظت خود بخانه برده بودند در منارل ایشان مقتول شدند و با آنکه در خشک کر نال قریب بیست کس از قزلباش اندک بزخم تیر مجروح و زیاده بر سه کس کشته نشد بود و درین هنگامه قریب به هفتصد کس از آن طبقه بقتل رسید با بجز چون روز شنبه همان آشوب در اشتداد و نادرشاه از قلعه سوار شد و بقتل عام فرمان داد و فوج از سوار و پیاده آن کار را موز گشته با ایشان گفت که تا جائیکه احدی از قزلباش کشته نشد باشد احدی را زنده نگذارند و لشکر قزلباش نیاید و قتل غارت کرد و پنهانل و ساکن آن شهر در آمدند و قتل با فرائد کرده اموال بنیاد و عیال با سیر بر دند و بسیار از آن شهر خراب و سوخته شد چون نصف روز بگذشت و بعد از ششگان از حساب در گذشت نادرشاه نداسی امان بقیه السیف داد و لشکریان دست کوتاه کردند و پس از چند روز شوارع مساکن که پر از احباب و مقتولین بود هوا عفونت یافته عبور نیز دشوار گشت حکم تنظیف آن شد که قوال شهر در بر گزنانها را جمع آورده با خرغ غاشاک که از عمارات فرو ریخته بردیده آنکه بتیمیز مسلم و کافر شود همه را بسوخت بران الملک بعد چندی بمرض سرطان که در پاس او بهر سیده بود بر حمت حق رفت و شیر خشک که بانبر سوار قزلباش براسی آوردن و در ور و پیو سوخو و بیش صفدر خشک بصوبه اوده رفته بود و مبلغ مذکور آورده و سببند و داخل خزاندها در شایسته گردیده و نادرشاه ذخایر پادشاهی را تصرف در آورده از مردم نیز زربا حاصل نمود و دختری از احفاد شاه جهان پادشاه بجباله کالج لیه کو چک خود و نضر امتد میرزا که همراه داشت در آورده چون بسبب دواعی شتاب در معاودت داشت تمامی ملک سند و صوبه کابل را با بعضی محال پنجاب که بتخواه صوبه کابل است از مملکت سندیستان و تصرف محمد شاه وضع نموده بلخی بمالک ایران ساخت و محمد شاه ضیافت نادرشاه در کمال تکلف قرارداد و بتقدیم سایندن خدمات حضور امر اعظام معین شدند عده الملک سجور ایندن قوه مامور گردیده و وقتیکه میخواست پیاله قوه بدیده اند نشید که اگر اول به محمد شاه که آقا و پادشاه من است ندیم املات حق نمک و نوسخ از خوف و بیم خواهد بود و اگر بدیم از لطیف و سلطو نادرشاه که پادشاه سفاکیست امین نیستیم و پیاله پر از قوه نموده اول بدست آفاسی خود داده گفت که فدوسه را بیاقت وادون پیاله بدست شاهنشاه نیست ولی نعمت از دست خود ایشا بنشاه و سندی بهر و پادشاه و حضور را حسن ادا این حدیث

آنکه بنال پادشاه کارهای از پیش برده آید نموده شاه همین جواب مصمصام الدوله گفته فرستاد مصمصام الدوله محل تبادل و محل انکار
آه بی و منور و پادشاه گفته فرستاد که بران الملک در مرتبه حیثیت که پادشاه او نیکه باشد چنین فدی و سکه خانقشاه را که بشنود
و نامشاه عنوان بعد از مرگ و در دولت قانون دولت ذی است و صاحت است و دیگران هر چه خواسته باشند بکنند
من خود ملک بران الملک میر و م این گاهت و بر ذی سیه که موجود بود و سوار شده با همراهمان خود مع تو پناه منو سکه و سکه
از لشکر آمد و مستوجب شکر گردید و این بر صدها روز و زمانه بود که نزدیک بران الملک رسید و در راه سکه هم فاصله نیم کرده
الیه آمدند و نادر شاه لشکر به دست نمود و بعد از مراد و غریب خیام و گزاشته و با فوج سرسپاران راند و قشون سوار
خود را سه حصه نمود و سکه را هم او خود گزاشته و دو حصه را سبک دو امیر کبیر و کور و سوار و دو هزاران قزلباش سر امیر الام
تا به سز و ج تبادل و درین راه افمن نمودند و در دو ساعت به شکر مصمصام الدوله و بران الملک هم برآمد و همراهمان همراهمان
اکثر گمان که نام آور بود و اندک فترتی بر او پیش بکار آمد و سفر آخرت گزیدند و بران الملک بود و سکه کلان مصمصام الدوله و علی مارخان
دشمن و خان و یادگار خان و سز و اقل یک کمل پیش مع و در دنیا سکه خود میر کلو حلف مر مشرف و در حیدر کلو حیدر
پیشگاه میر بخشه و هم و امیر الامرا و مجروح و پیشش در این مع و در سکه از رفقا که بقیه السیف بوده اند از میدان برگشته
سیر شام پیشکر سید و از فوجی که نظم و عقیده او سلاطین سید و از قبل از رسیدن امیر الامرا پیشکر خیمه و سبب خزان و لشکر
نارنگ کرده و اثر سکه از او و سکه مصمصام الدوله بیجا مانده تا آنکه بعد رسیدنش سرایه میر و سکه که لاش نیم جالبس از او در آخر
از حاکم سز و ج است آورده بر پانمود و امیر الامرا را در آنجا که هستند امتداد و له و وصف جاده و خواهر سز و ج را محلی پادشاه
برای پیشش دیار است آمده و تا سکه و تا بقای عمر و دو تنش سکه نموده مصمصام الدوله که اندک بهوش آمده بود چشمی و اگر
بنهایت شمع جواب داد که کار خود را تمام کردیم و ما را شایسته میگویم که پادشاه را ملاقات مادر شاه و مادر شاه را
لشاه جهان آباد شوایید بر و بنحویکه آیند و تو آیند از همین جا این بنا را که آیند آصفیاء و اعتماد الدوله بعد گفت و شنید بر خاسته
سز و ج سکه خود رفتند مصمصام الدوله روز سه شنبه نوزدهم ماه مذکور در ابقاء انتقال نمود و بران الملک که در میان ایستاده و
همراهمانش بعضی کشته گشته آفتیه السیف با خطر ابهم مجتمع و متحیر بودند لشکر قزلباش از چار سز و ج آورده سکه از آنها که جوان
نخواست از اترک نیشا پور هم وطن بران الملک بود و جرات نمود و سبب بکا که روبرو سکه فیلش آمد بران الملک که تیر انداز
جوان مذکور بانگ برو سکه زده گفت محمد امین دیوانه شده با که میحک و بکه نام فوج اعتماد و کو و نیزه بر زمین زده اسب در را
به نیزه بست و از خانه زمین حبسه ریسان هودج میل گرفته بر عمار سوار سکه بران الملک برآمد بران الملک که از ضابطه ایست
واقف بود و موافق آداب اجتماع نمود و امیر خیمه تقدیر گردیده همراهمان لشکر قزلباش بحضور نادر شاه رسیدند و نادر شاه عقوبت
او فرموده مورد الطاف و عنایات ساخت و چون شام شده بود شاه از میدان برگشته بلشکر گاه خود رفت بران الملک که سز و ج
مصمصام الدوله شنیده متوقع مرتبه امیر الامرا می گزیدند از روی آن داشت گردید و متحیران مصصاحت انیر مناسب وقت بانادر
گفته که فوج مبلغ دو کور و رو سینه خوشه و در اسفند میما و حادوت نمود و بنا برین گذشت که آصفیاء آمده مبلغ دو کور و رو سینه دار عیال
و پدر نادر شاه معاودت نماید رقعته متضمن این باشد که پادشاه و آصفیاء نگاشته ابلاغ داشت چون این رقعته رسید پادشاه و
آصفیاء که سرگرم بیان عجز و اعتذار نگذاشته اند که به کفند شاه و ان گشته میر شاه بنر و سز و ج آصفیاء را بر خصم مختار فرمود
آصفیاء بعد حصول ملازمت بواسطت بران الملک و عیله ایصال نزد محمود نموده خوشنود و برگشته و سز و ج بمحمد شاه رسید

تقلع الطریق سوار و عظامات راہ گرفتہ نامہ شہر و آویز باغ کو دوا در شاہ چوں گنبد لاجپور رسیدہ کہ راہاں عالم لاجپوریت
 و در گرد و دیدار اسوہ ہوئے کہ دست و استقامت کہ دودر آب کوسے کہ تخیل شہر سنگیدہ اطراف خود معصوم و مساحتہ
 نصف انارکہ دیکھت کہ صلیح و حکم المہاں ہر دورہ را عراب است القعدہ تا در شاہ ماموتے از کرباسپ در آب راندہ و نگہ داشت
 و چندہ لذتہ کس ہر سپاہ لاجپور تاختہ سماں و ہمداد ان اتان کہ دوسوار سے ہر تر پہلہ نگہ کردہ و ماتی ہم برآمدہ و متلاشتہ
 و تخیل سندہ آخر حاکم ماموہاں قلعہ درآمد نادر شاہ ماسپاہ متصل ہر شہر بر ول کرد کہ راہاں علیحدہ سار و اعتبار در سادہ آہستہ
 انان نمود و محصور نادر شاہ آمد و عزت و عظمت یاف ماساہ جمعہ را در قلعہ لاجپور گد است نصرتاں ہماں کا بدر حرکت آئے

ہر صحت نمودن محمد شاہ ار شاہجہاں آمادہ رسیدن کبریاں ماحرک حلال کہ در ان ایام نادر شاہ و ماموہاں

محمد شاہ با جمیع امرا و لشکر حد گاہ کو در از شہر آمدہ ہائی نامہ سے آمد و قریب پڑا ہ چار سرل رستے ہوئے و در موضع کرباں ہماں
 سرے سا ہماں آنا دیر لہر آوردہ علی حوالاں ماموہاں حاکم کو دوقچا گد کہ در کچیدہ تو ہماں ماموہاں پیر کچیر ہندو ماموہاں پیر
 نمود و نادر شاہ دوسہ ہوت سر را لاجپور تا رسیدن لشکر سند و ستان پیغام رو داسا حق محمد جان ایپٹے خود بخیرت کچود
 ایپٹے نہ کہ راہ راہ دہستہ رخصت ہی نمود و د راتوقت معلوم سے سند عرصہ از کرباں ہماں ہست او حقیقت مصعصام الد و راہ راہ
 سے سکے سوانی عمر راہ ماسے را چوتیہ را کہ مایب اعتماد و مساجعت و رفاقت آہا داشت ہر چہ دیں حکم ماموہاں
 خود طلکیدہ ہندو ہیس آوردہ ہر وعدہ ماسے امر و نذر و الملیت و فعل گدایدہ احد سے ارما سے خود بخسیدہ و نادر شاہ
 و امرا را چہ امید وصول سرائہ الملک لشکر در سارہ انتظار نمود و نادر شاہ مع جرح خود ہر چہ ہماں تہ قریب رسیدہ نمود و نادر
 لشکر نادر شاہ سند و ستان احد سے راہ را حوالاں و عوام حیر و وصول موکب او کہ کچیر رسیدہ معلوم خود ناکہ در دوسے ماموہاں
 و عہدہ کہ چار کردہ ہے لکڑی آتہ در دن گاہ و دیکہ کار ہر دورہ دیوں ہی رسیدہ سس مساحتہ از در و برآمدہ چہ کس
 را صفا محو و دست المومس ساساہ ہر اداں موم فر لاس و عوف مرہ دست آہا لشکر رسیدہ و طلکیدہ آمد کہ نادر شاہ
 اسہار یاف و تملکہ عقیم ہماں تہ و ہم در لشکر پہنچا کہ آتش افسار سرائہ الملک ہر گشت

رسیدن سرائہ الملک در لشکر محمد شاہ و متعال ناترہ حرث جبک ہندوں ارادہ و آہنگ

دعوتین اٹا حریز سرائہ الملک ہا ہا و امیر لاجپور رسیدہ ہر دورہ ہم دی القعدہ و لاجپور سے حامد ہند
 ماس مال سرائہ الملک نہ نیم کہ در سرائہ کبریاں الملک را ہماں گدہ ہر ہماں ماساہ آور دلدہ رست احدہ الطاب
 و در حرث کربوہ ماموہاں سند کہ تخیل اسکا ایسا لاجپور و آید سرائہ الملک ماساہ ماموہاں رسیدہ و انتظار صمد و سنگا خود کچیر
 ناکاں حریز سادہ ہر گشتہ را با و اوج ادشاہ نگاہ افتادہ قتل عارتش سے مایہ سرائہ الملک باطلع ایں حریز صطرتہ
 نصعصم الد و ہر ماموہاں سند کہ چیس ہر دیادہ مس سسک حامت صوح و کسب خود موم دار حایکہ سادہ خود حرکت نمود
 شہیر راہ مصعصام الد و لاجپور ہماں الملک ہا ہا و نادر شاہ آہستہ و کعدہ فرستادہ صعب ماہ و حواس ہر و صنداشتہ کہ
 لٹخی از در و راستہ آمدہ و لشکر سرائہ الملک را نادر شاہ گدہ یا سودہ صلاح و تہذیب و آہستہ رست سرائہ الملک را حکم شود
 کہ حکمت را کار ہر گشتہ ہماں خود ماسد و ہر ہماں تہ و ہم در لشکر پہنچا کہ آہستہ ہر و کد استہ ہر و تہن مایہ تاح

در درویش جهان آبادیاند که قرب ولایت مشرب بودند ششیدہ یا سریشہ را مقابل خود ندیدہ باندیشہ تنہالی پادشاہ سرک
 شایہان آباد شتافت اعتمادالدولہ کہ از ہمہ نزدیک تر بود و در سر رسیدہ آخر روز چہار شنبہ نہم ذی الحجہ بامر شہ اندک
 عقب تر نشست برلمان ملک از اکبر آباد در روز شنبہ ہشتم ذی الحجہ بایلغار کوچیدہ روز چہار شنبہ احدیہ مسافت شصت
 متصل شہر دارالخلافہ رسیدہ فقیہ نمود روز دوم از ناخن مریشہ کہ عید انجمنی بود در جوار دارالحکلافہ نازل گردید و مصالحت دولہ نیز
 رسید روز ہفتم بنگش ہم باین حکمران محنتی گردید چون بنیم ضرب دست برلمان الملک دیدہ و آب شیرین چشیدہ بود اتفاقاً دبا
 و غرقا متناہست ندیدہ و گرانبار ہم شدہ بود چار و چار بطریقہ ریوکار و پاٹوڈ ہی رفتہ ہر دو قصبہ را چنانچہ خواست غارت نمود
 راہ بگجرات دہالوہ کہ ملک سحر کردہ او بود رفتہ راہ بیچ جانپانید چون لغیر برلمان الملک دیگرے را ہوسر
 انوار رسد نیز بریکے لغزے ستمک گشتہ از جای خود نہ نصیب پادشاہ و وزیر و امیر الامر ابدان چوتہ راہ
 بناد را اصلاح امور شمرند و پادشاہ آصفیہ نظام الملک را بانے سبا نے مفاسد مریشہ داخلہ اما سے دیگر
 برآمدن و شوار شمرند و لچولی او ضرور دانستہ در سنہ خمیس و ماٹہ لعدالت بار سال شقہ ہا سے اشتقاق و
 آصفیہ سے منصب و کالت مطلق و اضافہ منصب ہشت ہزار سے و دیگر دبر سے و دلدار ہا نمودہ طلب حق
 خود نظام الدولہ لہ اصرحک را نائب صوبہ ہا سے و کمن نمودہ روانہ حضور شد چون خبر آمد نظام الملک از
 امیر الامر قبل او رود او معاملہ مصالحہ را بامر شہ طے نمود تا پاسے او درین کار در میان نہ آید مشروط آنکہ مریشہ
 و فرمان پذیر امر اکبر او بود و بیعت او امر آصف جاہ نماید مریشہ ناخیرے و سیہ تمیزے امر ایدہ کار خود را از
 بایہ شجہ و حکم ساخت بعد چندے آصفیہ شہان آباد رسیدہ روز و شنبہ شانزدہم ربیع الاول ششلا
 برآمدہ ملازمت پادشاہ نمود و روز پنجشنبہ ہفتم ربیع الثانی خلعت صوبہ دارے اکبر آباد و مالوہ بتغیر
 نیازمی الدین خان لپسہ آصفیہ مرحمت شد و در حوچہ ہجیم ربیع الثانی خبر مردن عبدالصمد خان رسیدہ خلعت
 عنایت شد و خلایع مامی و بجالے صوبہ لاہور و ملتان بزرگیا خان خلعت عبدالصمد خان و دیگر ورثہ او بلاہور
 حسب الامر پادشاہ ارادہ تبنیہ ماسجے را و نمودہ باکبر آباد آمد و محے الدین قلی خان را کہ از بنا کرسعد اللہ خان
 آصف جاہ بود نائب صوبہ اکبر آباد نمودہ عازم مالوہ شد و از معبر اکبر آباد عبور دریا سے چمن نمودہ و از اٹا وہ و کم
 زیر کاسپے دوبارہ عبور چمن نمودہ در ملک بوندلیہ درآمدہ راجہ آنجا را با جمعیتے ہمراہ خود کرد و بعد طے منازل
 توابع صوبہ مالوہ است رسید باحی را و ہم با فوج سنگین از کمن استقبال نمودہ در ماہ رمضان سال مسطور
 گشت و کشت مبادل و قتال اشتغال گرفت درین مہمن خبر قرب وصول نادر شاہ بآصفیہ رسید و آصف
 بر مجادلہ ترجیح دادہ و نادر شاہ جہان آباد گشت

مقتول شدن سیف الدین علیخان مرحوم بعد اوت اعتماد الدولہ و شقاوت عظیم او

امر اتفاق پیشہ حضور کہ بہرہ از حمیت و ایمان نہ استند جنین فتنہ ہا سے بزرگ مذکور را سہل و خود شمرند ہمیشہ
 اشغال خود مشغول و ہمین اعمال مسرور و مشغوف بودند و بشوے کینہ دیرینہ از قتل مسلمین سادات پر وائی
 و در مہمن امام سیف الدین علم خان کہ از ہمرا سے قتل الملک کنارہ کشیدہ بوطن خود آمدہ در خانہ انزو ا

صفا و دادن برهان الملک با حیا و غنیمت و غیره و آنجا که آب خوش
و قییم و برهمنکار است صفا و دادن امیرالدوله امیرالامرا و مقتضای آنجا که طبع غیره و قییم

برهان الملک سعادت خان ببادر جنگ با آنکه قطعه صوبه دار اوده و دار و نه خواص پادشاه بود و نسبت با امرالکشی مذکور
در فوج و مقدور و نازترین در ارج داشت اما نهایت شجاع و غیور و مردانه صاحب شعور و حیا نام و تنگ و الوان غنیمت با نرنگ
از مشایخ و مداینان مذمومه امر او خیر که مرسته با نهایت و تنگ گردیده با وجود آنکه حدود صوبه پیش طرف شمالی گنگا و سر و کار
با جنوبیان گذاشت بجز غیرت غنیمت رزم مرسته را با خود خرم نموده مستعدیکارش گردید فوج خود را که همیشه راسته میشت
از سر نو بیا راست و اسباب حرب و آذوقه آنچه حاجت بود و مناسب داشت مهیا نمود و مع دانا و خود ابوالمصنوعان ببادر
صعد و جنگ از دال الملک خویش نهفت نموده عبور گنگا فرمود و مجاز بود که از آب جنبنا هم گذشته که کمر راجه بدو که توسل
بر برهان الملک داشت نماید سبب آنکه مرسته قلعه راجه مذکور را محاصره داشت و او عرائض بر برهان الملک نگاشته است و نموده
برهان الملک در جواب نوشت که زنهار ربون نشو و داس و دوسه ندی که انیک رسیدم چون مرسته بود و بدین احوال
هم دیگر بر معابر و گذرگاهها از دحام داشت عبورش باسانی و عجلت میسر نشد و راجه مذکور صدمه عظمی از دست مرسته شد
و راه مله که سردار عمده با سرجه را و بود از آب جمن یا باب حبه عبور نمود و در غفلت عقب برهان الملک در آمده و چکه انا و انا
موسه باغ اکبر آباد سهرجا ابا دس یافت سوخته و غارت کرده بخاک برابر ساخت و دست تقاول بقصبه سعد آباد و جالیه را
نموده خرابی بیش نمود و برهان الملک روز دوشنبه بیست و دوم دی هجری ۱۰۸۵ در دفته چون ملائی ناگهان بر سر او مله راخته
اکثره را قتل سه سردار عمده نامدار را اسیر نموده تا اغنادیور که چهار کرده مسافت بود از تعاقب آنها غان باز نگرفت و در راه
از کشته بالشته با برافراشت و را و مله را زخم منکر برداشته با و از اریان بدر رفتن غنیمت شمرده بخود راه گریز پیش گرفت فراریان
چون دست و پا گم کرده تمیز هیچ چیز نداشتند راه معبر چنانکه یا باب ازان گذشته بودند بسبب بیوشی و فراموشی گم کرده اگر گذر دیگر خود را
بدریازند آنجا چون پایاب بنود بسیار بگرداب فنا افتاده هلاک و نابود گردیدند و مله را را و مع قلیل از همراهمان نیم مالی بدر برده
به پاگاه با سرجه را و که سپه سالار صاحب خروج و دکن بود و قصبه کوئله آباد و سادات متصل گوا ایاریخت ابدار داشت بجا
تیار رسید برهان الملک در تعاقب او ده کرده و بیشتر دور و زشتمیل بطرف دیو پور بارگه که میرده که و سست ستر افتاده
اکبر آباد این طرف دریائے چینل واقع است با ستم آنکه با سرجه را و در اینجا معسکر دارد و میخواست ماین اراده که هر باقی است
ستود و بمقابل و مقاتله او پردازد و آب از جو رفته آبر و سست و ستانیان باز آمد چون اثری از ان ملائین پیدا نمود و احد
از ان جماعه ننمود مراجعت بلشکر خود کرده و روز برآ سو دور و زسوم و معسکر خود مناد سست نمود که سواران لشکر بیک جادریز
آذوقه از ماکول و مشروب با خود گرفته مسلح و مکمل همراه شود و خود نیز شکمها را و بیاسه پر اس و زاناسه بجه باقی - بمان و
مناسب با فراط همراه برداشت و جازو که هر که از مله را مان و خیمه گاه خواهد ماند دم سپیش بریده و تشنه گردانید و با سرجه را و
گران برافیا و شتران و ضرر با سست که سبک بار بوده اند همراه گرفت و آذوقه ماکول و مشروب بر سره ان و شتران را
همه کاب خود داشت و صم نموده که اگر غنیمت آنطرف چینل هم باشد خود را مع فوج بدریازده بر سر آنها رساند دست بر مردان
و مبارزت و لیرانه نماید سا و آنها سست و کور سر انجام نمود و مستعد حرکت گردید

[illegible]

شافقه و مورد الطاف بے گناہ گردیدہ مقضی المرام صوبہ خود حضرت یافت و درین چند روز سیاهه منصب خنجر اسلم عطا کیا
 بالکی جالدار علم و تقارہ از حضور پا و مقام ^{سکسار} حسب الطلب شجاع الدوله مہابت جنگ رسیدہ قدر شوقش افزو و چون مہابت جنگ در دست
 با فرنگ و اولوالعزم رفت آہنگ بود و شروع بانظام عظیم آباد و آراستن فوج و تالیف قلوب سپاہ و رعیت و تادیب و گشتاں خندان
 و مسندان مترو و جمع نمودن بہادران صاحب شمشیر و مدبران روشن ضمیر شغال و وزیدہ در اندک زمانی سامان ریاست و سرور
 و اسباب ثروت و برترے میا ساختہ و یونان و یونان و دزدان و دزدان و اسوداد و میکوشید از اتباع و برہر یکہ وضع جنگبار مشاہدہ و نمود
 و تہنہ او و ترتیب دیگران قدر حاجت توجہ سے نمود و عبدالکریم خان نامے افغان روہیلہ کہ قریب ہزار و پانصد کس از قوم خود
 رفیق داشت و در شجاعت و تہور کسی را برابر خود نمی انگاشت و فی الحقیقت چنان بود کہ می پنداشت مہابت جنگ اول از دست
 او کار با سے عمدہ گرفتہ میخو است کہ بقانون تو کمرے مطیع و متقا بود و از جادہ اطاعت پای خود سیردن نہ ہند اما افغان مذکور
 کہ مہابت مغرور و از احد سے در دل او اندیشہ خطور نمیکرد و اضلاع سرکنی و تجربہ پیش گرفتہ تہنہ نمی شد و خود سے آغاز نہادہ و دم
 استقلال منیر و مہابت جنگ ویدکہ با و مہاسات نمودن نخوت او و دیگران افزو دست بلکہ در قانون خود سیاستش ضرور
 ساجد در اینجا از ادب ریاست دور سے نماید صلاح آنکہ او را سبہ اباد رسا نیتا دیگران را عبرت شود روز سے بالعرضی از
 جہاں بیان خود مثل والد را تم و خنجر کس دیگر کہ اعتماد سے بر آہنا بود و ستشارہ نمودہ فرمود کہ فردا سہر گاہ آن افغان بیاید اور تہنہ
 کس تہنہ لیش مواجب ساخته سراز تنش باید برداشت چون آبادہ کس بر آہنا مجاور و بر دے آمد و صد و صد کس از ہزار ہا
 بیرون دروازہ سے ماندند و خود ہم نہایت تہور داشت بر کس چوس مقابلہ او نمیخواست نمود و بیابین دوسہ کس را کلائی جنگ
 او بودہ اند با نیکار ما مور نمود و صبح حسب الحکم بعل آمدہ و دود نخوت جمیع گردن کشان فرو نشست و رعب مہابت جنگ در
 دل توکران چنانچہ باید جا گرفت و زمینداران صوبہ مذکور کہ اکثر متہور و مغرور بودہ اند از بعضی ہا کہ گستاخ و خیرہ سر سے
 بعل آمد سراسے لائی تقصیر در کنار نشان نہاد و بر خے را از بیخ و بن بر انداخت و چنکس کہ آثار اخلاص و عقیدت از
 سپاہے آہنا ہوید ابو دھور و مراحم فرمودہ مہنون احسان و رفیق جانفشان ساخت و شجاع الدولہ را راضی و خوشنود
 بانظام صوبہ و استحکام مہابنی دولت خود میسر و اخت احوال باز احوال دار الخلافہ بنا بر انتظام اخبار سے نگار و بعد از انشاء
 اشد لغالے احوال مہابت جنگ و صوبہ عظیم آباد و جنگالہ رقم زدہ کلک و قالیچ نگار خواہد شد * * *

ذکر متعین شدن امیرالاصحاب و وزیر الممالک
 با جے را و مرہٹہ و پایان احوال این محمہ

قبل ازین استوار سے شدہ کہ محمد شاہ یادگار خان کشمیر سے را برامی جواب و سوال با مرہٹہ بوساطت و جیاسنجے کرے را
 جے سنگہ سو اسے فرستادہ و صوبہ دار گجرات و مالوہ ہم آہنا دادہ بود چون در انجا عمالہ مواجد و لپیڈیر حضور تائیر سے
 نکرد و خنجدین صوبہ گجرات و مالوہ شکین التہاب آتش حرص آہنا نہ نمود بلکہ متہور و خود بیشتر از بیشتر دیدہ و مغرور تر گردیدہ و
 از تہر و گستاخے باز نکشیدند و مصدر شوخیھا میتند روز یکشنبہ ہستم ذی القعدۃ الحرام ۱۱۸۴ ہجری سے بعد مروریارہ گہری
 رور امیرالاصحاب الدولہ بر آہنہ ہنیم رخصت یافت و یک بالانید مرحمت گردید ہا نفرت امیرالاصحاب نے آکھ بنانہ خود
 بتعلیت کہ بغا سہ نہ کردہ از شاہ جہاں آباد است رفتہ فرود آمد و روز شنبہ ہستم ماہ و سال مذکور قبل از نعت التہار عہدہ

مراسلات فرستادگانش مبرسیدہ باشند چون متیقن گردید کہ جعفر خان سہان پنج شش روزہ دنیاست سبباً الدولہ مع محمد علی پاشا
 وغیرہ رفقا سے خود تقدیریکہ لائق و مناسب دانست از کنگہ در بعض جاہا از راہ خشکی و در بعض مواضع بسوار سے کشتیا سے
 سیالیا بطرف مرشد آباد صنعت نمود و سپر خود محمد تقی خان را کہ از لطیف زنی دیگر غیر دختر جعفر خان بود در کنگہ مناسب گذاشت
 در راہ خبر انتقال جعفر خان شنید چون چند منزل پستیر آمد اسناد صوبہ دار سے وغیرہ نیز رسید در جاںیکہ فرمان سند از حضور
 یا دشا رسیدہ بود آن مکان را مبارک منزل نام نهاد و روز و شب ایثار نمودہ بجلد سے ہر چہ تا مقررہ از الحکومتہ جعفر خان سے
 رسیدہ در چہل ستون کہ دیوان عام ساختہ جعفر خان بود مع رفقا سے خود نزول اجلال نمود و بچہ رسیدن مردم خود را
 فرستادہ احضار عملہ یا دشا سے مثل وقائع و سوانح نگار وغیرہ فرمود لعد حاضر شدن آنها بر سند امارت جلوس فرمودہ حکم
 بخواندن فرامین استاد و نواعتن شادایانہ دولت خداداد نمودہ و نذر مبارکباد گرفتن آغاز نهاد پیش ملا الدولہ سرافراز خان
 کہ جوان نادان و زرع خود ولی عہد و جانشین جد مادہ کو و جعفر خان بود و خاطر جمع داشت کہ دیگر سے را بحال تصرف درین امر
 نتواند بود و وقتی خبر دار و از خواب غفلت بیدار شد کہ صدک تقارہ دولت یدر بگوشتش رسید و چون از دار الحکومتہ بمقامت
 یکد وسیل راہ سے بود لعد وصول خبر سچ گشتہ از عملہ و رؤسا سے فوج خود ہستنا رہ نمود کہ چہ سے باید کرد ہماہیان اکثر
 یکدل و یک زبان گشتہ معروض داشتند کہ الحال کہ سند یا دشا سے ہم ہم پد رشتار رسیدہ و ہر خزان و دفائن جعفر خان سے
 در سند حکومت و کامرائے قاض و تنگن گردیدہ چارہ غیر از اطاعت نیست ملا الدولہ تن برضا دادہ جریدہ سوار گردید
 و شرف پاسے پوس پد در ریافت و نذر مبارکباد و جاب و ناچار گذرانیدہ با ط منازعت در نور دید شجاع الدولہ نہاجی سرانجام
 سهام مالی و ملکی بر سر آریں خود و لعد از ان سرشارہ مخلصان دو تنخواہ منحل محمد علی و رومی خان و برادرش حاجی احمد سے
 رایان عالم چہ کہ دیوان قدیم او بود و فی الحقیقہ در فرقہ کہنہ دلیافت اعتماد و اقتدار داشت و بعض دو تنخواہاں دیگر سبب گشتہ
 فتح چند کہ دولت و سا ہو کار سے اواز اختیار کرد و ہا گذشتہ در زمان خود نظیر مداشت نباسے کارا سے خود گذاشتہ در باب
 عدالت و معاملہ خلق اکثر با ہمدگر گرفتہ احد سے از مقربان اعتماد و نکرہ بمقدور خو و نفیش و تنکشاف احوال طرفین سے نمود
 و بنفس نفیس خود استماع سوال و جواب ہر یکے نمودہ بکنہ سخن میر رسید و حق بطرف ہر کہ سے بود طرفش را با ساداری نمود و چنان
 حق میکرد ہر چند طرف مخالف اقرب منسوبان و اولیا واجب اصدقا بودہ باشند و ہر زور عہد جعفر خان جمیع زمینداران مالکرا
 صوبہ بگا کہ مقید و بانواع عہدائد مبتلا بودہ اند و ذکر تعذیب و تعدیکہ در زمان او زمینداران و دیگر خلایق اشتہار دار و حق
 کاغذ و مداد است کہ نیکر آن صرف کردہ آمد مطابق رسوم و عادات اوست مضمون این بیت مشہور سے علیت نباید
 بر رسم مدائین نہاد ہد کہ گوئید لعنت ران کیں نہادہ شجاع الدولہ لعد کن برو سادہ امارت زمینداران وغیرہ مقیدان را
 داشتہ آنها کہ بلے جرے و جتہ درین بلا بودہ اند سرداد و زمینداران و مالکرا راں را کہ مقید بودہ اند احتضار فرمودہ خود
 از ہر یکے از آنها پرسید کہ اگر شما را بطور خود گذاشتہ ازین غمیں رہا سے دہیم در مالکرا سے و فرمان بردار سے حال شما
 چگونہ خواہد بود آہنا کہ از مدے مبتلا سے انواع عذاب و بلا یا بودہ اند زبان مدعا سے بقا سے عمر و دولت و سپاس شقا
 شجاع الدولہ رکشود و دہمہ ہا یک زبان گشتہ عرض نمودند کہ مالکرا سے و فرمان بردار سے ہزار چند ازین وقت زیادہ تر
 بعل آور و دہایع فرمان و رضا جوئے نیکگان این آستان خواہیم بود و این ملتیں اموک لعمود و موافق عظیمہ نمودہ
 قسمہا سے غلاظہ و شداد در میان آوردند و نباسے نشان زربو ساطت جلالت سیٹھ گذاشتہ شجاع الدولہ ہر یکے را

مرد قیاسی بود و اکثر صفات حمیدہ داشت سررشتہ ارادت لہجہ جمیکہ نام درویشی درست نموده نہایت ارادت بہم رسانید
در سیر پرستی شیوہ خود ساختہ مصروف رضا جوئی اول بود

مجل ذکر فخر الدولہ برادر روشن الدولہ و غزل و ارضو بہ عظیم آباد و ضمام یافتن صوبہ کور و صوبہ دار بنگالہ

بعد از نصرت بارخان فقیر معلوم نیست کہ کدام کدام کس صوبہ دار سے عظیم آباد و پٹنہ ماور شدند انیقدر میدانم کہ اغلب دولہ
بھمراہ یاساگم و پیش فخر الدولہ برادر حقیقی روشن الدولہ صوبہ دار عظیم آباد گردید پنج شش سال صوبہ دار آنجا اشتغال داشت
تا چون سبے سواد محض و سبکسر بود اکثر اعمال اولیفاہت و سنگلی اشتغال داشت و نہایت مغرور و زور و بیخ بود باشیخ عبدالہ کہ
ارہ تھا مدار المہام صوبہ عظیم آباد و مرجع معاملات آنجا سے بود و صوبہ داران سابق گاہے نائب خود و گاہے مستند صوبہ اش
سداشتند و زمینداران آنجا اکثر سے بلکہ ہمہ با او موافق و متفق بودہ اند و جامعہ داران سپاہ آن مزدوم نیز با او در مقام اقامت
و اتحاد بودہ نہایت ادب و احترام او سے نمودند بر امور سہل درآوینجہ کاوشہا آغاز نہاد و در بے اندازہ اضرار و افتاد او
نبا برجا سے از شہر عظیم آباد و خانہ ملوکہ خود کہ دران بلدہ داشت عبور گنگا نمودہ در قلعہ سولہ کچ کہ ساختہ او و در آنجا مواضع
چند خرید داشت رفتہ آزرده خاطر نشست فخر الدولہ دست از بر بنداشتہ متعاقب خود ہم عبور کرد و شیخ مذکور را دران قلعہ
محصور نمود و بہ تسخیر قلعہ پرداختہ ارادہ بچیر متے اورا جازم گشت او بناچار با بریان الملک کہ صوبہ دار او بودہ بود توسل جستہ ماجرہ
خود و ارادہ فخر الدولہ ظاہر ساخت و بعد از طلب بریان الملک برداشتہ ازان قلعہ برآمدہ باستیصال خود را محدود صوبہ اوسانید
و از اسب تقدیمی فخر الدولہ محفوظ ماندہ خود را حضور بریان الملک رسانید و غرت و اعتبار لائق بہم رسانید و فخر الدولہ بے نیل مقصود
نرسارے کشیدہ برگشت و بعد چند روز با خواجہ معتمد بہادر امیر الامرا کہ در ظاہر علیاس فقر و مشائخ ننید و حقیقت نشان و
شکوہت امر او عظیم آباد لبر سے بر حرکات سبک و سفیانہ لعل آورده اورا آزرده خاطر ساخت خواجہ مذکور نہایت ملال و
انزعاج از روز و از خبر گیہا سے او بہم رسانیدہ روانہ شاہجہان آباد گردید و بعد ورویدہ از الخلافہ با برادر خود مصمم الدولہ ملاقا
نمودہ احوال فخر الدولہ ظاہر ساخت مصمم الدولہ بحدو استماع از جاد آردہ فخر الدولہ را تغیر کنانید و صوبہ دار سے عظیم آباد را
معیبہ صوبہ بنگالہ نمودہ سند صوبہ مذکور بنام موثر الملک شجاع الدولہ شجاع الدین محمد خان بہادر اسد جنگ داماد جعفر خان
کہ دران آوان با متعال پدر زن خود صوبہ دار بنگالہ بود فرستاد و فخر الدولہ تغیر گردیدہ روانہ شاہجہان آباد گردید * *

ذکر مجمل احوال شجاع الدولہ داماد جعفر خان ناظم بنگالہ و ماتعلق بہ * *

منحنے مانند کہ شجاع الدولہ صلش از بریا پنور صوبہ دکن و نسب او بقوم افشار کہ فرقہ از اتراک خراسان است میرسد از شاہبہر
صوبہ مذکور در ایام اقامت اوزنگ زیب بدھن بمصاہرت جعفر خان دیوان صوبہ بنگالہ کہ آخر یا نظامت آنجا ہم داشت
انتساب یافتہ بھمراہ او میبود بہر زمان کہ اعتبار جعفر خان از دیار یافت اقتدار او ہم اعتلا پذیرفت تا آنکہ جعفر خان نہایت
و دیوانے صوبہ بنگالہ و او را لیسہ اختصاص یافت شجاع الدولہ دران عہد با عانت او صوبہ دار او را لیسہ و دران صوبہ با نظام
آنجا اشتغال سے و رزیدہ بیش بہا نا آنکہ نیا بر میانیت مزاج کہ با پدر زن خود داشت صحبت فیما بین جعفر خان و شجاع الدولہ
چنانچہ باید در تسکین رفت و اکثر بچہ لے و دور سے از جعفر خان را ضعی بود شجاع الدولہ در کمال جود و معذلت و با حلاق حمیدہ

خاطره خلک و بطور چپاوس و قراول است در انشای راه با او جانی بر بخورد و مطهر خان تا بسروچ رفته سکونت و زید مرسته
 حیدر ماه و در اتران سیدان محصور و طرق وصول اجناس نعلیه سد و نموده داکم الاوقات و رستیز و آویز بود و مطهر خان و داکر
 نموده انتظار حکم پادشاه و امر برادر خود سیکشید چون حکم معاودت صدور یافت مطهر خان بهادری بشکرا می پرداخته بکرامت
 پادشاه و برادر عالی جاه خود شتافت و روز سه شنبه بیستم محرم الحرام سال ۱۰۸۰ هجری شرف کونش پادشاه دریافت و بطایفه
 لشکر جواهر سرافراز گشت و بعد وصول بر شاه جهان آباد که منتها مامول و کمال مراد بود و ادک صدقات و نذورات حسب مقتضای
 بعل آمده و احوال ان شکر بی پایان بر سلامتی آن امیر عالی شان تقدیم رسانیدند و مخلصان جرس تدبیرات که درین سفر از ان
 سردار نجسته سیر بوقوع آمد تحسین و آفرین بر سر آفرینش نموده و در دفیض آموزش رابع الخیر از معقنات بشردند و اکثر اوقات
 بر زبان مصاحبان مزاجه ان این مصراع مذکور بود مصراع این کار از تو اید و مردان چنین کنند و بهدین سال شانزده
 عالی تبار مغفور پسر محمد اعظم شاه مرحوم شانزدهم محرم بر حمت حق پیوسته در مسجد و مقبره والده خود کربا پور که تعمیر و آرایش
 بود و در فون شد و بهدین سال اول روز یکشنبه بست و چهارم جمادی الثانیه امیر الامرا مصمصام الدوله و عماد الدوله و کمال النجی
 به تنبیه مرسته رخصت یافته و بهدین در مثل مطهر خان تلاشها نموده معاودت نمودند و غنیمت کیم روز شنبه شانزدهم سوال سینه
 مذکوره قصبه سانجهر که قریب لصد کرده از شاه جهان آباد دست تاخت و فوجدار آنجا معروف و نفوذ و سه چار فیل و قریب سه
 لک روپی مال و اسباب خانه خود بمهرشته و اقامت دست از و بردارد مرسته قناعت بران نکرده و فخر و اچا سخته خواست غارت
 نمود و بایک رخت لباس که پوشیده بود و سرداد و قاضی قصبه مذکوره بحیث جاہلیت کار فرما شده عیال خود را کشته و کشت
 هند جوهر نمود و بامرشته تا جائیکه دستش میرسد خنکیده و آخر الامر مجروح بر در سر خود افتاد اما حق نیست که داد غیرت و مردانگی
 داد و تبار پنج سید هم ریح الثانی شکر اچهر که آخر روز چهارشنبه باران لشدت باریدن شروع نموده تا روز پنجشنبه نوزدهم
 بهمنجان لشدت بود و اکثر عمارتها افتاده در سر آفرین روشن آرا دریاچه اش چنان طغیان نمود که بجانهایش بقدر قد آدم
 آب جاری بود و از اکبر آباد خبر رسید که نوزدهم روز پنجشنبه در انجا هم چنین شد

سر بر آوردن اتر از وزمنیدار چکله کوثره کشته شدن جان نثار خان بر دست او و بیغنی
 عظیم الشان خان و قمر الدین خان درین خصوص و تنبیه یافتن او از دست برهان الملک

در اختلال احوال سنین ماضیه اتر از وزمنیدار چکله کوثره حاکم خود جان نثار خان برادر زن عماد الدوله را بمشاهده سبکی اوضاع
 سلطنت بکشت و اسباب او را غارت نموده عیالش را تصرف گشت اعتماد الدوله بعد استماع عظیم الشان خان را فرستاد تا
 تنبیه او کند و ناموس را استرداد نماید و زمیندار مذکور که مرد متهور و مفید شریر بود و بعد و رو و عظیم الشان خان نیز قمر الدین خان مگا
 سکونت را خالی گذاشته چند روز بنزد و ایای صحرائی دیار خود که اندک معصب المسالک بود رفته آرا بید عظیم الشان خان بی
 از حمیت و ایمان گوشمال آن بدسگال را سهل شمرده چند که در چکله مذکور مقام و آخر الامر خاجم بیگ خان توراتی و غیره را
 بکومت آن چکله و بنا دیوار زمیندار مذکور گذاشته خود بن بهمان آباد معاودت نمود و اتر از و مغرور تر گشته بعد عطف عنا
 عظیم الشان خان بر سر خاجم بیگ خان و دیگر چکله داران سیده همه را بجان کشت اعتماد الدوله و وزیر که از حمیت محروم و در تدارک
 چنین امور نیابریه جراتها معذور بود و ناجار گشته درین خصوص رجوع به برهان الملک بیا در که صوبه دار او ده بود و نمود و بمبا

اور کہ با انواع مرصع گران بہا فرین بود از سرش برداشته بر سر خود گذاشت و دستا سفید خود را بر سر او نهاد و با ہدیکہ تنہیت و موعظہ اخوت بعل آورده خوشنود و شادمان برخاست و بمسک خود رسیدہ چون سامان سفر و زموں خود را بچہ سنگہ رسید اعازم دارالخلافہ شاد جهان آباد گردید مصمام الدولہ باستماع خبر جنگ کہ مبارز الملک با اسبجہ سنگہ خلاف مرصع او و فرمان حضور نمودہ بود از زدہ خاطر گشتہ پادشاہ را تحریک نمود کہ سر بلند خان را معاتب ساختہ گزنداران متعین باید فرمود تا ہر جا کہ باو برسند ہم آنجا اورا مقبوض سازند بعد از آن کہ عفو جہاںش از حضور شود مسکن و ماو اخذ نمایند رسید بنابرین دو صد گزندار از حضور متعین شدہ صد گزندار بطرف راہ اجمیر و صد دیگر بر سر راہ اکبر آباد رسیدہ انتظار مبارز الملک میکشیدند چون او باکیہ آباد رسید بموجب امر حضور توقیفش نمودہ نگذاشتند کہ گاہے پیشتر گذار و مبارز الملک بغیر ورت و را کہ آباد مقطر فرمان حضور و امیدوار عفو قصور خود مقامات نمود سپاہ ہمراہ کہ اکثرے بر طرف شدہ بودند بنابر تقاضا سے تنخواہ شورش و گستاخیہا سے نمودند بربان الملک کہ بتقریب صوبہ دارے دران روز ما در صوبہ اکبر آباد بود و پیشتر تو کہے مبارز الملک نمودہ مدتی در سلک ملازمانش جاہداشت التماس کرد کہ تنخواہ ملازمان سرکار لعبدہ این دولتخواہ قدیم صمیم اگر گذار شدہ آید در تثبیت این خدمت سعادت خواہ شمر و این سخن بردوش بہت سر بلند خان گرانے کردہ ابا نمود و فرمود کہ با فضل قلد در بیہال احوال تا حال باہین حد نرسیدہ کہ منتی از دوستان کشیدہ آید و از خانہ کہ در حرم سر مخفی میداشت اشرفیہا بر آورده و تنخواہ سپاہ داد و قضیہ مذکورہ را کوتاہ ساخت

برنگینختن آصفیہ روسا مرثیہ را تیر خیر ممالک ہندوستان و در نقش نقش مشرق از انہا قضا امرانی مان

چون آصف جاہ ملاحظہ اوضاع حضور و شعور امرادر قدر دانی مبارز الملک مشاہدہ نمود و رغبت او در تغیب افواج مرثیہ تیر خیر ممالک ہند بیشتر گردید و با سہ را و را کہ سپہ سالار راہہ ساہو رئیس و محکم جامعہ مرثیہ از اولاد سہنہا و سیوک مشہور بود و بر تیر خیر صوبہ مالوہ از راہہ گردہر بہادر ناگر کہ صوبہ دار آنجا بود و دستخلاف گجرات از دست نواب راہہ ابھی سنگہ را حضور و تاخت و تار آن دیار برانگیخت با سہ را و و غیرہ سرداران مرثیہ لشکر گران ماخوذ برداشتہ بر سر راہہ گردہر بہادر و گماشتگان راہہ ابھی رفتہ جنگہا در ہر دو صوبہ و تاخت و تار محالات آن حد و دے نمودند راہہ گردہر بہادر خالی از نشہ کتھاعت بنو دبا با را و و غیرہ شروع بحار بہ نمودہ بنابر قلت سپاہ و مقدور استمداد از حضور نمود بر خید عراقض بیادشاہ و امیر الامرا مکرر گناشت ہود نہاشت تا آنکہ در بہین ستیز و آویرخت ہستی از دینا بر لیست و یکی از اقربا سے راہہ چیلکرام بہادر کہ دیا بہادر نام و از اقوام گردہر بود بجا او نشسته بر شوش گردہر بہادر دست از محار بہ مرثیہ برداشت و بچہنو بینگاشت کہ نامن زندہ ام سدر راہہ عبور جو و مرثیہ در ملک سہند و شام بعد از من فتنہ اینہا در تمام سلطنت سرائت خوابید نمود و با وجود اینہمہ نوشتہ متفاغاندہ بنو دبا خالام اور در جنگ کشتہ کشتہ یزد و دہان فاسے نمود و در سلاسل ہجر سے محمد خان بنگش صور دار مالوہ شدہ با جین رسید اما از بربان مرثیہ نقش او درست نہ نشست و در سہنہ جیل و پنجم از ماہ دواز دہم ہجر سے صوبہ مذکورہ بغیر سے بنگش براہہ جیسگہ سوئے صاحب رصد مقرر گشت او بنابر جنیت مذہب تقویت با سہ را و نمود و بہ سفارش جبگہ رسال جیل و ہشتم از ماہ دواز دہم ہجر سے بسعی امیر الامرا مصمام الدولہ خاندوران صوبہ دار مالوہ با سہ را و مقرر و قہرمت سد خانچہ ذکرش مخفیہ آید صوبہ مالوہ بتصرف مرثیہ درآمدہ ملک گجرات ہم ارستی و غفلت اسبجہ سنگہ سخن آنا گشت و سبے خرابیا و دران دیار منوعت

وعدا مال حصہ را جہد فی ساحتہ کوس لیس الملک الیوم نواف احبار اسرے و اقوال اسے اذ اتفاق سرستہ حضور سید
ارکان دولت دندہ ارکان اسرار مشاورہ و ہمدگر گستاہ سر کیے رائے سردا ہوا شاہدہ اردھام تواریاں قاصدہ ہمتا
غلب الملک اسرے گردید و موساعف معتقد ہے ہمام و ستاؤ کہ اعمال ہم را شایعہ سے بیو اندہ شد غلب الملک سر و مدہست کہ
اگر دس عہد ہوا سہ ہر سراس اندوے در گاہ سہ گستر سو دہین کہ سرف لادمت میرا بیخ شمس ہر اسوار و بیاد و گاہ
کسا سے نامہ رستم اچھر کور سدا گاہ حضورا تہ لکھو و ستاؤ سید موالاں مستماع اچھر لاسر اکر تر دیر آں سید اظہار
راسم مودہ نامی کس بلقی ساعدہ

کہ متعین شدل سر بلبد حال شاد و حامد خان و علائقہ فتح الدین علی حال بہادر
ہر گشت یافت حال و ہر سیدل فتحہ سرکیاں در مملکت ہندوستان

سار الملک سر بلبد حال حد متعینہ از مودہ کامل و معصوم شدل باصر حال معصومہ دار سے کہ کور و ساطت در و سن الدود
و فادہ دہ تے کیا ست آہ دولت کہ مترے کو چل قلب الملک برمت ایدو سے بیوست ماتھس فادہ
حضور صوم مسورہ حامد سدا حال کہ مراعات رائے وس عقیدت اواد سادہ را اعتماد و نو قمر سدا کہ سار الملک
تاد و تہدہ دہی رائے سہیں مودہ رائے گھات جیو کے نظام الملک مسادہ صاسب محال کہ کور غایت
مگر حوں سر بلبد حال اردہ تمامہ و مغل و سہاب و سال سرکار کس محل نو دسال سے و حق ارادہ دار و ہم صلح یک
رورہ رودہ دہ لعل مسادہ اجراء فادہ یافتہ تہیہ گھات دکاند و حامد حال اچھر واد سادہ نامور گستاہ ملکہ سہی شاد
غایت وزارت میر سیرا یہ سر بلبد حال امام و رفات حودا مسد فادہ استقامت حکم الدین علی حال سادہ را قریب الملک
کہ او س قیدہ نو دس دچوں محمد سادہ اردو صلح حکم الدین علی حال سراسی سر آردوں او اسرے فتحہ ساجھان آباد آمدہ ہر راہ و دزہ
د و لعل و لغات شمال حال کہ کور حاست لعل حاضر مودہ رود مہمیت دوم و حہ گستاہ چھر سے آخر و رار مس
را و رد و مغل غایت اسمیر سید حکم الدین علی حال ہما برمت مودہ سر بلبد حال و حکم الدین علی حال اچھر و رجعت
یافتہ سریدا سر یک بل مودہ واصل جہد ہندہ و دس اسادات و دیگر رفعا سے قدیم سر سید حکم الدین علی حال
جمع آہ و صورت اعتبار سے ہر سید و سار الملک کہ سادہ دوست نو دوار مودہ سے مہم سہ صودہ مادہ و کسالی جہد
صودہ داتا محمودہ سادہ دس را مال سپاہ کور می در میرہ و دس ہوا او دودہ در سکا دسک و دولت کار جہد جسم اسرار
دولت و اعتبار او دس داندک رائے اسرار علما سے متفرق نو دوا جمع آمدہ کن کسالہ فراہم گستاہ سار الملک سدا
شواحت حال گھاتی و ستاد حامد حال سار دہم قدر سرجو جہدہ ارگھات رائدہ و دس مودہ دہا فاست مودہ کس نام
عسی را ملک حود لایمہ و دس جہتہ فراہم آوردہ باغی میم کہ کور سر سگھات رفت سعادت حال ہمراہ گھات رائدہ و
ما حال شکلیہ و نقدہ ہستہ در رفاقت رستم علی حال سار و شواحت حال کہ کساکم سدا سورت نو دس قریب واد رشیدہ و سادہ
مخارہ سالان مودہ لاسے کا لیکر را کہ وراں عدو دہنگا سہ آراود ناخود و معنی ساحتہ از سدا سورت رائدہ حامد حال جہت
حود کساکم قریب سہ ہر سار نو دوا را احمد را کو جہدہ کساکم در ساسے مہی تلاقے و لعل رو سے مودہ دیو سے کا کور ارگھ
رستم علی حال نو دوا لالت کساکم حامد حال اتقان و ست رستم علی حال ہمہ نامے آں سر بلبد نقل رسیدہ

به تقدیر خالق صفت و ماه

ای صفت برآورد که خاطر آصف جاه مستقر گشته شد خاص بادشاهی در کمال انخابار زخان ناظم بر پانور فرستادند که اگر تواند سوبه داسه نیکو راز دست گماشته آصف جاه استزاع نماید عنقریب فرمان انعامت و کسب هم متعاقب خواهد رسیده آصف جاه بر خفته آگیزه امر حضور آگهی یافته المار نامو القلت آب و هوا سکه شاه جهان آباد و موافقت بود امر او آبادها نمود و بر سر کار آن طرفدار بادشاه روز یکشنبه بیستم ربیع الاول ۱۰۰۰ هجری قمری در خدمت گرفت و اندک مسافتی آن طرف رفته بر جانب و کسب عطف غسان نمود و بر جناح استبمال خود را ملک و کسب رسانید و مشغول تهمیه اسباب حرب و کارزار گردید سارخان با سستی آصف و هم تنوع و فقر در اختصاص یافتن با علی مراتب دنیا و دام بلا افتاده باتفاق ابراهیم خان برادر او و خان پسر و انجاسه شیخ نظام داد و لا و شیخ منہاج سرداران و کسب که متعلق آصف جاه و رجان و دل با آب و گل ایشان شسته بود و بر مشورتش بر دو شسته اسباب حرب و کرب اما ده ساخت و بعد تهمیه سامان جنگ با تنگ رزم آصف جاه برآمد و معسکر ساخت و لشکر کے بنویسے آمد است آصف جاه برادرزاده مبارز خان آگهی یافته بجادله او شتافت بعد مقابلہ روز پنجشنبه بمیت و جہاد مہم و الحوام مشغول ہوئے مقابلہ نیم و جنگ معب چنان رویداد که چار سہزار مرد و چار فیل در میدان کشته افتاد و فتح و ظفر نصیب آصف جاه گشته سارزخان مع لہ ان رفقا با خرت شتافت آصف جاه عرض داشت متعین فتح خود و لقب آصف گشته آئے و مرکز ناگاسے که از طرف مبارز خان جاں سپاری نمودند نو شسته مع اشرفیہ سے نذر مبارکباد و بعض اموال مقبول موافق قبول خبیله سال حضور نمود و در غارغ البال برنام صوبجات و کسب نمکن یافته شد اسیر تھیر اسے و کسب دبا و شاه کم جرات پر دخت و فرالدین خان اعینہفت ماه از کوچ نظام الملک سنجھاب جملہ الملکی و وزارت سرافراز سے یافت و بعد استخراج آصفجا قبول فرمودید

آمدن حمید قلیخان از اجمیر و امور شدن سجدت میر آتش حضور

چون محبت میان آصف جاه و بادشاه ناجاق و نفاق ہم دیگر نمود و برادر نمود از سر و طرف مدارا و ماسات لعل سے آنخصو بعد جنگ مبارزخان که اندک یرہ از روئے کار برخواستہ بود و بادشاه حمید قلیخان مغرالدولہ را خلص یک رنگ و صاحب شوکت جرات آہنگ دانستہ نزد خود و حمید قلیخان روز جمعہ ہمار دہم ربیع الاول سنہ مذکورہ از اجمیر مدار الخلافہ شاہ جهان آباد رسید و بر ساعت پنجویں از روز برآمدہ ملازمت محمد شاہ حاصل نمود و بتفویض میر آتش و عنایت خلعت خاص اختصاص یافت سعد الدین خان تو را سنے کہ متوسل آصفجاہ و از دست گرفتہ آئے او بود مغرول از خدمت مذکور گشت و نیز راجہ گردہ ہمار کرۃ العباد اولی تبغیر کے نظام الملک صوبہ دار کے مالوایافتہ بدار الملک و عین شتافت و بانتظام صوبہ حیا پنچہ باید یر دخت و وعیفہ اشرفخان کہ از طرف نظام الملک بکار با آنجا انتقال شدت برخواستہ بشا ہجمن آباد آمد

بر انگیختن آصف جاه عمو سے خود حامد خان را تہم و عناد و مہیاشدن او بفتح و فساد

آصف جاه بعد ظفر یافتن بر مبارزخان و مشاہدہ احوال امر کے حضور پہلا سے کشتہ حاجے سرداران مرہٹہ را با عمو سے خود حامد کہ صوبہ دار گجرات بود متفق ساختہ اشارہ بلعینان و عصیان نمود حامد خان حسب الاشعار گماشتہ آئے جاگیر داران و

بجائے حکم سنگہ مقرر شد و راجہ گرد ہر با در بصوبہ مالوا سرافراز سے بلانٹہ وادھن رسیدہ نظم و نسق آنجا قرار واسطے نمود

ذکر اشتقاق حیدرقلیخان و غالب بن نظام الملک بر حیدرقلیخان و احوال و احوال

نظام الملک خیاچہ نداشتہ قلم و قانع رقم گشت صوبہ دار کے گجرات یافتہ یغرم تسخیر آن ملک و زمانہ گردید و اوج و اسباب لائق سرانجام دادہ از اثنائے راہ تدبیر متصرف ساختن ارباب افواج او پیش نهاد خادیا ساخت. بار سال رسلی و رسائل جہاں تعلیم و ترائیہ و افغانہ بابے و غزنے و سنہ کہ لشکر او بسیار ازین قیم بودہ اند اکثرے را بطرف خود مائل و از حیدرقلیخان متصرف گردانید خیاچہ شجاعت خان و رستم علی خان و مہر علی خان گجرات و صلابت خان و برید دست خان بابی و اسد خان غنی و دیگر سرداران پنی و تعلیم و ترائیہ دل و گروان کردہ متفرق شدند و نظام الملک تا جا لوہ قریب گجرات رسید بخیرالدولہ حیدرقلیخان مشاہدہ این حال در خود تاب مقابست با آنغماہ ندیدہ علت مانچو لیا تبارض بہرسانید و رفقا سے ویرمیہ او در محضہ ہمارے اختیارش نشانیدہ رکھ کر اسے حضور شدہ آصفجاہ گجرات رسیدہ با نظام آنجا متوجہ گردید بعد انفرار از امور ضروریہ جو گجرات بجا مدخان عمو سے خود کہ نشا نیرادہ جنگی شہرت داشت داد و خود بنا بر بندوبست بصوبہ مالوا کہ بتغیر کے گرد ہر عباد در نظام الملک مرحمت شدہ بود آمد و نوز انتظام آنجا و جمعی نمودہ عظیم اندر خان را کہ سپہ سالار او نہایت آواز و فوج بھبھور بازگشت حیدرقلی خان بازار و آسیاب کہ ہمراہ داشت بھبھور رسید چند روز معطل بود روز یکشنبہ سیر و ہم حمادقی الاخر کے سیرا ہجر کے نوروز شد و مہدین روز مانیکو سیر رحلت نمود و شب شنبہ یازدہم جب المرجب منہ گرہ پستے شب ماندہ حبیبہ جہاں افروز بانو بلکیم نام از لیکن روشن آبادی در مانہ محمد شاہ متولد شد و ظاہر حیدرقلیخان بعد موداد و نہ از ہجرات در غیبت نظام الملک مور و مراحم پادشاہ گشتہ چون تبنیہ اجیت سنگہ و دشمنی و قمر و او مانچو لوہ و بصوبہ دار اکجیر نامہ گردید و حیدرقلیخان ہم کہ مرد صاحب جرات و دشمن دیرینہ اجیت سنگہ بود قبول نمودہ بکفایتی کہ مہا داشت اسباب مدافعہ راہ نمودہ آمادہ ساخت و ہم اوجب الامر حضور برداخت و بر سر اجیت سنگہ تاخت آخر شعبان المعظم سنہ مذکورہ راجہ سر قزم راگزرا شد و مہدین سال لیر رسیدے قاسم کو تو ال را نزدیک بجائے عدالت یکی از جمائے خ پو شان برخیم کار و از پامی و آرد و سرخ پوش ہم بر خم شمشیرش مجروح گشت و رور یکشنبہ غرہ شوال المکر سنہ مرفورہ نظام الملک بعد الفراع از انتظام ہجرات و مالوہ معاودت نمودہ ملازمت محمد شاہ نمودہ روز پنجشنبہ بہست و چارم ذی القعدۃ الحرام سال مذکور لیر و در یک نیمہ بہست پنجشنبہ پسرے در خانہ محمد شاہ متولد گردید و در نصف آخر محرم الحرام سال لیر ہجرتے تارہ ذو ذنب و کو اکب برج دلو نمودار شدہ قریب دہ دوارہ روز ظاہر و ابدال از ان منجی گشت و مہدین ماہ لیر کلان یا شاہ نفعال ہوہ

ذکر آرزو کے نظام الملک از پادشاہ بنا بر بعضے حرکات و توافر طباع مرا از نظام الملک و رجوع وزارت با عتقاد الدولہ قمر الدین خان سپہ سالار پین خان و رفتن احوال بصوبہ ہائے ممالک و کمن و تفصیل بعضی امرا و ارتقاء حاکم

از کلان سلطنت و اعیان مملکت مثل اختاد الدولہ قمر الدین خان بخشنے دوم و دارہ عدل خان و محمد و ام الدولہ امیر لامر بخشنے اول و صاحب رسالہ والا شایرے و اعلیٰ شایرے در روشن الدولہ ظفر خان بخشنے سوم و سید ملا علی خاں بخشنے

بکابل فرساده بود خانزاد خان بعد فراغ بندوبست به پیشاور نزد پدر می آمد و منزل غریب که محمد امین خان سیر خان نامان علم سیر حمله بجا رست رفته بود افغانه بازو حام مور و بلخ فرا هم آمده سر راه سیر فوج خانه زاد خان گرفتند خشک عظیمی بر او زد و او را بجزایر رسانیدند که از خانزاد خان و همراہیانش بپنور رسید و شیخ مجاہد کہ جماعہ دار عمدہ سہراول بودند مخفی گشتہ دستگیر گردید و قریب ہفتصد ہشتصد نفر بکار آمدند بہر میت بھوج سربلند خان افتاد و دو واسپ سوار سے خانزاد خان پیہم از ضرب گو کہ تفنگ غلطبدہ بجا کہ ہلاک شد و خانزاد خان سیر پست مال از خمیر رسید و دانست کہ کار از اختیار گذشتہ مجال اقامت نیست ناچار با معدود سے حید خان بستان از ان سیان بدر برد و تمام فیلان و توپخانہ و بنگاہ و لشکر تباراج افغانہ رفت و عبد الصمد خان نیا بر اینکہ نہ کریا خان سپہا و صوبہ دار کشمیر یافتہ بود و خبر شورش و فساد اشرف الدین سیر محتویان مانائب عنایت اندر خان و محصور و مغلوب شدن مانائب بند کور ستندہ با سہ چار سہرا سوار مغلیہ و غیرہ بطورایلیا رشتہ افتادہ خود را رسانید و اشرف الدین مخوف گشتہ مقابلہ را مناسب ندانست لے حیدال و قتال با لفعال و معذرت پیش آمدہ اطاعت نمود و مواد فساد و تسکین یافت عبد الصمد خان جمیع منصبداران و ستغنہ و یومیہ داران و وظیفہ خواران را بتقصیر التہاب نانرہ فساد و مخدول و دشمن مانائب منصوب معاتب ساختہ جاگیر و مدد معاش ہمہ آنہا را لعیبط و تصرف خود را آوردید ^{از دستہ شد} محذول مع حوار کردہ شدہ

ذکر تولد صبیہ و حرم سرای شاہی و کتختائی ملکہ زمانہ دختر فرخ سیر بامحمد شاہ

شب پنجشنبہ بیت و نہم محرم الحرام ۱۲۳۷ ہجری صبیہ در خانہ محمد شاہ متولد گشت و شب سہشنبہ نوزد ہم صفر المظفر ۱۲۳۸ ہجری شاد کے کتختاے کھیم شاہ یا دشاہ با ملکہ زمانہ دختر محمد فرخ سیر کمال زیب و زینت لاکئی شان سلطنت بعجل آمدہ بطالع اسد کلح خواندہ شد و رسوم آرائش و نثار و آتش بازے و رقص سرود و بطور معمول و سبب و ستان بعجل آمدہ ملکہ مذکورہ کہ بانو سے مشکوے پادشاہ سے گشتہ

آمدن نظام الملک و حضور و مامور شدن بوزارت و بعض سواخ دیگر

نظام الملک بعد فراغ از بندوبست ممالک دکن و جمعے از صلاح مفاہد حد و ذکر نانگ و خمر کہ رویدادہ بود بہضرت نمودہ بدار الخلافۃ شاہجہان آباد رسید و در پنجشنبہ یازدہم ربیع الثانی سہ مذکورہ آخر روز بہلازمت یا دشاہ شرف بآ کر دبد و روز یکشنبہ پنجم جمادی الاول سہ مذکورہ قبل از القضاے نصف النہار بعنایت وزارت ممتاز و لعیطاسے خلعت حیار قب و قلند ان موافق ضابطہ سہرا فراز سے یافت و در رشتہ سوم جمادی الاخر سہ مذکورہ جشن عید نوروز موافق قاعدہ سہترہ بعجل آمدہ لقب پادشاہ کہ اول ابو الطغر مقرر شدہ بود با بوا افتخ ناصر الدین تبدیل یافت و روز پنجشنبہ ششم ربیع المرجب سہ مذکورہ دیوانے خالصہ برا جہ کو جبر مل موقوف شد و روز یکشنبہ نہم شہر مذکور آخر روز شیخ سعادت دیوانے تن تقریر یافت اما بعض امراسے حضور خصوص حیدر قلی خان در مقدمات مالی و ملکی خلاف راسے آصف جاہ دخل سے نمود پادشاہ یا س خاطر آصف جاہ ضرور دالستہ حیدر قلی خان العصبہ او کہ گجرات بود مرخص نمود و حیدر قلی خان در انجا رفتہ عملی نمود کہ مثل آن در ہیج عصر و زمان نشان نمیدہند و اقتدار بسیار سے بہرسانید نظام الملک کہ امیر دیرینہ سال مزاج گرفتہ جاہ طلب و اقتدار بود بعد وزارت خواست کہ رائق و فائق مہنام سلطنت خاطر خواہ خود گشتہ بانظام امور برادر زد و پادشاہ را نیر دلالت بکرا نیاری

خوانده در وازہ اش را حکم بستہ نئی را از معتد ان خود بران در نشاند و کلید پیش را بدست او سپرد کہ اعتبار سامعین و در اینک شاید در بعضی
اگر ان کے ارشاد ظاہر شود آمدہ خبر نماید تا مشتاقان را باستقشہا و سہراہ خود بر دہناید اتفاقاً از ان در باطن شیعہ بود و نہد
خود مخفی داشت بعد از ساعی حسب الامر در را کشود و یک سگ سیاہ گرگین در ان جایگاہ بر سر و سر خوان نشستہ از سگ کونہ طعام
اندک اندک چشیدہ و مے چشد از شدت شغف خود در اسے نتوانست بے اختیار دوید و بشارت رسانید کہ نشان چہ معنی دارد
خود تشہیف آورده نوش جان مے نمایند محمد امین خان مع سہمہر انبیان لبوس کے ان خانہ دوید و زن مذکور بر جان خود ترسیدہ
بدر رفت چون بان خانہ رسید و سگ را بجسم خود وید غضب ناک شدہ برگشت و میخو است کہ زن بیچارہ بکشد اما بر چہ چست
نشانی از ان ندید ہمیشہ سراغ او از مردم مے پرسید و کہانے خود بدندان غضب کین مے خاکید و دشتش بجائے نمیر رسید
باجان فاسے را بدرو نمودہ و راکر اسے حامی خود گردید و نیز نہایت مشہور و از معتدین مستمع شدہ کہ وقت نامور شدن
میر حمزہ بصوبہ دار اسے عظیم آباد امر ابر اسے ملاقات و استرخا ص او میر فتح محمد نعمت احمد خان مرحوم خلیف روح احمد خان بنابر
ایام ما مشہور او بختقال بمراحم تغریہ دار اسے حضرت سید الشہد احسن بن علی علیہما السلام حیدر و زرن رسیدہ بعد فقہا کے
ایام مذکورہ بر حضرت میر حمزہ نعمت اتفاقاً محمد امین خان ہم در ان مجلس حاضر بود و یک پہلو کے میر حمزہ نعمت احمد خان
نشست و در پہلو کے دیگر محمد امین خان نشستہ بود و نعمت احمد خان عذر دیر آمدن خواستہ گفت کہ بنابر ماتم در سنگ در آمدن
شدہ معاف باید داشت محمد امین خان کہنایہ رسید کہ کسے در دو تہ خانہ مرده بود و نعمت احمد خان گفت خیر ماتم سید الشہد
بود محمد امین خان گفت اسی صاحب چہ معنی دارد و نیز یہ حسین بن علی ہر دو صاحبزادہ بودند اما راجہ میر سید کہ ماتم کی بکیر کیم و کیم
را بدیدہ ایم و ماتم او در قعائے او بکیر کیم نعمت احمد خان در جواب گفت صاحبزادہ ناکشدہ شدہ ماتم او کے کیر کیم و صاحبزادہ تھا
تغریافت شہادت کے بکنید و گفتگو بطول کشید و منہج خانہ جنگی شد میر حمزہ و میان آمدہ اصلاح دادہ

ذکر مقرر شدن نیابت وزارت بعنایت احمد خان و سواخ آن زمان

تبار پنج بہت و دوم ربیع الثانی سنہ ۱۱۳۳ ہجری عنایت احمد خان عالمگیر کے را بعد انتقال محمد امین خان
خلعت نیابت وزارت بلا تعین وزیر محنت گردید و درینو لا بعض رسید کہ نظام الملک بعد انتظام دادن نواح اوزنگ آباد
سمازیم حضور گردیدہ بہ نزدیک فردا پور رسیدہ بود کہ خبر افساد و عدم انقیاد بعضی افغانہ و سرکشان بیجا پور و طرک کرناک شہیدہ
بنابر بند و بست اصلاح مذکورہ متوجہ آن طرف گشت و عرصہ داشت راجہ ساہو مع پانصد اشترنے متضمن مبارکہ با فتح از نظر گذر
وسیع الدولہ عبدالصمد خان بصوبہ دار اسے خود یعنی لاہور سرخص شد و قمر الدین خان بخطاب پدر خود اختا الدولہ کوہ خا
گشت بمغز الدولہ حیدر قلی خان بہادر خطاب فیروز جنگ عوض ناصر جنگ یافت و سعادت خان بہادر بہادر جنگ بصوبہ دار
اکبر آباد سر فرار گشتہ رخصت یافت و محمد خان جنگش بصوبہ دار کے اکبر آباد رخصت یافتہ بعد از ان از شہر بنابر زیادہ طلبے
جاگیر و دیگر کیا لیت مالا اطلاق مکر معاتب و باز مورد عنایت میکشت و مہرین عرصہ از رو کے اخبار سواخ و وقایع نگاران
حیدر آباد معلوم شد کہ در ضلع کرناک ہفتم صفر سنہ دوباران غیر موسم خیابان بارید کہ آہا کے رودخانہ و تالاب در بلغیان
آورده از صدمات سیلاب و شدت طغیان تاد و از مرہ کر وہ اکثر خانہ و آدم و چارپائے بعضی و مات و قصبہ با غرق و تلف
نشدند و مہرین ضمن یکی از جہاں آن طرف جاک شدہ در پامی دامن آنگوہ خزانہ بنابر ضلع کر گردیدہ اشرا با دے در اطراف آن

بایلاوس و بیوشش بودیمین که اندک افتاده اش رو داد خبر آوردن نمود پرسید حاضران عذر تشویش بسیارش گفتہ التماس کردند کہ توقف در گرفتہ آوردنش بسبب بسیار کثرت داده آرزوہ خاطر گشتہ تا بکشد کہ در فردا صبح او را القہ گرفتہ بیارند شب بسیار سکد امین خان آغا خان آرزو یاد پذیرفته صبح مشرف بر ہلاکت گشت و نمود را کہ ہادی علی خان و غیرہ بیرون و دستہ دارانش متواتر خبر محمد امین خان میرسانیدند اول ارادہ بدر رفتن داشت چچن آمار مردن او از اخبار مردم دریافتہ مستعد شدہ فقرائے سند و اتباع خود را احضار نمود و صبح کہ اشرف محمد امین خان بر ہلاکت شنیدند خاطر جمع و دل شاد از خانہ بیرون آمدہ در مسجد بیکہ بر سر دروازہ اش بودنش و فقرائے اتباع او از درحام داشتند قمر الدین خان پسر محمد امین خان احوال پدر را درگونہ دیدہ تجویف نسوان و مردان کہ از زن مضطرب گشت و دیوان خود را با پنچہ زر روپیہ نذر پیش نمود بر آستانہ استغفائے تقصیرات و طلب آبیو فرستاد آن مکار دران وقت کہ رقعہ متضمن خبر جان کندن محمد امین خان با و متواتر رسیدہ بود بال بلند پر واز کہ کثرت و با حاضران در سخن سازے بود و میگفت تیرے بر جگر امین کا فرزندہ ام کہ زندہ منے ماند و من بارادہ شہادت کہ ہمین ہم در مسجد شہید شدہ نشستہ ام اگر چہ شہید شدنی نیستیم کہ یکبار شہید شدہ ام گویا اشعار با سفاک حمل حضرت محسن می نمود درین ضمن دیوان قمر الدین خان در رسیدہ و کیسہاے زرا از نظرش گذرانیدہ استند عاے تعوید و استغفائے جرائع محمد امین خان از طرف قمر الدین خان نمود در جواب گفت کہ تیر از کان حبتہ و آب از جوفتہ باز نمے آید چون مبالغہ و الحاح بسیار نمود و بدو یار کہ خلیفہ او لش بود کردہ فرمود بنویس (و نیز آل من القرآن ما یوشفنا و رحمۃ اللہ علیہم ولا یتذیذ الظالمین الا خسار) چون نوشت کاغذ را بدست دیوان قمر الدین خان داد و گفت بگیر و بر اگر چہ میدانم تا تو در انجا بر سے اوزندہ نمی ماند دیوان اقتراح بسیار قبول رزندہ قبول نکرد و گفت من خود نیکی م فقر کہ نشستہ اند اگر خواستہ باشی بگیرند گدایان سند کہ تمام رفو بر آ یک فلوس منے کردند این ہمہ مبالغہ و خطیرا عنینت شمر دہ با ہم قسمت نمودہ متصرف شدند دیوان در راہ شنید کہ محمد امین خان بجا یکہ مستحقش بود رسید چون خبر مردن محمد امین خان بہ نمود رسید خوشحال و فارغ البال از مسجد برخاستہ بخانہ خود شافت و کرشمہ در شاہ جہان آباد اشتہار یافتہ زیادہ تر موجب غیبت اہل بان گردیدہ

رفتن نمودیدار البوار و ہم رسیدن نزاع فیما بین اولاد او و دوجی باز و بر خاستن پردہ آرزوہ بکار

بعد از دوسہ سال نمود بے بود ہم متفرق رحلت نمود و پسہ کلاش کہ نامو زمان داشت بجای پدر نشست و بعلت طمع و جہدہ پاکہ نمودند و کور بر آدو بجے بار و غیرہ محومان در حیات خود بنا بر راز دارے و ہمکارے مقرر کردہ بود منازعت با دوجے بارد نہ نمود روی داد بر خنڈ دوجے بار سماجت کرد کہ منازعت با من کہ مہمان چند روزہ ام خوب نیست چون اقتدار و تسلط نمود بر اتباع و عوام با قصص الغایات رسیدہ بود و گمان انحراف مظنون نمی گشت نہ نامو و التفاتے باستعاثہ دوجے بار نفوذ دوجے بار کہ ثنائے آن مکار و شریک کارش بودہ است ناچار گشتہ روزیکہ اجماع قریودان بقدر معتد بہ بود در میان آنها استناد و پرسید کہ یاران خط نمود و خط ابن فقیر شما ماسے شناسید اکثر یکہ مے شناختند اعتراف نمودند بعد اعتراف و اقرار آنها مسودہ آنیکہ نمود و دوجے بار با اتفاق بہر گیر نمودہ قلم اصلاح بہر دو در مسودات بہر گیر جاری شدہ بود و در اسن خود خردارے ازان کاغذ آوردہ پیشین آنها انداخت و گفت بنای ابن مذہب با جہاد نمود و اعانت فقیر استحکام باخہ اگر ارجانب خدے بود حاجت بحکم اصلاح بہر گیر نداشت مردم مسودہ بارادیدہ و سخن دوجے بار شنیدہ کسانے را کہ اندک شعور را بہر بود متنبہ گشتہ نہشت

نمی گفت و حضرت مہدی علی نبینا وعلیه السلام در مید و سہ مسا قومی را جواب دادہ کہ تہنیر ما در طاس خود از تہمت و اظہار نبوت خویش بجا ز
سیفر خود در سہ قلم نامہ کہ کویتین اعلیٰ آمدہ انتہای سہ یافت و ہمین قسم روز سہ را با دنا ندہ کہ کدام ماہ و تاریخ بود و وجہ تسمیہ اش نیز معلوم
نشد و روز سولان نام نہادہ بود در ان روز ہم اجتماع دار و حامی میشد.

ذکر اوقات و ادب علمی کہ منیر لہ نماز قرار دادہ

بر روز سوا سے نماز پنجگانہ معروضہ بار در مقرر کردہ بود کہ بعد از آمد و اوقاتش اول وقت طلوع آفتاب بعد نماز صبح دوم نصف النهار
و آفتاب در سمت آسمان باشد سوم وقت غروب آفتاب کہ هنوز سرخ نشد و شرف باشد و ادب اہل آوردن دید آنکہ او خود یا خلیفہ
او در میان سہ ایستاد و ہر قدر مردم کہ حاضر سہ بودند چار صفت سریع مثل چار دیوار خانہ متصل بہم میشدند و ہر صفت رو بطرف
مقابل خود کردہ سہ ایستاد و کلمات حنیفہ کہ بافتہ زبان اختر سہ او بود میخواندند بعد اتمام آن کلمات سر را بہان طرف نرود
آورده و طرف دست چپ خود میگردد و دیدند بطوریکہ سمت شمال رویہ مغرب رویہ شود و صفت مغرب رویہ جنوب رویہ و صفت
جنوب رویہ مشرق رویہ و صفت مشرق رویہ شمال رویہ شود و چون مقابلہ چار سمت ہر چار صفت را انجام میرسد بطرف زمین
سہ نگر ایستند بعد از ان سر برداشتہ بسوئے آسمان و ہر بار بہان کلمات را تکرار می نمودند بعد ملاحظہ شش صفت دید تمام
میتد و جمیع منتشر میگردد و عو سہ دیگر این میگردد کہ من سیا ذابا لہ ہمان ششم کہ از شکم حضرت فاطمہ زہرا سلام علیہا
استقامت حمل شدہ و دیگر کفر و زندہ با داشتہ خواہد بود کہ فقیر را بر ان اطلاعی حاصل نشدہ است بعد خود در وقت و در و دنیا ہجنان
کہ او اخر محمد شاہ د اوائل احمد شاہ دوبار اتفاق افتاد از لیسر شہ کہ شاہ فخر الدین شاہ دید نام داشتند و دیگر سیر و شش کہ مکرر
بہانہ ملاقات و اختلاط شدہ بسو سالت دیگر سہ اطلاع بہر سہ سہ ہر اکو چار خلیفہ بمقابلہ خلفائے اربعہ کہ در اسلام شہر
دارند مقرر کردہ بود خلیفہ اول ہمان شاگرد و مار شہد شیر شش کہ دو بجہ بار نام بزبان مختصر خود شش داشت و دوم ہر بار قمر
خسہ پورہ او دو تہ دیگر بود و نام خود نمود و نمود و مقرر کردہ و ہمین قسم نام اولاد او قارب خود بر ان مختصر خود میگردد
و ہر بار با و میگردد و سوا سہ نام مقرر سہ او از پیش خود نام سہ مقرر کردہ آنرا نشان میگرفت پس شش سہ نفر اول نام نمود و دوم
فخر سوم دید و دو دختر نامہ کلان و نامہ خرد و دیگر از اقربا سہ طرف ریش حق نما دوست و نمایار و نمودار و نما فرو نمود و فرو نام
سہ ہر بار نمود دید و امثال داکہ القصہ آن کذاب تحریم از ثواب از لاہور شاہ جہان آباد آمدہ نشست و چون بہادر شاہ در لاہور
بود کہ کم دام ابلہ فریب نہادہ سفینان بے خرد را کہ بند خود میکشد و استغنائی خود را نہا بر وجہ معاشی کہ داشت سر ہمہ کل طاس ہست
و از کسے مطلقا چیزی بے میخواست عوام را را بیکار بسیار خوش آمدہ ریادہ تر سرمایہ اعتبار او مبتد و آہستہ آہستہ تر خیر و بد کن
و دیگر ان ہم در دام آدمی افتادند تا آنکہ کشتی در اتباع او دید آمدہ درین ضمن بہادر شاہ در لاہور مرد و اختلافی در شاہراہ دکان دید
نہوجب اختلاف در ہر شہر و ملاک کشت و ان نزد ترافرتی دست آمدہ دام گسندہ خود را بچھن نرساخت و بے پردہ گشتہ کہولہ
و مختصر مات خود را در نظر مردم جلوه دادہ از اخفا نامہ و اعلان برداخت و از عامیان اگر کسے ما و مناظرہ سہ نمود و چون خود
اندک مایہ استعداد و معقول و منقول داشت بیچارہ را مجادلہ و مکابرہ قائل ساخت متبادہ این احوال اعتقاد عوام را
او اشتہاد و بیافت تا آنکہ بوسبت سلطنت بہ فرخ سر رسید او خود اہل بی نادان بود امیر الامرا حسین علی خان بہادر را کہ
اوقات در جروب و اسفا گذشت و قطب الملک نیز مشغول عیش و طرب و گاہ گاہ سہ از اتفاق با دشاہ دزنہ کلان

منتیان ایشان در تشویش معاش مرگ مرے خود را فراموش کر دہ با خفا و انتشار اموال لا علاج و مضطر باشند میگنید درین
زمرہ محمد اعظم شاہ با وجود اقتدار و طاقت ابتکار را رعایت نہ کرد نہایت تجنب و انزجار داشت کہ سے ارسلہ او موافق عاقلہ سترہ بعد
مرگ یکی از ملازمان عمدہ آتش تحقیق اموال او نمودہ دلالت باین امر کرد و کثرت نقد و جنس خانہ او ظاہر ساخت اعظم شاہ نفرت
خود ازین عمل و از ان شخص ظاہر کردہ ممانعت بتعمید نمود کہ باز در حضور او احد سے چنین مذکور نکند

ذکر میر محمد حسین معروف بمود و انمود و احداث مذہب باطلی کہ او اختراع نمودہ بود و
فتنہ ہا کہ درین مردم برانگیختہ با ضلال جماعتی پر دخت و دین خود بوجہ جاہ و ریاست و ریخت

میر محمد حسین نامے از سکنہ مشہد مقدس رضوی علی مشرقہ اسلام ظاہر اسید بودہ باشند با شہتار اقتدار عمدہ الملک امیر خان
صوبہ دار کابل کہ با اہل ایران انضال و احسان او نہایت شہرت داشت با سید رفاہ و افزایش جاہ خود از وطن مالوف
برآمدہ بہ کابل رسید چون در علوم عربیت و منطق و غیر ہما بے بہرہ بنمود بعد از ورود و لیاقتش ہشتار سے یافت و سپہ نشی
امیر خان لشاگرد سے اور غبت نمودہ شروع با استفادہ نمود ازین سبب ذکر استعداد علمے او در مجلس امیر خان بتقریب سے
مذکور شد و امیر خان مدین جہت براحوال او اطلاع تام بہر سایندہ صاحب تجز و جہ خود را کہ دختر علی مردان خان بود از مقدم
او آگاہی داد سببش آنکہ چون صاحب تجہ و اولاد نہ داشت دختر سے از خانوادہ سید سے مستہور کہ پدر آن دختر نوکر شوہر شش
بود بفرزند سے گرفتہ پرورش او سے نمود و ارادہ داشت کہ اگر نجیبہ لائق اردیار ایران وارد اینجا شود دختر مذکور را با او
وصلت نماید و شوہر خود را با نیمنی اطلاع دادہ متوقع بود کہ اگر چنین کسے برسد او را آگاہی دید تا ارادہ خود را با انجام رساند
صاحب سے این خبر شنیدہ امیر خان را بقیقتش احوال او فرمود بنا برین امیر خان او را طلبیدہ شہتہ بچشم خود معائنہ دید و
آداب و لیاقتش را بمریان خود سنجیدہ پسندید نہ وزن خود صاحب سے را برابر احوال او آگاہ ساخت و بزرگجاد او پر دخت
صاحب سے تجویز شوہر رضا دادہ سر انجام تزویج آن دختر بطوریکہ با مد علی الفور مہیا ساختہ با محمد حسین مذکور کہ خدا کرد بان
وسیلہ آن سراسر حیلہ را رفاقت امیر خان دست دادہ محرمیت با مردم در بار و اندک مایہ بہادری اعتبار میسر کردید بعد مرور سے
خندہ شب الہامی عمدہ الملک دار و علی خوشبوئی خانہ پادشاہ سے بنام آن محیل مقرر گردید و بعضے از اولاد عمدہ الملک
کہ از لجن نسوان دیگر غیر صاحب سے بودند با ادا اتحاد و آشنائی بہر سید و این شخص مرد عیار جاہ طلب بود و نمبودن بعضے
شعبہ ہا خندہ سے از سپہان امیر خان مثل ہا دے علی خان و دوسہ دیگر از برادرانش را انکے معتقد خود گردانید ہا دہ بلحاظ
ریادہ از دیگران در خدمتش ارادت بہر سایندہ درین اثنا امیر خان رحمت انیز دے بیوست و اہل و عیال او را صوبہ کابل بجنور
آمدند بہر محمد حسین مذکور و علاقہ کار با پادشاہ سے ہما بنجا ماند بعد از مدت کے خطر و گلاب پیشاور و غیرہ بر سر کار پادشاہ سے و علمہ
دارکان حضور بوقرور سر انجام نمودہ قاصد ملازمت با دشاہ و طالب بہر سایندہ غرت و جاہ گردید بہ تصمیم این عزم در لاہور
نود کہ خبر حرکت عالمگیر پادشاہ شنید و توقعاتیکہ در افزایش جاہ و اقتدار از عالمگیر پادشاہ داشت منقطع زدہ عطر مدکور و غیرہ
اموال را در ان ملکہ بقیمت غالی فروختہ مبلغ شصت ہفتاد ہزار روپیہ بہر سایندہ وہان زراعتیہ توکل خود ساختہ لکس افقیری
در پوسید چنان مرد جاہ طلبہ بود و سر سر عرو سے داشت بقیمت و دشاہ روس سے سابقین نہ پسندیدہ غانم اختراع مسلکی مد
کہ تا آنکہ ان کسے از کسے تشدید بود گردید وہان ہستی زاد و شاگرد خود را کہ صاحب تصور شدہ ریادہ سے و با تحقیق دخت

کسی فتح شده برآیے کسی به والبتگان اذیال دولت پادشاهی و بهو احوال سلطنت سازهای مسرت نوختند و متوسلان فغانند
 سادات به تحیده غرامی محرم پر داختند عورات و سوزات خانهای نجم الدین علی خان و قطب الملک و اتباع ایشان به نظر لایعول
 و پریشان خاطر گشته بعضی فرصت را غنیمت بشمرده تارسدن مردم پادشاهی بهر چه توانستند زیر چادرهای کشته گرفتند بدر رفتند
 بر رخ سلامت ماندند و جمیع بدست مردم کو تو ال گرفتار آمدند و نسوان سیده و نجیبه چادر صبر و شکیبایی بر کشیده از حصار
 عفت با بیرون نگذاشتند عبداللہ خان کاشته که از نوکران قدیم و معتقد قطب الملک برای محافظت حرم سرا و ناموس متعین
 بود با اتفاق یکسریه با دست خیانت دراز کرده معامله حرص و آزر گرم ساخت او و یکسریه با هر چه توانستند از میان رانده بیرون
 تاختند و خود را اسطعون خلق و مردود خلایق ساختند غلام علی خان و نجابت علی خان که برادرزاده قطب الملک و متبناهای
 او بودند و وضع و لباس نموده عازم قصبه جالنده که موطن امیر الامراء اجداد الیثا است شدند و بمنزل مقصود نرسیده در راه
 بدست مردم پادشاه اسیر گردیدند

ذکر شروع اقتدار سلطنت محمد شاه و ارتفاع درجات امرای دولت خواه

بعد حصول الحینان محمد شاه فارغ البال بجاه و جلال خود پرداخت و نظر عواطف و شفاق بحال امر او و ندویان بسیار وفاق
 انداخته کسانی که طلاطی طبعیت و ارادت آنها در گذارانش این حروب و کروب خالص عیار برآورد و جوهر فدوت و نفیثانی
 بطور رسانیده بودند هر یک را در خور مرتبه او عطا پادشاهی مناصب و مواجب و دیگر مواجب افزای بخشید و از ایشان
 بهر بخش شایسته و هم محرم الحرام بفتح و خیر و زور بر خیزش نصرت سوار گشته بهمنان دولت و اقبال بسوی دارالحکومت
 احوال خدمت را فرخواست و به تعجیل طے منازل و قطع مراحل نمود و نو زدهم ماه مذکور نزد یک هزار خواجه نظام الدین نزول نمود
 و زیارت آن هزار کرده خدمه آنجا را با عطا و انعام شاد کام فرمود و روز بنا بر تعیین ساعت محارم مقام نموده هزار سوار بر بزم
 حیدر قلی خان افزوده هفت هزار سوار شاد و سعادتمند خان بهادر را مقرب به بهادر جنگ نموده به عطا
 مای و مراتب سر بلند بخشید و دیگران نیز مورد عنایات شدند نجابت علی خان مقید بحضور رسیده و والی حیدر قلی خان شد که
 با عبداللہ خان نگه دار دو تبارنج بیست و دوم ماه مذکور روز شنبه شش ابره پادشاه با کوبه چشمه جابه که صد کوس
 و کرنا غلغل در مهر و ماه افکنده بود در نهایت شان و شوکت با فیضان فرین بزورهای طلا و نقره و پاکر جلای کلاهیون و
 این نهانی زرافشان و تحت روانهای طلا کار زرنگار و پوششهای زر بافت و باد که چشم تماشاگران را بریزد و آفتاب
 از مشاهد آن خیر گزیده نمود و دسته بدست فوج پادشاهی و امرای هر یک مسلح و فرین با ساز و دیراق نو ساخته و زیب
 و زینت پرداخته جا بجا بتکر تمام میرفتند و اسپان کوش پری چهره خوش اندام با سازهای مرصع و دینا کارش پیش
 سوارهای میکشیدند و دیگر نو از امرایش جا بجا با انواع حسن و بهامه با بود و بسوارهای فیل کوه شکوه بر عمارت خلایق با هزاران
 زینت و رعنائی از راه اجیر می دروازه شهر بنیاد داخل شهر دارالحکومت گردیده به تبار و تصدق بسیار فقر و محتاحین را که چشم
 انتظار دو چار این روز داشتند شاد کام و مقصود المرام ساخت و بساعت پنجم تقدیم سمیت قوم داخل قلعه دولت خانه
 مبارک شد و نواب قدسیه مادر پادشاه و دیگر بزرگان حرم مطهر با طلا و نقره پر از زر و سرخ و سفید با جواهر قیمتی
 نثار تارک و افسر محرم شاه نموده و طائف تهنیت مبارک و تقدیم رسانیدند

وسیع شمل دار و دیوار نیکو قلب الملک سے طالع یار ماں و بہر اسان اوار پائی و جدید نقلی ماں اوج آرہے ہیں اسان
پہر استے قلب الملک اماق مصفا الدلہ و درجہ شمشیر چوم آورد و قلب الملک مانکہ مار حاد و حوت سابقہ صبر و صبر و صبر
اما انکو عیون شور سد سنان کا پستو دراز مل پائین راہ اختہ و آئین سرور ان سماعت پیہ صاحب کس اردست
عاد و اقتدار و وقار مداحہ یکو سید و عالمی داب اما سے سماعت و پہلی اراں شرور و عزم مانہ نمود و صبر و تحمل او را کار
و اسوب خلک معین سید است این مار کحت و دولت مار بودے انکہ کار یا یا سند سد و اس اختہ در سند خطا نمود و با وجود
نودل دوسہ سر اسوار میاں در عین وقت خطا کا مامید انکہ اغلب سمران کی سر طر اوقت کھاسے آورد و اور اسپان پان
کسہ راہ حاسا سے مقدم حواسد راسا عیاد میل سوار سے سپہ و شمشیر بر آید چون تقدیر سر کسل امید ادرعہ نمود و خود
آمد ارض سیف الدین علی ماں و صاحب اقتدار ماں و در نقار علی ماں عہد انترتین مانو پنچس ماں کسے جو ح کسین
میل سوار دیگر دس دسے مارہ کماں کسہ تنہل عہد اقتدار یا بہر سادہ این ماں سپاسام ماں در طغر مودہ و شمل الملک
سپہ سالار داران کار بار تہنگہ استہ راہ و راجہ بودہ لعل قتل ادرود آمد قلب الملک ارمیل سیف الدین علی ماں
استما اختیار این مار بود و دیگر ان سرائے و لعل سر گردیدہ علی ای ماں قلب الملک حیرانی سپر گئے تقدیر و تنہا دیسرا
چل ادرق ستر ماں پا عرق آہیں بود و ماں مار و دیگر جو تیر بر چپاے و راحت شمشیر دست برد استہ سپر جو تقدیر گردید
و ماں حال حیدر نقلی ماں قلب الملک راسا ستر سر سید و حکم الدین علی ماں یہ شریک حال برادر گردید و ماں حال
آل ہر دوسرہ گواراں یہ حال حشر بود و متعدد سے اس آئم کہ چوں حملہ آوردے و مرج ارکب انکستر سے سرچہ
دلی چوں کردہ حصر مایور سے مار کسند گرد و دم چو انکستر سے چہار سے کہ صبر و حشمت چہا سے کہ دوا حشر و حشمت چہا سے
طغر چوں ساسد دست شمار و در فتح اں شکست چہ حیدر نقلی ماں سر و سوار و در مل طغہ و سوار ساسد محمد با سادہ
آید و چوں و شملت محمد سادہ تر کسماں رو و طغر و شفق کمال سان گزیت دوا رجاہ و نقلی ماں مود و حکم دوا حشر سادہ
مع و طغر مود سے سوار اواج ملوکات مل لکرا داسا ہے گشتہ حدیثا مد و داری الدین ماں سادہ و غالب حکم لکریا
ماں مار گشتہ و رنگا و قلب الملک تہق مود و رنگا و را کرد دست بر تاراج مود با مد و دوشس بود و گشتہ و رہی سہ
و امیر سے حضور انظار ماں طغر و مصور او کو لیس و در سار کاد سحا آوردہ و حدات سکا ای موصول این متح غیر شرف
تقدیم رساید مد و تمام اسات و لت اچار کاراج محمود مادہ لصلطہ سکا رہی برآمد

دکتر حروف جبر کے بعد سوال اربزرگے مشعر مال احوال امیر برآمد

ارمید میں سمیع امتا و کہ چوں ما اسرار الامرا و قلب الملک حماہ تو را یہ راسا رعت رویداد کسے ان دولت و امان سادہ
مار و گئے مار و مقدس کرد و علم حشر و سی لائق دست ارنال احوال امیر الامرا سوال موداں بزرگ نقادہ جہر ارجوب
سنان سائل استخار مود این حروف برآمد (ع ل ح دوک) سرگاہ و تر کسندہ ملک ملک عدوک مارگر مرگ و اسد ملع و کس
ر سے آید و فی الخیالے ارعاستہ میت چہا یہ صورت کتر اسما سے رویدادہ سادہ چوں سلطان اسراہیم بعد مرار
ارمید ان گردنا آمد نصا طہ سلاطین مقتدا آمد آخر و مودہ چہا و ہم محرم الامرا میں حشر و راجعہ رسیدہ و معبر راسا
سادمانے و بر سر را و سید اصطلاب و حشرانی گردید ہم با قبل شہرت اگر در و کسے مود و دوا کسے و چہا

که عبارت از یک روز و یک شب باشند گرسنه و تشنه بسبب محرومی از آب که یرو در و در تصرف جاث بودنا بر پاس مار و آب و س
خود با قطب الملک و غازی الدین خان و دیگر سرداران باره و حامد خان و عموئے نظام الملک و سبغ خان و امیر خان و روح ناصر خان
و نعمت الله خان و سیرام خان و بعضی صاحب اولوسان و چند جماعه دار قدیم الخدمه مثل صبیحه الله خان و شیخ شکیل مانده بودند و شکر
پادشاه بر فیل سوار کے غاصه خود که پادشاه پسند نام داشت سوار گشته با امر اور ققام روز و شب در فوج خود رست افزا بودنا
نجم الدین علی خان با دیگر سرداران باره قدیم جرات بی باکانه و دست از عان شسته پیش گذشت و با آن صدمه های
جمع و عطش و شرر پاشی آتش که از توپخانه بر سر او و جمیع رفقاء قطب الملک تمام روز و شب گذشته بود و او ای نه زنده میجا
ارسته و ابا عن جد داشت رنج قیامت برانگیخت و رفقاء محمد شاه حصص حیدر قلی خان و صمصام الدوله بیکار گرفت و از نا
که او نیز سید باره بود و دعوی بحیثی با نجم الدین علی خان و قطب الملک داشت علم شهاست بر افراشته و سینه سپر حه
با آب شمشیر عبار خاطر مگر راشت و شومید اند و از هر دو سونندگان دریاسی و غا و شیران مشیم میجا بر یکد گرافتا دند شور بے
بر خاست که یوم القشور از یاد رفت و بر آخانان سوزی بر دلان از این تبر و شمشیر و سنگ عدلیت سخت کوسته بهادران لیر
آتش صاعقه تا شیر بالا رفت سعادت خان بنا بر تحصیل نام و نشان چون پیل مان بدد جان نثاران پادشاه رسیده حملات
بهادرانه می نمود و شیر افکن خان حسب الامر پادشاه با عانت انصار و اعیان محمد شاه بی خصمای مقابل را بکند چنان و نوک
نشان چون سربیان می بود و در پیش علی خان داروغه توپخانه صمصام الدوله و عبد الغنی داروغه توپخانه حیدر قلی خان و مبارام
نشته او و محمد جعفر بنبره حسین خان با خند کس و بگر جانهای خود در با حقد و نصرت یار خان بد و زخم تبر و شمشیر و گشت و دوستان
با جمیع دیگر جمعی شمشیر و سنان برداشت و از طرف قطب الملک شهاست خان که عهد با نام و نشان بود منع فتح یار خان
سرا و پیش و یک سیر و تهور علی خان عهد القدر خان برادر قاضی میر بهادر شاه و عهد الغنی خان پسر عبد الرحیم خان عالمگیر
و غلام محی الدین خان و صبیحه الله خان عرف شهنشاه که بر سه جماعه داران عهد قطب الملک بودند مع لیر شجاع خان پلو
دران عرصه مردار داد و شجاعت و رفاقت داده حرمه ناگوار مرگ را کمال گوارائی نوشیدند و تا جان در بدن بود بجان ستم
اعدا کوشیدند و جمیع کثیر از سهرلمان این سروران جان شیرین بطلب ننگ نام دران عرصه خون آشام در باخته لعالم آخرت
شتافتند نجم الدین علی خان بهادر که گرمی بازار معرکه از او بود و چند زخم کار بر بدن خود خرید و از رسیدن تیرهای
پیاپی حشیم جهان بن او از لباس نور عار گریزد و قطب الملک عرصه بر برابر نهاد و خود ننگ دیده با جمیع از دلداران با
که با او مانده بودند و نجم الدین علی خان پیش ماند و درین وقت عیوان جاث نیز بعقب لشکر پادشاه ناخه شور و ولول در اند
و قریب بنزار کا و قشور ان پرتل که بر کنار جنبنا جمع بودند مع چند عشر بار لنگر خانه و دفتر تباراج برده مقابل فوج پادشاهی که
بجراست نگاه مامور و مستعد بود نمایان شد پادشاه هم از دور سیر بے بد انجانب انداخت و محمد امین خان مع ناد خان
داروغه بر فندازان خاص بد مع او پرداخت و از پشت گرمی قطب الملک لقیه السبب فوج باره و رفقاء نجم الدین علی خان
را نیم جانے که باقی بود لقیوت گرفت و با وجود پایدار صمصام الدوله و دیگر امر اتزان لے در ارکان لشکر محمد شاه راه یافت
حیدر قلی خان و سعادت خان و محمد خان نیکش بمشاهده ابن حال خواستند که باستحال رسیده بر کمر نایب الملک زنند
قطب الملک این اراده را دریافته بمقابل حیدر قلی خان شتافت و حیدر قلی خان مع دیگران دست تبخه کمان برده در
تیر اندازے و برق اندازے نهایت اهتمام بکار برد و درین دارو گیر اخیر سید علی خان برادر یار علی
بنی خنی

محمد خان پسر اسد الله خان معروف به نواب اولیا نادگیر سرداران و افواج باره که مجموع قریب به ۱۰۰ هزار سوار خواهد بود و
سده بجایه ارا بر ایزاد است باره که هر یک خود را رستم عصر میدانست با سید و حصول همراهی امارت و ادب حقوق اخوت سیده
همراه سید فیصل سوار سید قطب الملک مقرر شدند و در روز دینا جورا من جات یدر بدل شک جبهه هر چند رهنده سوار جل که زمیندار
عمده اکبر آباد و متهم بود و حکم سنگ و بر سر نه از جماعه داران همراه حسین علی خان و زمینداران اطراف بلخی گردیده علاوه افواج
سابقه گردیده و آنظر کار سکر در سه زمین زیر سم سپان و دایمی بیادگان ناید بدو تغییر مرئی بود و همان روز جورا من با برادر خود سده زبخر
فیصل و چند قطار شتر که از لشکر محمد شاه رفته بود و سینه انداخته آورده بود و بطریق راه آور و تسلیم قطب الملک نمود و قطب الملک
افینال و شتران را با دالانعام نمود و بمنوع آنکه نیم محرم الحرام که فوج محمد شاه از موضع شایه پور گذر گشته مسفر بخیام و مسکن ساخت
و مقام صلح بین العسکرین گسترانده محمد شاه هر چند استغفار عبدالصمد خان سید الدوله یار دلی خجک و راجه دهری راج جی سنگه داشت
تا سبزه و بال سبب القدر راه و موانع دیگر نرسیدند مگر محمد خان بنگش با سه هزار سوار و غریز خان و و هیل و بانیرید خان پیوانی
با جمعی از همرازان بهمان ملازمان پادشاه رسیدند و قریب چهار هزار سوار از نزد جی سنگه نیز رسیده رفیق لشکر محمد خان گشت

ذکر صفوت آراستن از جانبین و بهم آمیختن عسکرین و برانگیزیدن سپاه گرد و سپاه و مقابل
قطب الملک با محمد شاه پادشاه و ظفر یاب محمد شاه بر قطب الملک و اختتام زمان
دولت و اقبال ساد او شروع گشته پذیرفتن ارکان سلطنت خاندان بابر به مقتضای تقدیر

اگر چه از نیم و دهم محرم تا بر قریب عساکر بهر گیر ظرفین حرم را کار فرما گشته تیر تیر جنگ راه می سپردند و جورا من حسب احکام
قطب الملک سوار بسیار بود که آتش بسیار دوت خانه پادشاه و دیه یگاوانان توب کشته را بخو کشته شده به برد از خبردار
و سپه شیار سید حیدر علی خان میرا لشکر میر نشد و سوار اول لشکر محمد شاه حیدر علی خان مقرر شد و سعادت خان بهادر و محمد خان
بنگش بطریق بین و مصمم الدوله و نصرت یار خان و ثواب خان مع بر سر از مردم دیگر دریا رقرار یافتند و عظم خان را با
ار خجک و دیگران فوج طرح مقرر ساختند و اعتماد الدوله محمد امین خان مع باد س خان و قمر الدین خان و عظیم الله خان و
خان یار خان و جمعی دیگر فوج ایامتش قرار یافت و شیر افکن خان و تربیت خان و دیگر فدیوان در رکاب پادشاه جا گرفتند
و میر حمله و غایت الله خان و ظفر خان و اخلاص خان و راجه گوپال سنگه به دوریه و دیگران بر کجا نقتت بهیر و بنگاه و سید علی
و سعید الله خان و محمد خان دابن الدین خان و جمعی از دلاوران دیگر مع فوج راجه دهری راج بد و جرافار و برانفار و سوار س
خدمه غل قوت افزا س فوج گشته و دیلان که شکوه را با اسلحه ویراق جنگ و مکه تازان رزم آهنک و رعقب توپخانه لشکر آشوب
برای دادند و قطب الملک بعد و در در منزل حسن پور که ارشک پادشاه ایفا صلحه کرده بود و مقام نموده بتاریخ دوازدهم محرم الحرام
تیر تیر فوج خود پرداخت سرداران باره بنا بر خود سوار و رعونت جیا نچه باید اطاعت نمیکردند لکن از ترتیب چند باز تقریر یافته
و باز برهم پیش هر صورت بنجم الدین علی خان و سبقت الدین علی خان و غالب خجک بهادر غازی الدین خان و سید محمد خان
و تنهاست خان مع لپه و برادران و متور علی خان و ستیجاعت الله خان و ذوالفقار علی خان و عبدالنبی خان و مظفر خان و دیگر
دلاوران باره که همه با رستم و افرا سیاب محمد حود را س می شمرند بهراولی مقرر شدند و حامد خان و سعید خان و سیرام خان و
نعمت الله خان و امیر خان و سید صلابت خان و عهد العقی خان و اخلاص خان افغان و عمر خان و و هیل و و سید از خان

چون خبر گشت شدن امیر الامرا بغیرت خان بہادر خواہر زادہ امیر الامرا رسید مطلق التغات مارا ستن فوج و ہمراہ لرغین توپ و توپخانہ و طلبیدان رفقا نمودہ و انتظار تیار رہے و حاضر آمدن آہنگشیدہ از حاضرین کہ سہ خرد دست کشید و بر مال دست خود پاک نمودہ بر فیل سوار شد و بلا تا مل بمقابلہ پادشاہ و قتلہ خالو سہ خود شتافت بقصد دوسہ ہزار سوار کہ ہمراہی اور فاقت نمود کہ مل شجاعت و دلاور سہ لبرعت برق و باد بر شکر پادشاہ رسید و سعادت خان دران وقت بر ستمہونی محمد امین خان و حیدر قلیخان ہر در حرم سرکشاہ سہ رسیدہ از دو حامی بعضی رفقای امیر الامرا کہ دران وقت بر دروازہ بود و بجزارت خود دور نمود و ہر چند پادشاہ از شفقت مادر سہ راضی بر بیرون بر آمدن پس خود بنود سعادت خان باقتضای فدویت و دولت خواہی قدم بر آویختہ پیش گذشتہ بمبالغہ تمام و نہایت الحاح و ابرام دست پادشاہ را گرفتہ از محل بر آورد و اعتماد الدولہ را بر فیل خود سوار نمودہ خود بجای خواص نشست چون افواج در سالہ ہا سہ پادشاہ سہ و امرا موافق بدستور و ہر روز بجایا سہ خود شتافتہ بودند دران وقت قلیل جمعیتی از مغلیہ ہمراہ سہ محمد امین خان و اندک مایہ مردم سعادت خان در رکاب پادشاہ حاضر بود حیدر قلیخان کہ بحسن سلیقہ برای ہمین روز مردم توپخانہ را مستعد و مشغول میداشت در عین آشوب و رنج آید آمد بغیرت خان بہادر کہ ظاہر باد ہزار سوار نہایت نزدیک رسیدہ بود باہتمام اجماع و احضار مردم و توپخانہ و افراس و انیال پادشاہ سہ و سرکار خود پر داخت و در عین اضطراب بانظام و ترتیب فوج و توپخانہ بد صف نمودہ مستعد بہراولے استاد و غیرت خان چون شیرازیان و ہریان دست از حان شستہ بر ہودج فیل مانند سنیہ در محضر نشستہ از نہایت سقراط سہ دمی نمی آسود گویا در خانہ گمان نقل مکان کردہ عازم سفر آخرت بود و آن بہادر دلیر درین دار و گور بہت بردہ دفع قتلہ خال خود امیر الامرا بہادر گماشتہ نظر بر پادشاہ و محمد امین خان حیدر قلیخان و سبب انتہام حیدر قلیخان و سلیقہ کار فرمای او گولہ چون تلگ کہ میر سخت و حیدر قلیخان معرکہ رزم را چنان بگریز آہستہ کہ صد آہستہ آہستہ از چار سو بر تختا امرای پادشاہی علی التواتر بہ در سیدہ در تقویت جمعیت پادشاہی فزود و کم مردم ہمراہی غیرت خان نہایت رسیدہ از دو کارو سہ نمود و خلاصہ غیرت خان پرتعلیل حیدر قلیخان پادشاہ گشت و تیر از شت غیرت خان ہائی یافتہ چون اجل حیدر قلیخان نہ رسیدہ بود بہ پشت کمانش چنان تراز و نشست کہ بعد فتح بدشوار سہ بر آمد و قمر الدین خان و سعادت خان بہادر حیدر قلیخان رسیدہ شرط وفاق و وفا با پادشاہ بتقدیم رسانیدند و پادشاہ بدست خود نیز تیر با میز در ہین عرصہ تاراجیان آتش خمیہ امیر الامرا و سادات دادہ دست یغارت اموال و کار خانہ ہالیش کشادہ خزانہ عامرہ اورا کہ از کرد و حساب گذشتہ بود بنمایا بر دند و مصصام الدولہ خاندوران بہادر منصور جنگ بہد و پادشاہ رسید و غیرت خان بعد ازان کہ دوزخ ہم کار تیر برداشتہ بود بر حرم گولہ جشی کہ در خواصی حیدر قلی خان بود در ہلکہ اسے عالم بقا و رفیق و ہمیشین ملازمت کرد و اللہ اعلم بابا بہ الصالحین خزانہ شکر امیر الامرا بتاراج رفت و آنچه در راہ عقبت ماندہ بود از تاراج محفوظ ماندہ بعنیت پادشاہ در اند

ذکر سوئے کہ بعد قتل امیر الامرا ہریان اوروی ادوار تقامی ارج دولت امرای خالص الوداد

بعد فتح و نصرت حیدر قلی خان بحکم سنگہ بیغام امان جان و آبرو از طرف پادشاہ دادہ نزد خود طلبید و کورنش عفو تقبیر است و عطا سہ منصب شش ہزار سہ از اصل اضافہ کنانید و رتن چند را از طرف اعتماد الدولہ بیغام استمال مکرر رسیدہ او بخیال آنکہ ماندہا جان و آبرو از محالات ست شتہ متضمن باجرا بقلب الملک نوشتہ بتحتوب شتر سدا سہ فرستاد و خود لبوار سہ پاکلے راہ خانہ خویش گرفتہ روان گردید جمعے از مغلیہ و بچہ ہا سہ بازار کہ اکثر سہ از انہو از شاہیہ

در تثنیه فرا هم آوردن سپاه و سرانجام سامان جنگ افتاده مصحوب سید محمد خان پسر سید احمد خان و دیگران نزد پروانه ما براسه طلب جماعه داران عمدہ بارہ و افغانان صاحب الوس فرستاد تا آنکہ قریب پنجاه هزار سوار قدیم و جدید نگداشته مع پادشاه و افواج شاسہ و راجہ ما و غیر ہم ہر کہ اطاعت و رفاقت نمود با توپا ہا کے جهان آشوب و فتنہ گچی ہا کے قدر انداز اسباب مقرر سازد و آخر ماہ شوال میش خانہ بطرف دکن براورد و خود امیر الامرا نیز کو چ نمودہ مدوکر وہے اکبر آباد نزول فرمود چون اجل موعود حسین علیخان رسیدہ بود بعض امور کہ صریح و حق او مناسب نبود قہرمان تقدیر از دست او برے آورد چنانچہ در او اخل فی عقدہ خدمت میرا قشہ کہ بند و بست خانہ پادشاہ سے و البتہ دوست از سید خان جهان کہ از جملہ اقربا سے حسین علی خان بود انتقال یافتہ بنام حیدر قلی خان مفوض گشت و نیم ذی قعدہ سن ۱۱۰۰ ہجری کے محمد شاہ از سواد مستقر الخلافہ اکبر آباد کو چ نمودہ لبہ کر وہے بلکہ مذکورہ شرف نزول از رانی داشت و سید عبداللہ خان بطریق مشایعت و حصول رخصت رفاقت نمود چون پانزدہم ذی قعدہ روز جلوس جشن پادشاہ بود قطب الملک می خواست کہ بعد از فراغ جشن رخصت حاصل نماید حسین علیخان راضی نشدہ از چارہ کر وہے اکبر آباد مرخص نمود و چارہم ماہ مذکور پادشاہ را حسین علیخان ہمراہ خود گرفتہ بمنزلے نزدیک فتح پور معسکر ساخت و سہ چارہ روز برای جشن جلوس پادشاہ سے توقف نمودہ لبست دکن نہضت فرمود و قطب الملک مع حامد خان عموی نظام الملک حمید الدینخان غازی الدینخان غالب جنگ و میرام خان نعمت اللہ خان و میر خان و سید صلاحیت خان و چند امیر بے پروبال در انجا ماندہ نوزدہم ذی قعدہ بطرف شاہ جهان آباد کو چ نمود و در راہ محمد خان بنگاش با قطب الملک ملاقات نمودہ داعیہ رفتن خود بلیشکر پادشاہ بنا بر رفاقت امیر الامرا و تہدیدستی خود ظاہر نمود و پنجاہ ہزار روپیہ علاوہ مبلغ چند لاک روپیہ کہ حسین علیخان با سید رفاقت خود باودادہ بود از قطب الملک گرفتہ بدروغ راست ناکہ بلیشکر پادشاہ میروم رخصت حاصل نمود و قطب الملک جگر اش شاہ جهان آباد و امیر الامرا منزل بمنزل روانہ دکن گردیدہ

کشته شدن امیر الامرا حسین علی خان بہادر در راہ دکن از ترزویر و احتیال امرا کینہہ کوشش پرفتن و اتمام پذیرفتن شوکت و قوت سلطنت کینہہ خاندان با بریہ

کہ از ان کہ قطب الملک چھل کر وہے شاہ جهان آباد رسید بر کشته شدن امیر الامرا حسین علی خان بہادر و غیرت خان بہادر خواہر زادہ او نور الدین علی خان برادر امیر الامرا از شقہ رتن چند کہ در اضطراب نوشتہ مصحوب شتر سوار سے فرستادہ بود مطلع گردید شرح این واقعہ آنکہ چون پادشاہ را چند آنکہ اختیار کے نامندہ دست نشان سادات گردید از امرا کے کمن نظام الملک محمد امین اعتماد الدلہ را خار خار رشک در جگر سے خلید و ہمہ وقت در فکر تدبیر استیصال سادات بدل میکوشیدند و محمد امین خان با محمد فرصت یافتہ دوسہ کلمہ تر کے گفتہ اذن او حاصل نمود و نظام الملک را شورانید و بطریق سے و ہتمام او بر عالم علی خان علیخان اگر چه مقدر بود گذشتہ پنجہ گذشتہ چون محمد امین خان ارادہ حسین علی خان بر استیصال نظام الملک برادر العین دید نہایت خود و جمیع تورانیہ و رفا کے نظام الملک ب یقین میرا نیست و نیز ظن غالب بود کہ ہر گاہ کار نظام الملک بمقابلہ امیر الامرا کشد البتہ فتح و غفر امیر الامرا عیاد شد نہابین روز و شب در بہین فکر بود کہ اگر بنوعی تواند شد شمع و دغا امیر الامرا را در راہ ملی نفوذ بایگشت اما بدون اعانت رفیق شفیق اقدام بر این امر خطیر زیادہ از حیرت آید و توان خود سے شمر دنیا کو علی ہذا میکونید سیر محمد امین معروف بسعادت خان کہ از سادات پیشیا لور خراسان و در اول منصب ہزار سے والا شاسہ در عند فرخ سیر محمد

نظام الملک چند روز کہ یاب و گران بود و اطراف بنگاہ را مرہٹہ فرو گرفتہ بطور چپا و سٹے سے جنگیدہ عوض خان ورنہا مرہٹہ کہ رفیق نظام الملک و با حسین علی خان مخالف بود برآمدہ تدارک سے نمودند و نظام الملک متبادل تانے جنگ کنان راہ سے پیو و بر سر حربا با عالم علی خان مکان مناسبی میخواست تا آنکہ نزدیک بعقیہ بالا پور رسید و مکان خاطر خواہ یافتہ معسر ساخت *

مقابلہ نمودن عالم علی خان با نظام الملک در کمال دلاوری راہ آخرت پیون با تہا بہادر

عالم علی خان بہادر پنجم شوال مقابل نظام الملک رسیدہ بہ ترتیب فوج و تہیہ قتال پرداختہ متہور خان و غالب خان سپہ رستم خان و کہتی را سرا دل کردہ بہر اسے امین خان برادر خان عالم و عمر خان شیخ عم داؤد خان و شمشیر خان و محمد اشرف خان و بخشہ وند و یخان و دیوان و شہی خان و محمد سے بیگ کہ برود و جامعہ دار عمدہ و بہادر مشہور بود و مذمتہر ساخت و رفاہیت طلب خان و خواجہ رحمت اللہ و دیگر دلاوران و سرداران و کمن و مرہٹہ را بہین و بار فوج طرح مقرر ساختہ ہر یکے بجانبیکہ مناسب بود اطمین نمودہ خود و قول قرار گرفت و غیاث الدین خان را با خود در موجود چیل شریک سوار سے ساخت و توپخانہ را با سلوب شالیہ بادیہ دوازوہ ہزار پیادہ کرناگی پیش رو سے خود دہشتہ فیلان مست جنگی را غرق آہن نمودہ عقب توپخانہ جاداد و بادل قوسے و خاطر مطمئن ادادہ کارزار معرہ ساخت لیکن چون جوان نور رسیدہ تا تجربہ کار بود با آنکہ احوال جنگ دلاور علی خان شنیدہ بود کہ نظام الملک مردم خود در کمن نشاندہ دلاور علی خان را بدست توپخانہ آہن کشیدہ و از ان جہت شکست بر فوج دلاور علی خان افتاد و حرم و احتیاط دین خصوص نیز نکر دہ خود ہم در بہین بلا گرفتار گردید و جان شیرین بر دانی و رباخت اصل خود آہستہ کہ چارہ تقدیر بیچ اندیشہ و تدبیر نہ جوان سے تواند نہ پیر ششم ماہ مذکور بہ ترتیبیکہ رقم بند پیر خامہ و قانع نگار گشت با سے چیل فیل سوار پامی جلادت در عرصہ کارزار گذشت و نظام الملک بقائد کے سخت و اقبال مرحمت خان بہادر را ہراول خود ساختہ غازی الدین خان سپہ خود را ہمراہ اداد و عبد الرحیم خان و رعایت خان و سعد الدین خان و داراب خان و کامیاب خان و غیاث خان و قادر و داخان و ختم خان و دلیر خان و روح اللہ خان و نور خان و چندے از راجہ با و دیگر بہادران ہمراہی خود را کہ ہمہ کینہ خواہ و رزم جو بودہ اند جا سجادر سیمینہ و مبرہ قرار دادہ خود مع عوض خان در قول جا گرفت ورنہا مرہٹہ را با بعضے از زمینداران بر بنگاہ گذاشتہ بدافعہ شورش مرہٹہ با سے مخالف متعین نمود و توپخانہ و بانہا انچہ از خود داشت و انچہ از قلعہ سیر و برمان پور و لشکر دلاور سے بدست آوردہ بود اول روز بطوریکہ چیدہ بود شب آہن تغییر دادہ در گوشہ ہاسے مخفی بین و بارچید و دلاوران معہ را با توپہا سے چھو دار و خزانہ بران در کمن نشاندہ و خود در پناہ آہنایستاد دلاوران فوج عالم علی خان در حرکت و ہرجان درآمدہ متہور خان ہراول با فوج خود کہ وہ دوازوہ ہزار سوار خود اسند بود ویر توپخانہ شہر بار نظام الملک حملہ نمود و بہین کہ در شلک اول چند سی از جانبازان بارہ و دکن بجاک ہلاک افتادند و مبارزان مغلیہ نظام الملکی دلیر سے کردہ قدم پیش برداشتند و مقابل ہراول رسیدہ چقل شہا سے نمایان نمودند و تزلزلے در فوج ہراول عالم علی خان بہر سید بہادر مذکور با درک این احوال از راہ جرات فطر سے مع غیاث خان کہ ہمیشہ جوقرین او بود و دیگر سرداران و سربازان فوج فیل سوار سے پیش را ندہد ہراول خود نمود و بجلا ت مردانہ پنے در پے عرصہ بر فوج نظام الملک تنگ ساختہ از پیش رو خود بردا خروج مقہور و گردان و عالم علی خان مع ہمراہیان متعاقب او روان گردید و عنان حرم و احتیاط را از دست دادہ

لاکھ تک ملک چلن جہد و پیمان مادیات و مادیات پہنچنے والے سب سبایت ممانعت سے نمود ملک دور سے گفت کہ حق
 میں دہستہ حال اوست اگر شاہ اور لاکھ میں خود را حاکم کشت سرحدت چوں اوقات میں ملی حال بود و مگر کستہ می شد
 و در بین ایام بیت و دوم ماہ مبارک رمضان ششاد و عہدہ خدا را حال کہ مردم و در ساعد رسول استماع حلقہ و ہتھال شمار
 دستہ ملکہ دست افراستہ روی نمود کہ ان طرکۃ الساعۃ لئے عظیم یاد میداد و اگر عمارات و ساختمان آباد و دستہ
 کہہ از چہ پاییدہ افتاد و بعضی مردم را مدال مردہ اگر سے محروم شد و در صدائی کہ از ریر میں مسیح ساکنان کو میں
 میر سید اعلیٰ و حیرت و اضطراب بود و در مار طارات و چیں حرکت آمد و معنیہ و مدت رلرہ امتداد یافتہ تا چل و کسید
 ہر روز و سب مکر میں و ملات بخش سے آمد و بعد اظہار سے گت و در دہشتا مردم جو سیارہ را می کرد و حوایدن یہ
 سقف سروک بود و بعد از ان مدت کہ کو شد اگر کہ ملکہ تحفیت مانت آتا چارچ ماہ گاہ و گاہ میں و عمارتہا لرزے آمد
 و اقراں بر لرزہ آتے بود القصد قرار یافتہ بود کہ عہہ ماہ دہی خندہ پس جیدہ دساہ و ملک الملک لغزہ شاہجہاں آباد بریدہ
 و جیس ملی حال تا جمعہ از امر اسے روز ماہ رواہ و کمن کرد و دریں عہہ ماہ محمد امین حال محبت در اندازاں و ماہی
 چوں تو سپہ ار تور اسیاں بود و ماسوشتے و میاں آمد و چہرہ و رنگتہا کے محلکہ کہ ہشتنام ساداران سے شد رماں رو گیا
 و عام بود و در سہر سیکہ افتاد والدولہ ساداران توراں سب و در کر سہ شرمہ قتل خود سہ می ماہ تا کنگہ مرغ کہ در
 و میاں آمد و بعد از مانت ماہدان حاکم لعل آمد و عہد و موافق باقسام و انیاں ملاطہ شد و مگر کہ دیکہ و دو حامی
 آن اثر محمد میں حال صاحبہ بشہ سید الساء افتخار تھا کے عقربہ مردم جو عہہ شد گویدہ اقیۃ السیف موج و لا در ملی حال
 کہ دوسہ ہر کس حواہد بود شکستہ حال عالم علی خان سادہ پیو سید و نظام الملک بہ تیہ ہما سادہ و تیارے سامان
 ملک و مردم ہی جنگاں محرابے و تالیف قلوب سپاہ و در انواع اطراف و در ملائیدل رفتا کے غالب علی حال جہت
 و ابوہاں مانت ساس کہ حقوق پر بندش سادات و انوس بود و نظام الملک چوستہ بود و سار سٹ ملکیت تھا گت
 حیات نکردہ ابر و نظام الملک حلقے عالم علی خان و سٹ شہر ہر ایک نظام الملک جہر و قوت زیادہ مگر مہر جہت
 احوال سمران معلول بہت ماعوسے وقت از دست مادہ جو را و دیاہر ساید آں خطہ دست نظام الملک افتاد و
 حرت ابوہاں عدالت مدال گردید و پیا و ہش و حال و در و در سید و عالم ملی حال اوائل ماہ رمضان ماعوسے ساسے قیہ
 میت چوچ ہر اسوار کہ ارال حملہ دوارہ و سیر و ہر اسوار مرشد لارم راہ ساہو سہ و آگہ گند و دیار یاد سکراحتے لمار و دیگر
 سرداران نامے مرشد کہ بہ ہر اعدا را حاکم ماہاں امرا را مرے گشتہ و مردم چوں احساں او بود و بعضی ہر امر اسے
 مسودہ کمن ہر سے بل واکر سے محمد لغا ہر و از زمین بودہ اند و سٹے فوج لارم سرکار جو دار کتل فردا بود کہ وسط
 شعیبہ صوبہ حامدیس و لا گنا گناشد اند ملک آباد واقع است فردا و اند و فوج مرشدہ نصالطہ جو وقت گشتہ دست لغارت و
 و ماراج دات کساد و نظام الملک اسباب راہ و ناموس جو در قطعہ آسیر در ستادہ و ارعاسے سربہر متوجہ ملک عالم علی
 گردید چوں در بای پور کہ از رما پور بہتہ کردہ و واقع شدہ و در طعیان بود و عہد توقف موعے بود و نظام الملک سربہر
 عوس مال ہیچہ کردہ و نظر و چپ پاماب سہر سایدہ و ملالت و میدار اں واقع کار علیار بود و تا حشر در شد عالم علی
 از آن گشت عالم علیاں رعوہ نظام الملک آگہی یافتہ مقابلہ و حرکت نمود و مرشدہ را می دست سرد سقت کردہ
 بہتر را د شکر نظام الملک ! محصور راحۃ سوچہ ملے نمود چوں ماراں تھل سے مارید و مرشدہ ہم احاطہ داشت ملکہ شکر

آن نواح نیز بہین دستور بمنور نظام الملک رسیدہ با او اتفاق در زیدند انور خان مسمومہ دار برہما پنور کہ از دست گرفته ہائے
 قلعہ الملک و پیش آوردہ ہائے او بود چندین حقوق دیرینہ را فراموش نمودہ با آنکہ پیش عالم علی خان برادر زادہ امیر الامرا
 صاحب صوبہ کل مالک و کمن اتامت داشت خبر اقتدار یافتن نظام الملک شنیدہ بہانہ حراست حصار شہر نپاہ برہما پنور
 رخصت حاصل نمودہ خود را بخدمت نظام الملک رسانید و مرثیہ ہا کہ بنابر مصالحہ باراجہ ساہو در اکثر جا ہا بہ تحصیل چوتہ خود شستہ
 بودند از قرب لشکر آصف جاہ گر نیچہ لبرداران خود پیوستند درین ضمن والدہ سیف الدین علیخان کہ مع اطفال صغیر بارادہ
 رفتن نزد لبر خود بہ برہما پنور رسیدہ بود برادرادہ نظام الملک اطلاع یافتہ راضی بدادن جواہر و اسبابیکہ ہمراہ داشت گشتہ پیغام
 حفظ آورد و خود بنظام الملک فرستاد نظام الملک جواہر دہی نمودہ اعلام طمع در مالی و آبروی او فرمود و محمد علی نام را کہ این پیغام
 آوردہ بود کوپا کلفت شد و کام و مٹکن خاطر رخصت نمود و میوہ ہر اطفال فرستادہ و وصایا رسیدہ ہمراہ دادہ تا فوج دلاور علیخان
 رسانید بعد رسیدن این خبر امیر الامرا ابدلاور علیخان متواتر تاکید متبادلہ و مقاتلہ بانظام الملک گشت و خود امیر الامرا جاذم غم سفر و کھن
 گردید و انتقام از خبر دلاور علیخان میکشید و در تن چند بانحاسے فحلتہ و دلائل بصلح بانظام الملک داد و صوبہ داری و کمن یاو
 نے نمود اما حسین علی خان بہادر را ضلع مصالحہ گشتہ سعی از تن چند سود نہ بخشیدہ

ذکر آشوبی کہ بشوئے کردار محتویان دران آوان بہ کشمیر روئے داد
 عالمی بہ بلائے زنیہار آن کافر بنام دیندار گرفتار آمد ❖ ❖

ملا عبدالباقی کشمیر کے مخاطب محبتوے خان کہ از مدت باہنود آنجا از نہایت حماقت تعصب و عداوت داشت نظر
 بانقلابی کہ در روزگار مشاہدہ نمود و عرق شرارت او در حرکت آمدہ اجامہ داد و با شمسلمانان اجماع و مفسدہ آنجا را با خود
 متفق ساخت و نزد میر احمد خان نائب صوبہ کشمیر و قاضی آنجا رفتہ تکلیف نمود کہ ہنود را از سوار سہ اسب و پوشیدن
 جامہ و بستن و سار و یراق و سیر سبزہ و بانغ و غسل ایام مخصوصہ آنہا مانع آئید و درین باب سماجت ننمودہ از حد بکار برد
 آنہا در جواب گفتند کہ ہر حکم کہ پادشاہ و ارباب شیعہ حضور درین مادہ ہمچہ ہنود ملاک محروسہ ناخدا بنیز مطابق ان حکم
 در اینجا تو انیم نمود محتوے خان فتنہ پرداز بید ماغ برخاستہ با عانت سفلہ ہا کہ با او جمع بودہ اند ہر جا ہندوے
 را امید بد بانواع شرارت پیش آمدہ مخور خفت و ایند اسے آن بیچارگان نے گشت روزے صاحب رک نام کہ از ہنود
 معتبر کشمیر بود بکسیہ باغے رفتہ بر بہمنان را طعائے میخورانید آن مفسد فتنہ انگیز علی الغفلہ تبرہا رسیدہ با عانت
 شیاطین الانس کہ اعوان و اخوان او بودند بیچارہ را شروع بزدن و کشتن و بستن نمود صاحب رک با چند نفر گرختہ
 خود را بمیر احمد خان رسانید محتوے خان با جماعت خود بر سر خانہ صاحب رک رسیدہ خانہ او بچلہ ہنودان را فر و گرفتہ و
 دادہ شہ و تباراج نمود جمع از ہنود و مسلم کہ بمالفت پیش آمدند مجروح و مقتول شدند بعد از ان بہمان ہیات بفرمان
 میر احمد خان آمدہ اطراف خانہ او فرو گرفت و شروع بجنگ و زدن سنگ و خشت و تیر و تفنگ نمود و ہر کرا یافتہ گرفتہ
 انواع سحر متے باورسایند و بر سخرے را گشت و جمع را تا تاراج و زخمی ساخت میر احمد خان آن روز و شب قادر بر
 از خانہ و دفع شر آنہا نگشتہ بعد جلد از دست آن جلد بے باک نجات یافت روز دیگر جمعیت فراہم آوردہ با اتفاق
 میر شاہپور خان بخشے پادشاہے و دیگر علما و متصدیان و منصبداران سوار گشتہ بر سر محتوی خان مفسد رخت

سفر ساخت بلوچ و این حسن خدمت عفو جراتم او فکر دیدن خنک مراعات نیز گانه بکار برده اختیار بند و لبست صوبه دار کے مالو ابان گذاشت و مرحمت خان در نظم و نسق صوبه دار کے و تہذیب مفسدان و گوشمال سرکشان چنانچہ بایکوشیدہ مواضع چند از پرگنہ چنہا بر کے کہ ممکن مفسدان بود تہافت عبد از ان حقیقت فراہم نمودن مرحمت خان جمعیت بسیار و تا حقن دیہات چند بر کے از روسے نوشتہ اخبار نوبیان بسید عبداللہ خان رسید و بروایات مشہورہ متواترہ بایا کے اعتماد الدلہ کہ بامیر شاہ گاہ گاہ بزبان تر کے گفتگو سے نمود سپاہ زیادہ از حاجت نژد نظام الملک و مرحمت خان جمع آندہ بود و قبول بعضی دہین ایام نوشتہ حسین علی خان بنظام الملک رسید بدین مضمون کہ ماسے خواہیم بر کیند و لبست صوبہ ہا کے و کس و اطراف آن مکان ماندن خود و صوبہ مالو مقرر ناہیم از چار صوبہ اکبر آباد و الہ آباد و بیگان پور و کتان ہر جا خواہیم نیام شا مقرر کردہ آید بنظام الملک سببی از اسباب مذکورہ و رسیدن دلاور علی خان با فوج خود و رفاقت راجہ بہیم و راجہ گج سنگہ بہر حد صوبہ مالو کہ قریب لشکرش باعث اختلال بعض نواح انجا و اضطراب کئے آن دیار گشتہ بود و گذر گشتہ در خوا امیر الامر اکلمات رعونت نوشت و در عنوان آن خط این بیت ہم نگاشت **بیت** من سو فایم بوفایم نورم قسم من چون شمایم شمایم نورم قسم امیر الامر و قطب الملک نوشتہ مذکور دیدہ مضمونش را ہمیدہ و کیل معتبر نظام الملک من در خلوت طلبیدہ کلمات غیر مناسبہ تند و تلخ در بارہ آقا علی و وزیر بانی در دند

برخاستن غبار غنا و فساد و در میان نظام الملک سادات و ملہور آثار و ختمام عمر قبیل قطب الملک و امیر الامر بلکہ اتمام تر نظام سلطنت و ہجرت آمدن امرای نفاق پیشہ کم جرات

بعد رسیدن خبر گفتگو کے سادات بنظام الملک و تحریک نہائی پادشاہ بوساطت محمد امین خان اور امشارالیہ جاہ و مقدار و آبرو کے خود و جمیع امرایے تعلیم و غیر ہم منحصر در اخلا و اعدام امیر الامر و قطب الملک دیدہ و از تسلط سادات و وزیر و راجہ اجیت سنگہ دل تنگ گردیدہ بصلح ہمدان صاحب راز و رفیقان جانباز چارہ کار منحصر در ان دانست کہ توکل نصرت سخت و طالع نمودہ علم منازعت برابر از دو غم مذکور راجہ ہم ساخنہ مطابق آن دو کلمہ بہ قطب الملک و امیر الامر انگاشت و برفاقت عبدالرحیم خان و مرحمت خان و رعایت خان و جمعی دیگر از ہوا خواہان قدیم و جدید بادوازہ ہزار سوار در وسط جمادی الثانیہ ۱۲۳۲ مطابق سال دوم از جلوس محمد شاہ از نواح سروج کبر برای بند و لبست و نظم و نسق آن ضلع خانہ کو بر آندہ بود متوجہ وسعت آباد کس گردیدہ و او اخر ماہ مذکور این خبر سادات رسیدہ و لشکر پادشاہ سے انتشار یافت امیر الامر ابدلاور علی خان و ہر دو راجہ ہمراہیش برای تعاقب نظام الملک نگاشت و نیز نوشتہ کہ آقا صاحب الوس آن طر را بنو کرے و مواعید مناسب و حصول مقاصد با خود رفیق ساختہ با تمام این فتنہ پردازد

رسیدن خبر فتح و ظفر عبدالصمد خان بر حسین خان خولشکی از افغانہ مشہورہ قصور در صوبہ لاہور

حسین خان افغان خولشکی رئیس قصبہ قصور از مدت چند سال طریقہ تہذیب و زبیدہ پرگنہ ہا کے سیر حاصل نواح قصور و لاہور متصرف خود در آورد و علم مخالفت اخراشتہ دم از عصیان و طغیان میزد و از ابتدا کے صوبہ دار کے عبدالصمد خان پھادر دلیر جنگ گردنشی اختیار کردہ عمال منصوب او و دیگر نوکران پادشاہ سے را بیدخل ساختہ لقبو خے تمام پیش دلی بد

احسان می یاف و اگر دوسر سادیر سار عدم الحسان حد در توفیق و اثر ارعاست کردن قلعه می گد را باید و چند روز بیگن تقوای
می برداشت تا آنکه مقدمه لعل علی احسانید و حسین علی حال عود اواب حشا عود نمود و سه روز ساد دل او طرف الی آباد استوار یا
و اگر دوسر ساد ریاده تردد و توفیر و حیر و غله و غیره که سید و چاره حیر از تحس تا آن قلعه می دید و بار پایا رسد او در اگر مملکت
حالی و عاگیر و ارا و عمد و عالمه سر رفت امیر الامر اعلا حله آنکه قلعه الی آباد را در سر سه طرف آب گنگا و حشا محیط و دوسر ساد در
ار لیه سماعت مست اگر پا دایا رسد نماید و محاصره لعل علی اتحاد بر امر متلع مدد جدید کوسس جواب شد این امر رابع
سر سم و امور و غیره ریایه جریس و دیگر ساد ارا می نواد گشت متوجه بود و محمد درین ایام بر حطام دیبا میاں هرد و ساد در
محاصره دار که از قلعه و حسن اگر آباد است آمد و نواد قار و عا دایه بر حاشیه پیغام و کلام بر محس امیر ارا ماسین لعل آید
الی آباد احسانے آن کوسد و رش حله گد است که ساد ارا و حیر

دگر رفتن رتن چید مالہ آماد حسب التماس گردہر بہادر و فرو نشستن ختلال آن دیار

دریں عرصہ دستہ ہائے ستوا تراز گرد و ہر بنا در رسید کہ اگر راجہ رتق پیدا آمد و اس فہم و چہاں ناید و مغالک مرا
پیرانی میرا پید من بھاطر جمع دول ملخص تحسیت امر و اطاعت فرمان را حاضر من کند اسر و در اعلیٰ لفظ اصلاح
سرور و تاجید راجہ رتق و یہ رتق پیدا و تخریج الہامی مانوج لائق دواہ الہ آباد کی یہ عہدہ سیدن در احوال مصلی
لغات بہ نامہ مدعا سے اتوال مدگیر کمالت آساکہ کہ اراستام ملازم یہ دست مہیاں آمدہ کہ کسکرم بہت
سے ا دو ماہ مدار کے صمیمہ نایہ صوبہ مذکورہ و در ہندوستان کے گیارہاں اور دوہر گرو در ہندوستان کے
دادا کل ماہ تہادی النایہ سہ و خلوس محمد ساء علیہ الہ آباد عالی گتہ بہ دست تو سلاں داس و لیت نامہ و سانا
آمد رتق جدید سوات سرور مدارست خدا دانا نعمت عہدہ تہا و در گزیدہ

دگر شمع و معفتنه آصف چاه وحدت مناعت میان او و سادات

نظام الملک بد صوبہ انوار چابچہ سابقاً مگر رسد رفته مقام آن مکان پرداخت و ادب عداں آخا مود و کلان
سد ماساحت چوں امیرالامرا سین علی حان را بنا سرمودن ملاقات وقت آمدن اردو کس مامرحت حان ملائ
نودند اقتدار ارضی سلطنت رحمت حان را ارتقاء دارے ماحقود عول مسوده و حرم علی خاں تودائی را با کار
فرموده و مستاد ممرحت حان انند انقلاب سلطنت و کرکوس رور کار مستحکم شد و در سپردن تکیه نقل و در چو انحال
شکوه ابراهیم مصور و شت سلطنت و کلیل ممرحت حان را چشم مائی مسوده در باب عمل دلمیدل حرم علی حان نظام الملک
نوستند نظام الملک ممرحت حان را جامعید و احرم قلیخان را عمل دلمیدل اما چون ممرحت خاں را سارو ست امیرالامرا
ردی آمدن در مصور مود و نظام الملک محمد رگ و محاسن عداں و قدر دلاورے و هو سیکار ممرحت حان سید است
سرود و طبعید و ماعر اردو کرام تمام گنداشت قلعه را تگده قلع صوبه انوار که چتر سال ریدار مساد و پیہ متصرف بود
آند دود و در بابل ایام حکم سر آوردن نامہ مکرور و دست آن تسلیم سام متع حکم رسید و مود متع حکم نظام الملک
ممرحت حان را مانج سال سہ مانج بدست روانه مساحت و ممرحت حان سراں کار رفته و ترو دوات مایان سده قلعه را

برای من دور از میان گمانی که مقید بود رسید احوال احمد آنگاه دست از حال خود بر داشت و حیران استاد هر طرف می نگرد
از دور شخص را دید که در ستر دیوار سے پہاں گردید ہاں سو دویہ مرغ سیر یا مت آن ناگس تختہ ساس سمیت
کہ دراکر طبع انعام ہے ماسد و مسد را کیدہ آور دو وقت لالہ اولیٰ پاجہ سرد و پس روح سیر احوال این لالت
مکرمہ سہ جود را در دیوار چہاں رد کہ از ہم گمانت وہماں صمدہ عالم احرار ستامت و محمد با ششم خواہ سیر
موسم موت مدح سیر العلت کشہ شدیں امر سادات مست نمودہ اگر یہ از غم ہے عمارت او محمد بن جہات اورا
سہایت امر عمارت قراراں مرقہ والا تار طہرے شود میر سارا احتیاط عمارت کتاب اورا احمد مطلع اورے رطلی کلام
کہ یہ شخص کا سان یا نہ نہم ہند او محمد را دست سے نگار دتا محمول بر حمایت و پاس طرف سادات گزودا لحدہ علی ارادی
چہاں تاروں و کتاب

صورت عمارت محمد با ششم بن خواہ میر محمد رتاریج کہ خواہ فی الاول از زمرہ نمک
پروردگان صاحبقران ثانی شاہ جہان پادشاہ و او ویدیش رفیق سلطان مراد بخش
نود و تارے متخص احوال اکثر سلاطین بہند عموماً و خصوصاً پادشاہان تیموریہ بگماستہ
تا ابتدا سے محمد محمد شاہ بن جہان شاہ بن سادات عظیمہ تختہ سیر در آورده +

ہیں جس میں دو ماہ اور ص پادشاہ معلوم کہ دران مکان ملک مانوع عداہ متلاذ کہ شست و روایت
مشہور ما وجود سیدل کشید نور ناصر ہش کفیت رائل سہ بود و ادماہ سادہ لوح و دیانت کہ شست جان
ایاں مالست گاہ مدعیان پیام سادیر تقورات ایام گدستہ و سادات عمارت اہل اہل خود تحت و جہاں
یہ دیں سرد و ہرادر امور سلطنت سے منو و گاہ عداہ اشراف احوال کہ رنگا ماسے آن پادشاہ رددہ گور مقرر
نود تعلقات نمودہ اسید و از مصالح علیہ فرمودہ اسما سے نمود کہ مرآت امراد و میراج صیگہ سوائی مایہ رسادہ
احوال مذکور مرانی تعمیر اور اطلاع مافتہ ہر دور در جہاں ساداتا کہ سادات سہماں مخلصان در فکر قطع رستہ حیات
ان پادشاہ سادہ لوح امتادہ دوا و سمومش ساحتہ کار گزیتہ مآد عداہے امانت کہ اگر کہ چون حال کان ہر
استاد و مژدہ لہر نمک حرا سے سرد و در و در و کمالت قسم الہی کہ دریاں نود تاب مصر ہا و رددہ کلمات دست نیست
ہر دو نمک حرام و کلام اشد کہ چرا حرا سے عالم خواہ لہاد ات علی العور رسید ہر و عداہ اقدس الہی را سیر مخاطب کردہ
سمما سے ناگفتنی بیگیت امیر الامرا و تفک الملک استماع این احوال نمودہ حکم داد کہ کشہ کسیدہ رود و افس سارہ
وقت کشہ کشید ہر دو دست کشہ را گزیتہ دست و پاسے بیادہ ردن گزیتہ محصلاں جلا دہیہ لعرب چوب
و غیرہ دست پاسے اورا در کا راطل ساحتہ طبیعت سر حوال دسر دست ارادت کس درارہ کا لودہ کردہ اند
سر سارین نوار را چہاں تاریں جہاں مالی بعد حضرت و کا کاسے در گزیتہ اگر کہ مرالسہ عوام ہر تہ دار کہ دران حالت
اصطلاح اسکا ر دو چہرہ سیدل او سیر سایدہ اما چہاں اردماں صاحبہ اہتمام سہادت پادشاہ و مسعود محمد رسولیچ شہناہ
نود و اور شک کسان نا املار ہد است و مسعود نودن نقل میگرد و کار سر دل چہرہ کار د کشید ہر حال لحدہ دوارہ ہر کہ
عمارت از دیگر دو سہایم فلکس ماسد نہ تعمیر و کلیں ہر دو اہتہ تا نوش را مقعر ہا نول سرد و دوسہ ہر اردن ہر دو

شش الدین ابوالبرکات رفیع الدرجات پسر خود رفیع القدر بنیر بادشاه را که از یطین دختر کبیر خلف عالمگیر و بیست ساله بود اخیر
بر آورده بحسب شورش عام که نهایت انتشار داشت بلی آنکه بحمام فرستد و بتبدیل رخت و تزئین نماید بمان لباسی که در بر
داشت عقد مروارید بکلیش انداخته بر تخت نشاندند و صد اشنا و دایانه از نقارخانه شاهی بلند گردیده نقشه و آشوب
باطمینان گرایند قطب الملک با سهرمان خاص و رفقای مستعدان در قلعه قرار داد و بر دروازه های قلعه و اطراف دیوان عام و
خاص و همه جا مستعدین خود را نگه داشته خواجیه سریان و خواص و دیگر عمال کارخانها از معتدان خود مقرر ساخت در دیوان و دروازه
حسب آرزو بلی اجیت سنگه و رتن چند حکم معافی جزییه صادر شد و احکام امن و امان و بجاالی حکام و صوبه داران بکمال محرو
روانه گشت و اعتقاد خان را بنحیف و خوار بلی مقید کرده جاگیر و خانه او را که با وجود متفرق ساختن اموال و حساب از نقد
و جواهر و طلا آلات و مرصع آلات و ظروف و اوانی طلا و نقره مالا مال بود و ضبط نمودند و بنابر تحقیق و تفتیش دیگر جواهر و در
بیش بکلیه بای فرخ سیر بود نهایت خفتنا و شداید بسیار بلی گزشت و همچنین جاگیرات و دیگر اموال آن فرخ سیر
غیر از مرثیه و جاگیر را بلی زوج او که بیاس و کوچی اجیت سنگه بجال مانده همه ضبط در آمد منصبداران و الا شاهی را که
بر سر بقرارد ماهه پنجاه روپیہ و بعضی زیاده جمع جاگیر یافته ملازم بودند و اکثر بلی بامید نقد بلی جاگیر در آن زمره
بلی بر دند حکم شد که هر کس اراده نوکر بلی دارد و سرکار حسین علی خان اسپ خود بدل غرسانیده موافق شرح دیگران بجا
روپیہ سراسر بلی میگرفته باشد و بختیگر بلی دوم باسم اعتماد الدوله محمد امین خان بجال داشتند و بتغییر سیف امیر خان
بختیگر سوم ظفر خان را مقرر ساختند و صوبه دار بلی مالوان بنظام الملک بلی خیر خیز نظر با وضاع روزگار اذ قبول نموده در آن
شد و در بلند خان را که قبل ازین انقلاب بکابل مرخص شده پانزده گروہ رفته بود و انتظار انجام کار سلطنت میکرد باز
طلبیده از سر نو خلعت استقلال و بجای صوبه مذکور داده رخصت نمودند و فوجدار بلی مراد آباد بنام سیف الدین علی خان
برادر خود مقرر فرمودند و محمد رضا نام را قاضی القضاة حضور و میر خان عالمگیر بلی را که صوبه دار بلی اکبر آباد داشت و در
نمودند و دیانت خان خوانی دیوان خالصه و راجه بختل دیوان متن شد لیکن جمیع متصدیان ملکی و ملی حتی ارباب عدالت
گویا نائب رتن چند بودند و همه خان که محرم و مهم قطب الملک بود و مشرفی دیوان خاص و التالیقی بادشاه و خدمت
شاهی و دیگر یافت در خدمات دیگر و صوبه بلی دور دست بنابر اینکه نظم و نسق بهم نچرخد و تغییر و تبدل راه نیافت مگر بلی
ماند و در امر حمت خان پسر امیر خان صوبه دار کابل بنابر استنکافی که در ملاقات حسین علی خان بلی بکام آمدن از و کس نبود و
تغییر نموده بنحو اجماع قلع خان تو را بلی مقرر ساختند و راجه اجیت سنگه را که بلی صوبه دار بلی احد آباد بجال بود و بنحو است
مرخص شود تا از ملحق مردم شهر ملکی یا بد میر نشاند

ذکر مردن فرخ سیر و رخت بر بستن او ازین سر اے دو در

ذکر انتقال فرخ سیر با خلعت اقوال سمعی و معلوم شده بهر دو صورت بلی نگار و صدق و کذب اخبار بر نموده را و بلی
فقیر را از معتدان مقبول القول استماع افتاده که فرخ سیر اسادات غیر از مقید نمودن ضرر جمانی و بجاالی نرسانیده
افتاده را که از معتدائل بوده غنائ اختیار حسین فرخ سیر بدست او سیرده بودند و او در روز شب در حرمت استقلال داشت
شب فرخ سیر خبر آن افغان از راه بامها که با همگر متصل بودند خود و امینجو است بطرف بیرون برد و چند قدم راه رخت

سعید الدین محبوب مشہور بہ سپہا کبریا کہ ہمراہ آوردہ بود و بر فیصل در عمارے محفوظ سوار ساخت و با خود گرفتہ در خانہ کہ نزدیک
 قلعہ و مشہور بہ بارہ درے شالیستہ خانست فرو و آمد و قطب الملک نزد فرخ سیرت رفتہ با اتفاق اجیب سنگہ التماس بدین
 خدمات مطلوبہ و الہما شکوہ بسیار از زبان برادر خود نمود و شعر بر نیکیہ در عرض جانفشانیہا کہ ہنگام یاس و نیکو خدمتہا با شہا و جہ
 پدر شہا از مانند با بعل آمد عازبا و شاہ غیر بدگمانی وارادہ کیا فاسد در بارہ مافدیان شانیہ گشت چنانچہ شاہ صدق و گوہ عدل درین مثال این فرہانت کہ
 متضمن ہر حکم دخل ندادن و قتل نمودن بندہ کی تقصیر نیام داد و خان بی ایمان و دیگر سرکشان بیدین آن سرزمین و صاحب داران ممالک صادر
 گشتہ الحال اہلیمان ما از دربار منحصر بہ تفویض خدمات حضور بماندہ ہاست بدون قید نیابت بیگانگان و در اندازان و بدون انصاف
 آمد و رفت ما و حضور و تقسیم مدارج نوکرے و آقا کی امکان ندارد و پادشاہ چاہل مغرور با وجود مشاہدہ حالات مذکورہ و تسلط سادات ہرا و
 ہمان و عدہ یوچ ایا حم شہن سے نمود تا آنکہ از طرفین گفتگو بطول کشیدہ بکلمات سخت و درشت منجر گشت فرخ سیرت تکلف و
 سکسرتاب نیارودہ اعتقاد خان و قطب الملک را با شتمال مخاطب با ختمہ کلمات نامناسب بزرگان را ندوران حال اعتقاد خان
 خواست کہ لجنان ابلہ فریب در اصلاح کوثر قطب الملک دشنامہای فحش باودادہ فرمود کہ از قلعہ اورا بدرمانند عتقا خان
 عواس باختہ و سراز با شاختہ جان بدر بردن غنیمت شمر و بہ پاکی خود رسیدن نتوانستہ بر بالکی سوارے امتیاز خان شہ
 سوار شدہ را و خانہ خود گرفت و رفت کہ رفت دران زمان از ہر گوشہ و کنار آن حصار آنا رفتنہ آشکار و صدک آشوب بلند
 گردید و پادشاہ بر گشتگی طالع خود در آنہ احوال دیدہ خود را بدرون محل رسانید و نحوای ہدایت سپہا اینانکو نواید رکزم کوثر
 و گو گفتیم فی بیروج مشیدہ از لوح خاطرش محو و منسی گردید درین قال و مقال و خلل احوال چادر طلکے فی شب از اہوان
 اطلال و رہشتہ گشت و افتاب عالم تاب چون کوکب اقبال فرخ سیر خاک برسہ کردہ زیر زمین فرو گشت در ہایسے قلعہ ماند
 البواب امن و امان بر سرک عالمیان بر بستند قطب الملک و مہاراجہ اجبت سنگہ اندرون و ہوا خواہان فرخ سیر بادل پر خون
 بیرون نشستند بلیت بسرو و ہر یک درین انتظار بد نہان تاجہ بازے کند روزگار بد در انشت پر شور و شہ آشوب
 محشر و شور یوم انشور تمام شہر را فرو گرفتہ عجیب و لولہ و غریب فلعلہ بود کہسے ننید انست کہ در قلعہ چہ گذشتہ و چہے گذرد
 افواج امیرالامرا بر سر ہرستہ بازار و در ہاے شہر پناہ مستعد و تیار تمام شب ایستاد و مرتبہ با مع سرداران یہ سپاہان
 خود سوار انتظارے کشیدند کہ چہ خواہد روے داد چون صبح دمید ہر کس یہیم و امید سراز خواب برداشت و افتاب جہان تاب
 علم زرتارے پیارے بخت سادات بر افراشت خبر ہاے مختلف بی اصل گشتہ قطب الملک بزرمان عوام جبارے
 و شور و شہ مردم بازارے ظاہر گردید درین اثنا بعضے از اہمرا مذویت کیش بمقتضاسے حق گزارے خویش مثل
 سادات خان پدر زن فرخ سیر و عماد الدین خان کوہسہ غالب خجک و اغرخان بہادر ترک خجک بارادہ نصرت فرخ سیر
 از مال احوال نجیر از خانہ خود ہا باستعدا دیکہ بسرو و سوار شدند و نظام الملک و مصمصام الدولہ باقتضاسے دانش و دین
 خانہ نشین بودند اعتمد الدولہ محمد امین خان بقصد رفاقت حسین علیخان سوار شد اتفاقا خجک سوار از رفقاسی ہم مصمصام الدولہ
 معروف بکمل لہش بجانہ آقا ی خودی آمدند و شہ با در راہ مرجمتی نمودند انہا تیرا در کمان گذاشتہ بظرت مرشد ہا سوار و دستعلیانیال شہانہا
 سوار کا اعتماد الدولہ نمایان گردید مرشد ہا کہ بخت شہرا نشانی بودند دل از دست دادہ و ہر اس بقیاس بر اینہا افتادہ و دیگر نرینا مذہم بازار
 مغلیہ و غیر ہا بیکار و مازم سرکار کہ از ان جماعت نیز اربو ذنقا بویافتہ شروع بتاراج و قتل نہا نمودند و شہ با بی اختیار افاق خبر ان بعضی لشکر
 خود رسیدند و برخی مع ستانام سر ہا زد و دوسہ جاعہ دار ہر اسے او قریب ہزار و پانصد سوار مقتول و جمعی زخمی شد یہ زر بسیارے

سرگرم رسیدن دارالحکله بنزدی ساخت و محنت خان سپه امیرخان کلان صوبه دار کابل که در بند و بست ملک باند و روتبیه و
 و تادیب فسادان فوجداره ندکورو کو نشینان مغرور انجا واقعی کوشیده ملک مذکور را انتظام بخشیده بود دنیا بر اطلاع برانی نصیر
 امیر الامرا بهانه تارض ملاقات نمود و این معنی موجب ملال خاطر امیر الامرا گردید چاره هم صفر که کنار دار افتخاجین نزول لشکرش از
 نوشته وکیل جنو رطاسر گشت که فرخ سیر با شمع و آشتهار خبر نصرت امیر الامرا بهیت و پنجم محرم الحرام نجانه قطب الملک با اتفاق
 امر آمده محمود موافقت و ترک منازعت بکفالت کلام الهی نموده مبنای و داد و اتحاد مستحکم ساخت و دستار را سر خود
 برداشته بر سر وزیر المملک عبدالله خان بهادر گذاشت و روز دوم عبداللہ خان را با مهاراجه اجیت سنگه طلبیده به تجدید تشدید
 پیمان اخوت و اتفاق میرا از نفاق پرداخت و دین باب با اعتقاد خان و دیگر امراسے فتنه انگیز در اندازے میشه بمبالغ تا کید نمود
 که سن بعد الیوم با صلح کار و رفع مواد مساعت کوشند امیر الامرا عبداللہ خان را بر این ضمن در بار عام بهانگ بلند فرمود که اگر قتی
 پادشاه را با ماعداتی نماید و از و اخلاص در آید ما را هم غیر از اطاعت و فرمان بردارے اراده دیگر در سر نیست و بعد ملازمت عمار
 قریب مرا حجت بدکن جو اہم نمود از اشتیاع این سخن کسانی را که متوطنین دکن بوده اند سرست غظیم روی نمود اما از زبان ثقات
 و محرمان راز امیر الامرا روایت کرده اند که در خلوت میگفت که این همه افسانه و افسون است و اصل امنیت که اگر پادشاه بر ما
 تکیا بویابد رانی از چنگال او و محفوظ بودن بحان و آبر و خیال محالست و ما اگر برو دست یابیم کذلک بعد ورود در حد و ملک رانا
 قبل از رسیدن وکیل او بعضی دیات بتاراج لشکریان رفت چون وکیل معیشکیش رسید امیر الامرا قرق فرمود و دیگر دست
 تقدے لشکریان کوتاہ گردید اما چون ملک راجه به سنگه نزول رایات ظفر آیات اتفاق افتاد و بنا بر عداوتے که از وظاهر
 بود محالات متعلقه که در راه واقع میشد همه معترض تلفت در سے آمد هر چند یکے از نوکران عده او با پیشکیشاے لائق رسید
 پذیرائی نیافه زراعت و مواصله بسیار وزن و اطفال خلق آن دیار بدست سپاه افتاده باز پرسے نشد بعد رسیدن تقریب
 دار الحکله که سه چار منفری بیش نماده بود روشن الدوله ظفر خان و راجه رتن چند و دیگر امراسے حضور به مقصد یا این سلطنت
 و اعیان مملکت جوق جوق باستقبال امیر الامرا اشتافه ادراک خدمتش نمودند چون ظفر خان روشن الدوله در سواری توکر
 خود را نمود و خود نمائی را کار فرمود امیر الامرا را نا خوش آمده در انهمام خفتی با و رسانید و هرزه و رایان واقعه طلب وقته انگیز
 هنگامه جو سخنان اصل و بے اصل از اراده پادشاه و مخالفان هر دو بر در نهامے بیان نمودن سرمایا تقرب خود و
 قصورے مکر دند خصوص رتن چند که بهایت کینه کیش و نا مال اندیش بدخواه سلطنت و اکثر اهل اسلام بود کلمات عدوئی
 و سخنان فتنه زا خاطر نشان حسین علیخان زیاده از دیگران نمود و امیر الامرا از سابق کبیده تر گشت و در او اخر ربع الاول کلبه
 شهر شاهجهان آباد طرف مناره فیروز شاه رسیده معسکر ساخت روزیکه داخل خیمه در مکان مذکورے شد بخلاف ضابطه و ادب
 در سواریے وقت نزول حکم بنواختن نوبت نمود و تهل ملوکانه داخل خیمه خرگاه گردید و گفت که من الحال خود را در زمره
 نوکران پادشاه نمیدانم و اندیشه سطوت سلطانی ندارم که ضوابط آداب بجا آرم با وجود اطلاع بر این حالات تردد پادشاه
 بهر دو طرف دوستی و عناد از غرابت خالی نیست گاه اظهار شوکت و قدرت سلطانی و عزم تدارک و تبذیر اینهاے نمود و گاه بجز
 و الحاح در آشتی زده طالب اتحاد و موافقت بود راجه به سنگه صلح بیرون بر آمدن و تصمیم غم تبذیر و تادیب سید لو
 سلطنت که سرگاه کمر باین اراده محکم بسته برانید نوکران پادشاهی که اعضاء و مضاعفت جمعیت هر دو برادرند اتفاق نمود و ترا
 غرور و بر و امیر الامرا کلبه نشانے توانستند بلکه بهر اینها آنها لیدتین اراده پادشاه با یکبار ترک دفاقت آنها نموده

چند چیز تأخیر و تعویق انتظار نیز ثانی در شت که باز اخبار موخسته وارشته قطب الملک مشعر الملبس بود که رسید و خبر تنگ گردیدن عرصه بر رسید عبد الله خان نقل مجلس هر صغیر و کبیر و حجبته بنبا و گردید و هم جواب عرصه داشت حسین علی خان باین صحنه صا و گشت که اگر خواهد با حمد آباد کجرات رفته تبدیل آب و هوا نماید و الا مارا هم مشتاق دانسته خود را بجنور رساند و حکم طلب معین الدین اسپر جلایکبر نیز مدد و ریافت و فوج و الا شاهای و توپخانه یا دوشاسه و دیگر فوج سلطانی در نهایت پرتابی بهشت نه ماهه نقد طلب داشتند و از اغراض قطب الملک و علمه او داسه و در سه نمی یافتند و سر در کار فرما هم نداشتند و نگذاشت قطب الملک قریب به بیست هزار سوار رسیده بود سر بلید خان که بسبب تغییر سکه جاگیر و عسرت اخراجات و تفاضله طلب پناه و قوت خواست اسباب خانه و اخیال و سپان به تفاضلیان داده خود خرقه درویشی در بر کند و نظام الملک نیز قدر دانی پادشاه که بوعده وزارت طلبید و خدمت سابق مع جاگیر تغییر نموده با عتقا و خان بخشید و هم نا هموار سکه روزگار سغله نواز مشایده نموده میدماغ و سونخته تا قدر شناسیدها گردیده اند و اگر بقطب الملک بخانه بر دوا میرند کور رفته و استمالت آنها نمود بخانه خود بر دهمشته آورد و عوض سربلید خان در باره تفاضلیان از خانه خود داده صوبه دار کابل بنام او مقرر ساخته مرهون احسان خود کرد و به نفع نظام الملک پرداخته امیدوار صوبه دار کمالو انود و بعد بر بن اثنا که محمد امین خان اعتماد الدوله باستماع اراده نهضت امیر الامرا بطرف شاهجهان آباد و نرسیدن سند موعود صوبه دار کمالو از حضور مجبور گشتن بی طلبی سپر برخاسته آمده بود و مغضوب سلطانی و تحزول لهنسب از راه نادانی گشت قطب الملک او را هم مطمئن خاطر و باطاعت خود مستطیر ساخت و بعد در وقت احوال لجمع بد خوانان خود می بردخت و خاندوران که از ابتدا با اتفاق سپر حمله آتش افروز و عتاد و اتفاق بود همدم و محرم خود گردانید و روزی فرخ سپر بر آشکار سوار شده با هم از ان خود قرار داده بود که بعد مراجعت از لشکار بدید که قطب الملک آید و چون خانه مهاراجه اجیت سنگه نزدیک بخانه قطب الملک است و بر سر راه واقع شده و رسیدن سوار سکه پادشاه راجه نگو بر در خانه خود البته برای گذراندن نذر و نمودن مجرا خواهد آمد در این مقام مبالغه نموده نظر با تفاضله با قطب الملک دارد اسپر و تشکیکش باید نمود لخص آنکه این معنی یا فرخ سپر را مطمئن نباشند و لظن و گمان خود با بخرم و یقین نباشد اجتماع از معتدین قتل از مراجعت پادشاه خود را بخانه عبد الله خان رسانید و پادشاه با تملع این بخرم بدماغ گشته با وجود آنکه اکثر ثوار همراهمه شایسته بخانه قطب الملک آمده و قطب الملک بارزده استقبال برکنار دریا رسیده منتظر بود مستوجه بوزیر الممالک نگشته مسخ غریبت نمود و ملاحان را فرمود تا کشتی را دریائی نموده تند برانند و داخل دولتخانه خود گردید

نقل محدث افرا متضمن بعضی از اوصاف امیر الامرا

از معتد ساقبول القول مشهور شده که در سفر امیر الامرا از دکن چون لشکر بسیار و مردم همراهی بسیار بود و وقت ورود معمر حیدر موضع از دیهات در میان لشکر می افتاد و کسی را طاقت نبود که دست تقدیر بر سنگه میواضع در این نموده ضرر نکند تواند رسانید و در می بین لشکر واقع بود و دختر سکه باله رشیده از بیوه زنی عقیقه که در نهایت فلاکت گرفتار بود در یل فوت عا جرو ناچار بود پیش یکی از لشکریان متقل بدیده بگدائی آند او خیر سکه داده پرسید که اگر نگاهداریم خواهی ماند چون دختر از شدت احتیاج لا علاج بود قبول نمود آنکس بآنکه در او تصریح کند در خیمه خود دهمشته صبح بر بار بردار خود سوار

بود بدیوانی دکن از تفسیر دیانت خان بمیر و امانت خان مقرر گشته باجلال الدین خان که بدیوانی سیر پنور و امور گشته
وفیق امانت خان متعلقه بخشه گری دکن منصوب گردیده بود به خجسته بنیاد و ازنگ آباد رسیدند ضیاء الدین خان حبیب قجما
نقطب الملک که بسیار نوشته بود و عمل در دیوانی یافت اما همه کارها به تبعیت عمده امیر الامرا می نمود و امیر الامرا را خشیو و سید
وفیق اندک خان بخشه را امیر الامرا جواب صاف داده باز سلام هم نداد و جلال الدین خان محض دیوانی بر سایرین و وزیر دیوان
برای یافت ورود این خبر هم موجب افراط ملای فرخ سیر گردید.

ذکر اقتدار یافتن کنالدوله عتقا و خان و بر افتادن بنیاد دولت فرخ سیر قجما او و دیگر سیر قجما امان بان

در بین عرصه محمد مراد نام شخصی کشمیر الاصل که در تمام اناج بمبایب عظیمه بدنام و بدنام افعال اشتغال داشت بواسطه هم وطنی
یا صاحب نسوان مادر فرخ سیر تقرب بهم کلا می پایاد شاه در خلوت یافته خاطر نشان پادشاه نمود که به تدریج سادات صابنه قلع و قمع
سادات بدون آنکه حاجت بجدال و قتال افتد توانم نمود فرخ سیر چون کینه دیرینه با سادات مع جتن و بددلی داشت این سخن
نهایت خوشن آید و میگویند که علت مشارکت مرض انبه نهایت موافقت با اعتقاد خان بهر سائید و خان مرقوم در اندک
زمانی بختاب کنالدوله عتقا و خان فرخ شایسته و بمرتبه هفت هزار رسید و هزار سوار ارتقا نموده در خلا و ملاحم و بهر از
و بهرم و دمساز گردیده شریک مصلحت بر انداختن سادات گردید و بیچ روزی بنود که مرصع آلات گران بها و جواهر از قسم
اعلی و یوشاک خاص انعام باده شود و بنیایات وافر گردید و از جمله خود کامیاب و سرفراز گردید و چنین قرار یافت
که سر بلند خان را از پیشه عظیم آباد و نظام الملک فتح خجک را از مراد آباد که بعد مغز و لے از صوبه دار و دکن بقو جدار و
مراد آباد و قناعت نموده بود و راجه اجیت سنگه را از احمد آباد و ملکیده و سیریکه را امید و اخذات عمده حضور و غنیایات
دیگر نموده شریک سعی در بر انداختن بنیاد و دولت سادات باره نمانید و از غرائب آنکه بعد رسیدن نظام الملک بجنور
هتوزا و رانچیت دیگر امور نموده فوجدار و سرکار مراد آباد و محال جاگیر که در آن سرکار داشت از تفسیر نموده مراد آباد
را میسر برکن آباد ساخته صوبه علیحدہ قرار داده صوبه دار و آنجا و جاگیر نظام الملک برکن الدوله عتقا و خان بطریق
اکتفا غنایت شد و چون اجتماع راجه اجیت سنگه و سر بلند خان و نظام الملک دست بهم داد اجیت سنگه بخواهیم با اعلی
و غنیایات دیگر بامید امانت در قتل سادات سرفراز شد لیکن او ازین کار سر باز زده نظر ببلوچ و حسن پادشاه و اقتدار بدو
سادات با قطب الملک بهرم و بهر استان گردید و نظام الملک و سر بلند خان که بامید وزارت و میر بخشه گری شریک قلع و قمع
سادات رسیده در ابتدا بمناصب مذکوره موجود و خوشنود بودند آخر اثر و از آن بطور تفسیر میگوید که خداوند آنکه داشتند از آن
محروم و ممنوع افتاده بودند بطبع و جز آنکه در کار موجود داشتند التماس می نمودند که قلمه ان وزارت بهر یک ازین دو بنده
که در نظر دولتخواهان حضور لائق این کار نبیند آید مرحمت فرمائید تا اقتدار و استقلال قطب الملک و احتلال پذیرد و بعد از آن اگر
دم از نا فرمائی نرزد بهر خواهر رسید و جواب آن از فرخ سیر این کلمه رنگین اعداد می یافت که برای وزارت بهر از اعتقاد
دیگر بامیدانیم و از بر امیر عمده ایرانی و توریانی که مشاوره در امر خیر استیصال سادات بلوچ می آید اگر غیرت و نیجاست
سید اشت اختیار آن نموده در قنولین وزارت استمرار می نمود و از فرخ سیر استماع بهمان غم خارج آهنگ که بهر از اعتقاد خان
دیگر با غمی شناسم شنیده دل تنگ میگردد و راضی باین حماقت و ذلت اطاعت چنانچه نموده خجسته بنیاد و سیر قجما را در

میرفت جنگها سے صعب المسالك کشید و سہرچند سہرکار با ظاہر کردند کہ این مکان قابل مقابلہ و تقاضای غنیمت و تقاضای
بغیر و شجاعت خود و جہالت دیگر سادات بارہ ہمسایہ نشینہ با جوانان یکہ نماز خود را بر سر کھنڈ و رسا بند کھنڈ و در اول
مقابلہ کہ جمع ازان جاعت بدار البوار رفتہ بودند موافقت آئین و کمندان رونقار تہادہ فوج امیر الامرا را نمودن جمعیت
چار صد پانصد کس با طراف خود کشیدہ ہر اکندہ ساخت روز دیگر ہیأت مجبور سے بر ذوالفقار بیگ هجوم آورده راہ گم گم ہوا
متفرقہ بہتہ عرصہ بر ذوالفقار بیگ چنان تنگ نمود کہ با معدود سے در ان معرکہ کشتہ گشت و لقیۃ السیف از او ج سخت
بزیار آمد و زینہار جو عمارتے از لباس و براق و اسیر آن شہر گر دیدند بعد این ماجرا امیر الامرا را جب حکم سنگہ دیوان مقتدر خود را
با فوج شالیستہ برای تنبیہ او رخصت نمود و سیف الدین علیخان برادر خود را کہ صوبہ دار ہما پور بود و کمر بتا دیب کشید و
نمودہ فرمان داد کہ ہر دو سردار سزای او را در کنار نہنند کھنڈ و برین خبر آگاہ گشتہ خود را نزد راجہ ساہو کہ در قلعہ متینہ دشوار
سے بود رسا بند و تہا نہا سے او ہر گاہ فوج بر سر شان میرفت مکان را خالصے میگذاشتند و بعد باز آمدہ بجای خود می
سرخیدہ با فوج مرہٹہ ہا سے دیگر کہ از اطراف احمد نگر تباخت و تاراج آمدہ بودند حکم سنگہ را مضامین را ویداد و مرہٹہ ہا غنیمت
یافتہ تا پائے قلعہ ستارہ رسیدند اما تلافی گشتہ شدن ذوالفقار بیگ با کھنڈ و بعل کہ آمد و بسبب انتشار یافتن اخبار لفاق
نیما بین فرخ سیر و سادات بلکہ بقول مشہور رسیدن فرامین و احکام خنیہ بنام راجہ ساہو دیوانیان و زمینداران عمدہ طرف
کرنا بک و غیرہ در باب عدم اطاعت امیر الامرا و استیصال او سرتامیہا سے نمودند و اگرچہ مبارزخان صوبہ دار حیدر آباد کہ امیر
و مبارز مشہور بود و بیا و زنگ آباد آمدہ با امیر الامرا ملاقات نمود و باز بجای خود رخصت یافتہ رفت اما چنانچہ باید بند و بست و قہ
در حیدر آباد و ہما پور و ہر دو کرنا بک نشند امیر الامرا بر یافت حالات مذکورہ صوبہ دار و دیوانیان و قلعہ داران کہ از حضور مامور
شدہ میر رسیدند اکثری را داخل ندادہ بہت لعل میگذاشتند

ذکر مصالح نمودن امیر الامرا با جماعه غنیمت سبب برہم کاری ارکان جنور و ہمسیدین باب فتور

عالمگیر پادشاہ بسے بسیار و صرف خزائن صاحبقران تہا نے شاہ جہان پادشاہ قریب سے چل قلعہ متینہ مرہٹہ را سخر و مفتوح
و آن جماعہ را بے خانان ساختہ بود و بعد مرون عالمگیر و فتور کہ بسبب منازعہ و مجادلہ اولادش رویداد و ہا پادشاہ در لاہور
دور افتادہ بود و مرہٹہ ہا مکان را خالی و پادشاہ را دور دیدہ پیش از پیش سے در تخیر مساکن خود نمودہ مصدر ستوجینا و عیث
قتل و غارت ملک پادشاہ سے می شدند جا بکہ قابو سے یافتند اگر کسی چوتہ کہ چارم حصہ حاصلت میداد از دست شان
را نمی می یافت و التاخت و تاراج آنجا سے نمودند و جا بکہ از جماعہ مذکورہ چیز سے پیش میرفت چند روز محاصرہ آنجا نمودہ
غایب و خاسر برے گشتند در عمد عالمگیر کہ زن رام راجہ تارا بائی نام رانی تادہ دوازده سال دم مخالفت زدہ با پادشاہ
بوساطت و کلام منت التماس میکرد کہ لشکر اعطا فرمودن و پس کمی بخش صوبہ دکن بدستور سرحدہ روپیہ بل کمتر رجوع آورد
و فساد و بکارت او زنگیہ از جمعیت اسلام و سلطنت با از طبع و ضنت قبول نمود و در عہد ہا در شاہ و کلا سے راجہ ساہو
ورانی مذکور رجوع آوردہ مامول مذکور بحصول رسا بندہ اما بسبب منازعت مابین راجہ ساہو و رانی مذکور بند و بست کہ منظور
ہا در شاہ مغفور بود و بطور نرسید و در صوبہ دارے داؤد خان میان مرہٹہ و او عہد اخوت و قرار موافقت لعل آمد مشروط
اکہ در جاگیر نشانہ از دکان و او مرہٹہ مراحت نرساند و از بایقے محالات امر و ارکان سیرامن نائب داؤد خان بتصواب خود

مستحقت ہزار سوار بر طرف مذکور و دیگر علیہ کہ برای خواہد بود در اجماع آنکہ بخوار محمد امین خاں مستحق و حامد و ران است امیر الامرا
و میر سزما دینہ لغات سے طلب خود و مالشما سے نمودہ بمجموع امین مردم مالست و در اجماع و در اجماع مردم علی امرای مذکور
معدون مردم میگشت کہ در ارض فتنہ و یا مست عرص آنکہ خدا الحاح علی العتله رحمانہ قطب الملک سیرمداریں تہرتا قطب الملک
شہنشاہ گشت در مکر اجتماع فوج افتاد و شروع گشت کہ بہت نمود و غیرت خاں امیر سوار دادہ او کہ در آن آواں روحبار سے بارول
مقرر گشت بر آمدہ نو دہ مردم مارچہ کہ مارہ فراہم آمدہ بود و دوج نو گشت بہت و دیگر خود و انقطب الملک رسایہ تاج شش
رو سار دعام بر طرفیان مذکورہ دیگر انواع علیہ در بار بار نمود و دستہ دستہ مسلح و کمل میگشتند و سواران طرف قطب الملک
امیر اصبح اتقام پہلہ سوار اصبح جمع نمودند و تدار سے نمود و میر علیہ را سیر گشت و خود را گم کردہ بہاہ سجاد محمد اس خاں
مرد و باہ سام مظاہر گزیدہ میدانست کہ کہ کد اس چک و چاہہ حوی چہر سے ملکہ بر تر سے مالامر لادو اتفاقا
مادر و حسن علی خاں سادر و قطب الملک سے شست آخر کار چار و چار صحت سیر لہر و ت ملہر صبح ساد و درات ارا تہام
سزما را مہات و کم مصعب وار صوبہ شہہ علم آقا تعمیر نمودہ سر لہد خاں را صوبہ دار عظم آقا و میر سزما را طرف چہا
دست داد و چون باہما صاف بود معدہ احتمال سارس و در ویرار میر اصحاب تہ سیر سیمو یں ہی رت و سر گاہ پا د ساد
سیر سے و شکار سے میرت یا ادلی حرکتہ ہی میداد و مگر حق قطب الملک در خواہ سے افتاد و قطب الملک
مستقیم و دہ گشت بہت سپاہ علی الدہ و ام ہی بود

ذکر رحلت امیر کبیر عمدۃ الوزرا حملۃ الملک اسد خان آصف الدولہ وزیر عالمگیر

د سال ششم جلوس درج سیر مظاہر سال ۱۱۲۹ - اسد خاں آصف خان دلہ پزد نقار خاں سادر را یک مہر لہد و دہ چارم ار
مرحل عمر سکیر طر نمودہ نو رحمت ایر سے چہوت گزیدہ دہد حامد الامرا دہ ار صحت حمیدہ و سیم لہد یہ و مکارم
احلا و ارحم اصفا و علو قدر و سرب و سیمو عا و در سرب اچہ ناید است تا آخر عمر سے سچ یک ارا مرادست سرب
در ات تمام سرکل امام و شہ کا مہ عالم و ما رحمت طوائف اہم صبح و سکورا ل راہ و موصوف معروف بعضی رسای
آسا و سیکانہ نو دہیت یک و دہ چوں ہی ساید مرد و شک آکس کہ گزیدہ یکی مرد و اللہ اعلم و در جدہ مشہور است کہ در
امراہ ارا مرادست صبح سیر اصعب و لکلا را دادہ خلکیل باہہ یک باج سیر اتمام مہر الدین با سار دادہ گیر یاد ر من طرف
کس کہ نمودہ بسے اول و دہشت لہد مالدہ پرا چا ت ملارست رداد چوں باعث ملارست و انقار خاں با وج میر لہد خان
بود و ار ماقدرہ سیر و سار دے سیر جلد و انقار خاں مقتول شد و نام دو انقار خاں آجیل نام اسد خاں ارا سیم
نو تا صبح قبل سپہر دہ چہین خوردن بود دہیت با لہ شام عزیاں داد و چشم و لہشان چ گفت ارا سیم آجیل را خاں بود
گرمہ در من الموت اسد خاں صبح سیر کد ر سہاست و نا دے خود جواں بود و متہد سے را برای عیادت و سعادت و شہاد
چہا م بود کہ اکتوس قدر سار راہ استہ اچہ سالیست لعل آردیم و اجمال مہانت سیکل شہر کیں سوزے مدار و اگر مصالحتہ و را
سادات ہم ہیدا ارا ساق سار گمانہ میت جوائے او کہ علی علیہ ارا شہا حق عصا و قدر واقع شد و چہا چہا خاں مارا ساد و ادب
در نکات آن افتادہ لہد و لعل در کاراں سلطنت تہیر رہ راہ ماہہ انا اکسوں کہ رام ہتار ملک و دولت دست سادات
ادہ ایہ نامتقد و در دستہ سے آسا کو شیدہ کار سہا کے رساید کہ ملارفات زیادہ ارا حدایہ علو و ساد دلیگر دیدہ و الہ

از آن فرقه بگر سنگی و مرض زحیر و اسپال هلاک شده باقی التماس امان و استعاضای آمدن بلبشکر نمودند عبد الصمد خان نشانی و سید
 نصیب نموده فرمان داد که سلاح و یراق زیر علم مذکور گذاشته بی یراق نزدیک لشکر جمع شوند بنا بر عجز و انتظار چار و ناچار قبول نموده
 حسب الحکم عمل آوردند بعد اجتماع آنها عبد الصمد خان سببه را دستگیر نموده جمع کثیره را اسیر کرده باقی لشکر خود سپرد که بر پشت
 دریا که پائین گورداس پور میگردد گردن زدند و رؤسا و مشایخ فرقه مذکوره را برشته باقی بی پالان و خرما بی عریان کلاه کا
 بر سر و سلاسل و در دست و پا کرده سوار ساخت و باین هیأت قاصد لاہور گردیده بصورت مسطور آنجا عمر مخدوم و سرپیش
 سوار خود گذاشته داخل شهر گردید و دریا نرید خان که در شهر لاہور بود بتمام این خبر شادمان گشته بر سقفی در بازار سر راه سوار
 عبد الصمد خان نشست مردم را گفت که هر گاه قاتل پسر من که در قوم خود بسبب کشتن بانی نرید خان باز سنگه نام یافته بود
 بر سر مرثیان خواهد دید و چون آن نایکار غدار بر سر سوار در رسید مردم آن ضعیفه را خبر داده شناسانیدند عقیقه مذکوره مکنیه و
 و انتقام پسر خود آن سبک سر را چون نزدیک رسید شک گرانی از بالا بایام کیشش افکند از جان بگشت عبد الصمد خان
 باستماع این خبر سکھان را بجلها بی اسپت خرپوشا نینده از نظر مردم مستور ساخت تا اکثر کشته نشوند و بر دهن بجنور فرخ سیر
 که منظور داشت سیر آید و بعد چند روز آنهارا بدستور مسطور از لاہور کوچانیده همراه قمر الدین خان پسر محمد ابن خان و سیر خود
 زکریا خان بدار الخلافه فرستاد چون نزدیک بشاہ جهان آباد رسیدند فرخ سیر اعتماد الدوله محمد ابن خان را فرمود که بیرون
 شهر رفته بندها مذکور را تخته کلاه و روسیاه نموده بسوارے فیل و دیگران را بر خروشتان و سربار اسیر نماید که در شهر وارد
 بعد آوردن بجنور حکم حبس آن ناحیس مع یزد و دس نفر معتبر در قلعه شد و در باره دیگران فرمود که هر روز صد نفر از آن گروه را بر
 چوبتره کوتوالی ورسته بازار با قتل رسانند حسب الحکم عمل آمد اما عجیب تصبلی از اسبها سموع شده که در کشته شدن یکی بر دیگری
 سبقت می جست و منت جلاد می نمود که اول او را بکشید چون تمام آن جماعه بیادش اعمال خود رسیده مقتول گردید پس
 بنیدار ابراز انوس او و بدست همان نایکار زکریا کشانیدند و آخر بنیور باقی آهنگی تاب داده پارباقی کشت او را از پیش
 کشیدند و بجای اعمالیکه با خلق خدا نموده بود مجازا گردانیده بجائیکه سختی آن بود رسانیدند گویند محمد ابن خان از بندها
 بیدین پرسید که آثار عقل و رشادت از چهره تو پیدا است ترا چه چیز برانیداشت که خود را بقتلای چندین وزر و دیال در دنیا و
 آخر گردانید و در مکافات اعمال خود باین حد رسید که در جواب گفت که اجماع جمیع ظل مندا هب است که هر گاه تیر و عین
 خلافتی از حد بیرون رود و منتقم حقیقه در مکافات اعمال آنها چون من غلامی را می گمارد و اجزا بی سر یکدیگر کنارش نهد بعد از
 مثل شما مقتدران را بر و تسلط داده او را اسیر کردارش میرساند میت این جوش خروش ظالمان چیست بگر خنجر خدا نثارده

ذکر نصرت نمودن امیر الامرا حسین علیخان بهادر به دکن و کهن و ظفر
 یافتن بردا و خان پنی ورمودن دیگر حوادث و فتن

قبل ازین نگاشته خامه و قانع نگار گردیده که امیر الامرا عبد بر آمدن میر حلیه از حضور تعمیر اراده و کهن نموده بنا بر انصرام بعضی
 مراسم چند روز متوقف بود بعد انصرام از جمیع کار ساز بهیا لطیف دکن عازم گردید و سجده پادشاه معرومند داشت که
 در صورت مخالفت محمود و موافق و بروز اراده فاسد نسبت بقلب الملک در بیت روز نیده را رسیده و اندک بعد
 امیر الامرا پادشاه بدو و خان که صوبه دار احمد آباد و انجان صاحب الرس شجاع مشهور بود و با سربازان مرسته دکن نهاد

در او آخر عهد عالمگیر از گنایب اتفاق افتاده موجد این طریقه گورگو نندست که از خلفای
 ل نالک آنکه پدرش بقای از قوم کمتر بود و در عهد طفلی حسنی و صبا حتی با اندک مایه استقامت و کثرت
 است و سید حسن نام در ویست صاحب حال و مقال بر نالک مذکور نظر توجه داشته بهمت بر تربیت او می گذاشت بقبض محبت
 در ویست حقیقت کیش فی الجمله شعور و دانش بهم رسانیده بر حقائق و معارف که کتب فقراے اسلام و صوفیه ذوی الاحترام بان شحون
 الحلائے حاصل نمود و از نغصب کیش آبا بی خود در گذشته مضامین اقوال آن بزرگواران بزبان پنجابی که دشت در بحر شجار
 سند کے متون می نمود اشعار و کلمات او فراهم آمده صورت کتابی گرفت و نام آن کتاب گزشت افتاد و این اعتبار و کثرت
 اتباع در عهد بابر با و خواه او را میر آمد والی آلان در میان پیران او آن کتاب غرت و شهرت داشته مشهور و معروف است و بخوان
 آن اشتغال داشته احترام بسیار بر آن کتاب می کنند و کلامش چون ناخذ صحیح در دغالی از کیفیت و متانتی نیست بشیر اوضاع فقرا
 او مشابہ اوضاع فقرای مسلمانان سبب بود و الحال هم فقرایش بهین صورتند و اکثر جا بلکه بهر شهر و دهانکایا که با صلاح آن است گنیزد در
 سنگتهای سرگروه و دیگر مریدانش می باشند و اولاد نالک پنجم در و سپر بود که سری چند نام دوم لکمی چند لکمی چند دنیا اند
 و سیر و شکار بسیار در و اولادش هم الی آلان کذلک صاحب را که در خاندان آنهاست و سر چند صورت در ویست اختیار نمود
 زن و فرزند داشت اما بجای پدر هم نشست و سجاد نشینی نکرد فقراے نالک شایسته که در لباس و اوضاع مشابست نام
 فقرای سلیمان بهند دارند اخلاف و پیروان او و یک از خدمه نالک که انگذ نام داشت سجاد نشین نالک گشته سجای او نشست
 و سیزده سال سجاد نشینی نمود چون پسر نداشت امر دس مرید خود را سجاد نشین خود نمود و او بیست و دو سال سجا پسر خود نشسته
 قالب عنصری را پدر و نمود و با وجود اولاد او هم را پس نام و اما خود را سجای خود نشاند و او هفت سال زندگ کرد و بعد او
 گور و ارجین پسرش سجاد نشین پدر گشت و بعد بیست و پنج سال از دنیا در گذشت بعد او گور و هر گونید پسرش سی و شش سال سجاد
 نشینی نمود بعد او گور و هر گونید پسرش حضور پدر خود مرده بود و سجا خود نشست و بنفقه سال بنهایی اتباع خود
 نمود بعد او گور و هر گونید پسرش در خرد سال برو ساد پدر نشست و سه سال زندگی کرد بعد او تیغ بهادر پسر خود گور و هر گونید یازده
 سال سجاد نشینی نمود و در قید امرای عالمگیر افتاد و در نشسته سحرے مطابق علیه عالمگیر حسب الحکم پادشاه گشته شد و گور و گونید
 پسر تیغ بهادر سجای پدر نشسته مدت ماریاست نمود سجاد نشین ششم نالک که تیغ بهادر نام داشت پیروان بسیار بهم رسانیده صاحب
 اقتدار گشت و چندین هزار کس همراه او میگردد و معا صرا و حافظ آدم نام فقیرے از فرقه میدان شیخ احمد سر سندی جاعه بشیر مرید
 و پیروے خود بهم رسانیده هر دو کس شیوه اخذ و جبر و سحر و قعدے اختیار نموده در ملک پنجاب سیر و دیدن تیغ بهادر از سبب و آن بر ما
 سگرفت و حافظ آدم از مسلمانان و قائل نگاران پادشاهے عالمگیر گنجا شتند که دو فقیرے سبند و و یک مسلمان فلان فلان سبند
 این شیوه را برگزیده اند و چه عجب که اگر اقتدارشان بنیز اید خروج هم نمایند عالمگیر بجمع اجتماع انخبر سجا که لاسور نوشت که هر دو را گرفته
 حافظ آدم را از مالک محروم و بدر کرده در موطن افغانه آن طرف الٹ ویشا و سر و سبند و نگارند که باز این طرف خود تواند نمود
 تیغ بهادر را گرفته مقید و مجوس دارند چنانچه حسب الحکم لعل آمد و بعد چند روز حکم دیگر در باره تیغ بهادر رسید که او را کشته و حسب
 را چند حصه نموده اطراف شهر بیاورند حسب الامر وقوع پیوست اما همراهمیان تیغ بهادر بطور فقر میگردند و سلاح ویراقت
 در میان شان همول بنو و بعد از آن که عالمگیر رحلت نمود و نوبت سلطنت به بهادر شاه رسید و بقولے در او آخر عهد عالمگیر گور و گونید
 سجای پدر خود تیغ بهادر نشسته منتشران فرقه خود را آهسته آهسته جمع نمود و سلاح و اسب ویراقت بهم رسانیده به همراهمیان خود

بگیناہ فریہ الی اندر گو شیدہ بچاگران را از ان بلای بگیان ربائی و نمایند شیخ محمد علی و اعظم ممنون احسان آن بزرگ گردیده رابطه اتحاد و اخلاص با خواجہ محمد جعفر ہمسایند و در خانہ مجلس خواجہ مذکور در حالت وجد و سماع اشعار متضمن مدح و ثناء سرور کائنات و انکسار لیل لیسیت قوالان از استادان خود یاد گرفته میخوانند و خواجہ با جماع آنها نہایت رغبت داشت شیخ محمد علی و اعظم نیز در خانقاہ خواجہ مرقوم گاہ گاہ در وقت وعظ بعد حمد و ثناء فقرہ چند در مناقب ائمہ اثنا عشر بر زبان بیان جارسے می نمود و باین سبب فسادہ و فساد ہجیان آباد ہم میخواند کہ بکند شود و آتش ذکر آن اجدادین خواهد آمد چون اجیت سنگہ سفارش دختر خود میر شہ آثم و اکمل نمودہ فتنہ ہائے پادشاہ کہ متضمن قتل امیر الامرا ابو دینو و امیر الامرا شفقہ ہائے پادشاہی بدست آورده احترام و آبرو سے را بہ ہمتہ گشتہ بود ہنگام تجدید عہود کہ بواسطت مادر پادشاہ لعل آمد شفقہ مذکور نیز بہا پادشاہ نمود و عذر خواہی آن ہم در میان آمد چون رفع کرد و رتہا رویداد و جمیع جواب سوال انفصال یافتہ میر حکیم ہمزحہ سیرین رفت شادی فرخ سیر بارانی تقریر یافتہ مسموم شد کہ امیر الامرا بعد ان فراغ از انعقاد این بزم عازم سفر و کمن گردید *

ذکر شادی کتختائی فرخ سیر بارانی

محمد فرخ سیر حکم بہ تیار سے سامان شاد سے کتختائی نمود و باندک فرستے انچہ بایست میبار دید از ان طرف امیر الامرا لوازم و اسباب شاد سے دختر موافق ضابطہ ہندوستان آمادہ ساخت و شاد سے این عروس و داماد سے بچوئے و زینتی لعل آمد کہ در ہند و کمن از ابتدای عہد رایان و راجا کمن و سلاطین اسلام و بیچ اوقات و ایام کسے ندیدہ و کسے از کسے نشیندہ بر تجمعات سلطنت تکلفات بسیار افزایش یافت چراغان گوی سبقت از کو اکب آسمان رلودہ زبان ملاست بدرختا سے ثوابت دراز داشت و چپستان آرایش گلستان ارم را خوشہ چین نصارت خود انکاشت از نور سرور بہرہ و عشرت و کامرانی بہ اقامت دادہ نے میر سید و مسرت و شادمانی چون روح حیوان در گ و پے مردم میدید باز در عام تماشا گیان و ملازمان فضا کے شہر و بازار اندول عاشقان شکر و مہماندہ تازہ روی و لبناشت چہرہ حاضران و دوستان گلہامی بوستان را خارج حراست و حاکم القصبہ شب تہنیت بہیت و دوم و اولی الحجہ ۱۲۸۰ ہجری مجلس انعقاد و اختتام یافت و پادشاہ نجاندہ امیر الامرا آمدہ صیفہ عقد خواندہ و راکہ چون عروس در غلغلہ کرنا و کوس سے گرفتہ بدو کمر آخوشتافت *

ذکر مناقشہ کہ شیخ عبید اللہ ملتانے را با خواجہ محمد جعفر سے داد

در ہمین اوان شیخ عبید اللہ نامے از ملتان بدار الخلافہ برای کار سے آمدہ در مسجد جامع و خطبے گفت معرکہ اور و فنی گرفت رور سے برای دیدن خواجہ محمد جعفر مہم رفت چون در مجلس خواجہ مشاہدہ نمود کہ بعض مریدان و متفقان زمین بوس سے نمایند و قوالان بخوانند ابیات منقبت عترت طاہرہ پیغمبر علیہ و علیہم السلام اشتغال سے نمایند شیخ عبید اللہ را استماع ابیات مناقب گران آمدہ شروع بہ وعظ نمود کہ سجدہ بغیر خدا دیگر سے را روا نیست و شنیدن سرود و در شربت ممنوع و مردود است و قناعت باستماع مناقب اہل بیت پیغمبر صلعم کہ بدون ذکر اسم سے و مفاخر اصحاب کبار آن سرور باشند خلاف آئین اسلام است خواجہ در جواب فرمود کہ در بیان و بی روان این انجذبات پاک حق دیگر سے را موجود دینی دانند چگونہ راستے بسجدہ اغیار و روادار چنین کار تو اند بود و کاینکہ از شرط عشق بہہ حاجب و بعبود و خیر را موجود و استغناء بزمین بوس سے پر دازند از گفتہ کسے ممنوع نمیشوند ما را چہ گناہ رہا سے

بالاعت دار سال پیشکش مع دختر برای فرخ سیر و فرستادن پسند ملازمت خود مستعد ساخت و بعد تیسرین امور خود را بجنوب میا خید

تذکرہ افراش منازعات و مشاجرات میان فرخ سیر و سادات

چون قطب الملک وزیر اعظم حسین علیخان امیر الامرا ابو دهر امر سے از امور سلطنت مثل منصبی اضافہ آن و خدمات بدون تجویز و مرضی ایشان متعذر بود که بعل آید و میخواستند که بی رضای آنها هیچ کار سے تمشیت نیابد و میر حلیه که از طرف پادشاه صاحب خط گشته بود و فرخ سیر بکر در بار عام میگفت که زبان و دستخط میر حلیه زبان و دستخط من است لهذا مردم بکر اغراض خود رجوع بآوردند و صاحب خط من کنایه نداده و مصلحت در بر آوردن مرام انام و دستہ نیک نام می شد و راه برتر خند دلبران قطب الملک بکبسته آنکه چرا رجوع بمیر حلیه نمی نمایند چارے نمی نمود و دیگر بارتن چند رجوع سے نمودند و زانہ برای خود و خاندان گرفتہ کارش سر انجام میدادند این سبب بدنام و بدست سهام ملایم پادشاه و میر حلیه و عوام میگشت و به حمایت قطب الملک غرور و غرور سے بهرسانیده زیاده رویها نیز سے نمود و کمار وائی خلق که میر حلیه سے نمود و بر خاطر قطب الملک امیر الامرا اگر ان بود و میر حلیه و جنو فرخ سیر مکرر بانواع مشتے کلمات شکایت آیات سادات سروایه خیر خواهی و دستہ اطوار اینهارا ناهموار سے شمرده و خاطر نشان پادشاه نموده که آزار نک حرامی از ناحیه احوال و افعال ایشان پیدا و عدم لیاقت مناصب عده که بان مامورند بود است بنابراین فرخ سیر را و سواس زیاده از اندازه قیاس در دلش جانی گرفته که تذبذب و تشکیک ساختن عبدالعزیز خان نمود و کاسے قنبر و کار و کاسب سیر خان محسن خان بهانه حصول مقصود کرده بر سے آمد و بر چند تمهیدات مختلفه پیش می آورد و بمحققا حقاقت و حجب فطری کار سے از پیش نمی برد و سود غیر افراش عداوت و نفاق میبرد و حسد و کینه بکینه سے افزود و ملکه شهرت دار و که مادر پادشاه بنابرند که با سادات کفالت و فضا منی کلام اتنی نموده بود و بعضی اوقات از ارادای فاسد پیر امیر الامرا و قطب الملک خبر دار سے نمودند و این ضمن امیر الامرا استدعای صوبه داریهائے کل ممالک کن در میان آورده میخواست که بعد حصول مأمول داود خان را بدستور ذوالفقار خان نائب خود کند و بعضی بجنده از محاصل آنجا سال بسال بر خود از خان مرقوم معین کنایه خود از خصم و درین مورد و مرضی پادشاه و میر حلیه آنکه امیر الامرا خود بدکن رود و بر سر قبول اینصورت که امیر الامرا نظر بر سلوک پادشاه و میر حلیه متناگذاشتن قطب الملک مناسب دید گفتگو سے خوشونت آمیز از طرفین بمیان آمده کار بجائی کشید که هر دو برادر از رفتن در بار پاکشده بجنای خود و فراموش کردن سپاه و بستن مورچال با طراف ظالمی خود مشغول گردیدند و پادشاه امر سے خیر اندیش خود مثل میر حلیه محمد خان و خاندوران را طلبیده و در خلوت مشورتها سے نمود و هر روز برب تلون و نامرد سے تبدیل تا بر سر ویداده هیچ امیر سے فراموشی گزشت و از اشتها و انتشار این خبر گرانجی اجناس غله و جمیع ماکولات با فراخ بهم رسیده حرج عظیم بر مسافر و مقیم میگذاشت و آمد و رفت بیجا مایان و ابواب مراسلات فیما بین پادشاه و وزیر مفتوح بود و لیکن عقدہ نمی کشود چون صورت مذکوره استدایانست مادر پادشاه و بنجایه طلب رفته مطمئن خاطر ساخت و قرار برین یافت که در قلعہ بند و لیت سادات شود و بعد از ان هر دو برادر نزد پادشاه حاضر شوند و باینجه پیش میر بعل آمد و قطب الملک امیر الامرا بجنو پادشاه آمده عذر و تفسیرات خود خواستند و شکایت سواطن که پادشاه با ملایم و سواسه تامل از سادات بهرسانیده بود در میان آوردند و تمسیر را از کر خود بر آورده میش پادشاه گذاشتند و گفتند که اگر تفریم اینک میر و شمشیر نگر نایب حقوق خدمت قتل مامردم گران باشند و منوول التنبی نموده رخصت فرمائید که به حج بیت الله الحرام و زیارت سعید نام و اباب کرام خود علیهم السلام سعادتها اند و زیم اگر منظو خدمت گزشتن و سمر و دشتن با سدید سخن در اندازان تمامی پیشه و نماز ان قتل کردار

هم چو کل امراء خدا و ندان دولت و اقبال زیاده از سابق خواہید گشت و دیگران با شما توسل خواہند حیثیت پادشاہ را از دست شما
 امید حصول کار باریست این قسم نشان کہ غلام خراج و سر تہ آصف الدولہ ذوالفقار خان بود در نظر آتنا سیکانہ نمود و قسم کلام انکی
 تائیدش نمودہ و تعین گشت غافل از صفت الدولہ را خود اطمینان را نفی ہمیز سیدہ ذوالفقار خان و غنہ باستہ بود میر حیلہ خود رفته و عہود
 و ہمہ ایشان میداد و مکر نمودہ آورد و وقت بردن بختیور فرخ سیر دست ذوالفقار خان بیا لاندہ لبتہ رو برو برگرد آصف الدولہ کہ کلمہ خند
 شتم بر نہ رفتہ و عیال استغاسے جبرائش عرض نمود فرخ سیر در طلبہ ہر باستہ بیحد و مر نمودہ و دستش را کشود و خلعت فاخرہ
 و جوہر لائق و عطا فرمودہ آصف الدولہ را بہانہ ضعف کبر سیر خصل نمود و گفت کہ ذوالفقار خان سلسلے در خیمہ بیرون بنیاسانید کہ
 استشارہ بجنے امور ضروریہ از ایشان منقول است آصف الدولہ متوہم خصل گشت و ذوالفقار خان متردد در قتل خود سپاسی مامور
 شوش گشت مردم را مروجہ طور اطراف او را فرو گرفتند و فرخ سیر بنیاسانہ خشت آئینہ متعین و عوے قتل عظیم الشان نمود
 کریم الدین فرستاد ذوالفقار خان کہ امر عیور سے کو قتل خود را مشاہدہ دیدہ دست از جان گشت اما اول بر اہل و کثہ خود نمودہ اہل
 مذکور را نسبت بہ پادشاہ اود بے حسے خود ظاہر کردہ حکایت و اوقات را بطور افسانہ بیان فرمود و چون دید کہ فرخ سیر در مقام
 کینہ جوئی بدینوی است از فرط غیرت عجز و سکت را در دل خود راہ غداہ و ضعیف نمائے نمودہ و جوابہا سے درشت داد و درین ضمن
 ناچین تلقای مخاطب بہ باد دل خان کہ ذکر او قبل ازین و ہمین قتل محمد رضا مخاطب بر مایت خان کہ قلعہ رہتاس را بنجد و و دقت نظر
 گشتہ بود کہ گشت از پشت سرش غافل شدہ و در گردش انداختہ کشید و مردم اطراف ہجوم آوردہ و ضرب کار و خنجر کارش تمام
 کردند و روز عمرش بہ انجام رسید ہمان روز کہ یکشنبہ شانزدہم محرم بود مردم بغرمودہ فرخ سیر اندرون قلعہ شاہجہان آباد
 رفتہ معز الدین را ہم بہ شہر خندہ نمودہ روانہ شہرستان عدم نمودند و فرخ سیر روز و شبینہ ہفتدہم ماہ مذکور شہر را ہجر سے
 بہ تحمل سلطنت و نہایت کرد و فردا قلعہ مبارک شاہجہان آباد گشت و فرمان داد کہ سر معز الدین را بر نیزہ کردہ و لاشش بر فیل ادا
 لاش ذوالفقار خان را و اثر و باد تمہان فیل بہ عقب سواریش و شہر گردانند و لاشہا را بہ لبتہ شہر آوردہ و بر دروازہ قلعہ بنید ازند
 و آصف الدولہ را بہ مالکی او مع سوار یا سے زمانہ اش متعاقب لاش ہا سوار آوردہ و بارخت و لباس سے کہ در بردار و بچوبلی خانجہان
 محبوس نگہ دارند و جمیع اموال ید و سپہ بچوبلی ضبط در آوردند و راجہ سہا چند دیوان ذوالفقار خان را کہ ظاہر از بان دربار سے بر مردم نمود
 حکم قطع لسان و ضبط اموال او شدہ میگویند با وجود زبان بریدن و سخن گفتن قاصر نبود بعیت از مکانات عمل غافل مشوید
 گندم از گندم بروید جو جوید و اکثر امراء متوسلین بطن و منت بسیار است شہر را سہید ای عدم گردیدند و اغرا الدین سپہ
 معز الدین و ملاکے تبار سپہ اعظم شاہ و ہایون بخت برادر خود فرخ سیر را نیز حسب الحکم میل و جشم کشیدہ از نور بینش عار سے
 و مائل نمودند لبیب ناخوش گشتہ و سیاست بے جرم و تقصیر جم و ہر س بقیاس در دل صغیر و کبیر جاسے گیر گشتہ خوف ہلاکت
 ہر یکے را بنجد سے رسیدہ بود کہ وقت آمدن بدر بار مردم از عیال و اطفال بجلت خواستہ تر صد قتل خود سے آمدند و بعد
 رسیدن در خانہ خود بغایت مذکور و صدقات بقرا و سکا کین میریاسانیدند

ذکر شروع منازعت در میان فرخ سیر و سادات و فرستادن پادشاہ
 حسین علی خان را بر استے تا ویب راجہ اجیت سنگہ بنجد و قلعہ سیات
 اول منازعت کہ میان پادشاہ و قطب الملک افتاد و آخر بطول انجامیدہ باعث بر سب و از خلل سلطنت و خرابی تمام

قبل ازین در مقابلہ حسین علی خان کشتہ کشند اعظم خان برادر کوکلتاش خان مجروح بمغیرالدین رسید مغیرالدین عرصہ بخود تنگ دیدہ خود را
 بسوار کلال کنور رسانید و نزد یک با خر و زراہ اکبر آباد پیش گرفت ذوالفقار خان با وجود هجوم اعداے از چار سو تا یک پاس شب
 میدان استقامت ورزید و مردم را بعضی جاندار شاه و اغیر الدین کما شتہ جو یاے پادشاہ و سپیش گردید و کسان را بموا عید مرغا
 اسید وار گردانیدہ در تلاش اینہا مے دو انید تا اگر بمیرسند بنام یکے از ان دو بے نصیب آبی بر رو کار و شجر اقبال آنا را بار آرد چنہا
 جہتند نشا نے از ان گزشتہ بختان پیدا شد و شادیاں فتح و غفر در شکر فرخ سیر بلند آوازہ گردید و ہر یکے از رفقایش تہنیت و
 مبارکباد و دید فرخ سیر از استقامت ذوالفقار خان یرشان خاطر و متفسر بود کہ اگر فتح ماشدہ پایدارک ذوالفقار خان حیثیت بعد
 تحقق فرار دعیان سلطنت ذوالفقار خان پیغام فرستاد کہ دعویہ اس سلطنت خود گر سخت شمارا چہ دخولیت اگر سلطنت می خواہید
 امر لیت جدا و اگر از نسل عالمگیر پادشاہی می باید مغیرالدین نباشد من با شتم ذوالفقار خان با استماع ابن پیغام و مایوسے از طرف
 مغیرالدین و اغیر الدین ناچار از میدان کارزار باستقلال و اقتدار برگشتہ راہ دار الخلافہ پیش گرفت و جاندار شاہ شب در اکبر آباد
 بسر بردہ و پیش تراشیدہ ہیئت خود را تفسیر داد و آخر شب لال کنور را ہمرہ گرفتہ با خید نفر معتمد روانہ شاہجہان آباد گردید و نزد صف
 رسیدہ مقید گردید متعاقب او ذوالفقار خان ہم مدار الخلافہ آمد و عبداللہ خان بعد فتح جو یاے برادر گردیدہ ملازمان خود را
 دو ایند و خواص او شتافہ حسین علیخان را در لاشہا مجروح و بے ہوش یافتہ یکی ہا بنجا ماند و یکے خبر عبداللہ خان رسانیدہ و بطای
 لباس و جواہر یکے بر سر و در برداشت و فخر گردید از بعضے کسان سموع شدہ کہ شکر اللہ خان و ماہیار خان ملازمان حسین علی خان
 مع ہر اہلیان خود بر سرش ستادہ بجز ہشت قیام داشتند و بر و آیت محمد ششم بن خواجہ میر خانی کہ او نیز احوال سلاطین تمجیر و آبا
 اینہا را کا شتہ مستعادمے شود کہ تنہا در میدان رزم مجروح و بے خبر از خود افتادہ و لچہ مالک بس را البارت بردہ بودند علی ای
 حال عبداللہ خان برادران متحد خود را فرستادہ حسین علیخان را پیش خود طلبید بعد رسیدن جویندگان حسین علیخان راہ استماع ظفر فرخ
 جان رفتہ از برو ہوش رمیدہ از سر بار آمد و مردم او را بروشتہ نزد عبداللہ خان آوردند عبداللہ خان برادر رانزدہ و خود را مع پادشاہ
 مظفر و منصور دیدہ و سیات شکر الہی بتقدیم رسانید و ذوالفقار خان با پدر ہشتارہ نمودہ قاصد بود کہ باز مغیرالدین را بر آرد و تدارکی نماید
 زیرا کہ از فرخ سیر بنا بر عداوتہا کی کہ ذوالفقار خان با او پدرش داشت و مغیرالدین را حمایت نمودہ کہ سلطنت نشانیذہ یو طہنیان
 خاطر نہ داشت آصف الدولہ مبالغہ و ترک ابن ارادہ نمود ذوالفقار خان ناچار ارادہ رفتن بمعویہ خود کہ دکن بود و طاہر کرد پدر ابن
 را می را ہم قبول نکردہ در ملازمت و ترک منازعت فرخ سیر ساجت از حد بدر برد خلاصہ چون زمان اقبال اسد خان و ذوالفقار خان
 بہ افتنا م رسیدہ اجل موعود ذوالفقار خان انجا میدہ بود و با وجود عدم طہنیان و یقین زوال آبر و وجان آصف الدولہ ذوالفقار خان
 را با عتا و حقوق خدمت خود کہ در خانان اوزنگ زیب متحقق داشت و حفظ قدز و مرتبہ او را کہ عالمگیر و ہبادشاہ مے نمودہ ہمرہ
 خود گرفتہ عازم ملازمت فرخ سیر و ہتغاسے جہاں گم سپر گردید

ذکر اقتدار یافتن فرخ سیر و سلطنت و فرستادن عبداللہ خان بہ ہند و نسبت
 دار الخلافہ و قلعہ مبارک کہ دولٹانہ پادشاہیست ملازمت امر و ارتقا بعضے از اہل بھار

بعد از ان کہ فرخ سیر بامول خود رسید و زمانہ یکام گردید روز دوم از جنگ کہ یوم الخمیس پانزدہم ذی الحجہ بود اول صبح بجاء و دولت
 برآمدہ مابہر عام والہ اول حسین قلیچ خان و عبدالصمد خان و محمد امین خان و دیگر سرداران توران بوساطت سید عبداللہ خان

دیار ہاسے اطراف دیر و سورجہال را فرو گرفتہ از آخر روز نایم پیر شب توپ انداز سے نمود شترادہ و مدار المہام فوج دل باختہ باہر گر
فرار فرار در میان آوردند و ہر دو کس مغلوب ہر اس بیعیاس گشتہ اشترنے و جواسہر لقب رکبہ توانستند ہمراہ گرفتہ و باقی خزانہ و نوشک خانہ
و جمع کارخانجات را بہ سنجاکد استثنیٰ ہاستے از شب باقی بود کہ ہر دو باتفاق راہ فرار پیش گرفتند لشکر باطلاع این احوال غرق حین
و مال گردانہ عثمانی معشرین لشکر منگلی آوار گئے کہماں خطر ارشدند لشکریان فرخ سیر باستماع این بشارت بے اختیار و دید تاراج
خاطر خواہ نمودند جمیع کہ قادر بر قوت یکروزہ نبودند ذخیرہ اندوز تغم گردیدند و عقب تاراج مال وافرے بضبط سرکار فرخ سر نیز درآمد
چنین تلخی خان کہ مستمال گشتہ متعاقب اغرا الدین با عانت او مے آمد در اکبر آباد رسیدہ شاہزادہ را باین قضیت ادراک نمود و
بحجر و عنف توقیف او نمودہ منتظر فرمان معزالدین گشت چون خبر سکست اغرا الدین مدار الخلافہ رسید مسید معزالدین مبدل سیاس
گشتہ رالت ۱۲ عقد دوستی و ندی کردن - گردیدہ مہیا بہ حرکت مع ارکان سلطنت گردید.

کوچ بنو دن معزالدین مع ذوالفقار خان و کوکلتاش خان و جمیع ارکان
پادشاه سے ورسیدین باکبر آباد و سوانجی کہ درین عرصہ روئے داد

محمد مغیر الدین جہاندار شاہ دوازدهم ذی قعدہ شب دوشنبہ بعد مرسوم و نیم ساعت سلسلہ البحر کے بارادہ مدافعہ فرخ سیر
از شاہجہان آباد سربادہ باشان یلے پایان و سہراوے ذوالفقار خان و معاہدت کو کلتاش خان و اعظم خان و جانی خان و محمد خان
وغیرہ سرداران توران و ایران و دیگر امرا کرزم جو مردان پلنگ خود توپ و توپ آئے جہان آشوب با ہمتا ہشتاد ہزار سوار و
پیادہ ہشمار متوجہ اکبر آباد گردید و راٹنا سے راہ سر بلند خان کہ از جوباری کثرت زرے بدست آئندہ لودار زفاقت فرخ شیکست
گشتہ خود راجہ زر مغیر الدین رسانید و مورد آفرین و تحسین گشتہ نصوبہ دار احمد آباد و گجرات مرخص گردید و چھبیلہ رام فوجدار کوڑہ
علی اصغر خان سیرکار طلب خان فوجدار راٹا و وہ چندے سہراہ اغرا الدین بودہ بلشکر فرخ سیر پیوستند چون مغیر الدین بقصہ سکوگر متصل
اکبر آباد رسید اعلام و خیام سادات و فرخ سیر مع رفقاء دیگر کہ ازین طرف نیز متصل بہان قصبہ سیدہ بودند جلوہ گر گردید چون
از او ضلع زشت مغیر الدین اکثر امرا و عمو م خلق خدا خصوص امرا ی تورانیہ غیر عبد الصمد خان متصرف و منتر خیر بودند نوشہا می اکثرے
متصرفان میرش بلشکر فرخ سیر رسید اگرچہ نسبت بافتار مغیر الدین احدے با اسپد فرخ و طغر فرخ سیر بنو و لکس عمدہ ارکان دولت
مغیر الدین کہ عبارت از کوکلتاش خان و ذوالفقار خان باشد با ہم نہایت منافق و معاند بودند بسبب نفاق اینہا و احوال جاکو کلتاش خان
کہ نہایت معتد علیہ مغیر الدین با عدم اصابت راسلیم غیر متقیمہ بود کارما سے بادشاہ سے بسیار ضائع و تبذیرات ہمہ در ہی و بر ہی
داشت از بخت نفس بیچ منصوبہ درست نمی نشست حتی دستورہ عبور از آب جہنادنگ با فرخ سیر بیچ ام متعین نمی شد و ہر دو ضد
سہمگر صلاح میدادند و یادشاہ خود مبعوث و مالینو لیا سے عشق لال کنور داشت سید عبداللہ خان معبر سے یا یاب ہم رسانیدہ از مقابل
نکستہ مغیر الدین چند گروہ بیشتر بطرف شاہجہان آباد کسارہ جہنا وقت شب فتنہ از دریا گذشت و متصل سیر کر روزہائی کہ ہیار کر وہ از ان
بطرف شاہجہان آباد واقع است مندرل گزید و باندک فاصلہ فرخ سیر ہم با سہراہیان از آب گذشتہ بعد اللہ خاں رسید و بر کسارہ گزشت
بر کسارہ مغیر الدین و معاند اللہ دشمن حسین علی خان بہادر جاکیکہ بود و مقابل خصم ماندہ چون تمام روز گذشت و شب دوم رسید مع فوج و را سے
چھبیلہ رام ناگر از آب گذشت یزدہ و را سے کارکنان تقدیر کشا بایک کرد کہ مغیر الدین و کل امرا ان طرف و قبی خبر دارند کہ ملیعہ
نکستہ فرخ سیر از عقب لشکرش مایان گردید و ترتیب فوج کہ اول مقرر شدہ بود بحال ماندہ از سر نو ترتیب فوج و پیش برون

و قلعہ دکن فرخ سیر صاحب قلماف مذکور برای رعایت خان ارسال یافت چون دریا کے کوہ قلعہ رسید متغلب مذکور بنجوت خیانت راضی بامدن لاجپن بیگ بجاعت نگشتہ دو کس را حکم داد کہ مع خلعت و فرمان بیایند قلماف مذکور با یک کس بالای قلعہ رفتہ ہنگام رسیدن قلعہ دار بگرفتند و قلعہ دکن کاروانگر کشیدہ بجوامات پے در پے از پالش در آور دو از دست ہماہانش خود مع رفیق زخمی کردید ہزاریان وغیرہ ملازمان پادشاہی حمایت قلماف نمودہ رفقائے متغلب بامجروح و مخدول ساختند و مقتول را با قلماف مذکور بجنور فرخ سیر فرستادند لاجپن بیگ مورد الطاف فرخ سیر گردید در ہمین ایام خبر حلت بہادر شاہ رسید و علیخان بہادر در ان آوان از شہر عظیم آباد بیرون رفتہ بہ بندوبست پرگنہائے مفصل مشغول بود فرخ سیر بدون آنکہ خبر دیگر از انجام معاملہ اولاد بہادر شاہ رسد و سلطنت بسکی تقریباً بد خطبہ بنام پدر خود عظیم الشان خواند و جلوس و تسلط او بر تخت سلطنت شہر دادہ شادمانہ تہنیت بنواخت لہذا نیکار از حرکت بے تامل خود اندیشہا نمودہ از سطوت حسین علیخان نیز تہ تبرسید و خطوط مفصل بہر و بیغیاہائے محبت انکی بہر صاحب محمدان فرستادہ حسین علیخان را نزد خود طلبید و والدہ فرخ سیر التجا چہین علیخان برودہ از طرف فرخ سیر قول و عہد مدار الہائے سلطنت بر آؤ و کفالت و مناسبت خدا و رسول در میان آورده با خود شفق ساخت در ہمین زود سے خبر گشتہ شدن عظیم الشان مع دیگر برادران و مقرر گشتن سلطنت بجا نداشتہ مغرالدین رسید چون چہین علیخان قبل ازین با فرخ سیر ہمدستان گشتہ بود سک و خطبہ بنام او خواند و علم منازعت با مغرالدین برافراشت فرخ سیر روز بروز در استحکام قول قرار با حسین علیخان و استقلال و اقتدار اومی افزود *

ذکر جلوس فرخ سیر بر تخت سلطنت و تہنیت نمودن از عظیم آباد با اتفاق حسین علی خان
بجا و رو بہ دست آمدن خزائن بنگالہ از تائبہ ایزد قادر ذوالجلال *

حسین علیخان بہادر فرخ سیر را تباریخ مختار بر تخت سلطنت جلوس فرمودہ از مہاجن وغیرہ ہر کس کہ مایہ دار بود زریکہ ازو سرانجام سے شد قرض و مستعار گرفتہ تمسک بوعہ تسلط بر دشمن نوشتہ داد و فی الحکمہ تہیہ اسباب نمودہ بساعت سعید مع پادشاہ دست نشان خود عازم پیشتر گردید و غیرتخان خواہ سرزادہ خود را بنیابت صوبہ عظیم آباد مقرر ساختہ مخص فرمود و بسید عبداللہ خان خود ہم نوشت و حکم فرخ سیر نیز فرستاد کہ خزائن صوبہ بنگالہ مرسلہ جعفر خان و اما داو شجاع الدین محمد خان بہادر اسد خلیگ بدرا الخلافہ شاہنجان آباد سے بردہ الہ آباد رسیدہ بلضبط خود در آور و بقدر ضرورت بمصرف رسانیدہ یا فی را امانت نگہدار و عبداللہ خان بہادر حسب الحکم لعل آورده بعضی را خود متصرف گشتہ بکار پادشاہ سے صرف نمود و بعضی را بر آؤ پادشاہ و برادر خود نگہداشت و از توپہائے صوبہ و قلعہ الہ آباد بقدریکہ ضرورت داشت و توانست قابل خلیگ میدان آراستہ بہر اہے خود گرفت *

ذکر رسیدن سید عبدالغفار کردیز کے بہ الہ آباد با مر مغرالدین و شکست یافتن او از دست برادران عبداللہ خان بتقدیر خداوند آسمان و زمین

ہنوز حسین علیخان مع فرخ سیر الہ آباد نہ رسیدہ بود کہ سید عبدالغفار خان کردیز کے بہ بنیابت راجی محمد خان کہ عبداللہ خان صوبہ دار الہ آباد طرف مغرالدین گشتہ بود با جمعییت دہ دوازده ہزار سوار و غیرہ سامان شایا

یافتن در میدان بر محمد مغیر الدین به تقدیر خداوند آسمان و زمین

چون صوبه بنگال نام خالصه شده اندک مدتی دیوانی صوبه مذکور بسبب مرفوم عمده سرین دیوانیها مالک محروسه
 و جعفرخان از حداد بنگال بزرگ مالگیر بود بواسطه مدیه مسلوحه اختصاص داشت و عظیم الشان دران ایام نامم صوبه
 بنگال و سالار نوج و مختار صلاح و جنگ با سرکشان و مستمردان بلاد مترقی بود و سیل طغیان در خود و بهادر شاه مالک هر چهار
 صوبه ایلویه و بنگال و عظیم آباد و ال آباد گشته چنانچه سابق ذکر یافت صوبه دار کے الی آباد و عظیم آباد و بعد از خان و
 حسین علیخان داد و صوبه دار کے بنگال و اوڈیسه ملاوه دیوانے آنجا به جعفرخان سیر وقت رحلت مالگیر که ملک بدر
 خود سیرفت محمد بن سیر خود را با بعضی لشکران حرم و اسباب نانہ مع می و منفیدار الی و ملازمان خود در اکبر نگر معوض
 براج محل در بنارل بنا کرده شاه تاج سیر شهاب الدین محمد شاه بنال گذاشته بود و بعد از فتح براج و مدت سلطنت او
 ما بر بعضی جهات ملکہ شستن فرخ سیر مناسب ندیده و چنانچه میگذاشت تا آنکه در راه صوبه ایام عمر و دولتش انقضای یافت با خرن
 ششانی و محمد مغیر الدین بعد از آنکه فرزد و قلم و قانع نگار گشت سلطنت بافته احکام تمامه برای مفید فرستادن فرخ سیر
 به جعفرخان گناشت خان حرم نوم باس جعفر عظیم الشان فی معنی معصوب و تقدیری بفرخ سیر بیغام داد که چاره خود جوید و راهی که
 برای خویشین مناسب و اندک بود با اراده قید او نمود و فرخ سیر بر کنون خاطر سق الملاح یافت علی کلا الفد تبرین بودن
 خود در راج محل مناسب ندیده و چون میدانست که حسین علی خان نامم صوبه عظیم آباد از خاندان نجابت و سیادت
 و سحر و نمود و فتوت و شجاعت و مروت موصوف با سبب امانت او با اهل و عیال از اکبر نگر شکسته خاطر و پریشان حال
 نمفت نمود و در عظیم آباد رسید و متصل بباغ جعفر خان که برب دریا طرف ستره شتر واقعست در سرای دریا منزل گزید
 و حسین علیخان بهادر بجزو الحاج بیغام نموده یکسی و بی یاری خود ظاهر گرد چون رفاقت فرخ سیر و مقابل گشتن بابا پناه
 بنید و ستان مع جمیع امرا عامه مثل و الہ و مارخان زیادہ از خیر تاج توان حسین علیخان بود اول سر باز زده از امر مذکور
 استنکاف کرد و گفت که حکم پادشاه در باره شما بطور دیگر رسیده من بابر پاس جعفر پدشاه منیخواهم که نسبت بشما از دست
 من آزار کے برسد صلاح اگر زود خود را بطرف کشید تا عذر کے برای خود بهر ساینده از بطش و سطوت سلطانی زمین تو اعم
 بود و بروایت دیگر بطور آخر نیز تنبه اسباب جلوس فرخ سیر و جلوس بر تخت سلطنت معلوم شده بعد ازین مذکور خواهد شد
 بروایت اول احمد بیک محتاط بغازی الدین خان کوسه در میان آمده بحسین بیان حسین علیخان را بیک ملاقات و آمدن
 نزد فرخ سیر را منی نموده آورد و فرخ سیر سلوکیکه بیچ آقا و پادشاه بیک از امر او نوکران نکرده لعل آورد و حکم نشست حسین علیخان
 نموده با حاج تمام یکسی و بی یار کے و حیرت و گرفتار کے خود و مقتول شدن مثل سلطان کریم الدین که برادر او بود بعد اسیر
 و بهر صورت نا امید می خود از زندگه ظاهر نمود و از پل پس پرده که اهل حرم را در آنجا نشاندہ بود ملکہ زمانے دختر صغیر السن او
 برآورد و بر زانوئی حسین علیخان نشست و بروفق و تعین و تعلیم شیرین زبانے استاد او پدر خود نموده ستایش حسین علیخان آغاز کرده
 گفت که شما از خاندان نبوت و ولایت و جمیع مناقب و مفاخر لائق اید و حقے ہم از عظیم الشان برگردن دارید اگر دستگیری
 پذیر من نموده آنچنان سادات و شجاعت است لعل آید من را و دید و اگر نکلید بر اینچہ رفتی است خواهد رفت لیکن شما را
 ابر بنید که ملوک عالم چه خواهد گفت بحران سیر و ن و پرده نشینان اندرون در گفتگو موافقت با نموده استغاثه و استعانت را

خط
لک

الحاج

لطف

سلطه
تتمید

بادشاہی گردید و خانخانان و رفیع القدر حسب الحکم سوار شدہ از سہ طرف قلعہ گور را محاصرہ نمودند قریب بم آسجامہ راہ فرار سمیت را چہرے پیدا نمودہ گر سختند و چند کس از انہا قبضہ رسیدند خانخانان فی الجملہ بیورد عتاب گردید کہ چرا اول راہ فرار اورانہ بست و رستم دل خان را در انجا گذاشتہ رایات عالیات مستوجہ لاہور گردید و برین اثنا خانخانان پرورد جان فانی نمود و ہدایت خان سپہ غنایت اللہ خان خلعت نیابت زرارت یافت و غازی الدین خان فیروز خلیفہ نیز در احمد آباد گجرات در گذشت و مسیت و ششم ربیع الاول کمار دریا راوی مخیمہ را دقات بادشاہی گردید و رستم دل خان نیابہ شہنشاہ طبعی از قلعہ گور و بیہ حکم حضور برخواستہ آمدہ مغلول لہ نصبت مال و جاگیرش ضبط شد و او مفید شدہ و قلعہ لاہور رفت و محمد امین خان بتنبیہ گور و ماہور گشت بادشاہ مذکور خود فاضل و محدث و فصیح اہل فضل کمال راغب شائق و در تجربہ فنون علوم خصوص فقہ و حدیث از جمیع سلاطین تیموریہ فائق بود و بار بار با علم صحبت سیداشتہ علم مناظرہ سے افزاشت و چون بہ تحقیق خود مذہب شیعہ امامیہ را حق میدانست بہین مسلک اختیار نمودہ ہنگامیکہ وارد دار السلطنت لاہور بود علمای آنجا را کہ اکثر سے ناصبی مذہب بودند اند جمع نمودہ بر حقیقت و دو صایت جناب ولایت مآب حضرت امیر الامین علی بن ابیطالب علیہ السلام صحبت برآنا تمام نمود و بعد از اقرار و اعتراف آنہا برین کلمہ خواست کہ کلمہ علی دلی اللہ و موسی رسول اللہ و خطبہ اجرا نامہ چون انیکار نفاذ بسیار در او امر و نوا سے میخواستہ و سلاطین ہند خصوص متاخرین تیموریہ را کمتر میسر بود و دو پیراویکی عظیم الشان و دیگر سے جستہ اختر جان شاہ کہ مقتدر و دلاور بودند و در سن و اشعریت نہایت عصبت داشتند و بلوای عام اندازہ کہ اکثر ناصبی شعار ندانے گشتہ این ارادہ از پیش رفت یکبار برای الہار این کلمہ خطیبی اور مسجد جامع بہر اعظم فرستاد و چون شاہزادہ خود خوانان انیکار نمود و رضا جوئی بدرتہ ظاہر سے نمود و تجریک و اشارہ باطنی او خطیب بیچارہ قبل از نیکہ تلفظ باین کلمہ ناپایبے تفصیل شمشیر مر و مگر دیدہ اعظم مذہب حنفی دعوتہا و ختمہا برای دفعہ بہادر شاہ و دستداد از ہر بر و فاجر و مسلم و کافر سے نمودند و بہادر شاہ دستور اصرار بر انیکار داشتہ و ترویج و تقویت مذہب شیعہ میخواستہ و مدتہای دراز در مباحثہ با علما باز بود انا ناندہ بران مترتب نمیشد بیلے اگر ترویج مذہب منحصر بر اقامت مبیہ و بران سے بود سید ابنیا صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم کہ فصیح عرب و عجم و اعلم اہل عالم بود و علی بادشاہ را بھیجا دینی فرمود و چہ

ذکر حلت بہادر شاہ از دارالخ و خانہ عالم بقا و مقابلہ بر چہار پیش با ہمدگر و طفر یافتن محمد عبدالدین جہاندار شاہ بر سرستہ برادر و بعض سوانح ایام دولت او

چون پنج سال کامل از سلطنت بہادر شاہ گذشت در ہنگام سبکہ لاہور و مرور و معسکہ یا دشاہ سے با کل امر کمالیشان و شہزادگان سیر مکان بود و شروع سال ۱۱۱۱ ہجری کے در او اسطفاہ محرم خٹلا سے درو اس فرج بہادر شاہ بہر سیدہ حکم بکشتن کلاب اردو و شہر لاہور در وادین حرکت از چنان بادشاہ صاحب شعور پرورد و در احتمال دازد کہ بہ اثر سحر ساحران و دعوت خوانان حالتی روی دادہ مقتضی جنین حرکت گردیدہ باشد علی ای حال ہنگامہ سگ کشی نو سے بالا گرفت کہ سگہا از شہر وارد و مفقود گشتہ تمام روز بیچ جا سگے نظر سے آمد و ہنگام شب چون وقت خواب مردم بشد و رنباہ ظلمت سکھایدا گشتہ آواز نیکر دند و بجاکے صاحبان و نعمان خود و جا ہائیکہ بہ آن مانوس بودند سے رفتند و قبل از دمیدل صبح و انتشار نور آفتاب درآب افتادہ در کارا کے را شناکردہ عبور سے نمودند و در صحرا سے آسودند این احوال و احوال جبک عظیم الشان از روستے مکتوب امین الدین و کہ تنہلی

العہدۃ علی الراؤس و ہر گاہ کہ بونہ تقاسم انجام یابد بہ سیر المتاخرین من ثمانیۃ عشر فی خمس و تسعین من المائۃ
الثانیۃ عشر من الحجۃ المقدسۃ سے خواہ بود *

ذکر رحلت محمد محی الدین اورنگ زیب عالمگیر پادشاہ و جلوس اولادش بہ سیر
سلطنت و مقتول شدن محمد اعظم شاہ مغفور و محمد کام بخش در جنگ
و قرار یافتن سلطنت بہ محمد معظّم خلف اکبر محمد اورنگ زیب

عالمگیر پادشاہ را کہ مشغول تخیّر و تنقیق ممالک دکن بود و اطمینان کلی ازان امور میسر نیامده عطف عنان بشاہجان آباد کہ مرکز دولت
سلاطین بابر بہ و سواد اعظم بلاد ہندوستان است میسر نگشت بحسب زمان قصاص سال پنجاہ و دوم از جلوس و سن نو دویک
سالگی در بلدہ احمد نگر سالہ ہجری ۱۰۷۰ بنوے عوارض الام جہان فی ہر ہر آتش ہجوم آوردہ از زندگے مایوس گردیدہ در آن وقت
محمد کام بخش بہر کثر خود را کہ بسیار دوست میداشت بروز دوشنبہ ہفتدہم ذی القعدۃ الحرام چار ساعت روز برآمدہ صوبہ بجا پور
مرحمت فرمودہ حکم نمود کہ از دولت سرکشاہیہ با تہجیل ملوکانہ سوار گرد و دو نوبت نواختہ را ہی شود و کوچہای طولانی نمودہ در راہ
نوقت نما بد بخش آئکہ مباد از دست اعظم شاہ عجلالہ با و آسیبی رسد و روز پنجشنبہ ہستہم ماہ مذکور چار ساعت از روز برآمدہ محمد اعظم شاہ
پسر و سلاطین را کہ در حضور حاضر بود در خدمت کردہ حکم نمود کہ بصوبہ مالوانہ منتقل کنند تا آنکہ در قطع منازل نمودہ ہر روز پنج کردہ خست
طے نمایند و روز در منزل مقام کردہ روز سوم باز را ہی شود بہمانا غرض ازین امر آن بود کہ اگر سائیکہ ناگزیر و ناہید بسبب دیکہ خانہ را
مذکور کہ تہجیل با فرہنگ رجو پاسے نام و رنگ است در اردو آشوبے برنجیز و علت کوچاندنش آئکہ مباد در ضعف بیماری کار کردہ
کہ خود با پدرش کردہ بود پیش با او کند القصہ اعظم شاہ حسب الامر بجا آوردہ فرستہ چند رفتہ بود کہ عالمگیر پادشاہ روز جمعہ
۲۸ ماہ و سال مذکور یکپاس و سہ گھڑی روز کہ تقریباً پنج ساعت نخوے باشد برآمدہ داعی حق را لبیک گفتہ لبالب یافتہ شد

ذکر آمدن اعظم شاہ بہ اردوی پادشاہی و جلوس نمودن بر تخت سلطنت

اعظم شاہ بحدوث اطلاع کہ در ساعتی چند دست داد و لبرعت معاودت نمودہ روز شنبہ ۲۹ ماہ مذکور ربع ساعت از روز ماندہ دخل
دولت خانہ پادشاہیہ گردید و روز دوشنبہ دوم ذی الحجۃ الحرام دو ساعت روز برآمدہ تالیوت محمد اورنگ زیب عالمگیر را
مشااعت نمودہ چند قدم بردوش خود برداشت و روانہ اورنگ آباد کرد و صبح روز یکشنبہ ہشتم ذی الحجۃ حکم بنو بخش نوبت فرمود
و روز سہ شنبہ دہم ماہ کہ عید الانصحا بود در بلدہ احمد نگر بر تخت سلطنت مور و سن جلوس نمودہ باستاقت رعایا و بر ایا پور و اجنت
و خراسان و سباب موجودہ از دور قابعین و متصرف گردیدہ امر او اعیان مملکت و علمدارکان سلطنت را با نام داد و سپرد
را در غور مرتبہ او بنواخت آصف الدولہ اسد خان بہادر بدستور نوبارت معزز و پسرش ذوالفقار خان نصرت جنگ بہادر سپہ سالار
بجاہ و اقتدار یکدہ داشت مسلم ماند علی بن القیاس ہر کس بہ امر یکہ مامور و مناسب او بود مشغول یافت چون خبر بہارے عالمگیر
در ممالک محروسہ منتشر گشتہ بود کہ ہر جا اقامت داشت لیک کار خود افتادہ و جور لیاقت خود مشغول چارہ سازے
گردیدہ بین پور سلطنت سلطان عظم کہ لقب بہادر شاہیہ در ایام سلطنت خود داشت اوان حسب الامر بدر و مدد طلب

این کتاب در بیان فضائل و مناقب ائمه اطهار علیهم السلام و در بیان حقایق و اسرار دینی است
 و در بیان حقایق و اسرار دینی است و در بیان حقایق و اسرار دینی است

سنة الرسد

ساس سقیاس و سانش سید ساس اساس نادرگاه طاعت و معال و ادواریا ساس است که گوناگون و احوال مال و دس مال
 سادای سادیت تعریف و ادواریا اندک ستریم است و و نگوئی رود گوناگون و احوال و ادواریا سادیت سادیت سادیت
 کرامش از تعریف و ادواریا ستریم و ستریم و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 و اصحاب آن حساب است که طاعت مالی اسما و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 اما اهل ستریم گوناگون سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 اس و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 مالیات و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 گوناگون سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 فی الحقیقة ملازم حسین سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 کشت که چون احوال سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 معلوم و ادواریا سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 نقل و دس احوال سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت
 سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت سادیت

کشتی نوین طبع نوری رخسار کانی زلف منور گلشن
خوابی نوین طبع نوری رخسار کانی زلف منور گلشن

- ۹۴۱ سرادرادہ مصطفویٰ مال سرسہ بیات کل و صنعت ارسا سناہے آل مدگ و دوداں
 و کر تیشیں سدل مشر ٹلفش ار کر کل کلکتہ سر کا مامر بودی در حصو نامہ صف الدولہ بطور رباں پر کس نامہ بود
 و ممرول سدل درامدک رباں و حین سدل مشر مال سرسٹو سناہے او صنعت دوجہ س حمل کلاورں و
- ۹۴۲ ٹھہرا کر حواد و صنعت دواں دیار شیت ماف کل و ہمار
- ۹۴۳ و کر کلکتہ سدل آصف الدولہ نامہ الدولہ را ما بحیب لٹن محسن سدل موح مد کوہ تقدیر امر کر
- ۹۴۴ ذکر انعام مافتن ایام عمر و دولت محار الدولہ و سست واحد سرار اسے ہم و در مں میر اسادات علی در
- ۹۴۵ حمد و صحت مال صمیم رسالہ
- ۹۴۶ کر مقبول شش محبوب علی مال واحد سرالکر طرف ممال الدولہ عالم کوزہ و نامہ نو دست کتنا مال انگلیسے
- ۹۴۷ حسب الامر آصف الدولہ سمجھو ز مصل و سحر
- ۹۴۸ و کر دو دستور دانش اوراق در لکھ و لکھو دین آنا و صحت اتفاق
- ۹۴۹ فکر مصلی ادا صاف حوال صمیم مگر سید و ماہ کتاب رہستی و رہتی مہی محمود و فصل دستور سید مولا
- ۹۵۰ محمد عسکر سے روح اشتر و دہ و اصل الیہا متوجہ
- ۹۵۱ و کر رجوع و کر سر سادات انکر کو سیال اریں سید عالمیال صادات امد و ملافا سا طاہر گردید --
- ۹۵۲ و کر مقام اسرح حال ابرواح شاہ جمال آباد و لکھو لکھو سناہے آصف الدولہ ادا و لکھو اسلام ماسی مار
- ۹۵۳ آصف الدولہ وچہر و دمودل ایچ مال ماں ماسے رادرادک رباں و لغزہ آدل حمید ملک مانی کاسے
- ۹۵۴ و جس رما مال و ممرول سدل مشر مال پرستو آدل مشر ٹلفش ماسے او
- ۹۵۵ و کر انام بخش علم ٹچہ اسام و اقتدا مانی سفایہ شرا ماسے دور ملک و لہر و
- ۹۵۶ و کر اسمانی ایچ مال اریں جمال و لغزہ آدل جس ممال و حیدر ملک مال
- ۹۵۷ و کر مصلی ارفقہ احوال صحت مال ممد و پادساہ الی آلال کہ آحر و سناہے سال ہزار یک صد نو و بیج
- ۹۵۸ جبریل
- ۹۵۹ و کر بیرون مں حد الاد مال لظرف لاہور و رطوع و رشورہ تقویت اقرب حصو و سلا الزم اسرا امرا
- ۹۶۰ و د الفقار الدولہ ممد و ممرول و کر جس اراں طرف مامص مں دید دے معلول و مقبول
- ۹۶۱ و کر نصبت ممرول کوہر ممد و راز کلکتہ لظرف معرب ممد و اعراض غیر معلومہ
- ۹۶۲ و کر سب کسا دین ماس ممد و قیل میں انگلیسیاں و ولندسیاں و مصلی ارا و مال اویں مدید کہ مکر
- ۹۶۳ و مں دیا مہو راست و احوال ہر دم آل مکال

تمام شد

- ذکر تلمیذ راج رفتن قصدیکه مار سهر و قتل گشتن نجبا و اشتران آنجا بیدل اسر ناموس و الحفال بعض قضا و قدر و ذوالجمال ۸۷۷
- ذکر جنگ با وزیر با احمد بنگش دیگر افغانان و شکست فاحش خوردن با وجود و قور فوج و سامان و مقتول شدن نجم الدوله
و نصیر الدین حیدر خان در میدان ..... ایضا
- ذکر آغا الیکه در صوبه آوده و آلم ابا و بیشیت خالق عباد و بلا گذشت ۸۷۹
- ذکر سواخیکه در نواح مضافات آوده و لکنشور و سده داد و عقد و مایکله از دست جرأت و ماخن شمشیر شیخ
مغیر الدین خان بهادر کشا و ..... ایضا
- ذکر آراستن وزیر الممالک از سر نواح و اسباب و طفر یافتن بر احمد خان بنگش بتبایدب الارباب ۸۸۱
- ذکر شصت نمودن امیر الامرا بهادر و فوالقار جنگ بطرف صوبه اجیمیر و سواخیکه درین سفر بان سفید خود سر کرداد ۸۸۲
- ذکر بعضی از سواران و کهن که درین سال تا او اخر سال شصت و چهارم از راه دوازدهم هجرت روسه داد و محل احوال
نامر خجک خلف دوم اصحاب و حردیکه او را دران نواح اتفاق افتاد ۸۸۶
- ذکر محل احوال مغیر خجک و جنگ او با نامر خجک و ابل طفر بر طفر خجک یافتن و آخر بجای رفتن نامر خجک بحرام خود
بعالم آخرت شافتن ..... ایضا
- ذکر جلوس نمودن مغیر خجک بر سندیالت و کمن و بعد و ماه با انتقام آبی در گذشتن مالتان نامر خجک این جهان
بر آشوب رفتن ۸۸۷
- ذکر جلوس نمودن سید محمد خان بهادر صلابت خجک بر و ساد و ابالت ممالک کمن بتقدیر خداوند و دهم هجرت ..... ایضا
- ذکر بعضی سواران و در حضور بهالها سده مذکور ۸۸۸
- ذکر در و د صفدر خجک در سده شصت و پنج ماله لعل بصورت حسب اغلب پادشاه دارکان سلطنت سوار
یافتن خان فیروز خجک بصوبه دار سده و کمن مدون شیکش با قضا سده شصت ..... ایضا
- ذکر و اخل شدن وزیر الممالک در شاه جهان آباد و جابده خان راکش از راه غدا و شروع بگام و فساد ۸۹۰
- ذکر وصول خان فیروز خجک با وزیر آباد و در گذشتن ار جان بهوت فحاه بتقدیر خالق عباد ..... ایضا
- ذکر تقدیر شدن منصب عظیم امیر الامرا بخلعت فیروز خجک که اہم خطاب سر و سده مخاطب شسته ماسله
راقت ساخت ..... ایضا
- ذکر شروع منارعات احمد شاه با وزیر الممالک صفدر خجک و انجامیدن بحاربات و انجام یافتن آردی سلطنت
سلطنت بامیر ۸۹۱
- ذکر دعا نمودن احمد شاه با صفدر خجک و بر آوردن نائب اورا که بدروسه توپخانه با سر و سده بهانه در میان یافتن
فساد میان شاه و وزیر با قضا سده تقدیر ..... ایضا
- ذکر آراستن صفدر خجک بمجوسه راشناسازده بمجوسه و شروع بحاربات و حدوث حوادث و انات ..... ایضا
- ذکر بر آمدن عماد الملک بمہم جات و رفیق ساختن سر سب را با خود و اخلا نیکه در میان او و پادشاه روسه و او و
معمین الملک ازین جان بے بنیاد و سبکی سلطنت و تخت کشیدن ناموس بامیر بتقدیر خالق عباد ۸۹۳

و بنو ابط و تو ابد کے کہ بیشتر حیان و بر آچہ بود و الحال بچہ مدر سیدہ بر سبیل حیا
 تو کر حمد الصدور و دیگر صدربا سے ہر صوبہ و مسد کارات
 ذکر و قانع و سوانح نگار و دیگر کارہ
 ذکر صورت رقعہ عالمگیر
 ذکر ایضا صورت رقعہ
 ذکر دوم اختلاف تمام درالسنہ و اکثر اصناف و رسوم
 ذکر سوم اختلاف در تعین ارباب محل و عقد معاملات
 ذکر چہارم کونسل است
 ذکر پنجم اختلاف و مغایرت اصحاب انگلیشیہ در وضع و ربار با و ضلع این دیار
 ذکر ششم تنوع گشتن مردم از اکثر شافع و محاسل
 ذکر ہفتم اقتدار یافتن زمینداران و اعتماد نمودن بران جماعت
 ذکر ہشتم چنانچہ اشارے بان رفت
 ذکر نہم چنانچہ گزارش یافت
 ذکر دہم در امور معدلت گشتے و رعیت پرورے
 ذکر یازدہم عفو و اغماض و رجوع و تقصیرات مختصر
 ذکر دوازدهم اغماض و اظہار عملہ و فکدہ سمین فرمودن

جلد سوم سیر المتاحرین

ذکر معاودت آصف جاہ نظام الملک کہ باز در ولی و بمانہ شکار برآمد و بود شاہ سیان آیا و در دست
 پادشاہ نمودن و بنو ششودے چشت شدن و رختن لبست و کمن و بعض سوانح بار دیگر
 تو کر حلت بر تن الد و لہند اسحق خان بہادر و رجوع شدن خدمت خاندان شریف علیہ الجید خان کشمیر
 و محل سوانح دیگر
 ذکر سوانح سال پنجاہ و چہارم از ماہ دوازدهم ہجری
 ذکر سوانح سال پنجاہ و پنجم از ماہ دوازدهم ہجری
 ذکر سوانح سال پنجاہ و ششم از ماہ دوازدهم ہجری
 ذکر درود و الاملاک اسر خان کیا و در امور اسر خان کیا و در امور اسر خان کیا
 ذکر ریاضان خواہر زادہ و زریانہ الامیر
 ذکر و قانع سال پنجاہ و ہفتم از ماہ دوازدهم ہجری
 ذکر سوانح سال پنجاہ و ہشتم از ماہ دوازدهم ہجری
 ذکر ثروت بعض ارباب سال نہم و بعض سوانح دیگر

فکر متعین شدن صلحداران از فرقه انگلیشیه در مفصل بنگا که عظیم آباد و تقسیم شدن هر سه صوبه به شش ضلع و قرار
 یافتن کونسل به ما در هر ضلع از اضلاع سته مذکوره و مغزول شدن میر روح الدین حسین خان بهادر سپهسالار خبک
 از بورنیه بنا دانه خود و کادش نهانی محمد رضا خان بهادر مظفر خبک ۸۲
 ذکر متعین شدن جارج و لستر هوشیار خبک بر آوردن خبانت عامل مندر او اجداث یافتن اضلاع سته
 در تمام قلم و بنگا و عظیم آباد و ادریه ۸۳
 ذکر ورود هوشیار خبک و مسٹر پالک در عظیم آباد و احوالیکه این هر دو را بهامهاراجه شتاب راکر ویداد ۸۴
 ذکر ورود عماد الدوله مسٹر شنگ بهادر جلالت خبک گورنر کلکته در بلده مذکوره با کمال اقتدار و اعتماد و حب
 در وادوران جاو انقلاب عظیمی که بعد از ان اتفاق افتاد ..... ایضاً
 ذکر رفتن مظفر خبک در بحیره از مرشد آباد لطیف کلکته لا علاج و مجبور و رفتن راجه شتاب راکر بعد از ان بخیدروز
 بهامخا سمان دستور ۸۶
 ذکر رفتن مظفر خبک کلکته در بحیره بهمان ناکاسه و ماچاره در رفتن مهاراجه شتاب راکر از او مغزول شدن
 هر دو از تمشیت امور خالصه شریفه و آوردن انگلیشیان بدست خود و سرشته ملک داره ۸۷
 ذکر آمدن عماد الدوله مسٹر شنگ بهادر بنگا و برتر شدن از انجا کلکته و خلاصه یافتن مظفر خبک بهامهاراجه
 شتاب راکر از ان گرفتار و فی الحقیقه اقتدار یافتن مهاراج مذکور در امور ملک داره و وفات یافتن
 او بدون بر خوردن از سرور و سردار و مقتضاعت نمودن مظفر خبک بدون مرتبه خود و ناچار رفتن
 ذکر زنده یافتن مهاراجه شتاب راکر از اسلامی گرفتار بهاسه جان فوسا ۸۸
 ذکر انتقال راجه شتاب راکر از دنیا بحر من اطلاق و شتاب یافتن بمعرض مخاطبات خالق نفس و آفاق ۸۹
 ذکر رفتن گورنر عماد الدوله مسٹر شنگ بملاقات شجاع الدوله در بنارس و انتظام محاکمات عظیم آباد و معاد
 نمودن کلکته به بکث و دزدنگ ..... ایضاً
 ذکر بعضی از حالات راجه شتاب راکر و گذشتن نیکو نیامه درین عاریت سراسر ۹۱
 ذکر ربائی یافتن محمد رضا خان مظفر خبک از گرفتار و دسبردن زمانه بدید در کلکته نامید و اسره و آخر
 رضا دادن بدون مرتبه خود و ناچاره ۹۲
 ذکر ورود جرنل کلاورن و کرنل فین و مسٹر فرانسس روئسای کمیٹ دیر سیم و شقاق فیما بین گورنر و محاکم
 نقشه مذکوره و اتفاق بارول با گورنر ۹۳
 ذکر معارضه مذکور با گورنر بهامهاراجه شتاب راکر و سایر یافتن ادباً و تقصای قضا و قدر ۹۴
 ذکر ساختن مظفر خبک با جرنل کلاورن و مامور شدن او به جوار س و عدالت فوجداره مرشد آباد و دنیا
 نظامت که تعلق بمبارک الدوله دارد ۹۵
 ذکر منازعه که فیما بین گورنر عماد الدوله مسٹر شنگ بهادر جلالت خبک و جرنل کلاورن اشتداد یافته در میان
 آوان جرنل مذکور و عالم آخرت شتافت بر سلسیل اجمال بقدر اطلاع احوال ۹۶

- ۴۳۳ ..... رانز و شجاع الدولہ سنت پیمان
- ۴۳۴ ..... ذکر شہرت خیانت نمودن میرسلیمان با عا کے جاہ و دزدیدن بعض کپیتے ہاسے خواہر در راہ و برنے از سوانخ دیگر
- ۴۳۵ ..... ذکر رسیدن عا کے جاہ متصل بالشکر شجاع الدولہ و ملاقات اینہا با ہمدیگر و آمدن وزیر و پادشاہ بر سرجامہ انگلیشیہ بدالالت و اعانت عا کے جاہ در کمال گرفت
- ۴۳۶ ..... ذکر حدوث فتنہ منازعت در فوج انگلیشیہ و برخواستہ آمدن بعض افواج ازان لشکر در آرام نگرو ملازم شدن
- ۴۳۷ ..... آئندہ بر سرکار شجاع الدولہ بہادر
- ۴۳۸ ..... ذکر شکستیدن شجاع الدولہ با انگلیشیان و دریافتن احوال خبک ایشان و اہمال نمودن در خبک چند روز بعد ازان برگشتن بطرف بکسر و چا و نے نمودن در اینجا و بودن بے خبر و بد عہدے نمودن با عا کے جاہ بے پال و پر
- ۴۳۹ ..... ذکر محصور شدن وزیر از شکر انگلیشیہ در عین میدان بے خبر و ناگہان و نجات یافتن از آنجا تباہید خداوند والا
- ۴۴۰ ..... ذکر بد عہدے نمودن شجاع الدولہ با عا کے جاہ و مقید نمودن او را بے گناہ و ضبط نمودن مال و اموال مع
- ۴۴۱ ..... دیگر سوانخ و احوال
- ۴۴۲ ..... ذکر ساختن میرسلیمان خاںسا مان عا کے جاہ ما وزیر و برافنا دن بنیاد دولت او باقتضای تقدیر
- ۴۴۳ ..... ذکر ترک لباس نمودن عا کے جاہ و باز پوشیدن باشعار وزیر بلا اجار و اکراہ
- ۴۴۴ ..... ذکر محصور نمودن سہم و نہک حرام تحریک وزیر عا کے جاہ را بر اسے تنخواہ
- ۴۴۵ ..... ذکر مقید شدن عا کے جاہ در دست وزیر باقتضای قسمت و تقدیر
- ۴۴۶ ..... ذکر محروس بودن علی ابراہیم خان حب الامر وزیر و نجات یافتن ازان حراست بحسن تقریر
- ۴۴۷ ..... ذکر رفتن میرسلیمان بر اسے بدست آوردن قلعہ رہتاس و برگشتن ازان قلعہ با نہایت مذمت یاس
- ۴۴۸ ..... ذکر رفتن بندہ لعظیم آباد نزد اکثر و شہنشاہ خبر شکست یافتن وزیر در بکسر
- ۴۴۹ ..... ذکر رفتن میرجعفر خان قبل ازین خبک بگلگتہ و مرشد آباد و درگذشتن او ازین جہان و دیگر سوانخ دیگر
- ۴۵۰ ..... از ممتد و دادر
- ۴۵۱ ..... ذکر مغرول شدن میجر کرنک از سالار سے فوج انگلیشیہ پورو و میجر منرو کہ نوکر پادشاہ انگلیشیان بود و اتفاقاً بطرف گلگتہ از جہاز رسیده لبسالار سے فوج بنگالہ مامور گشت و خبک وزیر با انجام رسانید و سانحہ کہ کہ کپتان یکموسے مبتلا گردید
- ۴۵۲ ..... ذکر عبور میجر منرو مع فوج از دریائے سوہن بر میجر کہ لور رسیدن بمقابل لشکر وزیر و خبک ابن سہر و با ہمدیگر و ظفر یافتن بر وزیر بحسب تقدیر
- ۴۵۳ ..... ذکر سیردن رفتن شجاع خان معروف بمیان عیسے از پشت سر مویشی زدک و سہر و بر سہے انتظام و ست
- ۴۵۴ ..... افتادن بر فوج وزیر با وجود طور غلبہ بحسب تقدیر
- ۴۵۵ ..... ذکر ملاقات پادشاہ با جامہ انگلیشیہ و عبور دریا سے لنگتا یا اتفاق آئندہ ملاقات نمودن بینے بہادر سہم با انگلیشیان

- ۴۲۱ در شہ آما دے گماہ
- ۴۲۲ در عبادت مقرب میر عدا و کشتی گزے کہ اگر گیس حال مقرب دوسے داد و دھور ماسے ماہ
- در کرکشتن سترامیت و عیرہ انگلیا طرف کلکتہ ارراہ دریا و کلیدن سترلسن در عظیم آباد میر سیدے حال
و مال آمدن اول مارو کرمت ملکہ عظیم آباد و کرکشتن میر سیدے حال در سیدل موج دیگرار و گیکر حرمانی و
در گشتہ آمدن میر سیدے حال ہمزہ وح مذکور و مال آمدن سر شراس و شہ
نقذیر ایر و قدیر کستہ سدل سترامیت در مرشد آباد و التماس یا من امر و عباد
- ۴۲۵ ساد
- در تعمیر نمودن کوسل کلکتہ جنگ میر قاسم ماں و برالدن میر خیر ماں سیاست سنگار و عظیم آباد و شہ عباد
ہما نم عباد و مقصد سیدل سترلسن عیرہ انگلیاں ہو گیکر و مالی ماہ و کلیدل محمد تقے حال عباد و درواج
کٹوہ مانواچ انگلیسے و کستہ سدل کمال جماعت دیں در گماہ
- ۴۲ در کستہ تاسے حج بیتہ اکھر و مال ماں و صحر ماں و غیرہ ار و مال محمد تقے حال و پیش تہے دو دوسے
- ۴۲۹ بدین و جنگ عباد انگلیاں و اتفاق در رسیدن سید محمد ماں ماتم مرشد آباد و محمد تقے ماں
- ۴۳ در کلیدن محمد تقے حال عباد و تیر سیدے کورہ کلائے و کستہ سدل در میدان مر و ار مارو دتر کمالی
در رسیدن سر کستہ سدل محمد تقے حال عباد و در لہاے ماہ و در ستاد انواح و گیکر جنگ و ملور آمار
- ۴۳۱ اوار میر قاسم ماں
- ۴۳۲ در کلیدن انواح ماسے ماہ و میدان سوتے انگلیاں و مارو گشت باعداے گردس آسان
- ۴۳۳ کرکشتن عجیب تہس معطفا رقیب
- ۴۳۴ در رسیدن سر کستہ سوتے لہاے ماہ و ورسادوں او مستحقان را و اموال خود را قاضی رہتا کس
آمدن او داحہ انگلیتہ و در کمال عجم داس
- ۴۳۵ در سادن میر قاسم ماں ماتم انواح شہادہ او دہوا کستہ سارے ارقیباں چارہ و رسیدن مانالہ
بہا بلکہ کام دادارہ
- ۴۳۶ در تہد ص سر بری الدین حسین ماں عباد و رسدہ ار جنگ ار کرکشتے ماسے ماہ و دن و الملاح نظر لریہ
و سحر مومن عباد مذکورہ مانیانکہ
- ۴۳۷ در جنگ او دہوا و طرماقت حانہ انگلیاں مر و اواح سر قاسم ماں
- ۴۳۸ در کرکشتن آمدن کرگس ماں بچکال کرگن اقل کستہ سدل او تقدیر عدا و عرو علی و کستہ میر قاسم ماں
مکت سیدہ و مراد ستر را ارراہ عباد و مقتول شدل انگلیاں مقید و عظیم آباد
- ۴۳۹ در کلیدن انواح انگلیسے مافکہ عظیم آباد و طرماقت مر ماسے ماہ و در وقت ہا و اریں مالک و حمایت
و دہوا داس
- ۴۴۰ در کرکشتن و دلی ماسے ماہ و دیاسے گنگ و مقامات دران سکاں و در ستادوں سر سلمان ساں

ذکر برآمدن سراج الدوله از مرث آبا و باراد و جنگ با جامه انگلیشیه و مغلوب شدن بخون که برشکرازدند
 از پیش بر گشتگی و وارزون و مصالح نمودن با کمال مجریه زبانی ۶۳۴۰۰۰
 ذکر برآمدن ارکان اتفاق پیشه اصحاب انگلیشیه را بجماریه سراج الدوله و گذشتن بناسه عهده پیمان با جامه
 مذکور و لشکر کشیدن سرداران انگلیش بر سراج الدوله و برآمدن راجه و دوله رام با استحکام سورج حال در پلاست
 و در ساختن پناهنده آمدن سراج الدوله تا به پلاست براد و جنگ و نبرد و یافتن از افواج انگلیشیه و فرنگ
 و مقرر شدن نظامت بنگال بر سر محمد جعفر خان و انتقال دولت از خانواده مهابت جنگ بدگران ۶۳۶۰۰۰
 ذکر داخل شدن میر محمد جعفر خان در سور گنج و جلوس نمودن بر سر سینه ایالت هر سه صوبه بے تصدیق و رنج و گرفتار
 شدن سراج الدوله در دست نوکران و خرامیدن او بعد از ترکیه انتقام از بن جهان به عالم جاودان ۶۴۰۰۰۰
 ذکر برآمدن میر جعفر خان باراد و کوشمال مامریه خان و انتقام و تخریب عظیم آبا و تالیف راجه رام ناراین و گران ۶۴۳
 ذکر رفتن خادم حسن خان به پورنیه و ظفر یافتن سر مامریه خان و محمله از سواستخ آنجا ۶۴۵۰۰۰
 ذکر رفتن نمودن میر محمد جعفر خان از راج محل بطرف عظیم آبا و در ساختن راجه رام ناراین با کرنل کلیف و محفوظ
 ماندن از شر و ویرگشتن میر جعفر خان مشغول و سرور ۶۴۶۰۰۰
 ذکر محله از سواستخ احوال را و شتاب را و خروج او بعارض این عاریت سراسر ۶۵۰۰۰۰
 ذکر رجوع به بقعه غوغو میر جعفر خان و واقع آن ..... ایضا
 ذکر حادث نمودن میر جعفر خان بمشرد آبا و در زدیاد و اقتدار میرن سپیش سواستخ که درین عرصه و مرشد آباد
 و عظیم آباد روسی داد ۶۵۱۰۰۰
 ذکر اجتماع نمون اکثر مردم براد و قتل میر جعفر خان و بر ملا شدن راز ایشان و بدر کردنش خواجده عبدالهادی
 را و کشتن در اثنا سراسر راه و کشتن میر محمد کالم خان را بدو نایب چند ماه ۶۵۲۰۰۰
 ذکر محمل احوال رام ناراین و عظیم آبا و دنیا بر انتظام اخبار ۶۵۳۰۰۰
 ذکر رجوع بند کراحوال مرشد آبا و دنیا بر انتظام اخبار و احوال و افعال حکام آن بلاد ۶۵۴۰۰۰
 ذکر آمدن شاهزاده عاقل گنم مع محمد قلی خان تبسجیر عظیم آبا و جنگ و نبرد و کشتن بے نیل مقصود و محض همت
 و ندادن و بحال و برقرار ماندن حکام این دیار ثبات ابدات آسمانی ۶۵۶۰۰۰
 ذکر آمدن شاهزاده مع محمد قلی خان در حد و صوبه عظیم آبا و سواستخ که دین منمن روسی داد ۶۵۹۰۰۰
 ذکر آشکار شدن خدعه که رام ناراین با محمد قلی خان می نمود و محاصره نمودن افواج منسوب حصار
 عظیم آبا را بدو بدلیل و برگشتن سلطان زبیر خانب و خاسر از سوزند سیر ۶۶۵۰۰۰
 ذکر تهنه احوال محمد قلی خان و شاهزاده عاقل گنم که در غیبت بنده رویداد و برگشتن سردار عظیم آباد ۶۶۹۰۰۰
 ذکر ورود و مویشیر لاس فراتیس در لشکر و برگشتن او همراه شاهزاده با کمال تاسف و تحسیر ۶۷۰۰۰۰
 ذکر بدر رفتن شاهزاده و مویشیر لاس بطرف چتر پور و بنده کشته و آشفته اوضاع محمد قلی خان و عارت شدن
 لشکر او از دست راجه مینه بهادر و راجه بلوچ شکست ۶۷۱۰۰۰

دکتر آستان سلامت حکم از میان گذران طبعی را حلق و در تمام اوقات آن مکرر و دوا و مال و نکس سراج الدوله
برسد بایالت و شروع ظهور و ادب و حق از ادالی آن الهی اسرعا هست و عزت نمودن ساد و تسبیح
خدا و در آن سدن ملکیت محمود و اسرعه سوره اسرعه معزور

دکتر اما اصل کرام و سماع عظام کدر عید سلامت حکم و تکرار و ادب و اندیا حکمت و در دوسم ارا را
گرد و الا شکو جدید و بارگزیده و مرم و طامات آن مرگ دارا رسیده اند

دکتر سماع سلاسل سوره و در اطراف معزور

دکتر سماع طاهر

دکتر سماع کاسه که در آن قمران اندیر سمار آشفته اوصاف ایرا و در مبد و ستان گستره قمر
در و در طبع ارا با در عظم آباد و مکار و ویداد

دکتر اول سید اول ملا و کورس الحمر المالی کاتب السور و المور و لار و سید محمد طاهر اندر قنای
للال اتصال علیا و علی جمیع المومنین طبعه الحلی

دکتر دوم سر حیل آفتاب سوسین و در دهم اصحاب نقیب ماسه جمیع الدین اطفال اندر علی رؤس السلس
طلال و سماع من رقیق التفتیق و لاله

دکتر ملک سراج الدوله و در سیدایات شکله و سمار و از لیه و سواسه حکم رایام و نقش رو سوسه
نور که کتبی سراج الدوله و ملک و ملک و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

و در دهم سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
سحالت ملکیت ملکیت

دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
او طعل حمامها سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله
دکتر سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله و سراج الدوله

۶۷۸

۶۱۱

۶۱۴

الیه

الیه

۶۱۶

۶۲

الیه

۶۲۱

۶۲۲

۶۲۶

۶۲۷

۶۲۸

۶۳۲

- نمودن و برگشتن از راه بخون صولت خبگ و توقف نمودن در مالده و باز آمدن بمهرشد آباد و مقید شدن دیافسن
- ۵۴۶ ..... میر و ن دت خطاب را سکه رایا سنے و خدمت دیوانی خالصه باصالت و واقعات دیگر
- ۵۴۸ ..... ذکر سبیل از احوال شهر کنگ و قلعه بار و محاسنه
- ۵۸۰ ..... ذکر تقیہ ذکر فخر الدین حسین خان لیسر سیف خان و بعض سوانح متعلقه آن اعیان
- ..... ذکر رفتن مہابت خبگ بمیدنے پور بارادہ اخراج میر حبیب و مرثیہ از ان مکان بلکه از حد و صوبہ کنگ
- ..... جنگالہ و چادنے نمودن در میدنے پور و سلاح الدولہ را ببا لیسر بندر فرستادن و فرار مرثیہ از ان اماکن
- ۵۸۱ ..... ویدر رفتن فخر الدین حسین خان لیسر سیف خان از قید بوسیله سازش با مرثیہ با
- ..... ذکر سبب افتراق سراج الدولہ از مہابت خبگ و رفتن ابو عظیم آباد و مجادلہ او با جاسکے رام نائب صوبہ
- ۵۸۳ ..... مذکور گذشتہ شدن مہد سے نثار خان مغفور عم را قہم سطور
- ..... بکر رسیدن سراج الدولہ در نواح عظیم آباد و پیوستن مہد نثار خان با او و جنگیدن با جاسکے رام شہ شہ
- ۵۸۵ ..... آن سید ناجو
- ..... ذکر رسیدن مہابت خبگ در نواح عظیم آباد و ملاقات با سراج الدولہ و داخل شدن بشہر عظیم آباد و بہار
- ۵۸۸ ..... شدن و برگشتن بمهرشد آباد مع سراج الدولہ
- ..... ذکر استقامت میر حبیب و مرثیہ معا لحد مہابت خبگ بشہر طغولین صوبہ کنگ و قلیل و جسے از زر
- ۵۹۰ ..... و پذیرفتن مہابت خبگ این معا لحد را بنا بر ضعف پیرے و زناہ حلاق و آسودن امشاق سفر
- ..... ذکر وقوع معا لحد فیما بین مہابت خبگ و مرثیہ بوساطت میرزا صالح و با صلاح گرائیدن فساد و ظہور یافتن
- ۵۹۱ ..... اینج امان در عباد و بلاد
- ..... ذکر معاودت را بتمہ بیگم برادر زادہ مہابت خبگ از لکنئو بخدمت عم شریف خود
- ۵۹۲ ..... ذکر انتقال را سکه رایا ان بہیرون دت و رجوع دیوانی خالصہ بر اچہ کیرت چند و در گذشتن او ہم بعد با ہی حید
- ..... و تقولین خدمت مذکورہ با میدرام
- ..... ذکر گذشتہ شدن میر حبیب باز در سگ و نادانی جانوبے پسر گھوبے بوسلہ
- ۵۹۳ ..... بکر در گذشتن جاسکے رام و عظیم آباد و یافتن راجہ رام ناراین صوبہ دارے خدا داد و مردن اکرام الدولہ بتقدیر
- ..... خالق عباد
- ۵۹۴ ..... ذکر رحلت اکرام الدولہ خلف ہیت خبگ متبنا سے شہامت خبگ
- ..... ذکر گذشتہ شدن حسین فیلیخان و حدر علی خان نظم و سفاہت سراج الدولہ نادان
- ۵۹۵ ..... ذکر استقامت امراض لاحقہ شہامت خبگ و انتقال او ازین غنجانہ تاریک و تنگ
- ۵۹۶ ..... ذکر بعض خصائل حمیدہ و اوصاف پسندیدہ آن مرحوم
- ۵۹۷ ..... ذکر تمل احوال صولت خبگ و حسن معاشرت او با خلق خدا و انتظام اوقاتش با بیان عمر سبک خرام کم لقا
- ۵۹۹ ..... ذکر رحلت نمودن نصیر الملک مہام الدولہ سعید احمد خان بہادر صولت خبگ مرحوم از دار ہستی موہوم
- ۶۰۴

ذکر کرده شد منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ
 ذکر رسیدن حردت اگر که منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ
 امانه و آمدن تعلیم آموخته با منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ
 ذکر رسیدن حردت اگر که منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ
 امانه و آمدن تعلیم آموخته با منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ
 ذکر رسیدن حردت اگر که منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ
 امانه و آمدن تعلیم آموخته با منست ملک و امفال باو این همان تار یک و انگ

[illegible]

دگر آرد گسخت ملک ما عموئے خود مہمات ملک ما را عاف و عده و احوال میدان ماضی و حوس و حوس و
و ہم رسید که ورت سے پانوں ورمیاں مہمات ملک و عہد اعلیٰ ماں و لعنہ سوانح سانی اراں
دگر تعویض شدن سورہ عظیم آنا و دستار الدور و دیا قشش راجہ حاکم کے آرام و سما و دت مہمات ملک مرشد
و احوال نمودن عطا و اللہ خاں ار عده و دیا ملک محمود و خود
دگر مہمات و دت عیبار سا جہاں آنا و دیر آمدن رفاقت صولت ملک و رص همراه او مرشد آنا و لعنہ
سوانح دگر کہ مد جس عرضہ روئے داد

دکتر تبارک زنی سیف حال حسن الدوله ملاقات مہمات ملک درگندھ گولہ و پیرائی بیاض و دولت
سیف حال و حسن بدل جو بعد اوسے پوریہ اراستہ نقل اول و صورت ملک و آمدن محمد الدین حسین حال
پیر سیف حال کرشد آباد و ملاقات اوامہمات ملک و انتقال و دیوان حلقہ کے راجا میں رہے
وہ امور شدہ بحصولی دت پیشکار مرزا کار

دگر دگر دشت راسے را مال حیدر اسے این ماریت سر سے
دگر نعمت نمودن مہاش حگ لعل کنگ مار مہدیہ حبیب و نصیر شہ و افغانہ و اسراع نمودن
طلوہ آہ محاسن اردشت گماشتگان مرہشہ دگر صفت محمد الدین حسین حال از مرشد آما د و قصد پور میرہ

ذکر آرد دسگہ ہیت خبک و مہابت خبک از رسید ہدایت، علی خان والدہ را قوم آمدن بالاسبج را و در نواح عظیم آباد
 و بہر رسیدن آستینہ و انقلاب و در صوبہ مذکورہ و محفوظ ماندن شہر عظیم آباد شاید اینہ و سبب و ہر است سرمد
 و رسیدن بالاسبج را و ہر شد آمدن ملاقات با مہابت خبک و سوانح دیگر کہ بعد از ملاقات، اورے داد ۵۲۲
 ذکر ملاقات بالاسبج را و با مہابت خبک و اخراج رگھو سبت از حد و بیکامہ و معاودت بالاسبج را و ہر کہ بقتش ۵۲۴
 ذکر آمدن ہیت خبک بظہر آباد و انقطاع ستر شدہ رماقت والدہ را و شان و دیگر سوانح کہ در ان آوان رویداد ۵۲۵
 ذکر آراستہن میت خبک مہارگی برای شہر عظیم آباد و رنجین مردم از ان بنا در انداد و آخر عزت نمودن بخوبی
 آن عمل بنا بر محفوظ ماندن از اکثر حوادث و بلا یا ۵۲۶
 ذکر سروج مصطفی خان بہادر و سر خبک مرثیہ غاسی و مقتول شدن بجا کر شدت باحتیال مصطفی خان تقدیرا
 ستی ۵۲۸
 ذکر سرتیہ صحبت نما بین مہابت خبک و مصطفی خان و بر آمدن مصطفی خان از مرشد آباد و جنگیدن مصطفی خان
 بہادر و سر خبک و در عظیم آباد با احترام الدولہ زین الدین احمد خان بہادر ہیت خبک و ظفر یافتن احترام الدولہ
 بر مصطفی خان و سوا سنجکہ و رین فتن روسے داد ۵۳۱
 ذکر آمدن ہیت خبک از سرکار سرتیہ عظیم آباد و اقامت نمودن در میدان باغ جعفر خان و جنگیدن با مصطفی خان
 و ظفر یافتن بر و نصرت از دشمنان ۵۳۴
 ذکر رفتن مہابت خبک بہر شد آباد و توقیف نمودن مرثیہ را و بردوان و انقضاض یافتن عمر و دولت مصطفی خان
 و خبک ثالث و اختصاص یافتن ہیت خبک بفتح و ظفر تباہید از دشمنان ۵۴۲
 ذکر رسیدن مصطفی خان و بر گنہ ہائے سرکار شاہ آباد و جنگیدن با احترام الدولہ بہادر ہیت خبک مرثیہ ثالثہ
 و رسیدن قصبہ کرشی و ظفر یافتن ہیت خبک بر ان پلنگ توے خبک و اسیر شدن راجہ دولہ رام و کنگ
 بدست رگھو بہوسلہ و جنگیدن میر عبدالغفریز و قلعہ بارہ بھائی ۵۴۳
 ذکر تقیہ السیف از رفقائے مصطفی خان مال احوال و لشیر خان و الف خان و عیسی خان و مرتضی خان و معاملہ
 رگھو باراجہ دولہ رام و پایان جواب و سوال مہابت خبک با او ۵۴۴
 ذکر آمدن رگھو سبت بہوسلہ در کنگ و مقید گردیدن راجہ دولہ رام باقتضائے گردش فلک و جنگیدن میر
 عبدالغفریز و قلعہ بارہ بھائے بارگھو سبائس آبرو و حق نمک ۵۴۵
 ذکر رفتن رگھو بطرف عظیم آباد و استخلاص مرتضی خان و بلند خان و غیرہ افاغہ از مکر کھو و رسیدن
 مہابت خبک عم برائے مقابلہ مارگھو سبت عظیم آباد و معاودت از انجا بہر شد آباد ۵۴۶
 ذکر آرد دسگہ عبدالعلین خان بہادر با ہیت خبک و رخصت غار لغار باصلاح مہابت خبک ۵۴۸
 ذکر رجوع بہاجرائے حرب رگھو بہوسلہ با مہابت خبک کہ در میدان شہر قے محب پور اتفاق افتاد ۵۴۹
 ذکر شاد سبے کتھدائے سراج الدولہ و اکرام الدولہ و بر طرف شمشیر خان و سردار خان و اخراج آنھا از
 مرشد آباد ۵۵۱

و در رسیدن سال الملک در مکر محمد سیه استمال با نثره حرب و جنگ مدون او را ده و آسگ

و در سواست که رسد و ستانی بعد از امت و ادویه با بران و روسه داد

و در رفتن شجاع الدوله و سوره اسکا و دمارت مامات جنگ نامت مودر عظیم آما و اعاده الدوله و سر در مارا
بهر سماع الدوله مذکور و اصل نمودن مامات جنگ مکر جنگیدل ماسر در مارا سده و سوره سکا ادم و قتل

موسس الدوله و سواست فانی ماماد

و در واصل شدن مامات جنگ مرتبه آما و اندام و صبح و لغت و یکس مامات مرسد دولت و مامات

و در کتب یا مامات جنگ مرسد مامات جنگ و عظیم آما و ذریه دار سال و در ماسه و یکس مامات مرسد و در
صلی ماماد سر در مارا و مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد

سرای او و سر در مارا و مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد

و در کتب یا مامات جنگ مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد مامات جنگ مامات مرسد

مصلحت جنگ ماماد و سواست احمد مام

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

و در احوال است جنگ ماماد و سواست عظیم آما و دلو و احوال آن

- و بهر رسیدن فتنه بر گیان در مملکت سبند و ستان ۴۰
- ذکر انحطاط در حیات روشن الدوله و کوسه و شاه عبدالغفور و اخذ و چکر و درها در حضور از لشکر مذکوره و مغرول شدن
سر بلند خان اگر بجزایر بیست مصاصم الدوله منصوب شدن ایستگه و مقابل با هم دیگر و معاودت سر بلند خان
بشاه جهان آباد و قوسه شدن مرسته از صنعت و شستی ایستگه سنگه ۴۱
- ذکر برانگیختن اصناف جاه رؤسا مرسته را بر تسخیر ممالک سبند و ستان و درست نشستن نقش مراد آنها بخت
امرا س زمان ۴۳
- ذکر شیوع یافتن سرکشی از رعایا سقا و دو حادثه عا فر شدن محمد خان بنگش از دست مرسته و بوندیل و صوبه ال آباد
ذکر بر آمدن پادشاه بطرف انار آباد و بر وجهه طریق سیر و شکار و از آنجا عبور نمودن دریا جناب را س تبئیه مرسته و معاود
فرمودن قرین پیش و سرت سبیرت بخت بیدار ۴۶
- ذکر حصد نمودن پادشاه و مصاصم الدوله مظفر خان را به تبئیه مرسته و بعض سواخ دیگر ..... ایضا
- ذکر سر بر آوردن ازار و زمیندار چکله کوره و کشته شدن جان شار خان بردست او و بی غیرت عظیم خان و
فرالدین خان درین خصوص و تبئیه یافتن او از دست برهان الملک ۴۷
- ذکر تحمل ذکر فخر الدوله برادر روشن الدوله و غزل او از صوبه عظیم آباد و انضمام یافتن صوبه مذکور بصوبه داری نگاله ۴۹
- ذکر تحمل احوال شجاع الدوله و امان جعفر خان ناظم بنگاله و ما يتعلق به ..... ایضا
- ذکر انضمام یافتن صوبه عظیم آباد بصوبه بنگاله و رجوع شدن نظامتش بمبابت خبک شروع عروج دولت
آن عمده امرا س بافر بنگ ۵۲
- ذکر متعین شدن امیر الامر مصاصم الدوله و وزیر الممالک اعتماد الدوله با هم به تبئیه با س را و مرسته و پایان
احوال این مهم ۵۳
- ذکر مصاف و ادان برهان الملک با جماعت غنیم لکیم و نه بریت نمودن آنها با کمال خوف و بیم و برهمکار س مصاصم الدوله
امیر الامر المقتضا س اعوجاج طبع غیر مستقیم ۵۵
- ذکر تبعیق افتادن تبئیه غنیم از دست برهان الملک بهادر بممانعت مصاصم الدوله و تاختن اولواح شاه جهان آباد
و ظهور اضطراب امر حضور و قرار یافتن مصالحه با نهایت مذلت و خوار س ۵۶
- ذکر مقتول شدن سیف الدین علی خان مرحوم لعبادت اعتماد الدوله و شقاوت عظیم الله خان شوم ۵۷
- ذکر راه یافتن سستی بسیار در بند و بست کابل و احتلال پذیرفتن در انتظام صوبه مذکور و برخواستن انضباط طرق
و سالک آن صوبه و افتح راه عاده نادر شاه بسفاهت امر او پادشاه و در و سفر ایران ۵۹
- ذکر جنگیدن ناصر خان بانادر شاه و مغلوب شدن بیک ناگاه و رسیدن نادر شاه بپلاهور و مغلوب شدن
نکر یا خان و پیش آمدن نادر شاه و معاملاتیکه او را با محمد شاه رویداد ۶۱
- ذکر خفقت نمودن محمد شاه از شاه جهان آباد و رسیدن بکرنال ماجرا س خبک و جدال که در آن میدان
بانادر شاه رو س داد ۶۲

دکتر بنو آراستن ارمین و ستم آمیز عسکری در انکوش سپاه گرد و سپاه و قتل ملک با محبت و پاسا
 و طهر با ستم و بر ملک الملک و احکام بران دولت و اقبال سادات و شروع سستی پیر من و کاران

۴۲۱	سلطنت مامدان ماریه با معاصی و قدرات
۴۲۰	دکتر حروف و حرکت کند سوال از در رسک شتر مال احوال امیر الامیر آمد
۴۲۳	دکتر شروع اقتدار سلطنت محمد ساه و در قتل و رعایت امرای دولت عوام
۴۲۴	دکتر رسیدن لشکر امرای و در محمود و در افراسیاب مقتدر سرخ امار و غیره و کلمات لاف و عافیت
۴۲۵	دکتر سیر محمد حسین معروف محمود و انور و اعداد و حساب ماسک که او اصرار و سود و دود و اگر دید مردم را گمید
۴۲۵	اصول مجلسی پرداخت و یی و دو حکم عوام در راست و راست
۴۲۴	دکتر آداب و آداب ملی که مکرر بار قرار داده
۴۲۸	دکتر ملاقات مرجع سیر محمود و اشتداد و یا من ماسک اصول آن در
۴۲۹	دکتر آراء محمودی محمد امین حال تادیب آنی فصل و مردن حال مرقوم گامان تقه بر حق و عزل و اقصا و کج
۴۳۰	در اقصا و انصاف ماسک که روش آسانی و امانت سیفانی
۴۳۱	دکتر حسن محمود و مارا و انوار و سرحد و اراضی و احوال و اولاد و دود و دود و در مرعاستی پرده و در و سکه
۴۳۵	دکتر سکه و عیار و سکه و سکه و احوال و اولاد و احوال آن در
۴۳۶	دکتر سمر و دلی محمد امین حال نیر و حال و دست و عافیت و اقل حیت و ستم آخر الزمان
۴۳۷	دکتر مقرر شدن مات و وزارت و عافیت و احوال و احوال آن در
۴۳۸	دکتر شروع و عافیت و احوال و عافیت و احوال و احوال آن در
۴۳۹	دکتر قول و عافیت و احوال و عافیت و احوال و احوال آن در
۴۴۰	دکتر آمدن نظام الملک و حضور و امور و احوال و احوال آن در
۴۴۱	دکتر کشته شدن و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۲	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۳	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۴	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۵	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۶	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۷	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۸	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۴۹	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در
۴۵۰	دکتر و عافیت و احوال و احوال و احوال آن در

- ۴۲۰ ..... و خصوصاً پادشاہان تیموریہ نگاشته تا ابتدا سے محمد شاہ بن جہان شاہ بن بہادر شاہ بحبیطہ تہذیب اور۔
- ۴۲۱ ..... ذکر رست رفیع الدرجات و جلوس بہادر اور رفیع الدولہ بر سر سلطنت و بزور سے درگذشتن ازین جہان
- ۴۲۲ ..... و خروج نمودن نیکو سیر در اکبر آباد در ہمین زمان
- ۴۲۳ ..... ذکر جلوس ابو الفتح ناصر الدین محمد شاہ باقبال ملایغ بے زوال و خروج نمودن او بعارض جاہ و جلال
- ۴۲۴ ..... ذکر شستن شدن دلاور علی خان با عانت راجہ بہیم برائے و حیدر قلی خان تباہی و اخراج کروہ ہمد
- ۴۲۵ ..... از قلعہ الہ آباد لشکر و ترادو
- ۴۲۶ ..... ذکر رفتن رتن خد با آہاماد حسب التماس گرد ہر ہادر و فرشتن اہمال آن دیار
- ۴۲۷ ..... ذکر شروع فتنہ آہم جاہ و حدوث سازعت میان او و سادات
- ۴۲۸ ..... و کچھ ستم خاستن فیار غدار و فساد در میان نظام الملک سادات و ملہور آنار و عیشام عمر و اقبال قطب الملک
- ۴۲۹ ..... و امیر الامرا ملکہ تمام انتظام سلطنت و بمرئہ آمدن امر اتفاقیشہ کم جرات
- ۴۳۰ ..... ذکر رسیدن خبر فتح و غفر عبد الصمد خان جرسین خان خوشی کے از افغانہ مشہورہ قصور و صوبہ لاہور
- ۴۳۱ ..... و رسیدن نظام الملک در حد و دکن و مجور نمودن از آب نرہا و بدست آوردن قلعہ آسیر و قلعہ برہانپور
- ۴۳۲ ..... و در آتشوب کریتو کے کردار محتو نجان دران اوان بکشمیر رویداد و عاسلے بیلا بے زینہار ان کافر
- ۴۳۳ ..... بنام و نیدار گرفتار آمد
- ۴۳۴ ..... ذکر مقامہ دلاور علی خان بختے امیر الامرا حسین علی خان با نظام الملک فتح خنگ و باورے اقبال تھرانیا
- ۴۳۵ ..... و کشتہ شدن دلاور علی خان
- ۴۳۶ ..... ذکر مقابلہ نمودن عالم علی خان با نظام الملک در کمال دلاورے در راہ آخر پیمودن مانہایت بہادر
- ۴۳۷ ..... و کثرت نمودن امیر الامرا سمیت و کچھ مرض شدن قطب الملک بطرف دار الخلافہ شاہ جہان آباد و اجمال
- ۴۳۸ ..... ذکر انجہ دین عرصہ رو کے داد
- ۴۳۹ ..... ذکر کشتہ شدن امیر الامرا حسین علی خان بہادر در راہ دکن از ترزویر و احتیال امر اگینہ کوش پفرن و تمام فتن
- ۴۴۰ ..... شوکت و قوت سلطنت کمن خاندان بابریہ
- ۴۴۱ ..... و کچھ رسیدن خبر مقتول شدن امیر الامرا غیرت خان بہادر آمدن اولہ تامل بر سر پاوشاہ و ملحق شدن بابا
- ۴۴۲ ..... خود در زنگاہ
- ۴۴۳ ..... ذکر سو اسخہ کہ بعد قتل امیر الامرا بر ہر ہریان اورو کے داد و ارتقا سے عارض دولت امرای خالص داد
- ۴۴۴ ..... ذکر رسیدن خبر تعجب الملک و احوال او و سوانح حجت افزا کے جنگ عبداللہ خان باباوشاہ و اختتام آن
- ۴۴۵ ..... دولت و اقتدار سادات بیک ناگاہ
- ۴۴۶ ..... ذکر جلوس نمودن سلطان ابراہیم برائے چند روز
- ۴۴۷ ..... ذکر نہفت نمودن قطب الملک مع سلطان ابراہیم بارادہ و مقاتلہ محمد شاہ از دار الخلافہ شاہ جہان آباد و سوکچہ
- ۴۴۸ ..... و درین عرصہ رو کے داد

دیکھا ہے کہ ان افسس سرور سلطنت و فرساول حد واسطہ حال۔ سدولت دار الحکومت و قتلہ مبارک کہ دولت مارہ
 اچھا بیست و لاریت امر امارت قاسم کے لئے انسا مارج علیا

پایا بہیت و لاریت امر اوارقا کے لئے امانا مارج علیا

بكره كملت اصعب الدوله والقاره حال مامج سير العراص يا من عمره لست دوا انقاعا حال مفتعا انقاعا قد

دکتر حسین صیقلی و سرمدان و سردار و امیر علی محمد خان و امیر علی محمد خان -
دکتر علی محمد خان و سرمدان و سردار و امیر علی محمد خان

پھر مددِ حق سے اعظم مہیاں ملے و سود و رزق، اعداؤ کو کھڑات مار دے تم قیدی راؤ دو جان احساں
و گرنادے کے کھدا سائے فرما سپر بارے

کہتا ہے کہ سچ سے مقرر ہمارے راہ و اصول ہمیں ضرور پیداد

دکتر علی باقر عبدالصمد مال سردار مقتدا سے رہے کماں و مکمل حال ال مرتد مقتدایاں ایساں
دکتر سمیت سودن امیر الزما حسین علیاں صادر کس و بعد باقر سردار و مال پی و رور و سودن دیگر وادک و
دکتر سید محبت شمس احمد علیاں عرب

دگر کرکس میر علمار موہو عظیم آما ولبصص سے قطعاً و جو ہم سوسا سے دیگر و سد سادہ برحق اعاقا
ما سادات ارسامعت درج میر

ذکر ملت امیر کبیر عذۃ الوردہ احمد الملک سعد علی آصف اللہ ولیہ وزیر مالگیر

دکڑا اور ایسے سارے مٹا دیے جہاں پادشاہ و سادات
دکڑے اور اچال ہمارا لا مارا ہے۔ یہاں جان و ہمارا

نام مملکت جدید وستان را در گرفته اقتدار سلطانی و قوریه المرد و مهادت
و کر مصالحی بودن امیرالامامان و غیره و سایر حکما و ارباب و اهل اساقفه

مادان

وکر لعل معدلت اور امتحان سے بعض ادا و صاف امور الامر

دکتر احمد عیسیٰ علی حان ملازمت مریض و معیض بدل پادشاه حکم قضا و قدر اشارت ماضی حوادث و پیش

و اگر آیه شریفه *مخرج سیرکوهیید و معات و عطوس اودن سن الدین الوالکرات* مع الدورات

و اگر مردان فرج میروند تا بر سرش او این سرای دودر

دکتر مصدق عدالت محمدی استم من وادعای غیر محرر تا پنج کمره اسامی الاول در مرز و ملک سرحد و گاه حقان سلطان
ساده عمان آید شاه و او دو پسر رقیق سلطان و از او دوازده پسر و از او دوازده پسر متعین احوال با کمر سلطانین سید عبد الله

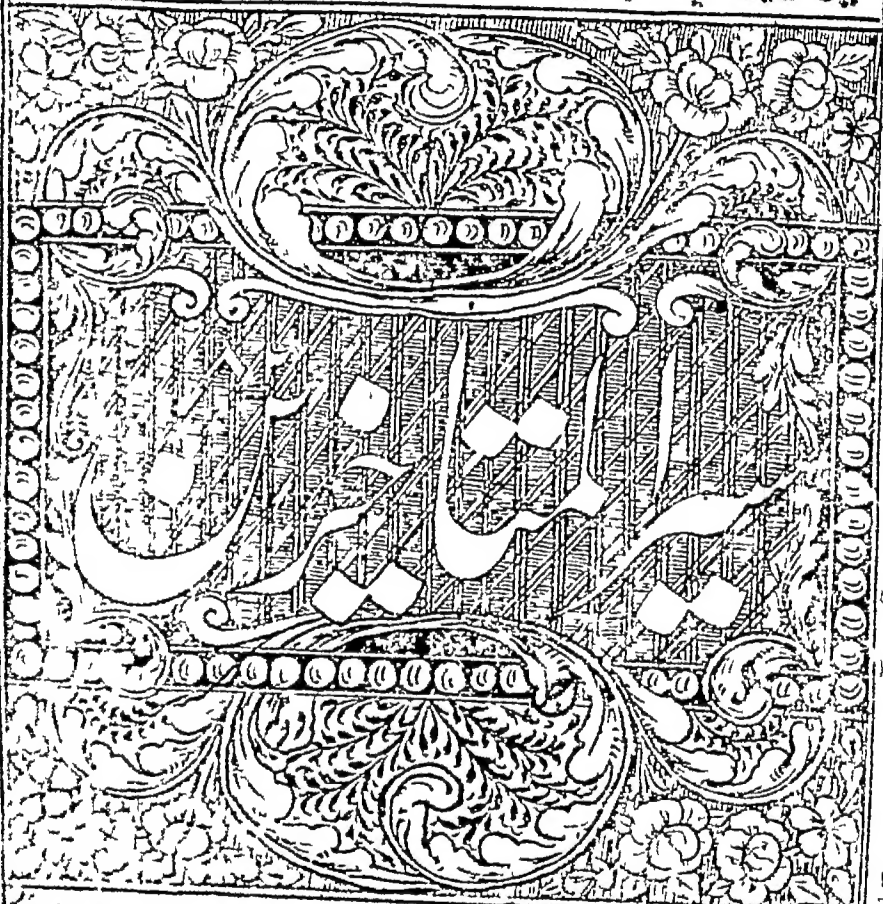
جسٹس دومیر البتاخین 14/2017

۳۸۵ .....
 ۳۸۶ .....
 ۳۸۷ .....
 ۳۸۸ .....
 ۳۸۹ .....
 ۳۹۰ .....
 ۳۹۱ .....
 ۳۹۲ .....

بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم

درین فن فیه فیض از کمال جمیع قوایخ همدستان بنشان خصوص سلاطین ملی تاریخ و اوقات آیین

تصنیف این تجمیع از طرفان فصیح بان صحیح بیان تاریخ و طراز تفسیر مستند بنامش غلامرضا خان طایفه

چاپخانه کتب و اسناد
 چاپخانه کتب و اسناد
 چاپخانه کتب و اسناد

